

Алла Потапова

**ОЙКОНІМІКА
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ
КРІЗЬ ПРИЗМУ ІСТОРІЇ, ГЕОГРАФІЇ ТА ЛЕГЕНД**

ТОМ ТРЕТІЙ

КОВЕЛЬСЬКИЙ РАЙОН

Луцьк – 2025

УДК 811.161.2'373.21(477.82)(091)

П 64

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 13 від 30 жовтня 2025 р.).*

Рецензенти: **Заставецька Леся Богданівна** – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри географії та методики її навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Фесюк Василь Олександрович - доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри фізичної географії Волинського національного університету імені Лесі Українки

Мельник Надія Вікторівна – кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри готельно-ресторанної та курортної справи Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

П 64

Потапова А. Г. Ойконіміка Волинської області крізь призму історії, географії та легенд. Т 3. Ковельський район. Луцьк : ПП Волинська друкарня, 2025. 650 с.

ISBN 978-617-8018-66-5

У монографії проаналізовано і систематизовано наукові підходи до вивчення ойконіміки, основні положення щодо визначення наукових категорій та понять. Детально досліджено специфіку використання зниклих географічних назв, які збереглися лише в старовинних документах або в легендах та переказах місцевого населення.

Для викладачів, учителів, здобувачів освіти, всіх, хто цікавиться рідним краєм та назвами його населених пунктів.

ISBN 978-617-8018-66-5

УДК 811.161.2'373.21(477.82)(091)

© Потапова А. Г., 2025

© Волинський національний
університет імені Лесі Українки,
2025

ВСТУП

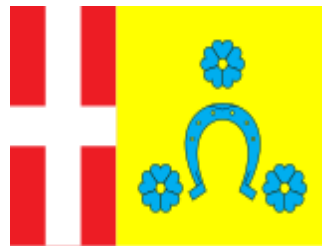
Ковельський район – один із ключових регіонів Волинської області, багатий як на історичну спадщину, так і на природно-географічні особливості. Цей край віддавна був перехрестям важливих торговельних, військових і культурних шляхів, що зумовило формування надзвичайно різноманітного та насиченого ойконімного ландшафту. Назви населених пунктів тут зберегли сліди як ранньослов'янського, так і литовсько-польського, єврейського та пізнішого українського впливу.

Мета цього тому – простежити історичну динаміку формування ойконімів Ковельського району, виявити їхні структурні й семантичні особливості, встановити зв'язки між назвами поселень і навколишнім середовищем, а також задокументувати фольклорну традицію, що супроводжує ці назви у формі легенд, переказів, місцевих гіпотез.

Дослідження здійснювалося з урахуванням міждисциплінарного підходу – філологічного, історичного, географічного, етнологічного. Важливу увагу приділено польовим матеріалам, свідченням жителів, краєзнавчим джерелам і архівним документам, що дали змогу реконструювати походження окремих назв і виявити їхній глибинний зміст.

У цьому тому висвітлено не лише загальнонаукові закономірності, притаманні ойконімії Волинської області, а й унікальні риси Ковельщини: водно-болотний характер території, стратегічне розташування в центрі області, багатовікову присутність різних етносів і традицій. Через призму ойконімів розкривається своєрідна геокультурна мозаїка району, де кожна назва — це код, за яким розгортається окрема історія людського поселення.

3.4. Ковельський район

Район створено відповідно до постанови Верховної Ради України № 807-ІХ від 17 липня 2020 року [30], (додаток В).

Ковельський район – один із найбільших адміністративних районів Волинської області. Його адміністративним центром є місто Ковель – важливий транспортний вузол, історичне місто з глибокими традиціями та потужним інфраструктурним потенціалом (рис. 3.20).

Площа району становить 7648 км², що робить його одним з найбільших в області.

Ковельський район розташований в межах Волинської акумулятивної рівнини, характеризується рівнинним, злегка хвилястим рельєфом із численними заплавами, болотами та озерами. Район багатий на торфовища, заболочені ліси та заплавні луки.

У ґрунтовому покриві переважають дерново-підзолисті піщані та супіщані ґрунти, подекуди – осушені торфово-болотні. Вони не відзначаються високою природною родючістю, однак активно використовуються в сільському господарстві завдяки меліорації.

Територією району протікає понад 45 річок, серед яких Турія, Стохід, Воронка та Західний Буг. Водойми – це не лише джерело життя, а й місця, де народжуються легенди.

У районі налічується 163 озера, серед яких особливо вирізняється Світязь – найглибше озеро України, що входить до складу Шацьких озер. Кожне озеро має свою історію, свої таємниці, що передаються з покоління в покоління.

Ліси займають понад 76 тисяч гектарів території району, переважають сосна, береза та вільха.

До складу району входять 23 територіальні громади: Велимченська, Велицька, Вишнівська, Голобська, Головненська, Дубечненська, Дубівська, Заболоттівська, Забродівська, Ковельська, Колодяжненська, Луківська, Люблинецька, Любомльська, Поворська,

Ратнівська, Рівненська, Самарівська, Сереховичівська, Смідинська, Старовижівська, Турійська, Шацька.

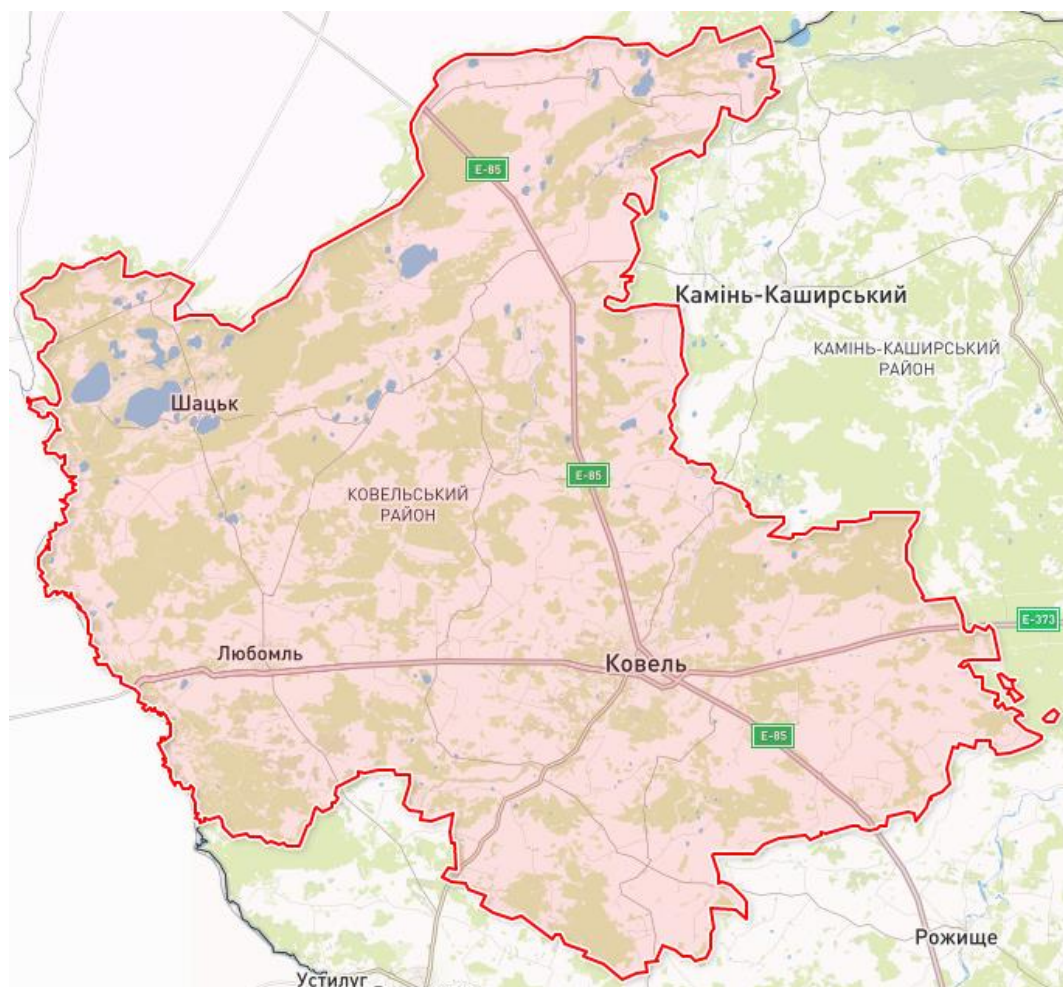

Рис. 3.20. Картосхема Ковельського району [46]

Ковельський район – не просто адміністративна одиниця на карті Волинського краю, а справжній культурно-географічний космос. Територія, що вражає різноманітністю ландшафтів, багатством історичної спадщини, легендарною глибиною топонімів і сакральністю природних об'єктів. Тут кожне озеро, кожен пагорб чи гай має свою історію, а деякі – навіть свій голос у легендах.

Однією з перлин району є озеро Пісочне – глибоке й чисте, з білим дном, що надає воді блакитного відтінку. Воно розташоване в урочищі Нечимне, яке прославила Леся Українка у своїй безсмертній «Лісовій пісні». Саме тут природа надихала поетесу, тут, у

Колодяжному, проходило її дитинство, а нині – діє музей-садиба родини Косачів, що став духовним осередком української культури.

Історична глибина району також вражає. Деякі поселення, як-от Турійськ, мають понад тисячолітню історію, а місто Ковель, яке з XIV століття розвивалося як стратегічний залізничний вузол, стало символом динаміки та з'єднання епох. Сьогодні Ковель є не лише транспортним серцем краю, а й потужним економічним, медичним і культурним центром.

Природна мозаїка Ковельщини – унікальна. Торф'яні болота, соснові та мішані ліси, численні річки та озера зберігають реліктову флору й фауну. У заказниках «Соминський» чи «Звонець» ще можна зустріти лося, рись чи чорного лелеку. Ліси шепочуть про давні часи, а болота – про легенди й забуті поселення.

Ойконіміка району також заслуговує на особливу увагу. Назви сіл Велицьк, Білін, Облапи чи Доротище несуть відгомін давньослов'янських, балтських, германських мовних нашарувань. Вони мовчазно свідчать про складне переплетіння етнічних і культурних впливів, які формували місцеву ідентичність протягом століть.

Ковельщина – це і колыска літератури, і осередок живої історії, і природна святиня. Її багатоголосся складається з пісень лісу, дзюрчання річок, гомону ярмарків і шепоту стародавніх назв. Ця земля – жива енциклопедія, де кожне село – як окрема сторінка, кожен топонім – як рядок великої книги, яку ми тільки починаємо читати по-новому.

Легенда про озеро, що поглинуло дзвін

Кажуть, у сиву давнину, коли ще дзвони будили людські душі, а не годинники – на березі одного з озер Ковельщини стояла дерев'яна церква. Вона була невеличка, але світла і тепла, з іконами, намальованими руками сільських майстрів і дзвоном, що гучно кликав на молитву.

Одного разу до села наблизилось лихо – ворог ішов, а священник, аби зберегти святиню, наказав сховати дзвін у водах озера. Люди молилися, просили захисту, а дзвін поволі опускався під воду, мов би втомлений старець, що йде на спочинок.

Відтоді храм зник, бо його спалили, а озеро мовчало... аж поки не минули століття. Та й тепер, коли небо ховається в льодах і вода стихає

в нерухомості – саме на Водохреща – чути глухий передзвін з глибини. Дзвін старої церкви. Наче пам'ять, що не тоне.

Люди вірять, що той, хто з чистим серцем наблизиться до берега в цей час, може почути не лише дзвін, а й пісню – молитву за усіх живих і спочилих.

Легенда про сліди вершника біля Турії

Річка Турія, мов срібна змія, петляє луками й лісами, але є одне місце, де вона раптом круто повертає, обіймаючи старий пагорб. Біля того вигину лежить камінь, на якому видніються дивні заглибини – ніби сліди кінських копит.

Старожили кажуть, що в ті часи, коли земля ще не знала ні доріг, ні мап, над нею нависла темна сила. З'являвся чорний туман, губив подорожніх, накликав злидні. Люди молились і тоді з'явився вершник. Високий, у срібній кольчuzі, з щитом, що відбивав темряву.

Він мчав полями, проривав мряку, доки не зупинився саме на березі Турії. Там він підняв меч і вдарив ним об землю. Вода змінила хід. Тьма відступила.

Кажуть, що з того часу ріка обійшла це місце і почала нове русло. А сліди на камені – це пам'ять про той удар, про волю й мужність.

Іноді, в ранковому тумані, можна побачити тінь вершника на воді.

Легенда про білого птаха над Колодяжним

Село Колодяжне – не просто місце на карті. Тут дихає поезія. Тут не мовчать дерева. Тут живе пам'ять.

Кажуть, що кожної весни, коли розцвітає бузок у саду біля білого будиночка, над селом з'являється білий птах. Його крила – як сторінки з віршами. Його політ – наче рядки з листа до життя.

Він кружляє над хатою, де жила Леся Українка, мовби згадує дитинство, поглядає на алеї, де вона ходила босоніж, слухає чи звучить іще її слово.

Люди кажуть, що коли в серці є біль – просто вийди вранці до саду й подивись угору. Якщо побачиш білого птаха – він його забере.

І, може, саме тоді в тобі прокинеться сила – така, яка була в неї. Щоб жити. Щоб писати. Щоб не мовчати.

3.4.1.

Велимченська територіальна громада

Утворена 30 січня 2017 року шляхом об'єднання Велимченської та Датинської сільських рад Ратнівського району (рис. 3.21).

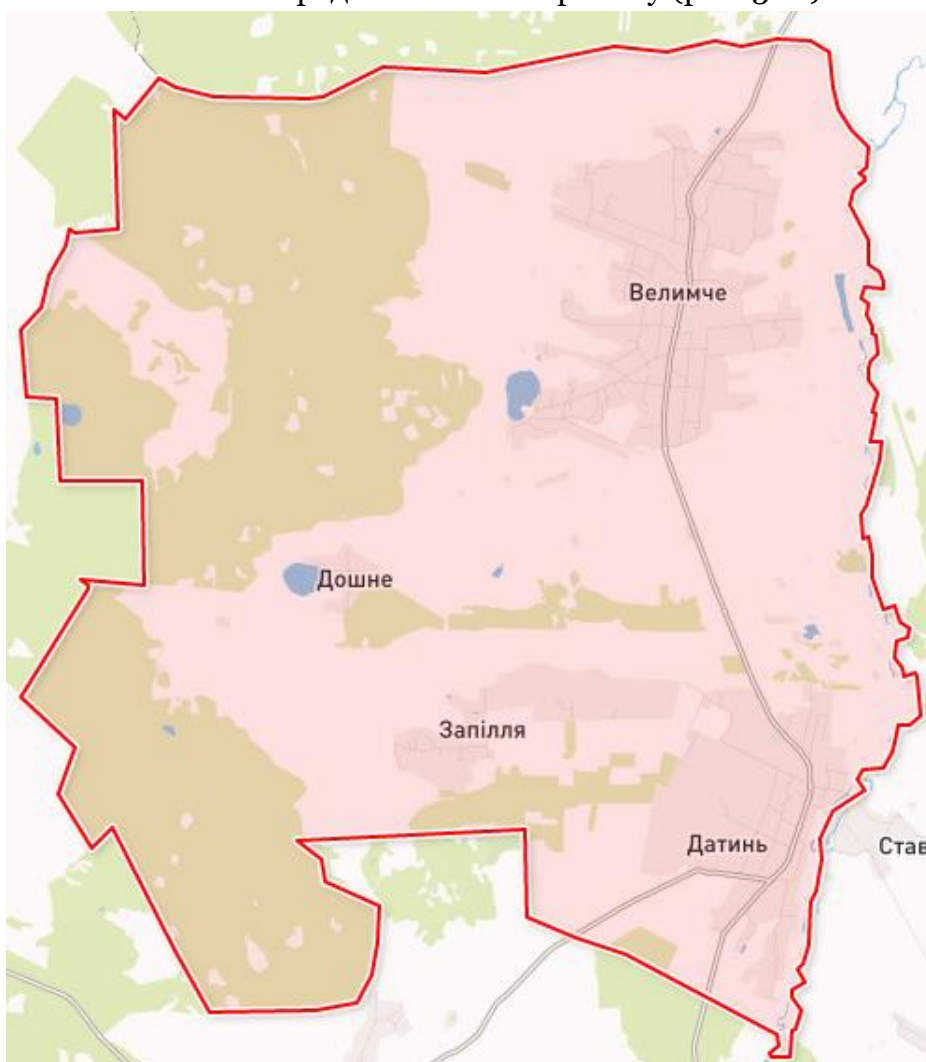

Рис. 3.21. Картосхема Велимченської територіальної громади [46]

До складу громади входять 4 села: Велимче, Дати́нь, До́шне та За́пілля (рис. 3.21).

село Велимче **(Велунча, Велим'є, Велемно, Велемче,** **Велюнчи)**

Перша писемна згадка про село Велунча датована 1500 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Турія. Місцевість навколо села рівнинна, частково заболочена, з окремими масивами зелених насаджень. У Велимчі є два озера: на південному заході розташоване озеро Вінок, а на північному сході – озеро Гниле.

Щодо походження назви села існує кілька версій. Одна з них припускає, що назва пов'язана зі словом «великий» або старослов'янським «велемудрий», що могло вказувати на значимість поселення або його засновників [23].

Назва Велимче може бути похідною від особистого імені або прізвища, яке використовувалося для позначення засновника або роду, що оселився на цій території. Ім'я або прізвище Велим або Велюн могло бути стародавнім слов'янським ім'ям або прізвищем, яке пізніше трансформувалося в топонім.

Інша можлива версія виникає в тому, що Велимче – це форма назви, яка вказує на певну географічну або соціальну характеристику. Наприклад, в деяких випадках такі назви могли вказувати на місце, яке належало великій родині або групі людей, що мали зв'язок з певною природною особливістю місцевості, такою як річка, ліс чи гора.

Суфікс «-че» може вказувати на малість, належність або зв'язок із певним об'єктом або родом [23].

У минулому столітті деякі автори виводили назву села як похідну з поєднаних двох слів «велике селище».

Легенда про слід велета над Турією

Кажуть, десь у XV столітті, коли ще не було на мапах села Велимче, а місцевість встеляли непролазні ліси та багна, жив тут велетень на ім'я Велим. Люди згодом переказували, що він з'явився нізвідки – високий, дужий, але з поглядом лагідним і розумом глибоким, як ріка Турія, що тоді тільки починала вирізьблювати своє русло між вільхами.

Велим оселився на березі Турії, на місці, де нині стоїть Велимче. Його хижка з дубового зрубу стояла на пагорбі, з якого було видно водночас і ріку, і два озера – одне на південному заході, що називалося Вінок, бо мало форму круглого вінця, інше – на північному сході, з темною водою й багnistим дном, яке в народі охрестили Гнилим.

Люди з навколишніх лісів і хуторів почали приходити до Велима – то за порадою, то за допомогою, бо ж він один міг звалити сосну, витягнути човна з болота, або навіть – за переказами – прокопати водовід до озера, аби в посуху не зникла риба. Саме біля його оселі й виникло перше поселення.

Кажуть, Велим був не лише сильним, а й щедрим. Він навчив людей осушувати болота, ловити рибу в Турії та розрізняти голоси вітру. Але одного ранку його не стало. Лишилися тільки дві річі: глибока кругла западина в лісі, де нині джерело б'є, і легенда – що саме там останній раз ступала його нога. Люди почали звати це місце Велим'є, потім Велемче, а згодом – Велимче.

Кажуть, що в місячні ночі тінь велета ще ходить понад озером Вінок, охороняючи село від злих духів, а з річки Турії іноді чутно глухий бас – то Велим співає свою давню пісню землі.

Таким чином, назва села Велимче може походити від слова «великий» або «велемудрий», що могло вказувати на значимість поселення чи його засновників.

село Датинь

Перша писемна згадка про село Датинь датована 1500 роком [19].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості. Поруч із селом знаходиться гідрологічний заказник місцевого значення Турський, який зберігає унікальні природні екосистеми.

Поблизу Датиня височіє гора Кременець, що піднімається майже на 200 метрів над рівнем моря. Вона є важливою природною та історичною пам'яткою. Саме тут розташована одна з точок Дуги Струве – всесвітньо відомої геодезичної мережі, внесеної до списку Світової спадщини ЮНЕСКО.

Назва Датинь є давньослов'янського походження і, ймовірно, має антропонімну або апелятивну основу. У лінгвістичному плані назва може бути похідною від апелятива дати (у значенні – «давати», «дарувати», «наділяти») [23]. У цьому випадку ойконім «Датинь» може бути пов'язаний із місцем, яке асоціювалося з одержанням чогось важливого: землі, захисту, поради, дарів. Це співзвучно з легендарною версією про ворожку Дату, яка давала людям допомогу, а також співвідноситься з праслов'янською ментальністю, де назви часто передавали функціональні або сакральні значення місцевості.

Може бути похідною від особового імені Дата або Датин. У східнослов'янській антропонімії зустрічаються імена з подібною основою (наприклад, Датко, Датило). У такому разі назва села може означати «поселення Дати» або «місце, де жив Дата/Датин». Це характерно для багатьох давніх поселень, названих на честь засновника або видатного мешканця.

Морфологічна структура назви «Датинь» – типова для ойконімів північного Полісся: основа + суфікс -инь, який часто утворює топоніми зі значенням належності або приналежності (пор. Гусинь, Жидинь, Рудинь).

У народному мовленні можливі варіанти на зразок Датня, Датеня, що свідчить про гнучкість усної передачі й тривалу еволюцію назви.

Географічна прив'язка до гори Кременець, яка могла бути не лише орієнтиром, а й сакральним місцем у дохристиянські часи, посилює гіпотезу про ритуальну або сакральну природу топоніма.

Легенда про Датинь і гору Кременець

Давно-давно, коли ще не було ні села, ні поля, а тільки глибокі ліси і туманні долини, на місці теперішнього Датиня жила стара ворожка на ім'я Дата. Люди з усіх околиць ішли до неї за порадою – від хвороб, від нещастя, навіть від голоду. Вона знала, коли сіяти, коли женитися, коли вирушати в дорогу – бо вміла «дати» раду кожному, хто просив.

Проте ворожка мала й таємницю: щовечора вона піднімалася на найвищу гору в окрузі – Кременець, що гордо здіймалася майже на 200 метрів над рівнем моря, і сиділа там до світанку. Казали, що саме там вона розмовляє з вітрами і духами предків. За легендою, гора була

колись жертovníком – священним місцем, де земля розмовляла з небом, а душі мандрівників знаходили спокій.

Одного разу до Дати прийшов князь, шукаючи ради: його син зник у лісі. Ворожка глянула в полум'я, а потім повела князя на Кременець. Вони стояли там цілу ніч, а на світанку з туману вийшов юнак, живий і здоровий. Кажуть, це гора повернула його, бо серце Дати було чистим і сповненим добром.

Коли ворожка померла, люди збудували перші хати неподалік, на знак вдячності. Вони казали: «Тут – Датинь, бо тут Дата давала і правду, і надію, і життя». З того часу і село так зветься.

А гора Кременець досі стоїть над краєм, ніби стереже спокій села. У тиху погоду можна почути, як вітер приносить старовинні слова – «пам'ятай, де твоє коріння».

Таким чином, назва села Датинь має комплексне походження, поєднуючи у собі як мовно-культурні, так і географічні характеристики. Це робить його важливим об'єктом для топонімічного, етнографічного й історичного дослідження.

село Дошне

Точної дати заснування села Дошне немає, що може бути ознакою того, що село виникло в середньовіччі, ймовірно, під час процесів розселення або освоєння нових територій.

Поселення розташоване в низинній місцевості, де переважають лісові масиви та болотисті ділянки. Однією з природних окрас села є озеро Дошне, яке відіграє важливу роль у місцевій екосистемі.

Гідронімічна версія назви походить від самого озера Дошне, яке було відомим орієнтиром у місцевості.

Суфікс «-не» в кінці вказує на належність або певну територіальну одиницю [23].

Легенда про озеро Дошне

Давно-давно, коли ліси ще були дрімучими, а болота – глибокими і незвіданими, на місці теперішнього села Дошне

простягалася темна пуца. Високі дуби та сосни, мов велетні, стояли обабіч звивистих стежок, а серед лісу блимало загадкове дзеркало озера. Люди боялися наближатися до нього – вважали, що воно зачароване.

Розповідають старі, що колись у тих краях жила дівчина на ім'я Доша. Вона була сиротою, жила у хатині на узліссі та зналася на травах, вміла лікувати рани і втихомирювати гарячку. Слава про її доброту та красу ширилась далеко за ліси.

Якось до її дверей постукав юнак із сусіднього села. Його мати лежала при смерті і ніхто не міг допомогти. Доша не відмовила – зібрала зілля й пішла з ним, а коли повернулась, навкруги здійнялась страшна буря. Стовбури дерев гнулися до землі, блискавки розривали небо, а з лісу лунало виття, ніби самі духи вирвалися на волю.

Люди казали, що злі сили не пробачили Доші, бо вона лікувала там, де вони хотіли забрати душу. Коли блискавка вдарила в її хатину – вона зникла, наче розтанула в повітрі. На місці згорілої оселі за ніч утворилося озеро – глибоке й прозоре, з берегами, зарослими очеретом.

Відтоді його звуть Дошне – на честь дівчини, яка пожертвувала собою заради інших. А поруч із озером згодом з'явилося село. І хоч минуло багато літ, люди досі шепочуться, що в тиху ніч можна побачити, як по воді йде дівчина у вишиванці з вінком на голові – і тихо співає забуту пісню поліських лісів».

Таким чином, назва села Дошне походить від природних умов місцевості – озера, яке знаходиться біля села.

село Запілля

Перша писемна згадка про село Запілля датована 1847 роком [86].

Запілля розташоване серед природного поліського ландшафту, що впливає на його господарську діяльність, традиції та побут місцевих жителів. Територія села рівнинна, характерна для Полісся, з незначними підвищеннями та пониженнями. Поблизу села знаходяться численні меліоративні канали, а також невеликі озера та

болота, що є типовими для регіону. В околицях Запілья розташовані змішані ліси, де ростуть сосни, дуби, берези та вільхи. Лісові масиви виконують важливу екологічну функцію та є місцем збору ягід і грибів.

Назва села Запілья, ймовірно, походить від слова «піл» (у давньослов'янській мові – відкритий простір, поле, ділянка землі). Префікс «за-» вказує на розташування поселення за певною місцевою межею [23]. Тому назва може означати: «місцевість за полями» – можливо, село виникло за відкритим простором, де розташовувалися орні землі чи пасовища.

У поліському діалекті слово піл могло також означати більш підвищену, сухішу територію серед болотистої місцевості.

Легенда про село

Колись давно на краю великого лісу жила родина лісника. Його хату, затиснену між деревами, люди називали «за піллям», бо стояла вона саме за тією лінією, де поле переходило в діброву. Місце це було особливе – тихе, мовчазне, з прохолодними джерелами та співом птахів, що лунав і вдень, і вночі.

Господар лісу – дід Пелагій – не тільки стеріг звірів та стежки, а й вірив у духів поліського краю. Розповідав він, що в лісі живе Берегиня – охоронниця усіх, хто не зраджує землю і не губить живого. Лише тим, хто серцем чистий, вона дозволяє оселитися «за піллям», у затишку між світом людей і світом природи.

Коли прийшла нова біда – хвороба і голод – люди з сусідніх сіл почали шукати прихистку. І тоді дід Пелагій вивів їх у те саме місце, де колись сам поставив свою хату. Люди вирубали частину лісу, збудували нові хати, зорали перші ниви. Місце виявилось благословенним: тут була родюча земля, чиста вода і спокійна тиша, якої не знали більше ніде.

Коли ж хтось питав: «Де ви живете?», – відповідали: «За піллям». Згодом це слово злилося в одне – Запілья, і стало назвою нового поселення.

А ще й досі старі люди кажуть: якщо вранці, коли туман стелиться над травною, прислухатися біля лісу – можна почути, як Берегиня шепоче: «Ті, хто шанують землю – завжди знайдуть прихисток за піллям...»

Таким чином, назва села Запілля, ймовірно, відображає географічні особливості поселення та його розташування за полями або в укритій місцевості.

3.4.2. Велицька територіальна громада

Утворена 14 серпня 2015 року шляхом об'єднання Велицької, Мельницької, Підрізької та Сільцівської сільських рад Ковельського району (рис. 3.22).

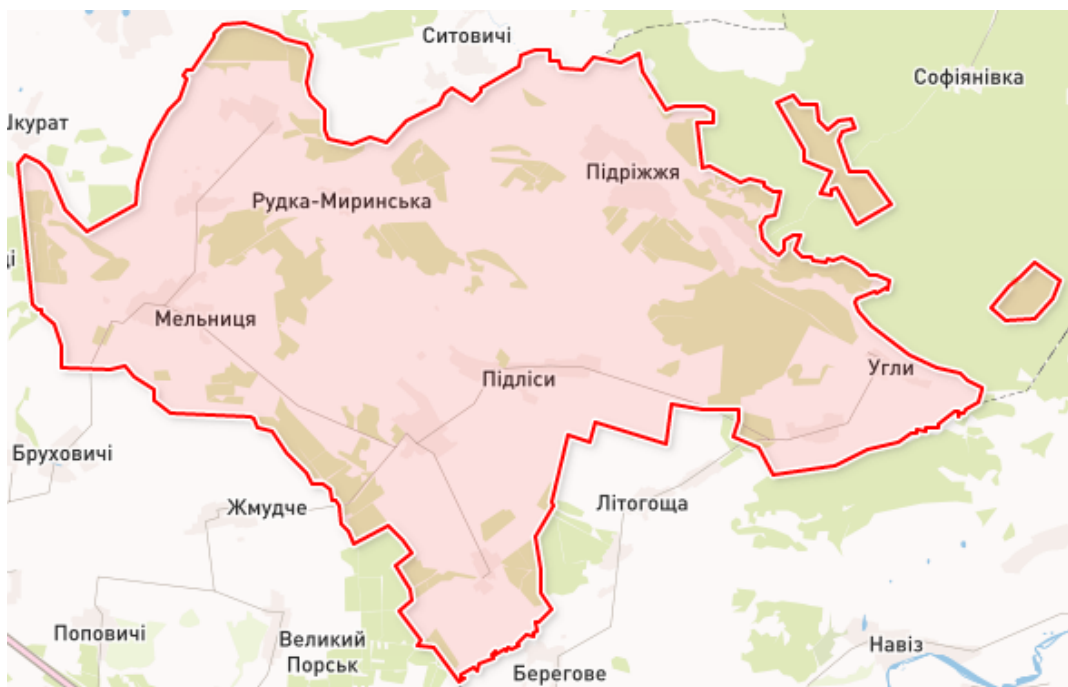

Рис. 3.22. Картосхема Велицької територіальної громади [46]

До складу громади входять 12 сіл: Арсеновичі, Велицьк, Кашівка, Кривлин, Кухарі, Мельниця, Мирин, Підліси, Підріжжя, Рудка-Миринська, Сільце, Угли (рис. 3.22).

село Велицьк

Перша писемна згадка про село Велицьк датована 1488 роком [86].

Велицьк має багату історію та зручне розташування, що сприяло розвитку сільського господарства, ремесел та торгівлі ще з давніх часів.

Рельєф рівнинний, характерний для поліської місцевості. Навколишня територія містить невеликі пагорби та знижені ділянки, які часто підтоплюються під час весняного водопілля. Основна водна артерія – річка Стохід, яка має звивисте русло, численні стариці та заболочені береги. У минулому річка відігравала важливу роль у господарському житті мешканців села. Поблизу села ростуть змішані ліси, де переважають сосна, дуб, береза та вільха. Вони є важливим природним ресурсом та місцем збору грибів і ягід. Ґрунти дерново-підзолисті, із значним вмістом піску та торфу, що потребують меліорації для сільськогосподарського використання.

Назва Велицьк, ймовірно, походить від слова «великий» або «великий» у формі прикметника, що вказує на масштаб, важливість або розмір місцевості чи поселення [23]. Це типова практика для створення назв сіл у середньовіччі, де префікс «великий» позначав значне поселення або територію.

Можливо, що село було засноване на місці, яке мало стратегічне значення або велике землеволодіння, або ж воно належало великому родові або власникові. тим самим, назва вказувала на його розмір або важливість.

Суфікс «-цьк» у назві є характерним для топонімів, що вказують на належність до певної території або оселі [23]. Це вказує, що село або місцевість належало великому землевласнику або впливовому роду.

Легенда про Велицьк

Було це дуже давно, ще до того, як на цих землях поставали села й церкви. Текла тоді річка Стохід нестримно й голосно – не така, як зараз, спокійна і мрійлива. Вона розливалася навесні так широко, що

здавалося – то не ріка, а справжнє море між лісами та луками. Люди оминали ці землі – вважали їх небезпечними, бо ріка топила поля, поглинала стежки, ховала під водою цілі галявини.

Аж ось одного разу сюди забрів подорожній. Був він із сивою бородою, втомлений, але з добрими очима. Піднявся він на горбок над Стоходом і мовив:

– Ось тут збудую хату. І землю цю велику оселею зроблю.

Люди спершу сміялись – мовляв, хто ж оселиться на таких топких берегах? Але побачили: навколо того старого вода відступила. Стохід, ніби відчувши щирість серця мандрівника, став мирним і лагідним. Земля там стала твердою, трави – густими, а риба в ріці – неміряна.

До старого стали приходити інші. Так і постало поселення. Назвали його спершу Велике поселення при ріці, а згодом – коротко і міцно: Велицьк – від «великий», бо й ріка тут велика, а дух людей, що не злякалися води, теж великий.

Кажуть, що досі, коли на світанку тихий Стохід вкривається туманом, можна побачити постать сивого чоловіка, що стоїть на березі й усміхається. Бо знає – земля ця прийняла тих, хто повірив у неї.

Таким чином, назва села Велицьк, ймовірно, походить від слова «великий» або «величний», що вказує на значимість цього поселення або його велич у стародавні часи. Існує також припущення, що назва могла бути пов'язана з іменем місцевого правителя чи засновника, що підкреслює важливість і вплив цього села на навколишні території.

село Арсеновичі

Перша писемна згадка про село Арсеновичі Датована 1564 роком [86].

Рельєф рівнинний, типово поліський, з невеликими підвищеннями та низинами, що часто підтоплюються під час паводків. Річка Стохід, що протікає через село, має звивисте русло та численні стариці, створюючи болотисті території поблизу. Навколо села ростуть змішані ліси, з переважанням сосни та дуба, а також чимало вільхи і берези на вологих землях біля річки. Ґрунти переважають дерново-

підзолисті ґрунти, що часто потребують меліорації для сільськогосподарського використання.

Назва села Арсеновичі вказує на приналежність до роду або нащадків особи з іменем Арсен. У стародавні часи в Україні та в інших слов'янських країнах було розширено формування імені за допомогою суфікса «-ичі», який вказує на належність до певного роду або нащадків певної особи [23]. Таким чином, Арсеновичі можуть позначати «нащадки Арсена» або «люди, що належать до роду Арсена».

Легенда про долю Арсена і ріку, що пам'ятає

Давно-давно, коли річка Стохід ще вільно блукала поміж лісами й луками, був у тих краях чоловік на ім'я Арсен. Він не був ні князем, ні вельможею – простий пастух, але серце мав добре й сміливе, а душу – чисту, як джерельна вода. Жив Арсен у самоті на краю великого болота, допомагаючи тим, хто заблукав або потребував притулку.

Одного разу, в негоду, біля його хати зупинився панський обоз, що віз хвору дівчину – доньку воєводи. Коні загрузли в трясовині, а слуги розгубились. Арсен вийшов з хати, проклав шлях серед очерету, врятував коней і привів хвору дівчину до себе. Цілу зиму він її лікував травами, доглядав, а навесні вона встала на ноги. Воєвода, вдячний за порятунок доньки, запропонував Арсену золото, але той відмовився:

– Мені досить землі, що годує, води, що напуває, і спокою в душі.

Воєвода, вражений словами, залишив Арсену в дар землю, через яку протікав Стохід. На знак пошани місцеві назвали поселення Арсеновичі – на честь того, хто зумів не силою, а добром підкорити навіть ріку.

Кажуть, саме завдяки Арсену русло Стоходу у тих місцях стало звивистим: ріка ніби танцює навколо села, оберігаючи його, як вірна подруга. А старі люди досі шукають серед туману постать самотнього пастуха з палицею, що проводить мандрівників крізь непевні болота.

Таким чином, село Арсеновичі отримало свою назву від родового імені Арсен.

**село Кашівка
(Кошовгород)**

Перша писемна згадка про Кошовгород датована 1631 роком [86].

Територія, на якій розташоване село, рівнинна, типова для поліського регіону, з помірними підвищеннями та низинами, що зумовлюють появу боліт і лісових масивів біля річки. Річка Стохід має звивисте русло, що забезпечує село водними ресурсами і додає мальовничості місцевості. Біля річки часто утворюються стариці та болота. Навколо села ростуть змішані ліси, зберігаються ділянки заболочених лісів, що часто використовуються для лісогосподарських потреб. Ґрунти переважають дерново-підзолисті ґрунти, з характерними для поліського регіону особливостями.

Старовинна назва Кошовгород, ймовірно, походить від імені засновника Яна Кошовського, шляхтича, який володів цими землями. «Кошов» – частина імені, що вказує на походження засновника, а «город» вказує на тип поселення (містечко або укріплене поселення) [19]. Протягом часу, зокрема у XIX столітті, містечко отримало більш поширену і сучасну назву – Кашівка, яка була адаптована до місцевої вимови.

Легенда про Яна Кошовського і Кошовгород

У середині XVII століття, коли на волинських землях вирували козацькі війни, а межі володінь змінювалися частіше, ніж пори року, на березі звивистого Стоходу з'явився шляхтич – Ян Кошовський. Родом він був з польської шляхти, але, кажуть, мав у жилах і краплину козацької крові. Його привабила ця місцевість – дика, болотиста, але повна життя, з лісами, багатими на дичину, і річкою, що вміла ховати таємниці.

Ян вибрав місце на підвищенні, де річка робила глибоку петлю, й збудував невеликий укріплений двір. Звідусіль сходилися до нього переселенці, втікачі, а також відставні вояки. Тут виросло поселення, яке з поваги до засновника почали звати Кошовгородом – «городом Кошовського». Ян ніколи не прагнув титулів чи звань – він більше цінував спокій, порядок і вільну працю.

Однак легенда говорить, що Ян Кошовський мав таємницю. Нібито у підземеллях під маєтком він заховав старовинний козацький прапор – ще з часів Сагайдачного, а з ним – і скриню з золотими монетами, які йому довірили на збереження. Але знайти той скарб ніхто

не зміг: після смерті Яна підземелля нібито завалилося, а його душа, кажуть, блукає берегами Стоходу, стереже таємницю.

Згодом назва Кошовгород почала втрачати первісну форму – в устах народу вона перетворилася на Кашівку, то чи від імені, чи від щедрих каш із місцевих злаків, що ними славилось село – не скаже ніхто напевне. Але кожен старий мешканець скаже: «Це наш Кошовгород, хоч як не назви».

Таким чином, назва села Кашівка походить від прізвища його власника Яна Кошовського.

село Кривлин

Можливо, село Кривлин існував як невелике поселення задовго до його першої писемної згадки, 1906 року [86].

Поселення знаходиться на рівнинній місцевості, з характерним для цієї місцевості ландшафтом – помірні підвищення та низини. Навколо села можна зустріти ділянки, які утворюються в результаті русла річки Ставок та невеликі заболочені території. Річка Ставок, яка протікає через село, є відносно невеликою водною артерією, що надає водні ресурси населеному пункту та має значення для місцевого господарства і ландшафтної екосистеми. На території села переважають чорноземні та болотні ґрунти, що добре підходять для сільського господарства.

Назва села Кривлин походить від слова «кривий», що вказує на характер місцевості. Наймовірніше, це стосується вигину річки Ставок, яка утворює криволінійний вигин, що і дало село таку назву. Подібні назви поширені в Україні й часто відображають природний ландшафт.

«Крив» у слов'янських мовах часто використовується для позначення вигину або кривої форми чого-небудь, а «лин» є суфіксом, що надає географічне значення [23].

В історичному контексті «Кривлин» може походити від особистого імені або прізвища засновника села чи важливого для громади роду. Наприклад, від слова «Кривий», яке було поширеним прізвищем або прізвиськом у середньовіччі.

Легенда про село Кривлин та річку Ставок

У часи, коли на цих землях ще не було визначено меж і навіть найменші поселення мали свою долю в боротьбі за землі, у густих лісах Волинського краю, серед високих дубів і старовинних сосен, з'явилося село Кривлин. Село виникло на березі звивистої річки Ставок, що була відома своїми неочікуваними поворотами й острівцями, де мандрівник, йдучи по воді, легко міг втратити орієнтацію і заблукати.

Згідно з місцевими переказами, село отримало свою назву через своє географічне розташування: «криве місце», або «кривий лан» – так по-старому називали всі ділянки землі, що мали вигин чи перешкоди, які важко було долати. Річка Ставок, яка протікала через село, наче сама оберталася навколо нього, утворюючи численні звиви та природні перешкоди, а місцеві вірять, що кожен вигин річки мав своє значення.

Легенда про виникнення Кривлина розповідає, як одного разу один з місцевих чабанів, що пас худобу поблизу річки, побачив, як у воді з'явилася величезна тінь. Вона мандрувала, пересуваючись по руслу річки, а сама вода ставала темнішою від її присутності. Це був дух стародавнього річкового бога, що слідкував за долею тих, хто оселявся в цьому краї.

У відповідь на цей загадковий знак, чабан, бажаючи умилювати духа води, вирішив побудувати міст через Ставок. Міст був особливий – він мав бути вигнутий, так як сама річка. Чабан працював над ним довгі місяці і врешті-решт міст став символом взаємоповаги між людьми та природою.

Легенда каже, що з того часу річка Ставок стала тихішою і лагіднішою, а на місці того моста виникло село, яке з часом стало відоме як Кривлин. Люди жили в гармонії з природою, річка стала не тільки водним шляхом, але й символом єдності.

А місцеві старожили до цього дня стверджують, що коли вночі слухаєш, як тихо шумить річка Ставок, можна почути приглушені голоси стародавніх духів, що нагадують про ту давню, невидиму лінію між світом живих і світом природи.

Таким чином, назва села Кривлин, ймовірно, походить від географічної особливості місцевості, такої як звивиста річка, дорога чи рельєф. Інша версія пов'язує назву із давнім прізвищем чи прізвиськом засновника або важливого місцевого роду.

село Кухарі

Перша письмова згадка про село Кухарі датована 1619 році [86].

Село знаходиться на рівнинній місцевості, яка поступово піднімається до лісистих територій, що оточують село. Річка Стохід має своєрідні меандри, які утворюють численні острови та заболочені території в околицях. Річка Стохід є важливим елементом екосистеми села, забезпечуючи водними ресурсами не тільки саму територію, але й прилеглі землі для сільськогосподарських потреб. Багато територій навколо села є заболоченими, що сприяє утворенню природних біотопів для різноманітних видів флори та фауни. На цій території переважають чорноземні та болотні ґрунти, що є сприятливими для землеробства.

Назва села Кухарі може походити від слова «кухар», що вказує на професію або заняття людей, які жили в цьому селі або здійснювали якусь діяльність, пов'язану з приготуванням їжі чи веденням господарства [23].

Існує й інша теорія, що назва може походити від того, що в селі колись було багато кухоль – спеціальних горщиків для зберігання води чи їжі.

За переказами місцевих жителів, назва пішла від слова «кухро» («куфер»), тобто скриня. Ймовірно, колись у селі було багато майстерень або господарств, де виготовляли чи використовували скрині, зокрема для зберігання цінних речей, продуктів або навіть продовольства. Таке значення могло стати основою для назви села, яке вказувало на діяльність місцевих жителів, пов'язану з цими предметами побуту.

Легенда про село Кухарі

Кажуть, що давним-давно, коли ліси навколо річки Стохід ще були непролазними хащами, а земля – спокійною й диким звірем рясна, загубився в тій місцині мандрівник. Його звали Ярема, який ніс за плечима велику дерев'яну скриню – кухро, як тоді казали. В тій скрині

було його усе життя: трохи одягу, стара книга з молитвами, кілька срібняків і лист від матері, яку він залишив на іншому боці річки.

Ярема шукав землю, де міг би почати нове життя. Коли натрапив на тиху галявину біля річки Стохід, де вода текла повільно, а птахи співали наче для нього одного, він поставив свою скриню під дубом і сказав: «Тут мій дім». Саме в цьому місці він збудував першу хатину, обжив землю і з часом привів сюди інших – самотників, утікачів, загублених душ.

З того часу поселення почали називати Кухарі, мовляв – від кухра, з якої почалося нове життя. Скриня Яреми, як переказують старі люди, була особливою – вночі з неї нібито чулося тихе шелестіння, наче голоси прашурів нашіптували поради. Її навіть зберігали багато років у церкві, аж поки вона не зотліла з віком.

Так з простої дерев'яної скрині народилось село. А річка Стохід і досі несе в своїх хвилях спокій і спогади про початки, про людей, що несли з собою не багатство, а надію. Як кухро – не просто річ, а сховище найдорожчого.

Таким чином, назва села Кухарі, ймовірно, вказує на професійне або соціальне значення поселення.

село Мельниця (містечко Мельниця)

Перша писемна згадка про містечко Мельниця датована 1245 роком [86].

На північній околиці села бере початок річка Ставок, яка є важливим природним елементом місцевого ландшафту. Місцевість навколо поселення рівнинна, із частково заболоченими луками та лісовими масивами, що характерно для південно-західної частини Волині.

Назва Мельниця, ймовірно, походить від слова «млин», що вказує на наявність водяного млина, який колись працював на річці Ставок. Водяні млини відігравали важливу роль у житті місцевого населення, забезпечуючи переробку зерна на борошно. У давнину

містечко могло стати відомим саме завдяки своєму млину, що й визначило його назву.

Інша гіпотеза пов'язує назву з родовим чи власним ім'ям «Мельник» – можливо, перші поселенці або власники цих земель займалися млинарством.

Легенда про містечко Мельниця

У давні часи, коли волинські землі ще не були поділені кордонами й панамі, на місці сучасного села Мельниця стояло поселення ремісників і млинарів. Головною його окрасою був великий водяний млин, який звели поблизу джерела, що живило невеличку річку – тепер її називають Ставок. Вода тут текла чиста й прозора і, кажуть, навіть мала цілющі властивості.

За переказами, першим, хто оселився тут, був монах-наставник на ім'я Мелетій. Він побудував дерев'яний млин і навчив селян молоти не лише зерно, а й власну злість на терпіння, страх – на віру, а сум – на працю. Люди йшли до нього як по хліб насущний, а навколо млина швидко виросло поселення. Мелетій заповідав: «Цей млин не має служити злу чи жадібності, а лише тим, хто працює чесно».

Кажуть, що річка Ставок, яка бере початок саме біля старого млинового місця, досі «пам'ятає» силу Мелетія. У найтихіші ночі вода тихенько дзюрчить біля джерела – наче точить зерно часу на невидимих жорнах пам'яті.

З того часу й дістало назву поселення – Мельниця, на честь головної справи його засновника і першого млина, що стояв тут майже вісім століть тому.

Таким чином, назва села Мельниця отримало назву завдяки наявності млина, який грав ключову роль у житті громади.

село Мирин

Перша писемна згадка про село Мирин датована 1802 роком [86].

Поселення розташоване на рівнинній частині Волинського краю, серед луків, полів і лісових масивів. Територія села могла мати заболочені ділянки, характерні для цього регіону.

Назва села Мирин може походити від слова «мир», що має декілька значень.

Можливо, село отримало назву, яка підкреслювала мирний характер місцевості або прагнення до стабільності після тривалих конфліктів чи потрясінь.

У давнину слово «мир» також позначало сільську громаду або об'єднання людей [23]. Назва могла символізувати заснування нового поселення як об'єднання переселенців.

Назва може бути похідною від особистого прізвища або імені засновника чи видатного мешканця. Наприклад, ім'я Мирон або подібне прізвище могло бути основою для назви села.

Заснування села на початку XIX століття могло бути пов'язане з адміністративними реформами або освоєнням нових земель. У цей період на Волині активно розвивалися сільськогосподарські поселення, особливо на територіях, які раніше залишилися малозаселеними.

Легенда про Мирин

Кажуть, що на місці теперішнього села Мирин колись не було жодної хати – лише тиха галявина серед лісів, де сходилися три стежки: з півдня – від Каменя, зі сходу – з Турії, а з заходу – з боліт. Місце те було особливе: тут не лунали крики хижаків, не вирували бурі, навіть птахи співали спокійніше.

Одного разу сюди прийшли троє втікачів – брат і сестра, що рятувалися від кріпацтва, і старий дяк, що шукав місце, де ніхто не змушував би мовчати правду. Вони знайшли в цій тиші спокій. Збудували хижку, посадили яблуні, викопали криницю. Коли через рік з'явилися нові переселенці, хтось запитав у старого дяка, як зветься це місце. Він лише посміхнувся й відповів:

– Тут панує мир. Нехай буде Мирин.

Так і закріпилася назва за поселенням, яке люди обрали не заради зиску чи слави, а заради тиші, безпеки й надії. А ще й досі місцеві кажуть: «Хто в Мирині оселиться – той у серці своєму мир знайде».

Таким чином, назва села Мирин може відображати як історичну подію, пов'язану з укладенням миру, так і стародавні традиції громади, що жили у злагоді та взаємодопомозі.

село Підліси (Підліски)

Перша писемна згадка про село Підліски датована 1564 роком [86].

Місцевість тут рівнинна, з луками, невеликими пагорбами та заболоченими ділянками, характерними для регіону. Ліси, що оточують село, здавна були важливими для місцевих жителів, оскільки забезпечували їх дровами, ягодами, грибами та дичиною.

Назва Підліси або Підліски походить від слова «під лісом», тобто поселення, що виникло біля лісового масиву. Такі назви були поширеними в Україні, оскільки багато сіл засновувалися поблизу лісів, які слугували природним захистом і давали необхідні ресурси для життя.

Існує також можливість, що назва пов'язана із тимчасовими поселеннями лісорубів або мисливців, які влаштовували табори «під лісом» ще до того, як тут оселилися постійні жителі.

Легенда про Підліси

Давно, коли ще не було на цьому місці села, а лише густі ліси й зарості, один подорожній, на ім'я Лука, заблукав у цих нетрях. Цілий день він шукав стежку, але ліси лише змикалися за ним. Утомлений і знесилений, він зупинився на узліссі біля невеликої галявини. Приліг під дубом і заснув.

Уві сні йому явилася жінка в білому – мов сама душа лісу. Вона сказала:

– Тут, під лісом, ти знайдеш спокій і долю. Залишайся. Посади дерево – і виросте дім. Збудуй дім – і прийдуть люди. А як люди зберуться – народиться село, що житиме в злагоді з лісом. Назвіть його Підліси – на честь того, що дало вам притулок і життя.

Коли Лука прокинувся, навколо вже співали пташки, а неподалік пробився струмок. Він лишився. А за кілька років до нього приєдналися ще кілька родин, що шукали вільного місця під сонцем.

Так виникло село Підліси – поселення на межі дикої природи й людської відваги. І досі тут шанують ліс, бо вірять, що саме він дав людям другий шанс.

Таким чином, назва села Підліси безпосередньо пов'язана з його географічним розташуванням – біля лісу.

село Підріжжя

Перша писемна згадка про село Підріжжя датована 1545 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Стохід. Місцевість рівнинна, з характерними для Полісся луками, болотистими ділянками та змішаними лісами. Близькість до річки забезпечувала жителів водою, рибою та родючими заплавними землями.

Топографічний характер назви, ймовірно, походить від слова «ріж» або «ріжжя», що можна означати місце на роздоріжжі, де перетинаються шляхи, або виступаючу частину рельєфу (наприклад, пагорб чи іншу географічну форму, що нагадує ріг) [23].

«Підріжжя» могло вказувати на те, що село розташоване біля такого географічного або дорожнього орієнтира.

У середньовіччі поселення часто отримували назви, пов'язані зі шляхами сполучення. Якщо село знаходиться поблизу важливого перехрестя чи біля виступу лісового масиву, назва «Підріжжя» могла б підкреслити цю локацію.

Назва могла також походити від слова «ріжка», що іноді використовувалося для позначення вузької ділянки землі, обмеженої природними межами (річкою, лісом або яскравим). Село могло виникнути саме на такій території [23].

Назва села Підріжжя може походити від слова «ріж» або «ріг», що означало край, виступ або вигин річки. Це вказує на те, що поселення могло виникнути біля одного з вигинів Стоходу.

Інша версія пов'язана з вирубкою лісу: можливо, тут «підрізали» дерева для побудови будинків або очищення землі для господарських потреб.

Легенда про село Підріжжя

Кажуть, колись дуже давно на місці сучасного села були непрохідні ліси, болота і лише одна звивиста стежка, яка вела до річки Стохід. На крутому березі річки, серед дерев, стояло велике розлоге дубове дерево, під яким збиралися мандрівники та місцеві мисливці. Саме там, у затінку дуба, часто зупинявся старий дід на ім'я Ріж – знаний відлюдник і знахар.

Ріж лікував людей травами, вмів розмовляти з птахами і нібито знав мову води. Люди з околиць казали, що дід був нащадком древніх волхвів. Коли він помер, неподалік під тим самим дубом, його поховали прямо під корінням дерева, а з того часу місце почали звати «під Ріжем».

Минали роки, біля річки почали селитися люди, вирубували ліси, осушували болота, будували домівки. Але назва «Під Ріжем» так і залишилась за цим місцем. І згодом стала звучати як Підріжжя – на честь того, хто першим жив у гармонії з природою на цьому березі Стоходу.

Кажуть, іноді вночі, коли стоїш на березі річки біля старого дуба, можна почути шепіт води і голос Ріжа, що попереджає про негоду або просить не рубати старих дерев.

Таким чином, назва села Підріжжя має географічне походження, яке вказує на його розташування біля природного або дорожнього орієнтира, такого як роздоріжжя чи вигину річки.

село Рудка-Миринська

Точної дати заснування села Рудка-Миринська немає.

Поселення розташоване поблизу річки Ставок. Місцевість рівнинна, характерна для Полісся – з болотистими низинами, лісами та луками. Річка Ставок була важливим джерелом води для місцевих мешканців і відігравала значну роль у сільському господарстві.

Село Рудка-Миринська має назву, що вказує на його географічні та історичні особливості. Назва складається з двох частин: «Рудка» і «Миринська», кожна з яких має своє значення.

Слово «рудка» походить від слова «руда», що означає поклади корисних копалин, зокрема залізної руди, яка могла добуватися або промиватися в цій місцевості [23]. У багатьох регіонах області у давнину були рудники, де місцеві мешканці видобували болотну залізну руду для виробництва металу.

Також «рудка» може означати невеликий струмок або водойму, що використовувалася для промивки руди або мала рудий колір через мінеральний склад ґрунту.

Якщо в селі існували промисли, пов'язані з добуванням руди, це могло стати основою для його назви.

Назва «Мишинська» вказує на приналежність або територіальну близькість до сусіднього села Мишин. Це може означати, що Рудка-Мишинська була заснована як поселення, підпорядковане Мишину, або мала тісний зв'язок із ним.

У минулому багато поселень отримували назви, які вказували на їхній зв'язок із більшим або старішим населеним пунктом.

У період середньовіччя та пізніше на Волині видобуток болотної залізної руди був поширеним промислом. Села, названі «Рудка», зазвичай були центрами такої діяльності або виникали поблизу відповідних ресурсів.

Легенда про село Рудка-Мишинська

Давно, коли ці землі ще були вкриті непрохідними хащами й болотами, а над заплавами річки Стохід ширяли тумани, тут поселився невеликий рід лісорубів і рудокопів. Вони помітили, що ґрунт у цій місцевості чорний і важкий, а коли розпалювали багаття на розчищених ділянках, з-під землі пробивалося щось схоже на болотний камінь – рудувате, тверде на вогні. Це була болотна руда.

Чоловіки викопували її, плавили в примітивних печах, виготовляли залізні знаряддя. Місце, де вони оселились, невдовзі стали звати Рудкою – за основним заняттям громади. Ці люди не лише добували руду, а й навчилися осушувати землю та будувати захист від весняних розливів Стоходу. Вони прокладали рівчаки, насипали вали, а болотиста місцевість поступово перетворювалась на пасовиська та городи.

Пізніше на ці землі з боку Мишина (села, розташованого неподалік) прийшли нові переселенці – утікачі від кріпацтва. Вони оселилися поруч, так два роди злилися в одну громаду. Щоб зберегти

пам'ять про обидва походження, село стали називати Рудка-Миринська – як поєднання давнього ремісничого коріння та нової хвилі миринських переселенців.

Кажуть, якщо копнути глибше в лісі на північний захід від села, ще можна знайти сліди старих випалених ям і уламки залізного шлаку – немовби самі землі зберігають пам'ять про перших майстрів. А на березі Стоходу іноді досі видно старі насипи – мов мовчазні свідки боротьби з водою і часом.

Таким чином, назва села Рудка-Миринська походить від видобутку болотної руди та сусіднього села Мирин.

село Сільце (Селець)

Перша писемна згадка про село Селець датована 1543 роком, яке згодом отримало назву Сільце [86].

Поселення розташоване на рівнинній місцевості, характерній для Полісся. Тут поширені ліси, луки та заболочені території, які утворилися через близькість до річкових систем.

Назва «Сільце» є зменшувальною формою від слова «село», що вказує на невеликий розмір поселення в період його заснування [23]. Подібні назви були поширені в Україні для позначення маленьких сільських громад.

У XVI столітті такі назви могли вказувати на залежність села від іншого, більшого населеного пункту або землевласника. Сільце могло бути невеликим хутором чи додатковим поселенням, створеним для розширення сільськогосподарських угідь.

Назва також могла бути пов'язана з родючими землями чи зручними умовами для проживання, які сприяли розвитку маленької громади.

Легенда про Сільце

Колись давно, коли більшість цих земель покривали ліси й мочари, на пагорбі серед болотистих улоговин стояв невеликий хутір. Люди, які там жили, були тихими, працьовитими та шанували землю.

Вони займалися сільським господарством, доглядали городи, пасли худобу на узвишсях і збирали сіно на заплавах навколишніх річок.

Хутір був настільки маленьким, що інші мешканці навколишніх сіл з посмішкою називали його Сільцем – мовляв, це лише крапля серед безкраїх волинських лісів. Але саме це Сільце з часом стало відомим на всю округу – тут народжувалися мудрі старці, знахарі та бджолярі, які вміли читати знаки природи, передбачати погоду й допомагати людям.

За переказами, під пагорбом, де стоїть нинішнє село, колись було давнє святилище, обгороджене дубами, які стояли по колу. Там молилися духам лісу й води, щоб не було повеней, щоб не сушило врожаю, щоб худоба не падала. Кажуть, один із цих дубів стоїть досі на околиці села – старий, порожнистий усередині, та з живою кроною. Його називають Сільський Дід.

З роками хутір розрісся, а Сільце стало селом. Але навіть тепер у місцевих залишилося відчуття особливої тиші та сили в цій землі. Можливо, тому, що тут – у центрі лісів і вод, на межі легенди й дійсності – збереглася пам'ять про те, з чого почалося велике життя в маленькому Сільці.

Таким чином, назва села Сільце підкреслює його початковий невеликий розмір і, можливо, залежність від іншого населеного пункту чи маєтку.

село Угли **(Неклюквин, Угли Другі)**

Перша писемна згадка про село Неклювин датована 1564 роком. У 1906 році село вже мало назву Угли Другі, а з 1967 року – Угли [86].

Розташоване на рівнинній місцевості Полісся, через нього протікає річка Стохід, що має звивисте русло та численні заболочені ділянки. Оточене густими лісами, воно здавна було місцем для ведення лісових промислів, рибальства та мисливства.

Географічна особливість назви може походити від слова «угол» (кут), що вказує на місце розташування села в кутку між природними чи штучними межами [23]. Наприклад, село могло знаходитися на перетині річок, лісів чи доріг, що утворювали природний або

адміністративний «кут». Така назва часто використовувалася для поселень, які розташовувалися в малодоступних чи обмежених місцях.

У деяких випадках назва могла бути пов'язана із заселенням території, яка вважалася «краєм» або «кутом» у межах більшого поселення чи адміністративної одиниці.

Давня назва «Неклюквин» може походити від імені власника поселення або від місцевого діалектного слова, пов'язаного з природними умовами чи ремеслом.

Як стверджують місцеві жителі, село отримало свою назву тому, що розташоване у самому углу (кутку) річки Стохід. Ліс, який росте навколо села дуже щільний, за своєю формою відповідає «углу».

Легенда про глечик із золотом

Давним-давно, коли ліси навколо села Угли ще були дикими і непролазними, а люди виживали завдяки праці на землі й доброті одне одного, настали голодні роки. Поля не рили, скотина гинула, а в хатах було більше сліз, ніж хліба. Люди вже не мріяли про багатство – лише про кусень черствого хліба.

У той темний час жив у селі відважний козак на ім'я Данило. Він не міг дивитися, як голодують жінки й діти, як старі помирають від виснаження. Тож вирішив наважитися на відчайдушний крок – піти до панського маєтку, що стояв за лісом, і викрасти у пана золото. Не для себе, а щоб роздати людям.

Уночі, під покровом туману, Данило проник до маєтку. Йому вдалося знайти великий глиняний глечик, повний блискучих золотих монет. Він виніс його через чорний хід і втік у ліс. Та замість того, щоб одразу роздати скарби, він вирішив сховати глечик у пагорбі неподалік села – щоб поділити його між людьми потай, аби не накликати ще більшого лиха.

Але пан мав гостре око та ще гостріших слуг. Козака вистежили, схопили й привселюдно засудили до страти. Перед смертю Данило вигукнув: «"Хто цей глечик знайде, той на весь край біду наведе!"»

Відтоді пагорб, де він закопав глечик, став називатись Глечиком. І хоч багато хто намагався знайти скарб, лише три золоті монети було знайдено за сотні років. Але кожного разу, коли це траплялося, у селі починались хвороби, пожежі чи страшна засуха.

З часом люди перестали шукати скарб. Місце, де колись був схований глечик, поросло травами, і виріс там величезний дуб. Кажуть,

він стоїть просто над схованкою. Цей дуб – мовчазний сторож таємниці: його не бере ані блискавка, ані вітер, ані жодна хвороба.

Старожили досі кажуть дітям: «Не чіпай Глечика, бо золото може заблищати, але біда темнішою буде...»

І живе собі село Угли під захистом прадавнього дуба, пам'ятаючи, що не кожен скарб варто шукати.

Таким чином, назва села Угли відображає його географічні або господарські особливості.

3.4.3. Вишнівська територіальна громада

Утворена згідно розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 року № 708-р у складі Вишнівської, Ладинської, Машівської, Олеської, Радехівської, Римачівської, Хворостівської та Штунської сільських рад Любомльського району [30], (рис. 3.23).

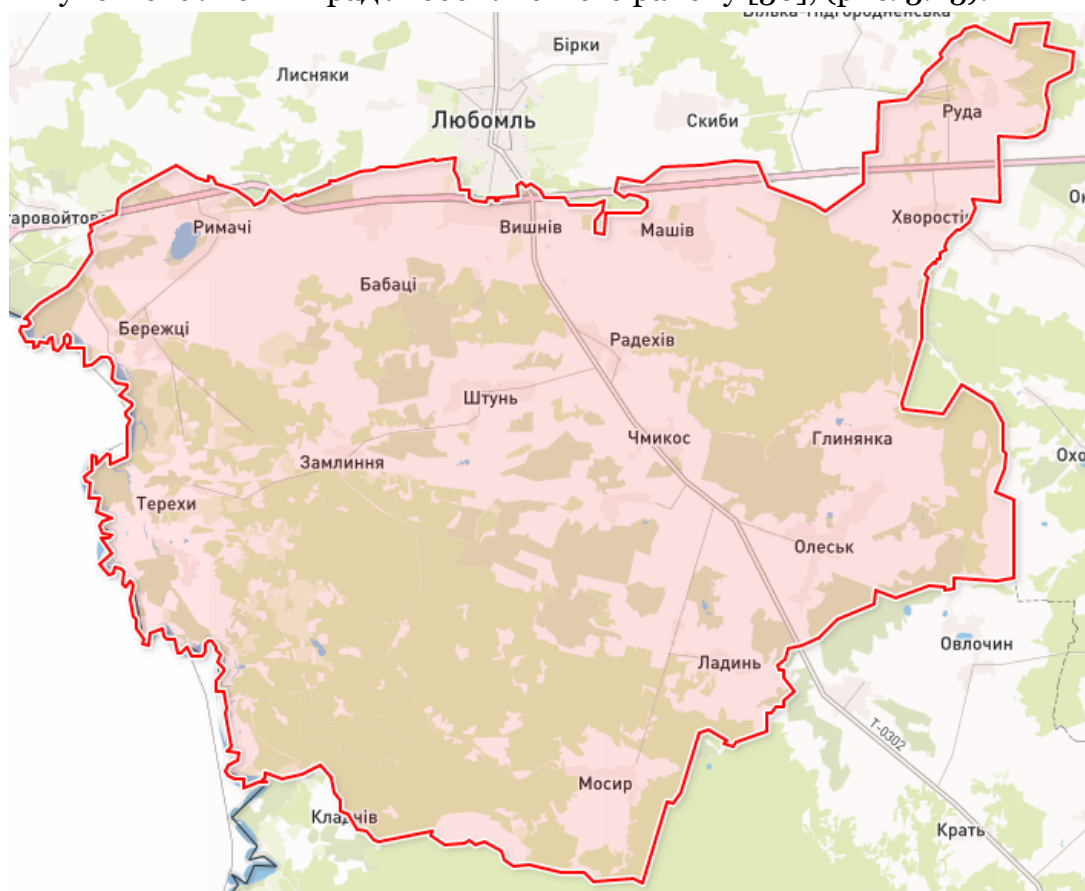
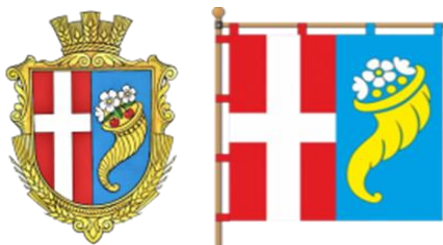

Рис. 3.23. Картосхема Вишнівської територіальної громади [46]

До складу громади входить 21 село: Бабаці, Березці, Вижгів, Висоцьк, Вишнів, Глинянка, Замлиння, Коцюри, Ладинь, Машів, Мосир, Олеськ, Приріччя, Пустинка, Радехів, Римачі, Руда, Терехи, Хворостів, Чмикос та Штунь (рис. 3.23).

село Вишнів

Перша писемна згадка про село Вишнів датована 1510 роком [86].

Поселення розташоване в низинній місцевості, де переважають родючі чорноземи, що сприяє розвитку сільського господарства. Селом протікає кілька невеликих струмків, які в давнину слугували джерелом води для місцевих мешканців. Навколо села ростуть широколисті ліси, серед яких багато фруктових дерев, особливо вишень, що стали символом цього населеного пункту.

Назва села Вишнів може бути похідним від слова «вишня», що вказує на наявність вишневих дерев або вишневих садів на території села. Вишня є популярною плодовою рослиною, яка широко вирощувалася на території України. Тому назва могла бути пов'язана з природним оточенням, де ці дерева росли в значній кількості.

Вишневі сади були важливою частиною селянського господарства, оскільки вони забезпечували не тільки продовольство, але й додатковий дохід через торгівлю фруктами та їх переробку.

За переказами, після скасування кріпацтва тут оселився пан Вишневський, який заснував нове поселення. На його честь село і було назване Вишнів [315].

Легенда про село Вишнів

Далеко серед зелених пагорбів та плодовитих лісів, на теренах, де земля дихає м'якою родючістю, а повітря насичене ароматом цвіту, виникло село, яке з давніх часів звалось Вишнів. Назва ця – не випадкова, а глибоко вкорінена в історію місцини.

Колись тут селилися ремісники й селяни, що обробляли землю й вирощували вишневі сади. Кажуть, що ще в першій половині XVI століття, коли на цих теренах з'явилися перші двори, місцеві родини висаджували вишні навколо хат, бо вірили, що це дерево оберігає від лиха й приносить здоров'я. І справді – вишневі гаї рясно кривали околиці, а весною земля ніби тонула в рожевому цвіті.

За легендою, назву села дала дівчина на ім'я Марта. Вона була сиротою, але мала невеличкий сад, у якому зроста дивовижна вишня – з плодами темними, майже чорними, солодкими, як мед. Люди приходили здалеку скуштувати ягід і просили в Марти пагінець. Згодом кожен двір мав по дереву з того саду. І коли князівський писар прибув у 1510 році, щоб внести поселення до перепису, то запитав:

– Як зветься ваше село?

– А хіба не видно? – усмінулась Марта. – Тут усюди вишні. Хай буде Вишнів.

З того часу пройшли століття, але кожної весни Вишнів знову розквітає в білому і рожевому, як данина пам'яті тим, хто вперше посадив дерево, що стало символом цілого села.

Таким чином, назва села Вишнів походить від прізвища магната Вишенського, який володів майже усією територією колишнього Любомльського району.

село Бабаці

Перша писемна згадка про село Бабаці датована початком ХХ століття [86].

Місцевість навколо села має рівнинний рельєф із болотистими низинами та луками, характерними для Полісся. Неподалік від села можуть протікати невеликі водні потоки або меліоративні канали, які є частиною природної гідрологічної системи.

Походження назви села Бабаці не має однозначного трактування, проте існує кілька можливих версій.

Етнографічна версія назви може походити від слова «баба» в значенні «старша жінка», що могло бути пов'язане з тим, що тут проживали відомі ворожки або знахарки [23].

Згідно з переказами, у давнину на цих землях мешкала мудра жінка, яку люди називали «Бабацею». Вона лікувала людей травами і була шанованою в окрузі. Після її смерті місцевість почали називати «Бабаці».

Історико-географічна версія назви може походити від стародавнього прізвиська або прізвища перших поселенців (наприклад, родини Бабаців).

За свідченнями місцевих жителів, походження назви села Бабаці походить, за легендою, від прізвища Бабаць та перших поселенців – сімей Бабаців [31].

Легенда про село Бабаці

Кажуть, колись давно, ще в XVII столітті, ця земля була покрита лісами й болотами, крізь які пробивались лише стежки звірів та мандрівників. У ті непрості часи кілька родин шукали нове місце для осілого життя – землю плідючу, але безпечну. Очолював їх старший роду, знаний серед усіх як дід Семен Бабаць.

Родина Бабаців оселилася на пагорбі над невеликою річечкою, де вода була чиста, а луки – квітучі. Збудували хати, окопали городи, осушили частину боліт і посадили сади. Згодом до них приєдналися й інші поселенці, та саме Бабаці залишались найстаршими родами в селі, шанованими за працьовитість, мудрість і гостинність.

Коли в окрузі почали складати мапи й описувати поселення, чиновники запитали:

– А як зветься ця слобідка?

Люди переглянулись і з усмішкою відповіли:

– Та що тут думати – це ж земля Бабаців. Хай буде Бабаці!

Так і закріпилася назва села — на честь перших поселенців з родини Бабаців, які заснували тутешнє життя й дали початок новій громаді. І донині в селі шанують пам'ять про предків, які не тільки збудували оселю в дикій місцевості, а й залишили у спадок чесне ім'я – Бабаць.

Таким чином, походження назви села Бабаці пов'язане з прізвищем Бабаць та першими поселенцями – сім'ями Бабаців.

село Бережці

Перша писемна згадка про село Бережці датована 1510 роком [86].

Поселення розташоване на берегах річки Ягодинка, яка є правою притокою Західного Бугу. Місцевість тут переважно рівнинна, з невеликими підвищеннями. Завдяки близькості до річки, у давнину село мало природний захист від ворогів і добре підходило для рибальства та ведення господарства. Поблизу села є ліси, які здавна слугували джерелом деревини, ягід і грибів.

Назва села Бережці походить від слова «берег», що вказує на його розташування поблизу води. Це цілком природно, оскільки село знаходиться біля річки, а його жителі могли здавна використовувати її як джерело води, рибальства та для ведення господарства.

Як зазначає Скляничук М., назва села походить від місця розташування, адже воно знаходиться на високому правому березі річки Західний Буг [31].

Легенда про село Бережці

У давні часи, коли Волинський край ще густо вкривали ліси, а дороги були рідкістю, на берегах річки Ягодинка селилися люди, що шукали спокою й захисту від частих набігів. Місцевість ця була надзвичайна – невелика річка звивалася серед заплав, утворюючи природні обійми, немов берегла кожного, хто тут оселявся. Звідси й перша згадка про поселення – 1510 року, у старому литовському реєстрі, де воно було записане як «на Бережці».

За переказами, першим оселився тут чоловік на ім'я Левко, який прибув із родиною, рятуючись від війни. Побачивши тихі береги річки, вкриті лозою та духмяними травами, він промовив:

– Тут, на бережку, і душа спочине.

Поступово до нього приєднувалися інші поселенці. Люди розчищали землю, зводили хати на підвищеннях над річкою, садили вишні та калину, а рибу з Ягодинки ловили на вечерю. З роками місце стали називати Бережцями, бо кожен тут будував свою хату на бережку – з думкою про мир, спокій і захист. А річка, мов добра хрещена мати, берегла селян від посух і голоду, даруючи свої води та живильну прохолоду.

Так і зберіглася донині назва села – Бережці, що походить не лише від географічного розташування, а й від людської надії на безпечне й щасливе життя «на бережку».

Таким чином, назва села Бережці походить від слова «берег», вказуючи на його розташування поблизу річки.

село Вижгів

Перша писемна згадка про село Вижгів датується 1779 роком [86].

Поселення розташоване у віддаленій місцевості, серед болотистих угідь та густих лісів, що робить його маловідомим навіть серед жителів регіону. З півночі від села протікає річка Неретва, яка бере початок із озера в селі Овлочин Володимирського району. У минулому такі природні умови слугували надійним захистом від ворогів, а також сприяли розвитку рибальства та мисливства.

За переказами, село Вижгів було засноване на честь пана Вижги, який володів цими землями [31]. Однак існують й інші версії походження назви.

Назва села Вижгів може бути похідною від дієслова «вижигати» або «вигоріти», що означає процес вигорання або спалювання [23]. У цьому контексті, село могло бути засноване в місцевості, де проводилися випалювання лісів для очищення землі під посіви або для інших господарських потреб, таких як виготовлення деревного вугілля.

Походження назви можливе також від дієслова «виживати», адже через суворі природні умови жителі цього села змушені були боротися за існування, пристосовуючись до болотистої місцевості.

Легенда про село Вижгів

Колись, у XVIII столітті, простягалися на південь від Полісся густі ліси й болота, які лише зрідка розрізалися протоками річок. Однією з таких водних артерій була річка Неретва, що вилась крізь низини та живила довколишні землі. У цій дикій, ще не заселеній місцевості, зупинився одного разу пан на ім'я Вижга – шляхтич, котрий отримав від короля частину тутешніх земель за військову службу.

Кажуть, що Вижга був мудрим, але строгим чоловіком. Він вирішив не лише полювати в цих диких краях, а й заснувати поселення. За його наказом на височині між болотами почали будуватися перші дерев'яні хати, а для селян – дерев'яну каплицю та млин над річкою.

Люди тягнулися сюди, адже пан дозволяв оселитися кожному, хто хотів працювати: обробляти землю, розводити худобу, пильнувати

ліс. Саме Вижга захищав нових мешканців від грабіжників і беззаконня, роздавав наділи, організував ярмарки. Він став першим справжнім господарем цієї землі – і з часом поселення назвали Вижгів, на його честь.

Старі люди кажуть, що коли весною річка Неретва виходить з берегів, а вода виблискує на сонці, мов дзеркало, – це дух пана Вижги проходить над своїми землями, дивиться, чи шанують його пам'ять. А шепіт очеретів – то мовчазне вітання господаря, який колись дав цим місцям життя та ім'я.

Таким чином, назва села Вижгів походить від прізвища власника цих земель.

село Висоцьк (Высоцько)

Перша писемна згадка про село Высоцько датована 1564 роком [19].

Поселення розташоване на підвищеній місцевості, що вплинуло на його назву. Завдяки цьому розташуванню воно неодноразово слугувало оборонним пунктом у давнину. Навколишні землі багаті на ліси, а неподалік знаходяться невеликі річки та болота, що колись були природним захистом від ворогів.

Село Висоцьк має назву, яка, походить від характеристики місцевості, зокрема від слова «високий», що пов'язане з географічними чи топографічними особливостями.

Географічне походження назви Висоцьк може вказувати на розташування села на височині, пагорбі або іншій підвищеній місцевості [23]. У багатьох випадках такі назви використовувалися для визначення поселень, які знаходилися вище рівня навколишніх земель.

Височини були зручними для поселення, після чого вони забезпечували кращий огляд, захист від паводків і зручніші умови для оборони в давні години.

У назві може бути задована споруда, колишнє укріплене поселення (наприклад, замок, фортечний вал), розташоване на висоті.

У давнину це було розширеною практикою, особливо для захисту від набігів.

Топонімічне значення назви типу «Висоцьк» часто вказує на природні особливості місцевості, а також на її привабливість для поселення людей, які займалися землеробством, скотарством або торгівлею [23].

Легенда про село Висоцьк

Давно-давно, коли ці землі ще були вкриті дрімучими лісами та топкими болотами, а над усім цим панувала тиша, лише зрідка порушувана пташиним криком чи вовчим виттям, на одному з пагорбів зупинився мандрівник. Він довго шукав місце, де зміг би збудувати дім, подалі від суєти й ближче до неба. І от, коли піднявся на найвищу точку, з якої відкривалися широкі краєвиди на ліси, луки й долини, мовив: «Ось тут буде мій край високий!»

Мандрівника звали Восот, а він був не звичайною людиною, а нащадком легендарного волинського роду – провидців, які розумілися на травах, зорях і водах. Люди тягнулися до нього по пораду, а згодом на тому місці, що він обрав, почало виростати поселення. Його назвали Висоцько, що значило «високе місце», «село на висоті», а ще – на честь його засновника Восота.

З роками назва трансформувалася в знайоме нам Висоцьк, а пагорб, на якому він оселився, й досі називають Старим городищем. Подейкують, що коли на світанку туман стелиться над лісами, мов покривало, а з вершини видно лише небо й сонце, то це знак – дух Восота й досі оберігає це високе місце, благословляючи його на життя і добро.

Таким чином, назва села Висоцьк, ймовірно, походить від його розташування на височині або пов'язана з історичними укріпленнями, які могли існувати на цій території. Географічні особливості місцевості, такі як височини чи пагорби, були великі для поселення, забезпечуючи зручні умови для життя і господарської діяльності. Топонім «Висоцьк» є позширеним для території із природними висотами та характерним для української топоніміки.

село Глинянка (Заглинки)

Перша писемна згадка про село Заглинки датована 1760 роком [86].

На північній стороні від села бере початок річка Плиска – ліва притока Вижівки. Місцевість тут рівнинна, з родючими ґрунтами та багатими на глину покладами, що, ймовірно, вплинуло на назву села. Поблизу є ліси та болота, які з давніх часів слугували природним захистом від ворогів.

Село Глинянка (інша назва Заглинки) має назву, яка, ймовірно, пов'язана з природними особливостями місцевості або особливостями господарської діяльності мешканців.

Назва «Глинянка» може походити від слова «глина», що вказує на наявність глинистих ґрунтів у місцевості, які використовувалися у ремеслах, зокрема виготовлення кераміки, цегли чи іншої продукції з глини [23].

Глина, як характеристика ґрунту, могла впливати на розвиток сільського господарства в селі. Такі землі часто непридатні для землеробства, тому мешканці могли шукати альтернативні джерела доходу, наприклад, гончарство.

Назва «Заглинки» вказує на певне географічне розташування, можливо, за межами основного глиняного масиву або в місці, яке було оточене глинами.

Префікс «за-» часто вказує на віддаленість від основної місцевості чи об'єкта [23].

Історичне значення назви могло виникнути внаслідок переселення людей, які створили нове поселення за межами центру, що було пов'язано із відображенням або використанням глини.

Легенда про село Глинянка

Колись, на місці теперішнього села, простягалось урочище, де після кожного дощу земля перетворювалась на важке, липке болото. Мандрівники, що проходили цими теренами, часто застрягали тут, бо під ногами грузла не просто грязюка – а справжня глина, важка й

тягуча, як сама доля. Люди почали називати це місце «за глинами» або Заглинки.

З часом, одна родина, шукаючи вільні землі, наважилася тут оселитися. Вони навчилися використовувати глину не як перешкоду, а як дар – для виготовлення посуду, цегли, навіть для лікування. Місце, яке раніше всі оминали стороною, стало знаним – сюди приходили по гончарний товар і цінні лікувальні «глиняні компреси».

Згодом село перейменували на Глинянку – на знак того, що саме глина дала початок новому життю. А річка, що бере початок на північ від села, отримала назву Плиска – бо її вода, мов птах, «плискала» по глиняному руслу, розносячи життя по навколишніх луках і болотах.

Кажуть, що і до сьогодні, після дощу, земля в Глинянці наче дихає спогадами про свої прадавні сили – і хто стане на неї з пошаною, того земля підтримає й не затягне.

Таким чином, назва села Глинянка вказує на глинистий характер ґрунтів у цій місцевості або на ремісничу діяльність, пов'язану з використанням глини. Альтернативна назва «Заглинки» може відображати розташування села за межами основних глиняних масивів або характерною природною межею. Обидві назви мають топонімічний характер і пов'язані з природними ресурсами та їхнім впливом на розвиток громади.

село Замлиння (Замлин, хутір Замлить)

Перші вісті про Замлиння датуються лише під кінець XVII століття, але на той час його називали «Замлин» [31].

Через село протікає кілька малих водотоків, які впадають у річку Західний Буг. Навколишня місцевість представлена рівнинами, болотами та лісами, що здавна ускладнювали доступ до села, роблячи його своєрідним природним укріпленням.

Територія багата на родючі ґрунти, тому мешканці традиційно займалися землеробством, скотарством і ремісництвом. Також тут проходили старі торгівельні шляхи, що з'єднували Волинський край із Польщею та Литвою.

Назва села Замлиння походить від слова «млин», що означає споруду для переробки зерна на борошно. «Замлиння» може позначати місцевість, розташовану біля млина або позаду нього (з боку млина) [23].

У давнину млини були ключовими об'єктами економічного життя сільських громад. Розташування села поблизу водою, де працював водяний млин, могло стати причиною його назви.

Географічне походження назви могло також вказувати на розташування поселення в місці, де був важливий млин, що забезпечував не тільки саме село, а й сусідні громади.

Млини в Україні часто були центром економічного та соціального життя, адже до них стікалися люди з навколишніх сіл. Тому назву могла підкреслювати значення млинарства для місцевості.

Легенда про село Замлиння

Колись дуже давно, серед диких лісів і багnistих долин, стояв невеличкий млин. Його збудував самітний чоловік на ймення Левко, який прибився сюди після великого лиха. Місце для млина було незвичне – далеко від річки, посеред глухих чагарів, де, здавалося б, і вода навряд чи знайдеться.

Але Левко був вправним знахарем і знав силу підземних джерел. Він вириг криницю, провів канал, тому скоро в його млині почала гуркотіти жорнова, а навколо з'явилися перші хати. Люди говорили: «Це там, за млином» – і йшли до Левка молоти зерно й лікувати душу словом.

Згодом поселення стали називати Замлин, а пізніше – Замлиння, бо розрослося воно далі за млин, по обидва боки невеликого струмка, який сам Левко колись проклав. Подійкують, що в тих місцях і нині чути дзюрчання води під землею – мов шепіт самого першого млина.

А «хутір Замлить» у народі означав тих, хто жив «біля млина» або «замлиняв», тобто переселився в цю околицю. І хоч сам млин давно впав, дух праці, самотності й витривалості лишився в кожному кутку села.

Таким чином, назва села Замлиння пов'язана з діяльністю млинів, які розташовувалися поблизу поселення.

село Коцюри (Коцури)

Перша писемна згадка про село Коцури датована 1796 роком [86].

Поселення розташоване неподалік від річки Гапа, яка є притокою Західного Бугу. Місцевість довкола села рівнинна, частково заболочена, з родючими ґрунтами, що сприяло розвитку землеробства. Поблизу села розташовані лісові масиви, які здавна служили прихистком для місцевих жителів у неспокійні часи.

Село має багатий рослинний і тваринний світ. Завдяки близькості до водних артерій тут водяться риби, водоплавні птахи та інші представники фауни.

Антропонімічна версія назви може походити від прізвища Коцур чи Коцюр, яке було поширене серед українців [23]. У сільській місцевості часто поселення отримували назви від імен або прізвищ засновників, великих землевласників або перших поселенців.

Привище Коцур має давнє слов'янське походження і могло позначити людину низького зросту, худорляву або таку, що мала досвід до певного виду діяльності [23].

Географічна версія слова «Коцури» могло позначати особливості місцевого ландшафту. Наприклад, пагорби, рівнини чи місцевість із незвичними природними формами.

Соціальний контекст назви вказує на те, що у XVIII столітті часто нові поселення називали за іменами груп переселенців чи окремих осіб, які створювали село. Якщо село виникло як хутір або переселенська громада, назва могла відображати прізвище родини, яка його заснувала.

Згідно з легендою, село отримало назву від прізвища першого поселенця – Коцури. Він був кріпаком у маєтках польського магната Францішека Браницького, але через непокору чи певну провину його виселили на околицю володінь, де він оселився й почав господарювати. З часом до нього долучилися інші кріпаки, які втекли від своїх панів, так утворилося нове поселення, яке згодом почали називати Коцюри [31].

Легенда про село Коцюри

У другій половині XVIII століття, коли через волинські ліси ще пробиралися татари, а на болотах селилися лише найвідважніші, на узліссі поблизу невеликої річки зупинився гурт переселенців. Їх вів чоловік на ім'я Остап Коцюр – кремезний, мов дуб, із сивим чубом та серцем, що палало справедливістю.

Остап був знаним гончарем і косарем, і куди б не йшов – за ним тяглися люди. Вони будували хати, копали колодязі, і щоразу, коли в когось питали: «Де ти живеш?» – відповідали: «У Коцюра» або «Коло Коцюра».

Поступово клична форма імені перетворилася в назву місцевості – Коцюри. А ще подекуять, що Остап укріпив береги Гапи, щоб не топила села, зробив кілька гатей, які служили аж до XX століття.

Річка й досі злегка виляє навколо села, ніби охороняє його, а старі люди кажуть, що часом на світанку в імлі можна побачити постать чоловіка з косою – то Остап навідується, чи не забули люди про працю, єдність і своє коріння.

Таким чином, назва села Коцюри, швидше за все, має антропонімічне походження та пов'язана з прізвищем родини засновників поселення.

село Ладинь (Владинополь)

Перша писемна згадка про село Владинополь датована 1827 роком. Згодом воно отримало назву Ладинь [86].

За кілометр на південний схід від села простягалася велика гора, вкрита густими лісами. З-під цієї гори витікало потужне джерело, яке давало початок річці. Колись на цій річці стояв водяний млин і лісопилка, що належали місцевому поміщику Гоноровському.

Ліси навколо села були багаті на дичину та ягоди, а також слугували прихистком для жителів у неспокійні часи.

Назва села Ладинь має декілька можливих тлумачень, які пов'язані з історичними, топонімічними та культурними особливостями.

Село спочатку називалося Владинополь. За переказами, така назва походила від імені або прізвища першого власника поселення. Існує припущення, що «Владинополь» означало «місто Влада» або «поселення Влада».

Пізніше назва трансформувалася у Ладинь. Місцеві жителі пояснюють це тим, що у селі завжди панувала злагода, або ж «лад», а інша версія пов'язує назву з народним словом «лад», яке означає спокій, гармонію.

У давньослов'янській міфології богиня Лада вважалася покровителькою любові, шлюбу й родючості. Назва села могла бути пов'язана з місцем, де раніше проводилися обряди на честь Лади або з поселенням, заснованим біля культових місць.

Назва може походити від особового імені Ладю, Ладин або похідного від нього. У старовинних слов'янських іменах часто використовували слово «лад» як основу для формування прізвища або імені.

У топоніміці слово «лад» могло також позначати місце, придатне для сільськогосподарських робіт чи гармонійно розташоване поселення [23].

Легенда про село Ладинь

Далеко в горах Волинського краю, серед зелених лісів, розташоване село Ладинь. Його історія переплітається з легендами, які передавались із покоління в покоління.

У давнину, коли ще не було сучасних доріг, а тільки лісові стежки, в одному з мальовничих куточків краю стояв великий млин, який належав поміщику Гоноровському. Млин розташовувався на річці, що витікала з могутнього джерела, яке било із самого підніжжя величної гори, вкритої густими лісами. Це місце було улюблене місцевими жителями, адже не тільки річка наповнювала їхні млини, але й ліс давав багатий урожай деревини.

Однак у той час було багато різних повір'їв про силу джерела. Одна з легенд розповідає, що колись давним-давно цей струмок був не просто водним потоком, а справжнім магічним джерелом, яке могло вилікувати будь-яку хворобу або наділити свою силу тому, хто зуміє доторкнутися до його вод. Вода з цього джерела була настільки чистою і цілющою, що навіть здалеку приходили люди, аби напиться з неї.

З часом, коли місцевий поміщик побудував водяний млин і лісопилку, джерело стало символом багатства і процвітання для мешканців цієї землі. Млин крутився безперервно, а річка ніколи не пересихала, адже джерело дарувало їй живлющу силу.

Коли ж поміщик Гоноровський помер, лісопилка і млин продовжували працювати ще довгий час, але, як то часто буває, з часом вони поступово занепали, а величезні дуби й сосни, що колись зростали на березі річки, почали поступатися місцем новим поколінням дерев.

Та незважаючи на час, гори, ліс і річка залишаються тут. Джерело, яке колись давало силу місцевим жителям, тепер служить лише для тих, хто шукає спокій і зв'язок з природою.

І досі, в тих тихих ранках, коли ніч поступається місцем світанку, можна почути, як тече вода, а подекуди побачити стару постать поміщика Гоноровського, що, як і раніше, пильнує свою землю та річку, що коли-то дала їй силу.

Таким чином, назва села Ладинь може мати корені, пов'язані з давньослов'янським словом «лад», що символізує гармонію й порядок, або з культом богині Лади. Альтернативно, вона може походити від особистого імені чи прізвища. Історично, село, ймовірно, виникло як гармонійне поселення на сприятливій для життя території, що відповідало слов'янським уявленням про «лад» у природі й суспільстві.

село Машів

Перша писемна згадка про село Машів датована XV століттям [86].

Поселення розташоване на Волинському Поліссі, де абсолютні висоти над рівнем моря становлять приблизно 180 метрів. Місцевість рівнинна, що характерно для цього регіону. Біля села бере початок річка Гапа, яка впадає в Західний Буг. Ґрунти тут переважно супіщані, що сприяло розвитку землеробства.

Щодо походження назви села Машів існують три основні легенди.

Козацька версія свідчить про те, що, за переказами, біля села розташовувалися козацькі сторожові вежі. Вартові з цих веж стежили за місцевістю і при появі ворога подавали сигнали, розмахуючи руками. Від слова «машут» (махати руками) нібито й утворилася назва села – Машів.

За поміщицькою версією, в цій місцевості колись жила поміщиця на ім'я Маша. Вона володіла значними землями і користувалася впливом серед місцевого населення. Згодом поселення, що виникло навколо її маєтку, отримало назву Машів.

За польською версією деякі дослідники вважають, що назва села походить від польського слова «маш» (maż – «маєш»). Оскільки в цій місцевості мали земельні наділи польські шляхтичі, їх називали «осадниками». Ця версія підкреслює історичний вплив польської шляхти на Волинь [31].

Легенда про село Машів

Колись давно, у часи, коли Волинські ліси ще були непрохідними хащами, на місці сучасного села Машів росли тільки дикі трави, мохи та старезні дуби. Людей у цих місцях майже не було – лише подекуди проходили мисливці або мандрівники, що прямували стежками, прокладеними дикими звірами.

Одного разу сюди забрів чоловік на ім'я Маш, який тікав від війни, що охопила сусідні землі. Маш був розумним і вправним теслею. Він збудував собі маленьку хатину на узліссі, поблизу джерела, з якого згодом витекла річка, названа Гапою. Вода була холодна й чиста, а земля довкола – родюча.

Маш почав обробляти землю, вирощував жито та льон, а з часом до нього почали приєднуватися інші люди – утікачі, ремісники, бідняки, що шукали спокою та прихистку. Так виникло невелике поселення, яке називали Машів – на честь першого поселенця.

Стара легенда каже, що річка Гапа – це не просто вода, а жива душа самої землі, яка зберігає пам'ять про Маша. У народі навіть побутує приказка: «Де Гапа витікає – там правда гуляє», адже перший мешканець славився своєю чесністю, мудрістю та миролюбністю.

Кажуть також, що у святкові ночі, коли місяць стоїть високо над лісом, у витокі Гапи можна побачити постать сивого чоловіка в лляній сорочці – це дух Маша, що оберігає землю, яку він колись приручив.

Таким чином, назва села Машів має кілька можливих версій походження: козацьку, поміщицьку та польську. Яка з них є найбільш правдоподібною – достеменно невідомо, однак усі ці версії відображають історичні реалії та місцевий фольклор.

село Мосир (Мосур, Мосор)

Перша писемна згадка про село Мосур датована 1488 роком, яке згодом стали називати Мосир [86].

Поселення розташоване в низинній місцевості, типово поліському ландшафті. Через село протікають дві невеликі річки – Пітушок та Топкий, які навесні розливаються, створюючи заболочені території. Це сприяло формуванню характерного ландшафту з луками, багатими на трави і численними природними джерелами.

Назва села Мосир має декілька можливих варіантів походження, пов'язаних з антропонімами, природними особливостями чи історичними обставинами.

Антропонімічне походження назви Мосир може бути від давнього слов'янського прізвища. Прізвище Мосур є відомим серед слов'ян і могло належати засновнику села або значущій особі громади. У таких випадках назва села часто слугувала маркером території, що належала конкретному роду чи родині.

Назва могла бути пов'язана з особливостями місцевості, наприклад, болотистими або вологими землями. Слово «мох» або «мочар» вказують на болотистий характер ґрунтів чи близькості до води. У давнину слово «мосур» могло означати «болото» або «низину».

Походження від польського слова «mosur» (мосур) означає «потік» або «струмок», що могло стосуватися місцевих річок [23].

Легенда про село Мосир

Давно це було, ще за княжих часів, коли Волинь була краєм диких лісів, багнистих долин і річок, які вільно звивалися серед лук. На місці сучасного села Мосир простягалися непрохідні болота, особливо

весною, коли дві невеликі річки – Пітушок і Топкий – виходили з берегів, затоплюючи усе навколо.

Сюди ніхто не наважувався селитися. Але одного разу з'явився тут чоловік на ім'я Мосур – силач, мандрівник і втікач від панського гніту. У нього була одна мрія: знайти землю, яку ніхто не зачіпає, де не буде ні панів, ні війни. Побачивши ці дикі, але живі землі, він вирішив залишитися.

Мосур побудував хату на невеличкому підвищенні поміж двох річок. Щоб вижити, він копав канали, прокладав містки з верболозу, висаджував дерева, що добре росли на вогких ґрунтах. З часом його почали називати не інакше як «болотяний господар», бо він приборкав місце, якого всі боялися.

Люди, почувши про того дивовижного чоловіка, потягнулися до нього. Почалося нове поселення, а з поваги до першого мешканця назвали його Мосуром, що згодом змінилося у Мосир. Назва наче ввібрала в себе дух боротьби з природною стихією і перемогу людини над нею.

А весняні розливи Пітушка і Топкого, що й досі вкривають береги, селяни вважають нагадуванням про те, з чим стикнувся перший господар. І коли вода підступає до хат, дехто шепоче: «То Мосур наглядає, щоб земля не забула свою первісну силу».

Таким чином, назва села Мосир має, ймовірно, антропонімічне походження, пов'язане з прізвищем засновника або значущої родини. Альтернативно, вона могла описувати природні особливості місцевості, такі як болотисті землі або інші географічні риси.

село Олеськ

Перша писемна згадка про село Олеськ датована 1453 роком [86].

Ландшафт рівнинний, характерний для Волинського Полісся, із невеликими пагорбами та луками. Ґрунти переважно супіщані та глинисті, що сприяє вирощуванню зернових культур, льону та картоплі. Ліси навколо села ростуть змішані ліси, де переважають сосна, дуб, береза. Річка Неретва – важлива водна артерія, що протікає поблизу

села. Неретва відзначається звивистим руслом, заболоченими берегами та чистою водою.

Назва села Олеськ походить від давньоруського імені Олег (зі скандинавського Helgi)... Олєжско > Олєско». Тобто, це поселення заснував або ним володів якийсь Олег. Таке язичницьке ім'я у нас носили лише князі, але то не дуже часто. Є серйозні підстави пов'язати назву топоніму із особою знаного з літописної традиції князя Олега [27].

Легенда про Олеськ і ріку Неретву

Дуже давно, ще до хрещення Русі, ці землі були вкриті пралісами, серед яких звивалася ріка, що пізніше дістала ім'я Неретва. Кажуть, що колись у тій річці водилося не тільки риба – там жила Нерейда, водяна дівчина, яка з'являлася людям тільки раз на сто років. У темну ніч на Купала вона підіймалася з води і сідала на камінь посеред течії, вичісуючи довге сріблясте волосся.

Але найцікавіше пов'язане з юнаком на ім'я Олесь, який оселився на березі ріки. Він був сиротою, мав м'яке серце і добре знав природу. Якось, коли рятував з потоку пташеня, ріка раптом зупинилась, а з глибини постала та сама Нерейда. Замість люті за втручання у її володіння, вона промовила:

– За твоє милосердя – дарую тобі силу оберігати ці землі.

З того часу Олесь мав дивовижну здатність – розуміти голоси птахів і звірів, а також передбачати розливи ріки. Люди приходили до нього по пораду: де садити, коли сіяти, де не будувати, бо затопить.

Минали роки, Олесь став старим, а коли настав його час, пішов до річки і зник так само, як і Нерейда – без сліду. Але через століття люди помітили: на березі річки, там, де жив Олесь, рік у рік цвіте одинокий дуб, а під ним – зелена трава, навіть взимку. Тоді й вирішили: назвати село його іменем – Олеськ, щоб пам'ятати доброго селянина, якого благословила сама ріка.

А ріка й нині неспокійна, та кажуть: якщо стати на її березі у повний місяць, можна почути легкий шелест – то Олесь і Нерейда перегукуються крізь час.

Таким чином, назвасела Олеськ, ймовірно, має антропонімічне походження, пов'язане з ім'ям засновника.

село Приріччя (Бовтуни)

Точна дата заснування села Бовтуни невідома. У 1964 році село отримало назву Приріччя [86].

Поселення знаходиться в низинній місцевості Полісся, оточене луками та лісами. Через нього протікає річка Неретва, що визначає місцевий ландшафт і є важливим водним ресурсом для жителів.

Антропонімічне походження назви села Бовтуни могло походити від прізвища або імені родини чи осіб, які були першими засновниками поселення. Прізвище Бовтун зустрічається серед слов'ян і часто характеризувало балакучих чи говірких людей (від слова «бовтати» – багато говорити).

У діалектах слово «бовтати» могло також мати значення руху чи шуму води, що може вказувати на місце поселення поблизу річки або води [23]. Таким чином, назва могла виникнути через особливість місцевої природи.

У народній традиції назви поселень часто мали описовий характер, відображаючи риси поведінки жителів чи особливості місцевості. Бовтуни могло бути іронічною назвою, яка згодом стала офіційною.

Назва Бовтуни могла бути визнана неблагозвучною в рамках радянської кампанії з упорядкування назв населених пунктів.

Нова назва Приріччя підкреслює природні характеристики місцевості (розташування біля річки), що було типовим для політики того часу.

Назва Приріччя є нейтральною, географічно мотивованою та ідеологічно прийнятною, що відповідало загальним тенденціям радянської топонімії.

Легенда про село Приріччя

Давним-давно, ще коли село мало назву Бовтуни, тут мешкали люди гомінкі, завзяті, але добрі душею. Село простягалося просто над річкою, яка весною розливалася широко, щедро заливаючи луки. У ті часи води шуміли, м'яли береги, несли гілля, траву й навіть цілі човни.

А люди, замість нарікати, стояли гуртом на березі й, жестикулюючи й вигукуючи, обговорювали, куди ріка знову «набовтала». Через той гамір і безупинне «бовтання» між собою, сусіди з довколишніх сіл почали жартома називати місцевих жителів бовтунами, а з часом і саме село – Бовтунами.

Та на початку 1960-х років, коли радянська влада проводила перейменування сіл, з'явилася думка: а чому б не дати селу більш поетичну й географічно влучну назву? Бо ж стоїть воно при самій річці, і навіть характер мешканців – привітний, лагідний, наче річка в літню пору.

Так і з'явилася нова назва – Приріччя. А старожили все ж подекують, що якось уночі, під час грози, з річки вийшла постать, схожа на водяника, і сказав він старій бабі Насті:

– Добре, що змінили назву. Але не забувайте: вода пам'ятає кожне слово. Тож говоріть завжди правду й злагоджено – і ріка буде до вас ласкавою.

Кажуть, відтоді річка менше виходить з берегів, а село живе спокійно, з добрим ім'ям – Приріччя.

Таким чином, назва села Приріччя є відображенням географічного розташування села поблизу річки.

село Пустинка

Перша згадка про село Пустинка датована XIX століттям [86].

Поселення розташоване в низинній місцевості, що характерно для поліських територій. Воно має вигідне розташування поруч із водними ресурсами, що забезпечують населення водою для господарських потреб.

Природне або географічне походження назви Пустинка може бути пов'язана з природними особливостями місцевості, зокрема з тим, що село було розташоване в «пустому» або малозаселеному місці, в умовах природної пустки або лісистих територій. Такі назви сіл часто виникали на основі ландшафтних особливостей, адже «пустка» в

старослов'янській мові позначала безлюдне місце, землю, що потребує освоєння [23].

У народній традиції слово «пустинка» також може асоціюватися з малим поселенням або селищем, яке було ізольовано від інших територій, або малообмеженою кількістю населення.

Назва могла бути описовою, вказуючи на те, що поселення знаходилося на пустирі, території, яка тільки почала освоюватися для землеробства чи будівництва.

Легенда про село Пустинка

Колись-колись, на місці нинішнього села Пустинка був густий і темний ліс. Люди обходили цю місцину стороною, бо вважали її заклятою пустою. За переказами, тут нібито жила стара відлюдниця, яку всі називали Пустельницею. Вона мала довге сиве волосся, ходила в сірому лахмітті й жила в землянці біля заболоченого джерела.

Місцеві пастухи розповідали, що вночі з її домівки підіймався дим, хоч вогню видно не було, а дерева навколо неї не шуміли навіть під час бурі. Одного разу кілька відчайдухів вирішили вигнати бабу з лісу, аби зробити там пасовище. Та коли наблизилися до землянки – побачили лише порожнє місце. Ні хатинки, ні слідів, тільки пустка, а в повітрі довго ще стояв запах чебрецю та м'яти.

З того часу галявину так і прозвали – Пустинка, бо зникла не тільки баба, а й весь ліс навколо почав рідшати, ніби хтось «висмоктав» із нього життя. Але водночас земля тут стала родючою, трави буйно розрослись, а вода в джерелі – цілющою.

Згодом на цьому місці оселились перші поселенці. Вони знали про легенду, але не боялися. І навіть назвали село на честь тієї дивної пустки – Пустинка. Кажуть, що в тих, хто народжений у Пустинці, особлива інтуїція – вони відчують настрій землі, передбачають погоду й можуть знайти воду навіть у найсухішому полі.

Таким чином, назва села Пустинка є географічною, ймовірно, пов'язаною з природними або ландшафтними особливостями місцевості.

село Радехів (Радзехов)

Перша писемна згадка про село Радехів датована 1510 роком [86].

Поселення розташоване в місцевості з помірно-рівнинним рельєфом, з низинними та підвищеними ділянками. Біля села раніше був великий ліс, але він поступово відступав, залишаючи місце для сільських господарств. Озера, що розташовані поблизу є типовими для цієї місцевості, адже водні ресурси були важливими для розвитку сільського господарства.

Антропонімічні походження назви Радехів може бути пов'язана з особистим іменем або прізвищем Радек або Радех. Імена або прізвища засновників або важливих осіб у громаді часто ставили основою для назви села.

У середньовіччі люди часто отримували прізвище або ім'я, яке відображало їх особистісні характеристики, професії або походження, тому село могло бути названо на честь конкретної особи, яка мала значний вплив на заселення або розвиток території.

Назва може бути утворена від старослов'янського слова «радій», що означає «щасливий», «задоволений» або «веселий» [23]. Таке походження могло символізувати мирну атмосферу або благополуччя в селі.

Село могло отримати свою назву завдяки розташуванню поблизу певної природної особливості, наприклад, річки або лісу, що асоціюється з радістю або благополуччям. Такий тип назв також був популярний серед слов'янських племен.

Легенда про Раду під трьома сонцями

Колись, дуже давно, коли на цій землі ще не було села, стояла тут лише висока лугова поляна серед дрімучих лісів і торф'яних мочарів. Люди селилися подалі – болота лякали, а між деревами нібито блукали вогняні кулі, які в народі називали «нічними сонцями». Вони з'являлися зненацька, літали над травами, змушували дичину

завмирати, а інколи навіть підпалювали сухий мох. Боялися їх, але й поважали.

Одного року, кажуть, був сильний голод. Люди з кількох навколишніх поселень зібралися на раду – посеред тієї самої луки. Були і старці, і мисливці, і жінки з дітьми. Почали вирішувати: куди йти? що сіяти? як далі жити?

І ось тоді, коли вони саме сперечалися, на небі з'явилися три вогняні кулі – таємничі «сонця», які зависли над галявиною. Люди злякалися, але старий волхв, що був серед них, сказав:

– Не бійтеся. Це – знак. Це ваша Рада і Хід. Якщо зважите серцем і не зрадите землі, вона вас прийме.

І справді, після тієї ночі на місці ради з'явилося джерело, дерева відійшли, земля стала сухішою. Люди лишилися, почали зводити хати, а місце назвали «Радехів» – від слів рада і хід, бо з тієї ради почався їхній новий шлях.

З того часу в селі вірять, що якщо три рази побачиш на лузі нічне світло – твоя доля зміниться. І дехто досі ходить у ті трави шукати свого «третього сонця».

Таким чином, назва села Радехів має, ймовірно, антропонімічне походження, або може бути похідним від слова «радій», що символізує щастя або благополуччя.

село Римачі

Перша писемна згадка про село Римачі датована 1442 роком [86].

Село Римачі розташоване неподалік від кордону з Польщею. Основними природними об'єктами є: річка Гапа, яка протікає через село; озеро Око, яке має морське походження, що є унікальним явищем для цього регіону; річка Рудава, яка витікає з озера Око та впадає у Західний Буг.

Існує кілька можливих версій походження назви села.

Латинська версія назви може мати відношення до слова «Рим» або «римляни», що може бути пов'язано з легендою про людей, які

мали зв'язки з європейськими колоністами або ж про торгові шляхи, що проходили через цю територію [23].

Етнографічна версія назви може походити від давньослов'янського слова «римати», що означає «говорити» або «радити». Можливо, тут збиралися старійшини чи торговці для обговорення справ.

Татаро-литовська версія назви вказує на те, що у XV столітті територія Волині зазнавала нападів татар і перебувала під литовським впливом [25]. Назва «Римачі» могла означати поселення воїнів чи мандрівників.

Серед місцевих побутує легенда про виникнення назви Римачі. Один чоловік ходив до Риму на поклоніння Папі Римському. Після повернення з Риму поселився на місці, де зараз Римачі. Довкола його садиби побудували свої житла інші люди. Так виник населений пункт Римачі, назва якого походить від слова «Рим», за розповідями Печера Оникія [31].

Легенда про Око Моря

Кажуть старі люди, що колись на місці нинішнього села Римачі, серед густих лісів і непролазних трясовин, стояло містичне урочище, яке звалось Римським Чертогом. Хтось казав – то ще з часів, коли «римляни ходили по світу», хтось – що то лиш вигадки, але ім'я лишилось.

Головною окрасою цих земель було озеро Око – глибоке, холодне, синє, таке, що не видно дна навіть у найясніший день. І от казали: це не просто озеро, а останнє Око Моря, яке загубилося серед поліської землі, коли відійшли води прадавнього океану.

Озеро дивне. Його вода завжди солонувата. Під ним – ніби тунелі в глибини, а щоночі можна було чути, як десь глибоко внизу реве хвиля, ніби про щось сумує. Місцеві вважали, що під озером живе Дух Моря – самотній, вигнаний на край світу, охороняє останню краплю своєї безкрайності.

З озера витікає річка Рудавка, що має червонуватий відтінок. У народі казали, що то сльози Ока, яке плаче, бо загубило братів – океани й моря. А ще через село тече річка Гапа – мов тонка стрічка, що зв'язує час і простір між минулим і теперішнім.

А назву село отримало, кажуть, від перших поселенців – римаків, людей, які оселилися тут, бо бачили у цьому місці вхід до іншого світу,

до римів – старовинних міст, які тепер затоплені вглиб землі. Від слова «рим» та «очі» й пішло – Римачі, тобто земля, де можна побачити очима те, чого не видно серцем.

Кажуть, що в тиху ніч, якщо сидіти біля озера Око, можна побачити у його глибині зоряне небо... але не з цього світу.

Таким чином, назва села Римачі, з огляду на усі можливі варіанти, найбільш, ймовірно, має етнографічну версію, яка пов'язує назву з давньослов'янською традицією спілкування чи рад. Однак не виключено, що вплив мали і давні торговельні чи військові зв'язки.

село Руда

Перша писемна згадка про село Руда датована 1906 роком [86].

Поселення розташоване по обидві сторони верхньої течії річки Виживка, яка є притокою Прип'яті. На північно-західній стороні від села бере початок річка Стопирка – ліва притока Виживки.

Місцевість характеризується рівнинним ландшафтом із заболоченими ділянками, що типово для Полісся. Наявність річок і болотяних територій історично сприяла розвитку рибальства, бортництва та виготовлення деревного вугілля.

Назва села Руда походить від слова «руда», що в старослов'янській мові позначало металеву руду [23]. Це свідчити про те, що в околицях села могли бути вклади корисних копалин, зокрема металевої руди, що було характерно для деяких регіонів Волині.

В деяких випадках села з такою назвою виникали в районах, де видобували руду або де здавна проводили металургійні роботи, наприклад, у кузнях або на місцевих рудниках.

Назва Руда могла бути також метафоричною, вказуючи на важливість села для економіки або місцевої промисловості, що була пов'язана з обробкою чи використанням природних ресурсів. Такі села могли мати важливе значення для місцевої громади через здатність виробляти або обробляти корисні копалини, а також через розвиток металургії чи інших ремесел.

Оскільки в Україні часто села отримували назви від природних особливостей, Руда також могла позначити територію, яка була

використана для певних сільськогосподарських або будівельних цілей, таких як обробка обґрунтувань або використання природних ресурсів для ремесел.

Легенда про Руду: «Там, де згоріла вода»

Давно-давно, коли ще ліси були темні й глухі, а річки – дикі й неприборкані, на місці теперішнього села Руда стояло поселення, яке звалося Водограй. Тут, поміж джерел і боліт, жило плем'я водяників – людей, які розуміли мову річок, могли керувати дощами і знали, як зцілити рани водою з таємничих ключів.

Головним скарбом була річка Вижівка. Вона текла чисто, срібно, а з її притоки, Стопирки, вночі підіймався пар, бо під землею горіли жили червоної руди. Ця руда, мов вогонь, жила у надрах і гріла воду до того, що навіть взимку річка не замерзала.

Однак з'явився чужинець – пан Погар, що почув про таємниче тепло в землі й захотів мати його для себе. Він наказав вирити глибокі шахти, спалити ліс для випалення руди і змусив людей Водограю служити йому. Річки почали міліти, вода ставала червонуватою, мов іржа, а повітря тхнуло димом.

Тоді старий водяник, на ім'я Старор, благав річку Вижівку: «Захочай свій біль, не дай йому розплескати вогонь до останньої краплі!» І річка почала тікати під землю, ховати свої витoki в мохах і трясовинах.

Пан Погар розгнівався, але в ту ж ніч на місці шахт усе спалахнуло. Горіла не руда – горіла сама вода, яку розгнівили. З того часу місце стало зватися Руда, бо навіть річка наче плаче червоним відтінком за знищеним джерелом.

І досі, кажуть, якщо стояти над джерелом Стопирки в туманну рань, можна відчутти, як тепло землі торкається п'ят – і почути шепіт річок, що пам'ятають своє справжнє ім'я.

Таким чином, село Руда отримало свою назву через наявність вкладів руди на цій території. Назва показує природні особливості села та його економічну роль у розвитку металургії та обробки корисних копалин.

село Терехи

Точної дати заснування села Терехи немає, але у 1906 році воно входило до Бережецької волості [86].

Поселення розташоване серед лісистих і заболочених територій, характерних для Полісся. В околицях села можуть протікати дрібні річки або струмки, що впадають у більші водні артерії регіону. Ліси й болота здавна слугували природним захистом від ворогів, а також були місцем для полювання, рибальства та збору дикорослих плодів.

Антропонімічне походження назви села Терехи може бути пов'язане з особистим ім'ям чи прізвищем Терех, що є характерним для слов'янських народів [23]. Вона могла виникнути на основі імені або прізвища одного із засновників села або впливових осіб у місцевій громаді.

Існує версія, що назва може бути пов'язана з природними умовами або місцевістю. У деяких випадках такі назви відображають характер місцевості, її ландшафт чи особливості. Наприклад, Терехи може бути утворене від слова терек, що в деяких діалектах старослов'янських мов означало невеликий потік чи струмок, що міг протистояти неподалік села [23].

Водночас не можна виключати можливості, що назва «Терехи» могла бути діалектною формою іншого слова, яке з часом набуло певного значення в контексті цього села. Це слово могло мати локальне значення, відомо лише місцевим жителям, або бути варіантом загальнослов'янського слова.

Легенда про голос з очерету

Колись дуже давно, на місці, де нині стоїть село Терехи, були лише болота, зарослі очеретами та непролазними хащами. Люди обходили це місце стороною – не через змій чи вовків, а через голоси, які лунали вночі. То були то шепіт, то пронизливе «тірррех... тірррех...», яке зливалася з шумом вітру.

За старими переказами, тут жив самітник на ім'я Терех – глухонімий мольфар. Його вигнали з рідного села, бо люди боялися

його чарів, а він знайшов спокій у болотах. Мовчазний, він навчився чути природу серцем. Казали, що Терех умів зупиняти дощ, просити у болотяного духа врожай, а найголовніше – міг говорити з очеретом.

Одного разу на ці землі прийшла посуха. Люди з навколишніх поселень просили мольфара допомогти, тоді Терех погодився – але з умовою: якщо вода повернеться, люди мають більше не зневажати тих, хто інший. І коли він підняв руку до неба, почався рясний дощ, а з очерету знову залунало оте «тіррех... тірррех...».

З того часу болота почали висихати, відкривши добрі землі, а люди почали селитися тут. На честь самотника назвали село Терехи, а весняними вечорами, кажуть, у тиші й досі чути той самий голос – ніби нагадування, що природа чує серце кожного, хто слухає її посправжньому.

Таким чином, назва села Терехи може мати антропонімічне походження від імені, або ж бути пов'язаною з природними особливостями місцевості, зокрема з водними ресурсами.

село Хворостів (Калиновий Луг, Форостів)

Перша писемна згадка про село Калиновий Луг датована 1536 роком, яке згодом отримало назву Форостів та Хворостів [86].

Через населений пункт протікає річка Вижівка, яка є притокою Прип'яті. Місцевість характеризується рівнинним ландшафтом, заболоченими луками та лісами, що є типовими для Полісся.

У давнину річки відігравали важливу роль у житті місцевого населення, забезпечуючи транспортні шляхи, рибальство та водопостачання. Болота та густі ліси слугували природним захистом від ворогів і були місцем для ведення бортництва (збирання дикого меду).

«Калиновий Луг» – давня назва, що вказує на багатство калини в місцевості. Проте з часом через заболочення території калина зникла, залишивши лише сухий хмиз (хворост, діалектне форост) [23].

Перші оселі в селі були збудовані з хворосту, що використовувався як основний матеріал для плетених стін хат, які потім обмазували глиною [31].

Назва Форостів має рослинну версію, яка пов'язана з назвою куща форостінка, що ріс у великій кількості в цій місцевості.

Легенда про калиновий луг і силу хворосту

Давно-давно на місці теперішнього Хворостова були густі зарості, де перетиналися луки, калинові кущі та вічно вологі береги річки Вижівки. Люди називали це місце Калиновим Луком, бо влітку тут розквітала така кількість калини, що здавалось – сама земля розцвітає кров'ю любові.

Але поряд оселився злий поміщик Форост, який зазіхнув на ці землі. Він вирішив вирубати калиновий гай і поставити панський маєток. Та тільки-но слуги взялися за сокири, як почали коїтися дива: річка Вижівка виходила з берегів, обступаючи ділянку, а хворост, зібраний для будівництва, раптом займався вогнем, хоч ніхто його й не підпалював.

Тоді старий дід Микита з сусіднього села розповів, що тут колись жила знахарка Калина, яка лікувала людей хворостом – настоями з лози, кори та калини. І коли померла, заповіла: не чіпати луг, бо він – живий. Вона залишила тут дух зцілення, що охороняє землю від жадібності.

Зрештою, Форост покинув ті землі, а люди, вражені силою луку й річки, почали селитися навколо. З часом село назвали Хворостів – на честь лікувального хворосту, що рятував у часи знедолення, на спомин про Калиновий Луг, який більше ніхто не насмівся вирубати.

Кажуть, що нині, коли у Вижівці вода особливо чиста, а на лугах досягає калина – треба зібрати трохи хворосту та лишити біля берега. Так шанують дух луку та просять здоров'я для роду.

Таким чином, назва села Хворостів демонструє тісний зв'язок топоніма з природними особливостями та традиціями місцевого населення.

село Чмикос

Точна дата заснування села Чмикос відсутня, але у 1906 році вона входила до Бережецької волості [86].

Населений пункт перетинає річка Неретва, яка є малою притокою і має місцеве значення для водного балансу регіону.

Місцевість навколо Чмикоса типова для Полісся – це рівнинні території, можливі заболочені ділянки, лісові масиви та лугові простори, що створювали сприятливі умови для ведення традиційного сільського господарства, рибальства та бортництва.

Назва Чмикос має польське коріння, яке у польській мові означає «втікач», «переслідуваний» або «той, хто тікає» [23]. Це може вказувати на те, що село або його засновники могли мати зв'язок з людьми, що втекли або рятувалися від чогось, чи, можливо, на місцевості, де сталися події, пов'язані з втечами або переселеннями.

Czmykos може бути варіантом слова, адаптованого до місцевих мовних особливостей або фонетичних змін за рахунок його використання в українській або польській мові.

Існують також варіанти, відповідно до яких назва Чмикос може бути зміненою або скороченою формою якогось більш довгого або складного топоніму, що вказує на певну місцеву особливість або подію.

За переказами старожилів, село заснував пан Чмиховський, що проживав тут під кінець XVIII століття. Інші селяни розповідають, що село носить таку назву на честь загибелі на місці села козака Чмика, що бився проти панів [31].

Легенда про тінь на воді

Кажуть, що багато століть тому на місці теперішнього Чмикоса було лише болото та звивиста річка Неретва, яка текла, мов срібна стрічка, крізь нетрі та глухі хащі. Люди оминали цю місцину, бо боялися – мовляв, щоночі тут з'являється дивна тінь, яка «чмикає» – несподівано з'являється і зникає, лишаючи по собі лише слід на воді.

Одного разу сюди потрапив подорожній на ім'я Остап. Він шукав притулку, бо втратив усе в пожежі. Переночувавши на узліссі, він почув

уночі чітко, майже кумедне шепотіння: «Чмик – і тінь зникла, Чмик – і ти тут».

Ранком Остап побачив дивне видіння: з річки вийшла молода дівчина в одязі з очерету, з водяною лілеєю у волоссі. Вона розповіла, що її звати Неретва, а вона – дух ріки. Давним-давно вона закохалася в сина лісовика, але їх розлучили. Відтоді її душа «чмикає» – шукає того, хто зможе лишитися тут, полюбити землю, воду й її тишу.

Остап оселився на березі, поставив хатину, а з часом люди почали селитися поруч. Село назвали Чмикосом – бо тут усе з'являється і зникає тихо, мов тінь на воді, але кожен, хто тут залишається, більше не хоче йти.

Навіть тепер, у безвітряні ночі, дехто чує легкий шелест і шепіт на річці: «Чмик – і я знов тут».

Таким чином, назва села Чмикос має антропонімічне походження.

Перша писемна згадка про село Штунь датована 1472 роком [86].

На західній стороні села Штунь бере початок річка Ягодинка, яка є правою притокою річки Західний Буг. Річка має велике значення для місцевості, оскільки її води проходять через кілька природних зон, збагачуючи місцевість вологою, яка сприяє росту рослинності.

Село розташоване на рівнинній місцевості з лісовими масивами, які забезпечують значну частину ресурсу для сільськогосподарських потреб місцевих мешканців, а також важливі для розвитку місцевої флори і фауни.

Назва Sztuń може походити від давніх балтійських або польських слів, пов'язаних із водною місцевістю. У старопольській мові є слово «sztuka», що означає «відрізок» або «окремий шматок», можливо, це вказує на ділянку землі, відділену болотами чи річками [23].

Село розташоване поблизу Західного Бугу, а неподалік бере початок річка Ягодинка. У давнину місцевість могла мати багаті лісові

та болотні угіддя, а назва могла походити від слова «штун», що могло означати заболочене місце або низовину.

Деякі дослідники вважають, що назва може мати німецьке або голландське походження, адже у XVI–XVII століттях ці території населяли переселенці. У голландській мові слово «stun» означає «тихий», що могло характеризувати місцевість [25].

Відповідно до легенди, місцеві жителі під час монголо-татарських набігів ховалися в болотистих місцях, що були непрохідними для ворогів. Слово «штун» в такому випадку могло дійсно означати непрохідну трясовину, що було характерно для місцевості з болотами та водяними угіддями.

Ця етимологія також узгоджується з географічними особливостями села, де є річка Ягодинка та близькість до боліт. Болота могли служити природним укриттям для мешканців, які прагнули сховатися від набігів ворогів.

Легенда про сльозу лісової дівчини

Колись дуже давно на місці сучасного села Штунь простягався непрохідний ліс. У його серці жила лісова дівчина на ім'я Штуна – вродлива, тиха, мовчазна, з очима, що світилися, як ранкові роси. Вона була донькою Духа лісу й берегинею джерел. Кажуть, Штуна мала особливий дар: коли вона плакала – з її сліз виникала чиста вода.

Одного разу у лісі заблукав юнак з сусіднього поселення. Він шукав загублену худобу й натрапив на кришталеве джерело, біля якого сиділа Штуна. Вона його не злякалася – навпаки, дивилася з печаллю й надією. Вони зустрічалися кілька днів поспіль, але любов між людиною й духом була заборонена.

Прийшла ніч розлуки. Штуна плакала всю ніч, а з її сліз народилася річка Ягодинка, яка починається саме тут, у Штуні. Наступного ранку юнака не знайшли – лише його відбитки вели до річки, що тихо почала свій плин із серця лісу.

На згадку про лісову дівчину й джерело її серця люди назвали поселення Штунь. І досі кажуть: вода тут надзвичайно м'яка, майже як сльоза, а річка Ягодинка ніколи не пересихає – бо бере початок із вічної любові.

Таким чином, назва села Штунь може вказувати на місце, де річка та болото створюють непрохідні території, що перешкоджають руху.

3.4.4. Голобська територіальна громада

Утворена 14 серпня 2015 року шляхом об'єднання Голобської селищної ради та Майданської, Новомосирської, Поповичівської сільських рад Ковельського району. 20 липня 2017 року внаслідок добровільного приєднання до громади приєдналася Радошинська сільська рада (рис. 3.24).

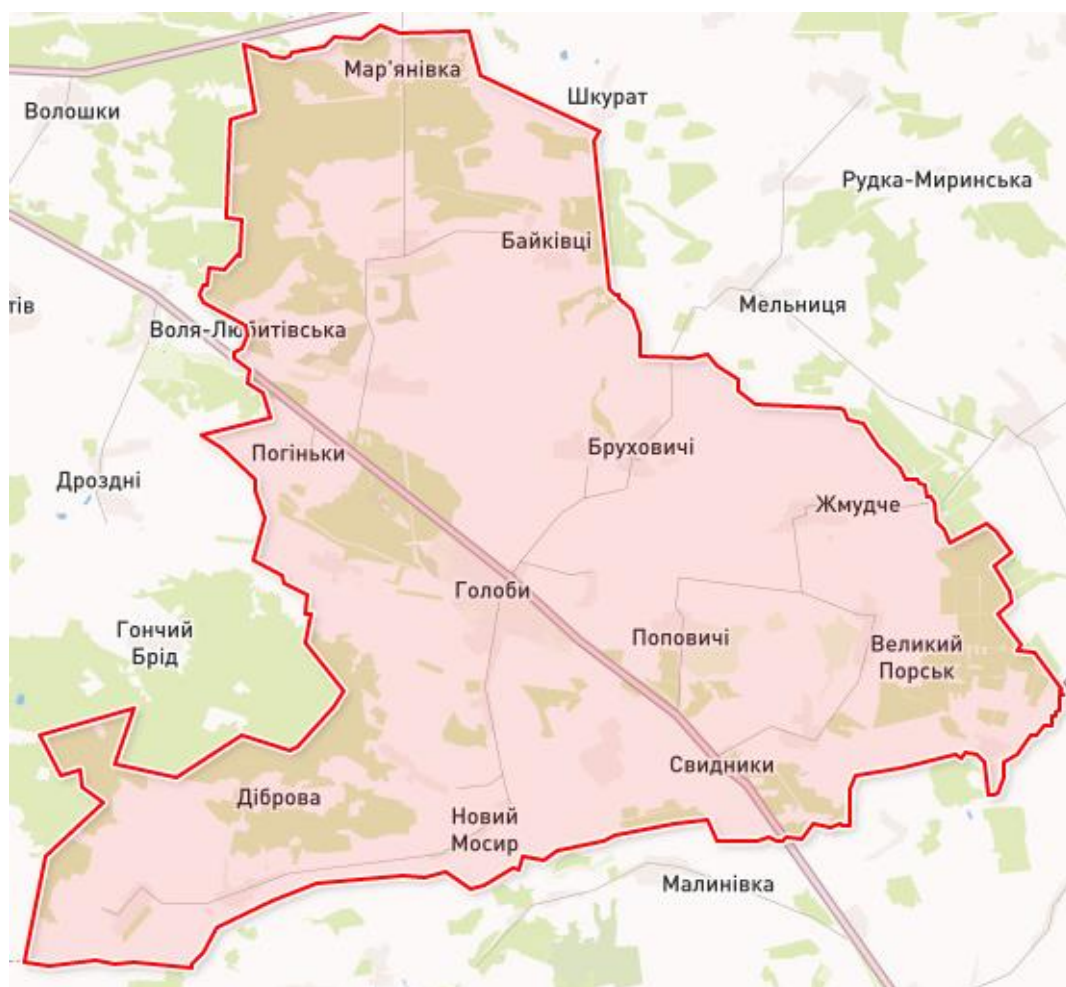

Рис. 3.24. Картосхема Голобської територіальної громади [46]

До складу громади входять селище Голоби і 22 села: Байківці, Битень, Борщівка, Бруховичі, Великий Порськ, Вівчицьк, Дарівка, Діброва, Жмудче, Калиновник, Майдан, Малий Порськ, Мар'янівка, Новий Мосир, Нужель, Партизанське, Погіньки, Поповичі, Радощин, Свидники, Солотвин, Старий Мосир (рис. 3.24).

селище Голоби (Головби)

Перша писемна згадка про селище Головби датована 1544 роком [86].

Поселення розташоване на рівнинній місцевості, де переважають болотисті ґрунти та лісові масиви. Поблизу селища протікає річка Чорна Криниця (притока Турії). В околицях є значні поклади торфу та піщані ґрунти.

Селище Голоби розташоване в межах Волинської моренної смуги, характерної великою кількістю горбів, сформованих льодовиком. В околицях знаходяться природні підвищення: «Лисоха», «Гора Сосовського» та піщана гора на шляху між Мельницею та Бруховичами.

Природна версія назви села «Головби» могла утворитися від слова «горби», оскільки місцевий ландшафт нагадує лисі пагорби, які виділяються на фоні зелених рівнин. Частка «би» могла вказувати на схожість (наче голова, лоб).

Дослідник Максимчук В. Н. припускав, що слово «лоби» в географії означає горби, а зміна назви на «Голоби» означає «голі горби» або «голи лоби».

В описі Луцького замку 1545 року згадується, що селяни з Мельницької волості, які займалися заготівлею та перевезенням деревини, називалися «головбами» [64].

За народним переказом, місцевий поміщик був відомий своєю жорстокістю: за непокору він наказував голити лоби своїм кріпакам. Через це їх почали називати «гололобами», а згодом назва

трансформувалася в «Голоби». Цієї версії дотримувався дослідник топонімії Волині Володимир Покальчук.

Легенда про чорну воду і золоте слово

Колись на місці, де тепер розкинулося селище Голоби, стояло невелике укріплене поселення на березі річки, яку всі називали Чорною Криницею – не через колір води, а через її глибину й таємничість. Люди вірили, що вночі з річки можна було почути шепіт – ніби хтось із самого дна звертався до тих, хто мав чисте серце.

За переказами, серед перших поселенців був чоловік на ім'я Головба – мовчазний, сильний, зі світлим розумом і справедливим словом. Він мав дар зцілювати хворих і вирішувати суперечки – не силою, а словом, яке ніби важило більше, ніж меч.

Кажуть, одного разу під час посухи, коли Чорна Криниця майже висохла, люди втратили надію. Тоді Головба пішов до джерела, став на коліна й промовив лише одне слово – та вода знову почала бити з-під землі. Відтоді люди стали називати поселення Головбами, а згодом – Голобами, вшановуючи ім'я мудрого провидця, чия мова мала силу відкрити саму землю.

Донині вважається, що річка Чорна Криниця чує лише правдиве слово, а кожен, хто скаже над її водами брехню – почує у відповідь таємничий шепіт із глибини.

Таким чином, назва села Голоби може мати як природне, так і соціально-історичне походження.

село Байківці (Радошинська Вілька, Радошинська Вулька)

Перша писемна згадка про село Радошинська Вілька датована 1773 роком. У 1885 році село згадується під назвою Радошинська Вулька, у 1906 – році село Вулька-Радошинська [86].

Указом Президії ВР УРСР від 7 червня 1946 року «Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сілрад і населених пунктів Волинської області» село Вулька Радошинська було перейменовано на село Байківці [33].

Поселення розташоване на рівнинній місцевості Поліської низовини. Значну частину території займають ліси, що історично слугували захистом для місцевого населення. Ґрунти тут переважно супіщані та підзолисті, характерні для поліських районів.

Сучасна назва Байківці з'явилася, ймовірно, як результат політики дерусифікації та деколонізації географічних назв. Її походження точно не встановлене, проте існують припущення, що воно може бути пов'язане з прізвищем «Байко» або «Байків», які могли бути першими поселенцями або власниками земель.

Стара назва Радошинська Вілька (Вулька) вказує на зв'язок із селом Радошин, що розташоване неподалік. Слово «Вілька» або «Вулька» в старопольській мові означало «новозасноване поселення», «колонію», що підтверджує версію про заснування села в другій половині XVIII століття переселенцями або шляхтою [23].

Легенда про Байківці: «Там, де байки оживають»

Кажуть, колись давно, між лісами неподалік Радошина, стояла маленька вілька – поселення вільних людей, які не підкорялися ні панові, ні старості. Їх прозвали байкарями, бо кожен мешканець мав свій дар – вигадувати байки, але не просто казки, а такі, в яких ховалася правда про майбутнє.

Жила там бабуся Явдоха, яка щовечора сідала під старою липою й розповідала дітям історії: про те, як із-під землі виросте село, де слово буде дорожче за гроші, і як прізвище «Байко» стане символом пам'яті про всіх тих, хто зберіг живу силу народної мови.

Згодом, коли поселення розрослося, нові люди почали називати його по-іншому – не Радошинською Вулькою, а Байківцями, на честь байкарів, чиї слова несли силу, мудрість і сміх. Місцеві вірили: якби зникли всі книги, то байки Байківців змогли б відродити всю історію світу – лише з пам'яті.

А ті, хто пройде нічною стежкою лісу поблизу старої липи, досі можуть почути тихий шепіт байок, що зберігаються у вітрі...

Таким чином, назва села Байківці могла з'явитися від прізвища першопоселенця Байка або як штучно створений топонім після 1947 року.

село Битень **(Битно, Битин, Бітен, Битен)**

Перша писемна згадка про село Битно датована 1560 роком [86].

Поселення розташоване в поліській частині, у місцевості, що характеризується рівнинним рельєфом, заболоченими низовинами та лісовими масивами. У давнину територія села була оточена густими лісами, які слугували природним захистом від ворогів та стихій.

Існує кілька версій щодо походження назви «Битень» або його варіантів («Битно», «Битин», «Бітен»).

Назва може походити від давньослов'янського слова «битий», що означало «зруйнований, поруйнований» [23]. Можливо, село не раз потерпало від нападів ворогів або природних катастроф.

Деякі дослідники припускають, що в околицях могла відбутися битва, що закарбувалася у назві поселення.

У староукраїнській мові слово «битне» означало «життєдайне, родюче», що могло характеризувати цю місцевість як зручну для поселення [23].

Топонімічне походження назви може бути пов'язане з балтськими або західнослов'янськими топонімами, які мали схожі звучання.

Легенда про Битень: «Там, де билися тіні»

Кажуть, колись на місці сучасного села Битень стояла дрімуча пуща, яку обходили стороною навіть звірі. Лише іноді сюди заходили чумаки або мисливці – і щоразу поверталися з дивними розповідями. Одні казали, що бачили, як серед туману билися воїни з вогняними списами. Інші чули гул копит і брязкіт мечів серед ночі, хоч жодної душі не було видно.

Одного разу місцевий шляхтич на ім'я Битен, якого вважали непереможним у двобоях, вирішив розгадати таємницю лісу. Він вирушив туди на світанку й зник на три дні. А коли повернувся – мовчав, але вказав: «Тут буде земля сильних. Земля, де навіть тіні не здаються без бою».

На тому місці згодом і заснували поселення, назвавши його на честь шляхтича або ж на згадку про ті давні бої – Битень. І хоч нині село мирне, старі кажуть: коли сходить туман, у полях інколи видно, як «б'ються тіні» – відлуння стародавніх подій, з яких усе почалося.

Таким чином, назва села Битень, ймовірно, походить від слова «битий» або «битва», що може свідчити про військові події в цій місцевості.

село Борщівка (Вулька-Порська)

Перша писемна згадка про село Вулька-Порська датована 1430 роком, яке у 1946 році отримало назву Борщівка [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Стохід, яка відома своїми звивистими руслами, болотистими берегами та мальовничими заплавами. Ця місцевість багата на луки, ліси та озера, що здавна сприяли розвитку рибальства, мисливства та скотарства. Завдяки близькості до річки, село мало зручне розташування для транспортування товарів і продуктів сільського господарства.

Назва села Борщівка має кілька можливих версій походження.

У заплавах річки Стохід росте багато борщівника – дикої рослини, яку колись використовували в їжу та для годівлі худоби. Можливо, саме від цієї рослини походить назва села.

Деякі дослідники припускають, що назва може бути пов'язана з традиційною українською стравою – борщем. Існує версія, що на місцевих землях вирощували багато буряків та інших овочів, з яких готували борщ [25].

Назва може походити від імені першого поселенця або власника села, якого звали Борщ або Борщук. Подібні прізвища зустрічаються серед українців і до сьогодні.

Колишня назва – Вулька-Порська – вказує на поселення Порських. Адже слово «Вулька» означало «поселення, що виникло на нових землях», а «Порська» може вказувати на володіння або приналежність до роду Порських (ймовірно, шляхетської родини, що тут проживала).

Легенда про Борищівку: «Там, де зварився борщ долі»

Колись на березі річки Стохід жила стара вдова на ім'я Маруха, знана на всю округу травниця й куховарка. До неї приходили з усіх сусідніх сіл – хто за ліками, хто за порадою, а хто просто скуштувати її славнозвісного борщу.

Одного дня, під час страшної повені, коли вода з річки почала заливати обійстя, люди кинулися рятувати худобу та речі. Але саме тоді з'явилася Маруха з великим горщиком гарячого борщу. Вона стала посеред села й покликала всіх: «Хто з'їсть ложку – тому сили стане на дев'ять днів!» Люди не вірили, але куштували – і дійсно відчували прилив сили, злагоди та ясності думок. Завдяки цим спільними зусиллями вони врятували село.

Кажуть, після того, як вода спала, на місці, де стояв казан Марухи, земля стала особливо родючою, а в повітрі довго тримався запах буряка, кропу й чогось незбагненно домашнього. На згадку про цей день село Вулька-Порська згодом назвали Борищівкою – на честь страви, яка врятувала людей не тільки від голоду, а й від страху.

Таким чином села Борищівка отримало свою сучасну назву в результаті еволюції місцевих топонімів.

село Бруховичі

**(Броковичі, Брехів, Бреха, Бриховичі,
Браховичі, Брюховичі)**

Перша писемна згадка про село датується 1544 роком, яке у різні роки мало досить багато назв: Броковичі, Брехів, Бреха, Бриховичі, Браховичі, Брюховичі [86].

Село Бруховичі розташоване над річкою Брускою та біля ставу Стороженець. Річка Бруска є однією з малих річок Волинського краю, що має спокійний плин і слугує важливим джерелом води для місцевих жителів. Став Стороженець, ймовірно, утворений штучно і міг використовуватися для рибальства та господарських потреб.

Довколишні землі багаті на родючі ґрунти, ліси та луки. Завдяки вигідному розташуванню між природними водоймами, поселення мало

можливість для розвитку сільського господарства, рибальства та ремісництва.

Деякі дослідники припускають, що назва села могла утворитися від назви річки Бруска, яка протікає поблизу [4]. У давнину назви поселень часто походили від природних об'єктів, біля яких вони розташовувалися.

Існує версія, що назва походить від давньоруського або польського слова «брух», що означає «злам», «руїна» [23]. Це може вказувати на те, що в давнину тут відбувалися якісь події, пов'язані з руйнуванням або знищенням поселення (наприклад, під час набігів татар чи інших воєн).

Можливо, першими поселенцями були люди, які носили ім'я або прізвище, пов'язане зі словами «Брух», «Брок», «Брех» тощо. Це були поширені імена серед давньоруського населення.

Одна з народних версій походження назви пов'язана зі словом «брехати» (говорити неправду). За переказами, тут мешкали люди, які славилися своєю хитрістю або вмінням обманювати подорожніх і купців, тому поселення почали називати «Бреха» або «Брехів». Згодом ця назва трансформувалася в Бруховичі.

Легенда про вежу, що правду стерегла

Кажуть, колись на місці теперішнього села стояла маленька дерев'яна вежа – сторожова, бо саме тут пролягав лісовий шлях, яким часто ходили купці, мандрівники та, на жаль, розбійники. У вежі жив старий вартовий на ім'я Брух, знаний не тільки гострим оком, а й тим, що вмів відрізнити правду від брехні з першого погляду. Саме він колись виявив і викрив місцевого шляхтича, який хотів привласнити землю громади.

Щоб помститись, шляхтич почав поширювати про Бруха плітки – мовляв, той брехун і зрадник. Люди вже не знали, кому вірити. Та одного дня річка Бруска розлилася. Село опинилось під загрозою знищення, але завдяки знанням старого вартового, який показав шлях до безпечного підвищення біля ставу Стороженець, усі були врятовані.

З того часу люди прозріли: не той бреше, хто говорить незвичне, а той, хто приховує правду. Село назвали Бруховичі – на честь Бруха та правди, яку він відстоював, хоч і через «бреху» пройшов. А ставок Стороженець і досі вважають місцем, де живе дух вартового, що стереже село від лихого.

Таким чином, назва села Бруховичі може бути пов'язана з річкою Брускою, особливостями місцевості або народними переказами.

село Великий Порськ (Порськ або Порцьк)

Перша писемна згадка про село Порськ або Порцьк датована 1498 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Стохід, яка є однією з важливих водних артерій регіону. Річка має спокійний, але поважний плин і є важливим елементом місцевого ландшафту. Оскільки річка має багато приток, навколишня територія багата на болота, луки та затоплені ділянки, які створюють чудові умови для розвитку сільського господарства, а також є важливими для біорізноманіття.

Населений пункт знаходиться в межах Волинської моренної смуги, тому територія характеризується досить нерівним рельєфом, з численними горбами та пагорбами. Завдяки цьому село було добре захищене від навколишніх небезпек у давнину.

Слов'янське слово «порськ» або «порізьк» могло бути похідним від давнього слова «порога» або «поріг», що вказує на характер річки або місцевість біля води, де річка має пороги або кам'янисті перепони [23]. Такі місця, як правило, були важливими для торгівлі та проходу через річку, а назва поселення могла вказувати на подібні природні особливості місцевості.

Деякі дослідники вважають, що назва може бути пов'язана з окремими місцевими племенами або групами людей, що мали таку назву. Це може бути як етнічне, так і родове найменування, яке з часом закріпилося за певним поселенням.

Існує також теорія, що це було одне з поселень князівства або адміністративних одиниць, які в середньовіччі носили таку назву. Згодом це найменування стало використовуватися для позначення цієї території.

Додаток «Великий» вказує на те, що це було більш значуще або велике поселення порівняно з іншими схожими, що могли бути

розташовані поблизу. Назви сіл з приставкою «великий» часто вказують на важливість або розмір поселення в порівнянні з іншими, маленькими поселеннями, які могли носити схожі назви.

Легенда про пороги Стоходу

Давно-давно, коли ще береги Стоходу були дикими й неприступними, на цих землях жив мудрий рибалка на ім'я Пор. Його човен був єдиним, що міг долати кам'янисті пороги, які колись стрімко шуміли на цій ділянці річки. Люди вважали, що річка випробовує кожного, хто намагається переплисти її. І лише той, хто має чисте серце, пройде ці води неушкодженим.

Одного року прийшла велика вода – розлилася Стохід так, що поглинула поля, села й ліси. Пор кинувся рятувати людей: у кілька днів на своєму човні він вивіз десятки родин на безпечну височину. Кажуть, що коли останню дитину витягнув з води, річка раптом затихла, пороги зникли, а на місці їхнього реву виросло широке спокійне плесо.

На згадку про мужнього порятівника, люди назвали поселення на цьому місці Порськ, а згодом – Великий Порськ, бо великою була відвага Поря й щедрою – земля, що його пам'ятає.

Таким чином, назва села Великий Порськ отримало свою назву від топоніма «Порськ» та приставки «Великий», що вказує на його значущість серед інших поселень. Розташування поблизу річки Стохід з численними природними перепонами і ландшафтними утвореннями дає велику кількість варіантів для тлумачення назви села.

село Вівчицьк

Точна дата заснування села Вівчицьк відсутня, проте у 1906 році воно входило до Голобської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване в лісистій місцевості, яка характеризується нерівним рельєфом. Місцевість має багато луків та водойм, які зумовлюють родючість землі і сприяють розвитку сільського господарства. За природними умовами, місцевість є типовою

для регіону, що характеризується численними лісами, болотами, річками і озерами.

Назва села Вівчицьк може походити від слова «вівця», що вказує на основний вид господарства поселення, а саме вівчарство [23]. Це досить поширена практика в селах, де велика увага приділялася випасу овець. Відповідно, можна припустити, що це село було відоме як осередок для випасу овець, що й дало йому таку назву.

Деякі дослідники припускають, що слово «вівчицьк» може бути пов'язане із стародавнім словом «вівчар», що означало людину, яка займалася доглядом за вівцями. Така назва могла бути характерною для поселень, де випас овець був одним із основних видів господарства.

Легенда про дівчину й білих овець

Колись на місці нинішнього Вівчицька було лише широке пасовище серед лісів та боліт. Там жила дівчина на ім'я Маруся, відома своєю добротою й незвичною здатністю розуміти мову тварин. Вона пасла отару білих овець, які слухались її без слів і завжди повертались додому чисті, ситі й щасливі.

Одного разу в село прийшло лихо – затяжна злива, яка затопила поля й хати. Люди зібралися на пагорбі, куди ще не дійшла вода, але були голодні й знесилені. Маруся привела своїх овець і, кажуть, кожна з них давала стільки молока, що вистачало на всю громаду. Так вони протримались, доки не зійшла вода.

На ранок після повені отару ніде не було видно. Замість них на полі вирости ніжні білі квіти, схожі на вовну, а село назвали Вівчицьк – на згадку про овечу отару й дівчину, яка зникла разом із нею, залишивши людям життя й надію.

Таким чином, назва села Вівчицьк, ймовірно, вказує на заняття місцевих жителів.

село Дарівка

Село Дарівка було засноване у 1939 році [86].

Місцевість є типовою для волинських сіл, з плоским рельєфом та численними луками, що чергуються з лісами. Через село протікають

невеликі річки та потічки, що утворюють численні болота і водойми, сприяючи розвитку сільського господарства, зокрема землеробства і тваринництва.

Назва села Дарівка, ймовірно, походить від слова «дар», що вказує на подарунок або благословення [23]. Це може бути пов'язано з тим, що місце розташування села є природно сприятливим і багатим на ресурси, тому люди могли розглядати цей регіон як дарунок від природи або Бога. Також, можливо, у давнину село було засноване на земельному наділі, який вважався особливим або багатим на природні ресурси.

Існує також версія, що назва села походить від особи на ім'я Дар (або Дарій), який міг бути першим засновником або ж власником землі, де пізніше було засноване село. Від його імені утворилась назва села «Дарівка».

Легенда про дарунок для людей

Одного разу, коли люди ще не селились на цих землях, вони чули від старих мандрівників, що в лісі поруч з річкою є місце, де не лише дерева ростуть, але й земля дає багаті плоди. Це місце було на диво багатим на різноманітні рослини й дари природи. Кажуть, що в тому лісі жив дух лісу, який піклувався про землю і дарував людям плоди та дари на знак вдячності за повагу до природи.

Коли селяни почали засновувати село, вони вирішили назвати його Дарівка, на честь того самого дарунка лісу, який вони отримали. Легенда свідчить, що це місце було таким же родючим і багатим, як і колись, тому тут люди завжди знаходили добрі врожаї та здоров'я.

Таким чином, назва села Дарівка, ймовірно, відображає його багатство, яке мешканці сприймали як дарунок від природи або Бога.

село Діброва (колонії Стара Домброва та Нова Домброва)

Перша писемна згадка про колонії Стара Домброва та Нова Домброва датована 1906 роком, що свідчить про їх давнє заснування [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Стохід. Ця територія є типовою для Полісся з його численними лісами, болотами та річками. Річка Стохід, що протікає через село, є важливою водною артерією, яка живить навколишні землі, сприяючи розвитку сільського господарства, зокрема землеробства та рибальства. Ландшафт місцевості характеризується рівнинними ділянками, з лісами та луговими просторами, які були в основному заселені в часи колонізації.

Назва Діброва походить від слова «діброва», яке в старослов'янській мові означало «ліс», зокрема дубовий ліс [23]. Це дуже поширене топонімічне утворення для сіл, розташованих в лісистих місцевостях, де особливу роль відіграють дубові дерева. Відтак, назва села виникла через наявність дубових лісів навколо села, що служили природним ресурсом для місцевих жителів і забезпечували їм укриття, а також можливість для лісових промислів.

Легенда про лісову магію

Колись давно на місці, де тепер стоїть село Діброва, простягався величезний і густий ліс. За давніх часів цей ліс був відомий серед мандрівників та місцевих жителів не тільки своєю красою, але й особливою силою. Кажуть, що в лісі мешкали духи, що охороняли природу, даруючи людям благословення за правильне використання природних багатств. Ліс був їхнім домом, а вони охороняли землю від лиха та нещастя.

Одного разу, коли в цих місцях почали заселятися перші люди, одна родина оселилася біля річки Стохід, на місці, яке відзначалося особливою гармонією з природою. Вони жили в мирі з лісом, бережно ставлячись до всіх його мешканців. Їм здавалося, що ліс відповідає взаємністю, даруючи родючі землі та захист від негоди.

І ось, коли перші люди вирішили заснувати село, вони вирішили назвати його Діброва, що в перекладі з старослов'янської означає «ліс», на знак пошани до навколишнього лісового масиву. А нові поселення стали називатися Стара Домброва та Нова Домброва – так з'явилася назва, яка нагадувала про початок і розвиток цього місця, а також про тісний зв'язок з лісом.

З того часу, за місцевими переказами, ліс і село перебувають під особливою охороною духів природи, даруючи жителям Діброви достаток і мир.

Таким чином, назва села Діброва відображає зв'язок з лісами та дубовими гаями, що були характерними для цієї місцевості в минулому.

село Жмудче

Точна дата заснування села Жмужче відсутня, проте відомо, що у 1906 році село входило до Голобської волості Ковельського повіту [86].

Поселення розташоване на території, яка є частиною Полісся. Ця місцевість є типовою для Волинського ландшафту, з лісовими масивами, болотами та річками. Село знаходиться на рівнинній території, що створює сприятливі умови для сільськогосподарського використання землі, особливо для вирощування зернових та кормових культур. Річка або водні артерії, які проходять поблизу, додають своєрідну красу та екологічну важливість, підтримуючи флору та фауну цієї території.

Назва села, ймовірно, пов'язана з етнонімом «Жмудь» (латиською мовою – «Žemaitija»), який вказує на історичний зв'язок з литовським народом або культурним впливом Жмуді – історичного регіону сучасної Литви [23].

Подібні назви могли виникати внаслідок переселення людей, торгівлі або контактів із сусідніми регіонами.

Інша версія походження пов'язана з власними іменами або прізвищами, які часто ставили основою для назв поселень.

Згідно з джерелами, назва села могла з'явитися від того, що на цих землях могли жити люди, що мали зв'язки з жмудським населенням, або це поселення було засновано в той період, коли території Волинського краю часто переходили під контроль Литви. Тому вважається, що село могло отримати таку назву через історичні зв'язки з цими землевласниками або через етнічну приналежність частини населення.

Легенда про сміливого воїна

У давні часи, коли землі Жмудчі ще не були заселені, на цих територіях вели свої війни дві ворожі племінні групи – одні жили на

заході, інші – на сході. Їх постійні сутички приносили лише руйнування й горе, а між двома народами існувала ненависть і ворожнеча.

Одного разу, під час однієї з таких битв, з'явився молодий воїн на ім'я Жмуд, син вождя одного з племен. Його відзначали не лише відвагою, але й великою мудрістю. Він не прагнув до кровопролиття і вирішив знайти спосіб, щоб зупинити постійні війни між племенами.

Жмуд знайшов місце на межі двох ворожих земель, де серед густих лісів і річок розташувалася велика долина. Він вивчив місцевість, зрозумів, що цей край може стати місцем миру і спокою, де можна мирно жити без війни. Воїн побудував тут невелику фортецю, щоб його плем'я могло захиститися в разі небезпеки, а також започаткував глибокі зв'язки з сусідніми землями через мирні переговори.

Пройшло кілька років, в результаті зусиль Жмуда два племені об'єдналися, побудували спільне поселення на території цієї долини. Місце, де це сталося, стали називати Жмудче на честь сміливого воїна, який став символом миру та єдності.

З того часу село Жмудче стало відомим не тільки як символ єдності і сили духу, але й як територія, де розцвіла співпраця між різними народами. Легенда про Жмуда, який вів до миру і злагоди, передавалася з покоління в покоління.

Згодом село стало процвітати, а його мешканці ще довго шанували своє походження, дякуючи Жмуду за мир і гармонію, яку він приніс на ці землі.

Таким чином, назва села Жмудче, ймовірно, походить від стародавнього племені жмудей. Дане припущення вказує на те, що на цих землях могли жити люди з Литви або ж мали зв'язки з литовським населенням.

село Калиновник

Точна дата заснування села Калиновник відсутня.

Населений пункт знаходиться в межах Полісся, де характерним є низинний рельєф, лісисті території, а також великі болота та річки. Річки та озера, що оточують село, відіграють важливу роль у місцевому

екосистемі та сільському господарстві. Кілька дрібних річок перетинають територію села, що робить його розташування вигідним для землеробства і лісового господарства.

Назва села походить від слова «калина» – символу української культури, природи і народної символіки. Це свідчить про поширеність калинових заростей у цій місцевості, які могли бути характерними для ландшафту.

Суфікс «-ник» часто використовується для позначення місць, пов'язаних з певними рослинами або об'єктами природи (наприклад, малинник, дубровник) [23]. Отже, Калиновник може означати місце, де росте багато калини.

Легенда про калину – символ захисту та вірності

Давним-давно, на місці сучасного села Калиновник, було маленьке поселення, яке славилося своїми чудовими калиновими лісами. Легенда свідчить, що в ті часи в селі жила молода дівчина на ім'я Олена. Вона була дуже красивою та доброю, її любов до природи і всього живого була неймовірною. Олена часто проводила час в лісі, збираючи ягоди калини, слухаючи спів птахів і спостерігаючи за тваринами.

Одного разу в село прийшов сильний ворожий загін, який почав грабувати і руйнувати все на своєму шляху. Мешканці села були перелякані, вони не мали змоги протистояти нападам і бігли з села, шукаючи порятунку в лісах. Але Олена не злякалася. Вона вирішила використати свої знання про природу і звернулася до духів лісу, які, за стародавніми віруваннями, захищали ці землі.

Вона знайшла в лісі найбільший кущ калини, який був дуже старим і мав магічну силу. Олена почала молитися проза допомогу, просячи, щоб калина стала її захисником. Як тільки вона завершила молитву, з калинових гілок виріс величезний кущ, який огорнув усе село і закритий його від ворогів. Листя калини стало непрохідним для будь-якої людини, а ягоди почали випромінювати світло, яке збивало ворожі стріли.

Вороги не змогли пробитися через калинові зарості і, збентежені цією силою, вони вирішили відступити. Село було врятоване, а її мешканці повернулися до своїх домів. Олена стала героїнею, а її ім'я було навічно пов'язане з калиновими лісами.

З того часу люди почали називати це місце Калиновником, на честь калини, яка стала символом захисту і вірності. А самі калинові дерева в селі виростали ще більшими і сильнішими. Нікому більше не вдалося порушити мир, який панував на цих землях.

Таким чином, назва села Калиновник пов'язана з багатими природними ресурсами, особливо з калиновими лісами, що стали основою для назви поселення.

село Майдан

Точна дата заснування села Майдан відсутня, проте у 1906 році воно входило до Голобської волості Ковельського повіту [86].

Географічно село розташоване на Волинській рівнині, з типовими для Полісся ландшафтами: м'яким рельєфом, великими лісами та водними об'єктами. Природа тут багата на ліси, болота та річки, що створює сприятливі умови для сільськогосподарського виробництва та лісового господарства. Водночас кліматична зона є характерною для Полісся, з помірно-континентальним кліматом, що впливає на землеробство та інші природні процеси.

Назва села Майдан має загальновідоме українське значення. У стародавні часи слово «майдан» вказувало на відкриту, просторішу площу або місце для зборів та різних громадських дій [23].

В Україні майдани часто служили місцями для ринкових торгів, сільських свят або зборів. Тому, ймовірно, поселення з такою назвою було розташоване на певному відкритому просторі або площі, яка використовувалася для різних господарських чи соціальних цілей.

Можливо, що саме цей топонім пов'язаний з природними особливостями місцевості, де село виникло. Майдани, як відкриті простори, могли служити місцями зборів людей, що надавало селищу таку назву.

Легенда про місце, де зустрічаються долі

Колись давно на території сучасного села Майдан була невелика галявина серед густих лісів, яку місцеві жителі називали Майданом.

Історія починається з того, що тут часто зустрічалися два великих клани, які не могли поділити землю і водночас не могли знайти порозуміння через старі суперечки. Ці клани були відомі своєю силою та впертістю, тому часто між ними відбувалися великі бійки, які залишали сліди на землі.

Один із цих кланів мав на чолі старого вождя, який був мудрий і справедливий, а інший – молодшого вождя, сповненого гордості та відваги. Після чергової великої бійки, в яку було втягнуто багато людей, старий вождь запропонував мирний розв'язок конфлікту. Він сказав:

– Ми маємо вирішити нашу суперечку не мечами та сокирами, а через слова та мудрість. Ось тут, на цьому Майдані, ми зберемося разом, обговоримо всі наші претензії, вирішимо, як жити далі.

Так, на цьому Майдані, зібралося більше двох сотень людей з обох кланів і почалася довга розмова. Спочатку все було неспокійно, люди кричали, обурювались, але згодом старий вождь почав розповідати мудрі притчі та історії про взаєморозуміння, мир та співжиття, один за одним почали затихати голоси.

До кінця дня стало зрозуміло, що жодна з частин не могла перемогти іншу силою. І тоді молодший вождь, вражений мудрістю старого, погодився на мир. Суперечку було вирішено, а обидва клани вирішили жити мирно, разом обробляти землю і дбати про спільне благополуччя.

З того часу це місце стало символом примирення, а всі наступні покоління приходили сюди для вирішення суперечок, обговорення важливих справ та укладання угод. Майдан став не лише географічною точкою, але й символом того, як важливо знаходити порозуміння, шукати мир і разом працювати для добробуту всіх.

З роками місце, де відбулося це мирне вирішення конфлікту, стало відомим як Майдан, бо саме тут на кожному важливому кроці зустрічались люди, які прагнули злагоди. І по сей день, коли хто-небудь із села збирається вирішити складне питання, люди кажуть: «Давайте обговоримо це на Майдані, як колись наші предки».

Таким чином, назва села Майдан пов'язана з відкритими площами для зборів та обрядів, що підтверджується як в історичних, так і в легендарних джерелах. Назва села, ймовірно, відображає зв'язок із традицією та природними умовами, що панували в цій місцевості.

село Малий Порськ

Перша писемна згадка про село датована 1727 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Стохід. Місцевість відзначається характерним для Полісся ландшафтом з рівнинами, лісами та водними об'єктами. Зважаючи на те, що село розташоване на лівому березі річки, природно, що територія оточена вологими зонами, що зумовлює багатство на водно-болотні угіддя. Це робить місцевість придатною для розвитку сільського господарства, зокрема землеробства та тваринництва.

Назва Малий Порськ є зменшеною формою назви сусіднього села Великий Порськ (Порськ або Порцьк), яке було засноване раніше у 1498 році. Відмінність у назві, зокрема вживання слова «Малий», вказує на те, що село є меншим або менш важливим за розміром порівняно з більшим поселенням. Такий тип зменшення часто використовується в українській топоніміці, коли на позначення меншого поселення додається слово «малий», що вказує на розмір або рівень значущості населеного пункту.

Існує також версія, що слово «Порськ» походить від слова «поріг», яке відображає місцевість, де є пороги або перекати у річці [23]. Це може свідчити про специфічні географічні умови, які були характерними для обох сіл, включаючи Малий Порськ.

Легенда про село Малий Порськ

Давним-давно на місці сучасного села Малий Порськ розташувався невеликий козацький хутір. Люди тут жили простим, але тяжким життям, переважно займаючись землеробством і рибальством на річці Стохід. Хоча землі були родючі, а природа – щедра, ці місця стали осередком багатьох подій і непорозумінь, що спонукало до появи цілої низки легенд серед місцевих жителів.

Одна з них говорить про те, як цей хутір отримав свою назву. Вона бере свій початок від одного з козацьких ватажків, що мав у своєму володінні значну частину земель на лівому березі Стоходу. Цей ватажок був відомий своїм військовим розумом і часто організовував важливі

зустрічі для укладання мирних угод між різними племенами і народами. Всі такі зустрічі відбувалися на невеликому пагорбі, який в народі звався «Порськом» – від стародавнього слова «порога», що означало місце, де річка робить різкий поворот або де є переправа.

Але з часом мирні часи змінилися. Відбулися війни, ватажок загинув у бою, залишивши своє ім'я та славу у серцях земляків. Люди не забували його заслуг і продовжували збиратися на старому пагорбі, де він колись зустрічався зі своїми союзниками. Село, яке утворилося на його землях, стало називатися «Малий Порськ» – щоб відрізнити його від більших поселень, які з'явилися поблизу, але зберегли пам'ять про місце зустрічей великих людей і ватажка, який завжди прагнув миру.

Кажуть, що навіть нині, коли проходиш повз пагорб, де колись проходили ці зустрічі, можна відчувати спокій і гармонію цього місця, яке залишилося свідком величних моментів історії. Тому село й отримало свою назву – Малий Порськ – як пам'ять про великий мир та важливі рішення, які визначили майбутнє цих земель.

Таким чином, назва села Малий Порськ, ймовірно, походить від зв'язку з великим сусіднім селом або від особливостей природних ландшафтів, таких як пороги або переправи на річці.

село Мар'янівка

Точна дата заснування села Мар'янівка відсутня, проте у 1906 році воно належало Любитівській волості Ковельського повіту [86].

Однією з ключових природних особливостей населеного пункту є те, що на північно-східній околиці села бере початок річка Широка, яка є правою притокою річки Турія. Місцевість переважно рівнинна, з невеликими пагорбами, характерними для Полісся. Навколишні ліси та болота збагачують екосистему регіону, роблячи її придатною для сільського господарства, зокрема для вирощування зернових культур і випасу худоби.

Згідно з однією з легенд, перші поселенці оселилися у цій місцевості ще у XVIII–XIX столітті, серед яких була жінка на ім'я Мар'яна, яка відзначалася мудрістю та господарською вправністю. Саме вона першою почала розвивати поселення, залучаючи сюди людей для обробітку землі. Її ім'я з часом стало символом нового поселення, тому воно отримало назву Мар'янівка.

Інша версія пов'язана з тим, що ці землі у XIX столітті належали поміщиці або дружині поміщика на ім'я Марія. Відомо, що поміщики часто називали свої володіння на честь членів своєї родини, що могло вплинути на формування назви села.

Є також припущення, що назва села може бути пов'язана зі святом Марії або присвячена Богородиці. В українських селах часто назви населених пунктів виникали на основі релігійних мотивів, особливо якщо на території села була каплиця або церква, присвячена Діві Марії.

Легенда про село Мар'янівка

Колись дуже давно ці землі були покриті густими лісами, а на галявині біля великого джерела жила молода дівчина на ім'я Мар'яна. Вона була відома серед місцевих за свій лагідний характер, уміння лікувати травами й передбачати погоду. Кажуть, що джерело біля якого вона мешкала, мало особливу силу – вода з нього лікувала рани й дарувала спокій.

До Мар'яни часто приходили люди з навколишніх хуторів – за порадою, допомогою чи просто поговорити. Але особливо вона полюбила самотнього мандрівника, якого одного разу врятувала після сильної бурі. Вони стали нерозлучними, а з часом навколо їхньої хатини почали селитися інші – бо місце було зручне, земля родюча, а вода – чиста й цілюща.

З того самого джерела, біля якого оселилася Мар'яна, згодом витекла річка Широка, що прорізала ліс і повела воду далі до життя. Люди говорили, що ця річка – сліди доброти самої Мар'яни, бо її серце було таким же широким, як нова ріка. Коли дівчина померла, люди назвали поселення на її честь – Мар'янівкою, а річка, яку вона колись оберігала, й досі бере свій початок з того самого місця.

Кажуть, якщо прийти до витoku Широкої в тиші – можна почути, як у воді дзвенить сміх Мар'яни, мов дзвіночки польових трав, що вона колись збирала.

Таким чином, назва села Мар'янівка, ймовірно, пов'язана з ім'ям Мар'яна та має релігійний або шляхетський підтекст.

село Новий Мосир

Перша писемна згадка про село Новий Мосир датована 1545 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Стохід. Місцевість характеризується типовим для Полісся рівнинним рельєфом із численними болотами, заплавами та луками, які формує Стохід. Річка має звивисте русло, що створює численні стариці та заболочені ділянки. Це робить територію багатою на природні ресурси, зокрема рибу, а також сприятливою для ведення сільського господарства та тваринництва.

Назва села Новий Мосир має цікаве походження, яке, ймовірно, пов'язане з історичними подіями та особливостями місцевості.

Назва «Новий» може вказувати на існування старішого поселення Мосир, яке або було зруйноване, або переселене через природні катаклізми (повені, заболочення). У таких випадках жителі зазвичай переселялися на вищі або зручніші для життя території, засновуючи нове поселення, яке отримувало приставку «Новий».

Слово «Мосир» може мати зв'язок зі старослов'янським або балтійським корінням, означаючи болотисту місцевість [23]. Це підтверджується тим, що село знаходиться у заплаві Стоходу, де завжди було багато низинних, заболочених територій.

Назва «Мосир» може походити від топонімів, характерних для білоруських або литовських земель. Наприклад, у Білорусі є місто Мозир, яке розташоване на річці Прип'ять і має подібну географічну характеристику – пагорбисту місцевість, заболочені землі та давню історію, що може свідчити про спільність назв у регіоні [25].

Легенда про село Новий Мосир

Давним-давно, на місці села Новий Мосир, було поселення, яке носило назву Старий Мосир. Це було невелике село на річці Стохід, де

жителі жили в гармонії з природою та рибальством. Але згодом сталася дивна подія, яку навіть старі люди не могли пояснити.

Одного разу вночі річка Стохід почала сильно розливатися. Вода так піднялася, що зруйнувала береги, а старе поселення потопило. Від цього лиха лише кілька людей встигли втекти на інші висоти, саме серед них була молода жінка на ім'я Марина. Вона була знаменитою в селі за свої вміння лікувати травами, передбачати погоду і навіть зрозуміти мову тварин.

Після того, як вода стихла, Марина повернулась до зруйнованого села. Але не залишилася там, де все було знищено. Вона вела людей до нових земель, де була чиста річка, родюча земля, де могла зародитися нова громада. Відзначалося, що нові землі мали цілющу силу. Всі хто оселився там, більше не боялися повеней, а річка Стохід стала їхнім другом і годувальником.

Нове поселення назвали Новий Мосир, щоб увічнити пам'ять про загибле село і ту величезну силу природи, яка змусила почати нове життя. Кажуть, що Марина, як символ мудрості та відновлення, залишила частину своєї сили в цих землях. Тому саме на цих берегах люди відчували спокій, а річка стала ще більш багатою на рибу, а ліси – на плоди.

Із часом почали ходити чутки, що якщо подивитися на річку вночі, коли місяць відбивається у воді, можна побачити примарну фігуру жінки, що йде по воді, як повітряний дух, що охороняє нове поселення і оберігає його від небезпек.

Таким чином, назва села Новий Мосир ймовірно, пов'язана з болотистими місцевостями або переселенням із попереднього поселення.

село Нужель

Перша писемна згадка про село Нужель датована 1541 роком, хоча засноване воно було у 1449 році [86].

Поселення має типові для Полісся природні особливості: рівнинний ландшафт, наявність лісів, боліт та річок. Близькість до

водних артерій сприяла розвитку сільського господарства, рибальства та скотарства.

Версія назви від слова «нужда» (староукраїнське «нужа») пов'язана з тим, що місцевість могла бути бідною на ресурси або важкодоступною. У давнину слово «нужа» означало скруту, важке життя [23]. Можливо, перші поселенці оселилися тут через обставини, які змусили їх шукати новий прихисток, тому дали селу відповідну назву.

У давнину слово «нужель» могло означати знаряддя для обробки землі або деревообробки [25]. Оскільки регіон багатий на ліси, назва могла бути пов'язана із місцевим промислом – теслярством, виготовленням коліс, човнів або інших дерев'яних виробів.

Через історичний вплив Литовського князівства та Речі Посполитої на ці землі, назва може мати корені в балтійських або польських мовах. У деяких джерелах слово «nuzel» означає «той, хто потребує», що знову ж таки повертає нас до першої версії [31].

Легенда про село Нужель

Згідно з місцевими переказами, село Нужель отримало свою назву від давнього слова «нужда», що в перекладі означає потребу чи потреба в чомусь важливому. Легенда розповідає, що в давнину тут розташовувалася невелика громада, яка постійно стикалася з важкими природними умовами, що створювали великі труднощі для жителів.

Колись, багато століть тому, територія, де сьогодні розташоване село, була глибокими лісами та болотами, навіть річки, що протікали через ці землі, не могли забезпечити достатню кількість води для мешканців. Люди з усіх навколишніх сіл, які були заблукали або шукали втіхи від своїх труднощів, приходили сюди, намагаючись знайти собі новий дім і краще життя.

Саме тут, на місці сучасного села, з'явилася молода жінка, на ім'я Нужда, котра була відома своєю мудрістю і здатністю знаходити шляхи у важких ситуаціях. Вона була відома тим, що завжди допомагала людям знаходити вихід з будь-якої біди та пошуку втіхи навіть у найскладніші часи. Різні люди приходили до Нужди з проханнями: чи то позбутися від лиха, чи то знайти нові землі для обробітку.

У цей час річки почали розливатися, а рівень води піднявся, затопивши значну частину лісів і полів. Але, за словами старожилів,

саме молода Нужда знайшла шлях до безпечних територій, де річка відступала, а землі ставали родючими.

Ті, хто залишився живими, збудували тут поселення, назвавши його Нужель, на честь жінки, яка врятувала їх від загибелі та показала шлях до порятунку. Легенда говорить, що дух Нужди ще й досі охороняє ці землі, а люди, які живуть в селі, завжди знаходять вихід з найскладніших ситуацій завдяки силі і мудрості цієї чарівної жінки.

І сьогодні, коли річки знову розливаються, старі жителі кажуть, що можна побачити привида Нужди, яка тихо ходить вздовж річки і оберігає село від нових лих.

Таким чином, назва села Нужель пов'язана з важкими умовами життя та боротьбою за виживання. Походження його назви досі залишається загадкою.

село Партизанське (Угли, Угли Перші)

Точна дата заснування села Угли не встановлена, проте відомо, що у 1583 році воно належало Василю Павловичу. У 1906 році поселення мало назву Угли Перші. У 1967 році село отримало назву Партизанське [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Стохід, однієї з найзвивистіших річок Полісся, що має численні стариці, болота та заплавні луки. Така місцевість була чудовим природним прихистком для населення у різні історичні періоди, особливо під час воєн.

Оточене лісами, село історично мало сприятливі умови для землеробства, бджільництва, рибальства та мисливства. Завдяки своїй географічній ізольованості, воно могло довго зберігати традиційний уклад життя.

Назва села Угли може походити від слов'янського слова «угол» – означає кут, віддалене місце, що могло вказувати на географічне розташування села в глибині лісів або на вигині річки Стохід.

Древнє слово «угля» означало низинну, заболочену місцевість, що відповідає географії регіону [23].

Назва села змінилася у 1967 році на честь партизанів, які під час Другої світової війни використовували густі волинські ліси для ведення боїв проти німецьких окупантів. Відомо, що в цих лісах діяли партизанські загони, які чинили активний опір ворогу, організовували напади на ворожі обози та залізничні колії.

Легенда про село Угли

У далекі часи, коли територія сучасного села Угли була покрита густими лісами, а річка Стохід тихо й повільно текла через ці землі, на околиці цього місця мешкав мудрий старець. Його звали Угл – ім'я, що було дуже популярним серед місцевих народів, а сам він славився як знахар і людина, здатна спілкуватися з духами природи.

Існувала одна особлива легенда про його життя, яку розповідали старожили. Кажуть, що одного разу до нього прийшли двоє молодих мандрівників, які вирушили в подорож через ліс, але загубилися, не маючи змоги знайти вихід із лісового лабіринту.

Мандрівники були змучені, зранені та голодні, попросили старця показати їм шлях до річки, щоб вийти на людські поселення. У відповідь, Угл дав їм кілька порад, які здивували їх, але й стали для них порятунком. Він сказав: «Ви шукаєте шлях до річки, але перш за все повинні побачити душу лісу. Якщо не зрозумієте це, не знайдете виходу».

Молоді люди, спершу здивувалися його словами, все ж вирушили за його порадами. Вони поверталися на кілька кроків назад, дослухаючись до шелесту листя, прислухалися до пісень птахів і відчули, як ці звуки стають частиною їхнього внутрішнього спокою. Вони не шукали дороги, вони стали частиною лісу, слідували його ритмам.

Через деякий час вони зрозуміли, що знайти шлях можна лише тоді, коли перестанеш панікувати і почуєш глибину навколишнього світу. Річка з'явилася на горизонті перед ними, вони успішно вийшли з лісу.

Коли вони повернулися до старця, він лише мовчки вказав на місце, де була невеличка галявина. «Це була ваша справжня подорож», – сказав він.

Мандрівники вирушили в подальшу подорож, але легенда про Угла та його мудрість передавалася з покоління в покоління. Вірять, що саме завдяки старцю, який розумів природу лісу, село Угли і стало

відомим як місце, де знаходяться відповіді на найскладніші питання – адже Угл навчав людей чути ліс і бачити дороги навіть там, де їх не видно.

А ще говорять, що в темні ночі, коли місяць відбивається в водах річки Стохід, можна почути легкий шепіт, що звучить як порада від самого Угла.

Таким чином, назва села Партизанське пов'язана з партизанським рухом, що діяв у регіоні.

село Погіньки (Пугині)

Перша писемна згадка про село Пугині датована кінцем XIX століття, яке згодом отримало назву Погіньки [86].

Поселення розташоване серед густих лісів і боліт. Близькість до природних водойм та річок сприяла розвитку сільського господарства, рибальства і мисливства.

Навколишні ліси багаті на ягоди, гриби та лікарські рослини, що з давніх часів приваблювало поселенців. Через заболоченість місцевості село довгий час залишалося малонаселеним, а важкодоступність території допомагала мешканцям переховуватися від ворогів у воєнні часи.

Село отримало назву від слова «Погинули», адже, за переказами, у цій місцевості загинуло багато людей під час одного з воєнних періодів. Спочатку старожили називали поселення Пугині, що зафіксовано в церковних книгах. Згодом ця назва трансформувалася у Погіньки.

Деякі дослідники припускають, що найтрагічніші події могли мати місце під час визвольних змагань або воєн XX століття, коли багато жителів загинули від ворожих нападів або під час бойових дій [25].

Легенда про село Погіньки

У стародавні часи, коли земля була охоплена війнами та боротьбою за владу, у цих краях вирувала страшна битва. Місцеві

жителі були змушені захищати свою землю від ворожих загарбників, але сили були нерівні. Одного разу, коли ворожі війська захопили ці землі, відбулася страшна битва. Довгі дні і ночі йшли бої, багато сміливих воїнів загинуло на цьому полі, не залишивши після себе ані слідів, ані пам'яті, лише мертві тіла, що залишалися на полі бою.

Після того, як битва закінчилася, а ворожі війська відступили, місцеві жителі знайшли на цьому місці величезну кількість загиблих – як своїх, так і ворогів. Їхні тіла покривали землю, наче чорний туман, навіть сама земля, здавалося, оплакала загиблих. Тому це місце отримало назву Погіньки, що означає «погинули» або «місце загиблих».

І з того часу на це місце почали приходити люди, щоб віддати останню шану тій великій жертві, яку принесли в ім'я свободи і миру. З покоління в покоління передавалася пам'ять про цей трагічний період, а також легенда про героїв, що полягли на цьому полі.

Згодом, коли село розрослося, місцеві жителі стали більше говорити про мужність і відвагу своїх предків, які, незважаючи на страшні втрати, відстояли свою землю. І хоч назва села залишалася, вона більше не асоціювалася лише з трагедією, а стала нагадуванням про стійкість та незламний дух тих, хто загинув за свою Батьківщину.

І до сьогоднішнього дня село Погіньки зберігає пам'ять про ці події, а люди з повагою ставляться до цього місця, пам'ятаючи, що навіть у найтемніші часи героїзм і жертвність можуть стати основою для майбутнього миру.

Таким чином, село Погіньки має трагічне походження своєї назви, пов'язане з загибеллю великої кількості людей у давнину.

село Поповичі

Перша писемна згада про село Поповичі датована 1545 роком [86].

Поселення розташоване серед мальовничих лісів і луків Волинського Полісся. Його землі межують з лівим берегом річки Стохід, яка не раз відігравала важливу роль у житті мешканців. Завдяки

річці тут розвивалося рибальство, а навколишні чорноземи сприяли землеробству.

Від давніх часів місцевість була покрита густими лісами, які слугували природним прихистком для людей у буремні часи. Ліси були багаті на звірину, що допомагало селянам виживати навіть у скрутні роки.

Церковна версія назви села Поповичі пов'язана з тим, що село заснували нащадки священника (попа), який отримав ці землі ще у XVI столітті. За легендою, один із перших мешканців був нащадком православного священика і тому місцевість почали називати «Поповичі» – тобто місце, де жили діти або нащадки священника.

Існує також версія, що село належало дрібній шляхті, яка мала у своїх предках духовенство або ж брала активну участь у церковних справах.

За іншою версією, село отримало назву від козаків, які тут оселилися після походів проти татар. Один із козацьких старшин мав прізвисько «Попович» через свою мудрість і схильність до проповідей серед воїнів [19].

Легенда про село Поповичі

Колись давно, на цих землях, де зараз розташоване село Поповичі, проживало велике плем'я землеробів і скотарів. Вони жили в гармонії з природою, шануючи свою землю та традиції. В одному з племен був великий і мудрий старійшина на ім'я Поп, який завжди вирішував спірні питання та давав слушні поради. Він був не лише сильним воїном, але й справедливим правителем, що здобув собі повагу серед людей.

Одного разу, коли місцеві землі були захоплені ворогами, Поп зібрав своє плем'я і вирушив на захист рідної землі. Бій був важким, але завдяки відвазі та мудрості Попа, його плем'я змогло здолати ворогів. Після перемоги, щоб увічнити пам'ять про свого вождя, люди вирішили назвати новоутворене поселення на його честь – Поповичі, тобто «село Попа».

З того часу ім'я Попа стало синонімом справедливості та відваги, а село стало процвітати. Жителі села передавали своїм нащадкам розповіді про мужність і мудрість свого вождя, а в кожному домі шанували пам'ять про нього.

У місцевих переказах навіть казали, що сам Поп після смерті став охоронцем рідних земель і від того часу жителі села завжди знаходили підтримку у важкі часи, вірячи, що дух старійшини оберігає їх.

Сьогодні село Поповичі нагадує своїм мешканцям про тих давніх часів героїзму та мудрості, адже кожен новий рік для села приносить нові перемоги та процвітання.

Таким чином, назва села Поповичі, вочевидь, походить від особового імені Попович, що може бути похідним від слова «поп», тобто священник.

село Радошин

Перша писемна згадка про село Радошин належить до кінця XV століття [86].

Поселення розташоване серед волинських лісів і луків, що робило його природним прихистком для місцевих жителів у різні історичні періоди. Територія, на якій знаходиться Радошин, входила до складу Великого князівства Литовського, а пізніше – до Речі Посполитої.

Як і багато інших поселень Волинського краю, Радошин часто зазнавав нападів татар, польських військ та різних авантюристів, що намагалися підкорити ці землі. Однак село пережило усі випробування і зберегло свою самобутність.

Існує кілька версій щодо походження назви села Радошин.

Найпоширеніша версія пов'язана з тим, що місцевість була дуже мальовничою, а життя тут вважалося спокійним і радісним. Люди, які селилися тут, говорили, що це місце приносить «радість» і щастя.

Ймовірно, назва походить від давньослов'янського імені Радош або Радослав, що могли бути іменами перших поселенців чи місцевих феодалів [23].

Існує переказ, що назва села виникла після великої перемоги місцевих селян над загарбниками. Люди святкували, співали і казали: «Тепер у нас радість велика!»

Легенда про село Радошин

Колись на місці сучасного села Радошин простягалися густі ліси та зелені галявини, де полюбляли відпочивати мандрівники та пастухи. Одного разу на ці землі завітав сивий дід-ченець, який шукав тихе місце для молитви та спокою. Він був виснажений, але коли вийшов на пагорб, що відкривав вид на мальовничу долину, його обличчя осяяла радість. Він сказав: «О, радість ця – мов дар Божий. Тут і залишуся».

Він побудував собі невелику келію і став допомагати людям, лікував травами, вчив дітей писати і молитися. Люди почали приходити до нього, а з часом на цьому місці виросло поселення. На знак великої вдячності й пам'яті про того доброго старця, жителі назвали село Радошин – від слів «радість» і «шин» (тобто «місце радості» або «оселя, де віднайшли спокій»).

Інша версія каже, що назва пішла від роду Радошинських, які володіли цими землями в давнину. Проте навіть в офіційних грамотах зберігся спогад про те, що це було «село радості» – місце, де люди, навіть у важкі часи, не втрачали надії та щирості.

Кажуть, що іноді вночі в лісі біля села можна побачити світло – то, мовляв, дух старого діда-ченця обходить свої улюблені місця, дбаючи про тишу, мир і радість у серцях радошинців.

Таким чином, назва села Радошин, ймовірно, пов'язана або з особистим іменем, або зі словом «радість».

село Свидники

Перша писемна згадка про село Свидники датована 1577 роком [86].

Поселення знаходиться на лівому березі річки Стохід. З давніх часів ця місцевість здавна приваблювала людей родючими ґрунтами, рибними багнами та глибокими лісами. Саме ліси, зокрема зарості свид (так у давнину називали вербові хащі), дали назву селу.

Свидники стали частиною Волинського князівства, яке згодом увійшло до складу Речі Посполитої. Як і інші села у цій місцевості,

Свидники пережили численні випробування: набіги татар, польських військ, а пізніше й різні соціально-економічні зміни.

За однією з версій, село отримало назву від слова «свида» – дикої верби, якою заростали береги річки Стохід. За іншою – назва пов'язана з ремеслом місцевих жителів, які з вербових гілок (свидняку) плели кошики, рибальські пастки та навіть огорожі. Такі ремісники звалися «свидниками».

Деякі дослідники вважають, що назва Свидники може бути пов'язана з назвами інших поселень чи природних об'єктів, що мають схоже звучання. Наприклад, у деяких місцевостях зустрічаються назви, пов'язані з лісами або водними потоками, що могло також вплинути на вибір назви цього села. В історичних записах часто можна зустріти різні варіації назв села, де вказується на значущість цієї території, що також могло вплинути на утворення такої назви.

Легенда про Свидницький Міст

Давно-давно, коли річка Стохід ще текла вільно серед непрохідних лісів і заболочених долин, у її заплавах оселився молодий втікач із далекої Бессарабії. Його звали Олекса Свид, був він бондарем, що вмів робити діжки й човни з вербового дерева. Втік він від панського гніту та війни, несучи з собою лише тесло, жменьку насіння – з думкою почати життя з початку.

Знайшов Олекса місце, де річка робила вигин, а береги були вкриті густими заростями свидняку – дикої верби. Там він збудував хижу, змайстрував човна і почав ловити рибу, обробляв вербу й торгував з рідкісними подорожніми. Кажуть, що одного вечора до його вогнища підійшла дівчина в білому – з волоссям кольору лляного полотна і поглядом, як вранішній туман.

– Я – дух верб, – сказала вона. – Мене кличуть Свида. За кожну зрубану гілку ти маєш посадити нову. Інакше річка затопить усе.

Олекса, хоч і злякався, але пообіцяв шанувати землю. Відтоді він почав насаджувати живі дерева верби, будувати човни так, щоби не шкодити природі, навчати цьому інших. І скоро до нього почали селитися інші люди – утікачі, переселенці, мисливці.

Та найбільше всіх вразив Свидницький Міст, який звів Олекса. Це був міст без цвяхів – з переплетених вербових гілок і кори, який сам укріплювався щороку новим зеленим пагінням. І той міст, кажуть, не руйнувався навіть під час великих паводків.

Село, що виросло на березі, назвали Свидники – на честь першого поселенця і дикої верби, що дала людям прихисток. А біля річки й нині, як кажуть старі, можна побачити дівчину у білому, що слідкує, аби дерева не нищили, а з мосту – з’являються човни без веслярів, як спомин про мудрого бондаря Олексу...

Таким чином, назва села Свидники пов’язана з вербовимим заростями та ремісничою діяльністю, або з іменем першого поселенця.

село Солотвин

Перша писемна згадка про село Солотвин датована 1613 роком [86].

Населений пункт розташований в мальовничій місцевості, оточений лісами та водними потоками, що робило його дуже привабливим для поселення. З давніх часів ця місцевість була насичена природними ресурсами, що сприяло розвитку землеробства та рибальства. Відомо, що на річці Стохід були численні млини, а навколо села розташовувалися луки та болота, що допомагало селу виживати у важкі часи.

Одна з найпоширеніших версій полягає в тому, що назва села пов’язана з видобутком солі. За однією з версій, на території села або поблизу були соляні промисли, що могло стати основою для назви. Термін «солотвин» може бути похідним від слова «сіль» або «соляний», що вказує на заняття місцевих жителів у цій галузі [23].

Інша версія стверджує, що назва Солотвин може походити від природних особливостей місцевості, таких як болота або джерела з мінеральними водами, що мають солонуватий склад. Ці джерела могли дати село таку назву через свою солоність.

Також існує думка, що назва Солотвин могла виникнути через високий вміст солі в місцевих ґрунтах або водах, що стало основою для розвитку соляних промислів у цьому регіоні.

Легенда про Солотвинське Сонце

Колись, дуже давно, на місці теперішнього села Солотвин було велике солончакове озеро. Вода в ньому блищала, немов дзеркало, а

береги світилися білим кристалічним нальотом – сіллю. Люди уникали цього місця, вважаючи його проклятим. Лише одна дівчина, Тина, що жила в сусідньому лісі, часто приходила до озера, бо вірила, що воно несе щось добре.

Одного вечора, коли сонце сідало за обрій, Тина побачила, як із середини озера піднялося світло – ніби ще одне сонце. Воно наблизилося до неї й заговорило людським голосом:

– Я – Сонце, якого ти не злякалась. Я сіль цієї землі, я даю людям силу, якщо вони не бояться правди й чистоти.

Тина впала на коліна й заплакала, бо зрозуміла, що це знак. Вона повернулася до людей і привела їх до озера. Почали вони черпати сіль, а з часом озеро висохло, але сіль залишилася – у землі, у криницях, у душах. А на місці озера постало село, яке назвали Солотвин – від слів «сіль» і «Тина», на честь дівчини, що принесла людям силу світла й смаку.

Кажуть, що нині, коли західне сонце торкається полів Солотвина, на мить можна побачити друге, стародавнє Сонце – як подяку тим, хто не злякався сили землі.

Таким чином, назва села Солотвин, ймовірно, пов'язана з виробництвом солі або природними особливостями місцевості.

село Старий Мосир

Точна дата заснування села Старий Мосир невідома. Можна припустити, якщо село Новий Мосир виникло у 1545 році, то село Старий Мосир виникло раніше цієї дати.

Поселення розташоване на лівому березі річки Стохід. Історія села налічує кілька століть і воно є одним з найстаріших поселень в регіоні. Це село стало важливою частиною історії Волині завдяки своєму розташуванню на важливих торгових шляхах, що проходили через річку Стохід.

З самого початку заснування село розвивалося на основі сільського господарства, рибальства та ремесел, оскільки річка Стохід

була джерелом води, риби та ресурсів для сільськогосподарських потреб.

Село здобуло популярність завдяки своєму місцезнаходженню на важливому водному шляху, що було зручним для торгівлі та комунікацій між різними регіонами. У середньовіччі цей район мав стратегічне значення завдяки річці Стохід, що ставала важливою водною артерією для транспортних перевезень.

Назва села Старий Мосир має цікаве походження, яке пов'язане з його історією та географічними особливостями. За однією з версій, слово «Мосир» походить від старослов'янського слова «мостити», що означає «мостити річку» або «будувати переправу» [23]. Оскільки село розташоване на річці, ймовірно, у стародавні часи тут була важлива переправа через річку Стохід, що і дало назву селищу.

Додаток «Старий» в назві підкреслює давність цього поселення, що вказує на те, що село існувало вже давно і було важливим осередком на карті регіону. Тому в народній традиції назву села доповнили словом «старий», щоб вказати на його старовинне походження.

Легенда про кам'яного Мосира

Колись давно на лівому березі річки Стохід стояв великий кам'яний град, яким правив мудрий і мовчазний чоловік на ім'я Мосир. Він був не князем і не воєводою, а скоріше – хоронителем. Люди вірили, що він народився з каменю, виліплений самою землею, щоб захищати ріку, ліси й усе живе навколо.

Мосир був справедливий, але ніколи не сміявся. Кажуть, його серце колись було живим, але він віддав його річці Стохід, коли вона почала міліти й зникати. Відтоді ріка наповнилася знову та сам Мосир став ще кам'янішим.

Одного дня на землю прийшла велика біда. Ліс горів, вода зникала, а люди тікали. Тоді Мосир став у повен зріст, пішов до середини річки й ударив посохом по дну. Вода піднялася, загасила вогонь, змила ворогів і врятувала землю.

Коли біда минула, люди повернулися, а Мосира вже не було. Лише камінь у полі, на якому лишився відбиток людської долоні. На тому місці й постало село – Старий Мосир, на згадку про хоронителя, що був із каменю, але мав найживіше серце серед усіх людей.

Таким чином, назва села Старий Мосир пов'язана з природними ресурсами, зокрема річкою Стохід.

3.4.5.

Головненська територіальна громада

Утворена 7 липня 2017 року шляхом об'єднання Головненської селищної ради та Заболоттівської, Нудиженської, Згоранської сільських рад.

17 липня 2020 року, в результаті адміністративно-територіальної реформи та ліквідації Любомльського району, громада увійшла до складу Ковельського району [30].

До складу громади входять селище Головне та 13 сіл: Гуменці, Гупали, Заболоття, Заозерне, Згорани, Крушинець, Масловець, Мшанець, Нудиже, Сильне, Скрипиця, Черемошна Воля та Ясне (рис. 3.25).

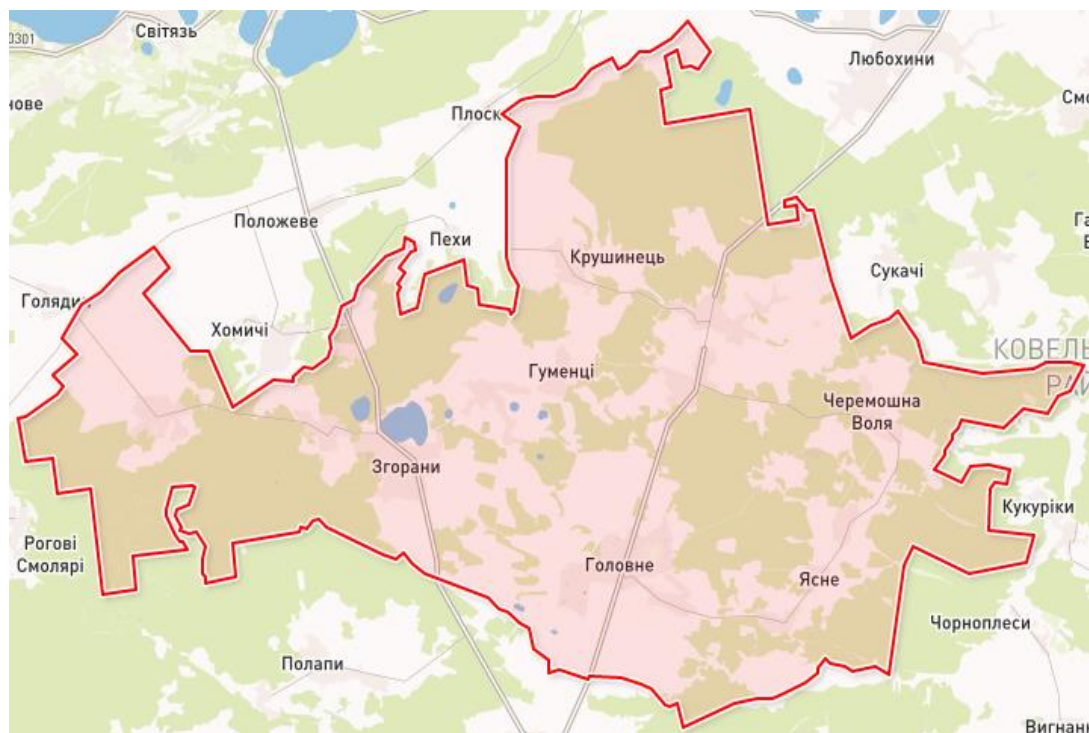

Рис. 3.25. Картосхема Головненської територіальної громади [46]

селище Головне

Перша писемна згадка про селище Головне датується 1444 роком [86].

Територія населеного пункту лежить серед рівнинних болотистих ландшафтів Полісся, що визначає особливості місцевої природи. Однією з ключових природних особливостей є джерело Попова Криниця, яке, за переказами, колись було початком річки Прип'ять.

Згідно з місцевими переказами, перший потічок річки Прип'ять починався саме тут, у джерелі Попова Криниця. Він вважався головним у формуванні річки, що, ймовірно, дало назву поселенню – Головне [31].

Деякі дослідники припускають, що поселення могло мати важливе значення як головний осередок навколишніх земель.

За іншою версією, у давнину тут жив впливовий староста або князь, якого називали «Головним» через його авторитет серед населення.

Легенда про джерело Головне

Давно, коли земля ще не знала людського сліду, у зеленій улоговині серед лісів та боліт лежало джерело, що світилося вночі, наче зоря. Його води не просто били з-під землі – вони співали. Звук був тонкий і чистий, як голос дитини. Місцеві мисливці називали те джерело Поповою Криницею, бо саме тут, за переказами, колись уперше помолився старий сліпий мандрівний чернець на ім'я Поп, вода якої зцілила йому зір.

Та головна таємниця джерела полягала в іншому: саме з нього починалася велика річка Прип'ять. Але ніхто не знав цього допевне – аж доки не з'явилась у селі дівчина на ім'я Головна. Вона не мала батьків, але вміла говорити з водою. Одного разу, коли на землю впала велика посуха, вона прийшла до джерела й мовила:

– Якщо ти – справжнє серце Прип'яті, відкрий шлях водам, врятуй землю.

І сталося диво – з джерела вирвався струмінь, що не зупинявся ні вдень, ні вночі. Потічок, мов нитка срібла, побіг полями, наповнюючи долини, з'єднуючи водойми, поки не став тією великою рікою, що сьогодні зветься Прип'яттю.

Люди сказали:

– Це місце – головне. Звідси все почалося. І дали селу назву Головне, на честь дівчини, яка знала мову води, і джерела, що стало початком великої ріки.

Кажуть, що Попова Криниця й досі дзюрчить в околицях, а хто п'є з неї – бачить сни, в яких річка розповідає про своє далеке минуле.

Таким чином, назва селища Головне пов'язана з природними ресурсами, географічним розташуванням і місцевими переказами. Його назва досі викликає інтерес у краєзнавців та дослідників Волинської області.

село Гуменці

Точної дати заснування села Гуменці немає, проте у 1906 році воно входило до Згорянської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Територія села характерна для Поліської зони – рівнинний ландшафт, численні луки, а також родючі ґрунти, придатні для землеробства. Через село могли проходити давні торговельні та господарські шляхи, що з'єднували населені пункти між собою.

Назва Гуменці походить від слова «гумно» – так у давнину називали місце, де молотили, сушили та зберігали зерно [23]. Вона могла з'явитися з кількох причин.

Можливо, у селі було багато гумен, де селяни обробляли зерно, тому його й почали називати Гуменці.

У XVII–XVIII століттях у Волинському краї було багато панських маєтків, у яких зберігалося збіжжя. Село могло бути частиною такого господарства.

Є припущення, що село могло бути засноване людьми, які переселилися з інших місцевостей і займалися землеробством, працюючи на гумнах.

Легенда про золоте насіння

Давним-давно, коли на місці села ще були лише дикі луки й гущавини, стояла серед поля стара хата, збудована з глини, соломи й дубових колод. Жив у ній чоловік на ім'я Гумен. Він був не багатий, але славився мудрістю, добротою і надзвичайною майстерністю у землеробстві. Гумен умів вирощувати хліб навіть там, де земля здавалася мертвою. Люди з навколишніх поселень казали: «Той, хто побачив, як сіє Гумен – матиме щасливу долю».

Одного разу, перед самим початком весни, коли сніг тільки сходив із полів, уночі до нього прийшла біла постать – стара жінка з довгою косою, у вишитому білому одязі. У руках вона тримала жменю насіння, яке світилися золотом.

– Гумене, – мовила вона, – ось насіння надії. Посій його в найглухіший куточок землі, де нічого не росте. Але пам'ятай: не озирайся, поки не зійде перший паросток.

Гумен взяв те насіння і зробив, як казала жінка. Він знайшов найсухішу, найтвердішу ділянку поля, розорав землю й засіяв її. Але щойно зійшло сонце, він не витримав – озирнувся. І раптом земля навколо нього засвітилася. Там, де раніше було порожнє кам'янисте поле, за ніч вирости соковиті трави, золоті колоски й навіть молоді дерева.

Старої жінки вже не було – але з того часу поле назвали Гуменовим, а згодом і все поселення стало Гуменці – на честь того, хто зміг пробудити мертвою землю вірою та працею.

Кажуть, що десь у найстарішій частині села й досі росте пшениця, яка ніколи не зникає – навіть у найсухіші роки. Її колоски трохи світяться вночі, але їх не можна жати. Бо це – пам'ять про золоте насіння і того, хто навчив землю жити.

Таким чином, назва села Гуменці походить від слова «гумно», що свідчить про його землеробське походження.

село Гупали

Перша писемна згадка про село Гупали датована 1700 роком [86].

Поселення розташоване неподалік від річки Прип'ять. Завдяки цьому воно має типові поліські природні риси: заболочені луки, густі ліси та родючі ґрунти. Близькість річки сприяла розвитку рибальства, полювання та сільського господарства.

Слово «гупати» означає глухий, ударний звук. Є припущення, що назва пов'язана з тим, що тут могли проходити шляхи, де підводи або копита коней гучно гупали по землі.

Місцевість могла бути заболоченою, а люди, ходячи по ній, залишалися в багнюці, що створювало глухі удари (гупання).

Є перекази, що на цій землі колись відбувалися козацькі бої і назва походить від звуків битви (ударів шабель, рушничних пострілів).

Дослідник Наливайко С. пов'язує назву села з санскритським словом «Гопала» – це один із епітетів індійського божества Крішні. Воно складається з двох частин: Го – бик, худоба; Пала – захисник. Тобто Гопала означає «пастух, захисник худоби». Якщо ця гіпотеза правильна, то назва Гупали може мати давнє індоєвропейське коріння, пов'язане зі скотарським побутом місцевого населення [19].

Шульгача В. припускає, що назва походить від слова «гупати», що означає «стукати ногами, тупати», що пов'язує назву села з особливістю місцевості, можливо, болотистими ґрунтами або пісками, які глухо віддавали звук при ходьбі [36].

Згідно з переказами, село розташоване досить далеко від центральної садиби. Щоб дістатися до нього, потрібно було долати довгий шлях через піски і люди, рухаючись, гучно «гупали» ногами. Через це місцевість отримала назву Гупали [31].

Легенда про Гупальський дзвін

Колись дуже давно, на місці теперішнього села Гупали, стояло невелике, але заможне поселення з дерев'яною церквою посеред села. Церква була стара, але мала щось, чого не було ніде в окрузі – дзвін, відлитий із річкового золота. Його звук був настільки чистим і глибоким, що, казали, він міг зцілювати хвороби, проганяти страхи і навіть заспокоювати бурі.

Дзвонили в нього лише раз на рік – у ніч на Купала, коли річка Прип'ять підходила впритул до села, а ліс навколо спалахував сотнями вогнів і пісень. У цю ніч, за повір'ям, самі русалки і лісовики сходились слухати дзвін, бо в ньому був прихований голос землі.

Та якось на Купала в село прийшов чужинець – високий, у чорному плащі, з очима кольору попелу. Він сказав, що шукає цей дзвін, бо чув, що в ньому – душа його загиблої сестри. Селяни не дозволили йому доторкнутися до святині, тож уночі він підкрався до церкви й спробував забрати дзвін із дзвіниці.

Та щойно він торкнувся металу – небо затягнулося хмарами, розверзлася буря, і враз усе село затремтіло. Грім ударив у дзвін – і той полетів у повітрі, а потім зник у глибинах Прип'яті, яку розбурхали сили стихії.

З того часу церква згасла, село опустіло на кілька поколінь, а річка біля нього стала особливо туманною – вранці з неї підіймаються прозорі хвилі, схожі на дим.

Кажуть, що раз на рік, у ніч на Купала, з ріки долинає дзвін – глибокий, урочистий, мовби сама вода співає. Старожили запевняють, що той дзвін – це голос душі, яку так і не змогли відпустити ні вода, ні земля.

І назва села – Гупали – з'явилася від того, як тоді, у ніч негоди, гупнув дзвін у воду, а цей звук, мов удари серця, рознісся по всьому Полісся...

Таким чином, назва села Гупали, ймовірно, пов'язана з особливістю пересування по місцевості, де доводилося «гупати» ногами по землі. Однак можливе і давнє коріння назви, яке вказує на скотарське минуле регіону.

село Заболоття (Нудиже, Мельники)

Точна дата заснування села невідома.

Село Заболоття розташоване поблизу річки Тенетиска, яка є однією з малих річок Ковельського району. Назва населеного пункту вказує на його природне розташування – село знаходиться на території, яка раніше була болотистою.

Село мало кілька історичних назв: Нудиже, Мельники, але закріпилася назва Заболоття [86].

Природна версія назви утворена від слова «болото», оскільки населений пункт розташований на болотистій місцевості за межами більш сухих земель.

Історична версія назви вказує на те, що у давнину в цій місцевості переховувалися люди, які втікали від панщини або воєнних лихоліть, тому казали, що вони оселилися «за болотом», подалі від небезпеки.

Стародавні топоніми назви Нудиже і Мельники можуть вказувати на господарську діяльність мешканців: Нудиже – можливо, походить від старослов'янського слова «нудити» – перебувати в скрутному становищі, що могло відображати важкі умови життя серед боліт [23]. Мельники – вказує на наявність водяних млинів у давнину.

З переказів відомо, що села Заболоття, як такого, раніше не існувало. Було одне село Нудиже, з північної сторони якого лежало велике болото. По цьому болоті протікала повноводна річка. На ній був побудований водяний млин. Від села до млина прямої дороги через болото не було. Болото об'їжджали піщаною гористою місцевістю з південно-західного боку, що було далеко і не зручно. Поступово біля млина почали поселятися люди. Цей куток, який поступово збільшувався стали називати Мельниками. Так утворилася західна частина села Заболоття. Через деякий час греблю прорвало. Млин перестав існувати. Болото звузилося і через нього від села до кутка Мельники була побудована дорога навпростець. Поступово за болотом почали поселятися люди, так утворилась друга частина села [31].

Легенда про чарівну річку Тенетиску

Було це ще в ті часи, коли ліси Волинського краю були непрохідними, а болота глибокими, мов стародавні сни. На краю великого трясовинного урочища жила дівчина на ім'я Тиса. Вона пасла гусей, збирала трави і часто сиділа на березі тихої річечки, яку пізніше назвуть Тенетискою – бо її води плели мовчазні тенета туману, мов зачаровані.

Одного разу, коли земля тряслася від кроків військ чужинців, Тиса врятувала пораненого воїна, сховавши його у верболозі. Той розповів, що шукає місце, де люди живуть в злагоді з природою, просив залишитися тут, біля неї. Відтоді він став першим з тих, хто поселився поруч із болотами.

З часом у цій місцині виникло поселення. Люди казали:

– Тут усе за болотом – ліси, земля, нове життя. А тому й назвемо його Заболоттям.

А частини села теж отримали свої назви: там, де зберігали деревину для млинів і тесали колеса, виник куток Мельники. А в іншому кутку, де часто скаржилися на злидні й нестачу – наче «нудилися» життям – почали казати: «там нудяться», тому пішла назва Нудиже.

Кажуть, що річка Тенетиска й досі має дух Тиси – її води тихо нашіптують тому, хто слухає, про давні часи, про кохання, про вірність і про те, що навіть болото може стати джерелом нового життя.

І тому Заболоття – не край, а початок.

Таким чином, назва села Заболоття відображає географічні особливості місцевості, пов'язані з болотами.

село Заозерне (Перешпа)

Перша писемна згадка про село Перешпа датована 1796 роком. У 1967 році воно отримало назву Заозерне [86].

Поселення знаходиться неподалік озера Мале. Ймовірно, водойма могла відігравати важливу роль у житті місцевих жителів, забезпечуючи їх рибою, водою для худоби та зрошенням полів.

Місцевість переважно рівнинна, характерна для Полісся. Поблизу села трапляються піщані ґрунти, що характерні для заболочених територій. Є лугові та дерново-підзолисті ґрунти, які використовуються під сільське господарство.

Походження назви Перешпа залишається дискусійним. Є припущення, що воно могло виникнути від слова «перешийок», якщо місцевість містила вузьку смугу суші між двома водоймами чи болотами.

Інша версія пов'язує назву з давньослов'янським коренем «шпа», який міг означати якусь особливість рельєфу або природного середовища [23].

Назва Заозерне, ймовірно, пов'язана з розташуванням села «за озером» або неподалік водойми. Це типовий топонім, який зустрічається в багатьох регіонах України.

Перейменування могло бути частиною ширшої адміністративної реформи, коли радянська влада змінювала історичні назви населених пунктів.

Легенда про озерну Перешпу

Було це в старі часи, коли ще не було ні мап, ні доріг, лише ліси, болота та озера, що мерехтіли в туманах, мов ока старих духів. На березі одного з таких озер – малого, але дуже глибокого – жила родина рибалки Перехопа. Люди поважали його за добру вдачу, а його доньку, Перешпу, – за красу й щирю душу.

Перешпа часто сиділа на березі озера, плела сітки, співала пісень – і риби самі припливали до її пісень. Люди вірили, що вона має дар озерниці – дівчини, яка може говорити з водою.

Одного року прийшла велика засуха. Поля висохли, криниці порожніли. Тільки озеро Мале не висохло – бо, казали, Перешпа кожної ночі віддавала йому по краплі своєї душі. Одного ранку її не знайшли – лише сітка плавала на хвилях, а вода блищала, мов сльози.

З того часу люди почали селитися біля озера, кажучи:

– Там, за озером, зберігається сила життя.

Спершу поселення назвали на її честь – Перешпа, а згодом, коли вже прийшли нові часи, документи, назви – його перейменували на Заозерне, бо саме там – за озером Мале, почалося нове життя.

Кажуть, що в особливо тихі вечори з води чути тихий спів, а якщо кинути в озеро срібну монету – Перешпа дасть добру долю.

Таким чином, назва села Заозерне має глибоке коріння, яке пов'язане з природними особливостями та історичними подіями регіону.

село Згорани (Згоряни)

Перша писемна згадка про село Згорани датована 1674 роком [86].

Територія населеного пункту входить до Поліської низовини, що характерна рівнинним ландшафтом, наявністю лісів, боліт та озер.

На північній околиці села знаходиться Велике Згоранське озеро – одна з наймальовничіших водойм Волинського краю. Через село протікає річка Нережа, яка впадає у Велике Згоранське озеро. Із озера витікає річка Тенетиска – права притока Прип'яті, що належить до басейну Дніпра.

Місцевість рівнинна, з піщаними ґрунтами та сосновими лісами. Значну площу займають луки та болотисті ділянки. Озеро Велике Згоранське має кришталєво чисту воду, піщані береги та є популярним місцем відпочинку.

Назва села могла походити від слова «згоріти». За переказами, на цьому місці колись знаходилося поселення, яке знищила велика пожежа. Після цього люди переселилися сюди знову, але новий населений пункт назвали Згорани – як нагадування про знищене вогнем село.

Географічна версія назви може походити від давнього слова «згорань», що означало низовинну місцевість, оточену лісами і водоймами [23]. Також населений пункт отримав свою назву від Великого Згоранського озера.

Ще одна можлива етимологія пов'язана з тим, що в давнину тут вирубували і спалювали ліс, щоб отримати родючі ґрунти для сільського господарства.

Із розповідей старожилів відомо, що під час набігів ворогів село неодноразово горіло, але щоразу відбудовувалось. Звідси і походить назва села [19].

Легенда про Згорани та вогняне озеро

Давно, дуже давно, на місці, де нині блищить Велике Згоранське озеро, стояв густий ліс. Там, у глибині, жило кілька родин, що втекли від лихоліть – воєн, податків і панщини. Поселення ще не мало назви, але місцеві називали його просто – у глушині.

Одного літа трапилась страшна посуха. Висохли криниці, земля потріскалась, а дерева почали жовтіти просто серед літа. Люди молилися, носили воду з єдиної маленької річки, що текла з пагорба. Але річка ставала щораз мілкішою.

Одного вечора старий чоловік на ім'я Ярема побачив у лісі дивне світло. Він прийшов ближче – і побачив, як земля розступилася, а з глибини вирвалося полум'я. Ліс загорівся. Люди прибігли, намагаючись загасити вогонь, але нічого не допомагало. Полум'я

тривало три дні і три ночі, поки з неба не пішов рясний дощ. Земля провалилася, а на тому місці з'явилося велике озеро.

– Земля згоріла, – сказали люди. – Але народилось озеро.

Так і назвали поселення Згорани – від слів «згоріти», «згорання», бо земля, кажуть, сама спалила себе, щоби дати людям воду.

Річка, що впадала в нове озеро, стала чистішою, ширшою. А з озера витекла інша річка – Тенетиска, мов знак того, що озеро пов'язане з іншими водами і світами. Її назвали так тому, що вода, за легендою, «ловить думки» – якщо дивитись у неї довго, можна побачити своє минуле або майбутнє, ніби вона тче тонкі тенета часу.

Кажуть, що і нині, у глибокій тиші на світанку, з озера долинає тріскіт – мов горить щось під водою. А ті, хто народився у Згоранах, мають особливу силу – долати вогонь і нести воду.

Таким чином, назва села Згорани, ймовірно, пов'язана із давньою пожежею, випалюванням лісу або природними особливостями.

село Крушинець

Точна дата заснування села Крушинець не відома, проте уже у 1906 році воно входило до Згорянської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване поблизу річки Прип'ять або її приток. Це місце з типовим для регіону рельєфом: рівнинний, з лісами та болотами в околицях. Вода, зокрема річки та струмки, відіграють важливу роль у житті місцевих жителів, часто використовується для сільського господарства та природного ландшафту.

Село Крушинець було оточене великими лісами, болотами і озерами, що надавали йому особливу атмосферу та природну красу. В лісах переважала крушина – дерево, яке стало важливою частиною життя місцевих жителів. Старожили розповідали, що в давнину люди дерли кору з крушини і використовували її для плетіння різних речей, від кошиків до обручів і навіть меблів. Кожен предмет, виготовлений з

крушини, мав своє символічне значення для громади, а сама крушина була символом зв'язку з природою.

Легенда про кущі спасіння

Колись давно, коли ще річка Прип'ять текла буйно і вільно, затоплюючи навесні луки й сіножаті, на її берегах селилися лише найсміливіші люди. Кажуть, що серед очеретів і верболозу було одне місце, де зростали дивні кущі – крушина. Вони росли густо, мов стіна, і мали не лише гіркі ягоди, а й чарівну силу.

У ті часи на край напала чужинська сила – палили хати, гнали худобу, брали людей у неволю. Жителі маленького поселення втекли в болота. Але болотні стежки знали лише обрані, тому багато хто міг загинути, не знайшовши дороги назад.

Тоді одна дівчина, Мариска, повела дітей і старих між кущі крушини. Вона казала:

– За крушиною нас не знайдуть, бо кущ береже душу.

Ворог пройшов повз. Люди сховались, вижили, а згодом – повернулись і почали нове життя саме там, де рятувала крушина.

На згадку про порятунок і чудесне укриття вони назвали своє нове поселення Крушинець – мовляв, не було б куща, не було б і села.

Кажуть, що крушина досі росте на околицях, а якщо зірвати її ягоду й мовчки кинути в воду – річка покаже шлях додому навіть у найбільшу темряву.

Таким чином, назва села Крушинець пов'язана з природними особливостями регіону.

село Масловець

Село Масловець було засноване у 1931 році [86]. Проте, за переказами жителів та твердженнями науковців, на території села колись був хутір.

Поселення розташоване між двома річками: Став (на півдні) та Загребля (на півночі). На південно-західній стороні від села бере початок річка Нережа. Рельєф рівнинний, а село знаходиться на

Поліській низовині, що сприяло розвитку сільського господарства та наявності багатьох пасовищ для худоби.

Згідно з переказами місцевих жителів та науковими дослідженнями, назва села Масловець пов'язана з наявністю маслобійні на території хутора. Вважалося, що тут, у селі, обробляли молоко та виготовляли масло, що могло бути основним заняттям місцевих жителів [31].

Інша версія говорить про те, що назва також тісно пов'язана з урочищем Молокуш, що розташовувалося в околицях села. Тут знаходилися великі пасовища, де утримували багато худоби, тому саме цей хутір був основним постачальником молока для місцевої маслобійні. Згідно з однією з легенд, саме в цьому місці був особливо сприятливий клімат для вирощування худоби та молочного виробництва [31].

Легенда про Молочну долину та Масловий дух

Колись у давнину, коли на місці села Масловець був ще невеликий хутір, у низинах між річками Став, Загребля та молодою течією Нережі, з'явилося місце, що його люди прозвали Молокушем. Там були буйні луки й вічна роса, навіть улітку трава стояла соковита, а повітря мало особливу прохолоду. Кажуть, це місце благословила сама природа, аби худоба росла міцною, а молоко – рясним.

Сюди звозили корів і овець з довколишніх поселень. Молоко тут було настільки густе й солодке, що з нього почали збивати масло, а згодом з'явилася маслобійня. То була перша на цілу округу. Люди приїздили сюди не лише за маслом, а й щоб попросити поради у місцевих майстрів – як тримати худобу, як годувати, як доглядати.

За легендою, у маслобійні жив дух Масла – добрий, теплий, з білою бородою, що ночами сховався з вершини димаря і обходив хлівчики, де спали корови. Якщо дух був задоволений – уранці з дійниці текло молоко аж через край. Але якщо хтось не дбав про худобу, був жадібний чи нечистий на руку – масло не вдавалося, збивалося в воду.

З того часу почали говорити: «Йде до Масловця – йде до добра», «Молоко з Молокуша – на здоров'я душа».

Так хутір виріс у село, а назву йому дали Масловець – на честь маслобійні, яка годувала округу, і духа Масла, який, як кажуть, досі охороняє пасовища Молокуша, якщо рано вранці над ними стоїть туман, ніби з вершків зібраний.

Таким чином, назва села Масловець пов'язана із молочним виробництвом і наявністю маслобійні.

село Мшанець

Точна дата заснування села Мшанець відсутня, проте уже у 1906 році село входило до Головенської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості на північному заході від річки Особик, що є лівою притокою річки Вижівка.

Річка Особик є важливим водним ресурсом для цієї території, а її вплив на село очевидний.

Село знаходиться в низинній частині, яка поступово піднімається на південь. Рельєф села в основному рівнинний, що характерно для Поліської низовини, де розташоване село. В цій місцевості рельєф схильний до заболочення ділянок, що також вплинуло на формування місцевого ландшафту.

Як і багато інших сіл в цьому регіоні, село Мшанець оточене лісами, що дозволяє розвивати різні види господарства, включаючи лісозаготівлю та сільське господарство.

Існує кілька варіантів походження назви села Мшанець. Назва може бути пов'язана з місцевими природними умовами – болотистими або вологими ділянками, оскільки слово «мшанка» або «мшан» в деяких говірках означає болотисту місцевість або місце, де росте мох [23].

Є й інша версія, що назва може бути пов'язана з певними родовими чи місцевими особливостями, які колись характеризували це поселення.

Легенда про мшанецьку землю і воду Особика

Кажуть, колись на цій землі не було нічого – тільки туман і мох, бо сонце сюди не заглядало довгими днями. Вода з річки Особик текла повільно, ніби шепотіла щось землі. А земля тут була особлива – м'яка, вогка, вкрита мшаним килимом, по якому ступати було як по перині.

Подорожні, що йшли лісами, зупинялися тут відпочити, бо після дороги ноги самі знаходили спокій на цьому мохові. Один мандрівник, на ім'я Остап, настільки зачарувався цим місцем, що залишився. Побудував хижку на березі Особики і почав жити – ловив рибу, збирав гриби й трави, лікував людей.

Скоро до Остапа почали приєднуватися інші. Вони казали:

– Це місце не просте. Тут мох росте як ковдра, а річка мовчки лікує душу. Тут – мшані затишки.

Так виникло поселення Мшанець – від слова «мох», якого тут було досхочу, який став символом тиші, зцілення й укриття. А річка Особик і досі тече повільно, ніби слухає мшаний шепіт предків.

Кажуть, що хто вночі притулиться до моху біля річки – побачить уві сні своїх предків і почує, як земля кличе по імені.

Таким чином, назва села Мшанець пов'язана з природними умовами, які вплинули на його назву.

село Нудиже (Нудиш, Нудижі)

Перша писемна згадка про село Нудиш датована 1441 роком [47].

Поселення розташоване на піскуватих дюнах, в районі маловрожайних земель, поблизу старого тракту. Це місце характеризується специфічним рельєфом, що впливає на сільське господарство та загальний розвиток населеного пункту. Також важливою географічною особливістю є потужні джерела води, які є одними з найбільших в районі. Геологи виявили на околицях села поклади фосфатів, які, через рух підземних вод, спричиняють провали землі – природне явище, яке призвело до утворення урочища «Проваленниця».

Назва села Нудиже (також відоме як Нудиш, Нудижі) походить від старослов'янського кореня «нудити» або «нуджити», що вказує на місце, де було важко проживати через малопридатні землі та трудні умови для землеробства [23].

Назва може також бути пов'язана з особливістю місцевості – де важко обробляти землю через піски або болота, що вимагали від місцевих жителів значних зусиль.

Легенда про тяжку землю та людську впертість

Давно, у XV столітті, коли ліси краю ще були густі й непрохідні, прийшла сюди група поселенців. Вони шукали землю, де можна було б оселитися. Пройшли багато верст, доки не дісталися великої долини біля лісу. Земля там була вогка, важка, але річка давала воду, а ліс – дрова.

Почали вони зводити хати, корчувати пеньки, засівати поля. Та земля тут була вперта – не родила пшениця, гнила картопля, корови хворіли, а дощі лили так, що глиняні хати осідали в багнюку.

Люди часто нарікали:

- Ох, як же нудно тут жити... Хоч і не голодно та тяжко.
- Земля нудить, не приймає нас, – говорили інші.

Минали роки, але люди не здавалися. І поступово ця «нудна» земля стала давати плоди. Поселення вистояло. Та назва «Нудиш» (а згодом – Нудиже) лишилася – як пам'ять про перші роки боротьби з землею, що нудила і мучила, але зрештою прийняла тих, хто не втік.

Кажуть, що старі ще й досі жартують:

- Ми з Нудиж – нам ніяка нудьга не страшна.

Таким чином, назва села Нудиже, ймовірно, відображає природні особливості місцевості.

село Сильне (Сильно)

Перша писемна згадка про село Сильно датована XIX століттям [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості, оточене кількома озерами, які надають йому особливого природного шарму. Одними з найвідоміших є озера Оріхове, Хмільник, Лісне та Бабинець. Ці водойми є важливими природними об'єктами, що впливають на місцеву екологію та господарську діяльність жителів. Вода в озерах

чиста та глибока, адже вони використовуються не лише для рибальства, але й для відпочинку та рекреаційних потреб. Лісиста місцевість навколо села також додає природної краси, роблячи ці озера доступними для тих, хто хоче насолодитися природою в спокійній та віддаленій атмосфері.

Назва села Сильне, ймовірно, походить від слова «сильний», що може вказувати на місцевість, яка була потужною, стійкою чи навіть захищеною [23]. Можливо, це було місце, де люди відчували себе захищеними або здатними до самозахисту, де ландшафт сприяв доброму розвитку осад.

Альтернативно, назва може бути пов'язана з наявністю природних багатств, таких як родючі землі або ресурси, що дозволяли людям почуватися сильними та заможними.

Легенда про силу озер і дух Сильника

Колись ці землі були покриті темним лісом, а серед лісу блищали чотири озера, кожне – з особливим характером. Оріхове шуміло вітром і кидало на береги шкаралупки, Хмільник дурманив запахами, Лісне ховало у глибинах відлуння дерев, а Бабинець – тихо плакав ночами, мов згадуючи щось давно забуте.

У центрі цього чарівного чотирикутника стояла галявина, де, за переказами, жив Сильник – високий чоловік із могутнім голосом, що міг крикнути так, що вода в озерах здіймалася хвилями. Він був не з простих – кажуть, народився з піни, яку принесло Оріхове озеро, і силою набрався від кожного з чотирьох водних братів.

Сильник навчав людей – орати землю, будувати зруби, ловити рибу без сіті. Він не боявся ні бурі, ні дикого звіра, бо був захищений силою озер. Люди селилися ближче до нього, бо поруч із ним не хворіли діти, не сушила посуха й не лютувала зима. З часом казали:

– Тут сильно жити. Тут – Сильно.

А коли Сильник зник, за легендою, розчинився у водах озер, а тепер кожне з них береже частинку його сили. Особливо в туманні ранки, коли над озерами клубочиться пара – це, мовляв, дух Сильника проходить берегами, перевіряє: чи ще сильні його люди?

Таким чином, назва села Сильне може бути пов'язана з природними характеристиками місцевості.

село Скрипиця (Скрипиці)

Перша писемна згадка про село Скрипниці датована 1796 роком [86].

Поселення розташоване в лісистій місцевості на південному заході від річки. Серед природних особливостей можна відзначити багатство зелених ландшафтів, лісові масиви та численні невеликі водотоки, що додають мальовничого вигляду місцевості. В околицях села знаходяться також низинні території, що роблять його розташування надзвичайно привабливим для людей, які займаються сільським господарством.

Назва села Скрипиця, за однією з версій, походить від музичного інструменту – скрипки [23].

В іншій версії це слово могло бути утворене від дієслова «скрипіти» (згідно з народним повір'ям, назва може бути пов'язана з характерним звуком, який створював інструмент або навіть скрипіння дерева в лісах навколо села).

Згідно переказів місцевих жителів назва села походить від назви музичного інструменту (скрипки).

Легенда про музичний дух Скрипиці

Давним-давно на землях, де нині розташоване село Скрипиця, жив старий майстер на ім'я Іван. Він був відомий далеко за межами своєї округи як неперевершений майстер, що виготовляв скрипки. Його скрипки звучали так, ніби в кожному струнному акорді можна було почути саму душу природи: шелест лісу, шум річки, спів птахів. У тих місцях було особливе повітря, що додавало неповторного звучання кожному музичному інструменту.

Кажуть, що одного разу, коли Іван виготовляв чергову скрипку, подув дивовижний вітер і поніс його мелодію далеко-далеко. Вітер, що приніс цей звук, закружляв по селу, ніби закликав усіх до танцю. Усі, хто чув цю музику, забували про все на світі і починали танцювати, не розуміючи, чому їх охоплює така радість. Тоді люди й почали називати це місце Скрипицею, бо воно стало відомим своїми чудовими мелодіями та музичними чудесами.

З часом, село, що виросло біля майстерні Івана, теж отримало свою назву – Скрипиця, від скрипки, яку виготовляв майстер, і від музики, що виводила людей на веселий танець.

Місцеві старожили кажуть, що і сьогодні, коли тиха ніч огортає село, вітри все одно інколи носять звуки далекої скрипки, мов нагадування про той час, коли музика була душею цієї землі.

Таким чином, назва села Скрипиця, за переказами старожилів, пов'язана з виготовленням музичного інструмента – скрипки.

село Черемошна Воля (Черемшанова Воля)

Перша писемна згадка про село Черемшанова Воля датована кінцем XIX століття [86].

Поселення розташоване в урочищі Черемшане, що додає йому унікального колориту. Воно розміщене в долині, де бере початок річка Карніївка, ліва притока річки Виживка. Дана територія, що має багаті природні ресурси, стала гарним місцем для поселення ще з давніх часів. Річка Карніївка і навколишні лісисті території формують мальовничу місцевість, яка приваблювала місцевих жителів завдяки родючим землям і водним ресурсам.

Назви села Черемшанова Воля походить від слова «черемша» – назви дикорослої рослини, що є символом цієї місцевості [23]. Черемша, або дикий часник, була поширена в лісах навколо села, що могло вплинути на вибір назви.

Частина назви «Воля» може вказувати на вільний, освоєний район або поселення, що має історичне значення в контексті заселення нових земель.

Легенда про Черемошну Волю та річку Карніївку

Давно, коли ще не було на світі великих міст і сіл, а люди жили розкиданими хутірцями по лісах і луках, в одному з таких місць, на березі річки Карніївки, оселився сміливий юнак на ім'я Черемош. Він був сильний, відважний і мав особливу любов до цієї землі – землі, що

давала йому життя, а річка Карніївка вночі співала йому свою нескінченну пісню.

Кажуть, що в тому краї були дуже важкі часи, але Черемош не лякався труднощів. Він вирішив побудувати поселення, яке б стало вільним, незалежним від лихоліть того часу. Черемош намагався створити місце, де кожен би міг жити в мирі, працювати на своїй землі, не підкоряючись нікому, а тільки своїй волі.

Зібравши людей, Черемош заснував поселення в цій мальовничій долині, де річка Карніївка починала свій шлях. Люди назвали це місце Черемошною Волею – на честь свого засновника та його бажання створити справжню волю для себе та своїх нащадків.

І відтоді, кожен, хто проходив через цю долину, чув пісню річки і відчував на собі дух вільної землі, де не було місця для рабства і гніту. Легенда говорить, що коли серце Черемоша було спокійне, річка Карніївка текла повільно і рівно, а коли в серці була боротьба, річка вирувала, ніби намагаючись відобразити ту боротьбу людей за свою свободу.

Таким чином, назва села Черемошна Воля, ймовірно, пов'язана з урочищем Черемшане, в якому воно розташоване.

село Ясне (Бик)

Село Бик було засноване у 1564 році. Перша згадка про нього датована 1796 роком. У 1964 році село отримало назву Ясне [86].

Поселення розташоване у болотистій місцевості, з трьох сторін оточене річками Бухта, Загребля, Гриблі, а з заходу обмежене піщаними горами. Така унікальна географічна структура зробила це місце затишним і відокремленим, що, ймовірно, вплинуло на життя його жителів і розвиток села. Завдяки близькості водних ресурсів та захищеності місцевості, село було зручним для проживання та господарської діяльності.

Історична назва села «Бик» походить від тварини – бика, що також пояснюється легендою про кріпака, який віднайшов галявину, де було вигідно жити, оточену водою з трьох сторін і піщаними пагорбами з іншої. Через свою здатність «втекти» і сховатися, кріпак почав жити

на цій землі зі своєю дружиною. Через час в панському дворі почали казати, що цей кріпак «живе, як бик», що символізувало його незалежність та стійкість. Так назва села стала відома, а пізніше залишилась у пам'яті місцевих жителів, навіть коли офіційно село отримало нову назву – Ясне.

Легенда про залізного бика з болотистої долини

Колись у давнину, ще задовго до того, як з'явилося поселення, ця місцевість була вкрита непрохідними болотами, а з трьох боків текли річки – Бухта, Загребля й Гриблі, створюючи природну пастку для всіх, хто намагався тут оселитися. Лише із заходу здіймалися піщані гори, які блищали на сонці, мов золоті бархани.

Серед мандрівників ходила страшна оповідь: у серці боліт жив залізний бик, створіння, яке охороняло цю землю від непроханих гостей. Його рев луною розносився над річками в туманні світанки, а копита залишали глибокі вибоїни в м'якому торф'яному ґрунті. Одні вважали його духом давніх воїнів, інші – покаранням за гріхи давніх племен.

Але один сміливець – молодий пастух на ім'я Олекса – вирішив розгадати таємницю. Він прийшов із заходу, зі сторони піщаних гір, привів за собою табун худоби. Оселившись на сухішому підвищенні між річками, він почав обробляти землю і поступово приборкувати дику природу.

Кажуть, що однієї ночі, коли болота заграли від блискавок, а річки зашуміли, мов у гніві, залізний бик вийшов з туману. Замість боротьби, Олекса простягнув йому хліб і сказав: «Не хочу панувати над тобою. Хочу жити в мирі з цією землею». І тоді чудовисько зникло, залишивши після себе спокій. Болота почали осушуватися, а на тому місці виникло село, яке в пам'ять про цю зустріч назвали Бик.

І хоча з 1964 року село зветься Ясне, старожили досі шепочуть, що дух залізного бика інколи проходить над річками в тумані – не як страхіття, а як охоронець тієї землі, що колись прийняла мир, а не війну.

Таким чином, село Ясне має цікаве історичне минуле, пов'язане з природними особливостями місцевості та незвичайними подіями, які сформували його назву і репутацію.

3.4.6. Дубечненська територіальна громада

Утворена 21 липня 2017 року шляхом об'єднання Глухівської та Дубечненської сільських рад Старовижівського району.

17 липня 2020 року, в результаті адміністративно-територіальної реформи та ліквідації Старовижівського району, громада увійшла до складу Ковельського району [30], (рис. 3.26).

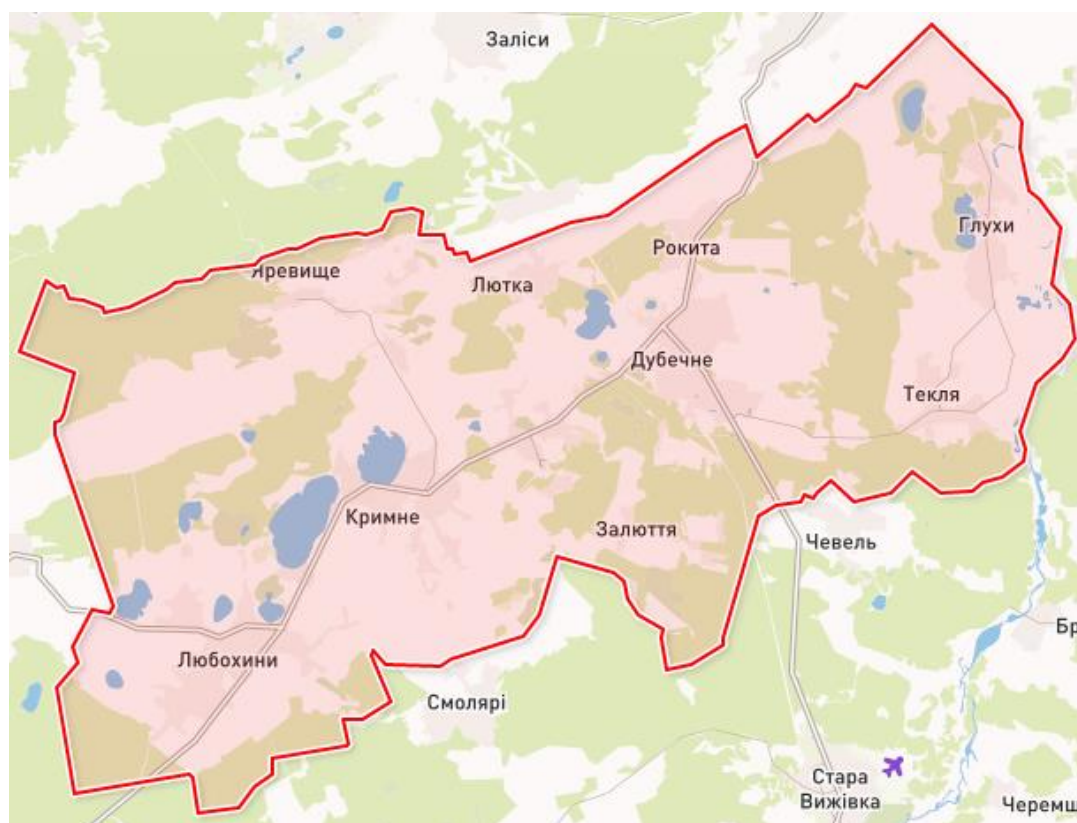

Рис. 3.26. Картосхема Дубечненської територіальної громади [46]

До складу громади входять 10 сіл: Глухи, Дубечне, Залюття, Кримне, Любохини, Лютка, Мокре, Рокита, Текля та Яревище (рис. 3.26).

село Дубечне

Перша писемна згадка про село Дубечне датована 1500 роком [86].

Поселення розташоване в північно-західній частині Західного Полісся, на схід від річки Прип'ять. Важливими географічними об'єктами є озера, розташовані у західній частині села: Луки, Домашнє та Міщане. Ці озера надають місцевості мальовничого вигляду і сприяють розвитку рибальства та природного ландшафту. Окрім того, село має багаті лісові ресурси, а на околиці лісу росте старовинний дуб, якому понад 700 років.

Назва села Дубечне походить від дубів, які колись росли у цій місцевості. Перші жителі села обирали це місце для поселення через густі ліси, в яких росли величезні дуби [23]. Вони стали основою для назви села – «Дубечне», що, ймовірно, означає «місце серед дубів», що вказує про тісний зв'язок перших поселенців з природним середовищем та використання лісових ресурсів для будівництва та господарювання.

Легенда про дуба-захисника і три озера

Колись на берегах Прип'яті, де тепер розкинулося село Дубечне, був густий і непрохідний ліс. У самому його серці височів старезний дуб – такий великий, що, казали, п'ятеро чоловіків не могли його обійняти. Він мав ім'я – Дуб-вічник, бо стояв тут, за переказами, ще з часів, коли не було ні людей, ні річок, а тільки земля й небо.

Три джерела били з-під коріння цього дуба. Одне було солодке, друге – глибоке, а третє – чисте, мов сльоза. Вони утворили три озера: Луки, Домашнє та Міщане. Кожне з них мало свою вдачу. Луки давало врожайність, Домашнє – затишок і мир у родині, а Міщане – здоров'я і силу.

Та з часом прийшли чужинці й захотіли зрубати дуба, бо чули, що в його деревині живе сила, здатна зцілювати. Старійшини місцевого роду просили їх зупинитись, та марно. Як тільки перша сокира вдарила

по корі, земля затремтіла, з неба впав громовий вогонь, а дуб сам розколовся надвоє, кинувши своїм стовбуром ворогів у воду.

На тому місці, де впав Дуб-вічник, виросло поселення. Люди вважали його святим, бо саме він зберіг землю від біди. Назвали його Дубечне – на честь дуба, який став символом сили, витривалості й захисту. А три озера, що залишилися біля села, досі, кажуть, зберігають його дух.

Якщо в спекотний день прикласти вухо до води – можна почути шум вітру в дубовому листі, якого вже давно немає, але яке ще живе у пам'яті землі.

Таким чином, назва села Дубечне пов'язана з розташуванням поблизу дубових гаїв.

Перша писемна згадка про село Глухи датована 1500 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Вижівка, яка є правою притокою Прип'яті. Його територія характеризується болотистим ландшафтом та густими лісами, що колись робило місцевість важкодоступною та малозаселеною. Завдяки цьому воно слугувало прихистком для людей, які втікали від панського свавілля та прагнули вільного життя.

Згідно з переказами, назва села Глухи походить від слова «глухота» або «глушина», оскільки ця територія була малонаселеною, оточеною болотами й густими хащами. Вона була настільки ізольованою, що практично не чулася людська мова, а лише звуки природи: шум вітру, крики птахів та завивання звірів.

Існує ще одна версія, що назва могла означати «глухе місце» – важкодоступний регіон, де навіть кінні дороги швидко заростали, а ліси та болота створювали природний бар'єр від зовнішнього світу.

Легенда глухий дзвін у лісі

Колись, ще до появи села, у цих краях стояв невеликий монастир. Його збудували монахи-відлюдники, які шукали тиші, спокою й молитви. Вони знайшли собі місце в глухому лісі, де не було ні стежок, ні людей – тільки болота, звірі та старі дуби. Місце здавалося забутим Богом і людьми, та саме тому воно було ідеальним для молитви.

Монастир мав лише один дзвін – невеликий, але з особливим глухим звуком. Коли він лунав серед дерев, здавалося, що то сама земля озивається. Люди з далеких поселень, почувши той дзвін, казали: «То знову дзвонить із Глухого монастиря», – і місцевість почали називати Глухим.

Та одного разу, після великої бурі, монастир зник. Кажуть, що болото його поглинуло, а дзвін досі лежить десь під мохом і водою. І коли ночами вітер несе свій голос понад річкою Вижівка, в глухих кущах можна вловити дивний гул – немов лунає старовинний дзвін з-під землі.

Після тих подій на цьому місці почали селитися люди – втікачі, подорожні, мисливці. Вони згадували, що перше, що їх зустрічало тут – була не людська мова, а глухота лісу. Так і закріпилася назва – Глухи, на згадку про тишу, дзвін і лісову самотність.

Таким чином, назва села Глухи пов'язана з особливостями ландшафту, що характеризується віддаленістю або ізолюваністю, що надає йому характерного значення «глухого» місця.

село Залюття (Залюти)

Перша писемна згадка про село Залюти датована 1565 роком, яке згодом отримало назву Залюття [86].

Поселення розташоване на Поліссі, у місцевості, багатій на болота, ліси та численні річки. Однією з основних водойм поблизу є річка Лють, яка в давнину була природною перешкодою для подорожніх. Навколишні ліси та заболочені території робили місцевість малопридатною для життя, але водночас надійним прихистком для втікачів і переселенців.

За переказами, назва «Залюття» походить від фрази «за Лють», що пов'язана з річкою Лють. У давні часи місцевий пан із сусіднього села Кримно карав непокірних селян, виселяючи їх за цю річку – в глухі, болотисті місця. Відтоді поселення почали називати «За Лють», що з часом трансформувалося в «Залюття».

Легенда про річку Лють і землю за нею

Колись давно, у XVI столітті, в селі Кримно панував жорстокий і владний шляхтич. Він не терпів непокори й мав дивне правило – тих, хто суперечив йому, карав не батогами, а висиланням «за Лють». Так називали землю по той бік дикої й непередбачуваної річки Лють, що розливалася серед непрохідних боліт, заростей і глибоких западин.

Річка мала не лише назву грізну, але й характер. Її води були темні, стрімкі, а часто після дощів вона затоплювала все навколо, мовби лютилася на весь світ. Люди вірили, що в річці живе дух гніву – Лют. Він не терпів шуму, прокльонів і зради, тому будь-хто, хто потрапляв за річку, мав жити в тиші та покорі.

Пан з Кримного часто виголошував свій вирок:

– Не хочеш служити мені – іди за Лють!

Так і почали з'являтися на тих болотистих землях перші поселення втікачів і вигнанців. Вони оселялися, будували хати, обробляли землю й навчилися жити поруч із грізною річкою. Згодом у народі це місце почали називати «Залюттям», тобто землею за Люттям.

З часом страх перед Люттям пройшов, але пам'ять про перших поселенців – сміливців і вигнанців – залишилася. І навіть сьогодні, коли хтось запитує про назву села, старожили кажуть:

– Це Залюття. Бо наші предки прийшли за річку Лють, у глухе, але вільне місце.

Таким чином, назва села Залюття пов'язана з річкою Лють, за якою воно розташоване.

село Кримне (Кримно)

Перша писемна згадка про село Кримне датована 1599 роком [86].

Поселення розташоване в мальовничій поліській низовині, оточене густими лісами та водоймами. Головною природною окрасою є озеро Домашнє, біля якого розташоване село, а також неподалік знаходиться відоме озеро Пісочне, яке славиться своєю чистою водою. На північному заході простягається долина річки Прип'ять, що здавна була важливою водною артерією цього краю.

Назва села Кримне має цікаве легендарне пояснення. За переказами, вона пов'язана з козаками, які в давнину подорожували до Криму по сіль. Одного разу, повертаючись із походу, вони заблукали в густих поліських лісах. Настала ніч і вони втратили орієнтацію. Раптом перед ними розкинулося велике озеро. У темряві його води відбивали світло зірок і козаки вирішили, що перед ними не що інше, як Чорне море. Вони радісно вигукнули: «Ось він, Крим!» – вважаючи, що досягли своєї мети. Згодом на цьому місці виникло поселення, яке назвали Кримне [25].

Деякі науковці стверджують, що біля села Кримне знаходилося озеро Кремень. Очевидно, «кремень» і «кримне» – слова одного кореня, що походить із часів далекої геологічної доби [19].

Легенда про «Кримне море»

Багато років тому, в ті часи, коли Полісся було ще диким і непрохідним краєм, група запорозьких козаків вирушила у далекий похід до Криму по сіль. Вони долали ріки, ліси, озера і степи, а на зворотному шляху, виснажені довгою мандрівкою, вирішили скоротити дорогу через північні ліси. Проте густі хащі Полісся приховували свої пастки: дороги не було видно, болота затягували коней, а ніч падала стрімко.

Коли сонце сіло, а небо засвітилось зорями, козаки знесило вийшли до широкого плеса озера. Його вода була така темна, а гладь – така спокійна, що відображала зоряне небо, ніби люстерко. Побачивши це озеро, один зі старших козаків вигукнув:

– Та це ж Крим! Он, гляньте, море перед нами! Досягли ж ми його!

Інші, не менш виснажені, радісно підтримали його. Так і залишилися на березі цього «моря» – відпочивати, лікувати рани і зводити хати. Місце їм сподобалося, адже довкола були ліси, вода, риболовля, а поряд – інше велике озеро, чисте як сльоза – Пісочне.

Так і виникло поселення, що з вдячністю до фатального випадку отримало назву Кримне – мов згадка про мандрівку і про той момент, коли Полісся здавалося Кримом.

З часом дехто з вчених висловлював інші думки: буцімто не через козаків село отримало назву, а від озера Кремінь, що було поруч. Мовляв, і «кремінь», і «Кримне» мають давнє, кам'яне коріння – як згадка про твердий ґрунт у болотистому краї. Але селяни й досі кажуть:

– Наше Кримне почалося з мрії про Чорне море. Бо навіть у глушині інколи можна побачити море – якщо добре вірити.

Таким чином, назва села Кримне може мати історичний зв'язок з південними територіями або етнічними групами.

село Любохيني

Перша писемна згадка про село Любохيني датована 1796 роком [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості на Поліссі, серед лісів і численних озер. Навколо нього знаходяться такі водойми: Виторож, Біле, Грибне, Острівне, Брунець, Домашнє, Пісочне, Чакове, Солинька.

Назва села Любохيني, ймовірно, походить від слів «любо» (приємно, гарно) та «хيني» (від давнього «хати» – оселі), що може вказувати на те, що перші поселенці вважали цю місцевість приємною і придатною для життя [23].

Інша версія пов'язує назву з особовим іменем Любохан або Любохин – можливо, так звали першого поселенця або власника цієї території.

Проте, за розповідями старожилів, село отримало таку назву за часів монголо-татарського нашествия. Любохيني – дослівно «любє місце хана». Кажуть, що одна з вулиць в селі носить назву Хані [19].

Легенда про хана і «любє місце»

Давним-давно, ще за часів монголо-татарських навал, коли край цей був укритий непрохідними лісами та оточений озерами, повз ці

землі проходив хан зі своєю ордою. Вони прямували через Полісся, шукаючи нові території для завоювання. Довгий шлях, болотисті місця, втомлені коні й люди змусили їх зупинитися біля групи озер. Тут були Виторож і Біле, Грибне й Острівне, Домашнє, Брунець, Пісочне, Чакове й Солинька – тихі, глибокі, повні риби та чистої води.

Хан, побачивши цю місцевість, був зачарований її красою. Тиша, спокій, тумани над озерами, а в повітрі – запах м'яти, вільхи й багна. Він звелів зупинитися тут надовго. Оселився на високому піщаному пагорбі, з якого відкривався краєвид на всі озера. Кажуть, що саме там була ханська стоянка, а згодом з'явилася вулиця, яку й досі звуть Хані.

Коли ж хан збирався рушати далі, він мовив:

– Це місце – любе моєму серцю. Тут спокійніше, ніж у степах. Якби не війна – я б тут залишився.

Його слуги, записуючи назви в дорозі, відзначили: «любє місце хана». І назвали поселення Любохини – від слів «любє» й «хан».

З того часу село так і називається – Любохини. А люди подекують, що озера й досі зберігають спокій ханського відпочинку. І якщо пройтись вулицею Хані на світанку – можна почути шепіт давнини.

Таким чином, назва села Любохин, ймовірно, відображає позитивне ставлення до місцевості або природи, що сприяло заселенню і розвитку цього поселення. Також є версія, що назва може походити від вислову «любє місце хана», який виник за часів монголо-татарської навали.

село Лютка

Перша писемна згадка про село Лютка датована 1788 роком [86].

Поселення розташоване на Поліссі, в низинній місцевості, характерній для цієї частини Волинської області. Через село протікає річка Лютка, яка є правою притокою Прип'яті. У навколишніх ландшафтах переважають ліси, заболочені ділянки та луки. Річка та місцеві водойми відіграють важливу роль у житті громади, впливаючи

на сільське господарство, рибальство та інші традиційні заняття місцевих жителів.

Гідронімічна версія назви села Лютка походить від річки Лютка, яка, ймовірно, отримала свою назву через бурхливу або непередбачувану поведінку води під час розливів. У стародавні часи слово «лютка» могло означати щось «неспокійне», «бурхливе» або «сильне».

Етимологічна версія назви могла походити від давньослов'янського кореня «лют-», що означає «злий», «лютий», «жорсткий» [23]. Ймовірно, місцевість, де розташоване село, була суворою для життя через непрохідні ліси, болота або часті природні стихії.

Історична версія назви, можливо, пов'язана з людьми, які тут жили. Це могли бути сильні, непримиренні до ворогів люди, яких сусіди називали «лютими».

Легенда про річку Лютку і мужню дівчину

Колись дуже давно, коли ці поліські землі ще були дикими та малолюдними, серед непрохідних лісів і боліт оселилася невелика громада. Поселення зростало повільно, бо місце було суворе: холодні вітри, хижі звірі, та й річка, що текла поруч, мала норовливу вдачу – то розливалася навесні, зносячи човни й хати, то взимку сковувала все кригою, від якої тріщали дерева.

Серед мешканців села жила відважна дівчина на ім'я Люта. Вона була знана серед односельців своєю незламною вдачею, сміливістю та добрим серцем. Одного разу навесні річка розлилася так сильно, що змила частину села. Люди в паніці покидали оселі, коли з'ясувалося, що за водою залишився малий хлопчик.

Не роздумуючи, Люта кинулася у вируючу течію. Вода була крижана, сильна, мов розгніваний звір, але вона допливла до дитини й врятувала його. Цей вчинок запам'ятався на віки.

Кажуть, що після того, як Люта загинула під час іншої повені, річка змінила свою течію – стала тихішою, спокійнішою, ніби вшановуючи її хоробрість. Люди почали називати річку Люткою – на честь дівчини, яка приборкала її гнів. А згодом і село, що виникло на її берегах, стало іменуватись Лютка.

Таким чином, назва села Лютка має гідронімічну версію і походить від річки Лютка, яка протікає через село.

село Мокре

Перша писемна згадка про село Мокре датована 1565 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Лютки, яка є правою притокою Прип'яті. Місцевість тут переважно низинна, характерна для Полісся, з луками, болотистими ділянками та лісами. Через вологий клімат і наявність численних водойм, територія часто піддається підтопленням, що впливає на місцеву флору і фауну.

Географічна версія назви села Мокре вказує на те, що воно отримало свою назву через велику кількість боліт, заплав та вологих ґрунтів. Старожили розповідають, що весною та восени земля в цих місцях настільки розкисає, що проїхати можна лише на підводах із широкими колесами.

Гідронімічна версія назви, можливо, походить від річки Лютки, яка часто розливалася, залишаючи великі площі вологими, тобто «мокрими».

За народними переказами, у давні часи тут часто йшли затяжні дощі, а люди, що проходили через поселення, жартували: «Та тут завжди мокро!»

Легенда про дощове село Мокре

У давнину, коли ще не було доріг, а мандрівники пробиралися крізь хащі та болота за зірками й сонцем, на березі річки Лютки з'явилося невелике поселення. Місце було красиве: родючі луки, тиха вода, густі ліси. Але мала ця земля одну особливість – тут постійно йшов дощ.

Кажуть, що одного разу старий мандрівник, дійшовши до села, промок до нитки. Він зітхнув і вигукнув:

– Та тут завжди мокро, хоч човна пускай!

Із тих пір це місце люди й почали називати Мокре. А ще подекуять, що в долині біля Лютки мешкала дух-берегиня дощів, яка пильнувала вологу і берегла землю від посухи. Вона розгортала хмари над селом, аби росло жито й просо, а ліс не всихав. Люди, хоч і ремствували на дощі, з часом навчилися жити в гармонії з цією

особливістю – будували хати на підвищеннях, носили полотняні накидки й навіть улаштовували свята з танцями під дощем.

Так і живе село Мокре – де, як кажуть у народі, «сонце тільки в гості заходить, а дощ – місцевий житель».

Таким чином, назва села Мокре, ймовірно, пов'язана з його географічним розташуванням.

село Рокита

Перша писемна згадка про село Рокита датована 1565 роком [86].

Поселення розташоване в межах Полісся, неподалік річки Прип'ять або її приток. Місцевість характеризується болотами, луками, змішаними лісами, де переважають вологолюбні дерева, зокрема верби, вільхи та, найголовніше, рокита (верболіз).

Назва села Рокита походить від рослини рокита (вид верби), яка у великій кількості росла вздовж місцевих річок, озер і боліт [86]. Полісся здавна славалося своїми вербами, які використовували для плетіння кошиків, будівництва та господарських потреб.

У давнину могли існувати водойми або потоки з подібною назвою, які дали ім'я поселенню.

Деякі дослідники припускають, що назва могла бути пов'язана з прізвиськом першопоселенця – Рокита або Рокитенко.

Легенда про Рокиту

Колись давно, у часи, коли землі були дикими, а люди жили в гармонії з природою, на берегах річки Прип'ять розташувалося невелике поселення. Люди, які оселилися в цих місцях, були тісно пов'язані з лісами і водою. Вони будували свої оселі з матеріалів, які давала природа, використовували в господарстві місцеві рослини. Однією з таких рослин була рокита – дерево, яке росло на берегах річки і яке вважалося символом стійкості та сили.

За переказами, місцеві жителі часто використовували гілки рокити для виготовлення різноманітних предметів: від плетінь до легких човнів. Це дерево було для них дуже важливим – воно допомагало будувати укриття, споруджувати засоби пересування по

річці, а також слугувало в якості лікувальних засобів. Рокита стала настільки важливою для життя села, що люди почали називати поселення за її іменем – Рокита.

З часом село стало великим і відомим на околицях. Але пам'ять про деревину, яка так допомагала у повсякденному житті, залишилась у назві. І тепер, коли мандрівники проходять через ці місця, вони згадують про старовинні дерева, що ростуть поруч із річкою, про село, яке завдяки їм здобуло свою славу.

Таким чином, назва села Рокита пов'язана з рослинністю, зокрема з рокитою (вербою).

село Текля (Текля-Воля)

Перша писемна згадка про село Текля датована 1543 роком [86]. Поселення розташоване на Поліссі, серед лісів, боліт та луків. Через нього протікає річка Текля, яка є правою притокою Прип'яті. У минулому місцевість мала багато заболочених ділянок, що впливало на життя місцевих жителів, які займалися рибальством, мисливством і бортництвом.

Найвірогідніше, село отримало назву від річки Текля. Назва самої річки могла виникнути від старослов'янського слова «текти», що вказувало на її особливості – повільну течію через рівнинні заболочені території.

Існує припущення, що село могло бути назване на честь жінки Теклі, яка була першою поселенкою або відомою постаттю в історії цього краю.

Вважається, що назва може бути пов'язана зі святою Теклею – однією з ранньохристиянських мучениць, яка була популярною серед православних українців.

Легенда про Теклю

Давним-давно, коли на українських землях ще не було великих доріг і міст, а люди жили в маленьких поселеннях серед лісів і річок, в одній з долин, де протікала річка Текля, виникло маленьке село. Існує давня легенда, що річка Текля з'явилася не просто так – її вода була настільки чистою і прозорою, що її порівнювали з кришталем.

За переказами, колись у цих краях жила прекрасна дівчина на ім'я Текля. Вона була відома своєю мудрістю та добротою, допомагала всім, хто потрапляв до її села, лікувала хворих і заспокоювала збурені душі. Люди приходили до неї, щоб отримати пораду, а її слова завжди приносили мир і гармонію.

Одного разу, після довгої посухи, Текля попросила природу повернути до землі вологу. Вона вийшла на берег річки і стала молитися. Як тільки її молитва завершилася, вода в річці почала підніматися, а річка Текля стала повноводною, даруючи людям життя і достаток.

Текля прожила довге й щасливе життя, а після її смерті, коли річка продовжувала текти своїм руслом, люди назвали її на честь цієї мудрої і доброї жінки. Так річка отримала свою назву – Текля, а разом з нею й село, яке стало відоме завдяки її силі та вмінню гармонізувати природу навколо себе.

Таким чином, назва села Текля є похідною від однойменної річки, що протікає через його територію.

село Яревище **(м. Рай, Раєвище, Райовище, Райовіще)**

Перша писемна згадка про поселення датована 1287 роком [86].

Яревище є найдовшим селом в регіоні – його протяжність сягає 14 кілометрів. Населений пункт розташований серед лісів і боліт Поліської низовини. Через село протікає річка Прип'ять, яка має важливе значення для місцевої історії та господарства.

За історичними свідченнями, тут існувало давнє місто Рай, яке згадується в літописах ще у 1287 році. Відомий волинський археолог Олександр Цинкаловський також ідентифікував місто Рай із городищем у селі Яревище [34].

Назва «Рай» могла означати місце, яке було особливо сприятливим для життя: родючі ґрунти, річка, природні багатства. Вона трансформувалася в «Раєвище», «Райовище», а згодом – у «Яревище».

Існує версія, що назва «Яревище» походить від слова «ярий», що означає буйний, квітучий, життєдайний. Це могло відображати красу місцевих краєвидів.

Легенда про зникле місто Рай

Колись дуже давно, на березі повноводної річки Прип'ять, стояло величне місто на ім'я Рай. Воно було настільки гарне, що подорожні з далеких країв, побачивши його золоті хрести церков, високі вежі, доглянуті сади й чисті вулиці, захоплено промовляли:

– Оце й справжній рай на землі!

Жили тут люди заможні: земля була родюча, річка давала рибу, а ліси – звіра та мед. Жителі славилися своїм ремеслом, торгували з сусідніми землями, навіть купці з Києва й Вільна приїжджали до Раю за крамом.

Але з часом, як це буває, гордіня й жадібність поселилися в людських серцях. Забули люди Бога, стали зневажати старших, сміятися з мандрівників і принижувати вбогих. Не залишилося у місті милосердя, лише гонор та золото.

І ось одного вечора, коли сонце вже ховалося за обрій, в небо над містом піднялася чорна хмара. Гуркотів грім, блискавки рвали небо, а з неї зійшла таємнича постать у білому, що здавалася ангелом. Вона промовила:

– Рай, який не має правди, – не вартий існування.

Почалася страшна буря. Земля здригнулася, а місто почало провалюватися під землю. Храми падали, дзвони мовчали, вежі руйнувалися, а з неба лився не дощ, а сльози небес, які змивали все, що ще залишалося від величного міста.

Коли буря стихла – на місці Раю була лише тиха долина, залита туманом. Лише стара верба біля берега Прип'яті, яку встиг посадити один із праведників, залишилася на згадку.

Минуло багато років. На цьому місці оселилися нові люди. Вони знаходили у землі старовинні монети, уламки глиняного посуду й навіть каміння з написами. Вони знали, що тут колись було велике місто – Рай. Та щоб не накликати на себе ту ж долю, назвали своє поселення Раєвище, тобто місце, де був Рай. А згодом ця назва перетворилась у знайому нам – Яревище.

І досі старі люди кажуть:

– У тих туманах над Прип'яттю ночами чути, як дзвонять загублені дзвони Раю...

Таким чином, назва села Яревище має історичне походження.

3.4.7. Дубівська територіальна громада

Утворена 26 липня 2016 року шляхом об'єднання Городищенської, Дубівської та Облапської сільських рад Ковельського району. Внаслідок адміністративно-територіальної реформи України 2020 року, до складу громади приєдналися території Буцинської та Секунської сільських рад та населені пункти Буцинь, Секунь Старовижівського району Волинської області, (рис. 3.27).

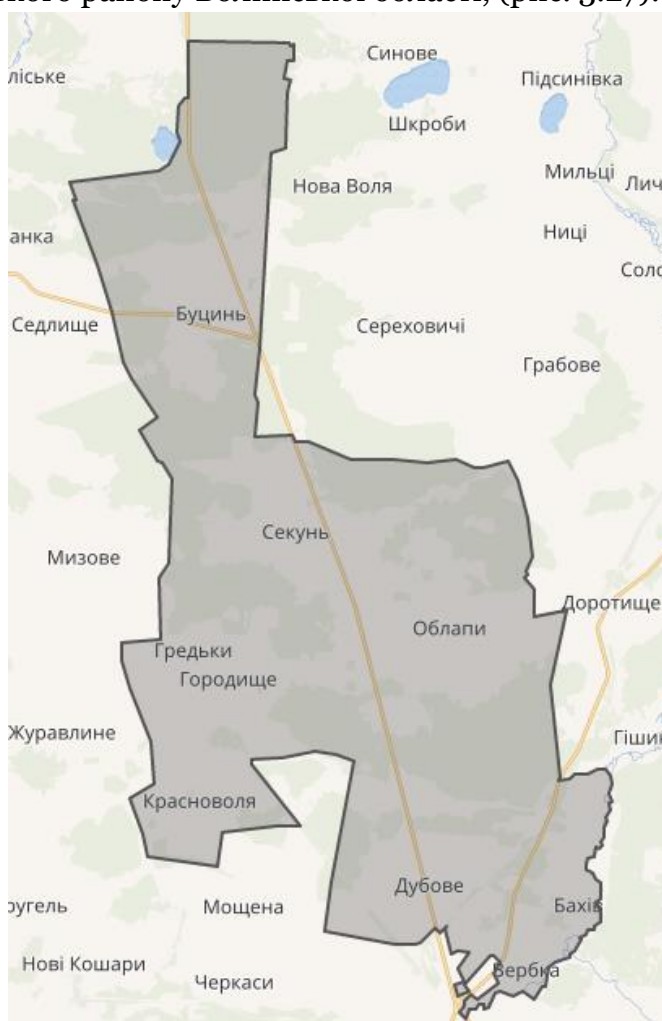

Рис. 3.27. Картосхема Дубівської територіальної громади [46]

До складу громади входять 10 сіл: Бахів, Буцинь, Вербка, Городище, Гредьки, Дубове, Красноволя, Мислина, Облапи та Секунь (рис. 3.27).

село Дубове

Перша писемна згадка про село Дубове датована 1543 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Рудки, серед мальовничих лісів Західного Полісся. Ця територія здавна була вкрита густими дубовими гаями, що вплинуло на назву населеного пункту.

Найпоширеніша версія говорить про те, що назва села Дубове походить від дубових лісів, які колись вкривали цю місцевість [23]. Дуб у слов'янській культурі символізує силу, довговічність і зв'язок поколінь.

Є також інша версія, пов'язана з легендою про велетенський священний дуб, біля якого місцеві жителі збиралися на поради, вирішували суперечки і навіть приносили жертви богам у дохристиянські часи.

Легенда про велетенський дуб

Давним-давно, коли поліські землі ще були покриті густими лісами, де панувала тиша й тільки вітер перешіптувався з деревами, у цій місцині жив старий лісник на ім'я Мирон. Його хата стояла біля великої річки, яку всі називали Рудкою за її багрянні води після дощів, бо через болотисту землю вода набувала іржавого відтінку.

Одного дня Мирон помітив, що біля річки зростає надзвичайний дуб. Він був вищий за всі дерева навколо, мав потужне гілля, а його кора була темна, ніби обвуглена, та гладка, мов шкіра старого звіра. Лісник почав доглядати за цим дубом: обкопував землю, оберігав від блискавок, не дозволяв нікому ламати гілки чи збирати жолуді.

З роками дерево стало священним місцем. Люди з навколишніх хуторів приходили до дуба молитися, просити доброго врожаю, злагоди, здоров'я. Подейкували, що дерево має душу – дух предків, які охороняють цю землю. Якось у посуху, коли довкола вигорали поля і ріки пересихали, саме під цим дубом з'явилося джерело кришталевої

води. Люди сприйняли це як знак і вирішили селитися навколо дерева, вірячи, що земля ця – благословенна.

Так виникло село, яке назвали Дубове – на честь дерева, що дало людям воду, захист і надію. Кажуть, що дуб-велетень стояв посеред села ще сотні років, поки не впав від бурі. Але навіть коли його не стало, люди зберегли пам'ять і назву.

І сьогодні старожили розповідають, що вночі, коли вітер гуляє над річкою Рудкою, чути тихий шелест, ніби велетенський дуб знову говорить до тих, хто вміє слухати природу...

Таким чином, назва села Дубове пов'язана з дубовими лісами, які колись росли в цій місцевості.

село Бахів (Бахово)

Точна дата заснування села Бахів відсутня, проте у 1906 році село входило до Несухойської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Турія, притоки Західного Бугу. Ця територія є частиною поліської низовини, яка славиться багатими лісами, болотами та річками. Річка Турія надає селищу неповторний природний ландшафт та відіграє важливу роль в житті місцевих жителів.

Назва села Бахів може походити від прізвища або імені засновників села, які могли бути пов'язані з родом Бахів, що займався землеробством чи іншою діяльністю в цьому регіоні.

Існує версія, що назва села походить від стародавнього слова, яке означало «потрясіння» чи «буря», що вказує на важкі природні умови в цій місцевості, зокрема через болота чи бурі, які могли характеризувати територію в минулому [23].

Одна з легенд пов'язує назву з дивовижною силою річки Турії, яка була важливою для розвитку села та принесла багатство та благополуччя його жителям. Інша легенда вказує на те, що село

отримало свою назву через магічну енергію річки та її важливу роль у житті місцевих жителів.

Легенда про Бахівського Змія

Колись, у незапам'ятні часи, коли річка Турія була ще диною, повноводною й непередбачуваною, у цих місцях стояли непрохідні ліси та мочарі. Люди боялися селитися тут, бо подекували, що в лісі над Турією оселився Змій, якого називали Бахом.

Він не був подібним до звичайного дракона: мав сріблясті луски, тіло – довге, мов ріка, а очі світилися в темряві зеленим вогнем. Щоночі він виповзав із свого лігва, ховався у водах Турії та охороняв її джерела. Говорили, що Змій не був злим – але й не терпів зайд. Він міг підняти воду, викликати туман, зламати човен, якщо люди приходили без поваги.

Одного разу сміливий юнак на ім'я Степан вирішив розгадати таємницю Баха. Він не мав злого наміру – лише хотів дізнатися, чому ніхто не може жити біля таких прекрасних берегів. У ніч на Купала він запалив вогонь біля річки, взяв сопілку й заграє. Із води вийшов Змій. Але, на диво, не розлютився. Він замовк і слухав, а потім підповз ближче, обвився навколо дерева – і заснув.

Степан зрозумів: у Змія було самотнє серце. З того часу юнак щороку приходив грати для нього. І з кожним роком річка ставала спокійнішою, болота відступали, а на березі з'являлись перші хати. Люди більше не боялися – вони віталися з Бахом і залишали йому біля річки крихти хліба або квітку.

Село, що виросло тут, назвали Бахів – на згадку про Змія-Баха, хранителя Турії, який подарував людям місце для життя, не силою, а тишею й музикою.

Кажуть, і досі в тихі літні ночі можна почути, як під водою хтось шелестить лускою, а річка відповідає йому тихим плескотом.

Таким чином, назва села Бахів може мати історичні або географічні корені, пов'язані з місцевими особливостями або подіями.

село Буцинь (Буцин, Буцін, Буцень)

Перша писемна згадка про село Буцин датована 1797 роком. З 2017 року поселення носить назву Буцинь [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Вижівки, що є важливою водною артерією цієї місцевості. Річка була основним джерелом води і транспорту для села в давнину, а також природною бар'єрною лінією для охорони території.

Назва села Буцинь, за однією з версій, походить від слова «буцюн», що означає «лелека» [23]. Це пов'язано з тим, що лелеки, або «боцюни», є характерними птахами для цієї місцевості. Легенда про назву села часто зводиться до образу цих птахів, які часто прилітали на ці землі, створюючи образ щастя та родючості. Лелеки, за народними віруваннями, були символом благополуччя та благословення.

Легенда про Лелечу Криницю

Давно-давно, коли Полісся ще було суцільним болотом, а річка Вижівка текла вільно крізь ліси та галявини, на її правому березі оселився старий самітник на ім'я Буц. Він втік від війни, людської жорстокості та марнославства – й будував собі хату з глини й соломи біля старого дуба.

Одного разу, навесні, над Вижівкою налетіла страшна буря. Громи тріщали, дерева ламались, а вітром зносило навіть птахів. Старий Буц вийшов із хати – і побачив, як над болотом бореться з бурею пара лелек. Один із птахів впав на землю з пошкодженим крилом. Буц підібрав його, відніс до хати і виходжував цілу весну. Птах ожив, але не полетів – він звив гніздо на даху хати старого.

З того часу лелеки щороку прилітали до Буца, селилися поблизу, а в повітрі все частіше лунав їхній клекіт. Люди з навколишніх хуторів почали помічати, що біля Буца завжди чисте джерело, пишні врожаї, а хвороби оминають. І потягнулися до нього: хто – побудувати хату, хто – народити дитину, а хто – просто послухати його розповіді.

З роками поселення зростало. Люди вважали, що саме лелеки приносять у їхні домівки добро і спокій. Коли хтось питав: «Куди ти йдеш?» – відповідали: «До Буца. Там де лелеки». І з часом село стали називати Буцинь – на честь доброго старця Буца та благословенних лелек, що й досі в'ють гнізда на кожному даху.

Кажуть, що в центрі села й досі б'є джерело, яке старі люди кличуть Лелечою Криницею. І якщо напиться з нього – то серце наповниться миром.

Таким чином, назва села Буцинь відображає не тільки природні особливості регіону, але й культурні традиції, що передавалися через покоління, пов'язані з цими величними птахами.

село Вербка

Перша писемна згадка про село Вербка датована 1543 роком [86].

Населений пункт розташований на правому березі річки Турія. Протікаючи через село, річка створює мальовничі ландшафти, а в кінці села є невеликий острів, на якому розташований монастир Іоана Предтечі. Острів та монастир додають селу особливого духовного значення і приваблюють паломників та туристів.

Назва села Вербка має пряме відношення до дерева верби, що росте на річкових берегах і часто асоціюється з такими місцями [23]. Вербка символізує водну стихію, родючість та зв'язок із природою, тому назва цього села може походити від наявності великої кількості верб, які ростуть навколо річки Турія. У давні часи села часто отримували назви від типів рослинності, які були притаманні місцевості.

Легенда про вербовий острів і голос Предтечі

У ті далекі часи, коли річка Турія ще широко розливалася по луках, на її правому березі росли густі вербові зарості. У тому краю, де нині лежить село Вербка, не було ще ні хат, ні доріг – лише вода, птахи й шелест верб у вітрі.

Кажуть, одного разу подорожній монах ішов із Києво-Печерської лаври в бік заходу – шукав місце для усамітнення й молитви. Коли він

дійшов до закруту Турії, де тепер закінчується село, помітив невеликий острів, оповитий туманом. Верби там росли аж до води, а в повітрі стояла незвичайна тиша.

Коли монах ступив на берег, почув голос з неба, що кликав його на ім'я та велів збудувати тут обитель: «Тут, на вербовому острові, слово Предтечі має знову лунати. Бо як Іоан кликав очищатися водою – так і Турія вестиме душі до світла».

Приголомшений, монах залишився тут. Згодом збудував невелику келію і каплицю, які з роками перетворилися на монастир Іоана Предтечі. Люди почали селитися поблизу, шукати поради в монаха, приносили хворих і молитви. За переказами, багато хто отримував зцілення саме біля верб на острові.

Село, що виросло навколо, назвалося Вербкою – на честь дерев, що стали свідками дива, і того місця, де Предтеча нібито заговорив до людини.

І нині старожили кажуть: якщо у Вербці встати на схилі Турії, коли туман стелиться по воді, можна почути шепіт верб і тихий заклик до очищення...

Таким чином, назва села Вербка, ймовірно, походить від слова «верба», що є символом цієї місцевості або свідчить про наявність вербових дерев у навколишніх ландшафтах.

село Городище

Перша писемна згадка про село Городище датована 1683 роком [86].

Поселення має типову для Полісся місцевість: лісисті території, болота та невеликі річки або озера. Городище знаходиться в районі з гарними природними умовами, де змішуються річкові та лісові пейзажі, що додає особливого характеру місцевості. Така природна особливість створює умови для ведення сільського господарства та дає можливість для екологічного туризму.

Назва села Городище традиційно пов'язана з місцевістю, де колись знаходились укріплення, або ж з місцем, де зводилися міста (поселення, селища) [23].

Існує припущення, що Городище може бути пов'язане із залишками стародавнього поселення або городища, які виникли в часи Київської Русі або пізніше. Враховуючи історичний контекст, назва може вказувати на місце з великими землями, обгородженими стінами чи іншими укріпленнями, або на території, що використовувалась для культурних чи військових потреб.

Легенда про зникле укріплене містечко

Кажуть, що на місці сучасного села Городище колись давно стояло укріплене городище – дерев'яне містечко з частоколом і високими земляними валами. Воно належало князеві, який охороняв прикордонні землі від набігів кочівників.

Це місце було стратегічно важливим: поруч протікала річка, а довкола – болота та ліси, що слугували природним захистом. Люди тут жили в достатку, займалися ремеслами й торгівлею. Проте князь був надто пихатим і жорстоким. Він не слухав мудрих порад, глузував із старців і нехтував Богом.

Однієї ночі, розповідають старожили, над городищем зійшла червона зоря, а небо спалахнуло блискавками без грому. Раптово піднявся страшний вітер, земля затремтіла, а все городище ніби провалилося під землю. Тільки ліс і болото залишились на місці, ніби стерли з лиця землі сліди людської гордині.

Згодом на тому місці оселилися нові люди. Вони побачили залишки валів і старих укріплень, тому й назвали нове поселення Городище – на згадку про зникле місто.

Дехто каже, що в тихих вечорах, коли вітер гуляє над полем, можна почути дзвін давнього дзвона, що колись висів на вежі старого городища...

Таким чином, назва села Городище пов'язана з укріпленим поселенням або городищем, що могло існувати на його території в минулому.

село Гредьки (Гридки)

Перша писемна згадка про село Гридки датована 1538 роком, яке з часом отримало назву Гредьки [86].

Поселення розташоване в місцевості, яка характеризується поміркованим кліматом і родючими землями. Землі села часто оточують лісисті масиви та болотисті ділянки, що характерно для багатьох поселень Полісся. Село знаходиться в районі річки, яка дає йому доступ до водних ресурсів, що також сприяє розвитку сільського господарства та підтримує біорізноманіття.

Назва села Гредьки (або Гридки), ймовірно, походить від давньоруського слова «гредь», що може означати «град» або «укріплене поселення» [23]. У деяких варіантах, цей термін також міг позначати місце, де в давнину споруджувалися оборонні споруди або поселення, оточене природними або штучними перешкодами.

Інші дослідження припускають, що назва може бути пов'язана з місцевими природними особливостями – болотами або заболоченими територіями, які утворюють характерну особливість ландшафту.

Легенда про чарівне джерело

Село Гредьки, за переказами старожилів, отримало свою назву завдяки одному древньому джерелу, яке розташовувалося на околиці села. За часів князівських володінь тут був великий ліс, в якому часто блукали відлюдники та мандрівники, а місцеві жителі часто чули про таємничі події та чудеса, що відбувалися в цих краях.

Існувала легенда, що в глибокій лісовій гушавині було чарівне джерело, вода з якого мала неймовірні цілющі властивості. Той, хто випив з нього воду, набував здоров'я та сили на цілий рік, а інколи – і на все життя. Дехто говорив, що джерело охороняє дух лісу, тому люди боялися пити з нього без дозволу духів природи.

Одного разу молодий князь, бажаючи отримати нескінченну силу та здоров'я для своєї родини, вирушив до джерела, аби взяти з нього води. Та коли він набрав першу чашу і напився, земля затремтіла, а перед ним з'явилася велика фігура лісового духа. Дух застеріг князя:

«Цілюща вода – не для твоєї жадібності, а для тих, хто шукає її з чистим серцем».

Князь не послухав духа і, втративши зв'язок із природою, приніс на село не лише воду, а й біду. Незабаром все село спіткали неврожаї, а джерело, якому раніше люди молилися, перестало текти.

Щоб зняти прокляття, селяни вирушили на місце джерела, де побачили, що від води залишилися тільки грядки – забуті річки, від яких не було ні користі, ні порятунку. Від того часу поселення стало відоме як Гредьки, щоб нагадувати, що жадібність може забрати навіть останнє, що є у природі.

З того часу джерело більше не давало води, але в околицях все ж росли прекрасні зелені трави і квіти, які люди використовували для лікування.

Таким чином, назва села Гредьки, ймовірно, має зв'язок з місцевими природними умовами або історичними подіями, які мали місце на цій території.

село Красноволя

Точна дата заснування села Красноволя відсутня, проте уже у 1906 році воно входило до Старокошарської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Рудки, яка є притокою річки Турії. Оскільки це територія Полісся, місцевість характеризується лісами, болотами та родючими землями. Річка Рудка та її притоки створюють сприятливі умови для сільського господарства, а також служать джерелом водних ресурсів для місцевих жителів. Відсутність великих міст поруч з селом зберігає його природну красу і дозволяє йому зберігати свою автентичність.

Назва села Красноволя, ймовірно, походить від двох слів: «красна» (від українського слова «красний», що означає красивий, гарний) та «воля». Термін «воля» вказує на вільне поселення, землю, яку освоїли люди, котрі не були підданими феодалів чи панів [23]. Таким чином, Красноволя можна трактувати як «гарна земля» або

«красиве вільне місце». Це могла бути місцевість, де люди знаходили притулок від гноблення або просто поселення, що славалося своєю красою та родючими землями.

Легенда про село Красноволя

Згідно з однією з легенд, село Красноволя отримало свою назву завдяки унікальним природним особливостям цього місця. Давно, ще за часів князів, на березі річки Рудки існувало невелике поселення, яке славалося своїми родючими землями та вродливими краєвидами. Жителі цього поселення були вірними прихильниками природних сил і шанували їх, зокрема річку, яка дала їм життя.

Одного разу, коли селяни намагалися виростити новий урожай на полях, раптом на річці з'явилася загадкова течія, яка змінила колір води на червоний. Спочатку люди злякалися і вважали, що це поганий знак. Але згодом виявилася, що вода з річки принесла незвичний розчин, завдяки якому земля стала ще родючішою, а врожай – неймовірно багатим. Різноманітні квіти, зокрема червоні, стали цвісти на полях, а навколо села з'явилися чудові червоні луки.

Відтоді село почало називатися Красноволя, що означало «красива воля» або «червона земля», в честь червоних кольорів природи і благодатної землі, яка принесла їм достаток. Селяни стали шанувати річку Рудку як священну, вважаючи, що вона охороняє їх і дарує благополуччя.

Легенда також стверджує, що у періоди особливого розквіту квітів на полях, кожен, хто приходив до села, відчував дивовижний спокій і радість, ніби сама природа благословила цей край на вічний достаток і красу.

Таким чином, назва села Красноволя може бути пов'язана з природними умовами та родючістю землі.

село Мислина

Точна дата заснування села Мислина відсутня, проте уже у 1906 році воно входило до Несухойської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване на території Полісся. Територія переважно рівнинна, з великими площами лісів і боліт, що надає місцевості характерного природного вигляду та забезпечує родючі землі для сільського господарства.

Околиці села багаті на лісисті ділянки, що є типовими для регіону. Ліси переважно мішані ліси з переважанням хвойних дерев, таких як сосна, ялина та інші види дерев.

Назва села Мислина може походити від слова «мис», що означає невеликий мис або виступаючу частину суші [23]. Така топографічна ознака могла бути характерною для території, на якій було засноване село, особливо з огляду на розташування біля озера. Можливо, поселення було засноване в місці, яке мало вигляд невеликого виступу землі. Це могла бути природна форма, що дала назву селу.

Легенда про село Мислина

У стародавні часи, коли ще не було великих міст і селищ, на місці сучасного села Мислина було невелике поселення, яке виникло на березі річки. Селяни, які жили тут, займалися землеробством і рибальством, тому природа навколо була для них важливим елементом життя.

Згідно з легендою, назва села пов'язана з давнім мисливцем на ім'я Мислин, який був одним із перших, хто оселився в цій місцевості. Мислин був вправним стрільцем, а однією з його улюблених справ було полювання на диких тварин, які водилися в лісах навколо. Однак, одного разу він вирушив на полювання і заблукав у лісах, що тяглися далеко на північ. Дні і ночі мандрував він лісами, поки, зрештою, не з'явився на березі великої річки, що текла через цей край.

Мислин, намагаючись знайти шлях назад, зупинився на березі і роздумував, як йому повернутися додому. Раптом він помітив, що річка ніби веде його за собою, адже води річки завжди текли до певного місця. У своєму розумінні, він побачив це як знак, що ця місцевість була йому призначена.

З того часу місцеві жителі почали називати це місце Мислиною, на честь того, хто перший оселився на цьому благодатному березі, хто зміг знайти шлях додому, слідуючи за течією річки. Село стало відомим як Мислина, а люди вірять, що воно, як і річка, несе в собі потік спокою і благополуччя, який сприймається, як своєрідна «дорога додому» для всіх, хто шукає місце для життя і спокою.

Таким чином, назва села Мислина, ймовірно, має зв'язок з географічною особливістю місцевості.

село Облапи

Перша писемна згадка про село Облапи датована 1502 роком [86].

Село Облапи знаходиться в природній низовині, що обумовлює наявність численних водойм, таких як озеро, а також зволжених земель, які важливі для сільського господарства та екосистеми. Поселення розташоване серед лісів, зокрема ліс Багно є важливою природною пам'яткою. Ліси цього регіону, зокрема хвойні та мішані, визначають особливості флори та фауни села і навколишніх територій.

На північно-східній околиці села, в лісі Багно біля урочища Рибреща, знаходиться озеро Велике Облапське. Це озеро відіграє важливу роль в екосистемі та природному ландшафті цього регіону. Згідно з історичними даними, ще в кінці XIX століття це озеро мало назву Облапи, що може вказувати на його тісний зв'язок із селом і його історією.

Назва села Облапи має досить цікаву етимологію, яка, ймовірно, походить від стародавнього слов'янського слова або назви, пов'язаної з природними особливостями цієї місцевості.

Назва Облапи, ймовірно, походить від озера, яке в минулому називалося Облапи. Озеро знаходиться поблизу села, і, можливо, саме від нього отримала свою назву місцевість.

Облапи – назва може бути похідною від слова «лапа», яке в слов'янських мовах позначає «лапа» (частина тіла тварини) [23]. Відповідно, Облапи можуть вказувати на місцевість, де природні умови були сприятливі для розмноження звірів або звірячих слідів, тобто місце, де жили тварини, в тому числі ведмеді чи інші дикі звірі. Це також може бути натяком на місце, де природні умови дозволяли тваринам часто перебувати або залишати свої сліди.

Облапи також можуть мати значення «місце, де розташовані затоки, протоки або ділянки води», адже річки та озера, які є частиною

цієї місцевості, могли бути описані як облапи – водні ділянки, які обвивають чи оточують частини території.

Легенда про село Облапи

Однією з легенд, що пояснює назву села Облапи, є пов'язана з ним історія, що передається з покоління в покоління серед місцевих жителів.

У стародавні часи, коли на цих землях ще не було великих поселень, а навколишні ліси та болота мали таємничий та небезпечний характер, в цих місцях проживала одна велика родина, яка часто брала участь у різних місцевих військових походах та заходах.

Ця родина мала велику силу і завжди вирушала на полювання чи на боротьбу з ворогами разом. Їхня звичка триматися разом, спільно діяти, відбивалася в назві «облапи», що в стародавній мові означало «тримати разом» або «опиратися на щось спільне». Саме тому село отримало таку назву – через зв'язок між людьми, які завжди були на одному боці, тримаючи одне одного «в обіймах» для спільної боротьби з труднощами.

Але з часом село стало мирним, а легенда про «обійми» і «спільні зусилля» збереглася в серцях місцевих жителів. Вони вважали, що село стало таке міцне і процвітаюче саме завдяки єдності своїх жителів.

Місце, де розташоване село, на північному сході, має в собі потужний символізм – озеро Велике Облапське у лісі Багно, яке служить важливим природним орієнтиром. Це озеро, як і саме село, вважається місцем спокою та сили, воно є відображенням гармонії між людьми і природою.

Легенда про єдність і взаємодопомогу між людьми, що почалася ще в давні часи, досі вважається основною рисою цього села і, можливо, саме тому Облапи досі залишаються таким сильним та спільним місцем для своїх жителів.

Таким чином, назва села Облапи географічно пов'язана з озером Велике Облапське, яке у давнину мало назву Облапи.

село Секунь (Секуня, Сикунь, Сіконь)

Перша писемна згадка про село Секунь датується 1512 роком [86].

Поселення розташоване серед мальовничих поліських лісів і луків. Поблизу села протікають невеликі річки та струмки, які є притоками Турії. Околиці багаті на заболочені місця, луки та ліси, що здавна слугували гарним прихистком для місцевих мешканців і мисливців.

Назва села Секунь може походити від слова «секун» або «секунт», що в давні часи використовувалося в армії для позначення військового загону або охоронного пункту [23]. Це припущення підкріплюється тим, що через ці території в давнину проходили численні військові походи та кордони різних князівств.

Деякі дослідники припускають, що назва походить від тюркського слова «сік» або «сікін», що означає «високий», «крутий берег» [25]. Це може свідчити про особливості ландшафту села або його стратегічне розташування на височині.

Також назва може походити від місцевого переказу про козака на ім'я Секун, який був отаманом загону втікачів, що оселилися тут після боїв із польською шляхтою чи татарами. Вони збудували поселення, яке згодом отримало назву на честь свого ватажка.

Легенда про село Секунь

Колись ця місцевість була вкрита дрімучими лісами, крізь які проходили лише вузькі стежки, протоптані дикими звірами та мандрівниками. Одного разу княжий воєвода зі своєю дружиною вирушив у похід і, втомлений довгою дорогою, зупинився відпочити на мальовничій галявині біля лісового джерела.

Його білий, мов сніг, кінь був відпущений пастися у високій траві. Та коли воєвода прокинувся, коня не було. Стривожений, він підняв дружину на пошуки, прочісуючи кожен куточок лісу, проте марно – улюблений кінь наче крізь землю провалився. Залишок подорожі

воєвода мусив провести в сідлі норовистого рудого коня, проте душа його була сповнена неспокою.

Минув час, і після походу воєвода знову проїжджав цими землями. Втомлений, він зупинився під старезним дубом і задрімав. Уві сні йому явилася прекрасна дівчина з лляною косою, що несла воду, аби напоїти його зниклого коня. Прокинувшись, він раптом побачив неподалік таку ж саму дівчину, що збирала суніці. Він окликнув її, але вона лише усміхнулася й мерщій зникла у лісових хащах.

Вражений її красою, воєвода наказав своїм людям збудувати на цій галявині дім, щоб мати куди повертатися після походів. Розчищаючи місце для будівництва, воїни натрапили на джерело, що виблискувало, немов срібло. А поруч, на лісовій галявині, мирно пасся його білий кінь...

Зачудований, воєвода вигукнув: «Се конь мій улюблений!» І так ці місця почали звати Секунь. Згодом тут виросло село, а його жителі були відомі своєю вродою, силою та вірністю рідній землі.

Таким чином, назва села Секунь, ймовірно, має історичне або географічне походження, що відображає особливості місцевості.

3.4.8. Заболоттівська територіальна громада

Утворена 22 вересня 2016 року шляхом об'єднання Заболоттівської селищної ради та Гутянської, Заліської, Турської сільських рад Ратнівського району. 17 липня 2020 року, в результаті адміністративно-територіальної реформи та ліквідації Ратнівського району, громада увійшла до складу Ковельського району [30], (рис. 3.28).

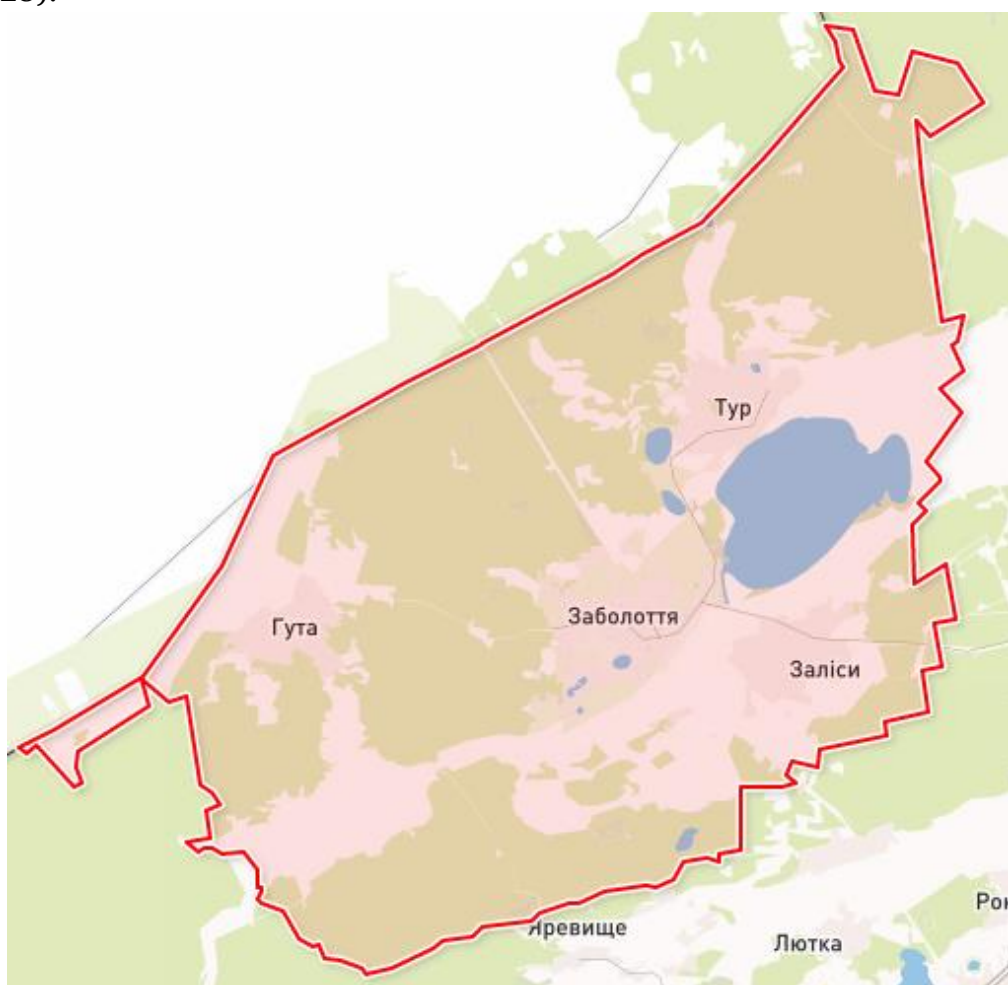

Рис. 3.28. Картосхема Заболоттівської територіальної громади
[46]

До складу громади входять селище Заболоття і 3 села: Гута, Заліси та Тур (рис. 3.28).

селище Заболоття (Старі і Нові Заліси, Заболотне)

Перша писемна згадка про селище датована 1501 роком, яке продовж усього часу мало різні назви: Старі і Нові Заліси, Заболотне [86].

Заболоття розташоване у мальовничій місцевості на піщаних підвищеннях, які поступово переходять у ліси на заході. Раніше територія селища була оточена непрохідними болотами, особливо з півдня та сходу, але згодом ці землі були меліоровані та перетворені на сільськогосподарські угіддя.

Неподалік селища знаходяться кілька озер: Турське (Велике), Довге, Чорне, Ковпини та Корець.

Через такі географічні особливості місцевість має унікальну природу з багатими водно-болотними угіддями, які були важливими для місцевих жителів у давнину.

Назва має очевидне географічне пояснення: село розташоване «за болотами», тобто за великим заболоченим простором, який існував між Залісами та сучасним Заболоттям. Це слово відображає характерну особливість місцевості, адже раніше болота були серйозною природною перепорою для подорожніх.

Легенда про селище Заболоття

Селище Заболоття має велику кількість цікавих переказів, пов'язаних з його історією. Одна з них розповідає, як саме це поселення отримало свою назву.

У давні часи на цих землях розкинулося болото, через яке було важко проходити. Це болото часто затоплювалося водами місцевих річок і озер, що створювало незручності для людей, які тут жили. Однак, попри це, саме в цьому болотистому регіоні люди знаходили багато різних природних ресурсів: рибу, трави для лікарських засобів, багатий

ліс і навіть численні озера, з яких вони брали воду для господарських потреб.

Існувала одна стара легенда, яка передавалася з покоління в покоління. Мовляв, колись давно тут жили люди, що оселилися в середині великого болота, яке здавалося непрохідним і небезпечним. Вони намагалися прокласти шлях через це болотисте місце, але досягали лише певної частини, де можна було зробити тимчасові поселення.

Проте навіть у таких складних умовах ці люди не здавалися і називали своє поселення «Заболоття» – тобто місце, де «болото» стало їхнім домом, яке вони оточили і «заболочили» для себе.

З часом селище розвивалося, а люди почали освоювати місцеві землі, а навколишні озера стали важливою частиною їхнього життя, забезпечуючи не тільки водою, але й рибою. Сьогодні це селище не просто місце з багатою історією, а й свідок того, як люди змогли перетворити навіть таку важку місцевість на процвітаюче поселення.

Саме з цього часу селище почало називатися Заболоття, що стало символом боротьби з природними умовами і успіху в освоєнні навіть найскладніших територій.

Таким чином, назва села Заболоття походить від особливостей місцевості, де болота, заболочені землі та водянисті території були поширені у ті часи.

село Гута

Перша писемна згадка про село Гута датована 1694 роком [86].

Поселення розташоване у місцевості, багатій на лісові масиви та річки, що сприяло розвитку ремесел, зокрема склоробства. У давнину ці землі були вкриті густими лісами, а неподалік протікали струмки, які забезпечували виробництво водою.

Назва села Гута походить від підприємства, що займалося виробництвом скла – гути [23]. У XVIII столітті тут діяла скляна мануфактура, що виготовляла скло та скляні вироби для місцевого населення і на продаж. Подібні підприємства зазвичай будувалися в

лісистих місцевостях, адже для виплавки скла необхідні великі запаси деревного вугілля.

Згодом поселення, яке виникло біля цього виробництва, отримало назву Гута, що закріпилася за ним і збереглася донині.

Легенда про село Гута

Давним-давно, ще за часів великих князів, на місці сучасного села Гута знаходився густий ліс, через який проходили важливі торгові шляхи. Ліс був настільки темним і непрохідним, що навіть досвідчені мисливці та лісники уникали його, вважаючи це місце проклятим. Багато хто говорив, що в лісі ховається старий замок, в якому колись жив дуже злий маг.

Цей маг, за переказами, був вигнаним зі своєї батьківщини за свої темні чари. Він оселився в лісі, де збудував собі фортецю, і там почав проводити страшні ритуали, намагаючись здобути безсмертя. Кажуть, що маг володів силами приручати тварин і викликати бурі, а також вмів ставати невидимим, що допомагало йому тримати людей в страху.

З часом цей ліс став місцем, де жителі околиць побоювалися ходити, навіть під час війни багато хто обходив його стороною. Але одного дня до цих земель прийшов молодий лицар, якого чутки про злого мага не налякали. Він вирішив знайти замок і звільнити місцевих жителів від прокляття.

Довго шукав він темний ліс, поки одного дня не натрапив на стару розвалену хату, де жила старенька жінка. Вона сказала, що замок вже давно зруйнований, а маг покинув ці землі, але його дух все ще блукає лісами, бо не може знайти спокою. Жінка розповіла йому про стародавнє джерело, де маг проводив свої ритуали і зібрав багато темної енергії.

Лицар відправився до цього джерела і після довгої боротьби з темними силами, переміг дух мага, а прокляття знялося, ліс став безпечним для людей. З того часу це місце стало називатися Гута, що в перекладі означає «чисте місце», бо ліс став мирним і спокійним.

Легенда каже, що через кілька років після того, як лицар залишив ці землі, на тому місці виросло село, яке дало початок сучасному селищу Гута. І хоча магія давно пішла, старі люди досі шепочуть про те, що інколи, коли в лісі стає занадто тихо, можна почути слабкий вітерець, який нагадує про давні події і про духів, що колись блукали в цих лісах.

Таким чином, назва села Гута походить від підприємства з виготовлення скла, яке функціонувало на території села у XVIII столітті.

село Заліси

Перша писемна згадка про село Заліси датована 1499 роком [86].

Поселення розташоване на піщаному підвищенні, що робить його добре захищеним від заболочених місцевостей, які були характерними для цієї частини регіону. З півночі та сходу село оточене густими лісами, які з давніх часів служили природним укриттям для мешканців. За кілометр на північ розташоване озеро Велике, яке є важливим природним ресурсом для села, забезпечуючи воду та рибні запаси.

Назва села Заліси має очевидне географічне походження. Вона пов'язана з його розташуванням «за лісами» – серед густих лісових масивів, які оточують село з кількох боків [23]. Подібні топоніми були характерні для місцевостей, де поселення знаходилися в глибині природних лісових зон.

Така назва також могла виникнути в результаті розширення людських поселень, коли нове село засновували «за» вже відомими лісами, які слугували природною межею чи орієнтиром. Це свідчить про лісистість території та історично важливу роль природи в житті місцевого населення.

Історичні документи свідчать, що село існувало вже у 1499 році, коли воно згадується як поселення, розташоване за великим лісовим масивом, який відокремлював його від інших населених пунктів.

Легенда про село Заліси

Існує переказ, що багато століть тому, ще до заснування села, ця місцевість була частиною великого лісу, який покривав територію від річки до пагорбів. Ліс був густий і темний, де панувала неймовірна тиша. Але одного разу, в лісі почали з'являтися мандрівники, і чим більше їх ставало, тим більше вони відчували таємничу силу цього місця.

Кажуть, що з'явився один мудрий старець, який жив на окраїні лісу, а з ним трапилася дивовижна подія. Всі бачили, як він ступав по лісу, ведучи за собою птахів, а дерева ніби нахилялися перед ним. Однак цей старець не був звичайним мудрецем: він, за переказами, був охоронцем лісу. Він вмів спілкуватися з природою, з деревами і камінням, допомагав тим, хто приходив з добрими намірами. Але тим, хто мав злі наміри, він завжди показував, що це місце – не для них.

Якось в ліс прийшли кілька чужинців, які хотіли вирубати дерева і захопити землю. Вони діяли безжально, знищуючи природу, але кожного разу, коли вони намагалися порушити спокій лісу, з'являлася дивовижна сила: дерева ставали неприступними, бурі розганяли їхні стада, а річка виходила з берегів.

Один з чужинців вирішив знайти старця і змусити його повідати таємниці лісу. Він шукав його в лісі, поки не опинився на височині, де ліс розріджувався, а перед ним розкинулося чудове місце з численними озерами і річками. Старець став перед ним і, вказуючи на це місце, сказав:

– Це місце, яке ми називаємо Заліси. Тут природа живе в гармонії, жоден, хто прийшов сюди з поганими намірами, не зможе залишитися.

І дійсно, на наступний день, незважаючи на спроби чужинців, земля стала неприступною для них, тому вони покинули ці краї.

З того часу, це місце стало знаним серед навколишніх поселень, яке почали заселятися люди, обираючи цей край за його спокій і красу. Вони називали його Заліси, що в перекладі означає «глибоке, священне місце серед лісів». І хоча сам старець зник, його дух залишився тут, охороняючи ці землі від всякого лиха.

Зараз село Заліси – це місце спокою і гармонії, а його мешканці, за переказами, завжди поважають природу, яка охороняє їх від негараздів.

Таким чином, назва села Заліси пов'язана з його розташуванням «за лісами» – серед густих лісових масивів, які оточують село з кількох боків.

село Тур

Перша писемна згадка про село Тур датована XVI століттям [86].

Поселення розташоване на березі мальовничого Турського (Великого) озера – однієї з головних природних водойм регіону, яка відіграє важливу роль у житті місцевих жителів. Окрім цього, село оточене ще кількома озерами: Довге, Святе (Дружба), Веліхове, що робить його особливим з точки зору природного середовища. Завдяки такому розташуванню місцевість багата на рибу, а навколишні луки й ліси колись були домівкою для численних диких тварин, серед яких і легендарні тури – могутні прадавні бики, які мешкали тут у давнину.

За народними переказами, колись у цих краях жив величезний дикий бик – тур. Він був настільки могутнім, що зумів переплисти велике озеро. Однак на протилежному березі на нього чатували мисливці із сусіднього села Заліси. Коли виснажений тур дістався берега, мисливці смертельно вразили його стрілами. На згадку про цей випадок поселення, що виникло поблизу, отримало назву Тур.

Проте, місцевий історик провів дослідження та дійшов висновку, що назва села може походити не від тварини, а від давньослов'янського божества Тура. У дохристиянські часи Тур шанувався як бог родючості, достатку та сили. Його образ був пов'язаний із могутнім биком, який символізував природну міць та непереможність.

Легенда про озеро Тура

Колись, дуже давно, в тих краях, де нині розташоване село Тур, вільно бродили великі дикі тварини, а землі ці були недоторкані людьми. Величезні ліси, простягалися до самого горизонту, а річки та озера дарували життя диким звірам, птахам і риbam. Ця земля була священним місцем для стародавніх слов'ян, вірилось, що тут мешкали боги, які охороняли природу від людської жорстокості.

Серед цих богів був Тур – бог родючості і сили. Він був величним, могутнім, схожим на величезного бика, чия міць могла вщент зруйнувати все, що стало на його шляху. Люди шанували його,

молячись за гарний врожай, добробут і мир. Але найвищою відзнакою для Тура була природна рівновага, яку він приносив на цю землю. Якщо рівновага порушувалася, Тур приходив на допомогу, а його сила повертала все на свої місця.

Одного разу, під час великої посухи, коли земля пересохла, а води річок стали мілкими, люди почали панікувати. Вони зверталися до своїх богів, просячи про допомогу. Всі очікували, що обранець бога Тура прийде і врятує їх від згубної спраги. І ось, одного дня, вночі, коли місяць висвітлював озера своїм холодним світлом, з'явився на світанку великий бик, якого люди прийняли за бога Тура.

З його сходом на землю, вода в річках і озерах почала знову зростати. Вода стала холодною і чистою, люди побачили, як сила Тура відновлює природну рівновагу. Озера почали наповнюватися, а природа оживала.

І коли Тура запросили залишитися в цих краях, він відмовився. «Я залишу вам цю землю, наповнену водою і силою», – сказав він, а на місці, де стояв бик, утворилося велике озеро. Люди його називали Озеро Тура. Відтоді кожного року в місцевості відзначали день великої подяки Туру за даровану силу природи і відновлення рівноваги.

Однак не всі з тих, хто залишався в цих краях, були задоволені такими змінами. Деякі з них бачили, як швидко природа відновлювала свою велич, а заздрість їм почала пекти серце. Вони вирішили, що Тура треба позбутися, аби контролювати цю могутню силу для себе. Як тільки одна з цих груп людей вирушила в ліс, аби принести жертву Туру, великий бик знову з'явився перед ними.

«Ви хочете використати мою силу для себе?» – запитав він їх, поглянувши своїми глибокими очима. «Я не належу ні одному з вас. Я – вільний, як вода і вітер. Ви не зможете зловити мене, адже я є частиною природи. Я тут, щоб дати вам силу, але не для того, аби стати рабом».

Після цього Тур розчинився в лісі, залишивши лише невеликі сліди своєї сили в землі та воді. Всі озера в окрузі залишилися величними і могутніми, а люди знали, що вони завжди будуть шанувати ці землі та їхніх божественних покровителів.

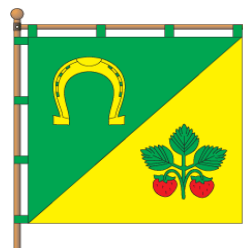
Таким чином, назва села Тур залишається свідченням минулого, яке пов'язане як із могутніми турами, так і зі слов'янськими віруваннями.

161

17 липня 2020 року, в результаті адміністративно-територіальної реформи та ліквідації Ратнівського району, громада увійшла до складу Ковельського району [30].

До складу громади входять 18 сіл: Адамівка, Видраниця, Вужиськ, Заброди, Задоліна, Заіванове, Залюття, Замшани, Зоряне, Лучичі, Мельники-Річицькі, Окачеве, Підгір'я, Піски-Річицькі, Поступель, Річиця, Щедрогір та Якушів (рис. 3.29).

село Заброди (Костине, Zabrodzyn)

Перша писемна згадка про село Заброди датована 1600 роком [86].

Поселення розташоване у низинній частині Полісся, що характерна заболоченими луками, густими лісами та мереживом річок і струмків. Річка Виживка, біля якої знаходиться село, відігравала важливу роль у житті місцевого населення: слугувала транспортним шляхом, джерелом риболовлі та місцем випасу худоби на заплавних луках. Ґрунти тут переважно піщані й торф'яністі, що ускладнювало землеробство, однак сприяло розвитку скотарства, бджільництва та рибальства.

Назва села «Заброди», ймовірно, пов'язана з особливостями місцевого ландшафту. Оскільки село розташоване біля річки Виживки, то основною переправою через неї були брід або мости. Можливо, колись тут існували брідні переправи або спеціальні кладки, якими користувалися мандрівники, купці чи місцеві жителі, що переходили на інший берег. Тому назва «Заброди» може походити від слова «брід» – місця, де можна було перейти або переїхати річку.

Інша версія пов'язує назву з тим, що поселення заснували переселенці (забродники), які прийшли з інших місцевостей і оселилися біля річки.

Шульгач В. вважав, що назва походить від особового імені Заброда, а форма Zabrodzyn у документах 1565 року містить присвійний суфікс «-ин», що вказує на належність поселення Заброді [36].

Деякі дослідники пов'язують назву із земельними наділами, які отримували поселенці «за бродами», тобто за переправами через річку Вижівку. Спочатку місцевість могла називатися Забріддя, а згодом трансформувалася в Заброди.

Теодорович М. зазначав, що спочатку село мало назву Костине (від першого поселенця Костянтина), однак ця назва не прижилася, а з часом її витіснила більш поширена – Заброди [36].

Легенда про Бродника і зачаровану річку

Було це дуже давно, коли на місці сучасного села Заброди лежали непрохідні ліси, а річка Вижівка була ще ширшою і бурхливішою, ніж сьогодні. Люди з навколишніх земель боялися цієї річки – вона була непередбачуваною: одного дня спокійна і тиха, а наступного – розливалася так, що забидала дерева, мости, худобу й навіть подорожніх.

Одного разу в ті краї прибув подорожній на ім'я Бродник. Був він не простий чоловік, а мандрівник-чарівник, що мав дар розуміти мову води, дерев і вітру. Він шукав місце, де міг би оселитися й оберігати природу від людської зажерливості. Йому сподобалась ця місцина – між річкою і лісом – тиха, незаймана, лише ріка здавалася диким звіром, що потребував стримування.

Коли Бродник дійшов до берега, річка здійнялася бурею, мовби відчувши чийсь присутність. Він тоді встав на камінь посеред потоку й промовив:

– Ріко, я не ворог твоїй. Я не шукаю твоїх глибин, а прийшов слухати твій голос. Вгамуйся, ми станемо друзями.

Вижівка завмерла. Вода навколо Бродника стала прозорою, раптом із глибини річки з'явилася постать – жінка з водяним волоссям і очима, мов весняна повінь. То була Донька Ріки – дух води, яка споконвіку охороняла свої береги.

– Ти – перший, хто не хоче перетнути мене силою, – мовила вона. – І тому я відкрию тобі брід – шлях, через який ти зможеш перейти і оселитися тут. Але пам'ятай: цей брід відкриється лише тим, хто прийде з чистим серцем і несе добро.

І справді – перед Бродником вода розступилася, оголивши вузьку, кам'янисту стежку через ріку. Він перейшов нею і оселився на іншому березі, неподалік від броду, що з часом став відомим серед мандрівників. Люди дізналися, що є тут переправа, яка відкривається

лише тим, хто приходить із добрими намірами. Тож почали селитися поблизу, з повагою до річки та лісу.

Поселення, що виникло біля чарівного броду, назвали Заброди – на честь того, хто «за бродом» оселився першим, на згадку про той брід, дарований самим духом води.

Кажуть, іноді, коли річка Вижівка тиха, можна побачити у воді відблиск постаті Доньки Ріки, яка досі оберігає цей брід. А ще – старі люди розповідають, що коли хтось із чистим серцем стоїть на березі і слухає уважно, можна почути голос Бродника, який шепоче:

– Не зламати воду – її можна лише зрозуміти...

Таким чином, назва села Заброди відображає природні та історичні особливості місцевості, а її альтернативна назва Костине вказує на можливу особистісну прив'язку в історії села.

село Адамівка

Точний рік заснування села Адамівки невідомий, але, ймовірно, село виникло у ХІХ столітті [86]. У той час територія перебувала під владою Російської імперії і в регіоні активно розвивалися сільськогосподарські поселення.

Поселення розташоване в межах Полісся. Село знаходиться серед лісів і луків, неподалік річки Вижівки, що є притокою Прип'яті. Цей регіон характерний заболоченими територіями, які ускладнювали землеробство, але сприяли розвитку скотарства, рибальства та бджільництва.

Назва села Адамівка, ймовірно, має антропонімічне походження, тобто походить від імені Адам, що може вказувати на ім'я засновника села або його першого власника [23]. Подібна практика була поширеною в назвах населених пунктів, які отримували свої імена на честь видатних осіб, власників земель або релігійних іменувань.

Легенда про Адама і берегове дерево

Колись, багато століть тому, на тому місці, де зараз стоїть село Адамівка, був лише дикий берег річки Вижівки, вкритий густими

лісами та багnistими лугами. Лише один чоловік насмілився оселитися в цьому дикому краю – його звали Адам.

Адам був утікачем із далеких земель – шукав місце, де можна було б жити в мирі з природою. У його душі жила туга за втраченим домом і спокійне прагнення почати все заново. Коли він прибув до берега Вижівки, побачив високе дерево, що росло просто над водою. Це було ясен-одинак, з вигнутим стовбуром і гілками, що тяглися до річки, мов руки до джерела життя.

Адам залишився біля того дерева. Там збудував собі хату з хмизу й глини, там обробляв землю, ловив рибу й щиро молився, щоб більше не було війни, зради й біди. Кажуть, саме під тим деревом він промовив слова:

– Якщо я збережу тут мир і чистоту, то хай ця земля носить моє ім'я – і прийме в себе добрих людей, що прийдуть після мене.

З часом до Адама приєдналися інші – хто тікав від панів, хто шукав волі. Вони називали його мудрим, бо він розмовляв з вітром і розумів ріку. Поселення, яке виросло навколо його оселі, стало називатися Адамівкою – на честь першого осадника.

Кажуть, дерево, під яким він жив, простояло ще кілька століть. Коли воно засохло, його стовбур не гнив, а став твердим, як камінь. З нього зробили хрест, який довго стояв біля старої церкви в селі. А ще старі люди говорили, що коли підняти воду з річки в місці, де колись росло те дерево, то вона «свята і цілюща», бо бере початок у доброму серці першого Адама.

Таким чином, назва села Адамівка, ймовірно, походить від особового імені Адам, що може вказувати на засновника села або першого значущого поселенця.

село Видраниця

Перша писемна згадка про село Видраниця датована 1879 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Вижівки, що є притокою Прип'яті. Навколишня місцевість характерна для Полісся –

заболочені луки, густі ліси, піщані ґрунти. Близькість річки здавна сприяла розвитку рибальства, мисливства та бортництва.

Назва села Видраниця пов'язана з тваринним світом регіону. Найпоширеніша версія походження топоніма – від слова «видра», оскільки в цих місцях колись водилося багато видр. Волинські річки з чистою водою та зарослими берегами були ідеальним середовищем для цих тварин.

Також існує думка, що назва може походити від слова «видрати», тобто вирвати, вибороти землю для поселення серед лісів і боліт.

Легенда про останню видру

Давно-давно, коли землі над річкою Вижівкою ще вкривали непрохідні ліси, ці місця вважалися дикими й неприступними. Люди обходили їх стороною, бо казали, що в лісах водиться дуже розумна видра, яка охороняє ці краї від чужинців і нечесних людей.

Ця видра, за переказами, була не звичайною твариною, а зачарованою істотою – донькою лісової володарки. Вона могла зникати в очеретах, перетворюватися на тінь і зчитувати думки тих, хто наближався до річки. І хоча звір був нібито невеликий, у ньому жила сила стародавніх духів Полісся.

Кажуть, що одного разу сюди прибули люди – утікачі від панщини й воєн, які шукали затишне місце для поселення. Але коли вони спробували вирубати ліс поблизу річки, з очерету вийшла видра з блискучими очима, стала на камінь посеред води й... заговорила людським голосом.

– Цей край – чистий і вільний, як річка. Хто прийде з миром і трудом – знайде тут щастя. А хто знищить джерело життя – буде переслідуваний водою і темрявою.

Люди були вражені. Вони склали зброю, поклонилися духу ріки й почали будувати поселення з повагою до природи. Вони оберегали рибу, не рубали зайвих дерев і залишили очерети для видр.

На згадку про ту загадкову істоту назвали своє село Видраниця – тобто «місце, де живе видра» або «річкова вотчина видри». І донині старожили кажуть, що іноді в сутінках можна побачити в очереті блискучі очі, які ніби стежать, чи не забули люди про давню обіцянку – жити з природою в мирі.

Таким чином, назву села Видраниця можна інтерпретувати як поселення, що розташоване на місці, яке було відомо своєю природною

красою та водними ресурсами, й, можливо, тісно пов'язане з наявністю видр або інших водних тварин у річці Виживка, поблизу якого знаходиться село.

село Вужиськ

Точна дата заснування села Вужиськ відсутня.

Поселення знаходиться на правому березі річки Виживки, яка є однією з приток Прип'яті. Місцевість навколо села типова для Полісся – численні ліси, болота та річкові заплави, що роблять цей край багатим на природні ресурси.

Назва «Вужиськ» пов'язана із словом «вуж», що відсилає до великої кількості вужів, які в давнину водилися біля берегів Виживки. Через болотисті береги, густі зарості й вологий клімат тут було ідеальне середовище для цих безпечних змії.

Існує також інша версія, що назва походить від слова «вужівка», що могло означати звивисту річку, подібну до вужа [23].

Легенда про Вужа-хранителя

Колись давно, коли річка Виживка текла ще глибшими й чистішими водами, на її берегах стояли тільки хаші та болотяні луки. Місце було неприступне й здавалося проклятим: ні худоба не йшла туди пастися, ні мисливець не повертався з лісу, якщо заблукав у цій місцині.

Та одного разу сюди прийшов старий мандрівник. Він шукав воду, бо вже кілька днів блукав без їжі та питва. Побачив річку й нахилився, щоб напиться. Але раптом перед ним з очерету виповз величезний вуж – блискучий, мов обсипаний росою, з жовтим візерунком на голові, схожим на корону.

Мандрівник злякався, але не відступив. Вуж обвився навколо каменя й заговорив людським голосом:

– Не бійся мене, старче. Я – хранитель цієї землі. Лише той, хто несе в серці спокій і пошану до природи, може жити тут.

Старий схилився й пообіцяв ніколи не шкодити цьому краю. Вуж зник у річці, а саме в тій місцині з'явилося чисте, сухе підвищення.

Мандрівник поселився там і згодом до нього почали приєднуватися інші люди – хто з лісу, хто з поля, хто втікав від лихоліть.

Поселення називали Вужиськ – на честь вужа-хранителя, який дав людям дозвіл жити на цих землях.

Кажуть, що й нині вужі тут не кусають людей, а оберігають село. Якщо побачити вужа біля річки – це до добра: значить, ріка пам'ятає свою обіцянку і благословляє тих, хто поважає землю.

Таким чином, назву села Вужиськ можна трактувати як «місце, де водяться вужі» або «поселення на території, де часто зустрічаються вужі». З огляду на те, що село розташоване на березі річки Вижівки, природне середовище сприяло існуванню таких тварин, тому назву цілком логічно можна вказати на зв'язок з цими зміями.

село Задолина

На жаль, у доступних джерелах не вдалося знайти точну дату заснування села Задолина. Відсутність конкретної дати заснування може бути пов'язана з тим, що багато населених пунктів регіону виникали поступово, без чітко зафіксованого року заснування.

Поселення розташоване на правому березі річки Вижівки – однієї з приток Прип'яті. Місцевість тут типова для Полісся: багаті ліси, заболочені ділянки та родючі луки вздовж річки. Через близькість до води жителі традиційно займалися рибальством, полюванням, а також землеробством, використовуючи родючі заплавні ґрунти.

Назва «Задолина» походить від слова «долина», що вказує на географічне розташування поселення [23].

Село лежить у низовинній частині, за річковою долиною, що могло спричинити назву «За долиною», яка з часом скоротилася до «Задолина».

У давнину тут могли селитися люди, які шукали прихисток за природним укриттям, адже болотисті місця та низовини часто слугували природним захистом від ворогів.

За переказами, це місце було «задолене» (від слова «долен» – тобто призначене долею для поселення).

«За» – це старослов'янське слово, яке вказує на місце, що знаходиться позаду, за чимось [23]. У топоніміці цей елемент можна позначати «місце за чимось», розташування якого села позаду або за певною природною особливістю, наприклад, за річкою або горою.

«Долина» – це природний елемент ландшафту, що позначає низинну частину між висотами, через яку протікає річка або потік. Долини часто є родючими землями, на яких можуть розташуватися поселення.

Назву «Задolina» можна трактувати як «поселення в долині за річкою» або «місце, що знаходиться за долиною», вказуючи на географічне розташування села на правому березі річки Вижівки.

Легенда про Долинську Діву

Давно, ще до того, як з'явилося село, у цій місцині була велика долина, оточена пагорбами й лісами. Вона була покрита густими травами, а по центру її виблискувало маленьке озерце, живлене водами з річки Вижівки. Люди називали це місце «тихим серцем лісу» – жоден звір там не полював, птахи співали мов у храмі, а вітер шепотів лагідно, як молитву.

Та була одна таємниця: у тій долині час від часу з'являлася Долинська Діва – молода дівчина в білому вбранні з вінком із папороті. Вона ходила босоніж по ранковій росі й торкалася квітів, після чого вони світилися м'яким сяйвом. Старі люди казали, що вона – душа тієї землі, її дух-охоронниця. Інші ж вважали, що то – донька знатного князя, яка колись утекла з дому, не бажаючи бути виданою заміж проти волі, й знайшла вічний спокій у долині.

Одного разу на ті землі прийшли люди – втікачі з півдня, рятуючись від голоду. Вони побачили долину й вирішили збудувати там хати. Та в першу ніч всім наснилась Діва, яка промовила:

– Якщо не будете нищити лісу, не осушуватимете джерел і не забудете молитви – я благословлю ваш рід.

Люди виконали її прохання. Поселення розрослося, й згодом отримало назву Задolina. бо з'явилося за долиною, яку берегла та дивна Діва.

Кажуть, що в ніч на Івана Купала, коли роса стає цілющою, її білий образ і досі можна побачити серед трав – і тим, хто живе чесно й із добром у серці, вона приносить щастя.

Таким чином, назва села Задolina, підкреслює природну особливість місцевості, де село розташоване в долині, яка є частиною більшого ландшафтного утворення.

село Заіванове

На жаль, у доступних джерелах не вдалося знайти точну дату заснування села Заіванове.

Поселення розташоване на правому березі річки Вижівки, притоки Прип'яті. Ця місцевість характерна для Полісся, з багатими лісами, болотами та заплавами, що створюють унікальний природний ландшафт. Близькість до річки забезпечує родючі ґрунти, що сприяють розвитку сільського господарства, а також надає можливості для рибальства та рекреації.

Антропонімічне походження назви села Заіванове може вказувати на те, що назва походить від імені Іван, поширеного в українській культурі. Приставка «За-» може вказувати на розташування поселення «за Івановим» двором або землями, тобто територія, що належала або була заселена людиною на ім'я Іван [23].

Можливо, назва вказує на місцевість, пов'язану з певними особливостями рельєфу або природними об'єктами, які асоціювалися з іменем Іван. Наприклад, «іванами» могли називати певні види рослин чи місцевостей, характерних для цього регіону.

Назва села Заіванове також може мати певне лінгвістичне та географічне значення.

«За» – це частина топоніма, що вказує на розташування позаду, за чимось. Як і в попередніх прикладах, «за» може вказувати на місце, що знаходиться позаду певного об'єкта, природного чи штучного (наприклад, річки, лісу, гори) [23]. У контексті цього села це можна позначити, що воно розташоване «за річкою» або «за якоюсь природною межею».

«Іван» – це популярне слов'янське ім'я, яке часто використовувалося для позначення місць, пов'язаних з особою,

ймовірно, засновником або відомою особою в історії села. В українських топонімах ім'я «Іван» часто використовувалося для позначення населених пунктів, де люди могли вшановувати особу з цим іменем або засновника поселення.

«-ове» – це суфікс, який часто використовується в українських топонімах для створення власних назв. Він може вказувати на належність до певної особи чи родини, наприклад, «Заіванове» може позначати «місце, яке належить Івану» або «місце, що по'язане з Іваном» [23].

Легенда про Івана-втікача

У сиву давнину, коли ці землі були ще мало заселені, а навколо простягалися ліси, болота і тиха річка, сюди прийшов молодий чоловік на ім'я Іван. Він утікав із панського маєтку, де його хотіли примусити служити все життя як кріпака. Іван був не просто втікачем – у його серці жила мрія про свободу, власну землю та спокій.

Довго блукав Іван поліськими стежками, поки не натрапив на місцину біля струмка. Там, серед верб і високих трав, він побачив сонячну галявину. Земля була родюча, вода – чиста, а тиша – така, що можна було почути навіть, як росте трава.

– Ось тут я залишусь, – сказав Іван сам до себе.

Він збудував собі хату з дерева, завів город, приручив козу, а згодом – зустрів дівчину, також втікачку. Разом вони оселилися на тій землі, а з часом до них приєдналися інші. Так утворилось невеличке поселення, яке місцеві почали називати «за Іваном» – тобто за тим місцем, де першим оселився Іван.

Потім назва змінилась на Заіванове – і так закріпилась за селом.

Кажуть, що кожної весни, коли цвітуть яблуні, з лісу виходить білий птах – дух того самого Івана. Він облітає поля, дивиться, чи живуть тут і далі вільні люди з добрим серцем. І якщо задоволений – рік буде врожайним.

Таким чином, назву села Заіванове можна трактувати як «поселення, розташоване за Іваном» або «місце, пов'язане з Іваном», що могло бути засноване людиною на ім'я Іван.

село Залюття

Перша писемна згадка про село Залюття датована 1828 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Вижівки, серед мальовничих поліських лісів. Місцевість багата на болота, луки та густі соснові гаї, що роблять її типовою для Полісся. Завдяки близькості до річки тут завжди було багато риби, а навколишні ліси слугували джерелом деревини, ягід і грибів.

Існує кілька версій щодо походження назви села Залюття.

Найпоширеніша версія говорить, що назва походить від слова «лютий», що означало щось дике, неприступне [23]. Колись навколо села простягалися густі хащі, через які було важко пройти і лише сміливці оселялися тут, подалі від основних шляхів.

Деякі дослідники припускають, що назва може походити від слова «залюднене» або «заселене» [25]. Ймовірно, поселення виникло після міграції людей з інших територій, які шукали вільні землі для життя.

За переказами, у цих місцях жив лютий розбійник, який зі своїми людьми ховався у лісах. З часом його укриття перетворилося на поселення, а люди почали називати його «Залюття».

Легенда про лютото розбійника

Давно це було, ще в ті часи, коли волинські ліси були непрохідними й густими, а Вижівка текла вільною між болотами та чагарниками. У тих диких місцях, куди не ступала нога пана чи служивого, оселився лютий розбійник на ім'я Лука. Він був високий, з буйною бородою, а його очі палали так, що навіть вовки обходили стороною.

Лука не був простим грабіжником – він грабував не селян, а панів, збирачів податків і чужоземних купців, які везли з Волинського краю хліб і мед. Люди про нього говорили з страхом, але й з повагою: «Не такий вже й лютий – нашої бідноти не чіпає». Та попри це, його боялися – надто вже жорстоким був до ворогів.

Лука разом зі своїми побратимами жив у лісовій гущавині, серед старих дубів і смерек. Легенди кажуть, що мав схованки у печерах, а входи до них були замасковані гіллям і мохом. Іноді ночами з лісу було чути дзенькіт золота, гомін та сміх – то розбійники святкували чергову вдалу здобич.

З роками жорстокість Луки згасла, а він почав оселяти втікачів, переселенців, бідняків – тих, кого переслідували або кому не було де жити. Він відвів для них місце біля річки, де були поля, вода і захист лісу. З часом тут з'явилися хати, городи, пасіки.

Люди почали казати: «Це те місце, де лютував Лука... за люттям – Залюття».

Так поселення отримало свою назву. А деякі старі лісники досі показують дуб, біля якого, за переказами, стояла хата Луки. Кажуть, якщо притулити до нього вухо вночі, то можна почути гуркіт розбійницького сміху й дзенькіт монет із його скарбів.

Таким чином, назва села Залюття пов'язана з природними або соціальними умовами того часу, коли така місцевість була відома для населення.

село Замшани

Перша писемна згадка про село Замшани датована 1500 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Вижівки, серед густих поліських лісів. Тут багато боліт, луків і лісових масивів, що здавна робило цю територію привабливою для мисливців, рибалок і збирачів ягід та грибів. Завдяки природним умовам місцевість була малопрохідною і служила надійним прихистком для мешканців у неспокійні часи.

Найбільш вірогідна версія назви села Замшани пов'язана з тим, що територія була заболоченою і порослою мохом (замшею) [23]. Ліси тут вологі, а дерева вкриті густим мохом, що й могло дати назву селу – Замшани.

Можливо, поселення отримало таку назву, бо знаходилося далеко від основних доріг і було приховане серед густих лісів. Адже старослов'янське слово «замше» – спокійне місце, віддалене від шляхів.

Деякі дослідники вказують, що назва могла виникнути від імені першого поселенця або князівського управителя цих земель, який мав ім'я Замш.

Проте, назва села утворилася від слова «мшани», що у поліському діалекті означає болото. Замшани – село, що розміщене за болотом [19].

Легенда про зачароване болото

Давно, ще до приходу людей, правий берег Вижівки вкривали густі мшани – величезне, вічно вологе болото, вкрите мохом і непрохідними хащами. Від того й називали місцевість – мшани. Але старі люди подейкували, що це було не звичайне болото, а місце, де живуть духи предків і лісові сили.

Одного разу до цих країв прибився мандрівник – молодий тесля на ім'я Данило. Він шукав землю, де можна було б збудувати дім, вирощувати жито й виховувати дітей. Та люди в навколишніх селах казали: «Не ходи туди, де мшани, бо втопишся, або зникнеш без сліду».

Проте Данило був упертий. Одного ясного ранку він вирушив до мшанів і таки знайшов твердий пагорб серед болота – мов острівець, що піднявся з води. Там він збудував першу хату. Кажуть, що в першу ніч йому наснилася жінка у білому, вся в срібному світлі. Вона промовила: «Ці землі – стародавні й чисті, але потребують шани. Якщо ти житимеш із повагою до води, лісу й духів – болото тебе не забере, а благословить».

І справді – довкола хати з часом з'явилися стежки, потім ще кілька хат, городи, худоба. Болото, ніби відступаючи, дарувало людям родючий край і захист від ворогів. А люди почали казати: «Тут були мшани, а тепер – Замшани, бо ми їх приборкали, але не знищили».

Старі замшанці й досі залишають крашанку чи шматок хліба біля джерел у лісі – на спомин про ті часи та в пошану до духів мшанів, які, як вважають, і досі бережуть село.

Таким чином, назва села Замшани відображає особливості місцевості та пов'язана з болотом.

село Зоряне

Село Зоряне є відносно молодим і було засноване у 1964 році, коли на цій території почалося активне будівництво нових поселень у зв'язку з розвитком сільськогосподарських колективних господарств [86].

Назва села Зоряне має цікаве та символічне значення, яке можна пояснити через природні та культурні асоціації.

Найпоширеніша версія назви села Зоряне пов'язана з тим, що село з'явилося в часи активного розвитку радянських колгоспів. Його назвали «Зоряне» на честь світлого майбутнього, яке, за радянською ідеологією, чекало на трудівників села. Подібні назви часто давали новим поселенням у середині XX століття.

За розповідями старожилів, місцевість, де виникло село, славилася чистим небом і яскравими зірками. Оскільки на той час тут було мало забудов, а навколо простягалися відкриті лани, зоряне небо здавалося особливо величним.

Дехто зі старожилів каже, що назву села вигадали перші поселенці, які приїхали сюди будувати свої оселі. Вони часто спостерігали за зорями і бачили в цьому символ нової надії та початку нового життя.

Слово «Зоря» вказує на небесне тіло, зокрема на зорю або зірку. У слов'янських мовах «зоря» часто використовується як символ світла, надії, божественного світла або орієнтиру, яке може вказувати на те, що село розташоване в місці, яке є символічним або має певну привабливість, особливо вночі.

Суфікс «-не» часто використовують для утворення топонімів, що вказують на місце або географічну особливість.

Легенда про зоряне поле

До 1964 року ця місцина була безлюдною – лише поля, ліси та нічне небо, що розливалось над усім, як величезне зоряне покривало. Старожили з навколишніх сіл згадували, що на одному з пагорбів був особливий клаптик землі, який усі називали «зоряним полем». Чому?

Бо саме над цим полем, за будь-якої пори року, найяскравіше світили зорі – так яскраво, що вночі було видно, як удень.

Подейкують, що одного разу сюди прийшов самотній дідусь – переселенець, що втратив усе. Він поставив собі куреня, а кожного вечора виходив на пагорб дивитися на зорі. І кожного разу просив у них долі: миру, хліба і людей. Одної ночі з неба впала зоря, а на тому місці, де вона торкнулася землі, проросла перша яблуня. Потім з'явилися ще дерева, а далі – люди.

Через кілька років на цьому місці справді почалося будівництво нового села. Коли постало питання, як його назвати, одна старенька жінка, що знала легенду про «зоряне поле», сказала: «Назвіть Зоряним, бо зорі першими побачили тут майбутнє».

Так і зробили..

Таким чином, назву села Зоряне можна трактувати як «місце, пов'язане з зорями» або «поселення, яке асоціюється зі світлом, зорями або небом».

село Лучичі (Лучиці)

Перша писемна згадка про село Лучиці датована 1856 роком, яке згодом отримало назву Лучичі [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Вижівки. Місцевість характеризується рівнинним рельєфом із чорноземними ґрунтами, що сприяє розвитку сільського господарства. Поблизу села простягаються лісові масиви, багаті на гриби, ягоди та дичину. Річка Вижівка відігравала важливу роль у житті місцевих мешканців, забезпечуючи їх водою, рибою та слугуючи природною дорогою для транспортування товарів.

Одна з найпоширеніших теорій походження назви села Лучичі пов'язана з тим, що поселення розташоване біля річки, де багато заливних луків [23]. Назва могла походити від слова «лука» – вигин річки або місце, що заросло травою.

За іншою версією, назва походить від імені чи прізвиська першого поселенця – Лучич або Лучик. Ймовірно, це було прізвисько майстра-коваля чи мисливця, який добре володів луком.

Суфікс «-ічі», який часто зустрічається в українських топонімах, вказує на місце, яке належить певній родині або групі людей. Він може вказувати на місцевість, яка була або заснована, або використовувалася родиною, групою людей або певним соціальним колом [23]. У цьому випадку «-ічі» можуть вказувати на місце, яке належить певній групі осіб або родині, яка мала зв'язок з цією місцевістю.

Дехто пов'язує назву з давньою громадою лучників, які колись тут мешкали й охороняли переправи через Вижівку.

Слово «Лучичі» можна трактувати як «поселення на лузі» або «місце, яке розташоване на лузі або галявині», що вказує на географічні умови, де село знаходиться в оточенні природних лугів або галявин, що використовувалися для сільськогосподарських потреб, таких як випас худоби тощо.

Легенда про світло з болота

У середині XIX століття, коли ще не було дороги, що веде до сучасного села Лучичі, ця територія вважалася важкопрохідним лісистим краєм, порізаним річками, озерами й болотами. Проте в народі ходила розповідь про дивне явище – мовляв, у глуху ніч серед боліт, неподалік Вижівки, з'являлося світло. Воно ніби пливло в повітрі, колихалося і притягувало до себе. Люди лякалися, думали, що то «блукаючі вогники» або ж душі загблих.

Одного разу місцевий пастух, хлопчина на ім'я Тихон, наважився піти за тим світлом. Йшов він слідом за ним понад рікою, доки не дійшов до невеликої галявини, де стояла стара верба. Світло зупинилося там і... зникло. А Тихон раптом почув дивний спів – тихий, як шепіт трави. Коли він повернувся додому, розповів, що бачив ангела. Старі люди сказали: «Це знак. Тут буде світло, тут житимуть люди».

Згодом на тому місці оселилися перші родини – переселенці з інших сіл, які шукали родючої землі. Вони назвали поселення Лучичі – від слова луч або лучина, бо саме світло, що «лучилося» серед темряви, привело їх до нового життя..

Таким чином, назва села Лучичі, ймовірно, пов'язана з природними умовами цієї місцевості, де лугові землі або лісові галявини стали основою для поселення.

село Мельники-Річицькі

Дата заснування села Мельники-Річицькі відсутня, проте вже у 1906 році воно входило до Хотешівської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення знаходиться в межах природної зони, де поєднуються ландшафти з лісами, болотами, річками і озерами. Це ідеальне місце для розвитку сільського господарства, особливо в контексті вирощування сільськогосподарських культур на зрошуваних землях.

Поблизу села знаходиться озеро Сірче, яке має важливе значення для екосистеми села і місцевих жителів, оскільки воно є джерелом прісної води і риби. Вода в озері чиста, що робить його місцем для відпочинку і риболовлі. Крім того, озеро забезпечує підтримку флори і фауни навколишніх лісів і боліт.

Село оточене лісами, що є важливими для місцевої екосистеми. Ліси містять багато видів дерев і рослин, а також слугують природним середовищем для тварин. Лісовий покрив ідеально підходить для розвитку лісового господарства, а також є популярним місцем для збору грибів і ягід.

Усі ці природні умови надають селу Мельники-Річицькі особливого характеру і створюють умови для сталого розвитку місцевого сільського господарства та рибальства, а також сприяють збереженню місцевої природної спадщини.

Назва села Мельники-Річицькі складається з двох частин: «Мельники» та «Річицькі», кожна з яких має своє значення.

Слово «мельник» вказує на особу, що займається млинарством – працює на млині. У топонімії це часто вказує на поселення, де жили люди, пов'язані з виготовленням борошна або іншими млинарськими справами. Мельники часто поселялись біля річок або струмків, де було доступне водяне колесо для млинів, таким чином назва села могла вказувати на місце, де розташовувався млин.

Частина «Річицькі» може походити від слова «річка» або назви давнього поселення Річиці, що існувало поблизу. Назва могла

вказувати на розташування біля води або приналежність до річкових земель.

Легенда про Сірче – озеро, що пам'ятає клятву

Кажуть, колись у тих місцях, де нині село Мельники-Річицькі, розкинувся густий ліс, крізь який протікала невеличка річка, а поблизу лежало невідоме озеро, що місцеві називали просто – Сіре. Воно здавалося бездонним, мовби вбирало в себе не лише воду, а й тіні, звуки, навіть надії.

Жила тут дівчина Марина, донька лісоруба. Її кохав молодий козак Остап, який вирушив на Січ і перед від'їздом присягнув їй біля озера: «Як не повернуся до Покрови – вважай, загинув. Та душа моя, Маринко, вернеться сюди, до тебе – в озеро».

Минув рік. На Покрову Марина прийшлала до води – аж раптом побачила, як поверхня Сірча заворушилася, і на хвилину виринуло обличчя Остапа. Замість страху – тиша і спокій. Вона впала на коліна й сказала: «Я збережу пам'ять про тебе – на цьому березі буде село, де пам'ятають клятву».

Кажуть, із того часу й з'явилося село Мельники-Річицькі. А озеро стали кликати Сірче – бо його води й досі зберігають таємниці старих клятв і вірності.

Таким чином, назва села Мельники-Річицькі вказує на розташування поблизу селища Річиця та підтверджує наявність водяних млинів або інших водних об'єктів, які вплинули на назву і розвиток села.

село Окачеве

Точна дата заснування села Окачене не відома. У 1906 році село було частиною Хотешівської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Прип'ять, однієї з найбільших річок України, яка є притокою Дніпра. Ця річка має

важливе значення для регіону не тільки з точки зору природних ресурсів, а й як важлива транспортна артерія в історичному контексті.

Оскільки село розташоване поблизу Прип'яті, його територія частково охоплена заплавами землями та болотами, особливо лівого берега річки, де водні ресурси сприяють розвитку вологолюбних рослин і водоплавних птахів. Заплави також забезпечують біорізноманіття в цих місцях.

Оточене лісами, село знаходиться в місцевості, що має багатий флористичний і фауністичний склад. Ліси навколо Окачева можуть бути використані для лісового господарства та є домом для різних видів дикої природи, зокрема оленів, лосів та інших тварин.

Назва села Окачеве має, ймовірно, лінгвістичне походження.

Частина назви «Окач» може бути пов'язана з давнім словом або коренем, що вказує на природні чи соціальні особливості. Слово «окач» може бути варіантом слова «окоп» (копати, рити), або бути пов'язаним із подібними лексемами, що позначають місце, яке обкопане або огорожене. У деяких випадках слово «окач» може бути пов'язане з топографічними ознаками місцевості – наприклад, з низинами або водами [23].

Суфікс «-еве» вказує на належність або приналежність певної особи чи групи людей. У випадку з Окачевим, суфікс може вказувати на те, що село належало чи було пов'язане з особою або родиною, ім'я якого було Окач або з подібним. Також це може бути похідною формою від природного об'єкта.

Легенда про козака Окача

Колись давно, у буремні козацькі часи, на березі Прип'яті з'явився чоловік на ім'я Окач – сивий козак із пронизливим поглядом і рубцем на щоці. Він не любив багато говорити, але мав славу праведного воїна, який зрадників не терпів, а за правду йшов до кінця. Подейкують, що після однієї з невдалих битв із польською шляхтою він привів сюди кількох поранених побратимів, аби сховатися від переслідування у плавнях і лісах.

Тут, серед боліт і густих заростей, вони облаштували тимчасовий табір. Та коли час був рушати далі, Окач залишився. «Мене річка кличе, я з нею пов'язаний», – казав він. І справді: козака часто бачили, як він на човні розсікав ранкову Прип'ять, ніби розмовляв із водою. Люди почали селитися поруч, шануючи його як мудрого порадника.

Коли ж Окач помер, ріка наче заголосила: піднявся густий туман, а вода стала непривітною. Люди тоді вирішили: на честь мужнього козака, який тут осів і охороняв край, село назвемо Окачеве.

Кажуть, іноді над річкою можна почути приглушений голос, що промовляє: «Правда – як вода: дорогу собі знайде».

Таким чином, назву села Окачеве можна трактувати як «поселення, яке належить Окачу» або «місце, що має якусь зв'язок з поняттям «окопане» чи «огорожене», що вказує на місцевість, де розташовані природні утворення.

село Підгір'я (Підріччя)

У 1906 році в документах згадується хутір Підріччя в складі Хотешівської волості Ковельського повіту. Відомості про хутір свідчать про те, що у цей час тут вже існували поселення, а люди займалися сільським господарством, використовуючи місцеві природні ресурси. Це була невелика громада, ймовірно, з кількох хат і земельних наділів, які належали місцевим землевласникам. У 1967 році село було перейменоване на Підгір'я [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Прип'ять, однієї з найбільших річок України, що має велике значення для регіону з точки зору як природних ресурсів, так і історії.

Прибережні території села включають заплави та болота, що є типовими для лівого берега Прип'яті. Землі забезпечують місцевим екосистемам багатство видів флори і фауни, особливо водоплавними птахами та болотяними рослинами.

Село також оточене лісами, що надає йому мальовничого вигляду та природного багатства. Ліси служать домом для різних видів тварин і є джерелом лісових ресурсів для місцевих жителів.

Назва села Підріччя може бути пов'язана з його географічним розташуванням – біля річки Прип'ять, оскільки «підріччя» означає територію, розташовану біля річки [23].

Назва села Підгір'я могло бути пов'язано з його розташуванням на пагорбах або підвищених землях, що межують з річковими долинами. Нова назва підкреслює характер місцевості та природу села.

Частина слова «під» вказує на місце, яке розташоване нижче або внизу від чогось. У топоніміці це часто означає місце, що знаходиться під якою-небудь природною або географічною ознакою, наприклад, під горою, пагорбом або річкою.

Частина слова «гір'я» походить від слова «гора», що вказує на височину, гору або підвищення. У стародавньому контексті «гір'я» може позначати місце, яке знаходиться біля підніжжя гори або пагорба.

Назву «Підгір'я» можна трактувати як «місце, що розташоване під горою» або «поселення в низині біля гори». У цьому випадку назва села вказує на його розташування на території, яка може бути поблизу від гористої місцевості або на низовині, що знаходиться під підвищенням.

Річка Прип'ять створює характерні природні ландшафти, що може свідчити, що село розташоване в долині або на прибережній території, яка асоціюється з назвою «Підгір'я».

Легенда про Золотий Дуб і Затонуле Місто

Колись на місці сучасного села Підгір'я, що тоді ще мало назву Підріччя, стояло стародавнє поселення, оточене густими лісами, болотами та повноводною рікою Прип'ять. У центрі поселення, на невеликому пагорбі над річковою заплавою, росло величезне дерево – Золотий Дуб, як його називали місцеві.

Цей дуб, за переказами, був посаджений жерцем древнього язичницького племені, яке поклонялося богам родючості та сили – Туру. Саме на тому місці, де нині течуть води Прип'яті, існувало місто Ратно-Тур, яке загинуло після великого потопу. Містяни вірили, що коли настане кінець, їхнє золото й знання будуть сховані під землею, а на місці святині виросте дерево, що вестиме у потойбічний світ.

Після загибелі міста пройшли століття, люди знову почали селитися на цих землях. Вони не знали, що під пагорбом, на якому вони зводили хати, похована ціла цивілізація. Але вночі, особливо на Купала або в час весняного розливу, вода навколо пагорба починала світитися зеленим світлом, а вітром долинали дивні голоси – ніби хтось співав старовинних пісень, яких уже ніхто не пам'ятав.

Одного разу, в середині XIX століття, молодий пастух на ім'я Сава почув із річки дивний гул і побачив, як з-під води з'явився човен без весляра. На човні лежав старий сувій, обв'язаний мотузкою з червоної лози. Сава розгорнув сувій і побачив мапу – на ній було намальоване його село, а в центрі – Золотий Дуб із таємничим написом: «Турова сила спить у глибині. Збуди її – і світ зміниться».

Сава почав розпитувати старожилів і довідався про стару легенду: якщо викопати коріння Золотого Дуба і пролити на нього воду з трьох різних джерел – з озера, річки й джерела в болоті, – відкриється вхід до підземного храму Турового народу. Але було й попередження: ті, хто йде за багатством із жадібністю в серці – не повернуться ніколи.

Сава, не вагаючись, виконав усе, як сказано. І коли третя крапля впала на корінь дуба, земля загриміла, небо спалахнуло блискавками, а пагорб розкрився, наче паща старого дракона. З нього повіяло стародавнім вітром, пахощами ладану й вогню. Але Сава не злякався й увійшов...

Його більше ніхто не бачив. Та з того часу дуб зник, пагорб став гладким, а землю почали називати Підгір'ям – бо справжня висота була не в тому, що над землею, а в тому, що під нею.

Люди кажуть, що коли вода знову почне світитися, а над полями пролунає спів давнього племені, Тур прокинеться, і вхід до підземного храму з'явиться знову. Але цього разу – не для багатства, а для того, щоб врятувати землю.

Таким чином, назва села Підгір'я має очевидне географічне походження, яке можна пояснити через природні ландшафти.

село Піски-Річицькі (Пяскі)

У 1906 році село було зафіксовано в документах як Пяскі і розташовувалося в межах Хотешівської волості Ковельського повіту Волинської губернії. Згодом отримало назву Піски-Річицькі [86].

Населений пункт знаходиться на лівому березі річки Прип'ять, яка є однією з основних водних артерій цього регіону. Річка має значний вплив на ландшафт, оскільки створює привабливі водно-

болотні угіддя, що робить територію навколо села зручним місцем для риболовства та сільськогосподарської діяльності.

Піщані ґрунти характеризуються швидким проходженням води, а також певною бідністю на органічні речовини, що може обмежувати можливості для деяких видів сільськогосподарської діяльності. Проте вони мають й свої переваги: вони легше обробляються і швидше прогріваються навесні, що може бути корисно для вирощування деяких культур.

Слово «Пяскі» може вказувати на наявність піщаних ґрунтів, характерних для цієї місцевості, що часто трапляються в районах поблизу річок і боліт. З часом назва могла змінюватися в залежності від локальних традицій і мовних змін [23].

Назва села Піски-Річицькі складається з двох частин: «Піски» та «Річицькі» і кожна з них має своє значення.

Слово «піски» вказує на природний об'єкт – пісок або піщані ґрунти. Така назва може бути пов'язана з географічними особливостями місцевості, де село розташоване на піщаних землях. Піщана територія часто є сухою, з малим родючим шаром, але іноді така земля використовується для сільського господарства або для створення водяних млинів, якщо поблизу є річка.

Суфікс «-ські» вказує на належність до певної місцевості [23]. Частина «Річицькі» може бути похідною від слова «річка» або «річище» (старовинне слово для позначення річки або русла річки). Враховуючи, що село розташоване на лівому березі річки Прип'ять, назва вказує на географічну близькість до річки, що, ймовірно, мало велике значення для поселення. Також частина «Річицькі» може вказувати на приналежність до села Річиця, яке виникло набагато раніше.

Назву «Піски-Річицькі» можна трактувати як «поселення на піщаних землях біля річки» або «місце, яке розташоване на піщаній території, пов'язаній з річкою».

Легенда про прокляте зерно і сліпу жінку з Пісків

Давним-давно, коли Прип'ять ще була повноводною й нестримною, а навколо простягалися безкраї піщані дюни та ліси, на місці сучасного села Піски-Річицькі стояло невелике поселення, відоме

як Пяскі. Люди жили небагато, але спокійно: ловили рибу, вирощували льон, збирали ягоди в лісі.

У центрі села жила стара сліпа жінка на ім'я Ганна-Зорина, яку всі поважали. Кажуть, вона була народжена не від звичайної людини, а від берегині річки – водяної, що з'явилася людині під час літнього грому. Ганна не бачила світу очима, але знала більше, ніж будь-хто: могла передбачати врожай, лікувати хвороби й розмовляти з водою.

Одного року земля пересохла, дощі не йшли, а Прип'ять відступила від своїх берегів. Люди почали голодувати. У розпачі вони звернулися до Ганни за порадою. Вона попросила всіх принести по жмені землі з кожного роду й зсипати її на місці, де пісок найдрібніший і найчистіший. Люди так і зробили. А тоді Ганна посадила в пісок чорне зерно, якого ніхто раніше не бачив – мов з попелу воно було.

«Це зерно Пробудження. Але воно не для голодних, а для гідних. Лише ті, хто не заздрить, не краде і не проклинає, зможуть його врожай побачити», – сказала вона.

Минуло три дні, й над піском виріс чорний колос – один-єдиний, але сяяв, наче кований з місяця. Люди зібралися, щоб побачити диво. Але один із селян, Петро, спокусився і вночі вирвав зерно для себе, сподіваючись посадити і збагатіти. Вранці весь пагорб провалився під землю, а на його місці з'явилося озерце, а пісок навколо став важким, як свинець.

Ганна того ранку вийшла на берег Прип'яті, вперше в житті відкрила очі – і виявилось, що вони світяться, як вода на світанку. Вона глянула в бік села і промовила: «Там, де пісок зрадили, не буде багатства. Але буде пам'ять. І буде вітер, що щороку приносить голос зерна – щоб ті, хто слухає серцем, почули».

З того часу Піски-Річицькі щовесни стають місцем, де вітер співає на пісках, а старі рибалки кажуть: коли вода в річці цвіте вогнем – це знак, що чорне зерно ще живе під землею і чекає на гідних.

Таким чином, назва села Піски-Річицьки пов'язана з піщаними ґрунтами та розташуванням біля річки та села Річиця.

село Поступель (Поступля)

Перша писемна згадка про село Поступля датована XVIII століттям, яке згодом отримало назву Поступель [86].

Поселення розташоване на низовинному рельєфі, з пологими схилами, що характерно для території навколо річки Прип'ять. Землі тут досить родючі, що сприяє розвитку сільського господарства. В околицях села знаходяться луки та пасовища, що використовуються для ведення сільського господарства, зокрема для тваринництва.

Крім того, район славиться наявністю заболочених територій та прибережних ділянок, які є місцем для великої кількості видів флори та фауни, зокрема водно-болотних рослин і птахів.

Назва села Поступель має цікаву етимологію, яка, ймовірно, пов'язана з певною характеристикою місцевості або діяльністю, що відбулася на цій території.

Слово «Поступ» може вказувати на рух, перехід або розвиток. У контексті села це можна позначити, що територія була сприятлива для розвитку або освоєння. Тобто, село могло бути засноване на місці, яке вже мало певну інфраструктуру або вказувати на певну мету пересування чи прогресу.

В деяких випадках «поступ» може бути пов'язане з процесами землеробства чи розвитку поселення на нових землях. В українських топонімах це також можна вказувати на територію, які освоїлися, «поступалися» для поселення.

Суфікс «-ель» часто використовується в утворених назвах сіл і вказує на місце або поселення, яке має відношення до певної діяльності або стану [23]. У цьому випадку суфікс може вказувати на місце, яке асоціюється з певною дією або процесом, наприклад, переселенням або розвитком поселення.

Слово «Поступель» можна трактувати як «поселення, яке прогресувало» або «місце, яке було освоєне або стало частиною розвитку нових територій».

Легенда про шлях між світами

У сивій давнині, коли на Поліссі ще не було доріг, а лише стежки через ліси та болота, на місці сучасного села Поступель була лише крива лукава річечка та густі тумани. Люди боялися цих місць. Говорили, що тут межа між світами – тим, де живуть люди, і тим, де бродять душі, духи лісу й забуті істоти.

Але одного разу на цю землю прийшла дівчина на ім'я Пелагея, що шукала брата – козака, який зник після великої битви десь на півдні. Пелагея була сміливою, і хоч усі відмовляли її йти «в болота», вона вступила в ліс, тримаючи в руці берестяний образ Матері Божої, що колись дала їй мати.

Кажуть, сім днів і ночей вона йшла туманами, поки не вийшла до пагорба над болотом. Там вона побачила камінь, на якому був висічений знак – крокуюча стопа, обернена до сходу сонця. Як тільки вона доторкнулася до нього, з-за дерев вийшла стара жінка в білому – Берегиня Шляху, дух цих місць.

– Ти пройшла шлях крізь страх, але ще не дійшла, – сказала вона. – Справжній поступ – не в ногах, а в серці.

Берегиня повела Пелагею до джерела, де в глибині води вона побачила обличчя брата. Не мертвого, а живого – просто далеко. Їй було дозволено ще раз йти – але вже з людьми, щоб очистити ці землі, освятити їх добром і вірою.

Пелагея повернулася з людьми: переселенцями, утікачами, пастухами. Вони разом вирубали частину лісу, розчистили стежки і поступово проклали шлях – поступ, як тоді казали. Звідси й пішла назва – Поступель, село на місці переходу між страхом і надією, між диким і людським, між минулим і прийдешнім.

Камінь із висіченою стопою досі, кажуть, десь зберігся. А в ніч на Івана Купала, якщо стати босоніж на край луку, можна почути, як земля шепоче: «Йди, але з чистим серцем. Бо справжній поступ – не вперед, а вгору».

Таким чином, назва села Поступель, ймовірно, вказує на процес поступового освоєння землі, можливо, на територію, яка стала місцем для заселення.

село Річиця

Перша писемна згадка про село Річиця датована 1502 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Прип'ять, яка відіграє важливу роль у формуванні місцевого ландшафту, живленні

луків та природних ресурсів. Озеро Річицьке є важливим гідрологічним об'єктом, його води використовувалися для рибальства, а також як джерело водопостачання для місцевого населення. Озеро є мальовничим куточком природи, багатим на водну флору та фауну.

Місцевість навколо села низинна, типова для Поліського регіону, з переважанням луків, болотистих ділянок та піщаних ґрунтів.

Завдяки близькості до річки та озера тут є родючі заплавні ґрунти, які сприяли розвитку сільського господарства, зокрема вирощуванню льону, картоплі та зернових культур.

Навколишні території вкриті лісами та луками, що використовуються для випасу худоби.

Назва села Річиця може походити як від слова «річка», що вказує на розташування населеного пункту біля водного об'єкта, так і від назви озера Річицьке [23].

Оскільки село знаходиться біля річки та озера, його могли назвати «Річиця» як місце біля води.

За переказами, тут проходив один із стародавніх річкових шляхів, і місцевість була відома як «місце при ріці».

Згідно з деякими даними, у давнину тут розташовувалося поселення рибалок і човнярів, що перевозили людей та товари через Прип'ять.

Легенда про Річицю та мовчазне озеро

Кажуть, колись давно, ще до того, як на цих землях з'явилися постійні поселення, правий берег Прип'яті був диким, зарослим лозами й вільхами. Люди обходили це місце стороною – через таємниче озеро, яке вони називали просто Глибоким, а згодом – Річицьким.

Ходили чутки, що вночі над водою з'являється постать дівчини у вінку, а з-під поверхні озера доноситься глухий спів, схожий на плач. Жодна рибальська сіть не трималась на його водах – поривалась, немов би хтось зсередини її рвав.

Та був серед людей молодий хлопець на ім'я Остап, сирота, що не мав ні страху, ні дому. Він вирішив оселитися саме тут, бо вода була чиста, риба – ситна, а земля – родюча. Люди з навколишніх хуторів остерігалися, але Остап щодня на світанку спускався до озера, говорив до нього, кидав у воду хліб і промовляв: «Не боюся тебе, але поважаю. Прийми мене як сусіда, не як ворога».

Одного вечора, коли місяць був повен, озеро засяяло дивним сріблом. І з води піднялася дівчина у білій сорочці з росами замість перлів. Вона мовчала, але погляд її був теплий, не ворожий. Остап вкляк – не від страху, а від подиву. Вона простягнула руку і промовила:

– Хто не зломить природу, той матиме благословення. Назви це місце – Річиця. І воно стане джерелом життя, а не страху.

На ранок люди побачили, що озеро стало спокійним, у ньому з'явилася риба, а земля довкола – квітучою. Остап звів першу хату, за ним потягнулися інші. Так виникла Річиця – село, благословенне водою й мовчазною дівчиною з глибини.

Кажуть, іноді досі в тумані над озером можна побачити її силует. І хто поважає природу, хто не ламає, а слухає – той знайде тут свій спокій.

Таким чином, назва села Річиця має географічне походження і її можна трактувати як «поселення біля річки» або «місце, що знаходиться на березі озера».

село Щедрогір (Щедрогоще)

Перша писемна згадка про село Щедрогоще датована 1537 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Прип'ять, на рівнинній місцевості із багатими луками, болотами та лісами, що типові для Поліського краю.

Однією з природних особливостей є родючі ґрунти на околицях села, які здавна використовувалися для землеробства. Тут добре ростуть жито, овес, льон та картопля. Поблизу протікають дрібні струмки, що живлять річку Прип'ять.

Також неподалік є старі лісові масиви, у яких можна знайти вікові дуби та сосни. Ці ліси колись слугували прихистком для місцевих мешканців під час війн та набігів.

За переказами, земля в цій місцевості була щедрою на врожаї та природні багатства. Місцеві жителі славилися своєю гостинністю та заможністю, що й могло вплинути на формування назви – «Щедрогір» або раніше «Щедрогоще».

Старовинна назва «Щедрогоще» могла походити від слова «гоща» – густий ліс, чагарник [23]. Раніше село було оточене лісами та заболоченими луками, що підтверджує цю версію.

Пізніше, назву спростили до «Щедрогір», хоча значного підвищення (гори) в місцевості немає. Ймовірно, це пов'язано з тим, що в народі будь-яке невелике підвищення або пагорб могли називати «горою». Можливо, це вказує на ландшафтне село, яке знаходиться на підвищенні або має висоту поруч.

Легенда про Щедрогору – Гору Щедрості

У давні часи, коли ліси ще не були проріджені людьми, а річки текли вільно, на одному з пагорбів серед густої гушавини жила жриця на ім'я Гоща. Вона була знана далеко за межами цих земель як мудра і щедра цілителька, яка не брала плати за зілля, поради чи захист від злих духів. До неї приходили з усіх боків – і селяни, і вояки, і навіть заблукалі купці.

Кажуть, на вершині пагорба, де зараз стоїть село Щедрогір, була дерев'яна капище-святиня, де Гоща проводила обряди на врожай, мир і здоров'я. І хоч панували тоді язичницькі боги, люди вірили більше в щедрість, ніж у караючих духів.

Одного разу лісами прокотився ворожий загін – жорстокий, озброєний, безжальний. Вони шукали золота, коней, полонених. Почувши про «багату Гощу», вони вирішили зруйнувати її святилище й захопити її зілля, що, за чутками, давало силу й безсмертя.

Коли вороги піднялися на гору, Гоща не втекла, а вийшла до них зі словами:

– Щедрість – не в скринях, а в серці. Хто руйнує те, що дає – ніколи не буде ситий.

Ворог посміявся... Але щойно вони ступили на поріг святині – земля під ними затремтіла, пагорб розколовся, ворогів поглинули глибини. А жриця зникла. Кажуть, її тіло так і не знайшли, але вночі на горі з'являвся дивний вогонь – наче хтось запалює свічки по колу...

Люди, які вижили після навали, збудували там поселення й назвали його Щедрогір, або Щедрогоще, – на згадку про Гощу і її щедрю душу. І досі вважається, що той, хто приходить у село з добрими намірами, матиме удачу, а той, хто з лихими – неодмінно заблукає в місцевому лісі.

Таким чином, назву села Щедрогір можна трактувати як «щедре, родюче місце на горі» або «поселення на багатій, родючій землі в гористій місцевості». Назва вказує на географічні умови села, де землі могли бути досить родючими, а також на розташування на підвищеній місцевості.

село Якушів (Якуші)

Перша писемна згадка про село Якуші датована кінцем XVIII століття, яке згодом отримало назву Якушів [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Прип'ять, на рівнинній місцевості, яка характерна для Полісся, з великою кількістю лісів, боліт та луків.

Через близькість до річки село часто зазнавало весняних розливів, що збагачували землю, роблячи її родючою для сільського господарства. Луки навколо села багаті на лікарські рослини, а в навколишніх лісах водиться багато дикої звірини.

Річка Прип'ять слугувала не тільки для рибальства, а й була своєрідним шляхом сполучення, що пов'язувало місцевих жителів із сусідніми поселеннями.

Антропонімічна версія назви села Якушів може походити від особового імені Якуш (народна форма імені Яків). За переказами, перші поселенці або власники землі мали це ім'я, а село назвали на їхню честь.

Суфікс «-ів» вказує на приналежність або належність до певної особи або роду [23]. Тобто, «Якушів» може позначати «місце, що належить Якушу» або «поселення, засноване людиною на ім'я Якуб або Яків».

Відомо, що в околицях діяли монастирські угіддя, тому назва може бути пов'язана з ченцем або настоятелем на ім'я Якуш (Яків), який мав вплив на заснування поселення.

На Поліссі слово «якуш» могло означати певний тип землевласників або майстрів із виготовлення сільськогосподарських знарядь.

Легенда про Якуша і дар річкової князівни

Давним-давно, коли Волинська земля ще була густо вкрита дикими лісами, а Прип'ять була широкою і повноводною, жив на цих землях чоловік на ім'я Якуш. Він був не простим селянином, а відомим мисливцем, якого шанували навіть князі. Говорили, що жоден ведмідь не міг утекти від його стріли, а вовки боялися його тіні.

Одного разу, взимку, коли річка скувалася кригою, Якуш вирушив на полювання. Він ішов по слідах величезного тура, який вів його все глибше в ліс. День минув, потім другий, а дичина ніби насміхалася з мисливця – її сліди зникали, а потім знову з'являлися на снігу. Нарешті, після кількох днів мандрів, він опинився біля старого дуба на березі Прип'яті. Втомлений, він присів на мох і задрімав.

Раптом він почув тихий сміх. Перед ним стояла дивовижної краси дівчина – її волосся спадало сріблястими хвилями, а очі сяяли, наче ранкові зорі.

– Ти довго шукав свою здобич, мисливцю, мовила вона, але замість звіра знайшов мене.

Якуш розгубився: ніколи раніше він не бачив такої красуні.

– Хто ти? – запитав він.

– Я князівна річки, володарка цих вод. Ти прийшов у мої володіння і тепер я хочу зробити тобі дарунок.

Князівна простягнула йому невеликий срібний кубок, наповнений водою.

– Випий і ти отримаєш силу, про яку люди можуть лише мріяти.

Якуш довго вагався, але все ж узяв кубок і зробив ковток. У ту ж мить його тіло наповнилося могутністю: він відчув, як руки його стали дужчими, а очі – гострішими.

– Тепер ти можеш оберігати свою землю від ворогів і хижаків, – сказала князівна.

Коли Якуш повернувся до свого поселення, люди не впізнали його. Він став сильнішим і мудрішим, а звірі більше не нападали на село. Він побудував собі дім на високому березі Прип'яті і завжди пам'ятав про дарунок річкової князівни.

Кажуть, що відтоді вода з Прип'яті має особливу силу: хто п'є її з чистим серцем, той отримує здоров'я, а хто з лихими намірами – швидко занепадає.

Таким чином, назва села Якушів пов'язана з іменем власника або засновника села.

3.4.10. Ковельська територіальна громада

Утворена розпорядженням Кабінету міністрів України від 12 червня 2020 року № 708-р [30], (рис. 3.30).

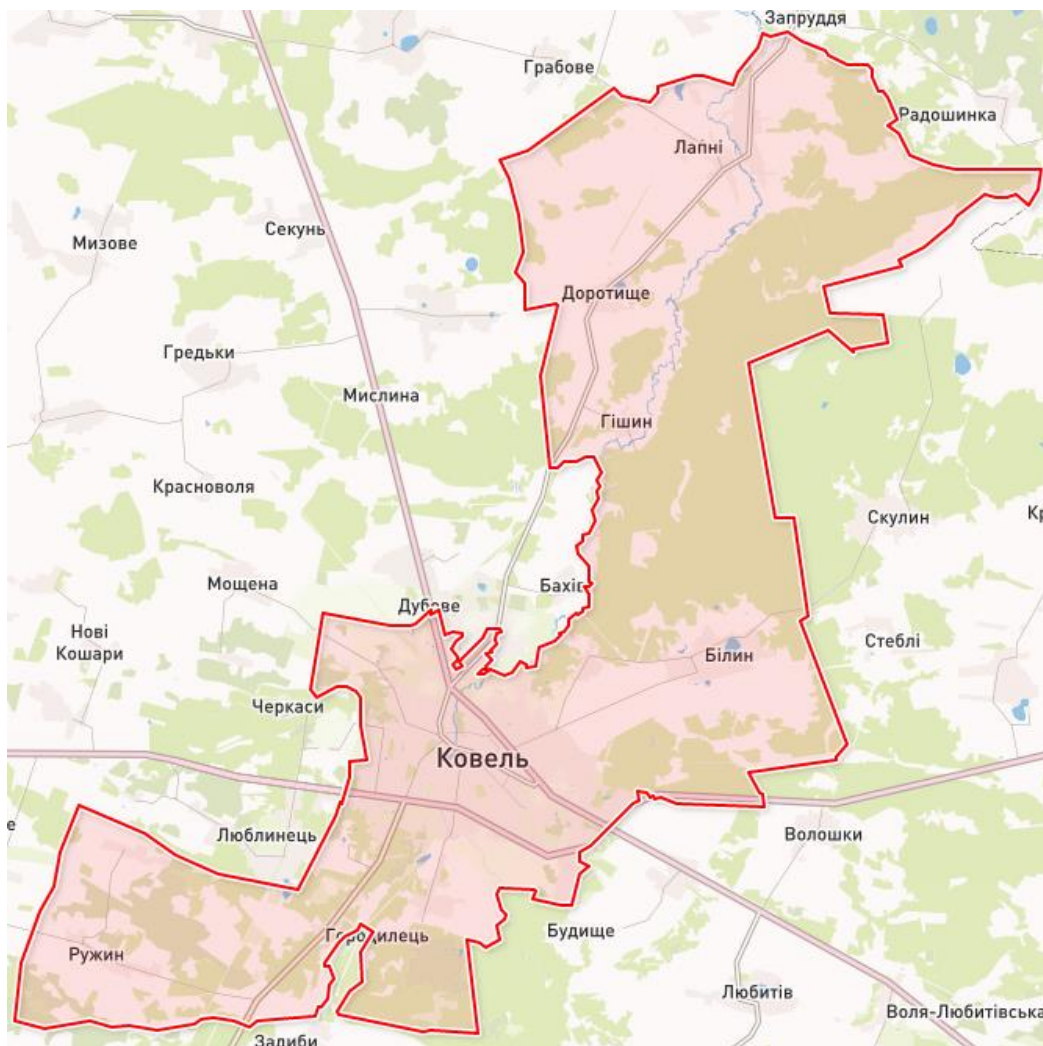
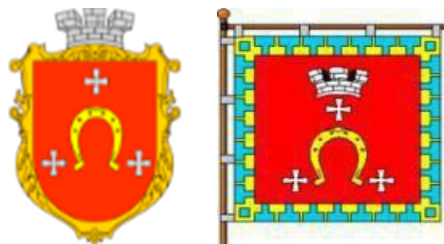

Рис. 3.30. Картосхема Ковельської територіальної громади [46]

У складі громади місто Ковель і 14 сіл: Білин, Воля, Воля-Ковельська, Гішин, Городилець, Доротище, Заріччя, Зелена, Клевецьк, Колодниця, Лапні, Любче, Ружин та Тойкут (рис. 3.30).

місто Ковель (Ковле)

Перша писемна згадка про село Ковле датована 1518 роком [86].

Ковель – одне з найдавніших міст Волинської області, розташоване на берегах річки Турії, правої притоки Прип'яті. Завдяки розташуванню на важливих торгових шляхах, зокрема залізничному вузлі, Ковель має стратегічне значення як транспортний центр. Околиці міста характеризуються рівнинним ландшафтом із помірно континентальним кліматом, багатими лісами та річковими заплавами.

Найпоширеніша версія назви пов'язана з ковальською справою. Вважається, що назва походить від слова «коваль», адже в давнину місто славалося своїми майстрами-ковалями. Деякі історики припускають, що тут була велика кузня, де виготовляли зброю, підкови та інші металеві вироби для потреб князівських дружин і місцевого населення [25].

Дослідники-ойконімісти (зокрема В. Шульгач) припускають, що назва могла походити від власного імені або прізвища першого поселенця – Коваль, Ковальчук або подібного варіанту [36].

У старих документах зустрічається назва Ковле, що могло вказувати на походження від слова «kowel» (палиця, кілок). Є думка, що назва могла означати місце, де встановлювали кілки для оборонних чи господарських потреб.

Легенда про срібний дзвін Турії

Колись давно, ще задовго до того, як місто Ковель постало на берегах річки Турії, на її високих луках стояло невелике поселення – Ковле. Його назва походила, кажуть, від старовинного слова «коваль», бо жили там вправні майстри, що кували не лише зброю, а й дзвони, прикраси, замки для храмів.

Особливо славився один із них – старий коваль Ардан, якого в народі називали чарівним ковалем. Люди вірили, що він умів розмовляти з вогнем і металом. Найвідомішим його творінням став великий срібний дзвін, вилитий на честь миру після великої пожежі, яка мало не знищила все поселення. Кажуть, коли дзвін лунав над Турією, вода в річці ставала прозорішою, а звірі й птахи сходилися з навколишніх лісів, наче зачаровані звуком.

Але одного разу до Ковле прибули ворожі сили – то були не просто завойовники, а чужинці, що шукали чарівне джерело сили. Дізнавшись про дзвін Ардана, вони захотіли забрати його, бо вірили, що той дає силу і безсмертя.

Ковельчани сховали дзвін у глибокій затоці Турії, яку відтоді прозвали Дзвіновим виром. Ніхто більше не бачив срібного дзвона, а сам Ардан зник тієї ж ночі. Лише річка, зітхаючи під місячним сяйвом, несе легенду далі – що коли над Ковелем нависне велика небезпека, срібний дзвін знову задзвонить з-під води, а місто згуртується, як колись.

Кажуть, у найтихіші світанки, якщо стати на старому мості й мовчки вслухатися – можна почути легкий, протяжний дзвін, що долинає з глибини.

Таким чином, назва міста Ковель має кілька трактувань, але найчастіше її пов'язується з ковальською справою.

село Білин

Перша писемна згадка про село Білин датована 1537 роком [86].

Поселення розташоване у мальовничій місцевості, де рівнинний рельєф поєднується з луками та лісовими масивами. Головною природною особливістю є озеро Сільське, яке знаходиться безпосередньо в селі. Озеро є важливим водним об'єктом, що використовується місцевими жителями для риболовлі, господарських потреб та відпочинку.

Найпоширеніша версія виводить назву села Білин від слова «білий», що може вказувати на світлий колір ґрунтів (піщані чи

крейдянні ґрунти) або традиційно білостінних хат, які колись тут будували.

Назва могла походити від особового імені або прізвища Білий, Білин, що могло належати першопоселенцю чи місцевому шляхтичу.

У давньоруських текстах слово «білин» могло означати місце, пов'язане з болотистими луками або відкритими просторами, що могло вказувати на особливості місцевого ландшафту.

Деякі науковці стверджують, що купці, які пропливали по річці Білиця, бачили на горбах крейду, яка біліла здалеку, тому поселення стали називати Білин [19].

Заснування села Білин пов'язане з появою сусіднього озера. За однією з легенд, після зруйнування Володимира татаро-монголами у 1240 році брати-зброярі на прізвище Беліня врятували звідти чарівний дзвін, який попереджав мешканців про наближення ворогів. Вони сховалися у віддалених лісах, а до них почали приєднуватися слов'яни з інших спустошених поселень.

Одного разу, коли татари вже майже здолали невеликий волинський загін, раптом земля затремтіла й поглинула завойовників разом із віщим дзвоном. На тому місці виникло озеро. Брати оселилися біля водойми й заснували поселення, яке отримало назву на їхню честь.

Легенда про Білу Лину

Колись на землі, де нині стоїть село Білин, було широке лісове урочище, що тягнулося аж до річки. Ліс був диким і майже непрохідним, але в його серці стояло дзеркальне озеро, яке місцеві називали просто – Линою. Вода в ньому була настільки чистою, що вночі відбивала зорі, а вдень – хмари, мов у дзеркалі.

У тих краях оселився старий мудрець, якого люди називали Дідом Білуном. Кажуть, він був не просто травником, а знавцем старовинних обрядів, що походили ще з язичницьких часів. Він навчив селян, як жити в злагоді з природою, врятував їхні ниви від голоду, показавши джерела й добрі землі. Одного разу, коли прийшла страшна посуха, Дід Білун попросив людей прийти до Лини, вишикуватися колом і співати пісню вдячності землі та воді.

Коли пісня дійшла до останнього слова, в озері з'явилася Біла Лина – величезна риба з лускою, що сяяла, мов срібло. Вона тричі виринула, обійшла озеро та зникла – й одразу з неба хлинула рясна

злива, напоївши землю. Люди сприйняли це як знак – і назвали своє поселення Білін – на честь мудрого старця і білої риби-захисниці.

Кажуть, що в тиху ніч, якщо піти до старого джерела біля села, можна побачити, як над водою знову пливе світлий силует Білої Лини, оберігаючи спокій Білина...

Таким чином, назва села Білін пов'язана з засновниками поселення.

село Воля

Точна дата заснування села Воля відсутня.

Територія, на якій воно розташоване, характеризується рівнинним ландшафтом із родючими ґрунтами, луками та лісовими масивами поблизу.

На південній околиці села протікає річка Закревщина, яка впадає у річку Турію, яка є однією з найбільших річок регіону, що відіграє важливу роль у місцевій екосистемі та господарстві.

Завдяки близькості до річок і лісових масивів, село вирізняється природною красою, що сприяє розвитку туризму та сільського господарства.

Назва села Воля має давнє походження і її можна пояснити кількома основними версіями: соціальною, символічною або топографічною.

У давнину «волею» називали поселення, жителі яких користувалися певними привілеями або були звільнені від податків і панщини [23]. Це могли бути вільні селяни, козаки або переселенці, яким дозволялося господарювати на нових землях.

Назва могла символізувати прагнення мешканців до свободи, незалежності або самостійного життя, що особливо ймовірно, якщо село було засноване переселенцями, які тікали від кріпацтва або гноблення.

У деяких випадках слово «воля» могло вказувати на відкриту, вільну місцевість без густих лісів чи інших природних перешкод.

Легенда про Волю та річку Закревщину

Давно, ще в часи козаччини, на цій землі жили люди, які не знали ні панської неволі, ні податків. Поселення їхнє не мало офіційної назви – його просто звали «волею», бо саме тут знаходили прихисток ті, хто втікав від гніту: селяни, втікачі, козаки без служби, навіть татари, що зреклися війни.

Посеред лісів та боліт протікала невелика, але бурхлива річка, яку люди називали Закревщина – бо, за переказами, у її джерелах колись загинув жорстокий шляхтич на ім'я Закревський, якого вигнали саме ці волелюбні мешканці. Вода Закревщини, казали, пам'ятала кров і волю, й ніколи не терпіла неправди – якщо хтось приходив із лихими намірами, річка могла його затягнути в глибини або зламати міст у грозу.

Але найважливішим у цій землі було слово Воля. За старим повір'ям, щороку вночі на Купала найстарший у громаді ставав біля Закревщини й тричі виголошував: «Ми – вільні, бо наш край – Воля». І тільки після цього в селі починалося велике святкування з вогнями, співами й танцями.

Кажуть, що навіть нині, коли над селом збирається гроза, можна почути в гіллі дерев тихий голос: «Воля – не дар, а пам'ять».

Таким чином, назва села Воля символізує свободу та незалежність.

село Воля-Ковельська (Вулька-Ковельська)

Перша писемна згадка про село Вулька-Ковельська датована 1551 роком [86].

Село розташоване на мальовничій рівнинній місцевості, типовій для Волинського регіону, з багатими природними ресурсами, що сприяли розвитку сільського господарства в минулому і продовжують визначати життя громади сьогодні.

Назва «Воля» традиційно пов'язана з терміном, який у давнину використовувався для позначення поселень, мешканці яких мали певні привілеї або були звільнені від податків та панщини [23]. Це часто

стосувалося переселенців або спеціально заснованих поселень для певних громад.

Друга частина назви – «Ковельська» – вказує на тісний зв'язок із містом Ковель. Історично село входило до складу ковельських маєтностей, про що свідчить документ 1551 року, коли королева Бона Сфорца надала місту Ковель привілей, зокрема передбачивши, що 10 підданих із Волі-Ковельської будуть служити костелу Святої Анни [25].

Легенда про землю непокірних

У 1500-х роках, коли польські магнати все дужче тиснули на селян, неподалік Ковля в глухих лісах оселилася група втікачів. Вони були різними: серед них були й козаки, і білоруські селяни, і навіть кілька шляхтичів, що посварилися зі своїми панами. Ці люди прагнули одного – волі, тобто свободи.

Вони заснували поселення і нарекли його Вулька, що означало «мале село» або «відокремлене поселення». Але не просто Вулька – Вулька-Ковельська, бо знали: недалеко – Ковель, а значить, небезпека.

Коли магнати дізналися про село втікачів, то послали військо, аби покарати непокірних. Але жителі дали відсіч – і не раз. Три дні й три ночі тривали сутички в лісах, навіть річка Турія, що текла неподалік, вийшла з берегів, ніби прагнула захистити Волю.

Кажуть, що в ту ніч жінки села вийшли зі свічками й стали півколом навколо дерев'яної каплички. Вони молилися про одне: щоб село ніколи не впало перед чужою волею. І сталося диво – військо магната відступило.

З того часу село стало символом незламності. А в народі почали казати: «Там, де Воля – там Ковель не панує».

Таким чином, назва села Воля-Ковельська свідчить про багатовікову тяглість поселення, а географічна близькість до Ковеля забезпечує село економічними та соціальними зв'язками з райцентром.

село Гішин
(Гушин)

Точна дата заснування села Гушин відсутня, проте у 1906 році воно входило до Несухойської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване неподалік міста Ковеля. Через село протікає річка Турія, яка є важливим водним шляхом та джерелом для місцевих мешканців.

Навколишній ландшафт переважно рівнинний, з родючими ґрунтами, що сприяють сільському господарству. Типовими є ліси та луки, характерні для Поліської зони, що робить місцевість придатною для землеробства, рибальства та скотарства.

Припускається, що слово «Гішин» може бути видозміненою формою старослов'янського слова, пов'язаного з болотистою місцевістю або річковими заплавами, що пояснюється близькістю до річки Турія.

Можливе також походження від давньослов'янського або балтійського імені «Гиш» або «Гуш», що могло належати першопоселенцю або власнику земель [23].

У документах початку ХХ століття зустрічається назва Гушин, що вказує на поступову зміну вимови.

Легенда про Гішинську правду

Давним-давно, коли Ковель ще був дерев'яним містом, на березі Турії розкинулося невеличке поселення – Гушин. Його мешканці були мирні, роботящі, знані на всю округу за чесність. Навіть ковельські купці казали: «Якщо хочеш правди – йди в Гушин».

У ті часи Турія часто змінювала русло. І одного року стала затоплювати гушинські ниви. Люди звернулися по допомогу до пана з Ковеля, але той насміхнувся:

– Якби ви мені платили золотом, може, й загатив би ріку!

Та знайшовся у селі старий майстер на ім'я Левко, що знав старовинні секрети дерева. Він змайстрував особливу загату з вербового плоту й кам'яного замку, прикликав річку словами-закляттям, що дісталися йому ще від діда. Ріка враз заспокоїлася, ніби почула голос предків.

Минув час. Коли до села знову прийшли чужинці й спробували вирубати ліс і змінити течію Турії, ріка раптом вийшла з берегів саме там, де стояли загарбники. Їхній табір змило, а гушинські хати лишилися сухими.

Люди кажуть: Турія пам'ятає справжню правду. І якщо збрешеш на цій землі – вода покаже істину. А старі гушинці й досі вчать дітей: «Говори, як для Турії – бо вона брехню не несе».

Таким чином, назва села Гішин, ймовірно, пов'язана з особливостями рельєфу.

село Городилець

Перша писемна згадка про село Городилець датується 1502 роком [86].

Через поселення протікає річка Турія, яка є важливим природним елементом місцевого ландшафту.

Місцевість навколо села має характерні риси Полісся – рівнинний рельєф, ліси, лугові пасовища та болотисті ділянки. Завдяки близькості до річки Турії тут завжди були сприятливі умови для рибальства, скотарства та землеробства.

Слово «город» у давньослов'янській мові означало «укріплене поселення» або «місто» [23]. Можливо, в давнину тут існувало оборонне укріплення (городище), яке служило захистом для мешканців від набігів.

Назва також могла походити від слова «городити» – тобто будувати, обгороджувати, захищати поселення від ворогів або диких тварин.

Є версія, що назва походить від давньослов'янського імені Городило або Городил. Подібні імена зустрічалися в середньовічній Русі.

Легенда про зачарований город

Колись на місці теперішнього села Городилець простягався густий ліс, а серед нього – невеличке поселення городників, які вміло обробляли землю і славилися на всю округу своїми врожаями. Річка Турія, що текла поблизу, надавала їхнім городам родючості, а людям – спокою.

Серед городників особливо виділявся дід Омелян, який вирощував рідкісну траву, що за повір'ям мала силу лікувати хвороби й

розганяти злі духи. Казали, що цю траву він знайшов після дивного сну, в якому стара бабуся в білому одязі привела його до джерела і прошепотіла:

– Посієш тут – і земля буде вдячна. Але пам'ятай: не для багатства, а для добра.

Та коли про врожай Омеляна дізналися магнати з Ковельського двору, вони вирішили забрати цю землю. Прийшли з військом, а з ними й купець, що хотів збудувати на місці села палац.

Тієї ж ночі Турія раптово розлилася, затопивши все навколо, крім городів Омеляна. Купець у страху втік, військо розсіялось, а люди ще довго бачили у воді відбиток жіночого обличчя – ніби охоронниця села повстала на захист.

Відтоді поселення почали називати Городищем – від слова «город», що був врятований силою природи і духу. А ще кажуть: «У Городищі земля пам'ятає добро. Посієш із серцем – і збереш із благословенням».

Таким чином, назва села Городище, можливо, вказує на стародавнє укріплене поселення, яке колись тут існувало.

село Доротище (Дороготище)

Перша писемна згадка про село Дороготище датована 1502 роком. У XVII столітті село мало назву Доротище [86].

Місцевість, на якій розташоване поселення, є типовою для Полісся: рівнинний рельєф, болотисті ділянки, лугові пасовища та мішані ліси. Близькість до річки Турії завжди сприяла розвитку рибальства, землеробства та скотарства.

Існує кілька версій щодо походження назви села Доротище.

За переказами, в давнину ця місцевість була густо заселена дикими тваринами. Люди, які подорожували цими краями, мали пересуватися обережно, «дорогою тихо». Саме ця фраза, за народною етимологією, згодом трансформувалася у назву Доротище.

Фахівці вважають, що назва походить від дохристиянського слов'янського імені Дороготех (Дороготиш). Подібні імена були

поширені серед східних слов'ян і часто використовувалися в якості основи для топонімів [25].

Деякі дослідники припускають, що назва може бути пов'язана з давніми торговими шляхами, які проходили через цей регіон. Доротище могло бути місцем перепочинку для купців, які везли товари через Волинський край.

Легенда про Дорогу Тиші

Колись давно на цих землях був величезний ліс, крізь який вела вузька стежка. Подорожні уникали цієї дороги, бо вона була тиха – надто тиха. Навіть птахи замовкали, коли хтось проходив. Місцеві казали: це дорога, яку обрала сама тиша, щоб сховатися від людського крику.

За переказом, одного разу мандрівник на ім'я Яків заблукав у лісі. Він ішов уже третій день, коли раптом опинився на цій стежці. Було так тихо, що він чув, як падає листя. Уперед його вела якась незрозуміла сила, а коли зупинився – почув голос дівчини:

– Тільки той, хто не боїться тиші, знайде спокій.

Яків пішов далі і вийшов на галявину, де побачив стару дерев'яну капличку. Біля неї стояла жінка в білому – ніби сама Тиша у людському образі. Вона простягнула йому пучок польових квітів і зникла, як тінь.

На тому місці Яків і збудував свою хату. Потім оселилися й інші – ті, хто шукав миру і душевної рівноваги. Поселення почали називати Дороготище або Доротище – місце, де дорога веде в тишу, або де тиша має свою дорогу.

Кажуть, навіть зараз у глибокі тумани, якщо зупинитися й мовчати, можна почути тихий жіночий голос, що питає: «Чи не загубив ти свій спокій, подорожній?»

Таким чином, назва села Доротище може бути пов'язана як із народною етимологією («дорогою тихо»), так і з давньослов'янським іменем Дороготех.

село Заріччя

Перша писемна згадка про село Заріччя датована 1664 року [86].

Село Заріччя розташоване на берегах річки Турії. Назва села вказує на його місцезнаходження, яке воно розташоване «за річкою», що є типовою назвою для поселень, розташованих на іншому березі водойми.

Місцевість навколо Заріччя має характерні риси Полісся: рівнинний рельєф, наявність заплавних луків, болотистих ділянок та мішаних лісів. Завдяки річці Турії, село здавна було придатним для рибальства, землеробства та скотарства.

Назва села Заріччя має очевидне значення – село розташоване «за річкою» Турією, що відображає його географічне положення. Подібні топоніми зустрічаються в багатьох регіонах України.

Легенда про скарб під Турією

Колись давно на місці, де зараз стоїть село Заріччя, було лише кілька хуторів і велика сивовусо-зелена річка Турія, що петляла між лісами та луками. Люди казали, що в глибинах Турії живе водяник Сіроман, який охороняє давній скарб, схований під річковим дном ще з часів Київської Русі.

Скарб той, за легендою, належав воєводі, який утікав із дружиною та золотом від ворогів. Коли зрозумів, що втекти не зможе, наказав слугам утопити скриню в найглибшому вирі річки, а сам загинув у бою. З того часу на Турії щоночі з'являється легкий туман, а у воді чути дзвін – ніби золоті монети перекочуються у скрині.

Минуло багато років. Один сміливий парубок на ім'я Олекса вирішив відшукати скарб. Вночі, озброєний тільки ліхтарем і вірою, він пішов до річки. Вітер стих, туман згустився, а з води раптом виринув старий із срібною бородою – водяник Сіроман.

– Ти хочеш багатства? – спитав він.

– Я хочу допомогти селу: збудувати міст, школу, церкву..., – відповів Олекса.

Сіроман пильно подивився на нього, махнув рукою – і на поверхню впливла важка скриня. Але, коли Олекса торкнувся її – вона розчинилася у воді. Замість золота на березі залишилися лише кілька каменів, схожих на монети.

Парубок повернувся додому, а наступного ранку... у центрі села з'явилися майстри, деревина і червона цегла. Кажуть, що це водяник виконав бажання того, хто шукав не багатства, а добра.

З тих пір село почало зростати. А кожен, хто ввечері підійде до Турії і подивиться на її воду, побачить у ній не відбиття – а майбутнє, яке він будує своїми вчинками.

Таким чином, назва села Заріччя походить від його географічного положення «за річкою», що вказує на близькість поселення до річки Турії.

село Зелена (колонія Зелена)

Перша писемна згадка про колонію Зелена датована 1906 роком [86]. Населений пункт був заснований переселенцями, ймовірно, німецькими, польськими чи українськими колоністами, які освоювали ці землі. Як окреме поселення, село почало формуватися у 1927 році.

Рельєф тут характерний для Полісся: рівнинні ландшафти, родючі ґрунти, болота та заплавні луки, що сприяло розвитку сільського господарства, особливо землеробства та тваринництва.

Назва села Зелена, ймовірно, походить від навколишньої природи – густих лісів, луків і річкових долин, які надають місцевості особливої зелені в теплу пору року.

Легенда про Зелену Дівчину

Колись на місці, де тепер стоїть село Зелена, був лише ліс і невелика галявина, серед якої росла самотня срібляста береза. Люди з довколишніх сіл обходили цю місцину – казали, що вночі тут чути спів і сміх, а вдень ліс немов дихає, змінюючи стежки місцями.

Жила в тих лісах, за переказами, Зелена Дівчина – лісова берегиня, висока, вбрана у шати з моху, із заплетеним волоссям з ліщини й папороті. Вона охороняла природу й карала тих, хто шкодив лісу: дерева нещадно рубав, річку каламутив чи тварин мордував. Але тих, хто допомагав, нагороджувала щедро.

Одного разу на галявину прийшов хлопець на ім'я Гнат, який тікав від пана і шукав притулку. Він посадив кілька дерев, спорудив хатину з гілок і почав жити мирно, ловлячи рибу й доглядаючи за довколишніми травами. Якось уночі йому наснилася зеленоока дівчина, яка промовила:

– Збережи цю землю чистою – і вона збереже тебе.

Гнат залишився тут, а згодом до нього приєдналися інші втікачі й переселенці. Поселення розрослося, а всі жителі берегли ліс, не рубали даремно дерев, не полювали зайве. І хоча Зелена Дівчина більше не з'являлася, люди й далі бачили на сріблястій березі слід босої ноги, а вранці над галявиною лунала тиха мелодія – мовби сама природа співала їм дяку.

Так і виникла колонія Зелена, де й нині зберігають повагу до природи і шанують свою легенду.

Таким чином, назва села Зелена відображає природні багатства місцевості.

село Клевецьк (Клевечко)

Перша писемна згадка про село Клевечко датована 1511 роком [86].

Територія поселення витягнута зі сходу на захід і пролягає паралельно до села Ружин. Довжина єдиної вулиці села становить 2,5 км.

Місцевість, де розташоване село, має характерний рельєф. Права сторона трохи підвищена і являє собою відкритий незахищений простір. Ліва сторона є болотистою низиною, яка на початку ХХ століття була вкрита березовими та вільховими лісами, а також лозою та вербами. Східна частина та підвищена права сторона були вкриті сосновими та дубовими лісами.

Такий ландшафт сприяв розвитку лісового господарства та сільського промислу.

Назва села Клевецьк (або давніше Клевечко) має кілька можливих пояснень.

Походження назви від слова «клевець» – невеликого молотка, який використовувався в різних ремеслах та військовій справі. Або від воєнного знаряддя «клевець» – холодної зброї, подібної до бойового молота, із загостреними краями та довгою ручкою [23].

І. Свєшніков у книзі «Битва під Берестечком» описує козацьку зброю, схожу на клевець – з масивним похиленим вниз ударним краєм.

Відомий археолог Б. Мозолевський у праці «Скіфський степ» також згадує про клювець як вид зброї.

Поет Л. Череватенко використовує цей термін у поезії: «Бачу кожен мій спис і клювець колоском проростає житнім» [25].

Легенда про коваля з Клевецька

Кажуть, що в XVI столітті, коли тутешні землі ще були мало заселені, до місця, де згодом з'явився Клевецьк, прибув коваль на ім'я Остап. Він шукав спокою та місця для нової кузні – десть, де не дійде панська рука. І знайшов його в лісі, біля невеликого потоку. Там побудував кузню просто в землянці, а в печі горіло полум'я, мов у пеклі.

Остап мав дивовижний дар – його вироби не ламалися, а мечі, підковані ним, влучно били ворога. Люди подекували, що коваль мав чарівний клевець – молоток, який перейшов йому від діда, який був викутий ще за княжих часів. Нібито цей клевець ніколи не іржавів, а коли його опускали на залізо, то чути було не просто дзвін – а пісню.

З роками навколо кузні виросло поселення. Люди приносили Остапу хліб, рибу, полотно – в обмін на серпи, лопати, коси. Згодом і самі почали ставити хати, вирубували галявини, копали колодязі. Так і виникло село. А щоб вшанувати коваля й його диво-інструмент, поселення назвали Клевецьк – від магічного клевця, що подарував силу і людям, і землі.

Іноді старожили кажуть, що в тиші лісу ще можна почути відлуння того першого ковальського дзвону, а старі ковадла в селі досі служать поколінням майстрів.

Таким чином, назва села Клевецьк може бути пов'язана з ковальським ремеслом, зброярством або навіть військовими подіями, які могли відбуватися у цій місцевості.

село Колодниця

Перша писемна згадка про село Колодниця датована 1583 роком [86].

Географічно поселення знаходиться на правому березі річки Бобрівка, яка є однією з основних водних артерій цієї місцевості. Річка

протікає через територію села, створюючи живописні природні ландшафти та надаючи особливу атмосферу цьому населеному пункту.

Назва села Колодниця, ймовірно, походить від слова «колода» або «колодка», що вказує на зв'язок з деревом або колодами [23]. Це може свідчити про те, що територія села була пов'язана з лісами або місцевістю, де люди часто використовували колоди для будівництва чи інших господарських потреб.

Інша версія полягає в тому, що село могло отримати свою назву від слова «колодка» в контексті дрібного ремесла чи особливих будівельних традицій.

Легенда про криницю на колоді

У давнину, ще до заснування села, місцевістю мандрував подорожній, на ім'я Данило, що шукав місце, де осісти. Його шлях пролягав через непрохідні болота і хащі, і одного разу він опинився на березі невеликої, але стрімкої річки – Бобрівки. Виснажений, він впав біля старого пенька і промовив:

– Коли б тут була вода – я б залишився...

І раптом, просто перед ним, у затінку, під гілками верби, він побачив дерев'яну колоду, в якій билосся джерело – чисте, мов сльоза. Вода була холодна й смачна, а, напившись, Данило зрозумів: це знак.

Він вирішив залишитися, збудував собі хижу, обгородив місце, де бив той колодязь, почав називати свою оселю Колодницею – на згадку про ту рятівну дерев'яну криницю. Згодом до нього почали приєднуватися інші: хтось тікав від панів, хтось – від війни. Вони оселялися поблизу річки, використовуючи дерева, які валили та з яких будували житла, човни і справжні загати на річці – щоб приборкати її течію.

Кажуть, що навіть сьогодні, у старій частині села, біля верби, ще можна знайти залишки тієї самої криниці з колоди. І хто з неї нап'ється – той знайде свій шлях, як колись знайшов Данило.

Таким чином, назва села Колодниця може вказувати на наявність густих лісів та традиції використання деревини в побуті мешканців.

село Лапні

Точна дата заснування села Лапні не відома, проте у 1906 році село входило до Несухоїзької волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Географічно село розташоване на живописних пагорбах, що надає йому мальовничий вигляд, адже річка Турія, одна з важливих водних артерій регіону, проходить поряд, створюючи природний кордон. Розташування села на лівому березі Турії визначає специфічний ландшафт, де одна частина села може бути розташована на більш рівнинній місцевості, а інша – на злегка підвищеній території.

Назва села Лапні може походити від слова «лапа» (від лат. «lupa» – вовчиця), що вказує на диких тварин, можливо, вовків, що колись населяли ці території [23].

Інша версія говорить, що назва може бути пов'язана з особливістю рельєфу чи рослинності на місцевості, яка асоціюється з лапами або корінцями дерев. Згідно з етимологією, слово «лапня» може означати місце, де багато лісових матеріалів, або бути похідним від певного природного об'єкта [23].

За наступною версією, назва могла походити від давнього прізвища або імені першопоселенця, що дав ім'я цьому селу.

Легенда про Лапу-лісника

Колись давно, у часи, коли волинські ліси ще були непрохідними, в цих краях жив старий лісник на ім'я Лапа. Він знав кожну стежку, кожне дупло, кожну звірину у навколишніх пущах. Кажали, що він умів говорити з вовками й знав мову птахів. Ніхто не бачив, щоб він виходив у люди – лише сліди від його лаптів бачили по росі на ранкових галявинах.

Одного разу в село, що стояло за річкою, навідалася біда: діти почали зникати. Люди звинуватили вовків і вирушили з пастками в ліс. Але тоді з темряви вийшов Лапа і мовив:

– Не вовки то. То сам ліс гнівається, бо ви берете більше, ніж віддаєте...

І повів їх до старого дупла дуба, де знайшли дітей живими – ліс їх заховав, щоб люди схаменулися.

Вдячні жителі захотіли збудувати неподалік поселення, а назвали його на честь лісового захисника – Лапні.

Кажуть, що іноді, коли вранці ще лежить туман, на м'якому мохові можна побачити відбитки лаптів – мовби старий Лапа й досі ходить, стереже ліс і людей у ньому.

Таким чином, назва села Лапні може бути пов'язана з місцевими природними особливостями, або ж іменем першопоселенця.

село Любче

Перша писемна згадка про село Любче датована 1545 роком [86].

Поселення розташоване на мальовничих землях регіону, що є характерними для цієї місцевості. На південь від нього протікає річка Лютиця, що додає цьому населеному пункту особливої привабливості та історичної значущості. Річка була важливим джерелом води і транспортним шляхом, а також природним кордоном, який визначав межі поселень. Любче мало зручне розташування для землеробства, яке було основним заняттям місцевих жителів.

Назва села Любче може мати слов'янське коріння, яке вказує на любов або прихильність до цієї місцевості. Вона могла виникнути від слова «любий», що відображає красу чи значущість цього села для його мешканців або навколишнього середовища.

Проте, назва села походить від імені одного з родичів князя Любарта, якому було подаровано це село. Точних відомостей про заснування села немає, але судячи із суфікса «-че», час заснування поселення сягає часів Київської Русі [19].

Легенда про князя Любча

Колись, у часи князя Любарта, жив молодий воїн на ім'я Любч, який був не лише вірним дружинником, а й дуже мудрим радником. У битві під Берестям він врятував життя самому князеві, прикривши його щитом від ворожого списа. Вражений мужністю юнака, Любарт сказав:

– У тебе добре серце й міцна рука. Бери ці землі – хай стануть твоїм притулком і нагородою.

Любч оселився на пагорбах біля стрімкої річки, яка весною лютувала, затоплюючи береги. За це її прозвали Лютиця. А поселення, що виросло довкола укріпленої садиби воїна, почали називати Любче – на його честь.

Кажуть, що Любч не забув про свою вдячність і щоліта скликав селян на берег Лютиці, де влаштовував справедливі збори, допомагав бідним, а в годину небезпеки очолював захист поселення. Люди шанували його як захисника, суддю і мудрого керманича.

З того часу минуло багато століть, але на купах туману, що сходить з Лютиці на світанку, старожили кажуть – бачать постать княжого воїна, який і досі оберігає Любче.

Таким чином, назва села Любче пов'язана з одним із родичів князя Любарта.

село Ружин (Ружиньов, Ружині)

Перша писемна згадка про село Ружиньов, яке належало до володінь князя Михайла Ружинського, датована 1503 роком [86].

Місцевість навколо Ружина переважно рівнинна, з незначними підвищеннями. Ґрунти в цій зоні родючі, що робило територію придатною для землеробства.

У давнину територія була оточена густими лісами, які слугували природним захистом від нападів ворогів, зокрема татарських орд. Ліси також були багаті на дичину, що робило мисливство важливою частиною життя місцевого населення.

Через Ружин у давнину проходили важливі торговельні шляхи, які з'єднували Волинські землі із Центральною та Західною Україною, що сприяло економічному розвитку села, оскільки купці зупинялися тут для відпочинку і торгівлі.

Назва села Ружин походить від прізвища князя Михайла Ружинського, що є підтвердженням того, як імена великих землевласників або феодалів часто ставали основою для назви населених пунктів [19].

Назва Ружин може також бути похідною від стародавнього слова, пов'язаного з родом, його засновниками або певними топографічними особливостями місцевості.

Легенда про князя і ружу

У часи князя Михайла Ружинського село було невеликим, але добре захищеним. Одного разу, під час татарського нападу, князь був змушений залишити маєток і повести воїнів на захист сусіднього містечка. Залишивши в селі лише кількох охоронців та свою юну доньку Ружану, він поклався на її мудрість і відвагу.

Татари напали вночі. Ружана, розуміючи, що сили нерівні, наказала зігнати селян до підземель і наказала запалити на вулиці димові горщики зі смолою, які затягнули село чорним туманом. Вороги, вважаючи, що село вже спалене, не наважилися заходити в темряву і відступили.

Коли князь повернувся, він плакав від радості:

– Ти – моя квітка, моя ружа, – сказав він доньці. – І село віднині зватиметься Ружин, на честь твоєї сміливості.

Кажуть, що на тому місці, де Ружана врятувала людей, щороку розцвітає особлива дика троянда – темно-червона, з шипами, мов мечі. І люди донині пам'ятають про княжу дочку, яка врятувала село не мечем, а розумом.

Таким чином, назва села Ружин походить від прізвища князя Михайла Ружинського.

село Тойкут (містечко Несухойжі)

Перша писемна згадка про містечко Несухойжі датована 1502 роком. На той час села Тойкут не було, це був – один з кутків містечка [86].

Через територію села протікає річка Турія, яка відігравала важливу роль у житті місцевих жителів, забезпечуючи водопостачання, рибальство та слугуючи природним захистом від ворогів.

Рельєф місцевості переважно рівнинний, із невеликими пагорбами. Колись територія була вкрита густими лісами, які слугували

і прихистком для мешканців і джерелом будівельних матеріалів та палива.

Село мало давню назву Несухойжі, яка може походити від слова «їжа», що вказує на місце, де люди мали труднощі з харчами або де було важко добути їжу.

Інша версія назви пов'язана з особливостями місцевості: болотистими землями, через які було важко перевозити провіант.

Сучасна назва Тойкут походить від давніх слів «той» і «кут», що може означати «віддалений куток», захищене місце, що мало оборонне значення.

Легенда про зникле містечко Несухойжі

Колись на місці сучасного Тойкута стояло невелике, але горде містечко з чудернацькою назвою Несухойжі. Люди там жили працюючись, але з деяким гонором – вважали, що їхні землі кращі за інші. Містечко багатіло: мали ремісників, млини, навіть невеличкий ринок щонеділі.

Через поселення текла ріка Турія – тиха, але підступна. Вона давала життя: рибу, вологу лукам і худобі. Але її берегів боялися: Турія, казали, мала душу і могла слухати. А якщо зневажити її – то й карала.

Якось до міста прибули ченці, що подорожували з монастиря на Поліссі. Вони просили прихистку й їжі. Але старости міста, надто пишаючись своїм достатком, відмовили: «Нам самим не сухо їсти, а ви шукайте долі в іншому місці!»

Увечері того ж дня піднявся вітер. Небо затягло чорними хмарами. Турія почала шуміти й хвилюватися, немов у гніві. Вночі сталася повінь, якої не пам'ятали навіть найстарші. Вода затопила поселення, змила будинки й поля. Вранці на тому місці лишилися тільки болота й руїни.

Кажуть, Турія забрала Несухойжі за людську пиху й скупість. І лише один пагорб на правому березі залишився сухим – на ньому й постало нове поселення. Люди назвали його Тойкут – бо це був «той кут», що вцілів після Божого гніву.

І з того часу місцеві завжди з повагою ставляться до ріки. Бо знають: Турія пам'ятає.

Таким чином, назва села Тойкут тісно пов'язана з містечком Несухойжі та має значення віддаленого або особливого куточка містечка, де мешкала окрема громада.

3.4.11. Колодяжненська територіальна грумада

Утворена 8 жовтня 2016 року шляхом об'єднання Колодяжненської, Кричевичівської, Скулинської та Уховецької сільських рад Ковельського району (рис. 3.31).

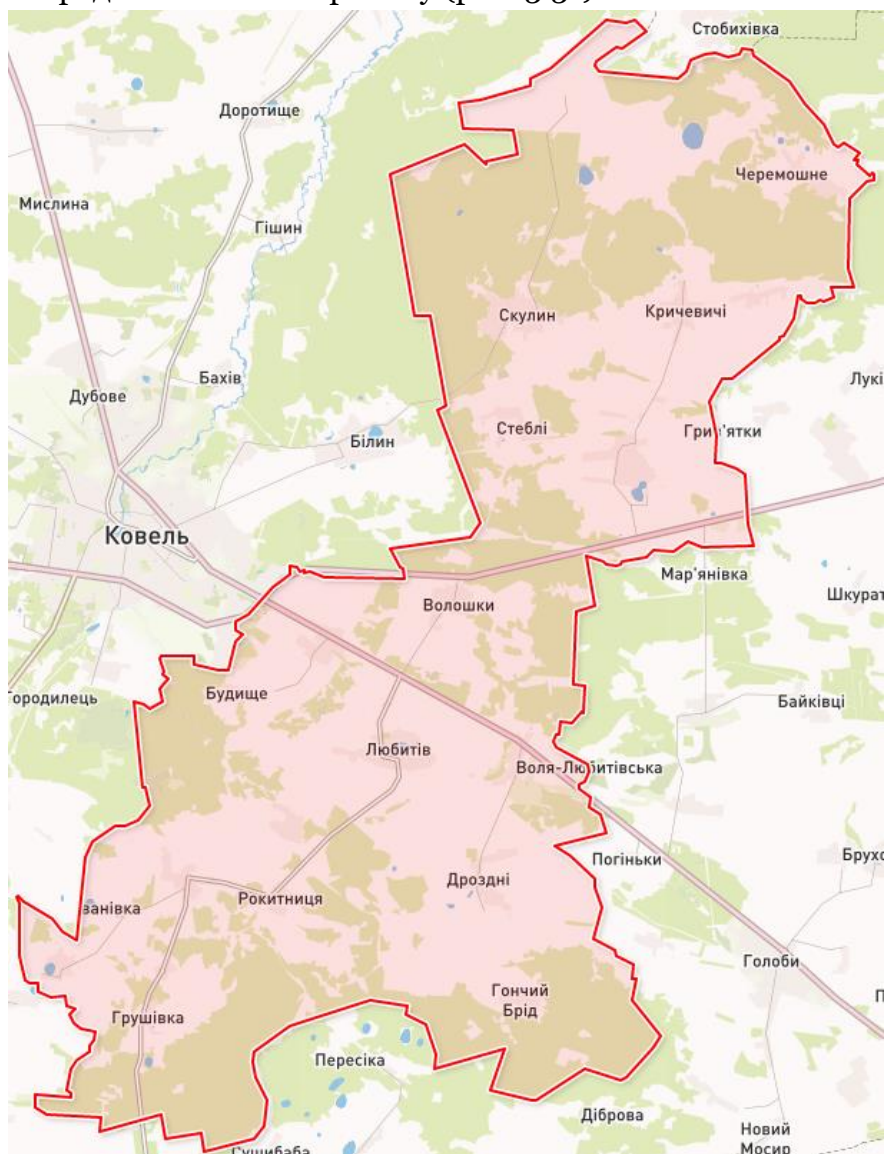

Рис. 3.31. Картосхема Колодяжненської територіальної громади [46]

До складу громади входять 19 сіл: Білашів, Будище, Волошки, Воля-Любитівська, Ворона, Гончий Бід, Грушівка, Дроздні, Іванівка, Колодяжне, Кричевичі, Ломачанка, Любитів, Перковичі, Рокитниця, Скулин, Стеблі, Уховецьк та Черемошне (рис. 3.31).

село Колодяжне

Перша писемна згадка про село Колодяжне датована 1240 роком [86].

Село розташоване в долині, де колись було багато джерел і криниць, а також невеликі струмки, які живили місцеві болота та водойми.

Колись територія була вкрита густими лісами, які поступово вирубувалися для розширення сільськогосподарських угідь. Ґрунти родючі, сприятливі для землеробства, особливо для вирощування жита, пшениці та льону.

Через поселення проходили стародавні торгові маршрути, що з'єднували Волинь із Галичиною та Києвом.

Село Колодяжне отримало свою назву від «колодязів» – великих і глибоких криниць, що були головним джерелом води для місцевих мешканців. У давнину тут було багато природних джерел, які місцеві жителі облаштовували у вигляді колодязів.

Також можливе походження назви від старослов'янського слова «колод», що означало «колода», можливо, назва походить від дерев'яних конструкцій, що використовувалися для укріплення колодязів [23].

Існує також легендарна версія назви, яка вказує, що село заснував мандрівник на тому місці, де він викопав перший колодязь.

Легенда про колодязь долі в Колодяжному

Колись дуже давно, ще за княжих часів, на місці сучасного села простягалися дикі луки, дубові гаї й старовинна стежка, якою подорожували ченці, козаки й навіть князі. У цих краях зупинився

старий мандрівник, що шукав місце для спочинку. Він мав дар передбачати майбутнє й вмів говорити з природою.

Одного дня, коли сонце палало над лісом, мандрівник вдарив палицею об землю, де, за його словами, схрещувалися «життєві дороги». І з-під землі забило джерело – чисте, мов кришталь. Люди, які тут поселилися, викопали там колодязь, який не пересихав навіть у посушливі роки.

Цей колодязь став святим. Казали, що вода з нього не лише зцілює тіло, а й очищає душу. Молоді дівчата приходили сюди вночі, щоб побачити у відображенні свого судженого, а матері приносили воду немовлятам, щоб мали щасливу долю.

Звідси й назва поселення – Колодяжне, від слова «колодязь». Але місцеві вірили, що той, хто зневажить колодязь або набере води без молитви, втратить прихильність долі.

Минали роки, село зростало, а неподалік колодязя народилася Леся Українка. Люди вірять, що саме той дух землі, той древній джерельний спокій, який пронизував повітря, надихнув її на безсмертну поезію.

Кажуть, якось уночі до колодязя підійшов поетичний привид – жінка з косами, в білому одязі, яка мовчки вдивлялася у воду. А вранці хтось знаходив на камені над джерелом пелюстку фіалки й невидимі рядки вірша...

Таким чином, назва села Колодяжне, ймовірно, походить від давнього слов'янського кореня, пов'язаного з природними особливостями місцевості або діяльністю її перших поселенців.

село Білашів **(Белашів, Білашів)**

Перша писемна згадка про село Белашів датована 1466 роком [19].

Поблизу села протікає кілька малих річок і струмків, які впадають у Турію. Ландшафт характеризується рівнинною місцевістю, оточеною луками, полями та лісами. Ґрунти родючі, що сприяло розвитку землеробства і скотарства з давніх часів.

Існує кілька версій щодо назви села Білашів.

Можливо, село заснував чоловік на ім'я Білаш або родина Білашів.

За легендою, колись у цих місцях було біле поле льону або квітучої гречки, яке виділялося на тлі лісів.

Також поселення могло бути засноване козаками чи переселенцями, які назвали його Білашів, як одну з існуючих місцевостей в Україні.

Проте, назва села Білашів походить від антропоніма Білаш [19].

Легенда про брата Белаша

Колись давно, у ті часи, коли княжі землі ще боронилися від татарських набігів і польських панів, у цих місцях оселилися двоє братів – Белаш і Броніслав. Старший, Белаш, був мужній козак, відомий у цілій окрузі за свою хоробрість. Його загін захищав місцевих селян від нападників, будував укріплення і навіть мав свою козацьку варту.

Одного дня орда наблизилася до місцевих лісів, сподіваючись раптово напасти на поселення. Та Белаш вивів своїх людей на оборону, використовуючи хитрість і знання місцевої топографії. Він змусив ворогів подумати, що тут стоїть велике військо, розводячи багаття на пагорбах і здіймаючи пил кінними загонами. Татарське військо злякалося і повернуло назад, думаючи, що потрапило у пастку.

Після тієї перемоги люди з ближніх хуторів почали селитися поруч із Белашем. Вони збудували хати, млини, каплицю. І коли хтось питав, де саме вони живуть, відповідали просто: «Тут, біля Белаша...»

Згодом назва прижилася – Білашів.

Кажуть, у святкові ночі, коли вітер шелестить крізь старі верби, біля джерела на околиці села можна побачити тінь вершника в козацькому жупані. То сам Белаш наглядає, щоб жоден ворог не прийшов у його землю, яку він колись оберігав.

Таким чином, назва села Білашів пов'язана з іменем першого поселенця на ім'я Білаш.

село Будище

Перша писемна згадка про село Будище датована 1583 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Воронки, що є притокою більшої водної артерії регіону.

Навколишня місцевість багата на ліси, пагорби та родючі ґрунти, що здавна сприяло веденню сільського господарства. У давнину тут були густі дубові ліси, які використовували для будівництва та господарських потреб.

Назва села Будище походить від слова «буди» (лісові хатини, місця для виробництва дьогтю) [23]. У давнину в цих місцях могли жити люди, які займалися виробництвом дьогтю, вугілля та смоли.

Можливо, тут знаходилися лісові хутори або поселення будівельників, які зводили мости, млини чи оборонні споруди.

Козацька версія – Деякі джерела пов'язують назву з поселеннями козаків, які створювали тимчасові «буди» для відпочинку та оборони від ворогів.

За народними переказами, люди в селі жили дуже бідно і своє житло будували у вигляді «буд», звідси і назва села Будище.

Легенда про Будище і зниклий дзвін

У давнину місце, де нині розкинулося село Будище, було суцільним лісом. Могутні дуби, темні ялиці та густі зарості приховували невелике поселення лісорубів. Вони будували буди – примітивні хатки без димарів, де жили та випалювали смолу. Так і пішла назва – Будище, від «буд» – лісових тимчасових хатин.

Одного разу до лісу прибув старець у довгому сірому кожусі. Ніхто не знав, хто він і звідки. Він попросив прихистку, а лісоруби дали йому куток у буді. Уночі старець довго щось малював на піску біля річки Воронка та бурмотів стародавні слова. На ранок на місці його чарування з'явився... дзвін.

Це був великий дзвін із дивними символами й голосом таємничої сили. Коли в нього вперше вдарили – навколо стих вітер, затихла вода в річці, навіть птахи притихли. Люди злякалися, але старець мовив:

– Цей дзвін оберігатиме ваш край. Та пам'ятайте: якщо колись у селі зникне правда – дзвін сам піде в річку.

Минуло багато літ. Село зросло, перетворилося з лісового хутора на громаду з церквою, млином і ґаздами. Але прийшли тяжкі часи – почалися чвари, зради, доноси. Люди стали забувати старі заповіді.

Однієї ночі піднявся сильний буревій. І серед грому люди почули дивний глухий звук. На ранок дзвін... зник. А на березі річки Воронка лишилася лише глибока вирва, звідки струменіла чорна вода.

Кажуть, що дзвін і досі десь на дні Воронки, а коли в селі панує злагода, на світанку чути тихе дзеленчання з-під води. То знак, що дзвін ще не втратив надії.

Таким чином, назва села Будище тісно пов'язана з його природними умовами та діяльністю місцевих жителів.

село Волошки (Волохи)

Перша писемна згадка про село Волохи датована 1433 роком [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості, багатій на ліси, річки та родючі ґрунти. Територію села перетинає річка Боровка, яка здавна була важливою водною артерією для місцевих жителів.

Околиці села багаті на чисті джерела, які, за переказами, мають цілющі властивості. Колись тут пролягали торгові шляхи, якими пересувалися купці, чумаки та навіть військові загони.

Існує кілька версій походження назви села Волошки (Волохи), яка може походити від етноніму «волохи» – так у середньовіччі називали романізовані народи, зокрема волохів (предків сучасних румунів і молдаван), які могли оселитися у цій місцевості ще за княжих часів [23].

Місцеві перекази свідчать, що тут жили відважні воїни, яких відрізняла довга борода та буйна шевелюра.

У давнину навколо поселення росло багато блакитних волошок, що могло стати причиною зміни назви.

За свідченнями місцевих жителів, давня назва Волохи походить від власника – боярина Волоха.

Легенда про боярина Волоха і живу воду з Боровки

Колись, у далеких часах, коли над Поліссям ще ходили тумани, повні чаклунських таємниць, по берегах річки Боровки розкинувся маєток боярина на ім'я Волох. То був чоловік суворий, але справедливий, знаний своєю мудрістю, а ще більше – безстрашністю.

Кажуть, що Волох мав доньку – красуню Ладану. У неї було волосся, як стигла пшениця, а очі кольору неба після дощу. Багато хто знатний сватів приходив, але Ладана всім відмовляла. Її серце належало простому юнакові з лісового роду – Микули.

Коли Волох дізнався про їхнє кохання, розгнівався. Він наказав забрати Микулу до війська, а Ладану замкнути в башті на краю маєтку. Але тієї ж ночі, за словами старих людей, річка Боровка почала шуміти і підійматися. Вода затьмарила небо, а з річки вийшла жінка в сріблястому одязі – водяниця, дух ріки.

– Ти знехтував любов, Волоху, – сказала вона, – тож ти втратиш те, що маєш найдорожче.

Вранці служники знайшли башту порожньою. Ладана зникла. Кажуть, що вона втопилася від розпачу, але старі бабці шепотіли, що водяниця перетворила її на русалку, а з того часу кожної весни на березі чути її пісню.

Боярин Волох зник за кілька літ. А село, що виросло на місці його маєтку, люди почали називати Волохи, з часом – Волошки.

І ще одне: у Боровці, якщо знати місце, досі є криниця, яку називають живою водою Ладани. Кажуть, якщо її знайти – серце відчує правду і віднайде кохання, яке не може знищити ні час, ні людська жорстокість.

Таким чином, назва села Волошки, ймовірно походить від слова «волошка», що вказує на наявність цієї квітки в місцевих ландшафтах.

село Воля-Любитівська (Вулька-Любитівська)

Перша писемна згадка про село Вулька-Любитівська датована 1570 роком [86].

Місцевість, на якій розташоване поселення, переважно рівнинна, з незначними пагорбами, які формують характерний для Полісся ландшафт. Село розташоване неподалік озера, що забезпечувало його мешканців водними ресурсами та сприяло розвитку рибальства. Ліси й болота, що оточували поселення, слугували природним захистом та джерелом деревини, ягід і грибів.

Назва Воля-Любитівська або Вулька-Любитівська може походити від старослов'янських топонімів, де «Воля» традиційно означає «вільне», а Любитівська вказує на приналежність до певної місцевості або володінь, зокрема, до поселення Любитів [23]. Зміни у написанні назв могли статися з часом, що відображало особливості розвитку мови та адміністративного поділу.

«Воля» – означає поселення, засноване вихідцями з кріпосного стану або надане вільним селянам (як «слобода»). У часи Великого князівства Литовського такі села засновували для залюднення нових територій або ж як привілей для звільнених від панщини людей.

«Любитівська» – походить від сусіднього давнього поселення Любитів, яке вперше згадується у XIV столітті. Село було засноване як частина маєтків Любитівської волості, звідси й походить його друга назва.

Легенда про волю з Любитівського лісу

У другій половині XVI століття на північ від Любитова, серед темних, густих лісів, ховалося кілька хатин. Тут жили втікачі – ті, хто втік від панів, повинностей і жорстокої неволі. Вони були різні: кріпаки, які втекли з маєтків на Поділлі; гайдамаки, що лишилися без загону; навіть колишній ченчик, який зрікся монастиря, бо втомився мовчати.

Ці люди об'єдналися. Збудували спільний дім, копали криниці, обгородили ділянку лісу і дали своєму поселенню назву Воля, бо це було місце, де вони вперше відчули себе вільними.

Одного разу сюди прибули посланці князя з Любитова, вимагаючи здатися й повернутися під кріпацький тягар. Але старий ватажок громади, козак на ім'я Гнат Чорнобров, вийшов і мовив:

– Ми не чинимо зла. Ми живемо по правді. І якщо наш гріх – це жити вільно, то судить нас самі – совістю.

Посланці повернулися ні з чим, а невдовзі сам князь, побачивши, що з цієї громади виходять добрі ремісники, мисливці й навіть вояки, офіційно дозволив існування поселення, назвавши його Вулькою-Любитівською – тобто «малою вольницею» поблизу Любитова.

Кажуть, що й нині, коли тиша огортає ліси поблизу села, можна почути пісню свободи – ту саму, яку співали ті перші поселенці: про хліб, що пахне волею, про сокиру, що будує, а не нищить, і про серце, що не боїться.

Таким чином, назва села Воля-Любитівська вказує на приналежність вільного поселення до певної місцевості.

село Ворона

Перша писемна згадка про село Ворона датована 1573 року [86].

Поселення розташоване на Поліссі, неподалік від місця злиття двох річок – Воронки (правої притоки Турії) та її лівої притоки Рокитенки. Ці водні артерії не лише формували місцевий ландшафт, але й слугували природним захистом, забезпечували рибальство та сприяли розвитку сільського господарства.

На околиці села здавна існує загата – штучна водойма, створена для регулювання рівня води та використання її в господарських цілях. Ліси й заболочені луки навколо села багаті на дичину, гриби, ягоди та лікарські рослини, що століттями забезпечували місцеве населення.

Назва села Ворона, ймовірно, пов'язана з гідронімом, який походить від давнього слова «ворон» (чорний, темний) або пов'язаний з великою кількістю ворон, що оселялися біля води [23].

За переказами, у давнину місцеві ліси були домівкою для великих зграй воронів, які кружляли над болотами, тому подорожні називали ці місця «воронячими».

Походження від старослов'янського «ворон» (захисник, воїн) вказує на можливий зв'язок із воїнами-дружинниками, які селилися тут після військових походів.

Легенда про Чорну Ворону і два джерела

Давно-давно, коли земля навколо ще була дикою, а ліси – непролазними, жили у цих краях два брати – Рокита і Ворон. Обидва були лісовими оберегами, духами вод і дерев, що охороняли кожен своє джерело: Рокита – світлий, лагідний, друг усіх мандрівників, а Ворон – мовчазний, суворий, але справедливий.

Та настав час, коли між джерелами почали сваритися люди – одні хотіли води для млина, інші для рибальства, ще інші будували на тому місці греблі. І ворожнеча доходила до крові.

Щоб припинити чвари, брати вирішили поєднати свої сили. У день весняного рівнодення обидва вийшли з вод – Рокита, як світлий юнак із очима кольору неба, і Ворон – у чорному, з глибоким поглядом. Вони поклали руки на землю і мовили:

– Нехай з наших джерел постане річка одна, а з неї – земля, де більше не буде ворожнечі, а буде злагода і життя.

І тоді сталося диво: потоки Рокитенки і Воронки злилися в одне русло, а над їхнім злиттям закружляла чорна ворона – вісниця миру й сили. Люди збудували там поселення й назвали його Ворона – на честь того, хто об'єднав, зцілив і навчив мудрості.

Кажуть, що і сьогодні, коли заходить сонце, над злиттям річок пролітає чорна ворона – не як зловісна птиця, а як символ єдності, нагадуючи людям: вода в річці – одна, хоч джерел багато.

Таким чином, назва села Ворона пов'язана із річкою Воронкою.

село Гончий Брі́д

Перша писемна згадка про село Гончий Брі́д датована 1570 роком [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості, серед лісів і луків. Біля села протікає невелика річка, яка у давнину слугувала

природним шляхом для мандрівників та мисливців. Місцевість була багата на звірину, що приваблювало княжих ловчих і мисливців. Болота та пагорби довкола села створювали своєрідний ландшафт, а родючі ґрунти сприяли землеробству та гончарству.

Назва села Гончий Брід походить від слів «гончий» (мисливський собака, який бере участь у полюванні) та «брід» (мілке місце для переправи через річку або болото) [23]. За переказами, тут часто відбувалися княжі лови і саме в цьому місці мисливці переправляли своїх собак через річку.

У цій місцевості могли проживати майстри-гончарі, які випалювали глиняний посуд. Брід міг слугувати важливим шляхом для перевезення їхніх виробів.

Село могло стояти на старому торговельному або військовому шляху, де був зручний брід через річку. Назва могла закріпитися через часте використання цього місця для переправ.

Легенда про княжих гончаків

Колись у цих краях полював волинський князь зі своєю дружиною. Полювання було вдалим, але раптом почалася сильна злива і дружина князя, перетинаючи брід, втратила дорогоцінний перстень. Вона дуже засмутилася і тоді один із гончаків, почувши її плач, кинувся у воду й, пірнувши, дістав перстень із мулу.

Князь, вражений розумом собаки, наказав назвати це місце Гончий Брід на честь вірного пса. З того часу тутешні мисливці вірили, що їхні гончі собаки будуть найвитривалішими, якщо вони нап'ються води з цього броду.

Легенда про Гончука і зачарований брід

Колись, у темні часи, коли волинські ліси були густішими, а люди ще тільки оселялися на берегах річок, жив у цих краях мисливець на ім'я Гончук. Він не був ні паном, ні простим селянином – про нього казали, що мав у собі щось звіряче: гострий зір, слух, здатність розуміти мову вовків.

Гончук оселився поблизу бродового місця, де річка була неглибока, але небезпечна: під водою ховалися вири, які затягували худобу, а часом – і людину. Люди оминали той брід, називаючи його «злим».

Але Гончук ходив через нього щодня, наче знав таємницю. З ним завжди були два чорні гончі пси. Кажуть, одного разу, коли татарський загін намагався перейти через брід, земля під ними затремтіла, вода здійнялася вгору, а з лісу вискочили десятки чорних псів – на чолі з Гончуком, якого вже не впізнавали: він був ніби наполовину звір, із палаючими очима.

Загін зник у вирі, а брід з того часу став «тихим». Люди повірили: Гончук заляв це місце, щоб воно служило тільки своїм, побудували неподалік поселення, яке назвали Гончим Бродом – на честь того, хто приборкав воду й темряву.

Кажуть, що іноді, коли місяць повний, з-за річки чути виття гончих псів. Але це не біда – то лише Гончук обходить своє місце, оберігаючи людей від того, що може прийти з іншого боку броду...

Таким чином, назва села Гончий Брід може мати відношення до географічної особливості місцевості, такої як перехід через болото.

село Грушівка

Точна дата заснування села Грушівка відсутня, проте у 1906 році воно входило до Новодвірської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості, оточений лісами та луками. На його південній околиці знаходиться озеро Грушівське, яке є важливим природним об'єктом регіону. Вода в ньому чиста, а береги поросли очеретом і верболозами. Це озеро здавна було джерелом рибальства для місцевих жителів. В давнину воно мало ще й сакральне значення – люди вірили, що вода з нього має цілющі властивості.

Назва села Грушівка, ймовірно, має гідроніматичне походження і походить від назви озера Грушівське.

Також пропускають, що назва походить від наявності грушевих садів, які колись рясно росли на цій території.

За іншою версією, село отримало назву від імені першого поселенця – козака Грушка, який оселився тут у XVI–XVII столітті [19].

Є ще одна цікава гіпотеза, що колись біля озера росло старезне грушеве дерево, під яким подорожні зупинялися відпочити. Це дерево стало своєрідним орієнтиром, а згодом село отримало відповідну назву.

Легенда про грушу кохання

Давно, коли ці землі були ще дикими, а озеро тільки починало набирати води з джерел і дощів, на пагорбі над ним росла величезна, розлога груша. Вона була така стара, що місцеві казали – їй більше ста років, а, може, й більше, бо стояла вона ще до того, як люди почали зводити тут хати.

Колись на цих берегах жила дівчина Маруся – красуня і добра душа, яка щовечора приходила до озера співати пісень. За нею упадав панич із сусіднього села, та серце Марусі належало простому пастуху на ім'я Остап.

Панич, дізнавшись про це, розлютився і наказав слугам зрубати грушу, під якою зустрічалися закохані. Але коли перша сокира вдарила по стовбуру, озеро раптово збурилося, здійнявся вітер, а з гілля груші вирвався сяючий вихор, що обпалив сокирників. Панич утік, а груша вціліла.

Тієї ж ночі Маруся й Остап утекли до лісу й більше їх ніхто не бачив. Але кожної весни груша цвіла особливо рясно, а над озером стояла тиша й дивна солодкава свіжість – ніби пахощі кохання.

З часом навколо груші виросло село, яке й назвали Грушівкою, на честь дерева, що оберігало справжнє кохання. А озеро – Грушівським, бо в ньому, кажуть, досі живе дух тієї груші, що стоїть на сторожі вірних сердець.

Таким чином, назва села Грушівка, ймовірно, пов'язана з назвою озера, біля якого воно розкинулося.

село Дроздні **(Дрозди, Дроздяни, Дроздень)**

Перша писемна згадка про село Дрозди датована 1521 роком [86].

Поселення розташоване в лісистій місцевості, неподалік від річки, яка колись слугувала природною межею між поселеннями. Тутешні землі багаті на чорноземи та лугові угіддя, що робило їх придатними для сільського господарства. В околицях села часто можна було побачити великі зграї дроздів, які збиралися тут на зимівлю або під час перельотів.

Назва села Дроздині має кілька можливих версій походження. Однією з яких є походження від птахів дроздів, адже ця місцевість колись була багатою на цих співучих птахів, тому поселення могло отримати відповідну назву [23].

Існує припущення, що перший мешканець або засновник села мав прізвище чи прізвисько Дрозд.

Давньослов'янське слово «дрозд» могло означати не лише птаха, а й людину хитру, кмітливу, адже в давнину дроздів вважали символом мудрості.

Проте, село Дроздні належало до земель волинських Дрозденських [19].

Легенда про Дрозда-вартового

У ті часи, коли Волиню ходили татарські орди, а села палили, немов свічки в ночі, на пагорбі над заплавами стояв старий дерев'яний маєток шляхтичів – роду Дрозденських. Господар – шляхтич Юрій Дрозденський – був знаний не тільки своїм воїнським вишколом, а й незвичайним другом: він мав ручного дрозда, якого назвав Грайко.

Птах не був звичайним. Кажуть, його колись поранили мисливці, а пан врятував і виходив. З того часу дрізд не покидав двору і завжди сидів на найвищому шпилі башти, пильнуючи околиці.

Одного разу, коли навала ворогів підійшла з боку лісів, ні собаки, ні сторожа не помітили підступу. Лише дрізд – чуйний і відданий – знявся в повітря і почав кричати так пронизливо, що люди збудились і встигли підняти тривогу. Завдяки Грайкові село врятували, а ворогів розбили під дубами.

На згадку про цей порятунок, Дрозденські на гербі роду додали дрозда з піднятим крилом, а село з того часу стали звати не інакше, як Дроздні – на честь того, хто врятував його від загибелі.

Кажуть, що й нині, у тихі весняні ранки, над селом чути спів дрозда – мов голос сторожового духа, який і досі пильнує спокій Дрозднів.

Таким чином, назва села Дроздині пов'язана з прізвищем пана Дрозденського, який жив в цих місцях.

село Іванівка (хутір Янувка)

Точна дата заснування хутора Янувка відсутня. У 1946 році, указом Президії ВР УРСР від 7 червня 1946 р. «Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування існуючих назв сільрад і населених пунктів Волинської області», хутір Янувка, Перковичівської сільської Ради Ковельського району, переіменували на хутір Іванівка [33].

Поселення розташоване на правому березі річки Турії і недалеко від Іваничівського озера, що додає мальовничості та історичної значущості цьому населеному пункту.

Річка Турія проходить поблизу, що робить село Іванівка частиною заплави та зоною, де водні ресурси й природні ландшафти відіграють важливу роль в житті місцевих жителів. Іваничівське озеро розташоване неподалік і є важливим водним об'єктом, який служить не лише природним багатством, але й важливою частиною екосистеми. Місцевість характеризується лісами і природними угіддями, що є свідченням високої природної цінності цього регіону.

Іванівка є типово українською назвою, що, ймовірно, пов'язана з ім'ям засновника чи одного з перших мешканців цього поселення, ймовірно, на честь Івана [23]. Такі назви поширені по усій Україні, адже ім'я Іван часто використовувалося в Україні з давніх часів.

Варіант назви Янувка може свідчити про старовинну форму імені, яке змінювалося з часом.

Легенда про Яна і Озерну Діву

Давно, коли на місці Іванівки ще шуміли незаймані ліси, а замість хат були лише мандрівні стежки, на березі Турії поставив собі хатину молодий мисливець на ім'я Ян. Уродженець сусіднього поселення, він полюбив ці землі за тишу, озеро повне риби, ліси багаті на звірину – і

вирішив тут оселитися. Люди почали казати: «Йдемо до Яна – у Янувку».

Одного літнього вечора Ян сидів на березі Іваничівського озера, коли побачив, як з води вийшла дівчина, мов із самого сонця викроєна – волосся мов хвиля, а очі сині, як озерна глибінь. Вона співала пісню, якої не чув жоден смертний. Ян закохався з першого погляду.

Це була Озерна Діва, душа водойми, що з'являлася лише тим, хто мав чисте серце. Ян не злякався, а простягнув їй руку. Вони зустрічалися щоночі на березі. Але одного разу він не прийшов – в село прийшла хвороба, Ян тяжко зліг. Озерна Діва чекала його сім ночей. На восьму – вийшла востаннє, розпустила волосся по воді й зникла.

Коли Ян одужав і повернувся до озера, він побачив – на місці, де завжди сиділа дівчина, виросла верба з довгим сріблястим листям, а під нею – джерело з неймовірно чистою водою. Люди почали селитися навколо – хтось шукав лікування, хтось – тишу, хтось – красу.

Так Янувка стала Іванівкою, а озеро й нині називають озером вічного чекання. Кажуть, іноді, в сутінках, верба схиляє гілля у воду – мов Діва схиляє голову, все ще чекаючи свого Яна.

Таким чином, назва села Іванівка пов'язана з ім'ям засновника Івана.

село Кричевичі

Перша писемна згадка про село Кричевичі датована 1509 роком [86].

Поселення розташоване в мальовничому місці, оточеному лісами з трьох боків і луками та полями з боку Ломачанки та Гривяток. Біля села протікає річка Дурниця, яка в минулому була відома своєю повноводністю та рибальними багатствами.

Ліси, що оточують село, свідчать про багатство природних ресурсів, таких як лісова флора і фауна. Це місце могло бути сприятливим для мисливства та збору диких ягід і трав.

Назва села Кричевичі походить від імені королівських підданих, які оселилися в цих місцях. Село було заселене людьми, що підкорялися королівській владі і саме вони дали йому таку назву [25].

Назва «Кричевичі» може бути пов'язана з іменем чи титулом одного з перших поселенців або родини, що дала початок цій місцевості. Згідно з цією версією, село отримало свою назву через особливість або традицію, пов'язану з родом «Кричевичів», або через якийсь важливий момент, що відбувся в часи заселення.

Легенда про крик у долині

У ті давні часи, коли ліси були густими, а річки чистими й повноводними, король Речі Посполитої надіслав кількох своїх вірних слуг – підданих – освоювати дикий край уздовж річки Дурниці. Люди були прості, але працьовиті. Вони рубали ліс, ставили хати, обробляли землю – і жили мирно.

Та одного дня над селищем нависла небезпека. З глибини лісу почав виходити страшний звір – його називали Дур, бо він з'являвся раптово, наче божевільний, змітав усе на своєму шляху. Ніхто не міг його вполювати, бо він був швидкий, хитрий і мав шерсть кольору сутінків.

Однієї ночі, коли звір знову наблизився до людських осель, в повітрі пролунав гучний крик – такий пронизливий і сильний, що сам ліс стих. Це була Марта, донька старости, яка вийшла зі свічкою на пагорб і закричала: «Стій! Це земля людей, а не чудовиськ!»

Кажуть, що Дур зупинився. На мить. І потім щез у річковому тумані назавжди. Люди вважали, що той крик дівчини врятував усе село, а з того часу назвали його Кричевичами – на честь крику, що прогнав темряву.

А річку називали Дурницею — на згадку про лютого звіра, якого спинила людська відвага.

Таким чином, назва села Кричевичі відображає родові або земельні зв'язки мешканців села.

село Ломачанка

Перша писемна згадка про село Ломачанка датована 1578 роком [86].

Поселення розташоване в місцевості, оточеній природними ландшафтами, зокрема лісами та луками, що робить його мальовничим та спокійним місцем. Біля села протікає річка, яка є важливим водним ресурсом для місцевих жителів, що допомагає в землеробстві та рибальстві. Село розташоване на височині, що дозволяє спостерігати за навколишніми ландшафтами.

Назва села Ломачанка походить від старослов'янського слова «ломити» або «ломка», що може вказувати на якісь особливості ландшафту, зокрема на місце з вираженими природними перешкодами або перепадами [23]. Це могло бути місце, де шлях або дорога пересікали складні території, такі як лісисті ділянки або болота. Легенда свідчить, що саме на цьому місці люди часто мали труднощі під час подорожей або переселення, через що і виникла назва «Ломачанка» – «там, де ламаються шляхи».

Легенда про край зламаной долі

Колись, у густих волинських лісах, серед болотистих стежок і вітряних пагорбів, кочував рід лісорубів. Їхній ватажок, кремезний чоловік на ім'я Ломаха, був відомий неабиякою силою: одним махом він ламав сухі дуби, як сірники. Але, попри силу, був добрим і справедливим.

Та одного дня трапилося лихо. У ліс прийшли люди з чужих країв – люті, озброєні, й почали вирубувати прадавні дерева, зневажаючи землю. Ломаха зібрав своїх людей, відбулася битва. В ній загинуло чимало душ, а сам Ломаха був тяжко поранений. Перед смертю він прокляв завойовників і закликав свій рід залишитися тут, щоб боронити землю.

На місці битви збудували перші хати. Люди довго згадували той день як «зламаний перелом історії», коли сила зустріла жорстокість.

Тому поселення й стали називати Ломачанка – на честь Ломахи і того великого зламу в долі краю.

Кажуть, що в найтемніші ночі з лісу все ще чути важкий подих Ломахи, що оберігає землю й досі.

Таким чином, назва села Ломачанка може бути пов'язана з географічними або природними особливостями місцевості.

село Любитів

Перша писемна згадка про село Любитів датована 1545 роком [86].

Населений пункт розташований на берегах Любитівського озера, яке є стічним і відіграє важливу роль у місцевій екосистемі. Озеро слугує природним водозбірником, а навколишня місцевість характеризується лісами, луками та родючими ґрунтами. Село знаходиться на території, що була здавна заселена людьми завдяки сприятливим умовам для землеробства, рибальства та тваринництва.

За легендою, місце, де розташоване село Любитів, було настільки мальовничим, що його жителі щиро любили свою землю і назвали поселення Любитів.

Припускається, що перший власник або засновник поселення міг носити таке ім'я Любит.

Вважається, що Любитівське озеро було улюбленим місцем місцевих жителів, а також мало сакральне значення.

Легенда про Любитівське серце

Давним-давно, ще за часів литовських князів, у цих краях панувала безмежна тиша: навколо – густі ліси, озера, тільки шелест очерету та плескіт хвиль відлунював самотою. У високому дубовому гаю, поруч із великим озером, жив самотній юнак на ім'я Любомир. Він був мисливцем, сміливим і добрим, а в народі його прозвали «Сонцем лісу» – настільки світлою була його вдача.

Одного літнього дня він врятував з води дівчину, яку ледве не втягла глибока вирва посеред озера. Це була Тіва – донька лісового володаря, духа озер і трав. Їхнє кохання було швидким, як грім весняної зливи, глибоким, як саме озеро.

Та щастя було недовгим. Духи озера, забороняючи Тіві кохати смертного, розгнівались і наказали їй повернутися у глибини. На прощання вона залишила Любомиру в дар свою сльозу – прозору перлину, що виблискувала вранці на квітах біля берега. Вона сховалася в озері, але пообіцяла: щороку, в ніч літнього сонцестояння, виходитиме на берег, щоб подивитись на того, кого любила.

З горя Любомир залишив мисливську справу й оселився на узвишші біля озера. Люди, вражені його вірністю й красою місцини, стали селитися поряд. І назвали поселення Любитів – на честь кохання, що сильніше за час, воду і смерть.

Кажуть, що досі у сріблястому тумані над Любитівським озером можна побачити силует дівчини в білих шатах. А в серці села б'ється невидиме, але вічне – Любитівське серце, що зберігає кохання двох душ.

Таким чином, назва села Любитів пов'язана з природними ландшафтами, включаючи Любитівське озеро.

село Перковичі

Перша писемна згадка про село Перковичі датовна 1545 роком [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості, оточене лісами та луками. Однією з головних природних окрас села є озеро Перковичі, яке знаходиться поблизу населеного пункту. Це озеро має стічний характер, воно живиться підземними джерелами та невеликими струмками, які впадають у нього з навколишніх боліт.

На околицях села переважають піщані та супіщані ґрунти, що сприяло розвитку лісового господарства. Раніше тут було багато

дубових і соснових гаїв, які використовували місцеві жителі для будівництва та ремесел.

Село знаходиться неподалік від стародавніх торгових шляхів, які з'єднували різні частини Волині, а також були частиною мережі шляхів між Київською Руссю та західними землями.

За народним переказом, село Перковичі отримало назву від відлюдника або монаха на ім'я Перк, який оселився біля озера ще в давні часи. Він допомагав місцевим жителям лікувати хвороби та дав поради щодо землеробства. На честь його мудрості та доброти поселення називали Перковичами.

Деякі дослідники вважають, що назва походить від особового імені Перк або Перко, яке могло бути поширеним серед руської чи литовської шляхти [25]. Імовірно, перші власники села або його засновники мали таке прізвище, а згодом від нього утворилася назва населеного пункту.

Ще одна версія пов'язана зі словом «перк», яке у давніх слов'ян могло означати «дар» або «благословення» [23]. Є припущення, що тут колись знаходилося капище язичницького божества Перуна, або ж перші поселенці були християнами, які збудували дерев'яну церкву й дали поселенню відповідну назву.

Проте, свою назву село отримало від однойменного озера, яке знаходиться поряд.

Легенда про Перка і озеро Перковичі

У давні часи на цьому місці, де нині шумлять трави Перковичів, стояло лише кілька хат і безкраї болота. А посеред лісу, на узліссі біля великої чистої водойми, жив відлюдник на ім'я Перко. Люди казали, що він колись був воїном княжого війська, але залишив меч, коли побачив, як війна губить все живе.

Перко оселився біля води, почав лікувати травами, допомагати мандрівникам, оберігати звірину й ловити рибу тільки стільки, скільки треба на день. Озеро, біля якого він жив, було чарівне – вранці вода блищала золотом, а вночі співало щось ніжне й сумне. Старі люди шепотіли, що в озері живе дух води, який полюбив Перка за його щирість і доброту.

Минали роки, люди почали селитися ближче до нього. Казали, що в тій воді – здоров'я, а в тій землі – спокій. Поселення зростало, а

щоб вшанувати старого мудреця, назвали його ім'ям – Перковичі, а озеро теж отримало його ім'я – озеро Перковичі.

Коли Перко помер, уночі над озером з'явилося світло – ніби зірка впала в воду. Відтоді, коли на Перковичівське озеро опускається туман, люди вірять: це Перко ходить берегами, охороняє рідне село і шукає душі, що прагнуть миру й правди.

Таким чином, назва села Перковичі пов'язана з природними ландшафтами, включаючи озеро Перковичі.

село Рокитниця

Перша писемна згадка про село Рокитниця датована 1535 роком [86].

Поселення розташоване в низинній місцевості, багатій на водні ресурси. З південно-західної та західної сторони село огинає річка Рокитенка (Бобрівка), яка далі впадає в річку Воронку. Ця річка була важливою частиною життя місцевих жителів – слугувала не лише джерелом води, а й місцем для риболовлі та млинарства.

Окрім річок, поблизу села є кілька джерел, з яких, за переказами, брали воду ще давні поселенці. Деякі з них вважаються цілющими та здавна використовувалися як місця для обрядів і поклоніння природним духам. Оточують село луки та гаї, де раніше переважали верби, вільхи та, звісно, рокити (верби плакучі).

Назва села Рокитниця пов'язана з природними особливостями місцевості та походить від слова «рокита», що є народною назвою плакучої верби [23].

Оскільки навколишня місцевість багата на вологі луки та заплави, тут здавна росло багато рокити (верби), яке часто використовували для плетіння кошиків, будівництва плотів і навіть у народній медицині. Саме через велику кількість рокити поселення отримало назву Рокитниця – тобто «місце, де ростуть рокити».

За іншою версією, назва може походити від поселенців-рокитників – людей, які займалися заготівлею гілля рокити для

плетіння кошиків, рибальських снастей або інших побутових потреб. Це ремесло могло стати основним заняттям перших жителів села.

Одна з місцевих легенд розповідає про мандрівного монаха на ім'я Рокит, який оселився біля джерел поблизу сучасного села. Він допомагав людям лікувати хвороби відварами з трав і кори рокити. Завдяки його добрим справам місцеві жителі вирішили назвати поселення на його честь – Рокитниця.

Також село могло отримати свою назву від річки Рокитенка.

Легенда про дівчину Рокиту й джерело вічної води

Кажуть, у сиву давнину, коли ще не було села, а лише ліс та болота, в цих краях жила дівчина на ім'я Рокита. Була вона надзвичайної вроди: мала волосся, як весняні верби, а голос, що міг заспокоїти навіть хижого звіра. Жила Рокита в лісі разом із бабусею-травницею, допомагала людям лікувати недуги, заспокоювати душі та налагоджувати мир між родами.

Одного разу між сусідніми племенами почалася сварка за землю. Люди готові були пролити кров, тоді Рокита стала між ними. Вона благала не нищити землю, а ділити її, як річку – навпіл. Але в гніві один із воїнів кинув списа – і влучив у дівчину.

Там, де впала Рокита, з землі вдарило джерело, яке розлилося в річку. Люди завмерли: з води піднялася верба, а в її гіллі тихо співала пісня, схожа на голос дівчини. Річка з того часу почала огинати місце, де стояла хатина травниці, і отримала ім'я Рокитенка.

З часом люди збудували поселення й назвали його Рокитниця – на честь дівчини, що віддала життя за мир і природу.

Кажуть, що коли вода в Рокитенці тихо дзюрчить у сутінках, то це Рокита співає свою пісню, нагадуючи людям про добро, злагоду і ціну, яку за це доводиться платити.

Таким чином, село Рокитниця отримало свою назву від природного ландшафту.

село Скулин

Перша писемна згадка про село Скулин датована XIII століттям [86].

Поселення оточене лісами, болотами та луками, що характерні для Поліської частини регіону.

Поруч знаходяться озеро Сомин (одне з найбільших карстових озер регіону) та озеро Нечимне, яке стало відомим завдяки повісті Лесі Українки «Лісова пісня». Тут мешкають рідкісні птахи, ростуть вікові дуби та сосни.

Походження назви села Скулин від слова «скулити» (скорчуватися, зіщулюватися), можливо, пов'язано з болотистою місцевістю, де людям доводилося жити в складних умовах.

Також є версія, що назва походить від прізвища перших поселенців, наприклад, Скула або Скулин.

Якщо розглядати, що назва пішла від давнього слова «скул» (сховище, укриття), то, можливо, місцевість слугувала прихистком для людей у неспокійні часи.

Назва може походити від старослов'янського слова «скула», що означає «скеля» або «камінь», що може вказувати на географічні особливості місцевості, наприклад, наявність кам'янистої місцевості або височини [23].

В деяких випадках назви сіл можуть мати діалектні або регіональні значення, які відображають місцеві звичаї, традиції чи історію.

Легенда про прокляту тишу Нечимного озера

Колись дуже давно на цій землі був великий хутір, де жили говіркі й веселі люди. Їхня оселя стояла на перехресті лісових стежок, між двома священними озерами – Соминим, де, за повір'ям, водилася русалка, і Нечимним, де, як казали, ночами не чути було навіть пташиного крику.

У тому поселенні жив парубок на ім'я Скул, сирота, що виріс серед природи. Він мав дар – розумів мову лісу, міг заспокоїти дикого звіра і навіть говорити з водою. Люди поважали Скула, але й трохи боялися – надто вже дивним він був.

Одного разу, коли літо стояло глухе й задушливе, почалася велика посуха. Озеро Сомин міліло, риби дохли, а з Нечимного

піднімався дивний туман, що заблукував душі. Люди злякались – казали, це прокляття за щось.

Скул пішов уночі до озера Нечимного й не повернувся. А на ранок тиша спустилася на край – така густа, що навіть дерева перестали шелестіти. Люди мовчали. Після того хутір стали називати Скулин – на честь Скула, який, як вірили, забрав на себе лихо й замкнув його у воді Нечимного озера.

Кажуть, якщо в повний місяць стати між двома озерами й тихо покликати по імені – можна почути, як Скулин відповідає шепотом крізь туман.

Таким чином, назва села Скулин, ймовірно, походить від імені власника Скула.

село Стеблі

Перша писемна згадка про село Стеблі датована 1586 роком [86].

Поселення розташоване серед мальовничих поліських ландшафтів, характерних для регіону. Неподалік села могли бути болота, річки або озера, що впливали на господарську діяльність мешканців. Оточення густих лісів робило село захищеним від вітрів, а також слугувало місцем для полювання та збору ягід і грибів.

Назва села Стеблі може походити від слова «стебло», що вказує на багату рослинність у цій місцевості [23]і. Поліські землі відомі своїми луками, очеретяними заростями та болотистими низовинами, де рослинність відігравала важливу роль у житті людей.

У давнину в Україні часто назви сіл походили від імен або прізвищ засновників. Можливо, першими поселенцями тут були люди з прізвищем Стебельський або Стеблюк.

Якщо місцеві жителі займалися вирощуванням льону або конопель, з яких виробляли прядиво, то назва могла походити від процесу обробки стебел рослин.

Легенда про походження села Стеблі

Кажуть, що колись на місці сучасного села Стеблі розкинувся непрохідний ліс. Високі дуби й густі верболози перепліталися з очеретами, а серед болотяних стежок було важко знайти суху землю. Проте одне місце – невелике підвищення над заплавою річки – приваблювало мандрівників. Тут вода зупинялася, земля була твердою, а з пагорба відкривався краєвид на ближні галявини й болота.

Одного разу сюди забрів селянин на ім'я Остап Стебель, утікач з околиць Володимира. Він шукав місце, де зміг би почати нове життя – подалі від панських утисків. Оселився просто неба, зробив землянку, збудував курінь зі стебел очерету, які тут росли всюди. Жив сам, ловив рибу, ставив тенета на звіра, а весною – садив капусту й цибулю, які добре приймалися на вологій землі.

З часом до нього почали приходити інші – ті, хто втікав від лиха, війн, податків чи просто шукав вільного життя. Люди селилися поряд, а коли їх запитували, куди йдуть, відповідали: «До Стебля!» або «На Стеблі».

Так і пішла назва – Стеблі – від першого поселенця і від очеретяних стебел, які оточували перші людські хатки. А ще й нині старі люди кажуть: якщо весною, коли над селом піднімається туман, ви уважно подивитесь на воду, то побачите, як із очерету виходить постать у старій полотняній сорочці й торкає землю – то Остап Стебель обходить своє місце, щоб стерегти спокій села.

Таким чином, назва села Стеблі може бути пов'язана як з природними особливостями, зокрема зі значенням слова «стебло» (частина рослини), що вказує на місцевість, багату на рослинність, так і с прізвищем першопоселенця.

село Уховецьк

Перша писемна згадка про село Уховецьк датована 1473 роком [86].

Поселення розташоване біля озера Ухо, яке є важливим природним елементом місцевості. Озеро має не тільки практичне значення для місцевих жителів, але й є джерелом численних легенд і

міфів, що передаються з покоління в покоління. Саме через його присутність на території села, можна припустити, що назва села так чи інакше пов'язана з озером Ухо.

Назва села Уховець пов'язана з формою озера, яке розташоване поблизу, адже озеро мало форму людського вуха, що могло в певний спосіб вплинути на вибір назви. Зв'язок між природними формами та місцевими назвами є поширеним явищем, коли люди надають об'єктам навколишнього середовища людські характеристики або асоціації.

Цікавою є також версія, що у певний період село також могли називати Ховецьк (від «Хвець!»), що є варіантом виведеного з вигуку. Це відображає народну практику вживання побутових слів та вигуків у створенні топонімів. В результаті еволюції мови і вимови вигуку, село остаточно отримало свою сучасну назву – Уховецьк.

Легенда про Ухо і Варт

Колись давно на цих землях селилися два браття – Ухо і Варт. Вони були велетами, нащадками лісових духів, які охороняли природні межі між річками, озерами та людьми. Варт пішов далеко на схід, де заснував свій пост на горі, що тепер зветься Вартівкою. А Ухо залишився тут, біля великої улоговини, куди стікалися дощі й джерела з околиць. Щовечора він прислухався – чи не насувається лихо, чи не йде ворог, чи не тріщить ліс від чужинських кроків.

Кажуть, що мав він такий слух, що чув, як листя шелестить за десятки верст. І місце те, де він приклав вуха до землі, стало озером. З висоти воно й справді виглядало, як людське вуха – з вигином, закрутом і маленькою западиною посередині. Люди, що оселилися неподалік, почали називати цю місцину «біля Уха», а згодом – Уховецьк.

З покоління в покоління передавали, що в особливо тихі ночі, коли вітер стихає, а вода на озері нерухома, можна почути, як озеро «шепоче» – це Ухо дослухається до землі. І поки воно слухає – село буде стояти, лихо не настане, а земля родитиме.

Таким чином, походження назви села Уховецьк, ймовірно, пов'язане з особливістю природного середовища – наявністю озера Ухо, яке стало основою для формування місцевої топонімії.

село Черемошне

Перша писемна згадка про село Черемошне датована 1890 роком [86].

Поселення знаходиться серед лісів і природних водних ресурсів, що надають йому важливого екологічного значення.

Озера, поряд з якими розташоване село, мають багаті водні ресурси, що можуть бути пов'язані з риболовлю та іншими місцевими промислами. Завдяки близькості лісів та води, територія села є сприятливою для сільського господарства.

Згідно з легендою, село отримало свою назву на честь пана Данила Черемошнянського, який володів цією землею. Такі історії про «пана» часто зустрічаються в топоніміці українських сіл і свідчать про феодальний устрій того часу.

Ще одна версія походження назви пов'язана з природою, адже раніше село потопало в черемшині і саме від цього дерева, яке рясно росло в околицях, село отримало свою назву. Черемшина – це дерево, відоме також під назвою чорна бузина або черемха, що надає назві села ще один природний відтінок.

Легенда про панича Черемошнянського і черемшинний гай

Колись у цих краях зупинився пан Данило Черемошнянський, втомлений після довгої подорожі з Поділля. Його коні збилися зі шляху, а карета заблукала серед лісів та боліт. Довго блукав пан із почтом, доки не натрапив на мальовничу галявину, оповиту білими пахучими квітами. То була черемшина – цілі зарості дерева, що так рясно цвіли, що здавалося: земля вкрилася весільною вуаллю.

Зачарований красою і спокоєм місцевості, пан Данило вирішив оселитися тут. «Це – знак», – сказав він, вдихаючи терпкий аромат квітучої черемшини. Він збудував маєток, розчистив дорогу, поставив перші хати для селян і назвав поселення на свою честь – Черемошне.

Та подейкують, що не тільки краса привабила його сюди. У тому гаю жила дівчина на ім'я Маринка, лісова – не з простих. Вона з'являлася лише тоді, коли розцвітала черемшина. Кажуть, що Данило закохався в неї з першого погляду. Але вона була духом цього місця – вільною і ніжною, як вітер. І лише на весну дозволяла себе побачити.

Щоб не забути цю зустріч, пан наказав, аби черемшина залишалася недоторканною, а село носило назву, яка нагадувала і про нього, і про неї – Черемошне.

З того часу тут завжди рясно цвіте черемшина, а в найпершу весняну ніч старі люди кажуть: хто прийде до гаю з чистим серцем – може побачити Маринку, яка й досі стереже тишу, красу і любов у цьому місці.

Таким чином, назва села Черемошне пов'язана з природними об'єктами і з прізвищем першого власника цих земель.

3.4.12. Луківська територіальна громада

Утворена 23 грудня 2016 року, шляхом об'єднання Луківської селищної ради та Миляновичівської, Соминської сільських рад Турійського району. 19 грудня 2019 року до складу громади добровільно приєдналась Новосілівська сільська рада Турійського району (рис. 3.32).

17 липня 2020 року, в результаті адміністративно-територіальної реформи та ліквідації Турійського району, громада увійшла до складу Ковельського району [30].

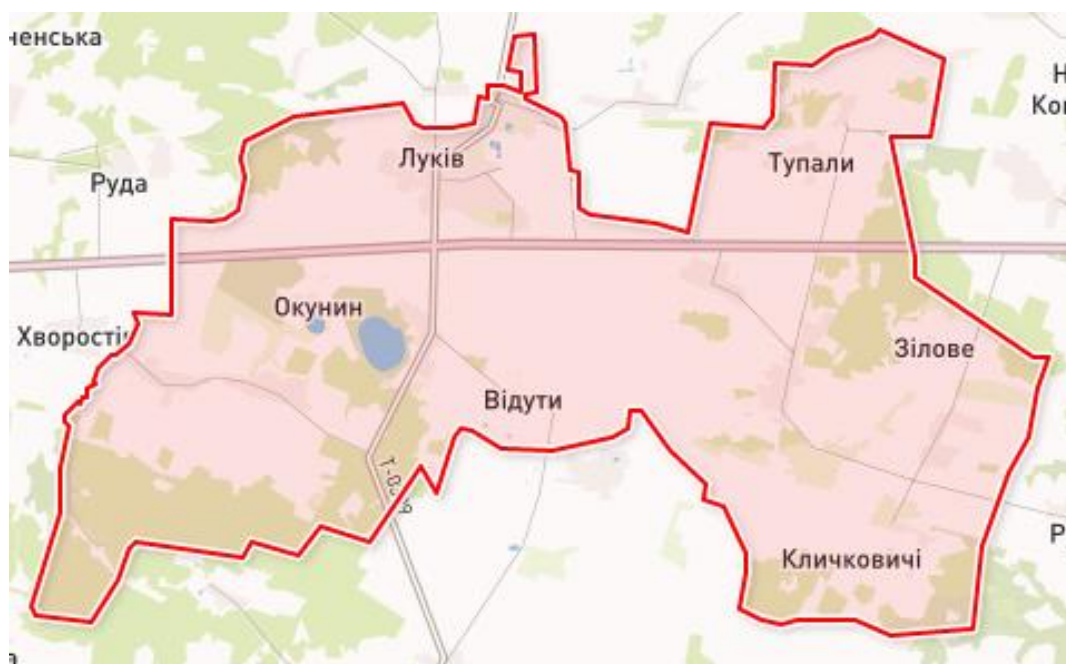

Рис. 3.32. Картосхема Луківської територіальної громади [46]

До складу громади входять селище Луків і 13 сіл: Відути, Годовичі, Залісці, Зілове, Кличковичі, Комарів, Милянєвичі, Новосілки, Окунин, Перевісся, Сомин, Тупали та Турєвичі (рис. 3.32).

**селище
Луків
(Лукове,
Мацейєвичі,
Мацейєв)**

Перша писемна згадка про село Лукове датована 1537 роком [86].

Поселення розташоване на рівнинній місцевості, у зоні мішаних лісів, що характерна для регіону. Біля селища протікає річка Виживка, яка впадає в річку Турію. На околицях Лукова є невеликі озера, а також болотисті території, що здавна ускладнювали доступ до поселення.

Селище розташоване на важливих торговельних шляхах, що сполучали Волинську область із Польщею та Литвою. Саме через це воно здавна було центром ремесла, торгівлі та сільського господарства.

Назва села Луков та селища Луків походить від розлогих луків, що оточують селище [23]. Ці землі здавна славилися багатими пасовищами, на яких випасали худобу.

У XVI столітті поселення було відоме під назвою «Мацейєв» або «Мацейєвичі», що пов'язано з польським прізвищем надвірного коронного маршалка Станіслава Мацейєвського, який був першим власником містечка [86].

У 1946 році селище офіційно перейменували на Луків, щоб позбутися польської топоніміки.

Легенда про Мацея з долини Виживки

Колись, у далекому XVI столітті, коли навколо були дрімучі ліси й широкі болота, в долині біля річки Виживки оселився шляхтич на ім'я Мацей. Кажуть, він прибув із далекої Галичини, шукаючи місце, де можна було б осісти з родиною, заснувати господарство і жити мирно, осторонь шляхетських міжусобиць.

Мацей був не простий вояк – він умів говорити з тваринами, знав лікувальні властивості трав, навіть, подекуди, мав дар віщування.

Звичайні люди його трохи остерігалися, але й шанували, бо був він справедливим і мудрим. Саме він, згідно з легендою, обрав місце для свого поселення на підвищенні, де сонце з ранку перш за все торкалося землі, а річка Вижівка, що плинула звивисто, нагадувала йому велику срібну стрічку.

Мацей збудував дім, а поруч – невелику каплицю. З часом до нього почали прибувати інші родини: переселенці, ремісники, мисливці. Село, що почало рости навколо, назвалося Мацейовицями – на честь його засновника. Люди вірили, що сам Мацей охороняє долину від біди, бо кожного разу, коли наближалась загроза – чи то татарський набіг, чи вогонь із боліт – щось невидиме змушувало ворогів звертати, або ж дощ несподівано гасив полум'я.

Після смерті Мацея, люди ще довго бачили загадкові сліди на ранковій росі – ніби хтось проходив із палицею, наглядаючи за полями та річкою. Вірили, що це дух Мацея, який охороняє свої землі.

Згодом село перейменували в Мацеїв, а з плином років – у Луків, коли на луках навколо почали розводити табуни коней. Але старі мешканці й досі називають одне місце «Мацеєвою гіркою» – саме там, кажуть, і був перший дім засновника.

І нині, коли над Вижівкою здіймається ранковий туман, можна почути тихий шепіт – мов хтось промовляє молитву за землю, яку виборов серцем, розумом і справедливістю.

Таким чином, назва села Луків змінюючись протягом століть, відображає як природні особливості, так і вплив шляхетських родів.

село Відути

Точна дата заснування села Відути не відома, проте у 1906 році воно входило до Олеської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення знаходиться серед лісових масивів, луків та річкових заплав, що характерні для цієї частини Волинського краю. Розташоване на рівнинній території, притаманній Полісся. Переважають піщані та суглинкові ґрунти, що придатні для ведення сільського господарства.

Навколишні ліси багаті на дуб, сосну, вільху та інші дерева. Поблизу села є дрібні річки та струмки, які колись слугували місцевим жителям джерелом води. У низинних місцях трапляються болотисті ділянки, характерні для Волинського Полісся.

Етимологічна версія назва села Відути може походити від давньослов'янського кореня «від», який означає віддаленість або відокремленість що могло стосуватися географічного розташування села, яке могло бути віддалене від основних поселень або адміністративних центрів.

У назві можна простежити подібність до балтійських мов, зокрема литовської, де слово «vidus» означає «середина», що може вказувати на географічне положення села між кількома важливими точками [23].

Назва може походити від слова «відати», що означало «знати, бути обізнаним», що може свідчити про існування в селі людей, які володіли особливими знаннями, можливо, старійшин чи ворожбитів.

За переказами, село отримало свою назву від слова «відуть», що могло означати місце збору громади чи радників, які «відали» справами села.

Легенда про Відущів – радників стародавнього села

Колись дуже давно, коли Волинська земля ще була вкрита незайманими лісами, на місці сучасного села Відути стояло маленьке поселення з кількох хат, яке люди називали Збірне Поле. Саме тут, посеред лісів і боліт, збиралися представники навколишніх родів, щоб радитися й вирішувати важливі справи: хто піде в дозор, кому збудувати нову греблю, як розподілити запаси на зиму.

На чолі цих зібрань стояли відущі – наймудріші та найстарші чоловіки й жінки, які «відали» закони предків, знали хід зірок, розумілися на травах, могли заспокоїти сварку й передбачити небезпеку. Їх не обирали – їх визнавали. А коли говорив відущий, мовчали навіть найзапальніші вояки.

Один із них, дід на ім'я Овсій, зібрав якомсь громаду і сказав:

– Немає більше потреби блукати в пошуках правди. Тут, де ми радимося, і буде серце наших земель. І назвемо це місце Відути – на згадку про тих, хто від віків відали правду, мир і лад.

Так і постало село Відути. Люди з усіх усюд приходили сюди за порадою. Казали, що повітря тут «чисте на думку», а вода з криниці біля старого дуба додає сили мудрості. І навіть коли відущі відійшли у віки, у селянській свідомості збереглася віра: не просто так село має таку назву – тут кожне слово важить, а правда – понад усе.

Кажуть, якщо стати опівночі на старому полі, де збиралася громада, і мовчки задуматися над своїм питанням, то відповідь прийде сама – через тихий шепіт вітру, дзвін жаб на ставку чи порух гілки на вітрі. Бо в Відутах і досі жива пам'ять тих, хто «відали»...

Таким чином, назва села Відути, ймовірно, має давньослов'янське коріння, пов'язане або зі знанням і віщуванням, або з віддаленим розташуванням поселення.

село Годовичі

Перша писемна згадка про село Годовичі датована 1583 роком [86].

Місцевість характеризується рівнинним рельєфом, лісовими масивами та родючими ґрунтами, придатними для сільського господарства. Поблизу села є озера, що сприяло заселенню цієї місцевості ще з давніх часів.

Назва села Годовичі могла виникнути від давнього слов'янського слова «годувати», що означає вигодовувати, утримувати, забезпечувати харчами [23]. Це могло стосуватися багатих пасовищ для худоби або родючих земель, які давали гарні врожаї.

У давні часи села часто називали на честь їхніх перших поселенців або власників. У документах можна зустріти прізвища на кшталт «Годович», «Годун», тож, можливо, село отримало назву від пана або боярина, який володів цими землями.

За народними переказами, тутешні люди були дуже гостинними й щедрими – завжди готові були «нагодувати» мандрівників, купців та чумаків, які проходили через поселення.

Легенда про Чумака і Село Годовичі

Багато літ тому, коли через Волинський край пролягали чумацькі шляхи, через одне мальовниче поселення, де луки переходили в ліси, а річечка блищала сріблом під сонцем, проходили купці, прочани, чумаки з сіллю та рибою. Одного разу до села, виснажений довгою дорогою, прибув старий чумак на ім'я Дем'ян. У його возі перекочувалися порожні бочки, воли ледве тягнули віз, а сам чумак ледве тримався на ногах.

Дем'ян зупинився на околиці й ледь знепритомнів, коли побачив, як із найближчої хати вибігла жінка з глечиком молока й свіжим хлібом. За нею – дід з мискою юшки, а потім і дідлашня з пиріжками. Чумака посадили, нагодували, волів напоїли, дали ночівлю в стодолі, а зранку – ще й припаси на дорогу поклали.

Коли Дем'ян заплакав від вдячності, стара господиня сказала:

– Ми тут усі такі. Бо хто мандрівника не нагодує – того і Бог обійде стороною.

Чумак, відїжджаючи, прошепотів:

– Це село – справжні Годовичі. Бо тут годують не лише тілом, а й серцем...

І з того часу пішла слава про село, де завжди знайдеться теплий куток, ложка борщу й добре слово. Кажуть, що назву поселення – Годовичі – люди взяли від «годування», бо з покоління в покоління вважали гостинність святим обов'язком.

А ще й нині старі люди розповідають, що якщо чужинець зайде до Годовичів із чистим серцем, то в перший же день отримає скибку хліба, усмішку й місце біля вогню. Бо це село, де й досі живе дух давньої обітниці: «нагодувати – значить врятувати».

Таким чином, назва села Годовичі, ймовірно, пов'язана або з іменем першого власника, або із давньою звичкою – нагодувати подорожнього.

село Залісці

Перша писемна згадка про село Залісці датована 1511 роком [86].

Поселення розташоване серед лісистій місцевості, що й відобразилося у його назві. Поблизу протікають малі річки та струмки, є кілька джерел із чистою водою, які здавна використовували місцеві жителі. Землі навколо села переважно родючі, що сприяло розвитку землеробства. Ліси багаті на дикі ягоди, гриби та лікарські трави, що робило цей край привабливим для перших поселенців.

Раніше ці території входили до складу Великого князівства Литовського, а потім Речі Посполитої, що також впливало на розвиток села та його населення.

Назва села Залісці походить від словосполучення «за лісами», що вказує на географічне розташування села [23]. Ймовірно, перші поселенці оселилися в цьому місці саме через густі ліси, які слугували природним захистом від ворогів та стихійних лих.

Є ймовірність, що назва також пов'язана зі старослов'янським словом «лісця» – місцем, де багато лісів або заростей, що підтверджується тим, що село розташоване в лісовій зоні, яка мала важливе значення для його мешканців – тут полювали, збирали ягоди та гриби, випасали худобу.

Легенда про зникле село за лісами

Колись дуже давно на землях, що нині звані Залісці, було глухе урочище – непролазні хащі, багністі яри та древні дубові ліси. Кажуть, ще у давні княжі часи там існувало невелике поселення, яке вороги спалили дотла. Люди, що врятувалися, втекли вглиб лісу й збудували нові хати.

Вони оселилися «за лісами», – так говорили місцеві. А щоб не привертати до себе зайвої уваги, ніхто точно не називав нового місця. Мовляв, ідеш до Степана – «туди, за ліси». Так і закріпилося: Залісці – місце, сховане в зелених гущавинах, де люди почали нове життя, подалі від небезпеки, ближче до природи.

Згідно з легендою, одного разу в село прийшов мандрівник, який шукав загублену княжу грамоту. Мисцеві не лише дали йому прихисток, а й допомогли знайти стару скриню в дуплі дуба. У тій скрині, кажуть, і була грамота, в якій князь благословляв нове поселення. З того часу в селі щороку святкували День Лісу, а кожен гість чув історію про мудрість, втрати й новий початок.

Таким чином, назва села Залісці має логічне пояснення – воно розташоване за лісами, які свого часу стали його захистом. Такі

топоніми часто виникали в місцевостях із багатими природними ресурсами, зокрема лісами, які використовувалися для полювання, збору деревини чи захисту від зовнішніх загроз.

село Зілове

Перша писемна згадка про село Зілове датована 1511 роком [86].

Поселення розташоване в низинній місцевості, оточений лісами та полями. Поблизу протікають невеликі річки та струмки, які у давнину слугували джерелом води для мешканців і худоби. Ґрунти тут переважно родючі, що сприяло розвитку землеробства.

Ліси навколо села багаті на різноманітні лікарські трави, гриби та ягоди. Місцеві жителі здавна займалися не лише сільським господарством, а й заготівлею цілющих трав, що, ймовірно, вплинуло на назву поселення.

Найбільш вірогідна версія походження назви села Зілове пов'язана з тим, що в цій місцевості здавна росло багато лікарських трав, які використовували як народні цілителі, так і місцеві жителі. Вони варили з них зілля для лікування різних недуг, що й могло дати назву селу.

Також назва може походити від давньослов'янського слова «зіловий» – у значенні «зелений, трав'янистий, пов'язаний із природою», що може вказувати на багатство лісів і луків, які оточують поселення [23].

За однією з місцевих легенд, у давнину на місці села жив знахар, який лікував людей чудодійним зіллям. Одного разу він врятував місцевого князя від страшної хвороби, за що отримав дозвіл заснувати поселення, яке згодом назвали Зілове.

Легенда про Зілового Діда

Давним-давно, коли на цих землях ще не було сіл, а лише вічнозелені хащі, глибокі болота й дзвінкі джерела, серед лісу жив старий знахар. Люди називали його Зіловим Дідом. Він знав кожную рослину, кожен корінь, кожен листок. Кажуть, міг із моху зробити ліки,

а з ряски – протиотруту. До нього йшли з усього краю – пішки, верхи, через хащі – і всі повертались зціленими.

Один раз до Діда привели молодого князя, якого спіткала страшна недуга – тіло покривалося темними плямами, а з очей текли чорні сльози. Найкращі лікарі тільки знизували плечима. Зіловий Дід три ночі бродив по лісах, а в третю ніч знайшов рідкісну рослину – зілля тіней, що росте лише раз у сто років під світлом «вовчого місяця». Зварив він зілля, прошепотів стародавні слова – і князь очунав.

Вдячний князь дозволив Дідові заснувати поселення на тих благословених землях. Зіловий Дід не хотів називати його своїм ім'ям – лиш сказав:

– Хай буде Зілове, бо зіллям ми врятували життя, зіллям – бережемо душі.

Кажуть, Дід зник так само загадково, як і з'явився. Одні вірять, що він розчинився в туманах лісу. Інші – що досі живе в глибокій печері під пагорбом, де світиться мох, а вода тече назад у джерело. А ще подекують: якщо в Зіловому захворіє дитина, достатньо піти до старого дуба в центрі села, доторкнутись до його кори й прошепотіти ім'я Діда – і він допоможе...

Таким чином, назва села Зілове, ймовірно, походить від багатства місцевої флори, зокрема лікарських трав, що здавна використовувалися в народній медицині.

село Кличковичі

Перша писемна згадка про село Кличковичі датована 1511 роком [86].

Поселення має зручне розташування серед зелених лісів і природних водних ресурсів. Воно розташоване на березі річки, яка має велику історичну та економічну значущість для місцевих жителів, що традиційно займалися рибальством, сільським господарством і обробкою землі. Ландшафт села переважно рівнинний, але з незначними підвищеннями, що дозволяє утворювати родючі поля.

Назва села Кличковичі, ймовірно, походить від імені або прізвища його засновника або одного з перших поселенців.

Слова «Кличко» або «клич» може бути похідним від старослов'янського слова, що означає «кликати» чи «закликати» [23]. У давнину це могло бути символічним зверненням або закликом до людей заснувати поселення у цьому місці, або ж, можливо, люди, що поселились тут, мали звичай «кликати» на допомогу або в гості родичів, друзів або інших поселенців.

Існують інші варіанти, що пов'язують назву села з певними локальними звичаями, наприклад, з назвами місцевих родів чи вельмож. Закінчення «-овичі» характерне для назв, пов'язаних із родовими поселеннями [23].

Назва села, за народним переказом, пов'язана зі словом «клич», що означало поклик, заклик, голос. За однією з версій, на цій місцині збиралися загони ополченців чи мисливців, яких «кликали» із довколишніх поселень рогами або сурмами.

Легенда про Клич-камінь

У сиву давнину на околиці теперішніх Кличковичів стояв великий камінь, який місцеві звали Клич-камінь. За легендою, він мав чарівну властивість – коли до нього торкалась долонею людина з щирим серцем, камінь лунав гучним покликом, що лунав по всій долині. Цим звуком він наче кликав людей на допомогу або збирав громаду на раду.

Кажуть, одного разу на село напали ворожі орди. Місцевий пастишок Остап, побачивши ворогів, побіг до каменя й поклав на нього руку. Камінь лунав так голосно, що його було чути в десятках кілометрів – усі околичні селяни почули поклик і поспішили на допомогу. Село вистояло, а з того часу його стали звати Кличковичами – як пам'ять про заклик, що врятував людей.

І хоча Клич-камінь давно зник – подекують, розбили його блискавки – іноді, у тихі ночі, біля старої верби на схилі можна почути глухий звук, наче відлуння давнього кличу...

Таким чином, назва села Кличковичі пов'язана зі словом «клич», що означало поклик, заклик, голос.

село Комарів

Перша писемна згадка про село Комарів датована 1577 роком [86].

Поселення розташоване серед лісистих територій, з численними природними водними об'єктами в околицях. Воно оточене болотистими місцями та численними річками і струмками, що додає місцевості природної привабливості і значення для розвитку сільського господарства. Землі села в основному використовуються під сільськогосподарські угіддя та лісові господарства, що обумовлено родючими ґрунтами та сприятливими кліматичними умовами.

Назва села Комарів може бути пов'язана з характерними рисами природного середовища, зокрема з наявністю великих боліт або заболочених місць, де водяться комарі. Оскільки комарі традиційно асоціюються з такими ландшафтами, назва села ймовірно виникла саме від цього слова. Таке походження може бути результатом того, що поселення з'явилося в місцевості, де з'являлися великі скупчення цих комах, або ж через характерні природні особливості.

Легенда про прокляте болото і Комаревого князя

Давним-давно, на місці сучасного села Комарів були дрімучі ліси й непрохідні болота. Лише вузька стежка вела через трясовину, якою подеколи пробиралися мисливці та мандрівники. Але мало хто насмівлювався затримуватись тут надовго – місцевість була проклята, кажуть, ще з язичницьких часів.

За переказами, у тих болотах жив злий дух – Комар, що мав тіло людини, але лице схоже на велетенську комаху. У темряві він злітав із трясовин, гукаючи до подорожніх, ніби просячи про допомогу. Але хто зупинявся – більше не повертався...

Одного разу до боліт підійшов бідний чоловік на ім'я Данило, який шукав землю, щоб збудувати дім. Його не лякали ані розповіді про прокляття, ані зловісні шуми. Він ішов упевнено й голосно звернувся до духа:

– Якщо ти живий – покажись, якщо проклятий – зникни!

Тієї миті з трясовини виринуло чудовисько з обличчям у вигляді комариного хоботка й розмахуючи крилами, кинулося до Данила. Але той не відступив, а вдарив у землю хрест, який носив із собою. Пролунав крик, болото почало осідати, а дух – танути у вогняному сяйві.

Наступного дня на тому місці з’явилася невелика галявина, суха і тиха. Данило оселився тут і збудував першу хатину. Згодом до нього почали приєднуватися інші – так виникло поселення, яке на згадку про переможеного духа назвали Комарів.

І хоч болота висохли, старожили кажуть, що в надто спекотні ночі іноді чути дивне дзижчання над лугом – мовби сам Комар шукає шлях назад...

Таким чином, назва села Комарів, ймовірно, отримало свою назву через наявність на цих землях великих боліт або водойм, де комарі були частими супутниками місцевості.

село Миляновичі

Перша писемна згадка про село Миляновичі датована XII століттям [86].

Поселення розташоване в межах лісової і водної місцевості Волинського краю. Поблизу протікають річки, а також є озера, що формують особливу екосистему, що впливає на розвиток сільського господарства, зокрема на вирощування сільськогосподарських культур. Сільські території характеризуються родючими ґрунтами та хорошими природними умовами для землеробства і скотарства.

Село оточене лісами, які в давнину слугували для місцевих жителів джерелом ресурсів для будівництва та виготовлення ремісничих виробів. Лісові території також давали можливість для полювання та збору лісових дарів.

Назва села Миляновичі, ймовірно, походить від імені одного з перших поселенців або засновників. Закінчення «-овичі» свідчить про

родовий характер назви, що було типовим для населених пунктів того періоду [23].

Оскільки в багатьох випадках села регіону отримували свої назви від імен або прізвищ перших поселенців, існує ймовірність, що село могло отримати назву від імені, схожого на «Милян» або «Миля», що було популярним у той період. Суфікс «-ичі» часто використовується для позначення родових назв у слов'янських мовах.

Також можливий варіант, що село було засноване родом або родиною з прізвищем Миляновичі, що пізніше стало основою для назви населеного пункту.

Ще однією версією може бути те, що назва пов'язана з певними природними або географічними особливостями. Наприклад, «Миляновичі» може бути пов'язано з місцевістю, де часто зустрічалися милі водні об'єкти, як у давньоруських словах, що означають «милувати» чи «милий», або від посилення на особливу природу території, що виглядала мило чи привабливо для перших поселенців.

Мешканці села переказують легенду про Миляновичі, яка дуже цікава та зворушлива, адже пов'язує історію села з королівською фігурою – королевою Боною, яка дійсно була однією з визначних постатей в історії Польщі та Литви у XVI столітті.

Згідно з цією легендою, королева Бона страждала від хвороби – безсоння і тільки у селі Миляновичі вона могла спокійно спати, насолоджуючись приємними снами. Це місце стало для неї справжнім притулком, де вона відновлювала свої сили. За переказами, вона так полюбила це село, що вирішила надати йому особливий статус – міський і надала Магдебурзьке право.

Магдебурзьке право надавалося містам, які отримували право на самоврядування і власні судові та економічні привілеї.

Легенда про сон королеви

У ті часи, коли над польсько-литовськими землями панувала королева Бона Сфорца – розумна, вольова й таємнича жінка з далекої Італії – неспокій не давав їй спочинку. Виснажена державними справами, палацовими змовами та тривогами за майбутнє свого сина, вона ночами блукала по коридорах замку, не знаходячи сну. Жодна трава з італійських альп, жоден відвар волинських травниць не приносив полегшення.

Одного літа, мандруючи крізь подільські й волинські землі, королева зупинилася в невеличкому, тихому селі серед лісів і пагорбів – місцеві називали його Миляновичі. Вечір був тихий, ледь чутно шелестіли липи, а над полями здіймався солодкий аромат м'яти та чебрецю. Стомлена довгими шляхами, Бона попросила на ніч пристанища у місцевого шляхтича – доброго і мудрого чоловіка, якого селяни кликали паном Миланом.

У ту ніч сталося диво – королева, вперше за довгий час, заснула глибоко й спокійно. Їй снилися луки, вкриті сонячним золотом, пісні птахів та дитячий сміх. Вранці Бона прокинулася зі сльозами радості:

– Це місце – благословенне. Ніколи ще моя душа не знала такого миру...

Вона залишилася ще на кілька днів. І щоночі сни приносили їй нову силу. Селяни розповідали, що вночі над її покоями пролітав білий лелека, адже де він пролітав – трава була м'якша, а повітря ставало легшим.

На знак вдячності королева наказала віддячити селу. Вона дарувала йому Магдебурзьке право, що дозволяло самоврядування, торгівлю та ярмарки, зробивши його фактично містечком. Вона також веліла посадити в центрі села алею лип – «щоб шепотіли спокій кожному, хто прийде сюди зі зболеним серцем».

Кажуть, липи ті ростуть і досі. А коли в селі настає особливо тиха ніч, повітря пахне травами, а десь у снах можна побачити королеву Бону – усміхнену, спокійну, в білому вбранні, яка знову прийшла до свого місця сну...

Таким чином, назва села Миляновичі, ймовірно, пов'язана з ім'ям або прізвищем першого засновника села.

село Новосілки

Перша писемна згадка про село Новосілки датована 1570 роком [86].

Поселення розташоване поблизу річки Плиски, яка є притокою річки Прип'ять. Географічно село знаходиться в мальовничій

місцевості, де вода і природні ландшафти відіграють важливу роль у формуванні його історії та розвитку.

Річка має важливе значення для місцевої екосистеми та водозабезпечення. Плиська відома своєю чистою водою та природними красотами, які приваблюють туристів і місцевих жителів.

Село розташоване в лісистій місцевості, з багатою флорою і фауною, що робить його ідеальним для сільського господарства, зокрема для рибальства, землеробства та лісового господарства.

Назва села Новосілки традиційно вказує на те, що село було засноване відносно недавно в порівнянні з іншими населеними пунктами цього регіону, ймовірно, в результаті переселення або розширення сільських угідь. У стародавні часи слово «сілка» вживалося для позначення малих поселень або сільських угідь, тому «новосілки» могли позначати «нові місця для поселення» [23].

Легенда про перший сніг і нову оселю

Давним-давно, коли ще не було на цьому місці ні стежки, ні хати, лише соснові бори шуміли над річкою Плиською, один молодий чоловік на ім'я Остап шукав землю, де зміг би оселитися зі своєю родиною. Він залишив рідне село після того, як воно згоріло дотла від блискавки, довго мандрував, поки не натрапив на затишну долину біля річки.

– Тут буде нова оселя, – мовив він, встромивши в землю свій дерев'яний ціпок.

Разом із дружиною Марисею та трьома дітьми Остап побудував першу хату, вкриту соломою, а потім ще одну – для кума, що прийшов слідом. До осені в долині вже стояло п'ять осель, а люди, що дізнавалися про нове поселення, тягнулися сюди з різних боків.

Коли настав перший жнивний день, Марися зв'язала золотистий сніп жита й вручила його Остапу зі словами:

– Це перший сніг нашої нової ниви. Хай він стане оберегом і символом новосілля для всіх, хто сюди прийде.

І справді – щоразу, коли нові переселенці приходили до долини, їм дарували по жмутку колосків з того снопа, аби починали своє життя з благословення.

Згодом люди почали називати поселення Новосілками – бо кожен, хто сюди приходив, знаходив нову домівку, нову долю і новий початок.

Кажуть, що десь у старому погребі однієї з хат ще зберігається той перший сніп, обгорнутий вишитим рушником, а дух родини Остапа досі оберігає землю, де він знайшов свій мир.

Таким чином, назва села Новосілки може вказувати на нове поселення, яке виникло на землях, раніше не освоєних для житла або сільського господарства.

село Окунин

Точна дата заснування села Окунин відсутня, проте у 1906 році воно входило до Мацеївської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Вижівки, що є однією з важливих річок Волинської області. Територія, на якій розташоване село, надає чудові природні умови для розвитку сільського господарства, а також для відпочинку та риболовлі, оскільки річка є багатою на рибу.

Неподалік від села розташоване озеро Окунин, яке додає мальовничості цьому місцю. Озеро також є важливим екологічним об'єктом, підтримуючи багатство місцевої флори та фауни. Поєднання річки і озера створює особливий ландшафт села, з численними луками та болотистими територіями в околицях.

Існує кілька теорій щодо походження назви села. Одна з них пов'язана з назвою озера Окунин, що є унікальним природним об'єктом, розташованим поруч із селом [3]. Оскільки озеро має свою неповторну форму та розташування, ймовірно, його назва стала основою для назви села. Існує версія, що озеро отримало назву через свою схожість на людське око (від слова «око»), що могло стати основою для назв не тільки озера, а й самого села.

Інша версія свідчить про те, що в минулому на цих землях була значна кількість стародавніх поселень, а їхні назви з часом трансформувалися в Окунин. Враховуючи характер місцевості та природні особливості, назва могла бути пов'язана з давніми термінами

або місцевими діалектами, що відображали географічні чи природні особливості цієї місцевості.

Легенда про озеро і хлопця Окун

Колись давно на березі річки Вижівки, де сьогодні розкинулося мальовниче село, не було нічого, окрім густих очеретів, дібров і великого, темного озера, яке селяни з довколишніх хуторів оминали десятою дорогою. Вони казали, що озеро – зачароване, бо ніхто не міг дістати з нього й відра води, щоб вона не зникла або не стала гіркою.

Жив тоді поблизу озера юнак на ім'я Окун. Він був рибалкою й сиротою, лагідної вдачі, але ніколи не боявся озера, бо казав, що вода шепоче йому сни. Щоночі йому снилася дівчина в сріблястій сорочці, яка кликала його на середину озера, щоб розказати таємницю.

Одного вечора, коли небо запалало грозовими хмарами, Окун сів у човен й поплив просто вглиб. Люди, що спостерігали з берега, бачили, як блискавка освітила його обличчя, а тоді човен зник у сріблястому тумані, що зійшов із води. Вранці човна не було. Лише на березі лежала срібна сорочка з вишитими хвилями.

Минув час. На тому місці, де зник Окун, вода озера стала чистою й прісною. Люди почали селитися навколо, бо риболовля стала щедрою, а земля – родючою. І назвали вони поселення Окунин – на честь юнака, який, можливо, перетворився на дух-охоронця озера.

Кажуть, що й нині, коли над Окунинським озером встає туман, можна побачити постать юнака в човні, а вода шепоче стару пісню про любов, жертву і вірність.

Таким чином, назва села Окунин має прямий зв'язок з озером Окунин, річкою та іншими географічними рисами цієї місцевості, що надає селу свою унікальну ідентичність.

село Перевісся

Перша писемна згадка про село Перевісся датована 1565 роком [86].

Поселення розташоване на берегах річки Рудка, яка є важливою водною артерією цієї місцевості. Річка Рудка, хоча й не дуже велика, але є важливою для екосистеми цього регіону, адже на її берегах утворюються родючі землі, що сприяють розвитку сільського господарства. Крім того, річка є важливим джерелом води для місцевих жителів і тварин.

Завдяки розташуванню біля водних ресурсів, село оточене лугами та полями, що додає йому мальовничості. Річка також слугувала природним бар'єром і могла бути важливою для розвитку торгівлі і транспорту в давні часи.

Існує кілька теорій щодо походження назви села Перевісся. Однією з них є припущення, що назва може бути пов'язана з географічними особливостями цієї місцевості. За однією з версій, назва Перевісся походить від стародавнього слова «перевіз», що означає переїзд через річку [23]. Можливо, в давні часи через річку Рудку був переправний пункт або перевіз, що дозволяв подорожнім або торговцям перетинати річку, тим самим надаючи селу таку назву.

Інша теорія стверджує, що село отримало свою назву від діяльності місцевих жителів, які працювали перевізниками або забезпечували транспортом між різними населеними пунктами через річку Рудку. Такий вид діяльності був важливим для розвитку села, оскільки забезпечував зв'язок із сусідніми територіями.

Легенда про перевізника і золотий човен

Давним-давно, коли ліси навколо річки Рудка були густими й повними диких звірів, а доріг – майже не було, єдиним шляхом для подорожніх залишався переїзд через річку. На цьому місці жив старий перевізник на ім'я Опанас, якого всі знали за його човен, вирізьблений власноруч із величезного дуба.

Опанас був не просто човнярем. Його вважали чарівником. Кажуть, він ніколи не брав плату від бідних, а багатим – давав уроки. Якщо хтось сідав у його човен із лихими намірами – човен хитався, річка шуміла, а весла самі повертали назад. А якщо душа подорожнього була чиста, вода навколо ставала прозорою, мов дзеркало, тому перевіз проходив легко.

Одного разу до річки прийшла дивна жінка в чорному. Вона мала очі, як ніч без зір, а голос, мов осінній вітер. Вона попросила перевезти

її через річку, але попередила: «Не обертайся, коли веслуватимеш, не питай, хто я».

Опанас погодився. Але посеред річки йому здалося, що човен пливе не по воді, а над нею, а замість весла в руці – блискавка. Він не витримав – озирнувся... І в ту ж мить зник. Разом із жінкою, з човном і навіть з плесом річки. Лише легкий туман залишився над водою.

Кажуть, наступного дня на березі знайшли золотий веслярський ключ, а в небі – веселку, що торкалась річки. Люди, вшанувавши пам'ять Опанаса, почали селитися навколо й назвали село Перевісся – на згадку про той містичний перевіз.

І донині старі кажуть, що в туманні ранки можна почути плескіт невидимого весла, а якщо серце твоє щире – побачиш човен, що пливе над водою, де Перевізник ще й досі чекає...

Таким чином, назва Перевісся, ймовірно, відображає функціональну роль села в давні часи як важливий пункт для переправи через річку Рудка, а також може мати значення, пов'язане з історією сільського життя та торгівлі.

село Сомин

Перша писемна згадка про село Сомин датована 1288 роком [86].

Поселення розташоване в районі з багатими природними ресурсами, поблизу озера Сомин, яке є важливою природною пам'яткою. Озеро має різні легенди, а його води часто використовувалися для риболовлі, що надавало місцевим жителям додаткові засоби до існування. Село також знаходиться в лісистій місцевості, що забезпечувало необхідні ресурси для добування деревини, полювання та збору лікарських трав.

Назва села Сомин походить від назви озера Сомин, яке, в свою чергу, могло бути пов'язане з давніми слов'янськими коренями [4].

Деякі дослідники припускають, що назва може походити від старослов'янського слова «сома», що означає «річка» або «потік», що може вказувати на зв'язок села з водною тематикою [25].

Дослідниця А. П. Корепанова виводить назву від незасвідченого антропоніма Сом (а) із додатком «-ин» у присвійній функції, вказуючи на власника або засновника поселення.

На думку В. П. Шульгача, назва є вторинною формою, фонетично близькою до імені Сом, що, можливо, належало комусь із жителів чи засновників [36].

Легенда про озеро Сомин і зникле місто

Колись на місці сучасного озера Сомин стояло велике і заможне місто. Його мешканці були працьовитими, але з часом стали пихатими, забули про милосердя та знехтували святинями. У самому центрі міста була церква, а поруч – джерело з цілющою водою, що його вважали даром небес.

Одного разу до міста прийшов старий мандрівник. Він просив притулку і склянку води з джерела, але люди сміялися з нього, глузували і навіть вигнали з площі. Лише одна дівчина, сирота на ім'я Соломія, дала йому шматок хліба й повела до джерела.

Старий подякував і сказав:

– Ця ніч буде останньою для вашого міста. Ти, Соломіє, – піди на пагорб над джерелом і не озирайся, поки не заспівають перші півні.

І зник.

Соломія зробила, як велів старець. А вночі землю струснуло – гучний грім розірвав тишу, небо засліпило блискавкою. Місто пішло під воду, а на його місці з'явилося велике глибоке озеро. Кажуть, вода з нього така ж цілюща, як і старе джерело. Люди, які вціліли, заснували нове поселення поблизу і назвали його Сомин – на згадку про Соломію, яка одна виявила милосердя.

І нині місцеві кажуть, що вночі на дні озера можна побачити обриси затопленого міста, а іноді чути, як дзвонять підводні дзвони...

Таким чином, назва села Сомин пов'язана з самим озером Сомин, яке було важливим природним об'єктом для місцевих жителів і дало йому свою назву.

село Тупали

Перша писемна згадка про село Тупали датована 1520 роком [86].

Поселення розташоване в межах лісистої місцевості, що характерно для Волинського регіону. Близькість до річок та водних джерел сприяла розвитку сільського господарства, зокрема рибальства та землеробства. Село знаходиться в безпосередній близькості від значних природних ресурсів, що мало важливе значення для розвитку поселення в період його заснування.

Назва села Тупали, ймовірно, походить від стародавнього слов'янського слова «тупий», що означає «глухий» або «заглиблений», що вказує на специфічні особливості місцевості [23]. Це може бути пов'язано з її географічним розташуванням – можливо, село було засноване в місці, де було природне заглиблення або в іншому місці, яке не відзначалося яскравою видимістю з навколишніх територій.

Інша версія вказує на можливий зв'язок із «тупим» характером місцевості, що означає низину або низьку місцевість, яка могла використовуватись для поселення через природні умови.

Легенда про Тупали й заблукалих вершників

Кажуть, що колись у волинських лісах, де нині стоїть село Тупали, водилися дрімучі хащі – такі густі, що навіть сонце ледь пробивалося крізь крони. У ті ліси не наважувались заходити ні мисливці, ні мандрівники, бо ходили чутки: хто туди вступить – назад не вийде. Мовляв, у гущавині живе дух, який морочить людям голову.

Якось тут проїжджала кінна дружина князя. Вони поспішали з посланням, коли раптово збилися з дороги. Незважаючи на те, що сонце ще було високо, вершники ніяк не могли знайти вихід – щоразу повертались на те ж саме місце, наче блукали по колу. Люди почали панікувати, коні нервували, а старий воїн буркнув:

– Тут усе ніби... тупить – і шлях, і думка, і крок!

Саме тоді з'явився сивий дід у полотняній свиті. Він вийшов з-поміж дерев і мовив:

– Лише той вийде з лісу, хто йде з щирим серцем і не вважає себе найрозумнішим. Ви загордились, князеві люди, а ліс вас зупинив. Прийміть урок – і рушайте.

Він повів вершників новою стежкою, а невдовзі ті вийшли на простору галявину. На вдячність за порятунок вони залишилися там, збудували перші хати й започаткували село. А через дивну властивість місцевості «тупити» дорогу і сприйняття, поселення назвали Тупали.

Кажуть, у туманні вечори старий провідник досі з'являється на межі лісу – перевіряє, чи не забули люди про гординю...

Таким чином, назва села Тупали, ймовірно, походить від географічних особливостей місцевості, а саме від низинного або заглибленого характеру території, на якій воно було засноване.

село Туровичі

Перша писемна згадка про село Туровичі датована 1540 роком [86].

Поселення розташоване на території, де річки та озера створюють вражаючий природний ландшафт. Це місце відзначається лісистістю місцевістю, а також наявністю значних водних ресурсів, що завжди мало важливе значення для розвитку сільського господарства, рибальства та інших видів діяльності.

Назва села Туровичі, ймовірно, пов'язана з давнім слов'янським коренем «тур», що означає «велика тварина» або «дикі бики», які колись мешкали на цих землях [23]. Вважається, що село могло бути назване на честь цієї величної тварини, що свідчить про характер місцевості або роль, яку ці тварини могли відігравати в житті місцевих жителів.

Інша версія вказує на можливу прив'язку до імені чи титулу місцевого феодала, який міг назвати село на свою честь, оскільки в середні віки феодали часто впливали на найменування поселень.

Назва Туровичі може бути похідною від імені або прізвища засновників села (наприклад, Туровичі – від імені Тур або Турович).

Легенда про Тура й засновника Туровичів

Давно це було, коли ще великі ліси та болотисті рівнини вкривали цю частину Волинського краю, лише сміливці наважувалися селитися поблизу річки Турії. Кажуть, що в тих краях жив величезний дикий тур – могутній бик з чорним блискучим хутром і рогами, що світилися вночі, мов півмісяці. Тур той був не просто звір – він охороняв ці землі, не підпускаючи чужинців.

Одного разу прийшов сюди втікач із півдня – молодий чоловік на ім'я Ілля. Його рід загинув у війні, а він шукав нового місця, де міг би осісти. Побачивши родючу землю й тихі луки, він вирішив збудувати хату. Але місцеві попередили: «Не турбуй Тура, бо не буде тобі спокою».

Та Ілля не злякався. Одного ранку, з сокирою в руці, він рушив до старого дуба, під яким, за переказами, спочивав звір. І ось коли замахнувся, з лісу вийшов сам тур – великий, з мудрими очима, що світилися не гнівом, а журбою. Звір не нападав, а просто дивився.

Ілля впав на коліна й мовив: «Я не ворог тобі. Я прошу лише прихистку».

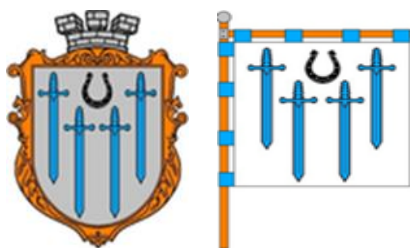
Тур тричі тупнув ногою – і зник у хащах.

З того часу ніхто більше його не бачив, зате на місці його останньої появи проріс дуб із подвійним стовбуром – символ згоди між людиною і природою. Ілля заснував тут поселення, а на згадку про таємничого звіра назвав його Туровичі – тобто «нащадки» або «місце Тура».

Кажуть, що у темні ночі, коли місяць повний, у водах Турії досі можна побачити відблиск рогів великого Тура – охоронця давніх земель.

Таким чином, назва села Туровичі, ймовірно, пов'язана з дикими тваринами – турами, які колись мешкали у цих лісах та луках. Також назва може походити від імені першого зановника або власника.

3.4.13. Люблинецька територіальна громада

Утворена 17 квітня 2016 року шляхом об'єднання Люблинецької селищної ради та Мощенської, Старокошарівської сільських рад Ковельського району (рис. 3.33).

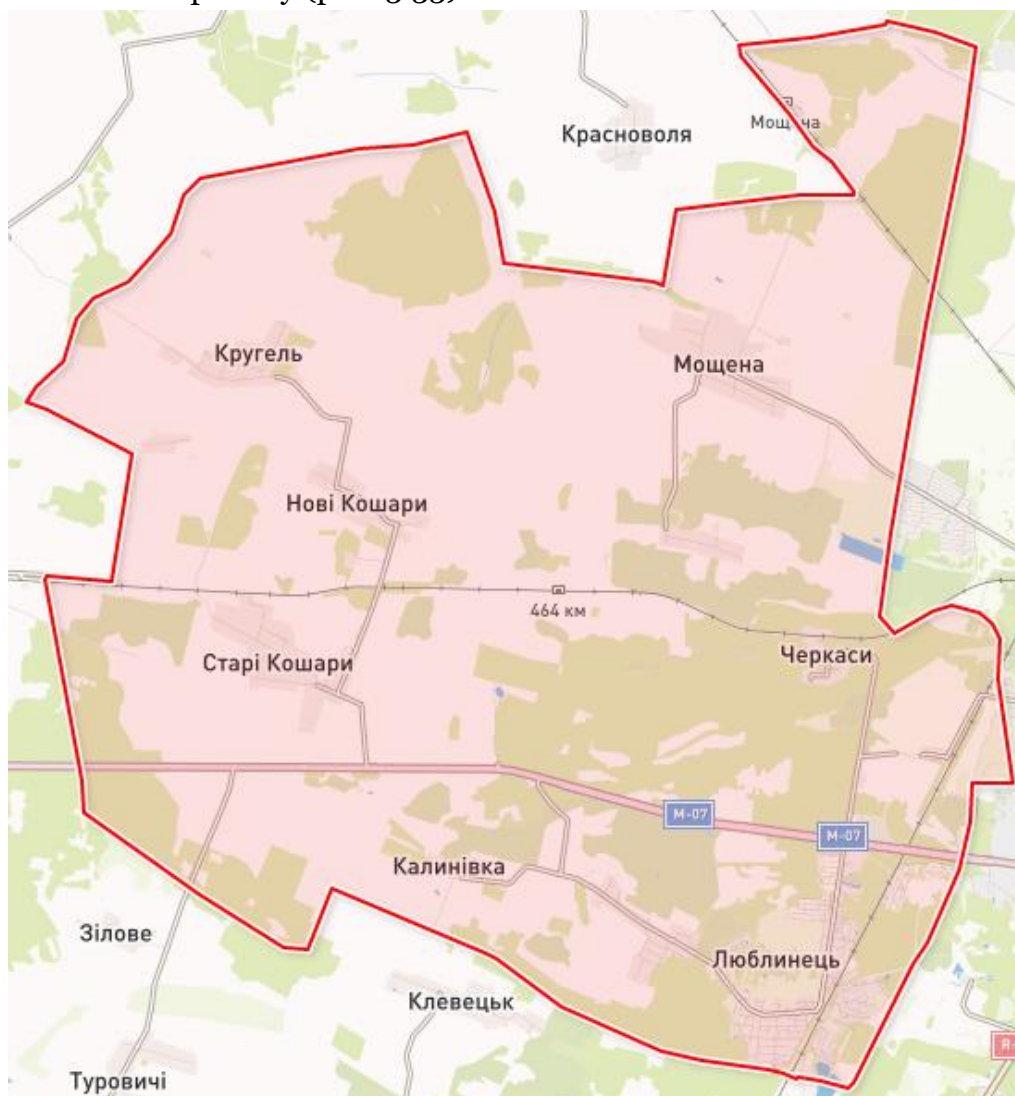
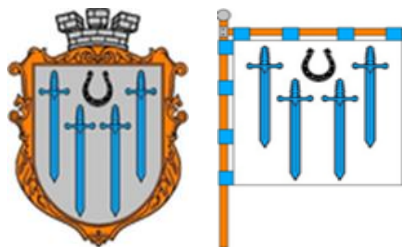

Рис. 3.33. Картохема Люблинецької територіальної громади [46]

До складу громади входять селище Люблинець і 8 сіл: Довгоноси, Калинівка, Краснодуб'я, Кругель, Мощена, Нові Кошари, Старі Кошари, Черкаси (рис. 3.33).

селище Люблинець (Люблин)

Перша писемна згадка про село Люблин датована 1536 роком [85].

Поселення знаходиться на важливому перехресті шляхів, що історично сполучали Волинський край із Польщею та Литвою. Через нього проходили торгові дороги, які вели до польського міста Люблін, що вплинуло на економічний розвиток поселення. Поблизу протікають річки Турія та Стохід, що також сприяло розвитку сільського господарства, торгівлі та ремесел.

Існують дві основні версії походження назви селища Люблинець.

Одна з найбільш поширених версій стверджує, що назва селища походить від головної дороги, яка вела до міста Люблін у Польщі. Це поселення було важливим транзитним пунктом для купців, які прямували до Польщі та Литви.

Друга версія пов'язує назву із польськими поміщиками Люблинськими, які довгий час володіли цими землями [85]. Такі випадки були досить поширеними в регіоні, коли назва поселення походила від імені або прізвища власника.

Легенда про шлях на Люблін і таємницю роду Люблинських

У давні часи, коли торгові каравани нескінченними вервицями рухались із Волинського краю на Люблін, на одному з перехресть постав невеликий хутір. Його заснував чоловік на ім'я Якуб Люблинський, польський шляхтич, який отримав ці землі за службу від короля. Саме тут, серед лісів і боліт, Якуб збудував корчму та постійний двір, де могли

зупинитися купці, обмінятися новинами, відпочити від тривалих мандрів.

Кажуть, що вночі Якуб часто виходив до дороги й слухав, як у темряві стогне шлях – від возів, коней, від самотності мандрівників. Він вірив, що ця дорога не просто веде на Люблін, а тримає в собі дух мандрів, перемовин, навіть долі. Тому назвав своє поселення – Люблинцем, себто «тим, що тягнеться до Любліна».

Його рід прожив тут не одне покоління, а з часом про Люблинських почали говорити: вони – хоронителі дороги. Якщо на перехресті сталося лихо, якщо губився подорожній – до Люблинських ішли по допомогу. І завжди знаходили: притулок, пораду, іноді – й свою долю.

Згодом поселення виросло, перехрестя перетворилося на жваву торгову точку, а пам'ять про шлях на Люблін залишилася в самій назві – Люблинець.

І тепер, коли уночі фари машин прорізають темряву сучасної дороги, старі жителі селища кажуть: «Це шлях говорить... пам'ятає минуле. Бо той, хто одного разу зупиниться в Люблинці – завжди повернеться».

Таким чином, назва селища Люблинець може походити або від власників цих земель, або від дороги, що вела до польського Любліна.

село Довгоноси

Перша писемна згадка про село Довгоноси датована 1576 роком [85].

Поселення розташоване на рівнинній місцевості, неподалік від річки Турія, що здавна була важливим природним шляхом для місцевих жителів. Близькість до річки сприяла розвитку сільського господарства та рибальства. Навколо села розкинулися родючі ґрунти, що робило його привабливим місцем для землеробства.

Село Довгоноси має цікаву назву, яка, ймовірно, пов'язана з фізичними рисами або певними особливостями жителів цього поселення.

За переказами, перші поселенці цього краю мали своєрідну зовнішність – великі, довгі носи [85]. Ця особливість настільки вразила сусідів, що вони почали називати їх «довгоносами», а згодом ця назва закріпилася за селом.

Топографічна версія назви може походити від форми місцевості. Село могло бути витягнутим вздовж річки чи іншого природного об'єкта, через що його назвали «довгим носом».

Деякі перекази говорять, що тут жив козак або пан на прізвище Довгонос, який був знаним воїном та мандрівником. Він прославився своєю мудрістю та хоробрістю, а його ім'я залишилося в назві поселення.

Легенда про козака Довгоноса і веселу назву села

Колись дуже давно, ще за козацьких часів, оселився неподалік річки Турії козак на прізвище Довгонос. Був він не просто славетним вояком, а й добряком та жартівником, який завжди мав при собі щось смачне, добре слово та... дуже помітного носа. Такий довгий той ніс був, що, кажуть, міг ним шапку з вішака знімати.

Коли ворог тікав з поля бою, то найчастіше не від шаблі козака, а від страху, побачивши його профіль! А ще ходили чутки, що завдяки носу він вмів відчувати погоду – мовляв, якщо кінчик свербить, то буде дощ, а якщо мерзне – то сніг.

Згодом козак не лише оселився в цих краях, а й привів сюди побратимів, теж носатих. Чи то така мода пішла, чи то родичі були, але всі нові жителі мали носи не гірші – довгі, горді, навіть трохи козацькі. Коли купці або мандрівники проходили повз, то казали:

– О, це ж те село, де носи за лікті!

Так і закріпилася назва: спершу жартома казали «підемо до довгоносів», а потім уже й офіційно стало: Довгоноси.

Кажуть, що і нині, коли в селі когось згадують, то не по прізвищу, а по формі носа. А ще в місцевій школі замість компаса колись був вимірювач носів – «хто має найкрутіший профіль»!

Так і живе село Довгоноси – з гумором, легендою та добрим серцем.

Таким чином, село Довгоноси має цікаву та незвичну назву, що породила численні легенди та перекази. Хоча його справжнє походження точно невідоме, його назва міцно закріпилася в історії

регіону, залишаючи місце для гумору, народної творчості та цікавих розповідей.

село Калинівка

Перша писемна згадка про село Калинівка датована 1628 роком [85].

Поселення оточують густі ліси та луки, що додають краси навколишньому ландшафту. Поряд із селом розташовані озера. В низинах зберігаються болота, які колись були природними захисними бар'єрами.

Назва села Калинівка очевидно походить від слова «калина» – рослини, яка уособлює Україну та є символом краси, життя і родючості [23]. За переказами, в цій місцевості здавна росли густі зарості калини, які вкривали пагорби й долини.

Також є думка, що перші поселенці або власники села могли мати прізвище Калинич або Калинюк, що могло вплинути на формування назви.

Науковці стверджують, що назви, утворені за допомогою суфіксів «-ів», «-їв», можна співставити назви на «-івка», «-ївка», які належать до іменників жіночого роду і позначають назви сіл [19]. Згідно цієї теорії назва села Калинівка походить від імені Калина.

Легенда про дівчину Калину і народження села Калинівка

Давно, у далеких лісах біля прозорої річки, жила дівчина на ім'я Калина. Була вона красунею – з очима кольору літнього неба і косами, мов стигле жито. Але ще більше, ніж красою, вона славилася своєю добротою. Калина допомагала всім – і людям, і птахам, і звірям. Мала вона лагідне серце, яке вміло втішити й вилікувати душу.

У ті часи ці землі часто потерпали від набігів. Одного разу в село, що стояло на іншому березі, напали чужинці. Люди розбіглися, лише Калина, ризикуючи власним життям, залишилася допомагати старим і дітям. Вона переховувала їх у лісі, годувала, лікувала, зрештою врятувала десятки життів.

Коли нападники відійшли, вцілілі селяни вирішили заснувати нове поселення – тихе, затишне і мирне. І назвали його Калинівка – на честь тієї, що стала символом любові, відданості й самопожертви.

Кажуть, що на тому місці, де дівчина востаннє молилась за свій народ, виріс кущ калини – пишний, червоний, мов саме серце. І кожної осені калина тут цвіте рясніше, ніж деінде, нагадуючи людям про силу доброго серця.

Таким чином, назва села Калинівка, ймовірно, пов'язана з іменем Калина, або кущем калини.

село Краснодуб'я

Перша писемна згадка про село Краснодуб'я датована 1583 роком [86].

Поселення розташоване серед лісових масивів регіону, де з давніх часів зростали могутні дубові гаї. Ґрунти тут родючі, що сприяло розвитку землеробства та скотарства. Колись ця територія була оточена болотами, які служили природним захистом від ворогів.

Назва села Краснодуб'я утворена від слів «красний» і «дуб», що може означати «красивий дуб» або «село, де ростуть гарні дуби» [23]. Дуб є символом сили та довговічності і така назва могла вказувати на місцевість, де росли величні дуби або де ці дерева мали значення для місцевих жителів.

Назва також може вказувати на природні особливості місцевості – лісистість або наявність лісових насаджень, зокрема дубових.

Згідно зі спогадами старожилів, назва села Краснодуб'я походить від старовинної криниці, біля якої росли унікальні дуби з червонуватим відтінком кори. Від слів «красний» (давньоукраїнське значення – гарний, червоний) та «дуб» і утворилася назва поселення.

Легенда про Краснодуб'я

Колись давно, на території Волинського краю, в одному мальовничому куточку, де зливалися зелені луки і густі ліси, стояла стара криниця. Ця криниця була не просто джерелом води – вона була

святинею для місцевих жителів. Вода з цієї криниці була особливо чистою та цілющою, кожен, хто випивав води з неї, відчував прилив сили та здоров'я.

Але найбільше вражали місцевих жителів величезні дуби, що росли навколо цієї криниці. Не звичайні дуби, а дуби, кору яких ніколи не можна було сплутати з іншими. Вони мали унікальний червонуватий відтінок кори, який міг змінюватися в залежності від пори року. У літній час вони виглядали як величезні скульптури, збиравши навколо себе сонячне світло, а взимку вони ставали по-особливому загадовими, коли зимова прохолода покривала їх срібними візерунками.

Легенда каже, що ці дуби зростали не просто так. Вважалося, що вони виростили від стародавніх дерев, що вкорінювались ще за часів, коли наші предки вели боротьбу за свою землю. Деревам надавала силу не лише земля, а й магічна вода з криниці, що наповнювала ці дуби чудодійними властивостями.

Одного разу, під час великої повені, коли річка затопила все навколо, місцеві жителі звернулися до дубів за допомогою. Вони молилися, щоб дерева стали їхніми захисниками. І тоді сталося диво: дуби не тільки не дали воді затопити село, але й допомогли знайти шлях до безпечного місця. Відтоді люди почали називати це місце Краснодуб'я, поєднуючи дві характеристики: «красний» – від червонуватого відтінку кори дубів і «дуб» – на честь величних дерев, що встояли в боротьбі з водною стихією.

Таким чином, назва села Краснодуб'я пов'язана з унікальними червоними дубами, що колись росли біля старої криниці.

село Кругель

Перша писемна згадка про село Кругель датована 1595 роком [86].

Поселення розташоване на рівнинній місцевості, оточене лісами та полями. Завдяки родючим ґрунтам тут добре розвивалося землеробство та тваринництво.

Назва села Кругель, ймовірно, походить від слова «круг» або «круглий», що може вказувати на особливості географічного розташування села [23]. Наприклад, село могло бути розташоване на круглій або округлій ділянці землі, або мати форму, схожу на коло, що могло стати основою для назви.

Інша версія пояснює, що «Кругель» може походити від німецького слова «Kugel», яке означає «куля», «круг», що може також бути пов'язано з географічними або топографічними особливостями місцевості.

Деякі історики вважають, що село могло отримати назву на честь першого поселенця або поміщика, наприклад, Кругель [25].

Легенда про зачароване коло

Давно-давно, коли регіон ще вкривали непрохідні ліси, а землі між пагорбами були малозаселеними, на місці сучасного села була велика галявина. Але вона була не звичайна – майже ідеальної круглої форми, ніби вирізана рукою велетня. У центрі цього кола росло одне-єдине дерево – стара липа, вся покручена, ніби зіткана з диму й коріння.

Місцеві пастухи, які водили туди худобу, помітили, що на цій галявині завжди панує тиша, навіть птахи не співали тут. Та найбільше вражало одне: кожен, хто ступав у центр галявини, починав бачити дивні сни – кольорові видіння про майбутнє або про давно забуті події. Люди казали, що це місце – зачароване коло, дароване самою землею для збереження пам'яті предків.

Одного разу мандрівник, старий волинський знахар на ім'я Данило, оселився поблизу галявини. Він вірив, що тут сходяться сили неба і землі. Саме він першим назвав це місце Кругелем, від слова «круг» – як символ вічності, єдності і незбагненності природи.

Згодом біля галявини почали оселятися люди. Їх приваблювала не лише родюча земля, а й спокій, який панував у цій місцевості. І кожен, хто ставав жителем новоствореного поселення, мав пройти обряд: тричі обійти галявину навколо липи, щоб стати частиною «кола» – великої сільської громади.

З часом дерево вросло, але форма галявини залишилася, а пам'ять про місце сили жива донині. Село назавжди зберегло свою назву – Кругель, як згадку про те, що все у світі замикається в коло: життя, час і людська пам'ять.

Таким чином, назва села Кругель пов'язана з формою поселення або традиціями круглих зборів.

село Мощена

Перша писемна згадка про село Мощена датована у 1543 році [86].

Поселення розташоване на Поліссі. Рельєф місцевості рівнинний, з незначними перепадами висоти. На півночі село обмежене невеликими піщаними пагорбами та оточене хвойними й мішаними лісами, що створюють мальовничий краєвид. З півдня до села прилягають луки та болотисті території, які в давнину ускладнювали пересування. Ґрунти переважно піщані та торф'яні, однак після проведення меліоративних робіт стали придатними для землеробства. Поруч із селом протікає річка Рудка, яка відігравала важливу роль у житті місцевого населення.

Назва села Мощена може мати кілька версій походження. За переказами, ще в давнину у цій місцевості існувала дорога, викладена дерев'яними колодами (так званий «мощений шлях»), яка проходила через болотисті ділянки, що могло стати основою для назви поселення.

Можливо назва походить від слова «мощ» (сила, могутність), а місцеві жителі славилися своєю витривалістю та силою, необхідною для освоєння болотистої місцевості [23].

Є думка, що перші жителі села укріплювали свої оселі дерев'яними настилами, захищаючи їх від вологи та болотистого ґрунту.

Легенда про Мощену дорогу

У темні віки, коли українські землі ще не знали ні карти, ні кордонів, а між селами простягались непрохідні ліси й небезпечні болота, жила в цих краях мудра і відважна жінка на ім'я Домаха. Вона була знахаркою, провидицею, а ще – провідницею для мандрівників, які блукали в туманах Волинського краю.

Одного разу в цю місцевість прибули князівські гінці з важливим посланням до сусіднього замку. Та болотиста місцевість, що розляглася між пагорбами, не пускала їх далі. Коні грузли в трясовині, вози тонули, а люди втрачали надію.

Домаха, побачивши це, вийшла до гінців і сказала:

– Тут колись проходив старий шлях – сама пам’ятаю, як дід мій розповідав. Його ще пращури колодами мостили, щоб по болотах пройти. Якщо очистити те місце, відновити дорогу, то зможете дістатися, куди треба.

Зібрала вона людей з навколишніх хуторів – молодих, старих, жінок і чоловіків. І стали вони рубати дерева, вкладати колоди одну до одної, міцно прибивати, засипати піском, глиною, зміцнювати камінням. Днів сім і ночей сім працювали невтомно, аж поки через трясовину не пролягла рівна, суха дорога – «мощений шлях».

Подолали князівські гінці болота, донесли звістку, а вдячний князь надіслав подарунки та грамоту з визнанням:

– Хто збудував такий шлях – заслуговує на поселення! Тут буде село, а зватиметься воно Мощена – на честь дороги, що з’єднала людей, рятувала життя й дала початок новому життю.

Кажуть, що досі під ґрунтом, у глибинах землі, зберігаються залишки тієї першої дороги – символу єднання, мужності й пам’яті про силу людської спільності. А дух Домахи охороняє село, веде мандрівників та нашіптує старим дубам пісні минулого.

Таким чином, назва села Мощена може вказувати на місце, де була зроблена мощена дорога, або місце, де знаходилась важлива шляхова артерія.

село Нові Кошари (містечко Магирь)

Перша писемна згадка про містечко Магирь датована 1366 роком [86].

Територія довкола села характеризується рівнинним рельєфом, із численними болотистими ділянками, лугами та сосновими лісами. Поруч із селом протікає кілька невеликих річок та струмків, які в

давніну забезпечували поселення водою й були важливими транспортними шляхами. Завдяки природним умовам, земля навколо села була придатною для тваринництва та мисливства. Ліси багаті на дичину, ягоди та гриби, що століттями слугували місцевим жителям джерелом їжі.

У давнину слово «кошар» означало загін для худоби або тимчасове житло пастухів [23]. У цій місцевості розводили велику рогату худобу та овець, тому назва села могла вказувати на тваринницьке господарство, що існувало тут ще з XIV століття.

У XV–XVII століттях Кошер був єврейським містечком із значною кількістю ремісників і торговців [85]. Назва могла виникнути через специфіку місцевого єврейського населення.

Стародавнє слово «кош» означало місце стоянки кочівників або табір козаків. У період середньовіччя ці території неодноразово використовувалися військовими формуваннями як місця для привалів та відпочинку.

Згодом, коли населений пункт розширювався, з'явилася нова частина села, яку почали називати Новими Кошарами.

Серед старожилів існує легенда, що поселення було засноване татарським воїном, який назвав свій будинок татарським словом «кошур».

Згідно досліджень Поліщука Ю., село Нові Кошари входили до володінь князів Сангушків Кошарських, які були одними із найвпливовіших магнатських родів Великого князівства Литовського, а згодом і Речі Посполитої. Вони мали великі земельні володіння на Волині, зокрема у Володимирському повіті. Назва «Кошарські» вказує на їхній адміністративний або власницький титул, пов'язаний із цими землями [85].

Легенда про татарина Кошура і князівські землі

Рік був 1366. Земля Волинська стояла в тривозі: то литовські князі проходили, то татарські загони прокочувалися краєм. Та саме тоді, коли здавалось, що над цими болотами, лісами й річками ніколи не буде спокою, з'явився тут один незвичайний чоловік.

Він був з роду татар, з воїнів Золотої Орди, але залишив свій табір після кривавої сутички з литовцями. Поранений, виснажений, він

дійшов до пагорба над річкою, де густий ліс укривав джерела і пасовища. Там він зупинився.

Викопав землянку, поставив навколо загін дерев'яний, зібрав сіно, добув худобу – і почав нове життя. Назвав своє укриття словом, знайомим кожному степовику – «кошур», що означало табір, тимчасове житло воїна-кочівника.

Але час минав, кошур став оселею, далі хатою, далі – господарством. До нього приєднувались втікачі, переселенці, селяни, шукачі захисту. Так з'явився перший «кошар» – хутір посеред лісу, названий іменем першої домівки.

Минуло кілька десятків літ. Землі ці перейшли у володіння могутнього роду князів Сангушків, які оцінили вигідне розташування кошарських поселень – поряд із переправами, дорогами й лісовими промислами. Вони заклали тут укріплене містечко Магирь і закріпили за собою навколишні землі.

А щоб відзначити початок нової доби – уже не татарської, а князівсько-волинської – поселення, що виросло з кошура, стали звати Нові Кошари.

Кажуть старі, що дух того татарина – мовчазного засновника – досі блукає стежками лісу, навчає пастухів розуміти природу і оберігає землю, яку сам обрав для миру.

Таким чином, назва села Нові Кошари пов'язана із прізвиськом князів Сангушків Кошарських, яким належали землі поселення.

село Старі Кошари **(Кошеръ, Кошерськ, Кошор, Кошори чи Кошери)**

Перша писемна згадка про містечко Кошеръ датована 1366 роком. Пізніше воно було відоме як місто Кошерськ, Кошор, а згодом – село Кошори (Кошери) [86].

Поселення розташоване на території Полісся. Ландшафт рівнинний, з численними лісами, луками та болотистими ділянками, які характерні для цієї частини регіону. Поряд із селом протікає кілька невеликих річок та струмків, які раніше слугували природними оборонними рубежами.

Назва «Кошари» або «Кошер» може походити від тюркського слова «кошар», що означає тимчасове житло, табір або загін для худоби, що може свідчити про те, що на цьому місці певний час перебували кочові племена [23].

Деякі дослідники вважають, що назва походить від слова «кош», яке в давньоруській мові означало військовий табір або поселення, утворене військовими дружинами.

В історичних джерелах село зустрічається під назвами «Кошеръ» та «Кошерськ», що вказує на можливий зв'язок із середньовічною фортецею або адміністративним центром [85].

Легенда про містечко Кошер і загублену Кошару

У далекому 1366 році, коли ліси Волинського краю ще розмовляли голосами диких звірів, а ріки ховали свої витoki в непрохідних болотах, на високому березі річки оселився табір пастухів. Це були кочівники – і слов'яни, і татари, і прибулі з півдня мандрівники, які шукали захисту від війн та голоду.

Вони побудували загін для худоби – кошару, що по-татарськи й по-пастушому означало обгороджене місце для отари. Але кошара ця була незвичайна – її, за легендою, звели зі священних дубів, які росли на узліссі, й освятили молитвами різних мов: християнською, мусульманською і навіть старими язичницькими заклинаннями.

Поселення, яке виросло довкола кошари, швидко перетворилось на укріплений хутір. Люди називали його Кошер або Кошери – на честь тієї першої, великої кошари, що була серцем громади. Тут зупинялись мандрівники, торгували купці, збиралися на ярмарки й свята. Через ріку вели мости, а лісами – стежки до інших волинських містечок.

Кажуть, що князі Сангушки, котрі згодом отримали ці землі, оцінили стратегічну вагу цього місця: і замок мали звести, і людей осадити, і дороги зміцнити. Кошер став відомим як містечко на межі – охоронець волинських шляхів.

Та одного року, після жорстокої зими, велика повінь знесла стару кошару в річку. Від того часу старі люди говорили:

– Стара кошара втопилася – але її дух живе між нами. І тому ми – Старі Кошари. Бо пам'ятаємо, звідки пішли.

А ще й досі кажуть: коли над річкою здіймається туман, можна побачити обриси дерев'яної кошари, що пливе водою, як корабель, несучи з собою історію першого дому...

Таким чином, назва села Старі Кошари пов'язана із прізвиськом князів Сангушків Кошарських, яким належали землі поселення.

село Черкаси

Перша писемна згадка про село Черкаси датована 1583 роком [86].

Місцевість характеризується рівнинним рельєфом, типовим для Полісся. Поруч протікають дрібні річки та струмки, що є притоками Прип'яті. Значну частину території займають лісові масиви, переважно мішані ліси, а також болота та лугові угіддя.

У XVI столітті, коли Волинська земля була прикордонною територією між Річчю Посполитою та Великим князівством Литовським, тут оселялися козаки. Назва «Черкаси» у той час часто використовувалася щодо козаків або людей, які переселялися з Наддніпрянщини [85].

Етнічна версія назви села Черкаси вказує на те, що частина переселенців могла походити з міста Черкаси на Дніпрі, яке було важливим козацьким центром.

Топонімічна версія назви могла походити від старослов'янського слова «черкас», що могло означати «люди, що живуть біля води», адже поруч із селом були численні річки та болота [23].

Легенда про черкаських вартових

Було це в році 1583, коли над Волинським краєм сходилa нова хвиля неспокою. Землі ці потерпали від нападів татар, збройних сутичок та пожеж. І саме тоді, на південному рубежі волинських володінь, з'явився загін козаків – витривалих воїнів, що носили ім'я черкасів.

Називали їх так тому, що походили з південних степів, із краю Черкаського. Вони служили охоронцями торгових шляхів, захисниками

поселень і сміливими розвідниками. Кажуть, їх привів сивий отаман на ймення Дорошенко – не князь, не пан, а простий чоловік із очима, що бачили багато битв.

Коли козакі дістались до пагорба над річкою, облюбували його для сторожового посту: тут було видно все – і дороги з півдня, і лісові стежки, і далекі села. Побудували вони там вартову вежу, хату, каплицю – і залишились.

Невдовзі навколо зібрались поселенці: ремісники, втікачі з Поділля, пастухи з Полісся. Ховалися біля козаків, бо знали – де черкаси, там буде захист.

Так постало село, що на честь перших його захисників назвали просто – Черкаси.

І з того часу ходять легенди: кожної весни, в ніч перед великою грозою, на старому кургані видно постать отамана Дорошенка – він стоїть на варті, тримаючи в руках шаблю і тризуб, наче нагадуючи:

– Цю землю ми охороняли, а ви її не дайте на поталу.

Таким чином, точне значення назви села Черкаси може варіюватися в залежності від контексту, але найбільш ймовірним є зв'язок з історичними групами населення або географічними особливостями місцевості.

3.4.14. *Любомльська територіальна громада*

Утворена згідно розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 708-р складі Любомльської міської ради та Бірківської, Запільської, Куснищанської, Підгородненської, Почапівської сільських рад [30], (рис. 3.34).

17 липня 2020 року, в результаті адміністративно-територіальної реформи та ліквідації Любомльського району, громада увійшла до складу Ковельського району.

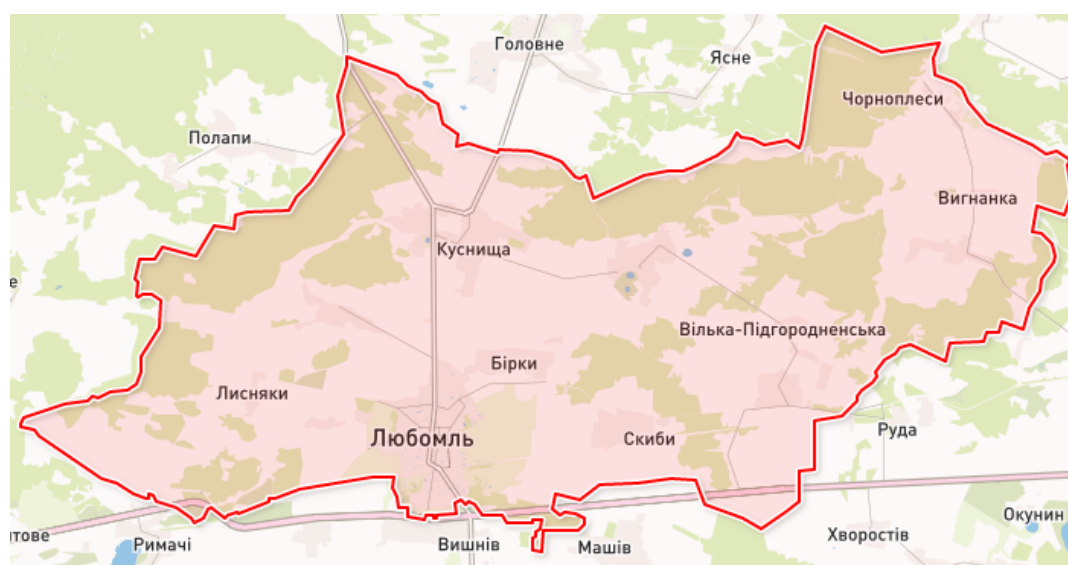

Рис. 3.34. Картосхема Любомльської територіальної громади [46]

До складу громади входять місто Любомль і 14 сіл: Бірки, Боремщина, Вигнанка, Вілька-Підгородненська, Городнє, Запілья, Застав'є, Красноволя, Куснища, Лисняки, Підгороднє, Почапи, Скиби та Чорноплеси (рис. 3.34).

місто Любомль

Перша писемна згадка про місто Любомль датована 1287 роком [86].

Поселення знаходиться на Волинській височині, частково переходячи в низинну рівнинну зону Полісся. Через місто протікає річка Гапа, яка впадає у Західний Буг. Любомль оточений лісами, луками та озерами, серед яких найближчі – озеро Святе та озеро Луки. Місцевість має родючі ґрунти, які сприяли розвитку землеробства.

Існує кілька версій походження назви міста Любомль. За легендою, князь Володимир Василькович, який правив у XIII столітті, заснував місто та назвав його Любомль, бо воно було йому «любим», що пояснює використання кореня «любо» (приємний, милий).

Топонімічна версія слова «Любомль» може походити від давньослов'янських слів «люба земля», що вказувало на красу місцевості [23].

Історична версія назви, можливо, походить від поселення дружинників князя, які мали назву «любимці» або «любляни», що служили при дворі волинських князів.

Легенда про Любомль і річку Гапу

Давним-давно, коли ліси Волинського краю ще не знали людської руки, а озера дихали туманами й древніми піснями, у самому серці цієї землі, де річка Гапа тихо звивається між пагорбами, стояло поселення, загублене між водами і деревами. Тут зустрічалися дороги з заходу й півночі, а мандрівники говорили:

– Там, де Гапа співає між луками – земля щаслива.

У ті далекі роки жив у лісовому урочищі старий князь – мудрий і добрий, на ім'я Любомир. Казали, що серце його було м'яке, як весняна вода, а справедливість – гостра, як меч. Він любив цю землю понад усе: її дуби, її озера, її тиху Гапу, яка завжди повертала до дому. А особливо – одне місце, де дві водиці сходились у поцілунку: річка і джерело Святого озера.

Одного разу князь піднявся на пагорб і сказав:

– Тут я збудую місто. Не для війни, не для здобичі, а для життя, для любові, для пам'яті.

Так і зробив. І назвав його Любомль – мовляв, «любий мені мол» – місце злиття вод, людей і думок. Або й просто – місто любові Любомира.

Кажуть, річка Гапа тому й тече так спокійно, що чує ще голос князя, а озеро Святе – береже його душу. А вночі, коли місяць ховається за Луковим лісом, можна побачити, як по воді йде тінь у короні, схиляється до джерела і шепоче:

– Любомль – це не просто місто. Це – серце Волинського краю.

Таким чином, назва міста Любомль пов'язана зі словом «любий» або «любє місто», що може відображати позитивне ставлення до цього населеного пункту чи його важливість для місцевих мешканців у середньовіччі. За свідченням літопису, це було улюблене місто князя Володимира Васильковича, яке він укріпив, розбудував і оживив.

село Бірки (Бір, Лопатинщина, Ліщинщина, Ліщинці)

Перша писемна згадка про село Бір датована 1672 роком. Найперші жителі заселили центральну частину села. Зафіксована в документах 1672 року назва Бір спочатку стосувалася саме її, хоч пізніше ця назва була перенесена і на західну частину. Тривалий час село не мало усталеної назви, змінюючи її залежно від прізвищ його світських власників -Лопатинщина, Ліщинщина, Ліщинці [31].

У 1840 році за селами офіційно закріпились нові назви: Бірки і Бірки Ліщинецькі (назва походить від власника поселення (Ліщинщина), яке вперше згадане у 1796 році як сільце Ліщинці [24].

Назва села Бірки може походити від слова «бір», що означає ліс або лісову ділянку, зазвичай хвойного або змішаного типу. У середньовіччі багато поселень отримували свої назви залежно від природних особливостей території, таких як ліси, річки чи інші

природні об'єкти. У даному випадку «Бірки» можуть означати поселення, що розташовувалося поблизу лісового масиву.

Лопатинщина, Ліщинщина та Ліщинці – ці варіанти могли бути використані через історичні зміни в назвах, пов'язані з конкретними власниками, в складі яких село знаходилося.

Легенда про березовий бір і дівчину Ліщину

У буремному 1672 році, коли турки й татари дійшли аж до Поділля, а козацькі загони розсипались по Волинському краю, рятуючи людей і ховаючись у лісах, на межі болотистих урочищ стояв дикий бір – гущавина берези, ліщини та вільхи. Люди його оминали – вважали зачарованим. Кажуть, там дерева шепочуть мовою духів, а озеро чорніє, коли наближається біда.

Саме сюди, тікаючи від ворожого набігу, прийшла молода дівчина на ім'я Ліщина – сирота з родини ремісників. У руках вона несла скриньку з вишитим рушником – єдиною пам'яттю про рід.

Вона дісталася серця лісу й запряглася:

– Якщо цей бір мене захистить – я назавжди лишуся тут і збудую поселення для таких, як я.

Бір її прийняв. Вночі загорілися світляки, на озері стих туман, а лісові звірі розійшлися, утворивши галявину. Там і постав перший курінь, а за ним – хати інших утікачів, що приходили за чутками про чудесне місце, де берези вклоняються людям, а ліщина родить навіть у тіні.

Поселення спершу назвали Ліщинці, на честь дівчини-засновниці. Потім – Ліщинщина, бо розрослося на кілька родин. А ще пізніше – Лопатинщиною, бо тут оселився старий козак Лопатин із сотнею втікачів.

Та назва, що закріпилася – Бірки – стала символом: від слова «бір», ліс. Адже саме ліс дав початок цьому життю, прихисток і силу. А у весняні ночі, коли цвітуть ліщини, кажуть, можна побачити тінь дівчини, що йде поміж дерев з рушником у руках – Ліщина, берегиня поселення.

Таким чином, назва села Бірки пов'язана з природними особливостями території – лісами та деревами, що впливали на вибір назви населеного пункту.

село Боремщина

Точна дата заснування села Боремщина відсутня.

Поселення розташоване на лівому березі річки Стопирка. Місцевість має рівнинний рельєф, характерний для Полісся, із значними заболоченими ділянками та лісовими масивами. Ґрунти переважно піщані та супіщані, що зумовлює певні труднощі для землеробства, проте сприятливі для випасання худоби та бджільництва.

Походження назви села Боремщина можлива від особового імені «Борем». У давнину тут міг жити або володіти цими землями якийсь князь чи боярин на ім'я Борем, що стало основою для назви поселення [23].

Наймовірніше, назва походить від слова «бор» (ліс, сосновий бір), адже місцевість здавна була оточена густими лісами, які могли дати назву поселенню.

Можливо, назва пов'язана з частими набігами татар або іншими військовими подіями, коли місцеве населення змушене було боронитися.

Легенда про буремну воду і заснування Боремщини

Кажуть старі люди, що в сиву давнину, коли річка Стопирка ще не знала берегів, а степи довкола були вільними, як вітер, на її лівому боці сталася подія, яка дала початок усьому.

Було це у часи постійних нападів – то татари, то пани, то розбійницькі ватаги. Люди тікали з поселень, ховались у лісах і ярах. Одного разу в долину Стопирки прибилася група втікачів – чоловіки, жінки, діти. Вони були виснажені, але рішучі. І очолював їх кременезний чоловік на ім'я Борем – колишній козак, який покинув шаблю й вирішив знайти мирне життя.

Він сказав:

– Тут ми збудуємо громаду. Тут – наша остання межа. Якщо навіть річка розлілється, буря пройде, чи ворог прийде – стоятимемо.

Люди взялися до роботи: зводили хати, копали криниці, укріплювали берег. І річка Стопирка їх прийняла – вже не затоплювала, не зносила будівлі, навпаки – стала помічницею: годувала рибою, поїла худобу, захищала тростиною від ворогів.

А село назвали Боремщина – по імені отамана-засновника й на згадку про буремні часи, з яких усе почалося.

Кажуть, що іноді, коли над річкою Стопирка здіймається вітер і тростина починає шепотіти, можна почути голос Борема:

– Поки стоїть лівий берег – стоятиме і Боремщина.

Таким чином, назва села Боремщина могла бути пов'язана з природними особливостями території (лісами чи боротьбою з природними умовами), або з історичними подіями, що сталися на цій землі.

село Вигнанка

Перша писемна згадка про село Вигнанка датована XIX століттям [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Вижівки. Місцевість характеризується рівнинним рельєфом із незначними перепадами висот. Навколо села розкинулися луки та невеликі лісові масиви, які здавна використовувалися місцевими жителями для випасу худоби, заготівлі сіна та збору грибів і ягід. Ґрунти переважно супіщані, що робить їх придатними для вирощування картоплі, жита та льону.

Назва села Вигнанка може походити від слова «вигнання». Згідно з переказами, перші поселенці були людьми, яких вигнали з інших сіл або маєтків через конфлікти з панами чи сусідами.

Також територія могла використовуватися як спільний вигін для худоби, де її випасали мешканці навколишніх поселень.

Можливо, тут оселилися люди, які втекли від кріпосного гніту або переслідувань.

Більшість поселенців були з Лукова, Мизово, яких вигнав пан за непокору. Переважна кількість жителів мали прізвище Хвалько, Здрок, Морозюк [31].

Легенда про землю вигнанців і вільний берег Виживки

Колись, у темні часи панщини, коли земля належала не тим, хто її орав, а тим, хто мав герб і батіг, в селах Луків та Мизове стався бунт. Люди втомилися від знущань, від безглузвих податків і панських примх. Одного ранку кілька сміливців – Хвалько, Здрок і Морозюк – сказали:

– Досить. Ми більше не будемо гнутися.

Пан розлютився. Він наказав вигнати непокірних разом з родинами, забрати в них худобу і зруйнувати хати. Але ті, хто мав серце й дух, не скорилися – вони взяли дітей, лантухи, хрест і рушили вгору по річці Виживка, поки не дістались високого правого берега, де ліси вкривали землю, а вода була чистою й глибокою.

Там, серед сосен і дубів, вони поставили перші курені. Річка стала їм захистом, ліс – годувальником, а спільна біда – силою, що об'єднала.

– Якщо нас вигнали – то ця земля буде нашою вигнанкою, – сказав найстарший з Морозюків.

Так і з'явилося село, що з гордістю прийняло ім'я своєї долі – Вигнанка.

Минали роки. Люди з інших сіл приєднувались до них, тікали від панів, шукаючи волі. Але рід Хвальків, Здроків та Морозюків залишався серцем громади: вони пам'ятали, за що боролися.

Кажуть, що у Вигнанці кожен камінь пам'ятає крок вигнанця, а Виживка щовесни співає пісню про тих, хто обрав гідність замість покори.

Таким чином, назва села Вигнанка могла відображати ситуацію, коли це місце стало новим домом для осіб, які були вимушені переселитися або залишити попереднє місце проживання через певні обставини.

**село Вілька-Підгородненська
(Вулька-Підгородненська, Підгородне)**

Дата заснування села Вулька-Підгородненська не відома, проте у 1906 році воно входило до Маціївської волості Ковельського повіту [86].

Поселення розташоване на рівнинній місцевості, характерній для Поліської низовини. Поруч із селом протікає річка, а навколишній ландшафт представлений луками, болотами та мішаними лісами. Ґрунти тут здебільшого супіщані та торф'яністі, що потребувало проведення меліорації для ведення сільського господарства.

Назва села Вілька-Підгородненська має дві частини. «Вілька» – слово, поширене в Західній Україні та Польщі, що означало «маленьке поселення» або «село, засноване на вільних землях» [23].

«Підгородненська» – може свідчити про близькість села до якогось укріпленого міста або замку. Можливо, село виникло біля городища чи феодальної фортеці, яка охороняла довколишні землі. Суфікс «-нська» вказує на належність або приналежність до певного населеного пункту чи території. «Підгороднянська» вказує на те, що це село розташоване поблизу якогось іншого села або міста з назвою «Підгородне».

Легенда про вільну вульку під городом

Колись давно, біля великого замку на горі, який належав панам або князям, було невеличке поселення – всього кілька хат і комори, що тулилися до підніжжя. Його звали просто – Підгородне, бо розташовувалося під самим городом, тобто під захищеним панським укріпленням.

У тому городі мешкали вельможі, а внизу – люди. Та були серед них такі, хто не захотів служити пану – ремісники, пасічники, вільні духом хлібороби. Вони звернулись до володаря з проханням:

– Дай нам вольність – жити, як наші предки, не під мечем, а під небом.

Князь, хоч і суворий був, та визнав їхню працю. І дозволив оселитися окремо – трохи далі від укріплення, на просторій лісовій галявині. Там люди збудували нові хати, створили свою громаду і дали їй ім'я – Вілька, тобто вільне поселення.

Так і постала Вілька-Підгородненська – земля тих, хто жив біля великого замку, але мав свою гідність і волю. Саме тому в назві лишилося подвійне коріння: «Підгородне» – як відгомін колишньої залежності, і «Вілька» – як знак визволення.

Кажуть, що й досі, коли проходиш полями між лісом і пагорбом, вітер приносить з руїн старого замчища шепіт:

– Пам'ятайте, вільні люди, хто ви є.

Таким чином, назва села Вілька-Підгородненська може вказувати на його географічне розташування або історичні особливості, зокрема, близькість до іншого населеного пункту, що має схожу або аналогічну назву.

село Городне (Городно, Городне)

Перша писемна згадка про село Городно датована 1487 роком [86].

Поселення розташоване на рівнинній місцевості Поліської низовини. Його оточують мішані ліси, багаті на дуб, сосну та вільху. Через село протікають маленькі річечки та знаходяться численні озера, які відіграють важливу роль у житті мешканців. Ґрунти переважно супіщані та торф'янисті, що вимагало осушення та меліорації для ведення сільського господарства.

Назва села Городне (Городно, Городне) вказує на можливу наявність у минулому укріпленого поселення або городища [23]. У давні часи такі поселення зводилися для захисту від нападників і були центрами адміністративного та господарського життя.

Можливим варіантом походження назви є від слова «городище» – укріпленого місця, яке могло існувати ще за давньоруських часів.

Давньоруське слово «город» (місто, укріплення) є натяком на існування замку, феодального двору чи поселення з оборонними укріпленнями.

Суфікс «-не» часто вказує на місце або поселення, що має певну ознаку. В даному випадку, назва села, ймовірно, походить від слова «город», що у минулі часи позначало укріплене поселення або територію, огорожену валом або іншими оборонними спорудженнями [23]. Це може вказувати на те, що на місці села раніше знаходилося укріплене поселення або фортеця.

Легенда про загублений город і нову землю

У літо 1487-го року, коли Волинська земля ще лежала на межі між князівськими володіннями та литовськими замками, серед далеких лісів і болотяних долин існувало невелике укріплення – город. Це був не просто частокіл і башта – це була надія для селян, що рятувались від татарських набігів, волоцюг і беззаконня.

Город звели спільними зусиллями: і бояри, і прості люди, і монахи з лісового скиту. Його не знесли вороги, а покинули... Саме так. Бо прийшов рік великої посухи, потім – пожежа, а далі – чума. Люди тікали, але частина з них не пішла далеко. Вони оселилися поблизу – там, де земля була багатша, вода ближча, а вітер не ніс криків з руїн.

– Ми з городища, – казали вони, – але ми більше не в мурах, ми – в землі.

І заснували село, назвавши його Городне – на пам'ять про те, звідки прийшли: з укріпленого життя до відкритого, але вільного. Згодом цю назву скорочували – Городно, Городне, але суть лишилась: на цій землі жили ті, хто залишив за собою стіни, щоб збудувати щось живіше – громаду.

Кажуть, що в глуху осінню ніч, коли місяць стоїть над болотом, на місці старого городища видно примарне світло. Це душі перших городнянців обходять свої колишні межі, пильнуючи:

– Щоб не забули, що вільне село – то найдужча твердиня.

Таким чином, село Городне має стародавнє походження і, ймовірно, було важливим оборонним пунктом або адміністративним центром у регіоні.

село Запілля (Заполе)

Перша писемна згадка про село Заполе датована 1444 роком [86].

Місцевість належить до Поліської низовини, що характерна рівнинним рельєфом, піщаними та торф'янистими ґрунтами. Поблизу села можуть бути ліси, болота або річки, що історично відігравали важливу роль у житті мешканців.

Географічне пояснення слова «Запілля» вказує на розташування поселення «за полем» або «за певною місцевістю». У давнину так могли називати поселення, розташоване за межами головних шляхів або за якоюсь природною чи штучною перешкодою.

Старослов'янське походження назви «Заполе» може означати «земля за полем», тобто село, розташоване біля великого відкритого простору [23].

Історичне трактування назви пов'язане з історичними маєтностями, які розташовувалися «за полями» основного володіння князів чи шляхти.

Легенда про край за полем і силу тихої землі

Коли на Волинських землях ще трималися древні звичаї, а князівська земля переходила з рук у руки, існувало велике родюче поле, що тягнулося між лісами та річками. Це поле належало панові, який мав замок на пагорбі. Та пан був скупий і не дозволяв селянам селитися ближче, лише – на віддалі, за полем.

Туди й подалися люди – втікачі з різних земель, родини без даху, працюваті, але гнані долею. Вони розчистили ділянку біля лісу, збудували хати, викопали криницю, посадили хліб. Коли інші питали, де вони живуть, відповідали коротко:

– Там, за полем.

– У Заполе.

Так народилася назва – Запілля, тобто «земля за полем», за панською межею, але з людською гідністю.

Кажуть, що перші мешканці були настільки дружними, що навіть дерева між хатами садили в один ряд, щоб жити «в межу, але не в сварку». І що кожна весна приносила врожай навіть тоді, коли навколишні села страждали від неврожаїв. Бо земля, що не знала панського кнута, родила краще.

А ще кажуть: коли в Запіллі влітку досягає жито, над полем іноді чути голоси – шепочуть, як у молитві:

– Ми за полем, але з правдою.

Таким чином, назва села Запілля вказує на його розташування на землях, що були за межами основних оброблюваних земель, або на віддаленій території.

село Застав'є

Точна дата заснування села Застав'я відсутня.

Поселення розташоване на лівому березі річки Стопирки – невеликої річки, що протікає серед поліських лісів і луків. Місцевість переважно рівнинна, з легкими підвищеннями. Ґрунти піщані та супіщані, частково торф'янисті, що характерно для поліських регіонів. Ліси та болота в околицях слугували природним захистом для місцевих мешканців у давнину.

Географічне походження назви села Застав'я може вказувати на розташування поселення біля застави, тобто укріпленого місця, де контролювали рух людей і товарів [23].

Історичне трактування назви вказує на те, що у давнину слово «застава» також означало місце, де збирали мито з подорожніх або де зупинялися купці та мандрівники. Це може свідчити про існування тут важливого шляху або переправи через річку.

Можливо, назва пов'язана з тим, що колись тут була військова застава, яка охороняла землі від нападів ворогів.

Легенда про заставу на Стопирці

Кажуть, ще в ті часи, коли татари проходили Волинським краєм, наче вітер по стерні, на лівому березі річки Стопирки було виставлено заставу – охоронний пост. Сюди поставили кількох вартових і кілька родин козаків, що вже відслужили свою службу, але ще мали силу тримати меча і боронити брід.

Місце те було непросте: річка звивалась, луги затягувалися туманами, а ліси ховали цілі ватаги розбійників. Саме тут пролягала потайна стежка, якою часто ходили не лише купці, а й ворожі шпигуни. Тому й була там застава – охоронна межа між «своїм» і «не своїм».

Згодом на цьому місці люди почали ставити хати – спершу землянки, далі дерев'яні хати під очеретом, згодом – церкву. Варта зникла, але назва лишилася – Застав'є. Бо кожен, хто оселився там, знав: він не просто хлібороб чи рибалка, він – на межі. Він – на сторожі.

І досі місцеві розповідають, що в туманні ранки над Стопиркою чути, як хлюпоче вода біля старого броду, а хтось наче стоїть у човні з пікою. То дух першої варти нагадує:

– Тут – Застав'є. Тут – тримають рубіж.

Таки чином, назва села Застав'є, ймовірно має географічна походження і пов'язана із контрольним пунктом.

село Красноволя

Перша писемна згадка про село Красноволя датована 1583 роком [86].

Поселення розташоване на території Поліської низовини. Рельєф здебільшого рівнинний, з невеликими підвищеннями та пониженнями. Поблизу села розташовані ліси – переважно мішані, з переважанням сосен, дубів і вільхи. Через територію протікають невеликі струмки, що є притоками місцевих водойм. Ґрунти тут піщані та супіщані, характерні для Волинського Полісся.

Існує кілька версій щодо походження назви села Красноволя.

Слово «Красна» вживається у значенні – гарна, мальовнича місцевість, багата лісами, річками та луками, а «воля» означає вільне поселення, засноване людьми, які отримали право жити тут вільно, без кріпацтва [23].

Можливо, село виникло як поселення, куди переселяли людей після воєн чи інших подій, надаючи їм «волю» – право на самостійне господарювання.

Назва могла бути пов'язана з прізвиськом чи родовим ім'ям перших поселенців, які мали стосунок до князівських земель.

Легенда про Красну Волю – волю серед краси

У давні часи, коли пани ділили землю за правом сили, а простий люд шукав притулку в далеких лісах і між тихих річок, одна жінка на ім'я Мирослава повела з собою втікачів. Її чоловіка було вбито панськими слугами за те, що він відмовився працювати без плати, а їхній дім спалено. Тоді вона скликала решту селян і сказала:

– Ходімо туди, де немає панської ноги. Ходімо, поки сонце не згасло, де знайдемо собі волю.

Довго йшли вони – через болота, ліси, через ріки. І нарешті вийшли на розкішну долину: пагорби вкриті травами, струмки дзюрчать, а ліс на обрії дихає тишею. Коли Мирослава ступила на ту землю, сказала:

– Оце й буде наша воля. І красива вона така, що аж дух перехоплює.

Так і постало поселення – Красноволя, себто красива воля, здобута в боротьбі, збережена любов'ю. Люди там жили вільно: обирали старосту, розділяли хліб, допомагали один одному. А в центрі села посадили калину – як символ незламного духу і пам'яті про Мирославу.

І досі в Красноволі кажуть:

– Воля – то не лише земля без пана. Воля – то коли серце чисте, а душа не в кайданах.

А якщо десь у лісі за селом зацвіте калина, а пташка заспіває, мов людським голосом – то, кажуть, сама Мирослава вітає нащадків, що бережуть красу і волю.

Таким чином, назва села Красноволя може вказувати на природні переваги території або на те, що це було місце, де люди могли вільно оселятись і жити, насолоджуючись красою навколишнього середовища.

село
Куснища
(Коснище,
Косніще)

1435

Перша писемна згадка про село Коснище датована 1435 роком. Упродовж століть назва трансформувалася у Куснища [86].

Поселення розташоване на Поліській низовині, що є частиною Східноєвропейської рівнини. Рельєф місцевості переважно рівнинний, з незначними підвищеннями. Навколо Куснища розкинулися луки, болотисті місцевості та ліси, характерні для Полісся. Ґрунти в основному піщано-суглинисті, частково торф'яні.

Назва села Коснище має народне походження і про її виникнення існують кілька легенд.

Одна з них розповідає, що колись місцевий селянин довго косив сіно разом із сусідом, а коли той вже стомився, господар весь час підганяв його словами: «Косни ще!» Згодом цей вислів перетворився на назву поселення – Куснища.

Інша легенда стверджує, що сусідські родини довго не могли поділити землю, через що постійно сварилися. Під час однієї з суперечок жінка, не знаходячи більше слів, вигукнула: «Кусни ще!» Цей курйозний випадок настільки запам'ятався односельцям, що назва закріпилася за місцевістю.

Наукове пояснення назви села Куснища може походити з кількох можливих етимологічних джерел.

Назва може походити від слова «кус» або «кусень», що означає «частина», «відрізок» (наприклад, кусень хліба). У такому випадку Куснища могло б означати «поділені землі» або «відрізані частини земель», що логічно узгоджується з процесами розподілу земель у давні часи.

Деякі дослідники припускають, що назва могла мати давньослов'янське або навіть балтське походження. У литовській мові є слово «kušti», що означає «мовчати, притихнути». Теоретично це могло б вказувати на якесь «тихе місце» або територію, що залишалася незаселеною [25].

У давньоруських та польських документах зустрічаються особисті імена на зразок Кус, Кусньо або Кушнір [38]. Можливо, у цьому регіоні жив засновник поселення або впливовий власник земель з подібним іменем, від якого й утворилася назва Куснища.

Є припущення, що назва пов'язана зі словом «кусати» у значенні випасу худоби. У давнину місцевість могла бути відома як вигін для худоби або місце, де тварини «кусають» траву, тобто пасуться.

Легенда про слово, що стало землею – Куснища

Було це ще в 1435 році, коли Волинська землю жила тривожно – між панськими суперечками, набігами і щоденною працею на землі. На широкій луці, серед високих трав, поселилися дві родини – Гринюки та Семенюки. Обидві працьовиті, обидві з характером. Вирішили разом сіно косити, бо трава – висока, а часу – обмаль.

Гринюк був кремезний, мов дуб, косив, не піднімаючи голови. А Семенюк, старший, швидше стомився й зітхнув:

– Може, перепочинемо?

А Гринюк лише махнув рукою:

– Косни ще! – гукнув він, – літо не жде!

Ці слова так часто повторювались того дня, що навіть діти, бігаючи навколо, жартували:

– Де наші тати? Та там, де «косни ще!»

Але ж не одними косами жили селяни. З часом між тими родинами зайшов спір – за межу, за поле, за курку, що зайшла «не туди». Гомін, крики, сварки. Аж ось одного разу, під час чергової суперечки, дружина Семенюка, втомлена балачками, гримнула з-за плоту:

– Та кусни ще того язика, як не можеш вмовкнути!

Сусіди розсміялися, навіть старі, хоч сварки не любили. І з того часу, чи то з глузування, чи з пам'яті, місце стали називати Куснища.

Кажуть, що це село тримається на двох істинах: косити треба завзято, а язик тримати за зубами. І досі, коли хтось у полі просить про перерву, дідусь на возі буркне:

– Косни ще... ми ж у Куснищах!.

Таким чином, назва села Куснища може відображати особливості ландшафту або землеволодіння, характерні для того часу.

село Лисняки

Точна дата заснування села Лисняки відсутня.

Село розташоване в поліській місцевості, яка характерна наявністю лісів, боліт і луків. Поблизу, ймовірно, є лісові масиви або чагарники, що могло вплинути на назву поселення.

Назва села Лисняки може походити від слова «лисняк» або «лисня». У давнину слово «лисняк» використовувалося для позначення місцевостей із молодими насадженнями або порослими лісовими чагарниками. Тобто назва могла означати «місце, де росте молодий ліс» [23].

Назва може походити від слова «лисиця», особливо якщо у цій місцевості водилося багато лисиць. У такому випадку Лисняки означали б «місце, де багато лисиць».

Також можливе походження назви від прізвища або прізвиська. У давнину могли проживати люди з прізвищем Лисняк, Лисенко або прізвиськом Лисий, що могло дати назву поселенню.

Легенда про лисів-стражів і тих, хто сховався в лісі

Кажуть старі люди, що колись у глухому волинському лісі, там, де зараз стоїть село Лисняки, не було жодної стежки. Суцільна хаща, де навіть сонце рідко пробивалося крізь вершечки сосен. Але саме тому туди і подалися люди – ті, кого гнали пани, татари чи злидні.

Серед перших оселенців був чоловік на ім'я Гнат Лис, прудкий і хитрий, як звір. Він знав, як вести людей непомітно, як знайти воду в болоті, як розвести вогонь без диму. Вони збудували сховані хати, обгородили ділянки, але без дозволу великого лісу тут не жилося.

І от однієї ночі, коли ліс туманом дихав, з'явилася перед Гнатом лисиця – руда, з розумними очима. Вона не тікала, не гарчала, лише дивилась. А потім – ще одна. І ще. До світанку їх було дванадцять. Вони обійшли людські хати колом – і щезли.

– Це знак, – сказав Гнат. – Ліс прийняв нас. Тепер ми – Лисняки, не чужі на цій землі.

З того часу село почало рости. А лисиці – вони тут завжди були не просто тваринами. То – вартові. Якщо лис пробіг через дорогу вранці – день буде вдалим. А якщо сів і подивився просто в очі – значить, пора щось змінювати в житті.

Кажуть, що й зараз, коли над Лисняками сходить місяць, у гаю чути легке шурхотіння. То лисиця Гната веде лісом нових людей – таких, що шукають не лише дах, а й місце, де їх приймуть як своїх.

Таким чином, назва села Лисняки, ймовірно, має природне походження.

село Підгороднє (Підгороднє)

Перша писемна згадка про село Підгороднє датована 1510 роком [86].

Поселення розташоване на південний захід від лісового масиву, який є частиною лісового заказника місцевого значення Підгородненський. Цей заказник охоплює великі ділянки лісу, багаті на флору та фауну, що робить місцевість природно багатою та цінною. Окрім цього, територія села має рівнинний рельєф, з невеликими підвищеннями і низинами, що зумовлює багатий рослинний покрив, в тому числі рідкісні види дерев.

Назва села Підгороднє походить від терміну «під городом», що вказує на його розташування в околицях або поблизу якогось міста чи поселення [23]. Село могло виникнути як допоміжне поселення до більшого і значимого міста або фортеці, яке забезпечувало це місто продуктами та іншими необхідними речами. Саме розташування поруч з лісовим масивом могло бути стратегічним, оскільки це давало доступ до лісових ресурсів.

Легенда про людей під замком

Десь у 1510 році, над річкою й під самим пагорбом, де стояв давній дерев'яний замок, оселилися люди, що шукали захисту. То були ремісники, гончарі, погоничі, пастухи, що слугували панському двору, але жили своїм, простим життям – під городом, тобто під замком.

Замок височів над усім краєм, як сторожа. Його мур був товстий, брама – з залізними шипами, а сторожа – пильна. Але мешканці поселення не були слугами – вони були тими, без кого замок не міг стояти: пекли хліб, кували цвяхи, вчили дітей писати, ловили рибу для варти.

Називали це місце просто – Підгороднє. Бо і справді: жили під городом, але з гордістю і гідністю.

Кажуть, одного разу ворог обійшов головну браму і хотів ударити з тилу. Та саме люди з Підгороднього – не вояки, а звичайні селяни –

підняли тривогу і стали на захист замку з вилами, серпами і смолою. Ворога відбили. Пан із замку того дня вклонився людям і сказав:

– Хто під городом живе – той город і рятує. Ви – його стіни не з дерева, а з серця.

Відтоді село зростало і передавало з роду в рід пам'ять: хоч ми під, але ніколи не нижчі. Бо ми – ті, хто тримає фортецю життя.

І сьогодні, коли в Підгородньому сходить сонце, перше проміння падає не на замкові руїни, а на городи й хати простих людей, що вже понад п'ять століть тримаються разом – як тоді.

Таким чином, назва села Підгороднє може вказувати на місце, що розташоване поруч із городом (містом або укріпленням), яке було основним центром поселення.

село Почапи (Воля Чарзинська)

Перша писемна згадка про село Воля Чарзинська датована 1543 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Виживка, притоки Прип'яті, на території, де зливаються річкові та лісові екосистеми, створюючи сприятливі умови для сільського господарства та природного середовища. Рельєф цієї місцевості переважно рівнинний з невеликими підвищеннями. Окрім річки Виживка, територія села багата на болотисті угіддя та луки, що сприяють розвитку природних ресурсів і флори.

Існує кілька версій походження назви села Почапи. Одна з них пов'язана з місцевими топонімами, що походять від старого слова «почапити», яке вказує на процес швидкого руху або переміщення [23]. Можливо, назва села виникла через те, що місцеві жителі часто переміщалися або переходили з одного місця на інше через річку чи лісові масиви.

Інша версія пов'язана з польським словом «почати», що може вказувати на перше поселення, яке було засноване після певного історичного етапу, коли тут вперше почали оселятися люди.

Також назва села може бути пов'язана з особистим іменем або прізвищем, що було поширено в регіоні.

Легенда про перші кроки

У середині XVI століття, коли на землях Волинського краю ще було багато незайманих лісів і багnistих луків, між густих дубняків протікала річка Вижівка – спокійна, але підступна, бо берег її часто змінювався, як настрій вітру. Саме тут, на її правому березі, зупинилася невелика група переселенців, яких привела жінка на ім'я Чарзина – вільна і відважна душа.

Вони шукали місця, де можна було б «волею жити», тож за старою звичкою поселення назвали Воля Чарзинська – на честь тієї, що повела їх у незвідане. Але жити тут було нелегко: земля – сира, звірів багато, а шляхів – ніяких.

Тоді найстаріший чоловік у громаді, дід Панько, промовив:

– Щоб стати на ноги, треба почати чапати, крок за кроком витоптувати свою стежку.

Так і зробили. Люди брали лопати, клали колоди, мостили доріжки, розчищали проходи. З кожним днем ті «почапи» в лісі ставали ширшими. Незабаром так почали називати і поселення – Почапи, бо саме тут усе почалося з чапання, з першого кроку крізь хащу – до хати, до поля, до волі.

І досі в селі розповідають: якщо людина губиться в житті, то має згадати предків із Почапів – бо вони знали: щоби щось мати, треба спершу встати... і почапати.

Таким чином, назва села Почапи, ймовірно, походить від стародавнього слова «почапити», що означало швидко рухатися або переміщатися, тобто, може вказувати на процес переселення людей або рух у пошуках нових земель для оселення. Також існує версія, що назва може бути пов'язана з польським словом «почати», що могло символізувати початок нового поселення або етапу в історії цього місця.

село Скиби

Перша писемна згадка про село Скиби датована 1533 роком [86].

Поселення розташоване в межах Поліської низовини, на захід від річки Прип'ять, яка є однією з найбільших річок в Україні. Ландшафт місцевості характерний для цієї частини регіону, з м'якими пагорбами та численними лісами, що створюють унікальний природний ландшафт. Місцевість багата на болота та низини, що свідчить про вододільні умови. Село знаходиться неподалік важливих доріг, що у минулі часи забезпечували сполучення між найбільшими населеними пунктами регіону, такими як Любомль та Ковель.

Назва села Скиби, ймовірно, походить від давнього українського слова «скиба», що означає «частина», «вузол», «обрубок» або «сегмент», що може вказувати на розташування села на перехресті важливих доріг або на певний розподіл земельних угідь [23].

Інша можлива версія походження пов'язана з варіацією слова «скидати» – дія, яка може описувати якусь історичну подію або процес, пов'язаний з цим місцем.

Легенда про хліб серед боліт

Колись давно простий чоловік на ім'я Онисько вийшов із родиною з південних країв, шукаючи місце, де земля не стогне від панських чобіт, а хліб буде власний. Довго вони йшли, обходячи багна, ліси та пустки, поки не вийшли до рівнин, що з обох боків огортали Прип'ять.

– Земля тут тяжка, – сказав Онисько, пробуваючи на дотик чорнозем, – але дика, своя. Тут і лишимось.

Родина почала господарювати, ставити хижу, розкорчовувати землю. Перший врожай був малий, але з того жита Ониськова жінка Ганна спекла хліб і розділила його скибами між дітьми та сусідами. Вона мовила:

– Хай кожна скиба буде плодом праці, а не дармоїдства.

Це слово запам'яталося всім – бо справді, що більше працювали, то більше хліба було на столі. Поселення виросло, а люди жартома казали:

– Як не будеш працювати – то й скиби не вкусиш!

З того часу й село стали кликати Скиби – як нагадування, що кожна скиба хліба тут вистраждана на болоті, в поті чола, в єдності родини й громади.

А коли питають, чому село в таких глухих місцях збереглося й не зникло, старі відповідають:

– Бо тут навчилися ділити хліб не на злість, а на спокій.

Таким чином, назва села Скиби може вказувати на розташування села на перехресті важливих доріг або на певний розподіл земельних угідь.

село Чорноплеси (Чорний Плес)

Перша писемна згадка про село Чорний Плес відсутня.

Поселення розташоване на болотистій місцевості, між урочищами Вижевські гори та Мутвиця. Місце, оточене річкою Виживка з двох сторін, характеризується низинами та заболоченими територіями, що робить його частиною природного водоохоронного комплексу у цьому регіоні. Місцевість мала сприятливі умови для рибальства та полювання, що відображає історію села, пов'язану з діяльністю давніх людей.

Назва села Чорноплеси має цікаве походження, яке пов'язане з болотистою місцевістю.

«Плесо» – це давнє слово, яке означає «озеро» або «затока» [23]. У поєднанні з «чорним», що, ймовірно, вказує на темні, болотисті води, утворюється назва «Чорні Плеса», що пізніше трансформувалась у «Чорноплеси».

Також це може бути вказівка на забруднені або темні води місцевих водойм.

Легенда про Чорний Плес

Було це ще в ті часи, коли карти ще не знали цих земель, а лише птахи й звірі могли знайти стежку поміж болотами, річищами та лісовими горами. Там, де сьогодні стоять Чорноплеси, не було дороги – лише туман, зарості, жаб'ячий хор і блискуча вода, що розтікалася між деревами, утворюючи величезне темне плесо.

Кажуть, у тому Чорному Плесі водилась істота – не звір і не дух. Вона з'являлася щоранку з туману й пильно стежила за всім, що наближалось до болота. Люди з довколишніх урочищ – з Вижевських гір і Мутвиці – обходили місце десятою дорогою.

Та одного дня, коли річка Вижівка розлилася з обох боків і затопила пасовиська, кілька родин вирішили ризикнути й перейти болотисте плесо в пошуках сухої землі. Йшли вони, пірнаючи в холодну муть, і раптом – мов з-під землі – з'явилося те саме темне плесо, вкрите чорним, мов ніч, дзеркалом води.

Старий знахар, що йшов попереду, кинув у воду жменю хліба і прошепотів:

– Ми не вороги. Ми – ті, що шукають землю, а не славу.

Вода втихомирилась. Люди перейшли й оселились на підвищенні між згинами Вижівки. І відтоді назвали те місце Чорноплесами – на пам'ять про ту темну воду, що могла поглинути їх, а натомість дала нове життя.

Кажуть, що іноді, коли світанок затягує болота сизим серпанком, у плесі знову видно обличчя – не страшне, а задумливе. То дух Чорного Пlesa – мовчазний хранитель землі, що прийняла своїх людей.

Таким чином, назва села Чорнопlesi вказує на місцеві природні особливості, адже «чорний» часто пов'язують із заболоченими або лісистими територіями, а «плес» може означати частину озера або річки, де вода спокійна.

3.4.15. Поворська територіальна громада

Утворена 1 липня 2016 року шляхом об'єднання Козлиничівської, Пісочненської, Поворської та Ситовичівської сільських рад Ковельського району (рис. 3.35)

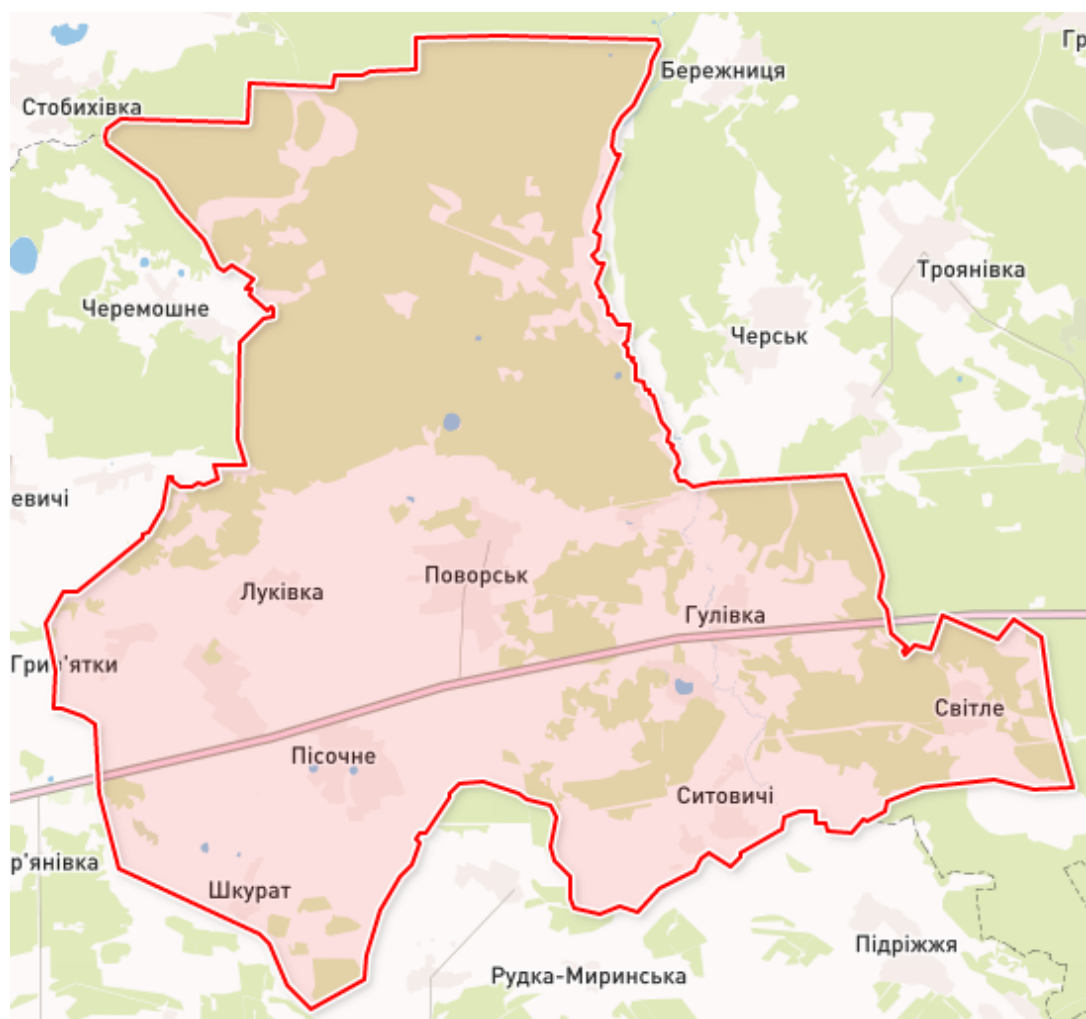
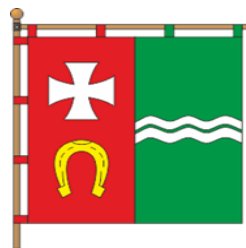

Рис. 3.35. Картосхема Поворської територіальної громади
[46]

До складу громади входять 11 сіл: Грив'ятки, Гулівка, Заячівка, Козлиничі, Луківка, Озерне, Пісочне, Поворськ, Світле, Ситовичі та Шкурат (рис. 3.35).

село Поворськ (Повурськ, Поворсько)

Перша писемна згадка про село Повурськ датована 1498 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Стохід, яка є важливою водною артерією цього регіону і має значення для місцевих господарств, особливо в аграрних сферах. Село знаходиться в районі з переважно лісистими та болотистими територіями, що було сприятливим для розселення та ведення господарства ще з давніх часів.

Назва села Поворськ, ймовірно, має зв'язок з топонімом, що вказує на місце або територію, яка знаходиться «по Версі» (від старослов'янського «върса» – «поворот» або «крутість») [23]. Це може вказувати на географічні особливості місцевості, пов'язані з вигином річки Стохід або іншими природними особливостями, які дозволяли поселенням і людям адаптуватися до навколишнього середовища.

Назва села Поворськ, згідно з однією з версій, походить від імені польського пана Повурського, який був власником цих земель. Він був відомий своєю жорстокістю і навіть сама назва, за цією версією, відображає жорстокий характер власника. Пізніше, в процесі трансформації мовних форм, назва села змінилася на Повурськ. В деяких стародавніх актах також можна зустріти варіанти цієї назви, як «Поворсько» або «Повурськ», що свідчить про розвиток топоніму в різних формах протягом часу.

Легенда про чорне серце Повурського

Давно-давно, коли над Волинським краєм ще майоріли хоругви польських панів, у Поворську правив жорстокий магнат на прізвище Повурський. Землі ці він отримав у дар за службу королю, та замість

дбати про народ, він узявся грабувати селян і зводити палаци з білого каменю, який сяяв, наче міраж серед лісів і боліт.

Повурський був безжальний. Кажуть, що за невчасно зібраний податок міг відібрати хату або продати дитину в неволю. Його боялися не лише люди, а й звірі в лісі – коли він вирушав на полювання, навіть вовки ховалися в ярах.

Та мав він одну слабкість – щиро любив свою доньку Ядвігу. Вона була повною протилежністю батька: мила, співчутлива, з ясними очима, які, здавалося, бачили душу кожного. Таємно вона допомагала селянам – носила хліб, лікувала поранених, ховала дітей від люті свого батька.

Одного разу Ядвіга закохалася в селянина, простого хлопця на ім'я Остап. Вони зустрічалися потай у діброві на березі річки Стохід, де вода була така тиха, що в ній можна було побачити небо. Коли Повурський довідався про це – люті його не мала меж. Він наказав схопити Остапа й прилюдно втопити в Стоході, а доньку ув'язнив у найвищій вежі замку.

Наступної ночі в Поворську здійснювся буревій. Кажуть, що річка вийшла з берегів, вітри завивали, наче душі невинно загиблих. У тій бурі замок Повурського почав тріщати, камені випадали зі стін, а вода з річки раптом кинулася до маєтку, ніби жива. З першими променями сонця замок не стало. Залишилась лише зруйнована вежа – саме та, де тримали Ядвігу.

Тіло Повурського не знайшли. Але з того часу над Стоходом уночі інколи з'являється постать вершника в чорному, що скаче на білому коні – мов тінь. Селяни кажуть, що це душа пана, приречена блукати землею за своє чорне серце.

А річка стала тихою та сумною. Люди вірять, що в її водах досі живе пам'ять про Остапа й Ядвігу – чисту любов, що не змогла побороти жорстокість, але залишила по собі легенду.

Таким чином, назва села Поворськ походить від прізвища власника цього населеного пункту.

село Грив'ятки

Перша писемна згадка про село Грив'ятки датована 1570 роком [86].

Місцевість, де знаходиться село, характерна для цієї частини регіону, з лісистими ділянками та природними водоймами. Землі навколо села можуть бути злегка болотистими, що є типовим для низинних ділянок регіону, поблизу річок та струмків.

Топографічне походження назви села Грив'ятки може бути пов'язана з особливостями місцевості. Слово «гривка» у давньоруській мові та в українському фольклорі позначає підвищення чи пагорб, що нагадує гриву [23]. Тому назва могла описувати рельєф території, де розташоване село.

Назва може походити від прізвища чи прізвиська засновника або відомого жителя села. Наприклад, прізвисько «Грив'як» або «Гривко» могло бути популярним, від якого і виникла назва поселення.

Слово «грив'я» могло стосуватися диких тварин (наприклад, вовків чи коней), що жили у цій території. Це характерно для сіл, розташованих у лісових регіонах.

Також назва, ймовірно, походить від слова «грива», що в українській мові означає «шевелюра» або «пучок волосся», що може бути пов'язано з історією, коли місцеві жителі мали традицію створення певних символічних атрибутів або обрядів, пов'язаних з волоссям чи гарними зачісками, що відповідали певним ритуальним або соціальним умовам того часу

Легенда про золотий гривень з Грив'яток

У серці волинських лісів, серед озер і боліт, лежало маленьке, але горде село – Грив'ятки. Колись, у XVI столітті, у цих краях жив старий коваль на ім'я Семен. Він був не просто майстер, а справжній чарівник металу: під його молотом залізо співало, а підкова, скута ним, ніколи не ламалася.

Одного разу до Семена прийшов незнайомий подорожній у темному плащі. Він мовчки поставив на ковадло старовинний золотий гривень – монету, яка сяяла теплим, майже живим світлом.

– Скуй із нього оберіг, – сказав гість хрипким голосом, – але май на увазі: золото це не просте. Воно зібрало в собі силу волинської землі, кров минулих битв і молитви матерів. Ніколи не тримай його для себе.

Семен прийняв замовлення, скував амулет і... заховав його. Він відчував магнетичну силу гривня і не хотів віддавати. Але відтоді в селі почали коїтися дива. Криниці пересихали, худоба хворіла, а в людей

снилися дивні сни: вогонь над лісом, постаті у ланцюгах, золота монета, що палає в руках.

Один із юнаків села, Андрій, помітив, як вночі до кузні приходять самотній вовк і довго сидить під дверима, не гарчить, не виє – тільки дивиться сумно. Він вирішив прослідкувати, так дізнався про приховану монету.

Коли Андрій спробував узяти гривень до рук – той розжарився і обпік його, лишивши слід у формі тризуба. Хлопець зрозумів: монета не належить нікому з людей. Він вкинув її у місцеве озеро, що звалось Зміїним – глибоке, мов безодня.

І відтоді село знову зажило спокійно. Люди кажуть, що вночі біля озера можна почути дзвін золотої монети, що падає у воду. І той, хто спробує її дістати – приречений бачити у снах минулі війни, страх, зраду й силу давніх обітниць.

А назва «Грив'ятки» – нібито пішла саме від того чарівного гривня. Кажуть, що село пам'ятає, навіть коли люди вже забули.

Таким чином, назва села Грив'ятки може бути пов'язана з географічними особливостями місцевості, або ж мати легендарне значення.

село Гулівка (містечко Гулевичі)

Точна дата заснування села Гулівка відсутня, проте у 1906 році воно згадується як містечко Гулевичі і входило до Городківської волості Луцького повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване на річці Стохід, що є притокою Прип'яті, яка надає території певної природної привабливості, оскільки річка могла слугувати важливим водним шляхом для поселення. Стохід у цьому регіоні визначав не тільки географічні межі, але й можливості для сільського господарства та транспортування.

Містечко Гулевичі могло належати волинському шляхетському роду Гулевичів, від якого й отримала свою назву. Це цілком ймовірно, оскільки у багатьох випадках в регіоні та інших частинах України поселення отримували назви на честь шляхетських родів, які володіли

землею. Рід Гулевичів, ймовірно, був власником землі або маєтків і саме від їхнього імені виникла назва села. Існування родових маєтків було характерним для шляхетської України, а села чи містечка часто набували назв за прізвищами власників.

Інша версія може бути пов'язана з топографією місцевості. Слово «Гулівка» може походити від слова «гул» (від гулювання або звуку), що може вказувати на певні звукові особливості місцевості, зокрема, шум води в річці чи звуки від водяних млинів, якщо такі існували в селі [23]. Однак така версія виглядає менш ймовірною порівняно з історичним походженням від роду Гулевичів.

Легенда про зоряний хрест Гулевича

У ті часи, коли над Волинським краєм панували шляхетські роди, на березі повноводного Стоходу розкинулося містечко Гулевичі. Його землями володів знаний рід – Гулевичі, горді й освічені, благочестиві, але суворі.

Серед них вирізнявся один – Юрій Гулевич, знаний своїм непохитним характером і мудрістю. Ходили чутки, що він вів рід не лише від лицарів, а й від древніх волхвів, які колись жили в дібровах над Стоходом.

Одного року на містечко насунулася темрява: річка вийшла з берегів, зруйнувала поля, дика зграя вовків оселилася в лісах, а вночі на небі почали з'являтися дивні світла – ніби зорі падали з неба і зникали над Стоходом. Люди почали говорити про кару небесну.

Юрій, не втрачаючи віри, наказав викопати під горою каплицю, де зберігав старовинний родинний хрест – срібний, оздоблений крихітними зорями, які ніколи не тьмяніли. Цей хрест, за легендою, передався Гулевичам ще з часів, коли предки їхні хрестили перших волинян.

У ніч найбільшої бурі Юрій виніс хрест і пішов сам до річки. Вогні на небі почали кружляти над його головою, вода в Стоході піднялася до колін, але він не зупинився. Став просто в потік і підняв хрест до неба. Люди, що зібралися на березі, клянуть: з хреста вирвався промінь, що з'єднав небо й землю. Вода враз спала. Вовки втекли. Зорі зникли.

Юрій повернувся до містечка мовчки й передав хрест до церкви, яку звів трохи згодом. Відтоді хрест називали Зоряним, який зберігався як головна святиня роду Гулевичів.

Кажуть, що й досі, коли над Стоходом здіймається велика гроза, з темного неба можна побачити бліде сяйво, що спускається на землю – це дух Гулевича несе хрест, аби знову захистити землю від темряви.

А село, що залишилось на тому місці, вже звалось Гулівка, як пам'ять про рід і про того, хто приніс світло в темну ніч.

Таким чином, назва села Гулівка, ймовірно, пов'язана з шляхетським родом Гулевичів, які володіли цими землями.

село Заячівка

Точна дата заснування села Заячівка відсутня, проте у 1906 році воно входило до Повурської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Заячівка – маленьке, але мальовниче село, яке розташоване серед лісів і рукавів річки Стохід. Це місце вирізняється своєю природною красою, адже з усіх боків воно оточене лісами, що створюють неповторну атмосферу відокремленості й спокою. Річка Стохід, яка проходить поблизу, додає ще більшої вишуканості ландшафту, особливо взимку, коли річка замерзає, а село стає частиною затишного зимового пейзажу.

Село знаходиться на території, яка в давні часи була мало освоєна і обмежена болотами та пісками, що накладає свій відбиток на місцеву інфраструктуру й характер земель.

Назва села Заячівка може мати кілька варіантів походження. Найбільш ймовірною є теорія, що вона пов'язана з великим числом зайців, що колись водились у цій місцевості. В лісах і болотах цього регіону було багато диких тварин, зокрема зайців, які часто зустрічались на шляху до села. Можливо, саме через велику кількість зайців місцеві жителі і дали селищу таку назву – Заячівка, що вказує на характерну для цієї території фауну.

Альтернативною версією є, що назва може бути пов'язана з життям людей у давнину, адже зайці також часто асоціюються з хитрістю і швидкістю, а місцеві люди могли символічно порівнювати

свої труднощі з цією твариною, використовуючи її як символ витривалості та здатності вижити у складних умовах.

Легенда про Заячу Царівну Стоходських луків

Колись давно, коли земля волинська ще не знала меж і дорогами ходили козаки та мандрівні ченці, на берегах Стоходу, серед високих очеретів і тихих луків, виникло невелике поселення. Люди селилися тут обережно – місцина була дивна, ніби жила своїм життям. А ще частіше, ніж будь-де, тут траплялися... зайці.

Селяни помічали, що ці звірі поводитись дивно: не боялися людей, часто збирались гуртами, а вночі їхні очі світилися, мов свічки. Бабусі шепотіли, що це не просто зайці, а перевертні, духи давньої володарки цих земель – Заячої Царівни, яку прокляли за кохання до смертного.

За легендою, багато століть тому на цих луках жила князівна, донька лісової володарки Стоходу. Її шкіра сяяла, як вранішній туман, а голос був тихий, як течія. Вона могла говорити з птахами, розуміла мову риб і щонаочі блукала луками у вигляді білого зайця.

Одного разу вона закохалась у хлопця з людського роду – він загубився в лісі, а вона врятувала його від диких звірів. Та, коли він повернувся до села і розповів про це, люди злякалися. Вважали її відьмою. Священик проголосив, що це нечисте створіння, а селяни, охоплені страхом, спалили зарості, де вона жила.

Князівна зникла, але перед тим проклала село:

«Будете ви жити серед зайців – тихих свідків моєї самотності. І тільки той, хто з любов'ю погляне в очі зайцю на світанку, зможе зняти прокляття».

З того часу в цій місцині завжди було багато зайців. І хоча село почали називати Заячівка, ніхто ніколи не смів вбивати тут зайця – навіть у найголодніші роки. Бо вірили: в одного з них душа самої Царівни. І коли хтось пробує – трапляються дивні нещастя: або річка затоплює поле, або буря зриває стріху.

Кажуть, що вночі, коли річка Стохід тиха, на березі можна побачити постать білої дівчини із заячими очима, що дивиться вдалечинь – усе чекає того, хто не злякається, а впізнає в ній не страшну істоту, а душу любові.

Таким чином, назва села Заячівка пов'язана із зайцями, які водяться у цій місцевості.

село Козлиничі

Перша писемна згадка про село Козлиничі датована 1545 роком [86].

Поселення розташоване в лісистій місцевості, де на південному сході знаходяться величезні дубові діброви, а на усій території ростуть розложисті дуби та білокорі берези. Ліси й сінокоси створюють чудове природне середовище для села. Від Козлинич до села Пісочне простягаються лісисті угіддя, а на північному сході – кущі лози й вільха, місцями з болотистою місцевістю. Болота, до того ж, були настільки непрохідними, що сіно збирали лише взимку, після того як болото замерзало. Західна частина села була обрамлена великими листяними лісами, що додавало місцевості неповторної краси й багатства природи. Це середовище сприяло появі різноманітних лісових звірів, зокрема диких кіз.

Назва села Козлиничі, ймовірно, походить від лісових козлів, які водилися в околицях села. У часи, коли село тільки засновувалося, цей регіон був багатий на різних тварин, зокрема й на лісових козлів. Тому цілком можливо, що село отримало свою назву через величезну кількість цих тварин у навколишніх лісах. Слово «козлиничі» могло вказувати на місце, де часто зустрічалися дикі кози.

Інша теорія, яка також має право на існування, полягає в тому, що назва села може бути пов'язана з полюванням на козуль. Згідно з переказами, вельможний пан любив полювати в цих лісах на козуль, що і стало причиною назви місцевості. Адже, ймовірно, саме у цій місцевості він часто брав участь у полюванні, що з часом увійшло до легенди.

Інша версія назви пов'язана з особовим іменем або прізвищем Козлинич, яке могло бути пов'язане з родоначальником села або його першими мешканцями.

Легенда про Кам'яного Козла з Козлиничів

У глухому куточку Волин, де річка Стохід спітає береги туманами, лежить село Козлиничі. І хоч нині воно тихе та мирне, колись ці землі тривожила темна сила, про яку люди пам'ятають донині – Кам'яний Козел, проклятий вартовий забутої каплиці.

За переказами, у XVI столітті ці землі належали багатому, але бездітному шляхтичу. Його звали пан Михайло Козел. Він був жорстоким і заздрисним: зневажав селян, забороняв ловити рибу в Стоході та стягував податки навіть за дощову воду, що збиралась у діжках. Але найбільше він боявся смерті, бо вірив у старовинне пророцтво, яке почув ще від волинського мольфара: «В день, коли козел заговорить – зникне твоя кров і ім'я твоє згине».

Щоб захистити себе, пан наказав збудувати в лісі кам'яну каплицю і поставити перед нею статую козла – з сірого граніту, з порожнистими очима і розкритою пащею. Він вірив, що статуя захистить його від злих духів. І нарік ту постать «вічним вартовим роду Козлів».

Та одного дня, на Зелені свята, каплиця несподівано затряслася. Люди, які повертались із лісу, бачили, як з очей статуї сочилася темна рідина, а вночі хтось чув, як кам'яний козел... говорив людським голосом.

Наступного ранку пана Михайла знайшли мертвим у ліжку, а його маєток – спаленим блискавкою, хоча небо було чистим. Від того часу рід Козла зник – без спадкоємців, без пам'яті.

Село, що виникло згодом на тих місцях, стали називати Козлиничі – ніби поселення біля Козла, або тих, хто «після Козла». Кам'яну статую вже ніхто не міг знайти, але старі люди кажуть, що вона часом з'являється у лісі, коли над Стоходом стелиться густий туман, а коли хтось із села брехне або вчинить лихе – козел говорить знову.

Кажуть, той, хто зустріне Кам'яного Козла й погляне йому в очі – дізнається свою правду, якою б страшною вона не була.

Таким чином, назва села Козлиничі, ймовірно, походить від слова «козел» або «коза», що може вказувати на розширення цих тварин у господарстві місцевих жителів. Або ж пов'язана з особовим іменем або прізвиськом першого власника цих земель.

село Луківка

Точна дата заснування села Луківка відсутня, проте у 1906 році воно входило до Повурської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості, оточений луками та лісами. Важливою географічною особливістю є річка Суха, яка бере свій початок на захід від села. Хоча назва річки вказує на її можливу сезонну мілководність, навколишні луки створюють сприятливі умови для сільського господарства і випасу худоби.

Топографічна версія назви села Луківка походить від слова «лука», що в давньоруській мові означало луг, заливні луки [23]. Через близькість до річки Суха та багаті луки, ця назва могла закріпитися за поселенням.

Особова версія назви є можливим варіантом походження від імені або прізвища першого поселенця Лук, Луко або Луків. У давнину такі особові назви часто ставали основою для топонімів.

Історична версія назви вказує на те, що у минулому ця територія могла належати Луківському або Луцькому монастирю чи землевласнику, що згодом дало назву селу.

Легенда про Сльозу Луки з Луківки

Давно, коли волинські ліси були густими, а стежки – лише слідами звіра, на захід від нинішньої Луківки жив старий травник на ім'я Лука. Він не був ні паном, ні священиком, але люди з усіх околиць приходили до нього по зілля, пораду й добрі слова. Лука мав щире серце й лагідні руки, які, здавалося, не знали зла.

Одного року край накрила велика посуха. Деревина скидали листя, колодязі пересохли, а на полях усе гинуло. Люди в паніці звернулися до Луки, бо вірили, що він знайде порятунок.

Він довго мовчав, а потім сказав:

– Вода народжується з серця. Тільки чиста жертва дає джерело.

Тієї ж ночі Лука пішов у ліс, туди, де ще співали птахи й зберігалася тінь. На світанку його знайшли мертвим, лежачим долілиць, а під ним з землі витікала тонка струменева ниточка – там, де не було нічого, з'явилося джерело.

Люди поховали Луку просто там, де знайшли. А джерело з кожним днем ставало сильнішим. Згодом воно дало початок річці, яку назвали Суха – не тому, що в ній нема води, а тому, що вона була породжена великою спрагою, людською і земною. А ще тому, що лише завдяки сухим устам Луки, які вже не просили, а віддали останнє, з'явилась вода.

Село, яке виникло поруч, стало називатись Луківка, на честь того, хто пожертвував собою задля інших.

Кажуть, у спекотні дні, коли все навколо тріщить від сонця, а земля жадає вологи, з річки Сухой можна почути шепіт. І той, хто нап'ється її води з повагою, завжди знайде силу пройти навіть найважчу дорогу.

Таким чином, назва села Луківка, ймовірно, пов'язана з ландшафтними особливостями, адже слово «лука» вказує на заплавні луки, які могли бути характерними для місцевості.

село Озерне

Точна дата заснування села Озерне відсутня, проте у 1906 році воно входило до Городківської волості Луцького повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості серед густих лісів і багатих водних ресурсів. Через село протікає річка Стохід, яка відома своєю звивистістю, численними старицями та болотистими берегами. В самому селі розташоване озеро Озерненське, яке, ймовірно, дало назву поселенню.

Назва села Озерне безпосередньо пов'язана з його географічним розташуванням, адже село оточене водними об'єктами [4].

Гідронімічна версія назви походить від слова «озеро», адже село розташоване поруч із Озерненським озером. У давнину назви поселень часто формувалися від природних особливостей місцевості.

Деякі дослідники припускають, що озера мали сакральне значення для давніх мешканців. Вода вважалася магичною стихією і поселення, розташовані біля водойм, могли отримувати назви, пов'язані з водою та ритуальними обрядами.

У давнину водойми часто були місцем проживання водяників, русалок і болотяників. Через страх або пошану до цих духів люди могли назвати поселення Озерним, вважаючи, що воно перебуває під захистом водних істот.

Легенда про дівчину з Озера, що плаче

Колись дуже давно, коли замість села Озерного була лише заплава, обрамлена дикими вербами й туманами, тут оселилося плем'я, що шанувало воду як святиню. Їхній оберіг – Озерненське озеро, яке, за легендою, утворилось з однієї сльози. А та сльоза – була не проста.

У центрі того озера, під товщею води, жила дівчина Водяниця – не русалка, не відьма, а дух чистоти й пам'яті. Вона виходила на берег тільки тоді, коли земля скривджена, а людське серце – затоплене брехнею. Очі її були прозорі, як саме озеро, волосся – з латаття, а хода – мов течія Стоходу: повільна, але невблаганна.

Старі казали, що вона – донька Дніпра і Стоходу, послана берегти Волинські води. Та найбільше вона берегла правду: не терпіла зради, обману чи кривди. І коли пан із чужих земель спробував осушити Озерненське озеро, щоб звести на його місці млин – вода раптом пішла назад у землю. Селяни залишились без води. Здавалося, озеро щезло.

Але вночі кілька дітей з села побачили диво: з-під сухого дна, крізь тріщину, піднімалася світла дівчина, яка плакала. Там, де падали її сльози, знову з'являлася вода. Так озеро відновилося – але з того часу воно стало священним.

Селяни зрозуміли, що водяна дівчина живе досі – не як покровителька, а як дзеркало людських вчинків. Якщо село чесне – вода в озері чиста. Якщо ж приходить зневіра – вода темніє.

Кажуть, що тієї ночі, коли на озері стоїть тиша і видно зорі до самого дна – можна побачити дівчину у воді, що дивиться вгору й ніби питає: «Чи варте серце твоє бути відображеним у воді?»

Село, яке виросло біля її сліз, назвали Озерне, а річка Стохід стала її дорогою – бо, як казали, Водяниця може ходити не лише під землею, а й по воді, шукаючи тих, хто ще пам'ятає правду.

Таким чином, назва села Озерне вказує на природний ландшафт місцевості та походить від озера Озерненське.

село Пісочне

Перша писемна згадка про село Пісочне датована 1498 роком [86].

Поселення розташоване серед лісів та болотистих територій, що характерні для Поліської зони регіону. Його назва вказує на особливості ґрунту – піщані землі, які могли ускладнювати сільське господарство, але водночас були зручними для поселення та оборони.

Перша писемна згадка про Пісочне датується 28 травня 1498 року. Відомо, що в той час село належало до володінь Івашка Пишневича, який отримав його у дар [86]. Від цього поселення походили шляхтичі Пісочинські, що свідчить про важливість села у формуванні місцевих дворянських родів.

Топографічна версія назви села Пісочне походить від слова «пісок», що вказує на піщані ґрунти, характерні для місцевості. Багато поліських поселень мали аналогічні назви, пов'язані з особливостями рельєфу.

Можливо, назва походить від давнього прізвиська або роду Пісочинських, які стали власниками цих земель.

Легенда про Пісочний Ключ Івашка Пишневича

У кінці XV століття, коли Волинська земля ще дихала духом княжої доби, король дарував родовите село на піщаних пагорбах над Стоходом шляхтичу на ім'я Івашко Пишневич. Був він не з багатих, але хоробрий, мудрий і вірний – тому й отримав дарунок як нагороду за військову службу.

Та з цим селом була пов'язана давня таємниця.

Коли Івашко вперше ступив на його землю, місцеві старці повели його на край села, де між соснами в піску бив невеличкий ключ – джерело, здавалося, нічим не особливе. Але старий дідусь мовив:

– Це не просто вода. Це – Пісочний Ключ. Хто вмиється ним на світанку, той побачить своє істинне призначення. Але пам'ятай: правда буває важчою за меч.

Івашко довго не наважувався. Та одного ранку, перед вирішальним судом у Луцьку, де він мав боротися за право на землі проти пихатого пана з сусіднього роду, він прийшов до джерела. Вмився – і побачив не ворогів і не золото, а... себе. У простій сорочці, між селянами, що сіють пшеницю. І він відчув: саме за цю землю, за цих людей – він має стояти. Не як пан, а як захисник роду.

Суд він виграв. Земля залишилась за ним. А згодом із його роду вийшли нові шляхтичі – Пісочинські, які назвались так не через ґрунти, а через той самий Ключ – символ честі, ясності і правдивого коріння.

Кажуть, що джерело існує й нині, хоч і приховане серед пісків і чагарників. І той, хто знайде його і не пожадає золота чи сили, а просто вмиється – побачить свою істину. Бо пісок там – не мертва земля, а пам'ять роду, що береже тільки тих, хто гідний.

А село з того часу зветься Пісочне, а кожне зерно його піску – мов крихта історії, яку несе вітер Волинської землі.

Таким чином, назва села Пісочне, ймовірно, походить від природних особливостей місцевості, зокрема наявності піщаних ґрунтів.

село Світле (Іванівка)

Точна дата заснування села Іванівка не відома. У 1967 році воно було перейменоване у Світле [86].

Поселення розташоване серед мальовничих соснових лісів, характерних для Поліської зони краю. Біля села знаходиться високий піщаний пагорб, який місцеві жителі називають «горою» або «Іванівський Буковель». Цей пагорб став своєрідною природною домінантою місцевості, а його назва може бути пов'язана з колишньою назвою села – Іванівка.

Назва села Іванівка могла походити від імені першого поселенця або власника цих земель – Івана. В українській традиції багато сіл

називали на честь покровителів, тому можливо, що в селі була церква або каплиця на честь святого Іоанна [23].

Іванівка також могла бути заснована переселенцями, які перенесли цю назву з іншого регіону.

Назва Світле могла бути змінена у радянський період відповідно до поширеної тенденції надавати селам оптимістичні, ідеологічно нейтральні або «новаторські» назви.

«Світле» могло символізувати чисте повітря, відкритий простір або світле майбутнє.

Можливо, нова назва пов'язана із тим, що місцевість добре освітлюється сонцем через відсутність густої рослинності на пагорбі.

Легенда про Світлого Івана з піщаної гори

Колись, ще до того як Іванівка стала Світлим, а піщаний пагорб назвали жартома «Іванівським Буковелем», ці землі були диким краєм, де сосни росли у пісок, а вітер говорив голосами предків. І серед тих барханів жив один чоловік – Іван, якого звали просто: Світлий.

Не тому, що багатий, не через золото в очах, а через серце, яке світилось добром навіть у найчорнішу годину. Був він простим чоботарем, але мав дар: там, де проходив його слід, завжди виростала трава, навіть на сухому піску. А ще – він ніколи не гнівався. Казали, що його благословила сама земля, бо вмів слухати її мову.

Жив Іван на високому піщаному пагорбі. Його хата стояла просто на гребені, звідти видно було все – ліси, села, навіть тінь далекого Стоходу. Та не в багатстві чи славі була сила Івана – а в тому, що він завжди приходив на допомогу тим, хто кликав його щиро.

Одного року прийшла страшна засуха. Поля розтріскались, худоба падала, а діти плакали від спраги. Люди зійшлися під горою, де жив Іван, просили поради. Він мовчав, а тоді сказав:

– Доки шукаєте воду вниз, не побачите, що джерело – над вами.

І повів усіх на вершину пагорба. Там, де ніколи не було нічого, Іван почав копати. Пісок сипався, люди сумнівались – але він не зупинявся. І на світанку, коли сонце вперше за тижні пробилось крізь дим і пил, з глибини пагорба забило світле джерело.

З тих пір пагорб став місцем сили. Іван зник – мовби розчинився у вітрі, що кружляв над верхівкою. Люди назвали місце Іванівкою, а потім, у часи нові й інші, вже без релігійних імен, – Світлим, бо не хотіли забути про того, хто колись засвітив їм шлях у пільмі.

А «Іванівський Буковель» і досі стоїть над селом – не як жарт, а як спомин. І кажуть, що в тихі вечори, коли захід кидає останні промені на пісок, на горі видно постать чоловіка в полотняній сорочці. Стоїть і слухає – чи ще чує земля, чи ще жива правда, з якої б'ється джерело.

Таким чином, назва села Світле може бути символом сонячного світла та відкритих просторів.

село Ситовичі (Ситович)

Перша писемна згадка про село Ситовичі датована 1538 роком [36].

Поселення розташоване на мальовничих берегах річки Стохід та біля озера, зарослого тереном і ситов'ям (осокою, камишем). Це характерний поліський ландшафт, де переважають болотисті місцевості, луки та ліси. Така природа сприяла розвитку місцевого господарства, особливо рибальства, заготівлі сіна та випасу худоби.

Село Ситовичі отримало свою назву від ситов'я (осоки, камишу), який густо ріс на берегах місцевих водойм. Такі назви типові для поліських регіонів, де велика кількість боліт і річок.

Дослідник-ойконіміст В. Шульгач вказує, що назва має антропонімічне походження. Село згадується в документах під 1538 роком як «на Ситовичах» та у 1571 році як «село Ситовичі».

Назва могла походити від прізвиська або прізвища першого власника села – Ситовича, що вказує на його зв'язок із давньою шляхтою чи заможними людьми [36].

Легенда про пана Ситовича і озеро тернової тиші

У XVI столітті, коли на берегах Стоходу шуміли вікові ліси, а вода несла відлуння ще княжих часів, прибув у ці місця шляхтич на ім'я Ситович. Він був не багатий, але мав гідність у поставі й погляд, від якого навіть птах у терені затихав.

Ситович вибрав собі місце біля невеликого озера, схованого в заростях ситов'я – м'якої очеретяної трави, що танцювала на вітрі, ніби

шептала щось давнє. Над озером росли кущі терну, колючого і дикого, але з плодом терпко-солодким, як сама доля.

Місцеві люди боялись того озера. Вони казали, що вночі там чути плач, а в повню над плесом здіймається білий туман, у якому ввижається жінка в чорному. Та пан Ситович не злякався. Він збудував хату просто біля води і почав жити просто, але справедливо – не панував, а піклувався.

Згодом селяни почали приходити до нього не зі страхом, а з повагою. Ситович умів вислухати кожного – як вода, що приймає дощ і не питає, звідки він. Він садив садки, будував мости через Стохід, вчив дітей грамоти. Але ніколи не дозволяв рубати ситов'я і терен – казав:

– Це охоронці. Вони пам'ятають те, що людям забути вигідно.

Одної весни, коли стояла особливо тиха ніч, озеро раптом засяяло світлом. Люди вибігли з хат – а Ситовича вже не було. Тільки на березі знайшли його плащ і палицю. Кажуть, що він злився з озером, став частиною цієї землі. А плач, що чули раніше, зник – тепер з тернового заросту лунає спокійна мелодія.

З того часу село назвали Ситовичі – не лише на честь роду, а й на пам'ять про того, хто вмів слухати воду, терен і людей.

А вночі, коли місяць торкає озеро, можна побачити, як серед ситов'я погойдується силует – ніби той самий пан з минулого, що й досі охороняє свою тишу.

Таким чином, назва села Ситовичі походить або від болотяної рослинності, або від прізвиська першого власника.

село Шкурат

Точна дата заснування села Шкурат відсутня, проте у 1906 році воно входило до Повурської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване на території Волинського Полісся, у низинній місцевості, характерній для цього регіону. Тут переважають ліси, болота та річкові заплави, що були важливими для місцевого

господарства. Вода відігравала ключову роль у житті села, оскільки тут розташовувалися численні джерела та струмки.

Назва села Шкурат могла походити від особового імені або прізвища Шкурат, яке могло належати першому поселенцю або власнику села.

Прізвище Шкурат поширене на Волинських землях та може походити від слова «шкура» – можливо, це було прізвисько мисливця або ремісника, який займався вичинкою шкір.

Існує гіпотеза, що назва «Шкурат» могла означати село, де проживали майстри з обробки шкір. У давні часи на Волинських землях була поширена шкіряна справа, зокрема вичинка шкір для виготовлення одягу, взуття та ременів.

За деякими легендами, першими поселенцями були втікачі, які шукали прихистку в лісах. Вони займалися мисливством та рибальством, а пізніше – обробкою хутра та шкір.

За словами старожилів, мешканці села здавна розводили овець та займалися обробкою, дубленням і фарбуванням шкір. Вичинені шкіри славилися високою якістю, а місцеві майстри передавали свої знання з покоління в покоління. Через це село, де займалися виробництвом шкір (шкуратством), отримало назву Шкурат.

Легенда про майстра Шкурата та шкуратські шкіри

Давно, коли навколо лісів Волинського краю ще не було таких великих міст, як тепер, а села були скромними й тихими, на берегах річки, що плила серед зелених лугов, стояло село, де люди займались ремеслом, яке приносило славу їхнім нащадкам на довгі роки.

Це село звалося Шкурат.

Легенда розповідає, що колись, в часи, коли ще не було фабрик і заводів, а все робилося руками, у цих землях жив майстер на ім'я Шкурат. Він був не просто ремісником, а справжнім майстром своєї справи. Його ремесло було пов'язане з виробництвом шкір – він знав таємниці дублення та фарбування шкіри, якими не володіли навіть найкращі ремісники з інших країв.

Шкурат був знаменитий не тільки своїми уміннями, але й своєю увагою до деталей. Його шкіри не лише були міцними та довговічними, а й надзвичайно красивими. Їх обробка була настільки майстерною, що вони могли змінювати свій колір залежно від того, в який бік падав

сонячний промінь, чи від того, як тримав її в руках майстер. Такі шкіри насправді були дивом, а люди з усіх навколишніх земель приходили, щоб придбати їх.

Одного разу до Шкурата прийшов чужинець, багатий купець, який чував про його майстерність. Він запропонував Шкурату великі гроші за секрети його ремесла, обіцяючи нагороду, про яку йому не доводилося навіть мріяти. Але Шкурат був мудрим чоловіком і відповів так:

– Гроші не зроблять твої шкіри такими, як мої. Ці знання я передам лише тим, хто справді поважатиме моє ремесло, а не просто захоче використати їх заради власної вигоди.

І так, Шкурат вирішив передати свої знання не за плату, а за заслуги, передаючи їх лише тим, хто був готовий працювати з повагою до ремесла і природи.

Згодом його село стало славитися не лише чудовими шкірами, але й майстрами, які навчалися в нього. І коли прийшов час, люди почали називати село Шкуратом – на честь того майстра, який створив справжні шкіри, що носили не тільки функціональність, а й красу, виготовлену з любов'ю і терпінням.

Кажуть, що й до сьогодні, коли проходиш біля села в тихі осінні вечори, можна відчути запах дублення шкіри, а в повітрі лунає музика древніх майстрів, що працювали за старих часів.

Таким чином, назва села Шкурат безпосередньо пов'язана з обробкою шкір – одним із головних занять місцевих жителів. Село славалося вичинкою, дубленням і фарбуванням шкір, що й дало йому назву.

3.4.16. ***Ратнівська*** ***територіальна*** ***громада***

Громаду створено 25 жовтня 2020 року у складі Ратнівської селищної ради, Височненської, Гірниківської, Жиричівської, Здомишельської, Кортеліської, Млинівської та Прохідської сільських рад [30], (рис. 3.36).

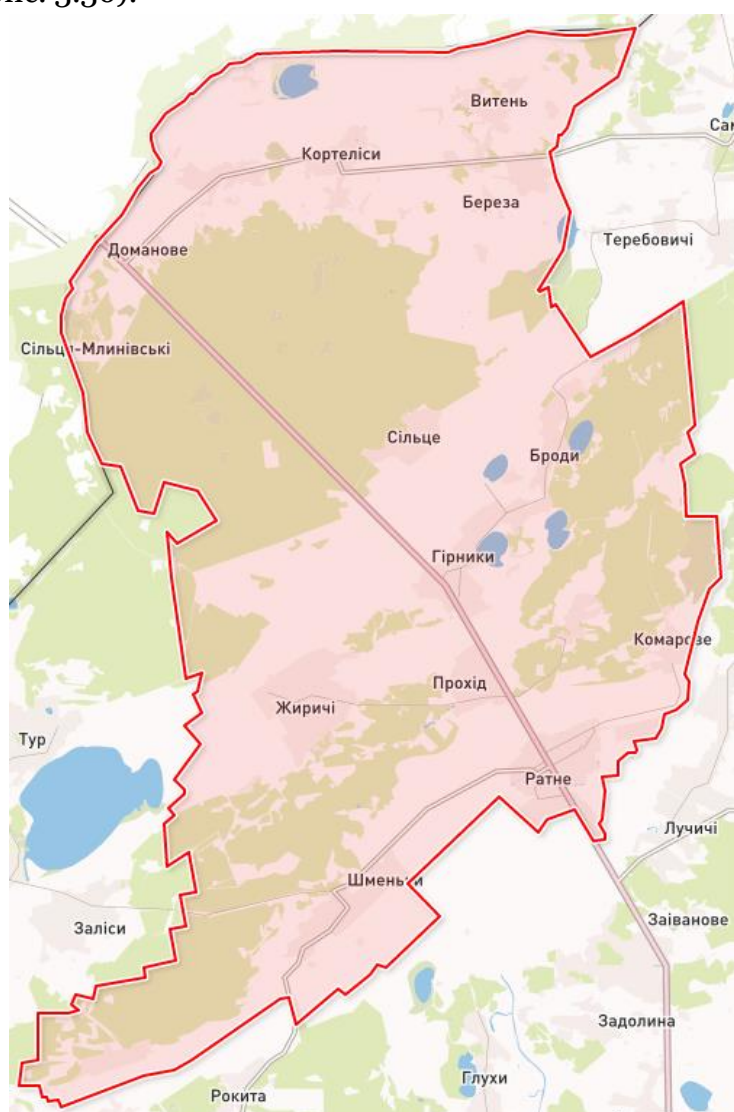

Рис. 3.36. Картосхема Ратнівської територіальної громади [46]

До складу громади входять селище Ратне і 23 села: Береза, Броди, Вижично, Височне, Витень, Гірники, Годинь, Долина, Доманове, Жиричі, Здомишель, Запоківне, Комарове, Конище, Кортеліси, Косиці, Краска, Млинове, Прохід, Сільце, Сільця-Млинівські, Старостине, Шменьки (рис. 3.36).

селище Ратне (Ратно)

Перша писемна згадка про селище Ратно датована XII століттям [86].

Поселення розташоване на півночі області, на березі річки Прип'ять, яка відіграє важливу роль у житті місцевих жителів, адже вона здавна слугувала як транспортна артерія та природне джерело рибальства. Навколишня місцевість багата на ліси, переважно соснові, а також болота, які характерні для Поліського регіону.

Селище розташоване на рівнинній території, має м'який клімат і вологі ґрунти, що сприяли розвитку землеробства і тваринництва. У давнину навколо Ратного пролягали густі ліси, які слугували природним захистом від ворогів.

Назва селища Ратне може походити від старослов'янського слова «рать», яке означає «військо», «битва», «бойова дружина», що може свідчити про те, що у давнину тут розташовувався військовий гарнізон або фортеця, яка охороняла рубежі Київської Русі [23].

У середньовіччі слово «ратуша» означало місце, де зосереджувалося міське управління. Можливо, назва селища походить від цієї установи, що існувала в ньому в давнину.

Деякі дослідники вважають, що слово «Ратне» могло означати місце біля води або лісу, що слугувало захистом для людей.

Проте, Ратно був укріплений город над важливою торговою артерією – річкою Прип'ять та прикордонне місто Галицько-Волинського князівства. Тут постійно перебували князівські війська, рать. Звідси і назва міста [19].

Також назва може походити від слова «ратиці», яке пов'язують із кабаном, зображеним на історичному гербі селища.

Кабан у геральдиці символізує мужність, безстрашність і силу, що добре відображає характер давніх мешканців Ратного, які століттями обороняли свої землі.

Легенда про місто пограниччя

У XII столітті, коли стародавні князівства ще точили між собою війни та укладали союзи, на березі річки Прип'ять розкинулось місто, яке мало важливе стратегічне значення. Це місто називалося Ратне.

Колись, коли князь Галицький і Волинський мали свої землі, на цих місцях стояв стародавній укріплений город. Місто Ратне стало важливим пунктом на торговому шляху, що зв'язував південь з північчю, а також було місцем, де сходилися військові армії, захищаючи свої землі від ворогів.

Легенда розповідає про часи, коли Ратне було тільки початком свого розквіту. Тоді місцеві мешканці, селянські родини, укріплюючи місто, почали працювати не лише на землі, але й у тих, хто пропливав по річці, торгуючи товарами з іншими князівствами.

Одного разу на Ратне напала величезна армія, що прямувала через Прип'ять, намагаючись захопити місто. Князь, який правив Ратним, мав молодого сина, на ім'я Володимир. Це був хоробрий юнак, відомий своєю мудрістю та вмінням вести бої. Він не боявся ворога і був готовий відстояти свою землю.

Коли армія ворога наблизилась до міста, Володимир зі своєю малою військовою силою вирішив застосувати хитрість, замість того, щоб йти у відкритий бій. Він наказав своїм воїнам влаштувати у лісах навколо міста пастки, використовуючи природні перепони, такі як річка та ліси. Ворог, впевнений у своїй перемозі, почав йти в атаку, але коли військо дійшло до міста, йому раптово перекрили всі шляхи.

За цієї обставини, при зручних умовах для оборони, Ратне вистояло і відбило напад. З того часу Володимир став героєм серед місцевих і був названий не тільки воїном, але й мудрим стратегом.

Проте, хоча Ратне стало важливим форпостом на річці Прип'ять, воно все ж було прикордонним і зазнавало неодноразових нападів. І навіть після багатьох спроб захопити місто, Ратне залишалося неприступним і стало символом мужності та вигадки.

Так Ратне стало важливим центром, а за часів Галицько-Волинського князівства воно стало не лише стратегічною точкою, але й важливим культурним і торговим осередком.

Кажуть, що й до сьогодні, якщо пройти вночі по старовинному місту біля Прип'яті, можна почути відлуння древніх битв і шепіт стародавніх стратегів, що пильнували кордони своїх земель, захищаючи рідну землю.

Таким чином, назва селища Ратне, ймовірно, походить від слова «рать», що підтверджує військове минуле селища. Завдяки своєму розташуванню на річці Прип'ять та природним багатствам воно завжди відіграло важливу роль у житті регіону.

село Береза

Перша писемна згадка про село Береза датована 1860 роком [86].

Поселення розташоване на території сучасної Ратнівської громади. Місцевість характеризується лісистими просторами, піщаними ґрунтами та близькістю до водних ресурсів, оскільки через територію громади протікають численні річки та озера.

Назва села Береза може мати ботанічне, символічне та антропонімічне пояснення [23].

Ботанічне походження назви можливе від березових гаїв, які могли рости у цій місцевості. Береза – поширене дерево в Поліських районах, тому багато населених пунктів мають аналогічне походження.

Символічне значення вказує на те, що у слов'янській культурі береза вважалася священним деревом, яке асоціювалося з чистотою, захистом та оновленням. Назва могла виникнути через наявність лісів або березових гаїв, що характерно для багатьох сіл, де природа відіграла важливу роль у формуванні ідентичності населеного пункту.

Також можливий варіант, що назва походить від прізвища або прізвиська перших поселенців.

Легенда про село Береза і чарівний ліс

У середині XIX століття, коли світанки на Волинській землі ще не були обтяжені механічним шумом, а земля розцвітала барвами, на узліссі великого лісу, серед безкраїх полів і річок, стояло село Береза. За місцевими переказами, село з'явилося на цих землях завдяки одній особливій березі, яка стала свідком події, що змінила його долю.

Колись, в ті часи, коли люди були ближчі до природи і вірили в силу духів лісу, на цій землі жила молода дівчина на ім'я Олена. Вона була донькою старого лісника, який все своє життя оберігав лісові простори і навчав свою доньку розуміти мову дерев, чути спів птахів і розпізнавати сліди диких звірів. Ліс для Олени був рідним домом, тому вона часто гуляла серед його дерев, вивчаючи кожну пелюстку, кожну гілочку.

Одного разу, коли вона йшла лісом, вона побачила величезну березу, яка виділялася серед інших дерев. Вона була старою, з великими шрамами на корі, але в її вітах можна було побачити силу і мудрість. Дівчина підійшла до дерева і почала міркувати, чому саме ця береза здається їй такою особливою.

І в той момент, як вона доторкнулася до її кори, земля здригнулася, а з-під берези вийшов дух лісу – старий, згорблений, але з глибокими, мудрими очима. Він сказав:

– Олена, твоя душа така чиста, а серце таке відкрите, що я обираю тебе як охоронця цього лісу. Ти будеш тією, хто стане мостом між людьми і природою.

Дух благословив Олену, а з того часу вона стала посланницею лісу. Кожного року, на свято Перших Весняних Днів, коли береза вкривається новим листям, Олена приходила до цієї священної берези, а в її серці розцвітали нові ідеї та сили, щоб допомагати своєму народу.

Так і сталося, що на місці цієї берези виникло село, яке стали називати Березою – на честь цього могутнього дерева і на пам'ять про дівчину, яка змогла поєднати людей і ліс у гармонії. Село швидко росло, а люди, що оселилися тут, також стали піклуватися про природу, як Олена про свого духа-охоронця.

Кажуть, що і сьогодні в селі, якщо доторкнутися до старої берези, можна відчути зв'язок з минулими поколіннями і з духами лісу. І щоразу, коли на річці відбувається весняний розлив, а берези навколо села вкриваються зеленим листям, у повітрі витає благословення духа, який піклується про ці землі.

Таким чином, назва села Береза, ймовірно, отримала свою назву через природні особливості, зокрема наявність березових гаїв у місцевості.

село Броди

Перша писемна згадка про село Броди датована 1255 роком [86].

Поселення має унікальне розташування, оскільки з чотирьох сторін його оточують озера: Тісобул, Радоженець, Мшане, Чисте. Ця особливість робить місцевість надзвичайно мальовничою, а в минулому вона була важливою для рибальства та промислів, пов'язаних із водними ресурсами. Також через болотисті ділянки навколо села могли проходити природні бродні місця, що й визначило його назву.

Назва села Броди може походити від слова «брід», яке означає мілке місце на річці або болоті, де можна легко перейти або переїхати на інший берег [23]. Через значну кількість озер і заболочених територій село могло бути важливим місцем для переходу через водні перешкоди.

Якщо через цю місцевість проходили стародавні дороги, які перетинали водні перешкоди вбрід, то назва могла закріпитися через важливу функцію поселення як транспортного вузла.

У літописах слово «броди» часто згадується в контексті військових походів, тому можливо, що в цьому місці відбувалися важливі події, пов'язані з переходами війська через воду.

Легенда про Броди і чотири озера

Колись, у далекі часи, коли землю ще не ділили на князівства, а лісами і озерами гуляли лише дикі звірі, на місці сучасного села Броди існувала маленька, але надзвичайно красива долина. Цю долину з усіх боків оточували чотири озера, кожне з яких було особливим: Тісобул, яке несло до себе тихі води лісових річок; Радоженець, що могло змінювати колір залежно від погоди; Мшане, у якому водилась рідкісна риба, що вважалася священною; Чисте, що було відоме своєю бездоганною прозорістю і тихими водами, які на ніч перетворювались на дзеркало, в якому відображались зірки.

Кажуть, що ці озера не просто були водоймами, але й охороняли місцеві землі від чужих ворогів і непроханих гостей, адже вони були живими істотами. У кожному озері мешкав свій дух – могутній і захисний. Тому люди, що жили в долині, завжди були впевнені, що ці води дарують їм мир і спокій.

За давніх часів, коли через ці землі проходили торгові шляхи, а війни точились на всіх кордонах, сталося так, що до цієї долини прийшла велика армія чужинців. Вони рухались через ліси і річки, а, коли наблизились до Бродів, заглянули в карту – і жахнулися.

Чотири озера виглядали, як природний бар'єр, що неможливо подолати. Тому вони намагалися знайти шлях, щоб обійти ці води, але це не давало їм жодного спокою. Ніде не було переправ, а місцеві жителі ще й знали всі секрети цих озер.

В той час у Бродах жила дівчина на ім'я Оксана, яка володіла знаннями про всі таємниці цих вод. Вона могла відчувати, коли вода в озерах змінюється, знала, як вони реагують на сторонні впливи.

Оксана разом з іншими жителями села звернулась до озер, просячи про допомогу. І ось, вночі, на воді з'явилися дивовижні силуети – це були духи озер, які повністю взяли під свій захист долину Бродів. Озера підняли свої рівні води і утворили непереборний бар'єр для чужинців. Ті, хто намагався перетнути води, заблукали в туманах, що утворилися на поверхні, не могли знайти шляху.

З того часу в цих землях не ступала чужа нога, а місцеві жителі продовжували жити в мирі, доглядаючи свої землі, дерева та озера. А село Броди стало відоме далеко за межами своєї землі, люди з усіх країв приходили, щоб побачити чотири чудові озера, що стояли на сторожі цього дивовижного місця.

Кажуть, що й сьогодні, якщо подивитися на води Бродів, можна побачити, як відображаються зірки, а вночі на поверхні озер іноді з'являються дивовижні спалахи світла, наче духи води пам'ятають свою древню обіцянку.

Таким чином, назва села Броди пов'язана з природними умовами місцевості, де село розташоване на водній артерії, через яку був можливий прохід.

село Вижично

Точна дата заснування села Вижично відсутня, проте у 1906 році воно входило до Гірниківської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване в межах Волинської рівнини, неподалік від річки Стохід. Місцевість характеризується мішаними лісами, заболоченими луками та численними джерелами, які живлять дрібні потічки й озерця. Багаті чорноземні та торф'яні ґрунти сприяли розвитку сільського господарства. Через близькість до лісів та водойм у давнину тут займалися мисливством, рибальством і бортництвом.

Назва села Вижично може мати як топонімічну, історичну, так і антропонімічну версії походження.

Слово «вижина» або «вижче» могло означати підвищену місцевість, де розташоване поселення [23]. У давнину люди часто селилися на пагорбах або підвищеннях, щоб уникати підтоплення та мати кращий огляд околиць.

Назва могла виникнути від певної природної ознаки, такої як «вижина» – територія, де багато випаленої місцевості чи «видно» ландшафт, внаслідок чого утворилась назва, що могло бути пов'язано з відкритим простором або місцем для угідь.

Можливе походження від слова «вижити», що може свідчити про важкі умови життя перших поселенців або про місце, яке залишилося після воєн чи природних катастроф і люди змогли там «вижити».

Назва могла походити від імені або прізвища першого поселенця, наприклад, «Вижко» або «Виження».

Проте, місцеві старожили кажуть, що назва походить від спалених пеньків. На місці поселення ріс густий ліс, який люди вирубали та випалили пеньки, звідси і назва Вижично [19].

Легенда про Вижично і спалені пеньки

Колись давно, на місці сучасного села Вижично, був непрохідний, дикий ліс. Високі дуби й сосни шуміли так гучно, що здавалось – самі небеса схиляються до землі, щоби послухати їхній древній шепіт. Жодна

стежка не вела крізь той ліс – лише дикі звірі та птахи знали його справжнє обличчя.

Та одного разу сюди прийшли перші поселенці. Їх вела група родин, які тікали від голоду і розрухи з інших земель. Вони шукали місце, де можна почати нове життя, тому знайшли його біля звивистої річки Стохід. Але щоб звести хати й засіяти поля, треба було здолати найперше – ліс.

Вони почали рубати дерева, день за днем, не зупиняючись навіть під дощем чи вітром. Проте пеньки, що залишалися після дерев, ставали небезпекою – на них можна було поранитися, худоба спотикалася, а земля навколо залишалася не родючою. Тоді старий чоловік на ім'я Карпо, знаний серед людей своєю мудрістю, запропонував:

– Ми звільнимо землю від коріння минулого. Випалимо пеньки – і дамо цьому місцю нове життя.

Так і зробили. Люди запалили вогнища по всій вирубці. Тепло, дим і потріскування дерев наповнили повітря. Вогонь очистив землю, а вже наступного року тут з'явилися перші ниви, городи й пастівники.

Коли мандрівники запитували, як зветься це нове поселення, люди відповідали:

– Це Вижично, бо ми вижили в дикому лісі, а назву дали від «вижжених пеньків».

Так назва села зберегла в собі пам'ять про тяжку працю, про очищення землі й про відвагу людей, які наважилися перетворити непролазні хащі на родючі землі.

І нині, кажуть старожили, якщо вийти в поле після дощу, коли земля парує, можна в повітрі вловити легкий аромат старого диму – відгомін того першого вогню, що подарував село Вижично світові.

Таким чином, назва села Вижично може бути пов'язана як з умовами життя, так і з природними особливостями місцевості, що мала вигляд відкритих або випалених територій.

село Височне (Вижично, Височинці)

Точна дата заснування села Вижишно відсутня, проте воно згадується у XX столітті під різними назвами: Вижишно, Височинці. У 1967 році отримало назву Височне [86].

Поселення розташоване в лісовій зоні Полісся, серед густих соснових борів та луків. Поблизу знаходяться невеликі озера та заболочені ділянки, що роблять місцевість мальовничою, але водночас непростою для ведення господарства.

Місцевість доволі підвищена порівняно з навколишніми селами, що могло вплинути на вибір назви населеного пункту. Завдяки своєму розташуванню на пагорбах тут відкриваються красиві краєвиди на довколишні ліси та річкові заплави.

Назва села Височне може походити від слова «височина» або «височне місце» – оскільки село розташоване на височині, воно могло отримати назву саме через цю географічну особливість [23]. У давнину поселення часто називали за їхнім розташуванням щодо водних об'єктів чи рельєфу.

Існує припущення, що назва могла походити від поселень, які були розташовані на безпечній висоті, або ж це місце, де люди змогли «вижити» після нападів ворогів.

У давнину багато населених пунктів називали за іменем або прізвищем першого поселенця або князя, який мав тут маєток (Височин чи Вижко).

За свідченнями науковців, до 60-х років XX століття село Височне носило назву Вижишно [19].

Легенда про Височне – село над хмарами

У ті часи, коли ще не було на картах жодного Височного, на пагорбах, що височіли над лісами і долинами Волинського краю, жило невеличке поселення під назвою Височинці. Місце це було не просте: навіть у найтуманніші дні сонце першим торкалося вершини пагорба, здавалось, що село живе над хмарами, ближче до неба, ніж до землі.

Люди, які тут мешкали, вірили, що висота надає сили – і духу, і тілу. Вони казали:

– Хто живе високо – той і думає високо.

Ці люди з покоління в покоління передавали вміння не тільки обробляти землю й будувати на крутосхилах, а й берегти старі перекази про походження села. Один із них говорить про те, як після великої пожежі в давньому Вижишно, частина жителів залишила спалене

урочище та вийшла на пагорби, де земля була твердою, а повітря – чистим.

На найвищому пагорбі вони збудували перші хати й назвали поселення Височинці – на честь висоти, що дала їм порятунк. З часом тут оселилось усе більше людей. Село зростало, а кожного ранку його мешканці зустрічали світанок раніше за всіх в окрузі.

У 1967 році, коли радянська влада намагалася упорядкувати назви поселень, стару назву вирішили змінити на Височне – коротко й по-новому. Та люди й досі пам'ятали, що вони нащадки тих, хто піднявся з дна на вершину, хто пережив вогонь і знайшов свою долю над хмарами.

Кажуть, що в найясніші дні, коли ранковий туман опускається в долини, а село стоїть над ним – Височне виглядає, наче острів у морі туману, а над дахами хат знову видно обриси давніх Височинців, які першими обрали цю висоту як свою домівку.

Таким чином, назва села Височне може бути пов'язана з географічними особливостями місцевості.

село Витень

Точна дата заснування села Витень відсутня, проте у 1906 році воно входило до Гірниківської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване в природній зоні, де наявність лісів, річок та інших природних ресурсів відігравала важливу роль в економічному розвитку. У регіоні, де виникали такі поселення, часто можна було знайти зручні умови для ведення землеробства, а також для розвитку ремесел, зокрема, лісового господарства та обробки землі.

Назва села Витень може мати коріння в стародавніх словах, пов'язаних із місцевим ландшафтом або діяльністю людей [23].

У деяких випадках це слово могло бути пов'язано з назвою рослини або топографічною ознакою місцевості. Відповідно до етимологічних досліджень, це слово може бути похідним від слова «витяг» або «витік», що вказує на особливість ландшафту.

Існує ймовірність, що слово «витень» могло позначати певну «витягнуту» форму ландшафту чи території, тобто місце, яке виділялося своєю географічною характеристикою.

Легенда про Витень – витканий з туману

Колись давно, у часи, коли Стохід був диким і глибоким, а ліси навколо нього – повні таємниць, на одній із його затуманених стежок зупинився мандрівник. Його звали Витень, а прийшов він з далеких країв, рятуючись від війни та зради. Ніхто не знав, ким він був раніше: паном, вояком чи вигнанцем, але в його очах палала рішучість знайти новий дім.

Втомлений, він поставив свій табір на місці, де ріка робила тихий вигин, де над водою завжди висів сріблястий туман, такий густий, що здавалося – можна його торкнутися рукою. Цей туман не був простий – старі знахарі казали, що то духи води плетуть завісу між світами.

Витень залишився там, збудував хату, а згодом до нього приєдналися інші люди – ті, хто теж шукав спокій і землю, що не пам'ятає крові. Люди швидко злагодилися між собою, почали сіяти, ловити рибу, рубати дерево й жити у злагоді з рікою.

Одного разу ріка вийшла з берегів – весняна повінь загрожувала всьому селу. Люди кинулися тікати, але Витень залишився. Він пішов до води, впав на коліна і промовив:

– Якщо ми тобі чужі – забори мене. Але якщо прийняла нас – збережи дім, який ми виткали з миру.

І сталося диво – вода зупинилась на самому порозі його хати, розвернулась і спала. Відтоді ріку назвали доброзичливою, а місце – Витенем, на честь людини, що не зламалась перед страхом.

Кажуть, що і нині, коли тумани опускаються над селом, у них можна побачити силует чоловіка з посохом, який охороняє спокій мешканців. Бо Витень не просто ім'я – це пам'ять про новий початок, витканий із надії та довіри до землі.

Таким чином, назва села Витень, ймовірно, позначає певну «витягнуту» форму ландшафту чи території, тобто місце, яке виділялося своєю географічною характеристикою. Також назва може мати антропонімічне походження.

село Гірники

Перша писемна згадка про село Гірники, згідно даних різних авторів, дуже різниться. В енциклопедичному виданні «Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область» вказується XV століття. Дослідник Шульгач В. стверджує, що Гірники, як «Horniki», згадуються у 1790 році [30]. Дослідниця Кихтюк В. вказує, що поселення виникло в кінці XVII століття [19]. Автори «Ратнівської землі» впевнені, що село Гірники виникло на початку XVIII століття.

Поселення розташоване на високих піщаних дюнах, які місцеві жителі називали «гірками», що створює особливу атмосферу в селі, оскільки піщані дюни зазвичай формуються в районах, де є великі відкриті простори, під впливом вітрів і води. Рельєф місцевості надає селищу мальовничого вигляду та визначає його життєдіяльність. Піщані «гірки» надають родючість ґрунтам, що може вплинути на розвиток сільського господарства та землеробства.

Завдяки розташуванню на дюнах, село також може мати особливі екологічні умови, як, наприклад, підвищену сухість або різні рослинні види, що характерні для таких територій. Крім того, вода з річок або струмків на таких територіях часто має особливий режим течії через горбистість рельєфу, що може впливати на місцеві ресурси.

Назва села Гірники в контексті піщаних дюн може бути пов'язана з поняттям «гірка», яке є частиною місцевого ландшафту. Логічно припустити, що село було названо так через його розташування на підвищених ділянках землі (гірках), які являють собою природні висоти в середині рівнинної місцевості. Історично таке утворення ландшафтів могло бути джерелом для визначення назв поселень.

Легенда про поселення на піщаних горах

Давно-давно, коли ще ліси на Поліссі були непрохідними, а ріки – широкими і чистими, на місці теперішнього села Гірники не було нічого, окрім піщаних горбів, що здіймалися серед м'яких боліт, мов острівці серед моря. Ці дюни, утворені вітрами ще з прадавніх часів, місцеві мисливці називали «гірками».

Кажуть, що в ті часи між гірками стояв старезний дуб, під яким ночували козаки, що поверталися з походів. І ось одного разу до тієї місцини прийшов молодий козак на ім'я Марко. Не мав він ні роду, ні племені, лише шаблю за плечем і мішечок з піском – пам'ять про загиблого побратима, що заповідав розсипати його прах там, «де земля дихає вітром і тримає сонце довше за всіх».

Коли Марко піднявся на найвищу гірку й висипав пісок, раптом здійнявся вітер, загриміло небо, а з піску виросла постать – мов із самого повітря. То був Дух Гори – давній охоронець цієї землі.

– Ти – перший, хто прийшов сюди не за здобиччю, а з пам'яттю в серці, – мовив Дух. – Тож хай ця земля стане тобі домом. Але знай: хто шанує гірки – той матиме спокій, а хто знехтує – той піде в пісок.

Марко збудував на гірці хату, викопав криницю, посадив дуба. З часом до нього почали сходитися інші – біженці від воєн, ремісники, пастухи. Поселення зростало, а кожен новий мешканець спершу піднімався на ту саму гірку, щоб вшанувати пісок – символ пам'яті, сили й вітру.

Так з'явилося село, яке прозвали Гірники – бо жили там ті, хто з гірками подружився. І досі кажуть, що вночі, коли вітер співає над пісками, можна почути голос Духа Гори: «Шануй землю – і земля збереже тебе».

Таким чином, назва села Гірники з'явилася через географічне розташування в місці, де є підвищення або гірки, що могло вплинути на вибір назви.

село Годинь

Точна дата заснування села Годинь відсутня, проте у 1906 році воно входило до Гірниківської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване у місцевості з типовим для регіону природним ландшафтом – лісистій території та близькості до водних ресурсів. Село знаходиться в районі, багатому на природні ландшафти, з численними лісами, річками й озерами, що характерно для області,

що створює сприятливі умови для сільського господарства та лісівництва.

Згідно з історичними даними, село значилося як хутір, що свідчить про невеликий розмір поселення того часу, ймовірно, з кількома родинами, зайнятими землеробством, а також можливою присутністю лісових промислів, таких як видобуток деревини або заготівля дров для опалення.

Одна з версій припускає, що назва села Годинь походить від слова «година», що може бути пов'язано з місцевими подіями або обрядовими традиціями, пов'язаними з часом [23].

За іншою версією, назва може бути пов'язана з відомими особами, подіями або історичними моментами, які відзначалися у певні періоди часу, коли село стало відоме чи значуще в історії регіону.

Можливо, назва села походить від особового імені або прізвища, яке згодом стало основою для найменування місцевості. Наприклад, «Годинь» може бути переробленою формою особового імені чи прізвища.

Легенда про село, де зупиняється час

Колись, багато століть тому, коли цими землями ще ходили язичницькі жерці, а ліси були повні звірів і духів, на перехресті трьох стежок з'явився мандрівник. У руках він тримав дивний годинник – не сонячний, не пісочний, а механічний, з коліщатками, що тихо цокали.

Мандрівника звали Ходин, про нього мало що було відомо. Кажуть, він був майстром, який знав, як зупинити час. Не в буквальному сенсі – а так, щоб у душі стало тихо, як у недільний ранок, а життя повільно йшло, без метушні та тривоги. Дійшовши до пагорба над річкою, Ходин сказав:

– Тут годинник мого серця спинився. І тут я залишусь.

Він збудував невелику хатину, обгородив її лісовими кущами, і почав допомагати людям – то годинник полагодить, то лікує зіллям, а то й просто мудрим словом. І стало відомо: хто втомився від світу – йде до Ходина, бо час для нього там насправді зупиняється. Люди залишалися жити поруч. Ставили хати, орали землю, а село зростало.

Та ось одного дня Ходин зник. Його хатина стояла порожня, а в центрі столу лишився той самий годинник. Стрілки його нерухомо застигли на цифрі 7 – саме тоді, коли село щовечора затихало й усе навколо наливалось золотим світлом заходу.

З того часу село стали називати Годинь – на честь мудрого Ходина і того відчуття, коли ніби сам час дає людині відпочити. І досі кажуть: у Годині, коли сонце сідає, не працюють ні електричні годинники, ні мобільні – бо тут, бодай на мить, час зупиняється.

Назва села Годинь, ймовірно, була утворена через мовні або культурні особливості місцевих жителів, тому варіанти походження назви можуть бути різними в залежності від контексту історії села.

село Долина (хутір Довга Нива)

У 1906 році згадується хутір Довга Нива, який був частиною Гірницької волості Ковельського повіту. У 1967 році згадується село Долина [86].

Географічно це село розташоване в лісистій місцевості, що характерно для регіону, з численними лісами та водними ресурсами. В околицях села можуть бути болота, річки та озера, що є типово для регіону. Завдяки такому природному багатству місцевості, на території села та навколишніх землях розвивається сільське господарство, а лісове господарство має особливе значення для місцевих жителів.

Назва «Долина» походить від природного розташування поселення – в заглибленні між пагорбами чи лісами [23]. Ще коли це був хутір Довга Нива, люди казали: «Живемо в долині, поміж гір і вітрів».

Назва Довга Нива підкреслювала форму поселення, витягнуту вздовж вузької ниви. Коли ж хутір розширився, а його географія стала більше схожою на западину між пагорбами, жителі захотіли нову, коротшу й милозвучну назву – Долина, зберігаючи сільськогосподарське походження назви, але додаючи природну поетичність.

Згідно з місцевою легендою, дівчина на ім'я Долина (донька знахарки, яка рятувала людей у голодні роки) пожертвувала собою, аби викликати дощ на висохлу землю. На згадку про її самопожертву люди нарекли місце її життя – селом Долина.

Легенда про Долину – зроджену з ниви і сліз

Ще до того, як на мапах з'явилася назва Долина, ці землі знали під іменем Довга Нива. То був хутір – вузька смужка родючої землі поміж пагорбів і лісу, що тягнулася, мов стрічка, від сходу до заходу. Тут працювали тихі, терплячі люди, які вірили, що справжнє багатство – у землі, пісні й чесній праці.

За легендою, в одній із хат жила дівчина на ім'я Маруся. Вона була сиротою, але мала добру душу і голос, який міг зупинити вітер. Щоранку вона співала на ниві – і пташки затихали, а роса на травах світилася яскравіше. Люди казали: «Поки Маруся співає, хліб буде родити».

Та одного року настав страшний посушливий період. Нива потріскалась, зерно не зійшло, а річка, що текла неподалік, перетворилась на тоненький струмок. Люди втрачали надію.

Тоді Маруся, вийшовши серед ночі на середину ниви, почала співати – не для когось, а просто до неба. Співала про дощ, про життя, про матір-землю. І спів її був такий щирий, що вранці над нивою впав перший дощ. Люди раділи, а Маруся... зникла. Кажуть, вона стала частиною землі, частиною тієї ниви, що більше ніколи не зраджувала своїх людей.

Коли з часом хутір розрісся і перетворився на село, люди вирішили дати йому нове ім'я. Назвали його Долиною – на честь тієї долини між пагорбами, яку врятувала пісня, в пам'ять про Марусю, що зникла серед нив, щоб повернути до життя свою землю.

І сьогодні, у тихі літні вечори, старожили кажуть: «Якщо над полем почуєш дівочий спів – це Маруся знову оберігає свою Долину».

Таким чином, назва села Долина може вказувати на його географічне розташування.

село Доманове (хутір Доманов)

У 1906 році згадується хутір Доманов Гірниківської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення знаходиться неподалік від державного кордону з Білоруссю. Географічно село розташоване на рівнинній місцевості, характерній для регіону, з великою кількістю лісових масивів і болотистих територій. Село також розташоване поблизу річок, що додає місцевості природної привабливості.

Завдяки своєму розташуванню, село має важливу стратегічну роль, оскільки в ньому знаходиться прикордонно-пропускний пункт Доманове, який забезпечує контроль за перетином кордону між Україною та Білоруссю.

Існує думка, що село Доманове отримало свою назву від особи або родини, яка мешкала на цих землях. Можливо, воно походить від імені «Доман» або від слова «домен», що означає земельну ділянку або господарство. Тому назва могла символізувати поселення, яке було важливим для конкретної родини або спільноти.

Інша версія полягає в тому, що назва села може бути пов'язана з територією, яка служила домівкою для певної групи людей, які мали власні землі. Такі назви часто відображали соціальну структуру поселення, наприклад, «доманове» – від слова «дом», що у староукраїнській мові означало «дім» або «оселя» [23].

Легенда про село прикордонного брата

Колись давно, ще коли не було ні кордонів, ні доріг, а лише ліси, болота й безкраї простори, на місці нинішнього села жив старий лісовий мисливець на ім'я Доман. Він не мав родини, але був добрим до людей, допомагав усім, хто губився в пущі: і лісовикам, і козакам, і навіть чужинцям, що приходили з півночі.

Доман мав одну клятву, яку дав своєму померлому брату – завжди захищати цю землю від зла, хоч би звідки воно приходило. Щоб виконати цю обітницю, він побудував собі хату просто на межі – там, де сонце зустрічалося з болотом, а ліс змінювався на відкритий простір. Це місце пізніше й назвали Домановим хутором – на честь людини, яка стояла на варті миру.

Та легенда каже, що Доман не був звичайною людиною. Його батько був з півдня – козак-характерник, а мати – пущанська відьма з білоруського боку. Тому Доман бачив сни про майбутнє й розумів мову тварин. Одного разу вві сні йому явився вовк із білими очима й сказав:

– Прийдуть часи, коли люди розділяться межами, але твоя земля буде містком. Не забувай – кордон не завжди стіна. І хто шанує обидві сторони, той збережеться.

Кажуть, коли Доман помер, його тіло поховали на самому краю хутора, а біля могили посадили дуб – сторожа спокою. З того часу село почало розростатися, і хоч через нього пройшов кордон, у серці людей завжди залишалась думка Домана: «Не розділяй, а єднай».

І досі в Домановому кажуть, що вночі, коли дме північний вітер, можна почути, як хтось сторожко ступає серед дубів біля межі. То, мовляв, Доман ходить – перевіряє, чи спокій у краю, чи не забули люди, що найперша межа — це в душі.

Таким чином, село Доманове могло бути названо на честь господаря чи родини, що заснувала поселення, або через зв'язок з певною місцевістю, пов'язаною із земельною власністю.

село Жиричі (Жиржиче, Жириче)

Перша писемна згадка про село Жиржиче датована 1500 роком [86].

Навколо села простягаються великі пасовища й луки, які є природним середовищем для великої кількості тварин, таких як корови, вівці та коні. Завдяки наявності багатих ґрунтів і водних ресурсів, територія забезпечувала сільське населення необхідними для життя матеріалами, а також сінокосами, які здобували популярність завдяки своєму багатому врожаю.

Назва села Жиричі має дві ймовірні версії. Перша версія пов'язана з місцевими природними умовами. Слово «Жир» у стародавні часи означало багаті, зелено-засіяні трави, з яких здобували сінокоси та пасовища [23]. Ці пасовища були настільки родючими й багатими на трави, що на них вигодовувалась розкішна худоба, що виглядала «жирною». Від цієї трав'яної «жири» виникла назва села Жиричі.

Друга версія походження назви села може бути пов'язана з родом місцевих жителів, таких як Василь Жирицький, чиє ім'я могло стати основою для топоніму села.

Легенда про село трав'яного золота

У ті далекі часи, коли над Поліссям ще не літали залізні птахи, а люди жили з лісу, поля й неба, між річками й пагорбами лежала рівнина – така зелена й соковита, що вночі вона світилася сріблом роси. Люди називали її «жирою» – не через сало, а через траву, таку пишну, що корови там гладшали від одного погляду на неї.

На тій рівнині жив пастух на ім'я Василь Жирицький. Він був небагатий, але мав найбільше стадо в окрузі – бо його корови були найгладші, а молоко – найсолодше. Та найбільше його поважали за мудрість і лагідне серце. Казали: коли Василь говорить до худоби, навіть буря минає повз.

Одного літа настала засуха. Ліси пожовтіли, озера зменшились, а трава вигоріла на очах. Люди почали відганяти худобу до далеких країв. Та Василь залишився. Кожного вечора він виходив на свою пасіку біля луку, сідав на камінь і співав пісню про дощ, зелень і життя. Його голос лунав, мов зітхання землі.

На сьомий день хмари зійшлися над полем, впав теплий дощ. Земля ожила, а «жира» повернулась. Люди повернулись, а худоба знову паслася на соковитих луках. На честь Василя і родючої землі, люди назвали поселення Жиричі – як відлуння і його прізвища, і трав'яного чуда.

І досі кажуть: «В Жиричах – не земля, а золото. А хто з нею по-доброму, того вона й годує».

А ще, за народним повір'ям, у ніч на Купала, коли роса найбагатша, можна знайти на луках «жирич-траву» – рідкісну, сяючу в темряві. Її, мовляв, сіяв сам Василь, щоб нащадки ніколи не забули, що справжній жир – не в казані, а в землі.

Таким чином, назва села Жиричі пов'язана з особливістю ландшафту або природними ресурсами місцевості.

село Запоківне

Село Запоківне у 1906 році було хутором Гірниківської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване в районі з лісистими територіями та родючими землями, що дозволяє місцевим жителям займатися сільським господарством, а також тримати велику кількість худоби на багатих пасовищах. Ландшафт цієї місцевості виявляється сприятливим для розвитку сільського господарства, а природні умови зумовлюють високий рівень збереження лісів та водних ресурсів.

Назва «Запоківне» могла виникнути як просторове означення – від слів «за Поківним», де Поківне – давнє або зникле поселення, пагорб, лісова ділянка чи місце для релігійних обрядів [23].

Таким чином, Запоківне означало «територія, розташована за Поківним». У слов'янській традиції подібні назви часто позначали напрям або розташування відносно значущого місця.

У давньоруській і народній мові слово «поків» або «поківне» могло бути пов'язане зі словом «поклін», «прощання», «останній обряд перед дорогою». Існували так звані поклінні хрести, що ставилися на межі сіл.

За цією версією, Запоківне – це «село по той бік місця, де віддавали поклін, прощалися або молилися перед подорожжю». Назва могла закріпитися за новим поселенням, що з'явилося за старою обрядовою точкою.

Можливо, назва «Поківне» або «Поків» була пов'язана з іменем чи прізвиськом давнього власника або засновника поселення – наприклад, людини на ім'я Покій, Поків, Поківний.

Тоді Запоківне означало «землі, що лежать за маєтком Поківа / Поківного». Такі антропонімічні назви були поширені в давньоруський і литовсько-польський періоди.

У деяких північно-волинських та поліських говірках поківати означає нахилити голову, вшанувати. Тому назва може мати корені у ритуальному або символічному значенні – «місце вшанування», а «Запоківне» – місце, яке знаходиться за тією духовною межею.

Легенда про село по той бік поклону

Колись, у сиву давнину, коли князі ще правили мечем і словом, а ліс був живим і повним голосів, на межі густої пущі та волинських полів стояла свята гірка. До неї приходили люди з навколишніх сіл – молитися, дякувати, прощатися й прощати.

Це місце називалося Поківне – від слова «поків», що означало в давніх говірках поклін, молитву, останню межу перед далекою дорогою. Тут подорожні ставали на коліна, просячи вдачі перед тим, як вирушити в далекі світи.

Та одного разу, в часи великої навали, в Поківному стався бій. Люди сховалися в лісі, за горою, за болотом – за Поківним. І там, серед очеретів і дерев, вони збудували нові хати, завели худобу й почали нове життя. Пам'ятаючи, звідки прийшли, назвали поселення Запоківне – тобто те, що за місцем поклонів, за тією духовною межею, де починалося нове.

Кажуть, що коли на світанку встати на найвищому горбі села, звідти видно старе місце Поківного – мов тінь між дерев. І кожен, хто живе в Запоківному, носить у собі частинку тієї давньої молитви, того поклону, з якого й почалося їхнє нове коріння.

А старі люди шепочуть: «Тут не край – тут початок. Бо за поклоном починається серце».

Таким чином, назву села Запоківне можна трактувати як «місце спокою» або «територія, яка перебуває в спокої», що вказує на гарні умови для життя та господарювання.

село Здомишель (Здомисьль)

Перша писемна згадка про село Здомисьль датована 1405 роком [86].

Населений пункт розташований на річці Прип'ять, що є однією з найбільших річок у регіоні, яка протікає через декілька областей України та Білорусі. Річка має важливе значення для місцевих поселень, оскільки була важливою артерією для транспортування товарів і людей у давнину, а також забезпечувала водні ресурси для сільського господарства.

Річка Прип'ять була зручним місцем для поселення, а навколишні болота і ліси створювали сприятливі умови для полювання і землеробства, що також сприяло розвитку таких ремесел, як рибальство, виготовлення кераміки та обробка деревини.

Назва села Здомишель може походити від давньоруського слова «здамишель» або «здомисль», що вказує на певний розум або міркування [23]. У стародавні часи подібні назви могли символізувати мудрість або особливу якість мешканців цього поселення, наприклад, їх розуміння землеробства або здатність до ведення господарства. Можливо, це також було місце, де відбувались важливі збори або зустрічі людей для прийняття рішень, що в народі асоціювалося з мудрістю чи мисленням.

Інша версія походження назви може бути пов'язана з тим, що «здомишель» може означати «місце, де мислили або вирішували» – тобто, може йти мова про якусь важливу зустріч або точку зосередження уваги для місцевих жителів.

Також слово «Здомишель» може бути утворене від давньослов'янських коренів. «З» у назві може вказувати на належність або розташування, а частина «домишель» може мати корінь, що походить від слова «дом», тобто вказувати на місце, пов'язане з житлом або поселенням.

Легенда про село із задуму Божого

Давним-давно, коли ще пущі шуміли без кінця, а річка Прип'ять текла повільно, мов думка старого волхва, між очеретами і пагорбами стояла глуха місцина. Люди минали її стороною, бо надто вже тиха була земля – ні вітру, ні голосу. Та кажуть, одного разу туди прийшов чоловік на ім'я Думислав – мандрівний утікач, що шукав спокою після війни.

Зняв він із плечей торбу, подивився навкруги – і сказав сам собі:

– Якби ж можна було тут жити... Тут би, певно, й думка заспокоїлась...

Ніч він провів біля річки. А вранці побачив, що поруч із ним уже стоїть стара хатина. Ніби з нічого. І біля неї – пасіка. І димок із комина в'ється. Та й люди почали приходити. Мовби він не просто мріяв – задумав це місце до життя.

Минуло кілька літ. Хати розрослись, луки родили, а риба в Прип'яті ловилась, як з Божого благословення. Люди шепотіли: «Це село не випадкове. Це – задум».

Так і з'явилася назва – Здомишель, тобто «місце, що постало зі здуму», з думки, з наміру. Мудрі люди тлумачили це як «задуманий мир», земля, що виникла з великої, чистої думки.

Кажуть, що душа Думислава досі ходить берегом Прип'яті – тиха, спокійна, як і задум того місця. А хто з чистим серцем приходить до Здомишля – той завжди знаходить відповідь на своє запитання. Бо це не просто село – це думка, що стала землею.

Таким чином, назва села Здомишель може походити від старослов'янських коренів, що мають відношення до думання або розмірковування.

село Комарове (Комарово)

Перша писемна згадка про село Комарово датована 1834 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Прип'ять, ймовірно, отримало свою назву від слова «комар», що вказує на те, що у цьому місці могли бути часті комарині скупчення або болотисті місцевості, де водилися ці комахи. Така назва була типовою для місцевостей з великою кількістю води або боліт, де комарі були поширені. Враховуючи річковий ландшафт, село розташоване в типовій для цієї місцевості поліській місцевості з лісами, болотами та водно-болотними угіддями.

Назва села Комарове має очевидне походження від слова «комар», що вказує на велику кількість комарів у цій місцевості [23]. Поліські території, як правило, славляться численними болотами і стоячими водами, які сприяють великому скупченню комарів. Це може бути прямим поясненням назви села – воно було назване за характерну природну особливість цієї місцевості, де комарі були поширені.

Легенда про село на крові й медові

Колись давно, коли земля ще не знала меж, а річка Прип'ять текла буйною і вільною, дика та багниста низина на її лівому березі була місцем, куди навіть звір рідко навідувався. Там ховалися тільки ті, хто втікав – від панів, від біди, від війни.

Саме туди, кажуть, прибився невеликий табір поселенців – утікачів із сусідніх сіл, що постраждали від лісової пожежі. Вони шукали нове місце, де б змогли збудувати хати й почати спочатку. Земля там була плодюча, річка близько, та тільки одне лихо стояло на заваді – комарі.

Це були не просто комарі. У народі говорили, що над цим місцем лежить прокляття лісової відьми, яка була вигнана людьми й перетворила себе на хмару кровожерливих комах. Вони не давали людям ані спати, ані працювати, ані худобу тримати. Один чоловік навіть сказав:

– Та ці комарі лютіші за татар!

Проте серед поселенців була дівчина на ім'я Марина, котра зналася на травах. Вона почала варити зілля, курити димами, сіяти біля хат рослини, що відганяли нечисту силу. І з кожним днем комарів ставало менше. Люди вижили. Побудували село. А на честь своєї перемоги – і на згадку про тяжкі часи – назвали його Комарове.

Бо, як казали: «Звідки біда – звідти й ім'я».

Кажуть, що й досі, в тихі літні вечори, коли сонце сідає над Прип'яттю, у полі чути тонке дзижчання. То комарі нагадують, що вони тут були першими. Але тепер – вони лише тінь минулого, а над Комаровим панує мир і димок із зелених зілляч.

Таким чином, назва села Комарове вказує на географічну близькість до болотистих і водно-болотних угідь, де часто були присутні комарі, що є типово для таких регіонів.

село Конище

Перша писемна згадка про село Конище датована 1604 роком [86].

Поселення розташоване в межах Поліської низовини, що характеризується болотистими землями, піщаними ґрунтами та густими лісами. Поблизу знаходяться невеликі озера та заболочені території, що є типовими для цього регіону. Через село протікають малі

річки й струмки, які колись слугували природними орієнтирами та джерелами води для мешканців.

Гідронімічна версія назви села Конище може походити від слова «конь» (давньослов'янське слово для позначення «берега» або «підвищення біля води») [23]. Це припущення підтверджується тим, що територія навколо села має болотисті низини, а саме поселення могло виникнути на більш підвищеній місцевості.

Традиційно вважається, що слово «Конище» походить від слова «кінь». За народними переказами, тут загинув кінь у болотах, а господар назвав місцевість на його честь – Конище.

Антропонімічна версія назви могла утворитися від давнього особового імені або прізвища «Кониш» чи «Кониський», що було поширене серед мешканців цих територій у давнину.

У староукраїнській мові закінчення «-ище» могло вказувати на місце, пов'язане з чимось великим чи значущим [23]. Тому «Конище» могло означати місце, де колись утримували багато коней або знаходився кінний постій.

Легенда про Конище

Було це давним-давно, коли ще болота Полісся ховалися за соснами, а дороги існували лише в уяві відчайдушів. Йшов через ті дикі місця чоловік – козак чи то мисливець, а може й утікач – і звався він Остап. Був із ним лише один супутник – кінь, сильний, вірний і розумний, як брат. Підіймався вогкий туман, земля дихала сирістю, дерева стогнали під вітром, але Остап не боявся – бо мав Книша.

Кінь ніс його болотами, тягнув на собі трофеї, воду і надію. Але одного дня, коли проминули останній берег, почали грузнути. Болото затягувало – спершу копита, потім коліна, груди... Остап зістрибнув, тягнув вуздечку, кликав, просив. Але Книш, застрягши по саму шию, лишень поглянув господарю в очі й виштовхнув його останнім ривком. А сам зник... у чорній твані.

Остап оселився неподалік. І щоб пам'ять про друга не канула, назвав ту землю Конище – на честь кінського серця, яке загинуло, рятуючи людину.

Кажуть, що з того часу жоден кінь у Конищі не гине в болоті, а хати тут стоять на твердому ґрунті – бо земля, освячена вірністю, береже живих.

А коли над селом піднімається туман, інколи чути, як десь у лісі тихо ірже кінь. Це Книш – нагадує, що справжня відданість живе довше за тіло.

Таким чином, село Конище отримало свою назву або через природні умови (підвищене місце серед боліт), або через легенди, пов'язані з кінями, які відігравали важливу роль у житті місцевого населення.

Перша писемна згадка про село Кортеліси датована 1500 роком [86].

Поселення розташоване в північній частині області, на території Полісся. Місцевість тут низовинна, болотиста, з великою кількістю лісів, озер, річок і струмків. Неподалік протікає річка Прип'ять, що впливає на характер ландшафту. Завдяки родючим лукам та багатим пасовищам ця територія здавна була заселена.

Топонімічна версія назви села Кортеліси може мати давньослов'янське або балтійське коріння. Слово «Корт-» могло означати частину поселення, розташованого біля лісу або розчищеного від лісової рослинності (від слова «корчувати», тобто вирубувати ліс) [23].

У Литві є слово kortas, що означає «місце збору», «угруповання». У поєднанні з частиною слова «-ліси» (від лісової місцевості) це могло б означати «поселення серед лісу» або «поселення людей, які згуртувалися» [38].

Полісся традиційно було місцем, куди тікали втікачі-селяни, козаки, ремісники, рятуючись від утисків та кріпацтва, що вказує на те, що Кортеліси були засновані людьми, які шукали прихисток у непрохідних лісах і болотах.

Згідно досліджень науковців, назва походить з часу шведської війни, коли в ці краї було вислано чоловіка на ім'я Корт. Кару йому призначили за те, що він відстоював інтереси бідних людей.

«Розбійника» полюбили усі бідні люди і почали будувати свої хати поблизу його оселі. Так виросло село, яке дістало назву Кортеліси [19].

Легенда про село Корта

Це було в лиху добу, коли крізь поліські ліси котилися хвилі війни – шведської, козацької, чужої й жорстокої. Земля стогнала, а бідний люд знову залишався без хати, без поля, без захисту. І тоді, як буревій, з'явився Корт – чоловік непокірної душі.

Хто він був – козак, втікач чи просто правдомовець – ніхто достеменно не знає. Але люди переказують: боровся він не за себе, а за бідних, за кривджених і скривджених. Панам він заважав, шляхті був як кістка в горлі. Його назвали розбійником, але простий люд казав: «Корт – наш».

Коли ж настав суд і вигнання, Корта заслали в глушину – туди, де Прип'ять розливається болотами, а ліс ховає сліди. Думали, зникне він там, як тінь. Та сталося навпаки.

Корт поставив хату, обгородився лозою, оселився серед очерету. І до нього потягнулися люди: вдови, сироти, безземельні. Тут вони знаходили захист, хліб, пораду і справедливість.

Так з одного вигнанця виросла громада, з громади – поселення, а з нього – село Кортеліси, що означає: «Люди Корта», «місце, де живе дух свободи».

Кажуть, що дух Корта досі живе в лісах – особливо вночі, коли вітер шумить у соснах. І кожен, хто приходить до Кортелісів із чистим серцем, відчує там щось сильніше за страх і біль – волю.

Таким чином, назва села Кортеліси може мати як історичне пояснення, пов'язане з легендарним Кортом, так і більш реалістичне наукове обґрунтування, пов'язане з географією та особливостями заселення Волинського Полісся.

село Косиці

Перша згадка про село датується XVII століттям, хоча поселення могло існувати ще раніше, як невеликий хутір [86]. Як і багато інших

поліських сіл, Косиці виникли на місці, зручному для життя в суворих умовах Полісся.

Люди, що заселяли ці території, тікали від панського гніту, війни чи набігів татар і шукали прихистку в густих лісах та серед боліт.

Поселення розташоване в північній частині області, на Поліссі. Місцевість із типовими поліськими природними особливостями: болотисті низини, ліси, річки та озера. Землі довкола села були придатними для ведення господарства: тут добре росли трави для випасу худоби, а в лісах водилася дичина.

Через близькість до природних водойм жителі займалися рибальством, мисливством, бортництвом (збиранням меду диких бджіл), а згодом і землеробством.

Походження назви села Косиці можливе від слова «коса» – у давнину так називали витягнуті сухі ділянки землі між болотами чи річками [23]. Можливо, село розташувалося саме на такій природній «косі», що дало назву поселенню.

Також можливе походження від сільськогосподарського знаряддя – коси. Місцеві мешканці славилися сінокосами, оскільки навколо було багато лук і сіножатей. Назва могла виникнути через те, що тут масово заготовляли сіно для худоби.

Назва могла походити від особового імені або прізвиська «Кос» чи «Косиць», яке могло належати першому поселенцю або родині, що заснувала село.

Легенда про село, де землю косами освятили

Колись на цій землі був лише ліс – темний, вологий, дикий. Болота ховали стежки, а туман висів над галявинами, як покривало. Люди боялися сюди ступати, бо вірили: тут живуть духи води та лісу. Але одного літа, під час великого переселення з півдня, сюди забрела втомлена громада. Шукали твердої землі – хоч клопоть, аби хату збудувати, сад посадити.

Земля була – але дикою. І тоді старий дід, що йшов із ними, сказав:

– Якщо хочете, щоб земля прийняла вас, покосіть її. Бо там, де ляже коса – там буде хліб, буде дім.

І всі – чоловіки, жінки, діти – взяли до рук коси. Цілими днями косили вони лісові галявини, жорства, лози. Потіли, падали, вставали,

але не зупинялися. Земля, мовби відчувши людську працю, стала м'якшати, сонце почало світити ясніше.

Через кілька тижнів на розчищеному місці вже стояли перші хати. А коли постало питання, як назвати нове поселення, найстаріший сказав:

– Ми косами здобули цю землю. Нехай же зветься Косиці – на пам'ять про працю й перемогу над диким.

Так народилося село Косиці – не з війни, не з розбою, а з коси, що стала першим орачем поліської землі.

Кажуть, що й досі, коли в полі дзвенить коса, земля тут відгукується тепло – бо пам'ятає, хто розбудив її від сну.

Таким чином, назва села Косиці може походити від слова «коса» (суха ділянка між болотами), сільськогосподарського знаряддя (коси) або від імені першого поселенця.

село Краска

Перша писемна згадка про село Краска датована 1783 роком [86].

Поселення розташоване на Поліссі, поблизу річки Прип'ять, що відігравала важливу роль у житті місцевих жителів. Ліси, болота та родючі луки створювали сприятливі умови для ведення сільського господарства, рибальства, мисливства та традиційних промислів.

Полісся було відомим своїми ремеслами, зокрема обробкою шкіри, бондарством, ткацтвом і фарбуванням тканин та виробів із хутра.

Назва села Краска походить від давнього ремесла фарбування (по-поліському – «красити»). Чоловіки села займалися фарбуванням кожухів і тканин, використовуючи відвари з шишок вільхи, які надавали хутру та тканинам червонувато-коричневий відтінок.

Фарбування було важливим ремеслом, адже пофарбовані кожухи не тільки виглядали гарніше, але й краще захищали від вологи та холоду.

Легенда про село кольору землі й вогню

У давні часи, коли поліські ліси ще гули первісною тишею, а річка Прип'ять блищала, мов розлите срібло, стояла серед лісів невелика слобідка. Люди тут були прості, працьовиті, але відомі на цілу округу завдяки одному особливому ремеслу – вміли вони «красити».

Не фарбами з крамниці, не привозними барвниками, а відварами з лісу – шишок вільхи, кори дуба, болотяної м'яти. Їхні руки знали таємниці, передані ще від прадідів: як змочити тканину, як виварити колір, як зробити кожух не просто теплим – а святковим, розкішним, чарівним.

Найвідомішим серед майстрів був старий Демко-Красун, який міг зробити з простого сукна витвір мистецтва. Його вироби носили і пани, і чумаки, і навіть монахи, які казали:

– Ці кольори не просто фарба – це молитва лісу, настояна на вогні.

І коли запитали одного разу в подорожнього, де ж він узяв таку «барвисту красу», той лише махнув рукою:

– Та в селі, що красить усе, до чого торкнеться. У Красці.

Так і пішла назва – Краска. Не від малярства, а від вміння людей витягати колір із самої природи. Червонувато-коричневі кожухи, що мали в собі відтінки землі, вільхи й сонця, стали візитівкою села.

Кажуть, що й сьогодні, якщо занурити тканину в воду з місцевих шишок – з'явиться легкий рудий відтінок. Це – пам'ять про тих, хто красив світ своїми руками.

Таким чином, назва села Краска пов'язана з традиційним ремеслом фарбування тканин і хутра, що було поширене серед місцевих жителів.

село Млинове

Точна дата заснування села Млинове відсутня, проте у 1906 році воно входило до Гірниківської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване на Поліській низовині, що характерна болотистими місцевостями, лісами та численними водоймами. На

північно-східній стороні від села знаходиться Озеро Любовель, яке є однією з природних окрас цього регіону.

Озеро має чисту воду, багате рибою і, за переказами, відіграло важливу роль у житті місцевих жителів. Тут ловили рибу, а також брали воду для млинів, які, ймовірно, колись існували в цій місцевості.

Назва села Млинове вказує на можливу наявність водяних млинів у селі або поблизу нього [23]. У давнину млини були важливими елементами сільського господарства і поселення, які знаходилися біля річок або озер, часто отримували відповідні назви.

Припускають, що тут були водяні млини, які використовували енергію води для помолу зерна.

Назва могла походити від «млинового місця», адже територія могла бути болотистою або заболоченою, де вода рухалася, нагадуючи круговорот жорен млина.

Можливо, село заснував мельник або родина, що займалася цим ремеслом, який мав прізвисько або прізвище «Млиновий».

Легенда про село між водою й колесом

Давно це було, коли ще річки не мали берегів, а ліси – меж. На місці, де нині стоїть село Млинове, був лише водяний розлив – м'яка низина, яку щовесни затоплювали джерела з озера, що його звали Любовель.

Кажуть, що в тих краях оселився молодий майстер, що прийшов із півдня. Його звали Левко Млин, бо ще змалку мріяв збудувати власний млин, та не водяний – як усі – а такий, що працюватиме в гармонії з природою: і воду шануватиме, і людям служитиме.

І от зупинився він біля тихих плесів Любовеля – місця чистого, таємничого. За кілька місяців, з допомогою місцевих, Левко поставив млин. Не звичайний: він не шумів, а муркотів, не хапав воду, а гладив її, ніби слухав її пісню. Вода крутила колесо, а воно – мірно молотило зерно, а довкола пахло свіжим борошном.

Люди почали селитися поруч. Бо де млин – там хліб, а де хліб – там дім. І казали між собою:

– Ідемо до Млинова, до того, де млин з водою в злагоді живе.

Так і зросло село – Млинове. Назване не лише на честь ремесла, а на честь першої гармонії людини з природою. Бо в поліській землі, кажуть, усе має душу – навіть млинське колесо.

А озеро Любовель і досі спокійне. Той, хто гляне в нього на світанку, може побачити там відбиток старого млина – хоч від самого млина давно лишилася тільки назва.

Таким чином, назва села Млинове пов'язана з його географічним розташуванням та можливими млинами, які існували тут у давнину.

село Прохід

Перша писемна згадка про село Прихід датована XIX століттям. У 1906 році воно входило до Гірниківської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване на території Поліської низовини, де переважають болота, ліси та численні річки й озера. Ці особливості місцевості значною мірою впливали на життя мешканців, адже вони займалися полюванням, рибальством та заготівлею деревини.

Через село або поблизу нього могли проходити стародавні шляхи, якими рухалися купці, чумаки або навіть військові загони. Такі шляхи часто прокладалися через більш доступні ділянки серед непрохідних поліських боліт і хащ.

Назва села Прохід може походити від слова «прохід», як місця, через яке можна пройти [23]. У регіоні з густими лісами та болотами такі ділянки були важливими для сполучення між поселеннями. Це могло бути вузьке місце між болотами або броди через річки.

Також можливе походження від слова «прохідний шлях», коли село могло виникнути вздовж старого тракту або дороги, якою часто користувалися мандрівники, купці та воїни.

Можливо, назва походить від певної події, пов'язаної з проходом військ, мисливців або переселенців через цю місцевість.

Легенда про браму крізь хащу й болото

Колись давним-давно, у часи, коли на Поліссі не було доріг, а тільки болота, діброви і тумани, ця місцевість вважалась непрохідною. Тут ховались птахи й звірі, духи води й лісу, а мандрівники, які

випадково забрідали в ці місця, або повертались назад – або не повертались зовсім.

Але трапилась одна історія. Йшла поліська родина – старі, малі, жінки, чоловіки – в пошуках нового життя. Дороги не знали, вели лише зорі та серце. Три дні блукали по хащах, доки не натрапили на вузьку суху смугу землі, що наче стрічка пролягла крізь болото, від пагорба до пагорба.

– Це знак! – вигукнув найстарший. – Це прохід, що сам ліс відкрив нам.

І пішли вони цією стежкою, залишивши за спиною трясовини, темні хащі й небезпеки. На другому боці, на твердій землі, збудували хати, посадили дерева й зорали поле.

Назвали поселення просто – Прохід. Не заради краси, а на пам'ять про єдину стежку, що подарувала життя.

Кажуть, що цей природний прохід і досі існує – вузький, але надійний. І хто йде ним із добрим серцем, завжди знайде вихід. А коли над селом опускається туман, деś у лісі чути шепіт:

– Прохід є... завжди є....

Таким чином, назва села Прохід, ймовірно, пов'язана з його стратегічним розташуванням у поліських хащах, де проходили давні шляхи.

село Сільце

Перша писемна згадка про село Сільце датована 1844 роком [86].

Поселення розташоване на території Поліської низовини, що характерна лісами, болотами та луками. Поблизу можуть знаходитися невеликі річки або озера, які слугували джерелом води та рибальських угідь.

Колись ця місцевість була оточена густими лісами, а неподалік проходили старі тракти, що з'єднували поселення Волинського краю з сусідніми регіонами.

Назва села Сільце може походити від зменшувальної форми, адже слово «сільце» могло означати невелике поселення або хутір, яке поступово розрослося до села [23].

У давнину так могли називати поселення, де люди займалися землеробством, тваринництвом або скотарством.

Хоча у цьому регіоні немає значних покладів солі, назва «Сільце» могла бути пов'язана з місцем, де зупинялися купці, що перевозили сіль.

У поліських говорах часто зустрічаються подібні назви, що могли відображати природні особливості або характер поселення.

Легенда про сіль серед боліт

У давні часи, коли Полісся було суцільною зеленою пустелею – з лісами, туманами й безмежними болотами, не було тут сіл, лише поодинокі хутори. Але в одному з таких хуторів оселився старий мандрівник, що ніс із собою не багатство і не зброю, а... мішечок солі.

Цей чоловік знав ціну кожній крихті – бо колись, у молодості, ледве вижив без неї. І де б не зупинявся, всюди залишав трохи солі в дар. Казав:

– Де є сіль – там буде життя. Бо сіль – то не тільки смак, а й пам'ять, захист, суть.

Його поселення виросло поміж луків і лісів. Люди приходили сюди не за землею – за мудрістю і затишком. І кожна хата тут мала сільницю – як оберіг, а кожне весілля – хліб із сіллю, навіть у найбідніших.

Так і пішла назва – Сільце: не тому, що тут була сіль, а тому, що тут була її цінність – у серці людей.

Кажуть, що і нині, коли хтось заходить у село Сільце з добрим наміром, відчуває в повітрі щось тепле, домашнє... мовби легкий присмак солі на вустах.

Таким чином, назва села Сільце, ймовірно, походить від слова «сільце» – тобто маленьке село або хутір.

село Сільця-Млинівські

Дата заснування села Сільці-Млинівські в документальних джерелах відсутня. Ймовірно, воно виникло у зв'язку з розвитком млинарства та господарської діяльності в регіоні.

Поселення розташоване у північній частині регіону, у зоні Поліської низовини. Місцевість характерна лісами, болотами та луками, що історично робило її сприятливою для полювання, рибальства та бортництва. Поблизу можуть знаходитися річки або озера, які відігравали важливу роль у житті мешканців.

Назва села Сільця-Млинівські складається з двох частин: «Сільця» – зменшувальна форма від «село», що означає невелике поселення або хутір [23]. Такі назви часто вживалися для позначення сіл, що були меншими або виникли як відгалуження від більшого населеного пункту. «Млинівські» – пов'язана з водяними млинами, які, ймовірно, існували тут у давнину. У поліських селах млини будували біля річок або струмків, що слугували важливими економічними об'єктами для мешканців.

Таким чином, Сільця-Млинівські можна трактувати як «невелике поселення біля млинів» або «млинське сільце», що вказує на існування водяних млинів у минулому.

Легенда про два рідних корені одного села

Колись, у сиву давнину, жили на півночі Полісся два брати – Млин і Сіль. Один був майстром млинарського діла, будував водяні млини і вмів слухати, як вода «розповідає», де краще поставити колесо. Інший – господар обережний і скупий на слово, зате ніколи не давав хліба без долоньки солі: бо вірив, що сіль – це душа землі.

Брати не сварились, та й не були однаковими. Кожен обрав своє місце на поліському просторі: один оселився біля струмка і поставив млин, інший трохи далі – серед лугів і лісу, де було багато дичини, грибів і... місця для господарства.

Минали роки. Обидва поселення росли. До Млина тягнулися ті, кому потрібен був хліб, до Соля – ті, хто цінував тишу, побут і ґрунтовну працю. Але одного літа сталося велике лихо: пішли дощі, річка розлилася, млин залило, худобу потоплено.

І тоді мешканці обох поселень зібралися разом. Хтось сказав:

– Може, досить нам жити порізно? У вас є хліб, у нас є сіль. А разом – буде життя.

Так два села зрослися в одне. І дали йому назву – Сільця-Млинівські. Бо в кожному кутку – частинка історії: і сіль, і млин.

Кажуть, що й нині, коли сходиться громада на свято, обов'язково на столі є паляниця й сільниця, а десь недалеко – стара млинівська копанка, де ще віддунює скрип колеса.

Таким чином, назва села Сільця-Млинівські має історичний зв'язок із млинарством. Завдяки віддаленому розташуванню серед лісів та боліт, тут могли оселятися втікачі, ремісники або переселенці, що займалися млинарством та сільським господарством.

село Старостине (Старостин)

У 1906 році село Старостин належало до Гірниківської волості Ковельського повіту Волинської губернії, що свідчить про його адміністративну приналежність у складі Російської імперії [86].

Поселення розташоване на Поліській низовині, що характеризується лісами, болотами та луками. Поблизу знаходяться озера та струмки, які з давніх часів були важливими для життя мешканців.

Назва села Старостине може походити від слова «староста» [23]. Найімовірніше, назва пов'язана з тим, що це було поселення, де жив сільський староста (головний представник громади). У давнину старостами могли бути заможні або авторитетні люди, які відповідали за порядок у селі.

У минулі століття землі, які належали старостам (посадовим особам, що управляли королівськими маєтками), могли називатися «старостинськими». Отже, село могло виникнути як володіння представника адміністрації.

Іноді села отримували назву через свою давність, тобто «Старостин» міг означати «старе село» або «поселення, яке виникло раніше за інші».

Легенда про село, яке слухало свого старосту

Було це давно, ще тоді, коли на Поліссі не було кордонів, лише ліси, болота і вільна земля. У той час мандрували люди по цих краях, шукаючи місця, де можна було б оселитися. Багато хто заблукав у хащах, потрапляв у трясовини й повертався назад.

Але один старий чоловік, якого називали просто Староста, добре знав ліс. Кажуть, що він розумів мову дерев, вмів знаходити тверді стежки серед боліт і міг визначити напрямок за пташиним співом.

Коли група переселенців блукала й вже втратила надію, саме Староста вивів їх на суху галявину між лісом і луками. Там дзюрчало джерело, а ґрунт був твердим – ідеальне місце для життя.

– Тут і залишимося, – сказав він. – А якщо згодні, назвіть цю землю моїм іменем, не для честі, а для пам'яті.

І назвали – Старостин. А згодом – Старостине, як лагідно говорили жінки.

Староста прожив ще довго, вчив молодь, мирив сусідів, знав лікувальні трави. Коли помер, його поховали на пагорбі, з якого видно і ліси, і болота, і ті стежки, якими він вів людей.

Кажуть, що якщо в лісі хтось заблукає, але з чистим серцем попросить допомоги – відчуває подих вітру в потрібному напрямку. То Староста веде...

Таким чином, село Старостине має назву, пов'язану зі старостою або адміністративним статусом земель.

село Шменьки

У 1906 році село Шменьки належало до Заболоттівської волості Ковельського повіту Волинської губернії, що підтверджує його адміністративну приналежність у складі Російської імперії [86].

Поселення розташоване у поліській місцевості, яка відзначається великою кількістю водойм, лісів і заболочених ділянок. Річка Прип'ять протікає на південь від села, що впливає на клімат, господарську діяльність та природне середовище. Озеро на півночі від села є важливою гідрографічною особливістю та слугує джерелом риби та водопою для худоби.

Етимологічна версія назви «Шменьки» може походити від діалектного або давньослов'янського слова «шмель» (українською – джміль) [23]. У північних поліських говірках слово «шменьки» вживалося для позначення бджіл, джмелів або навіть рою комах загалом. Це узгоджується з природними умовами: ліси, квітучі луки,

близькість до річки Прип'ять – ідеальне середовище для бджільництва та диких джмелів.

Можливо, назва села пов'язана з невеликим родовим хутором або поселенням, яке отримало ім'я від прізвища першого поселенця – Шменько або Шменко, що могло бути поширене у регіоні. Додаткове -и в кінці («Шменьки») вказує на множину, тобто: «родина Шменьків», «поселення Шменьків».

Легенда про село, де завжди дзвенить бджолиний рій

Давним-давно, коли на Поліссі ще не було сіл і лише ліси, болота та річки перепліталися у нескінченну зелену ковдру, в цих краях мешкали лісові люди, що жили в гармонії з природою. Вони не сіяли зерно на полях, а збирали дари лісу і річок. Але найбільше ці люди славилися своїми пасіками.

Одного разу, в часи, коли зібрався величезний рій бджіл, старий пасічник, що жив на березі річки Прип'ять, вирушив у ліс за новими вуликами. Він був людиною дуже обережною та вмів слухати природу, бо вмів чути не лише шелест листя, а й пісню бджіл. Бджоли ці були дуже особливі: вони летіли тільки там, де земля була здорова і чиста, а мед, який вони давали, мав дивовижний смак.

І ось, коли старий пасічник піднявся на високий пагорб, він побачив величезне поле квітів. Там, на найбільшій галявині, зібрався рій – шменьки, як їх називали місцеві, і, здається, вони зачарували все навколо. Бджоли працювали так старанно, що повітря наче дзвеніло від їхнього гудіння.

З того часу люди почали селитися в тому місці, бо відчували, що тут завжди буде достаток меду, що земля буде родючою. Вони назвали своє поселення Шменьки, на честь того рою, який ніколи не заблукав і завжди повертався додому.

Кажуть, що й сьогодні, коли стоїш на березі Прип'яті в жаркий літній день, можна почути дзвінке гудіння, яке доноситься з лісів, і тоді ти знову чуєш тих самих бджіл, що створили це село.

Таким чином, назва села Шменьки пов'язана зі словом «шменьки», яке вживалося для позначення бджіл, джмелів або навіть рою комах.

3.4.17. Рівненська територіальна громада

Утворена 18 липня 2017 року шляхом об'єднання Гущанської, Забузької, Полапівської, Рівненської та Столинсько-Смолярської сільських рад Любомльського району (рис. 3.37).

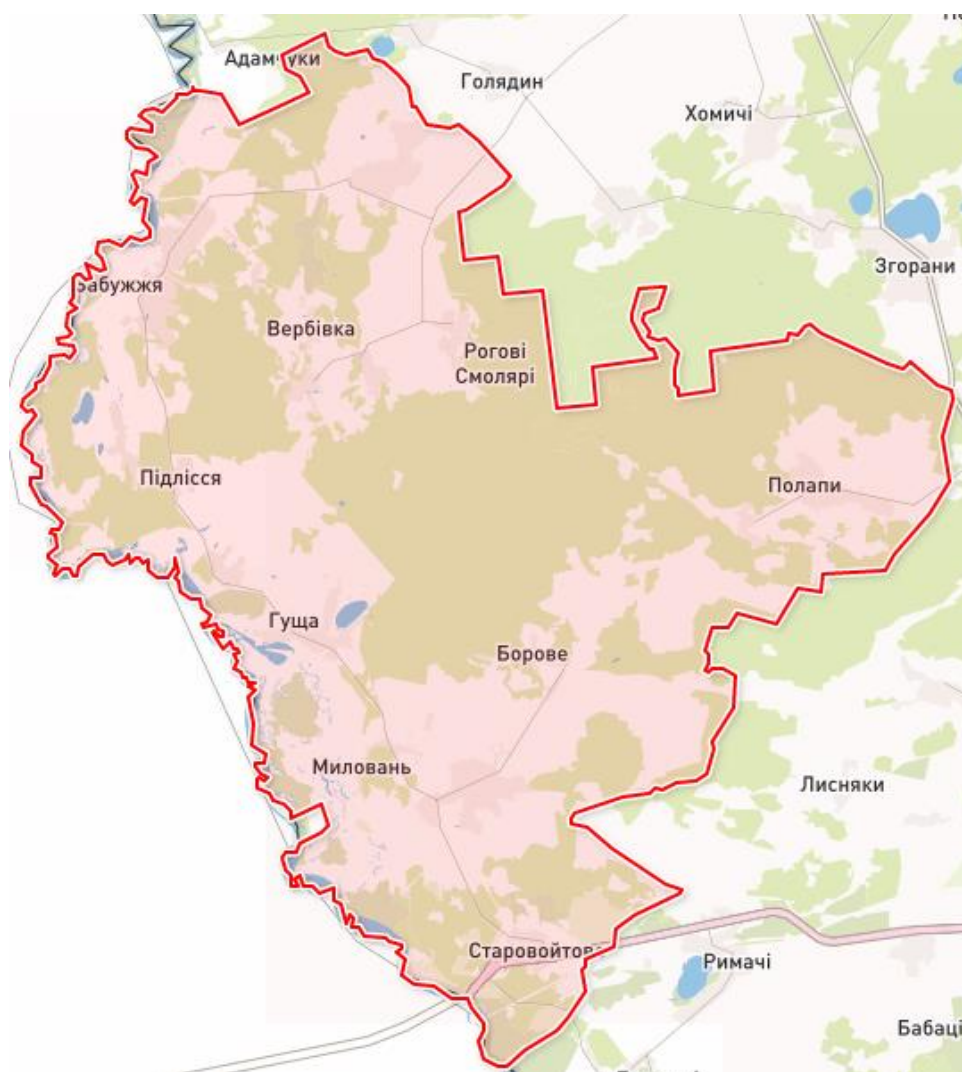

Рис. 3.37. Картосхема Рівненської територіальної громади
[46]

До складу громади входять 17 сіл: Борове, Будники, Вербівка, Вишнівка, Гороховище, Гуща, Забужжя, Локутки, Миловань, Новоутрузьке, Підлісся, Полапи, Рівне, Рогові Смолярі, Сокіл, Старовойтове та Столинські Смолярі.

село Рівне

Перша писемна згадка про село Рівне датована 1510 року [86].

Поселення розташоване на рівнинній місцевості, що характерно для поліських поселень. Через нього протікає річка Бистрак, яка відігравала важливу роль у житті місцевих мешканців – слугувала джерелом води, рибальства та господарських потреб.

Навколо села колись простягалися густі ліси та заболочені ділянки, що робило цей край захищеним від зовнішніх загроз, зокрема нападів татарських орд.

Назва села Рівне походить від особливостей рельєфу – рівнинного характеру місцевості. У давнину для позначення місцевості без значних пагорбів або яруг використовували слово «рівний» або «рівне місце», звідси і назва поселення [23].

Інша версія пов'язує назву з поселенцями, які після тривалих мандрів у пошуках зручного місця для життя зупинилися тут, сказавши:
– Тут рівно, тут і житимемо!

Легенда про те, як постало Рівне

Було це дуже давно – ще за часів, коли по цих землях ходили племена в пошуках притулку від голоду, війни та негоди. Втомлені мандрівники блукали лісами і болотами, підіймалися на гори й опускалися в яри, шукаючи те саме – місце, де можна зупинитися назавжди.

І ось одного вечора, коли сонце сідало за обрієм, вони вийшли на незвичну місцину. Тут простягалася широка рівнина, м'яка трава лоскотала ноги, поруч текла чиста, дзвінка річка, яку пізніше назвуть

Бистраком. Діти побігли до води, жінки полегшено зітхнули, а старий ватаг сказав:

– Тут рівно. Тут і житимемо.

Мандрівники розклали вогнища, вбили перші кілки для майбутніх хат і почали нове життя. А коли хтось спитав, як назвати це місце, той же старий відповів:

– Назвемо його Рівне. Щоб пам'ятати, що лише на рівній землі, з чистою водою та спокійним серцем можна збудувати справжній дім.

З тих часів і стоїть село Рівне на своїй мирній рівнині, а річка Бистрак, як жила, так і живе поруч, несучи історію від покоління до покоління.

Таким чином, назва села Рівне походить від особливостей рельєфу місцевості, де воно розташоване.

село Борове (Перекірка)

Колишнє село Перекірка та хутір Борова знаходилися неподалік один від одного, проте у 1952 році мешканців Перекірки переселили на територію хутора Борова [86]. Таким чином виникло сучасне село Борове.

Поселення розташоване в Поліському регіоні, що характеризується лісистими територіями, болотами та луками.

Назва села Борове походить від слова «бір», яке означає сосновий ліс, що цілком логічно, адже територія навколо була вкрита густими борами [23].

Старожили розповідали, що назва «Перекірка» походить від слова «перекір», тобто суперечка, сварка. За легендою, на цьому місці колись жили дві родини, які постійно сперечалися через кордони своїх земель. Через це поселення і отримало назву Перекірка.

Легенда про дві долі

Кажуть старі люди, що ще до того, як з'явилося село Борове, на цій землі стояли два окремі поселення – Перекірка та Борова. Жили

вони неподалік одне від одного, але характери мали різні, мов дві сестри з протилежними вдачами.

Перекірка була вперта, незалежна, любила сперечатися навіть із вітром. Тамтешні люди славилися своєю твердою вдачею: що вирішать – то і зроблять. Казали, що сама назва села пішла від того, що воно «перекірне» всьому, навіть природі: ставало на пагорбах, де вітер гуляв, і не боялося ані бурі, ані холоду.

А Борова – тиха, лісова, наче дівчина в вінку з соснових гілок. Тутешні мешканці жили в гармонії з природою, працювали на землі, берегли ліс та вважали річку святиною. Навіть мова їхня була повільніша, м'якша – як шелест хвої у бору.

І хоча жили вони близько, довгий час ці села рідко спілкувалися. Та одного року прийшла велика зміна – кажуть, не обійшлося без волі самої землі. Земля Перекірки почала тріскати, криниці міліли, а вітер ніби гнав мешканців далі.

І тоді старий мудрець із Перекірки, на ім'я Демид, зібрав людей і сказав:

– Може, досить нам перечити долі? Прийшов час єднатися.

Так перекірні люди пішли до Борової. Їх зустріли з хлібом і сіллю, хоч і з осторогою. Але з часом обидві громади навчилися жити разом – перекірність стала рішучістю, а тиша Борової навчила спокою.

З того союзу народилося нове село – Борове, сильне, мудре, з характером, у якому збереглися душі обох предків: впертої Перекірки та лагідної Борової.

Кажуть, у вітрах, що гуляють над селом, досі можна почути тиху суперечку й лагідну згоду – дві душі, що стали однією.

Таким чином, назва села Борове вказує на природний ландшафт навколо села, багатий сосновими насадженнями.

село Будники

На жаль, немає точних даних про конкретну дату заснування села Будники. Проте, як і багато інших сіл регіону, воно, ймовірно, виникло

в середньовіччі, коли лісоруби та ремісники почали оселятися в лісистих районах, що є характерним для цієї місцевості.

Зважаючи на традиційне заняття місцевих жителів (лісопильне виробництво, будівництво), село могло з'явитися після заселення цих територій людьми, які займалися лісовими ремеслами, а також будували господарські споруди.

Поселення розташоване серед лісів, луків та болотистої місцевості, характерної для Полісся. У минулому ця територія була багатою на будівельний ліс, що відіграло важливу роль у формуванні назви села.

Багато сіл регіону, зокрема і Будники, виникали завдяки лісовим промисловцям. У цих районах люди займалися випалюванням вугілля, виробництвом смоли, поташу та іншими лісовими ремеслами.

Будники – лісові промисловці, що випалювали ліси й виробляли вугілля, смолу, поташ.

Назва села Будники походить від того, що місцеві жителі були пов'язані з будівництвом, обробкою деревини, а також з тим, що вони «будували» (виробляли) різні лісові продукти [23]. Промислові методи обробки лісу та використання природних ресурсів могли стати основою для формування поселення, яке з часом стало селом.

Легенда про вогонь лісу

Колись, дуже давно, коли ліси навколо ще стояли темні й дикі, а дим від людського вогнища був рідкістю, на схилах між пагорбами оселилися люди, що не боялися вогню. Вони знали силу лісу – і знали, як добути з нього ще більшу силу. То були будники – майстри випалювання деревного вугілля, смоли, поташу. Кажуть, що вогонь був для них не ворогом, а помічником.

У денну пору ліс гудів від праці: пили співали, сокири стукали, котли диміли. Уночі ж над лісом стояв сизий дим – то будники випалювали вугілля у великих ямах, які називали «курниці». Сміливі й дужі, вони носили чорні руки, але ясне сумління. Їхнє ремесло було важке, але потрібне – бо з поташу варили мило, із смоли будували човни, а вугілля гріло цілі міста.

Одного разу, кажуть, до лісу навідався чужинець – шляхтич із польських земель. Побачив дим, почув удари сокир, злякався:

– Хто це в лісі панує, як у власному замку?

Йому відповіли старі люди:

– Ми не пани, ми будники. І вогонь нам брат, а не слуга.

Шляхтич поїхав, але довго ще згадував тих людей, що жили в лісі, як у храмі. З того часу й село, яке постало з цих майстерень, стало зватися Будники – на згадку про тих, хто будував із лісу життя, добував із диму хліб і ніколи не корився панам, бо їхнім паном був труд.

Кажуть, що і нині, коли вночі піти до лісу, можна почути тихий тріск вогню й побачити, як десь серед дерев блимає червоний вогник – то душі перших будників палять своє вугілля, аби село не забуло, з чого воно народилося.

Таким чином, село Будники названо через діяльність його жителів, які мали безпосереднє відношення до лісового виробництва та обробки деревини.

село Вербівка (Язвини)

Перша писемна згадка про село Язвини датована серединою ХІХ століття, яке було колонією Гущанської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії. У 1963 році село перейменували на Вербівку [86].

В селі протікають кілька малих річок, а також поряд з ним можна знайти заболочені території, що характерні для Полісся. Село має розташування в низовині, серед лісистих і болотистих територій, що визначає його природний ландшафт.

Першопочатково село носило назву Язвини, яка, ймовірно, походить від слова «язвина» – заболочена місцевість або яма, що могла характеризувати природні умови цієї території [23].

Нова назва села Вербівка пов'язана із рослиною вербою, яка є поширеним символом природи та річкових берегів регіону.

Зміна назви могла бути пов'язана із прагненням надати назві селу позитивнішого звучання або з його географічними особливостями.

Легенда про вербу, що плакала

Десь посеред диких лісів і боліт, де земля була щедра, але мовчазна, стояло колись маленьке поселення, яке старі люди називали

Язвини. Кажуть, назва пішла від того, що земля там була подекуди «язвена» – болотиста, рвана ярами, мов поранена. Життя там було непросте, але люди були вільні й рішучі.

Однак усе змінилося в один рік, коли на село впала страшна засуха. Криниці висохли, джерела зникли, а ліс стояв тихий і сухий, наче вигорілий. Люди почали збиратися щоранку на спільну молитву, прохаючи в неба хоч краплю води.

Одного вечора старенька баба-знахарка, яку звали Маланка, вивела людей за межі поселення, до місця, де колись росли верби. Вона впала на коліна й сказала:

– Якщо верба знову заплаче – село житиме.

На ранок із землі проріс молодий паросток верби, просто посеред висохлого болота. А надвечір – із його листя впала перша крапля. Потім ще. І ще. Пішов дощ.

Люди плакали разом із небом, дякували дереву, яке стало символом надії та життя.

З того часу поселення почали називати не Язвини, а Вербівка – на честь верби, що принесла воду, а з нею і спасіння. І досі кажуть, що кожної весни перша верба, яка зацвітає біля річки, – то нащадок тієї самої, що плакала за людей і їх урятувала.

А якщо тиша вночі – можна почути шелест її листя, ніби вона шепоче: «Не забувай, звідки вода пішла. Не забувай – ти з Вербівки».

Таким чином, назва села Вербівка пов'язане з вербою, яка росла біля поселення.

село Вишнівка **(Опалин, Старий Опалин, Новий Опалин)**

Перша писемна згадка про містечко Опалин датована 1638 роком. До 1963 року село мало назву Старий Опалин. У 1963 році село перейменували у Вишнівку [86].

Село знаходиться в поліській місцевості, де переважають лісисті і болотисті території. Річка Західний Буг, що протікає через ці землі, а також прилеглі озера і луки, створюють особливу природну картину, типову для цієї частини регіону.

Назва села Вишнівка є з часом зміненою і поєднує в собі елементи історії і природних умов місцевості.

Спочатку село було відоме під назвою Опалин, назва якого походить від імені його засновника – Лукаша Опалинського, старости грубешівського, який отримав дозвіл від польського короля на заснування поселення у 1638 році. У той час земельні наділи були вільними і малозаселеними, тому Опалинський скористався цим, аби побудувати поселення для людей [25].

Назва села Вишнівка походить від слова «вишня», яке вказує на наявність вишневих дерев у навколишніх лісах або на землях, що використовувалися для садівництва. З часом, коли село розросталося, назва змінилася на більш поширену, яку використовують і зараз.

Легенда про вогонь, що дав вишню

Коли великі ліси ще вкривали Полісся, а поселення Опалин жило з лісу й на ліс покладалося. Село назвали Опалином – бо кажуть, заснували його люди, які пережили велике лісове згарище. Ліс тоді палав так, що земля світіла вночі, а попіл лежав на травах ще довгі тижні. Та попіл – то не лише кінець. З нього народжується нове.

На згарищі люди збудували перші хати. Так постало перше поселення – Старий Опалин. Минали роки, родини розросталися, а частина селян переселилася трохи далі – на горбисту землю, де колись упав останній вогонь пожежі. Там з'явився Новий Опалин.

Кажуть, що саме на цьому місці вперше виросло дике вишневе дерево – не посаджене, не принесене, а зроджене землею, яку колись обпалив вогонь. У його плодах була якась особлива сила: хто скуштує – той довго житиме, а хто посадить – матиме щастя в домі.

Одного весняного дня вся долина розквітла вишневим цвітом. Старі люди вийшли зі Старого Опалина, молоді – з Нового, і всі зійшлися посеред цвіту. І тоді хтось сказав:

– Було колись Опалин – бо з вогню ми прийшли. А тепер хай буде Вишнівка – бо ми з цвіту й надії.

Так дві частини злилися в одну – і стало село Вишнівка. Люди більше не боялися вогню, бо вірили, що на попелі завжди виросте вишня – символ оновлення, життя і згуртованості.

Кажуть, що якщо весною пройти через Вишнівку, то обов'язково побачиш найперше дерево – ту саму вишню. Вона досі цвіте – вже не з попелу, а з пам'яті.

Таким чином, назва села Вишнівка пов'язана із вишневими садами, які ростуть у цій місцевості.

село Гороховище (Гороховиська)

Точна дата заснування села Гороховиська не відома, проте у 1906 році воно входило до Гушчанської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії. Згодом назва трансформувалася у Гороховище [86].

Як і більшість поліських сіл, воно оточене лісами, луками та болотистими місцевостями. Поблизу села є малі річки та струмки, що слугують важливим джерелом води для місцевого населення.

Назва села Гороховище може походити від слова «горох», що вказує на сільськогосподарську діяльність жителів. Існує припущення, що в давнину тут вирощували багато гороху, який добре ріс на цих землях.

В іншій версії назва може мати зв'язок із рельєфом: слово «гороховиська» могло означати горбисту місцевість або поле, на якому раніше щось вирощували [23].

Деякі дослідники припускають, що назва може походити від прізвища або прізвища першого поселенця, наприклад, людини на прізвище Гороховий або Горох.

Легенда про золоте зерно

Кажуть, що дуже давно, коли ці землі ще були покриті дикими травами, а перші поселенці лише починали обробляти ґрунт, трапилась одна дивна історія.

Була тут бідна родина – чоловік, жінка і троє діток. Земля була важка, кам'яниста, ніяке зерно не хотіло рости. Люди сіяли жито, пшеницю – та все марно. Але одного разу жінка на ім'я Орина кинула пригорщу гороху, що залишився від зими, у край поля – мов у розпачі, мов навмання. І сталося диво: горох зійшов рясно, зелений, міцний, з круглими стручками, які, здавалось, світяться вранці росою.

І не тільки в неї – у всіх, хто наслідував її приклад, горох родив чудово. Він годував людей, лікував недуги й навіть виводив із голоду цілі родини. З того часу це зерно в селі стали шанувати як святе. Замість пшениці й жита – горох. Замість проклять – дяка.

З часом місцевість, де найбільше родив горох, почали звати Гороховище – від слова «горох» і «посполитий висів». Люди казали:

– Де не вродить пшениця – там виросте горох. Бо він не боїться ні каменю, ні вітру.

І стало село Гороховище славиться на всю округу – не тільки як родючий край, а й як місце, де навіть найменше зерно дає найбільший плід, якщо в нього вкласти працю й віру.

Кажуть, що й нині, коли весною на горбах сходить перший паросток гороху – то душа Орини стереже врожай. Бо те, що посіяне з надією, зросте обов'язково.

Таким чином, назва села Гороховище, ймовірно, вказує на географічні чи топографічні особливості місцевості, пов'язані із полями або луками.

село Гуща

Перша писемна згадка про село Гуща датована 1442 роком. Давнє заселення місцевості підтверджують археологічні знахідки, які свідчать, що люди жили тут ще у IV–II столітті до нашої ери [86].

Поселення розташоване на правому березі Західного Бугу. На південно-західній околиці села впадає річка Попова, яка є однією з численних малих приток цього великого водного шляху.

Місцевість навколо села багата на ліси, болота та густі зарості, що характерно для Полісся. У давнину ця територія була важкодоступною через непрохідні хащі, що і дало назву поселенню.

Назва села Гуща походить від слова «гущавина», яке означає густий ліс або непрохідні хащі [23]. Колись ця територія була покрита густими лісами, що ускладнювало пересування та заселення місцевості.

За іншою версією, назва може мати зв'язок із болотистими угіддями, де росла густа трава та чагарники. У давнину такі місця називали «гущами».

Легенда про село, що сховалося в зеленій тиші

Було це давно, у літо Господнє 1442. По могутньому Західному Бугу пливли човни з дровами, рибою, сіллю та новинами з далеких земель. Але саме на правому березі річки, де вода згиналася лагідною дугою, мандрівники зупинялися на перепочинок. Там, де буйно росли ліси, а тумани ховали землю так щільно, що навіть голос луною вертався приглушеним.

Це місце було ніби загублене серед зелені – густе, дике, спокійне. Люди, що там оселялися, говорили:

– Тут гуща. Тут дика, добра земля. Тут і житимемо.

Кажуть, саме слово «Гуща» пішло від того, що поселення заховалося в гущавині лісів і річок. Тут усе було густе: і трава, і вода, і спокій. Річка Попова, що тече на південному заході села, тоді була ще повноводна, а місцеві вірили, що її джерело благословенне – мовби там колись молилася монашка-стариця на ймення Попова, тому вода стала цілющою.

Гуща росла. Люди будували хати з дубів, ловили рибу в Бузі, розводили худобу й молилися, щоб зелень не зникла. Кажуть, що навесні, коли сходить туман, земля говорить – шепоче старими голосами, які пам'ятають перших осадників.

А ще подекують: якщо пізнього вечора пройти до злиття Попової з Бугом, можна почути пісню. Не річку – пісню. То співає земля – та сама гуща, що дала людям прихисток, воду і спокій.

Так і стоїть село Гуща – не випадкова назва, а символ місця, де природа ще розмовляє з людиною, тільки треба навчитися слухати.

Таким чином, назва села Гуща пов'язана з природними особливостями та давніми поселеннями.

село Забужжя

Перша писемна згадка про село Забужжя датована 1796 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Західний Буг – однієї з найбільших річок Західної України. Завдяки своєму розташуванню воно здавна було важливим поселенням, адже річка служила торговельним шляхом, природним кордоном та джерелом рибальства і транспорту.

Навколо села розкинулися родючі луки, ліси та заплави, що робило цю місцевість придатною для сільського господарства та скотарства.

Назва села Забужжя походить від слова «за Бугом», що вказує на його розташування за річкою щодо певних історичних поселень чи адміністративних центрів [23].

Назва села виникла внаслідок того, що переселенці з іншого берега Бугу оселилися на цьому місці. Також існує версія, що ця територія спочатку була володіннями шляхтича, який керував землями за Бугом, а згодом назва закріпилася за селом.

Легенда про тих, що перейшли Буг

Коли над Європою вирувала зміна імперій і кордонів, у безмежній тиші правого берега Західного Бугу з'явилися люди. Вони прийшли звідти, з лівого берега – де земля вже не належала їм, де панські межі тіснили волю, де не лишилось місця для вільного життя.

Серед них був старий дід Ярема. Коли човен прибився до правого берега, він ступив на пісок і сказав:

– Ми за Бугом. Тут буде нове життя. Забужжя.

Люди мовчки кивнули. Вони знали – ця назва лишиться.

Місце було гарне: тиха течія Бугу, зелені прибережні луки, чисте повітря й дика природа. Тут не було ані панських маєтків, ані кріпацьких батогів – лише праця, земля і надія. Оселилися, збудували перші хати, вирили криниці. Перший хрест поставили зі старої верби, яку принесла повінь.

Кажуть, що перші ночі в Забужжі були особливі: кожен чув у снах шепіт води – то Буг прощався з ними як із тими, хто покинув одне життя і почав інше.

І досі кажуть:

– Хто збудувався за Бугом, той знайшов спокій.

Так і лишилося: село Забужжя, на правому березі великої ріки, – як пам'ять про новий початок і про силу людей, які не боялися перейти через воду в невідоме, щоб збудувати своє.

Таким чином, назва села Забужжя свідчить про його географічне положення за річкою Бугом.

село Локутки

Перша писемна згадка про село Локутки датована 1796 роком [86].

Поселення розташоване серед боліт і густих лісів, що здавна робило його природно захищеним від ворогів. Водночас така місцевість створювала труднощі для землеробства, тому місцеві мешканці традиційно займалися мисливством, бортництвом та рибальством.

Через велику кількість боліт у селі завжди були труднощі з дорогами і довгий час воно залишалося важкодоступним. Проте саме це допомогло йому зберегти свою автентичність і традиції.

Назва села Локутки може походити від слова «локуток» або «локоть», у давнину так могли називати невелику земельну ділянку, відрізану від основних шляхів або поселень, що відповідало б географічним умовам села [23].

У деяких старих українських говірках так називали вигин річки або низинне місце, що заливалося водою, що могло бути пов'язане з болотистою місцевістю навколо села.

Можливо, назва походить від імені першого поселенця чи шляхтича, який мав землі в цій місцевості.

За народною легендою, колись тут був хутір на окраїні села Забужжя, де мешкала молода жінка, яка жила у свекрухи, але часто навідувалася до своїх батьків у Забужжя, щоб поїсти. Повертаючись назад, вона жартома говорила, що, як тільки заходить до свекрів, одразу знову відчуває голод. Через це люди почали називати її «локотухою», а місцевість, де вона жила, отримала назву Локутки [31].

Легенда про Локотуху

Колись-колись, ще за старих часів, на окраїні Забужжя був невеличкий хутір, загублений поміж лісом і луками. Жила там молода жінка на ім'я Маринка. Вона була щира, весела, моторна, але мала одну

слабкість – дуже любила добре поїсти. А ще більше – любила батьківську кухню.

Жила вона в свекрухи – скупуватої, не надто щедрої жінки. І щойно Маринка поверталась від своїх батьків, де її пригощали варениками, борщем, печеним гарбузом і киселем, як переступала поріг свекрушиної хати – й одразу хапалась за живіт:

– Ой, знову голодна, хоч тільки що їла! – жартувала.

Сусіди це підслухали й почали перешіптуватись:

– Бач, знову та локотуха прийшла – ледве встигне поїсти, як уже знову їсти хоче!

Так слово й пішло селом. А згодом хутір, де вона жила, почали звати Локутки – ніби жартівлива згадка про ту, що між ложкою в батьківській хаті й порожнім казаном у свекрухи вміла знайти привід для усмішки.

Кажуть, що Маринка не сердилась. Навпаки – сміялась разом з усіма. Бо знала: у народі не сміються з дурного – сміються з живого.

Так і залишилась назва Локутки – не з книжки, не з указу, а з життя. І коли хтось у селі сьогодні зголодніє щойно після обіду – йому кажуть:

– Ти з Локутків, чи що?

Таким чином, назва села Локутки може бути пов'язана з природно-ландшафтними особливостями місцевості, або ж народною легендою.

село Миловань (хутір Піскурів)

Перша писемна згадка про хутір Піскурів датована VIII–IX століттям [86].

Поселення розташоване серед густих лісів, які здавна були багатими на дичину. В околицях села є озеро Королівське, що за легендами отримало назву через королівські полювання, які тут проводилися. Завдяки природному середовищу ця місцевість здавна приваблювала мисливців та мандрівників.

Колишня назва села Піскурів, ймовірно, походить від слова піскур – назви дрібної прісноводної рибки, що водилася в місцевих водоймах [23]. Також можливо, що назва пов'язана з піщаними ґрунтами або рибалками, які займалися ловлею риби.

Також ця назва може бути пов'язана з родовим ім'ям або прізвиськом Піскур, яке могло належати першому поселенцю чи власнику хутора.

Сучасна назва Миловань може походити від слова «милуватися» – тобто місце, де можна було милуватися красою природи.

Також назва села може походити від особистого імені Милован, ймовірно, першого поселенця або впливової особи, яка заснувала село.

Легенда про короля і дівчину з лісу

Кажуть, що давно, ще за королівських часів, ліси навколо нинішнього села Миловань були настільки густі, що сонце там торкалося землі лише по обіді. Тут водилися олені, кабани, вовки й лисиці, а найголовніше – спокій, якого шукали навіть вельможі.

Одного разу сюди приїхав сам король із дружиною, панами й мисливськими псами. Табір розбили біля великого озера, яке досі зветься Королівським. Але полювання не вдалось – звірі, ніби зачаровані, зникли. Ліс мовчав.

Тоді король, розгніваний, пішов углиб лісу сам. І раптом почув спів. Невідомий голос лунав з-поміж дерев – чистий, теплий, мов весняна вода. Король натрапив на дівчину, яка збирала ягоди. Вона не злякалась – лише мовчки подивилася на нього й усміхнулась.

– Як тебе звати? – спитав він.

– Мила, – відповіла.

Вона повела його лісом, де звірі самі виходили з хащі, а кожен постріл був влучним. Того вечора мисливці повернулись з багатою здобиччю, але король мовчав – бо в думках була тільки вона.

Кажуть, після того полювання король не раз приїздив у ті ліси, але вже не заради дичини. А місце, де жила Мила, почали називати Миловань – мовляв, то земля, де він її милував, де вона йому милою стала.

З часом там оселилися люди – серед тиші лісів, недалеко від Королівського озера. Поруч виник хутір Піскурів, названий на честь старого лісника Піскура, який зберіг легенду про Милу та короля.

І досі кажуть, що коли тиша в лісі густа, як мед, а над озером сідає туман – можна почути дівочий спів. А той, хто вміє любити серцем, завжди знайде свій шлях у Миловані.

Таким чином, назва села Миловань вказує на мальовничість місцевості чи позитивні емоції, пов'язані з цим місцем.

село Новоутрузьке (Вулька-Угрудзька, Угрудськ)

Перша писемна згадка про село Вулька-Угрудзька датована 1484 роком. Історія села має давнє коріння, зокрема, на основі археологічних досліджень, підтверджено, що на цій території існувало давньоруське місто Угрудськ [31].

Поселення розташоване неподалік річки Західний Буг. Колись воно називалося Вулька-Угрудзька і знаходилося за 150–200 метрів від річки, але пізніше було перенесене далі, через наближення державного кордону.

Поруч із сучасним селом у давнину існувало місто Угрудськ, яке згадується у літописах і, ймовірно, відігравало важливу роль у середньовічній історії Волині [31].

Важливою природною особливістю села є два озера – Мале і Велике. Мале озеро відоме своєю містичною репутацією: місцеві жителі кажуть, що воно бездонне, а його береги хитаються під ногами, утворюючи небезпечні плавуни.

У водоймах села водяться різні види риби – бичок, щука, карась, в'юн, лящ, що робить їх важливими для місцевого рибальства.

Вулька-Угрудзька – перша відома назва села. «Вулька» вказує на невелике поселення чи виселок, а «Угрудзька» походить від давнього міста Угрудськ, яке було розташоване на березі Західного Бугу.

Назва Угрудськ, ймовірно, походить від слов'янського кореня «угр-», що вказує на етнічну чи культурну приналежність, можливо, до угрів або певних племен, які мешкали в цих територіях у ранньому середньовіччі [23].

Сучасна назва села Новоутрузьке підкреслює зв'язок із історичним Угрудськом, але вказує на нове місце розташування села після його перенесення.

Легенда про бездонне озеро і місто, яке пішло під воду

Давно-давно, коли ще не було села Новоугрузьке, а поруч стояло могутнє середньовічне місто Угровськ, ці землі були багаті й гомінкі. Через них проходили купецькі шляхи, лунали дзвони церков, а на берегах Західного Бугу снували рибалки, вояки, монахи та ворожбити.

Кажуть, що Угровськ був містом великих знань і таємниць. Посеред навколишніх боліт та озер жила особлива людина – стара віщунка Марена. Вона знала, де росте зілля від отрути, коли приходить повінь, що ховає озеро, яке тоді називали просто – Мале.

– Це не просто вода, – казала Марена. – Це дзеркало, крізь яке можна побачити минуле, але не кожен витримає той погляд.

За переказами, саме в це озеро втекли таємниці Угровська, коли місто згинуло. Одні казали, що його спалили вороги, інші – що прокляття лягло на землю, бо люди стали пихатими. Вночі, казали, озеро Мале світилося зсередини, а берег хилився під ногами, наче дихав – бо місто під водою ще жило, чекало.

З часом на околиці залишилася лише Вулька-Угрузька – маленьке поселення, де пам'ятали Угровськ як сон. Та з приходом нових кордонів село пересунули подальше від Бугу – щоб бути ближче до спокою, а не до тривоги. Так з'явилося Новоугрузьке.

І тільки озеро Мале лишилося. Кажуть, якщо вночі кинути камінь – не почувеш плюскоту. А в негоду з його глибини доноситься дзвін, ніби з-під води – це дзвонять у невидиму церкву зниклого Угровська.

Люди знають: до Малого озера – з молитвою, не з жартом. Бо вода пам'ятає те, що давно забули камені.

Таким чином, назва села Новоугрузьке має багатий історичний контекст, пов'язаний з давньоруськими коренями та впливами вірменської та інших культур.

село Підлісся (Новий Опалин, Мельники)

Село Підлісся розташоване неподалік Західного Бугу, проте його сучасне місцезнаходження зумовлене історичними подіями –

переселенням мешканців. Село оточене лісами, що і дало йому сучасну назву.

Першопочатково люди мешкали ближче до річки, однак у 1941 році, після встановлення прикордонного знака, жителі були переселені вглиб території, ближче до лісових масивів. Це рішення було пов'язане з новими кордонами, встановленими внаслідок політичних змін [31].

Мельники – одна з найдавніших назв села, яка, ймовірно, пов'язана з діяльністю місцевих мешканців, що займалися млинарством. Біля річки Західний Буг могли працювати водяні млини, що пояснює назву.

Новий Опалин – назва, яка з'явилася після переселення жителів із села Опалин, щоб підкреслити зв'язок із попереднім поселенням.

Підлісся – сучасна назва, яка безпосередньо вказує на географічне розташування села «під лісом», оскільки нове поселення виникло біля лісових угідь.

Легенда про рай, що обрав тінь лісу

Кажуть, було це не з волі людей, а з волі часу. Коли над рідною землею закружляли інші прапори, коли межі держав рухалися, як тіні вітру, – тоді мешканці сіл Новий Опалин і Мельники зібралися вночі біля вогню. Рішення було важке, але ясне: потрібно йти. І йти не куди-небудь, а туди, де їх не зітруть із мапи, не поділять на своїх і чужих.

Йшли вони не один день, не один раз озиралися назад – на рідні хати, обжиті городи, могили. Аж доки не зупинилися біля темного, вікового лісу – густого, як мовчання. Тут був прихисток. Західний Буг був недалеко, але шум його вже не тривожив душу, як раніше – не як прикордонна ріка, а як стара ріка пам'яті.

– Залишимося тут, – сказав найстарший із них. – Тут земля під лісом тиха, незаймана, мов дитина. Вона прийме.

Так і виникло село, яке назвали просто і правдиво – Підлісся. Бо було воно під лісом, під тінню, під захистом. Не випадкове ім'я, а вибране серцем.

З того часу ліс став другом. Він давав дрова, гриби, сховок від негоди і часом навіть відповіді на важкі думки. А ще кажуть, що в найтихіші ночі з лісу виходять тіні – не страшні, а спокійні – предки з Опалина й Мельників, які радіють, що люди зберегли коріння.

Бо не важливо, де стоїть хата, якщо пам'ятаєш, чия в ній піч.

Таким чином, нова назва села Підлісся відображає географічне розташування села в лісистій місцевості.

село Полапи

Перша писемна згадка про село Полапи датована 1510 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Західний Буг, що створює природний кордон і додає мальовничих краєвидів навколо населеного пункту. Землі, що оточують село, є родючими, а також багатими на лісові ресурси.

Назва села Полапи, ймовірно, має стародавнє слов'янське походження. Термін «полапи» може бути пов'язаний із словом «поля» або «половина», що вказує на територію, зайняту селянами для обробітку землі або ж на поселення, яке розташовувалося межі лісу [23]. Можливо, в минулому це був невеликий хутір чи село на межі освоєних земель, що дало йому назву «Полапи» – місце, де люди полювали або займалися сільським господарством.

Також слово «Полапи» може походити від слова «пола», що означає поле чи простір. Ймовірно, це вказує на місцевість, яка була колись лісистою чи сільськогосподарською.

Легенда про заселення села Полапи розповідає про кріпака, який втік від жорстокого пана, залишивши свою батьківщину за річкою Буг. Разом із собакою він оселився на високій гірці, яку місцеві називали Куток. Там він збудував собі землянку і почав нове життя. Проте його мирне існування не тривало довго.

Другий пан з села Запілья, розташованого на південь від Полап, вирушив на полювання до цієї місцевості. Під час полювання він помітив собачі сліди, що привели його до хати втікача. Він дізнався, що це був український кріпак, що втік від свого пана. Зустрівшись пізніше на бенкеті з паном із Забузького села, запільський пан розповів про свою знахідку. Забузький пан вирішив подарувати кріпака запільському панові, який залишив того жити на тому ж місці.

Таким чином, місце, де оселився втікач, стало заселеною місцевістю і його почали називати Полапами, від слова «полапи», що може позначати місце, де були знайдені сліди втікача [31].

Легенда про втікача і Куток

Було це в ті далекі часи, коли річка Західний Буг ще не знала берегів, як тепер, не ділила людей на своїх і чужих, а лише шепотіла стародавні історії.

По той бік Бугу, в багатого пана, служив кріпак на ім'я Остап. Той пан був жорстокий, а Остап мав дух вільний, як вітер у лісі. І от однієї ночі, не витримавши знущань, Остап утік – тільки пес сірий із ним побіг. Перепливли вони ріку та й пішли на північ, туди, де бував ліс і світ був ще не поділений.

На високій гірці, яку місцеві пізніше назвуть Кутком, Остап викопав землянку, накрив її дерном, поставив хрест, а пес ліг біля входу – як вірний вартовий.

Там Остап і жив – ловив рибу, збирав ягоди, розмовляв з деревами і мовчав зі своїм псом. Люди з околиць бачили димок над гіркою, але не чіпали – бо жили за лісовим законом: хто шукає тиші – того не турбують.

Та одного разу прийшов сюди пан із села Запілля – полювати. Зайшов углиб, побачив сліди пса, пішов за ними – і натрапив на Остапа. Подивився: не боїться кріпак, не ховається, вітає, мов рівний.

Пан не став карати. Натомість, на бенкеті розповів про дивного чоловіка панові із Забужжя. А той лиш змахнув рукою:

– Дарую його тобі, якщо знайшов. Хай буде твій.

Так Остап і залишився жити на своєму Кутку – вже не втікачем, а вільною душею на новій землі. А згодом до нього почали приходити інші – такі ж, хто шукав волі, миру, землі. Так і постало село, яке назвали Полапи – бо тут осіли ті, хто палапав долею довго, а нарешті знайшов свій край.

І досі на тому Кутку, де першим стояв дим із Остапової землянки, не росте ні кущ, ні дерева – бо кажуть, що земля пам'ятає перший подих свободи.

Таким чином, назва села Полапи відображає його географічне розташування та походить від слова «полапи», що може позначати місце, де були знайдені сліди втікача.

село Рогові Смолярі

Село Рогові Смолярі у 1906 році входило до складу Гущанської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване поблизу річки Прип'ять, яка є важливим водним ресурсом цього регіону. Місце з природними ландшафтами, оточене лісами та болотами, що створюють своєрідну екосистему. Близькість до річки робить село стратегічно важливим для рибальства та сільського господарства, особливо в історичні часи, коли водні шляхи відігравали важливу роль у розвитку поселень.

Назва села Рогові Смолярі пояснюється тим, що земля, де розташовувалося село, підходила до смолярні (місця виготовлення смоли). Землі селян, за переказами, були у вигляді рогу або кута, що й надало цьому місцю свою унікальну назву [31].

Легенда про ріг землі та чорне золото лісу

Було це тоді, коли ріка Прип'ять ще змінювала свій плин, а ліси навколо були глибокими й пахли живицею. У цих місцях не сіяли пшениці й не пасли череди – тут жили смолярі. З ранку до ночі вони варили смолу – чорне золото лісу, без якого не плавали б човни, не рухалися вози, не трималися дахи.

Найдавніше поселення смолярів виникло в особливому місці – де ліс заходив глибоким рогом у відкриту місцевість, утворюючи кут. Земля тут, за переказами, вигиналась дугою, наче ріг – як раз туди й «уперлася» одна з головних смолярень. Старі люди казали:

– У тім рогові земля – як казан, що варить смолу, а дим іде в небо, а запах стоїть, як після дощу.

Саме тому і прозвали це місце спершу Рогом Смоляним, а згодом – Роговими Смолярами.

Кажуть, один із перших смолярів на тій землі був дід на ім'я Карпо. Він знав, у якій сосні смола смачніша, як казав жартома, міг по запаху вгадати, чи добре вигорить бочка. Його смола йшла аж до Києва й навіть до Берестя.

Та дід Карпо не мав хати – жив у шалаші, бо казав:

– Ліс – мій дім, смола – мій хліб, а ріг землі – моя доля.

І коли з'явилося вже багато хат, а смолярі оселилися на добру, щедру землю, яку знали як «рогову», ніхто не сперечався з назвою. Бо знали: не кожне село має свою форму, свою працю і свою душу.

Так і з'явилися Рогові Смолярі – село, яке не пахне хлібом, але пахне сосною, димом і вільною роботою в глибинах поліського лісу.

Таким чином, назва села Рогові Смолярі відображає традиційну господарську діяльність місцевих жителів, що була пов'язана з лісовими та сільськогосподарськими ресурсами.

село Сокіл

Перша писемна згадка про село Сокіл датована 1849 роком [86].

Поселення розташоване в природно багатому районі, де є значні лісові масиви та річки, що створює особливі умови для розвитку сільського господарства та рибальства, а також для збирання лісових ресурсів, таких як дрова, гриби та ягоди. Наявність річок і лісів також робить цей район привабливим для туристів, шукаючих спокій та близькість до природи.

Назва села Сокіл походить від птаха сокола, який символізує силу, велич і свободу. Цей птах був популярним в культурі багатьох народів, а соколине полювання мало велику традицію. Можливо, що село отримало таку назву через наявність у навколишніх лісах соколів або завдяки асоціаціям з соколиним полюванням, яке було популярним серед місцевих мешканців.

Інша можлива версія полягає в тому, що назва могла бути символічною, вказуючи на швидкість, рішучість та вміння виживати, подібно до самого птаха. Також існує припущення, що це може бути пов'язано з місцевими переказами або народними віруваннями, де сокіл виступає як символ вільного життя і захисту.

Така назва могла також відображати особливості місцевості: лісові та природні умови, які були сприятливими для життя соколів і, таким чином, птах став символом для цього поселення.

За розповідями старожилів назву село отримало у зв'язку з тим, що тут водилися птахи – соколи [31].

Легенда про сокола, що вибрав собі небо

У середині XIX століття, коли поліські ліси ще були дикими, а болота – непрохідними, у цій місцевості жили лише мандрівники, мисливці й лісники. Але одного разу на пагорбі біля лісу оселилася родина переселенців. Вони довго шукали місце, де небо буде чисте, а земля – щедра.

Одного ранку, коли ще туман стелився понад верхівками дерев, голова родини – дід Левко – вийшов з хати й побачив у небі великого сокола. Птах описував кола над галявиною, спускався ближче, здавалося, що вибирає собі місце – не для здобичі, а для дому.

– Дивися, – сказав Левко до сина, – цей птах не просто летить. Він мов знак. Якщо сокіл вибрав це місце – і ми тут зостанемось.

З того дня птахи почали з'являтися часто. Вони гніздилися на високих соснах, ловили здобич над луками й літали над хатами, ніби оберігали поселенців. Люди вважали їх добрим знаменням. Увечері, коли сонце сідало над болотами, соколи кричали високо в небі, бо кожен знав – це вже їхнє небо, ця земля – не чужа.

Згодом до родини Левка приєдналися інші. Хат стало більше, димів – густіше, а пісень – голосніше. І коли прийшов час дати назву селу, старі й малі сказали в один голос:

– Назвемо його Сокіл – на честь птаха, що першим оселився в нашому небі.

І кажуть, що й досі, коли над селом пролітає сокіл, люди здіймають голови й усміхаються – бо знають: це їхній перший поселенець навідується додому.

Таким чином, назва село Сокіл пов'язана з птахами, які селилися на цій території.

село Старовойтове (Вовчий Перевіз)

Перша писемна згадка про село Вовчий перевіз належить до середини XVIII століття [86].

Однією з основних природних рис цієї місцевості є річка Західний Буг, що протікає поруч із селом. Річка має велике значення для історії

та економіки регіону, адже на її водах і базувався колишній «перевіз», через який переправляли людей. Село розташоване на правому березі річки Західний Буг, що робить його важливим пунктом на водному шляху, особливо в минулі століття, коли річка була основним засобом транспортного сполучення.

Місцевість навколо села характерна лісами і луками, що дає можливість для ведення сільського господарства та лісового промислу.

Село знаходиться близько до державного кордону з Польщею, що надає додатковій важливості його географічному розташуванню в контексті історичних подій і військових дій на цих територіях.

Давня назва села Вовчий Перевіз свідчить про те, що на цій території або через річку чи іншу водну перешкоду проходив перевіз, який був популярний серед місцевих жителів і мав назву, ймовірно, через наявність вовків або через певну асоціацію з ними. Назва «перевіз» також вказує на важливість цього місця як транспортного або торгового вузла.

Деякі дослідники вважають, що колись тут проходив один із торговельних шляхів і назва могла виникнути від слова «перевіз» – як місце для переправи. А слово «вовчий» могло символізувати небезпечний шлях, адже в давнину мандрівники часто зазнавали нападів хижаків або розбійників.

У радянський період село було перейменоване на Старовойтове на честь радянського офіцера Петра Карповича Старовойтова, командира прикордонної застави.

Легенда про Вовчий Перевіз

Колись дуже давно, коли Західний Буг ще не знав мостів, а ліси довкола були густими і темними, ця місцина не мала жодної хати. Тут був лише брід через річку – вузьке місце, де вода була мілкою, тому тільки тут можна було перейти або перевезтися на інший бік.

Та люди рідко користувалися тим бродом. Бо, як казали старі, вночі там з'являлися вовки. І не прості – а мовчазні, великі, з блискучими очима. Вони не нападали, але ставали ланцюгом – і мов охороняли перевіз. Ніхто не смів переходити, поки вовки не зникали на світанку.

З одного хутора на півночі прийшов колись старий воїн, що служив у князівській дружині. Хотів побудувати хату поблизу річки, бо сказав, що вода зцілює його рани. Йому казали:

– Не селись там, то місце – Вовчий Перевіз, там звірі ходять, там духи ріки не сплять.

Та старий воїн лише посміхався:

– Вовк – не ворог. Вовк – страж.

І таки оселився. Збудував хату, вирив колодязь, почав жити. І щоночі, коли з'являлися вовки, він виходив на берег і сідав біля вогню. Вони підходили – і мовчки сідали поряд. Так з'явилася тиша, яку потім почали шукати й інші люди. Поселення зростало, а старого почали називати Войт – як мудру людину, що ладнала з природою.

А місце так і звалося Вовчий Перевіз – не тому, що вовки страшні, а тому, що саме вони першими охороняли цей брід. І досі, кажуть, якщо прийти туди вночі, коли небо без місяця, на воді можна побачити сріблясту тінь – мов вовк переходить річку по пам'яті.

Таким чином, назва села Старовойтове пов'язана з прізвищем радянського офіцера Петра Старовойтова.

село Столинські Смолярі

У 1906 році село входило Столинські Смолярі входило до Гущанської волості Володимир-Волинського повіту [86].

Поселення розташоване у низинній місцевості між двома річками – Прип'ять та Західним Бугом. Місцевість заболочена, що характерно для Полісся. Колись річка Прип'ять протікала у природному руслі, але з часом її русло частково змінилося, ставши частиною меліоративного каналу. Західний кордон села збігається з державною межею між Україною та Польщею.

За переказами, село заснував польський пан із міста Столин (нині територія Білорусі). Він збудував тут три столярні, у яких працювали ремісники. Вони стали першими поселенцями, а село отримало назву Столинські Смолярі.

За іншою версією, першими мешканцями були лісоруби зі Смоленська, які займалися заготівлею лісу та видобутком смоли (смолокурінням). Через це поселення отримало назву «Смолярі», а

слово «Столинські» могло з'явитися пізніше через зв'язок із містом Столин [31].

Легенда про димові струмки та трьох майстрів

Було це давним-давно, коли між ріками Прип'ять та Західний Буг лежала глуха, низинна земля. Болота парували, дерева шуміли, а з далеких країв сюди приїздили люди – шукати роботу, свободу, дерево й хліб.

Кажуть, що першим сюди прибув пан зі Столина, багатий, але мудрий. Його втомило міське життя – і він вирішив збудувати на дикій землі три столярні, щоб зайнятись ремеслом і дати прихисток тим, хто шукає заробітку. Привіз із собою трьох майстрів, кожен з яких умів не лише різати дерево, а й лагідно говорити до нього, аби не тріскало у мороз.

Вони почали з майстерень, а згодом навколо вирости хати, дим з коминів здіймався вгору, як струмки – і пах він не просто дровами, а смолою, що її добували з сосен за давнім ремеслом – смолокурінням. Дехто казав, що перші ці майстри були не зі Столина, а зі Смоленська, бо говорили інакше та знали старовинні рецепти смоли, яку варили, мов зілля.

– То хто ж вони? – питали люди. – Столинські? Смоленські?

А старий дід Кобилко, перший, що збудував тут хату, відповідав:

– То вони всі – смолярі, а село наше хай буде Столинські Смолярі, бо і пан, і дерево, і дим – від того Столина пішли. А ремесло – ще старіше за них усіх.

Так і залишилося: село стоїть між двома ріками, як між двома історіями. Одну несуть польські документи, іншу – димова пам'ять про ліс і сокиру. А назва села – як міст між ними.

Таким чином, назва села Столинські Смолярі пов'язана із виготовленням смоли та переселенцями із міста Столин.

3.4.18.

Самарівська територіальна громада

Утворена 9 жовтня 2016 року шляхом об'єднання Залухівської, Межиситівської, Самари-Оріхівської та Самарівської сільських рад Ратнівського району (рис. 3.38).

17 липня 2020 року, в результаті адміністративно-територіальної реформи та ліквідації Ратнівського району, колишня територія громади повністю увійшла до складу Ковельського району [30].

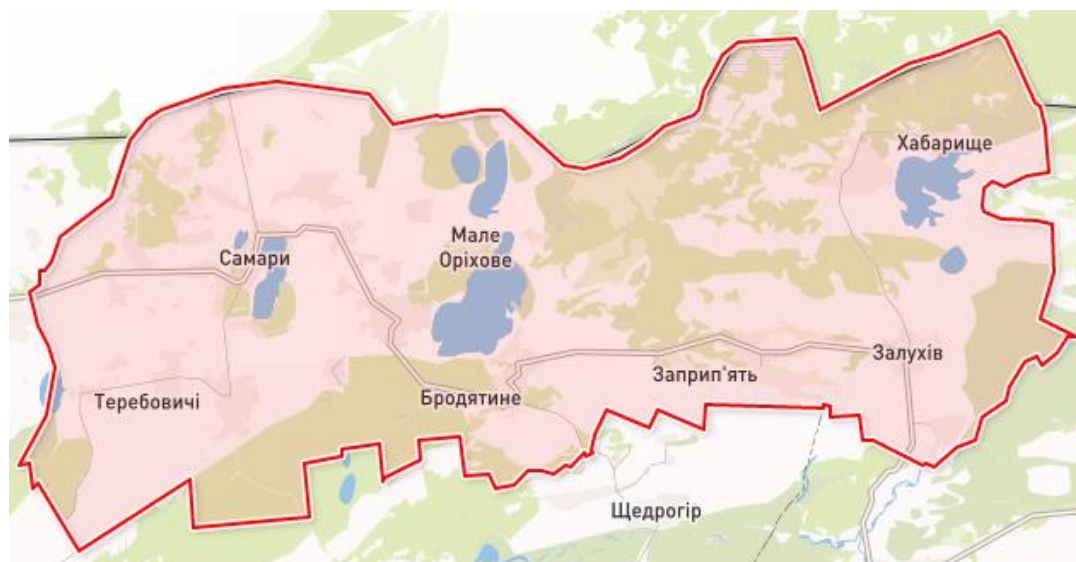

Рис. 3.38. Картосхема Самарівської територіальної громади [46]

До складу громади входять 19 сіл: Березники, Боровуха, Бродятине, Головище, Залисиця, Залухів, Занивське, Заприп'ять, Козовата, Мале Оріхове, Межисить, Під'язівні, Почапи, Самари, Самари-Оріхові, Теребовичі, Хабарище, Щитинська Воля та Язавні (рис. 3.38).

село Самари (Самаровиче)

Перша писемна згадка про село Самаровиче датована 1500 роком. З часом назва трансформувалася до Самари [86].

Поселення розташоване на мальовничих поліських землях. Поруч із селом протікає річка Прип'ять, а неподалік розкинулося озеро Луки, яке здавна було багате на рибу. Околиці села – це заболочені низини, густі ліси та піщані ґрунти, що здавна приваблювали мисливців і рибалок. Розташування на перетині природних водних шляхів сприяло розвитку торгівлі та ремесел, а також відіграло важливу роль у житті місцевого населення.

Назва села Самари або Самаровиче може мати кілька варіантів тлумачення. Одне з можливих пояснень – це похідне від імені власника чи засновника села.

Самар – старослов'янське або українське ім'я, яке могло бути поширене серед місцевих мешканців. Суфікс «-овиче» вказує на патронімічну форму, що означає «поселення, засноване або пов'язане з родом Самара» [23].

Інше пояснення – це можливий зв'язок з природними особливостями місцевості. Слово «сомар» може також мати значення, пов'язане з природними об'єктами, водними шляхами або місцями для випасу худоби, що могли бути важливими для розвитку села.

Проте, за переказами, на березі озера Луки першим оселився рибалка, який збудував собі невеличку хатину на пагорбі. Озеро кишіло рибою, зокрема величезними сомами, яких рибалка ловив за допомогою спеціальних снастей. З часом до нього приєдналися інші рибалки і на березі озера виникло поселення.

Соми, яких тут виловлювали, були настільки великими, що їх навіть відправляли до Варшави на королівську кухню. Польський король високо цінував цей делікатес і наказав регулярно доставляти рибу саме із цих місць. Рибалок, що займалися виловом сомів, прозвали сомари або сомаровичі, а згодом і саме поселення почали називати Самари.

Легенда про рибалку Мація та великі сом

Давним-давно, коли річка Прип'ять ще була повноводною і неприступною, а озеро Луки лоскотало своєю водною гладдю край лісів, оселився тут рибалка Мацій. Він був людиною міцною і вправною, що не боявся ні буревію, ні п'ятьми ночей. Жив він на горі, яку згодом почали називати Мацієвою, бо саме тут він і збудував свою хатину.

Разом зі своїми побратимами Мацій не лише рибалив, але й полював на лосів і дикого кабана, ставши відомим далеко за межами цих країв. Рибу він ловив різну, але особливо велика слава прийшла до нього через сомів, яких у водах Прип'яті водилося чимало. Це були риби величезні, що могли важити понад три пуди – за старими мірами, це була справжня рибина-велетень.

Кажуть, що Мацій і його друзі ловили цих чудовиськ за допомогою довгих дерев'яних лопат і спеціальних мереж. Кожен улов був справжнім святом – рибу постачали не лише на місцеві ринки, але й у великі міста, навіть до Варшави. Місцеві люди почали називати їх сомоловичами або сомарями – через їхнє ремесло і здатність ловити цих небачених чудовиськ з глибоких вод.

З часом ця назва прикріпилася до самого поселення, яке виросло біля Мацієвої гори, і стала відома як Самари – від слова «сомарі». Саме ці люди, з покоління в покоління, передавали секрети рибальства, шанували води, оберігали її, щоб не втратити це багатство.

І ось так, за легендою, у серці природи, біля прекрасного озера Луки, виникло село Самари – місце, яке стало символом не лише великих сомів, а й мудрості стародавніх рибалок, які вчилися жити у гармонії з річкою та її дарами.

Таким чином, назва села Самари пов'язана з рибальським промислом на сома і назвою рибалок, які здійснювали вилов.

село Березники

Перша писемна згадка про село Березники датована 1842 роком [86].

Поселення розташоване серед мальовничих поліських ландшафтів, оточене густими лісами та численними водоймами. Головною природною окрасою місцевості є озеро Засвяття, яке має особливе значення для жителів села. Воно не лише є джерелом води та риби, а й зберігає в собі давні легенди та перекази.

Береги озера вкриті осокою та очеретом, а вода в ньому настільки чиста, що в спокійні дні можна бачити його дно. Колись це озеро було глибшим і, за переказами, на його дні заховані таємниці минулого.

Назва села Березники, ймовірно, походить від слова береза, адже колись на цих землях росли густі березові гаї [23].

За іншою версією, назва пов'язана з характером місцевого ґрунту – березовими заболоченими низинами, які були типовими для Полісся.

Деякі старожили вважають, що назва села могла виникнути від давнього поселення Березин, яке існувало в цих краях, але зникло через війни або природні катаклізми.

Легенда про загублене поселення Березин та озеро Засвяття

У давні часи, коли ще не було великих доріг і міста лише починали з'являтися на мапах, на цих землях було маленьке, але важливе поселення, яке згодом зникло з мапи – Березин. Воно було розташоване на тих самих берегах озера Засвяття, що сьогодні служить природною окрасою села.

Кажуть, що Березин було поселенням мирних людей, які займалися рибальством і землеробством. Тут зростали величезні березові ліси, які приносили їм не лише дрова, але й цінну смолу для виготовлення різноманітних речей. У ці ліси заглядали навіть мандрівники, що йшли через ці землі з далеких країв.

Але одного разу сталося лихо: землі, насичені природними багатствами, стали мішенню для нападу ворогів. Березин було спалено, а його мешканці або загинули, або втекли, покидаючи рідну землю. Лише ліси та озеро залишилися в пам'яті, як згадка про колишнє поселення.

Минуло багато років, на цих землях знову з'явилося поселення. Воно стало називатися Березники, бо тут все ще росли берези, а березовий ліс служив важливим джерелом життя для нових мешканців. А ще – через озеро Засвяття, що стало символом тих давніх часів, коли люди ще жили мирно та в гармонії з природою.

Але старожили досі розповідають: «Це поселення не випадкове, бо коли дивишся на озеро Засвяття, то здається, що воно знає більше, ніж ми. Бо пам'ятає давнє місто Березин, яке забрали війни і час». Так і залишається ця земля – під захистом берез і вод, що служать людям від початку і до кінця віків.

Таким чином, назва села Березники пов'язана з природними особливостями місцевості.

село Боровуха

У 1906 році Боровуха згадується як хутір, що належав до Леликівської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване серед густих лісів, що колись були частиною непрохідного Поліського пралісу. Навколо села простягаються заболочені місцевості, численні потічки та невеликі озера. Саме ці природні умови визначали спосіб життя перших поселенців, які займалися мисливством, рибальством та бортництвом.

Місцевість багата на хвойні дерева, зокрема сосни та ялини, які здавна використовували для будівництва, смолокуріння та виготовлення дьогтю.

Назва села Боровуха походить від слова «бор», що означає сосновий ліс. Суфікс «-уха» додає топонімові локальний колорит, можливо, вказуючи на невелике поселення або територію, пов'язану з бором [23]. Ця назва свідчить про лісистий характер місцевості, яка була головним ресурсом для мешканців.

Інша версія пов'язує назву зі словом боров, яке означає кабана, адже ці ліси були багаті на дичину.

Місцеві старожили також розповідають, що першими мешканцями поселення були лісники та мисливці, які селилися біля великих борових масивів і називали свою оселю Боровухою.

Легенда про лісників і мисливців Боровухи

Давним-давно, коли ліси були глибокими і непрохідними, а дика природа наповнювала землю таємницями, на цих просторах оселилися перші мешканці – лісники і мисливці. Вони шукали собі місце для

життя серед великих борових масивів, що тягнулися безкрайнім зеленим океаном. Вони знали кожен куточок лісу, кожен його запах, бо приручали природу і жили в ній гармонійно.

Ці люди не боялися труднощів. Вони будували свої оселі серед величезних дерев, знали, як захистити себе від злих духів лісу і як вижити в будь-яку пору року. Їхнє життя було пов'язане з лісом, а їхні руки – з деревом і зброєю. Як старі розповідають, вони мали здатність спілкуватися з лісом – бачили, як підуть дощі, або що зміниться у природі, коли риба зайде у річку.

Один з таких мисливців, на ім'я Іван, оселився на самому краю лісу, біля однієї з величезних лісових галявин. Він побудувати свою хату серед дерев – з дерев'яними сходами, обплетеними гілками, а на стіні повісив велику оленячу шкіру.

Іван назвав свою оселю Боровуха, бо в цій місцевості панували тільки величезні бори, а лісова тиша була спокійною і незвичайною. Можливо, ця назва походила від того, як звуки лісу змішувалися з ніжним шелестом вітерцю, створюючи таку атмосферу, що, здавалось, кожна пташка чи звір мав своє власне місце в цих лісах.

Від цього часу поселення стало називатися Боровуха. Сюди стали приходити інші мисливці, лісники і навіть торговці, які бажали жити в тіні стародавніх дерев. І з того часу це місце стало відоме не тільки своєю природною красою, а й своєю історією, що бере початок у лісових традиціях, які передавалися з покоління в покоління.

Таким чином, назва села Боровуха вказує на соснові ліси, які в давнину росли на місці поселення.

село Бродятине

У 1906 році Бродятине згадується як хутір, що входив до складу Хотешівської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86]. На той час це було невелике поселення, характерне для регіону Полісся. Хутори зазвичай складалися з кількох дворів і розташовувалися на значній відстані один від одного, у лісових чи болотистих місцевостях.

Основними заняттями мешканців були землеробство, лісництво, мисливство та рибальство.

Поселення розташоване серед поліських лісів і боліт, характерних для Волинського краю. Його територія оточена заболоченими луками, що особливо навесні й восени перетворюються на непролазні місця. Неподалік протікають дрібні лісові потоки, що впадають у більші водойми.

Через болотисту місцевість у давнину тут прокладали дерев'яні настили або користувалися брідними переправами, які й могли вплинути на назву села.

Назва села Бродятине може походити від слова «брід» – оскільки місцевість була болотистою, люди використовували брід для переправи через водойми [23]. Можливо, тут розташовувався важливий шлях, яким мандрували купці, мандрівники або військові загони.

За переказами, у цій місцевості могли оселятися люди, які не мали постійного місця проживання – втікачі від панщини, рекрути або шукачі нового життя.

Можливо, село заснували люди, що змушені були «бродити» у пошуках кращого місця для життя.

Легенда про чудового ведмедя

Колись, багато віків тому, на землях, де тепер стоїть село Бродятине, була лише велика і повноводна річка. Вона була глибока і небезпечна, не кожен наважувався перейти її, навіть коли вода спадала після сильних дощів. Але в одному з тих часів, у лісах навколо річки, жив величезний, неймовірно сильний ведмідь. Кажуть, він був особливим – не просто лісовим звіром, а істотою, наділеною магичною силою, яка допомагала людям і захищала їх від лихих духів і небезпек лісу.

Одного разу, коли до річки підійшли мандрівники, вони побачили, що потік води заблокував їм шлях. Вони не могли перейти на інший берег. Мандрівники вже готові були здатися, коли раптом величезний ведмідь вийшов із лісу, виступаючи з туману. Він підійшов до річки і, дивовижним чином, знайшов мілке місце в її течії – саме брід, який раніше ніхто не помічав.

Ведмідь ступив у воду, яка відразу відступила назад, утворюючи брід, через який було безпечно перейти. Ведмідь подивився на мандрівників, мовчки кивнув їм головою і пішов назад у ліс. Люди

перейшли річку і з того часу цей брід став знаменитим серед мандрівників, а місце, де він з'явився, отримало назву Бродятине.

Кажуть, що ведмідь досі охороняє це місце. І коли над селом збирається негода, або коли річка намагається розливатися і затопити землю, ведмідь знову приходить, бо його магічна сила зберігає брід відкритим, захищаючи людей від лиха.

Таким чином, назва села Бродятине вказує на особливість місцевості, зокрема на наявність переходу через воду.

село Головище (хутір Головища)

До середини ХХ століття Головище згадується як хутір, що входив до складу Леликівської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86]. Хутірський статус означав, що це було невелике поселення з кількома господарствами, основним заняттям яких було сільське господарство, мисливство і, можливо, лісозаготівля.

Поселення розташоване на рівнинній території Полісся, де переважають лісові масиви та болотисті ділянки. Місцевість багата на невеликі озера та струмки, що впадають у більші водні артерії регіону. Колись хутір був віддаленим поселенням серед лісових хащ, що надавало йому особливий ізольований характер.

Назва села Головище може походити від слова «головища» – підвищена місцевість [23].

Одна з найпоширеніших версій свідчить, що село розташоване на підвищеній ділянці землі серед боліт і лісів. Такий ландшафт у народі часто називали «головища» – тобто високі місця або пагорби, що були видимими здалеку.

Вважається, що назва могла походити від слова «головне поселення» або «голова хутора», адже на цьому місці міг стояти основний двір (панський маєток або осередок громади).

За переказами, в цій місцевості відбулася битва, після якої залишилося багато людських «головищ» (тобто черепів або останків). Таке пояснення може бути переосмисленою історичною пам'яттю про війни або розбійницькі напади.

Легенда про село Головище та стратегічну височину

Давним-давно, коли землі цієї місцевості були сповнені небезпек і постійних воєн, на цій височині стояло невелике, але стратегічно важливе поселення. І хоча тоді не було великих доріг і міст, ця місцевість завжди була на виду, завдяки своєму розташуванню на підвищенні.

Колись, у часи, коли землі цієї частини краю постійно переходили з рук в руки, багато племен і народів намагалися здобути контроль над цією територією. Але тільки один великий князь зрозумів справжню важливість цього місця. Це була голова землі, точка, яка могла бачити все навколо, саме тому вона була дуже вигідною для захисту та оборони.

І ось, коли чергові загарбники намагалися проникнути на ці землі, місцеві жителі, знаючи особливості місцевості, почали будувати укріплення на найвищій точці – на голові цього пагорба. Звідси вони могли стежити за всіма шляхами і подати сигнал, якщо вороги наближалися. Це місце стало не просто оборонною точкою, а й важливим орієнтиром для тих, хто проходив через ці землі.

Під час однієї з битв, коли ворог був вже зовсім близько, місцеві жителі зібрали всі сили і виступили на захист своїх земель. І хоча їх було менше за чисельністю, завдяки вигідному розташуванню вони змогли відстояти свою землю. Ворог відступив, а з того часу місцевість стала відома як Головище, на честь голови цієї височини, що була символом захисту і спостереження.

Легенда говорить, що навіть сьогодні, якщо ви підніметеся на пагорб біля села, то зможете відчувати той самий дух сили і захисту, що панував тут багато віків тому. І хоча сьогодні село вже мирне, його стратегічне розташування нагадує про стародавні часи, коли кожен пагорб і кожна височина мали свою цінність.

Таким чином, назва села Головище пов'язана з природними особливостями місцевості.

село Залисиця

Точних даних про заснування села Залисиця може не бути в письмових джерелах, однак поселення, ймовірно, виникло в середньовічний період або раніше, коли регіон був густо заселеним слов'янськими племенами. Розташування біля природних ландшафтів могло сприяти виникненню села як аграрно-лісового поселення.

Поселення розташоване неподалік від природного Оріхівського заказника, на мальовничій території з густими лісами, заболоченими ділянками та численними невеликими річками й струмками. Оріхівський заказник славиться своєю різноманітною флорою та фауною, а також є місцем гніздування багатьох видів птахів.

Місцевий рельєф рівнинний, з невеликими підвищеннями, які у давнину могли використовуватися як укріплення або місця для поселень. Ліси навколо села завжди були важливими для його жителів, адже вони давали дрова, ягоди, гриби та місце для полювання.

Найбільш поширене пояснення походження назви села Залисиця пов'язане з географією місцевості. Село знаходилося «за лісом», тобто на його околиці [23]. Жителі навколишніх поселень могли казати: «Йдемо за ліс – у Залисицю».

Друга версія стверджує, що в місцевих лісах завжди водилося багато лисиць і місцеві мисливці часто їх ловили. Так і закріпилася назва – Залисиця.

За народними переказами, тут могла оселитися сім'я чи громада людей, які носили прізвище Лисиця або мали якесь відношення до цієї тварини.

Легенда про чарівну лисицю з-за лісу

Колись дуже давно, коли ліси Волинського краю були густими і непролазними, а людей на цих землях було небагато, за великим лісом жило лише кілька родин мисливців. Вони селилися на узліссі, неподалік місця, яке здавалося зачарованим: там постійно з'являлися лисиці – гарні, хитрі й зовсім не боязкі. Люди дивувалися, як таке може

бути – звір сам приходить до хати, не боїться людей, немов говорить очима.

Серед усіх лисиць вирізнялася одна – вогняна, з шерстю кольору полум'я і білим кінчиком хвоста. За переказами, ця лисиця була не просто твариною, а духом лісу, який охороняє рівновагу між природою і людьми. Вона з'являлася тільки тим, хто мав добре серце і не шкодив лісу. Тим, хто полював задля забави чи знищував дерева без потреби, лисиця приносила біду: губилися в лісі, хворіли, втрачали все, що мали.

Одного разу молодий мисливець на ім'я Левко заблукав у лісі. Довго блукав, поки не побачив ту саму вогняну лисицю. Вона мовчки подивилася на нього й побігла – а він, не знаючи чому, пішов за нею. Лисиця привела його до безпечної галявини, де вже жили кілька родин. Відтоді ця місцевість стала відомою як Залисиця – бо була за лісом, бо саме тут жила лисиця, яка врятувала Левка.

Кажуть, що вогняна лисиця досі блукає тими лісами – захищає природу і допомагає тим, хто її поважає. А якщо на світанку побачиш блискучі очі в хащах – не лякайся. Можливо, це вона.

Таким чином, назва села Залисиця вказує на розташування поруч із лісовими масивами, які відігравали значну роль у житті місцевого населення.

село Залухів

Історичні джерела не містять багато конкретної інформації про село Залухів до середньовіччя, але сама територія, ймовірно, була частиною загальної мережі поселень, що виникали на рубежі різних слов'янських племен.

Воно знаходиться в унікальній місцевості, оточений мальовничими ландшафтами, що робить його особливим серед інших населених пунктів. Біля села розташовані три прекрасні озера: Волянське, Біле, Святе та річка Прип'ять. Ці водойми не лише додають місцевості природної краси, а й мають своєрідний вплив на клімат і господарську діяльність жителів. Чисті води, густі ліси та багата флора і фауна сприяли тому, що Залухів часто називають «краєм світу» та «Волинською Швейцарією» через незайману природу.

Крім того, неподалік села розташований Оріхівський заказник – природоохоронна територія, де охороняються рідкісні види рослин та тварин.

Назва села Залухів походить від болота Лухово (Глухово). Колись ця територія була вкрита болотами, які називали Лухово або Глухово. Поселення, що виникло за цими болотами, отримало назву Залухово, а згодом трансформувалося в Залухів [3].

Через розташування серед боліт і лісів місцевість була важкодоступною, що могло сприяти утворенню назви, пов'язаної зі словом «глухий», тобто віддалений, схований.

Пан, який володів цими землями, надавав їх селянам, які будували житла на сухих острівцях серед боліт. Так виникло поселення, яке отримало назву Залухово, а пізніше – Залухів.

Легенда про прокляті болота і озеро Святе

Давним-давно на місці сучасного села Залухів було суцільне болото, яке місцеві кликали Лухово або Глухово. Люди обходили його десятою дорогою – не лише через небезпеку втопитися, а й через дивні речі, що там траплялися. Уночі з болота лунали звуки: ніби хтось стогне, шепоче чи навіть плаче. А ще – іноді над туманами можна було побачити світло, схоже на вогонь чи очі істоти з іншого світу.

Колись тут жила стара знахарка, яку звали Глуха Ганна. Вона мешкала на краю болота в хатині з вербового гілля. Люди вірили, що вона володіє чарами і може розмовляти з духами. Кажуть, саме вона приборкала болото: посадила навколо нього осики й верби, наче створивши межу між людьми і потойбіччям. Згодом вода відступила, а з болота почали з'являтися озера – Святе, Біле та Волянське.

Але одне з озер – Святе – вважається особливим. Легенда розповідає, що одного разу біля озера з'явилася жінка в білому одязі. Вона не говорила, лише вказала рукою на південь – туди, де згодом і заснували перше поселення. Люди назвали це місце Залухово, бо воно було «за Луховим», за страшним болотом, яке тепер змінилося й стало джерелом чистої води.

І нині старожили кажуть: озеро Святе має душу. Якщо підійти до нього з добрим серцем – вода буде прозорою й лагідною. А якщо злобно подумати – вона збуриться, а в дзеркалі води можна побачити не лише своє обличчя, а й тінь старої Ганни...

Таким чином, назва села Залухів пов'язана характерним рельєфом та географічними особливостями місцевості.

село Занивське

У 1906 році Занивське було хутором Леликівської волості Ковельського повіту Волинської губернії. Тобто на початку XX століття це поселення мало статус хутору, що вказує на його невеликий розмір та сільськогосподарську орієнтацію [86].

Околиці села характеризуються мальовничими ландшафтами, лісами, луками та болотистими територіями. Найбільш визначною природною пам'яткою поблизу села є озеро Бронно. Воно має чисту воду і вважається одним із найкрасивіших водойм регіону. Озеро багате на рибу, що приваблює рибалок, а також є важливим осередком для водоплавних птахів та інших представників дикої природи.

Навколо Занивського простягаються ліси, які багаті на гриби, ягоди та лікарські рослини. Вони виконують не лише екологічну функцію, а й служать місцем відпочинку для місцевих жителів та туристів.

Територія села відзначається рівнинним рельєфом із невеликими підвищеннями [23]. Ґрунти тут здебільшого супіщані та дерново-підзолисті, що сприяє веденню сільського господарства, зокрема вирощуванню картоплі, зернових культур та кормових трав.

Назва села Занивське походить від слова «нива», що означає родюче поле. Оскільки ця місцевість була придатною для землеробства, поселення могло отримати назву, яка вказувала на його сільськогосподарську спрямованість.

Деякі краєзнавці припускають, що назва пов'язана з географічним положенням – поселення знаходилося за нивами, тобто за великими полями, що оточували його.

Оповідують, що колись тут жили люди, які займалися хліборобством і коли до них приходили мандрівники, вони запитували: «Де ви живете?» Місцеві відповідали: «За нивами». Так і закріпилася назва Занивське.

Легенда про край за нивами й озеро Бронно

Колись, багато століть тому, ця місцевість була справжнім раєм для хліборобів: родюча земля, широкі поля, що простягались до самого обрію, та чисте озеро, у водах якого відбивалося небо. Люди, які тут оселилися, були працьовитими, щирими та гостинними. Вони орали ниви від ранку до смеркання, сіяли пшеницю, жито та льон, а по неділях молилися біля джерела на березі озера Бронно, бо вірили, що там живе дух води, що оберігає їхні лани.

Одного разу до села прибули мандрівники – заблукали в полі, шукаючи притулку на ніч. Побачивши перші хатини, запитали в місцевого хлопця:

– Хлопче, скажи, де ти живеш?

– За нивами, – відповів той просто, витираючи піт з чола.

Мандрівники здивувалися: «За нивами – таке гарне й образне!» Згодом це слово почали повторювати все частіше, не тільки мандрівники, а й самі жителі. Так і закріпилася за поселенням назва Занивське – як спомин про ниви, які годували, давали життя і ховали в собі працю багатьох поколінь.

А озеро Бронно зберігає тишу й таємницю – кажуть, у найглибшому його місці досі видно старий кам'яний хрест, який поставили перші поселенці на знак подяки духам землі й води.

Таким чином, назва села Занивське пов'язана з географічним розташування, тобто за нивами.

село Заприп'ять

У 1906 році Заприп'ять був хутором Хотешівської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86]. Це свідчить про те, що на початку ХХ століття село було невеликим поселенням, яке належало до адміністративної одиниці – волості.

Поселення розташоване на лівому березі річки Прип'ять у мальовничому куточку регіону. Близькість до річки визначає природний ландшафт місцевості: тут є болотисті ділянки, луки та заплавні ліси, які здавна використовувалися для рибальства, полювання та випасу худоби.

Прип'ять, одна з найбільших річок Полісся, створює сприятливі умови для розвитку водної флори і фауни. Тут водяться щука, сом, лин, карась, а навколишні луки та ліси є прихистком для диких звірів – оленів, кабанів, лисиць, бобрів.

Назва села Заприп'ять безпосередньо пов'язана з географічним розташуванням села – «за річкою Прип'ять» [23]. Це топонімічна назва, яка вказує на місце поселення відносно річки.

Існує також переказ, що в давнину ця місцевість називалася просто «Заплави», адже землі були низинними й часто підтоплювалися під час весняних розливів. Згодом назва трансформувалася в Заприп'ять, бо село закріпилося саме на лівому березі річки.

Легенда про дівчину з заплав

Давним-давно, коли ще не було ні села, ні доріг, а тільки велика ріка й безкраї заплави, жила на лівому березі Прип'яті дівчина на ім'я Лада. Вона була донькою рибалки, знаного по всій окрузі, і мала незвичайний дар – розуміла голос води. Щовесни, коли Прип'ять виходила з берегів, вона могла передбачити, коли і де буде найбільший розлив, рятувала худобу, човни й навіть людей.

Одного року повінь була страшною – вода залила майже всі заплави, а люди покинули свої домівки. Але Лада залишилася. Вона піднялася на найвищу вершину й молилася духам води, просила зупинити негоду. І тоді сталося диво: вода раптово відступила, мов підкорившись голосу дівчини. На тому місці, де вона стояла, земля залишилася сухою.

Люди, повернувшись, побачили, що саме тут найкраще селитися – земля була вища, родючіша, не так підтоплювалася. Вдячні за порятунок, вони оселилися довкола, а місце це почали називати «Заплави», бо воно було по той бік розливів. Згодом, коли село зміцніло, а коли мандрівники запитували, де це, відповідали:

– Та там, за Прип'яттю.

Так назва «Заплави» перетворилася в Заприп'ять – на честь річки, заплав і, можливо, неznаної, але справжньої берегині – дівчини Лади.

Таким чином, назва села Заприп'ять вказує на його географічне розташування за річкою Прип'ять.

село Козовата

У 1906 році Козовата була хутором Леликівської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване в історичному районі Полісся, що відзначається ліистою місцевістю, болотами та заплавами річок. Поблизу розкидані невеликі озера і луки, які здавна слугували місцем випасу худоби.

Ґрунти тут торф'янисті та супіщані, що ускладнювало землеробство, але створювало чудові умови для розведення козлів і овець, що могло вплинути на формування назви села.

У давнину ця місцевість була відома великими пасовищами, де випасали кіз. Жителі сусідніх сіл називали цей хутір «Козовата», бо тут було багато кіз.

У місцевих легендах згадується, що колись цю територію називали Козовате Поле, оскільки тут випасали великі отари кіз. Згодом ця назва трансформувалася в Козовату й закріпилася як офіційна.

Деякі перекази розповідають, що першим поселенцем тут був козак на ім'я Козоват, який заснував хутір після повернення з походів.

Легенда про козака Козовата і поле кіз

Колись, у часи козацької слави, по довгих походах повертався до рідного краю старий козак на ім'я Козоват. Йому було вже чимало літ, шаблю тримати стало важче, а серце прагло спокою. Поблукавши степами, лісами й болотами, він натрапив на широке зелене поле, оточене гайками та невеликими пагорбами. А по тому полі гуляли отари диких кіз – жодного сліду людського життя.

Козакові сподобалося це місце. Він оселився на пагорбі, збудував собі курінь, приручив кілька кіз і почав господарювати. Люди з навколишніх сіл незабаром дізналися про новий хутір і почали казати:

– Іди на Козовате Поле – там козак Козоват живе, а кіз у нього – сила-силенна.

З роками до Козовата почали приходити інші: хто шукав свободи, хто втікав від панщини, а хто просто хотів тиші. І на місці самотнього хутора з'явилося село.

А назва «Козовата» залишилася – як згадка про безкраї пасовища з козами й про козака, що першим оселився тут, ставши для людей прикладом вільного духу.

Кажуть, коли ранком туман стелиться над полем, можна побачити, як сивий чоловік у шароварах веде отару до лісу – мовби сам Козоват досі стереже своїх кіз...

Таким чином, назва села Козовата може бути пов'язана як із природою, так і з історією козацтва.

село Малє Орїхове

У 1906 році Малє Орїхове було хутором Леликівської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості поблизу озера Орїхове, яке є його головною природною окрасою. Озеро відзначається чистою водою, багатою на рибу та оточене лісами, де ростуть дуби, граби та ліщина.

Місцевість має легко-хвилястий рельєф, характерний для Полісся, з численними болотистими ділянками та луками, які використовувалися для випасу худоби.

Назва села тісно пов'язана із селом Самари-Орїхові. Колись це було одним селом і мало назву «Орїхове», а село Малє Орїхове було хутором перед селом.

Назва села Малє Орїхове походить від назви озера Орїхове, адже саме поблизу цього водоймища і виникло поселення.

Також назва поселення може походити від слова «орїх» (горїх), від лісів, багатих на ліщину. У давнину навколо села росло чагарникове горїхове заростя, звідки мешканці збирали лісові горїхи.

У минулому у цій місцевості проживали ремісники, які обробляли горїхове дерево, роблячи з нього човни, ложки та інші дерев'яні вироби.

Слово «Мале» вказує на те, що село є меншою за розмірами територіальною одиницею, порівняно з іншими, більшими поселеннями в околиці, які могли носити схожі назви, наприклад, «Велике Оріхове».

Легенда про загублений горіх

Кажуть, що колись на місці, де тепер лежить озеро Оріхове, ріс густий ліс, у якому водилося багато диких горіхових дерев. Люди приходили сюди з далеких сіл, аби зібрати горіхи, адже вірили, що вони мають цілющу силу.

Одного разу маленька дівчинка на ім'я Мирослава загубила в лісі свій кошик із горіхами. Вона довго блукала, шукаючи його, аж раптом натрапила на чарівну галявину біля джерела. Звідти витікала чиста вода, а в повітрі пахло горіховим цвітом, хоч була осінь. Дівчинка сіла відпочити і заснула.

Коли вона прокинулась – лісу вже не було. На його місці блищало чисте озеро, а по той бік води з'явилися перші хати – люди казали, що це благословенне місце, бо тут земля родюча, а горіхи ростуть найбільші.

Село назвали Оріхове – на згадку про загублений кошик і диво, що перетворило ліс на озеро, а землю – на родюче поселення.

Кажуть, у найтихішу ніч, коли вітер завмирає, можна почути, як по озеру пливе човник, а в ньому – кошик із горіхами...

Таким чином, назва села Мале Оріхове пов'язана з назвою озера, біля якого воно розташоване.

село Межисить

У 1906 році Межисить був хутором Хотешівської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване у мальовничій місцевості Полісся. З північного боку його омиває озеро Оріхове, яке є не лише природною окрасою, а й важливим водоймищем для місцевих жителів. Озеро

багате на рибу, водоплавних птахів та лікувальні грязі, а навколишні луки здавна використовували для сінокосіння та випасу худоби.

Рельєф села рівнинний, із заболоченими ділянками та луками. Ліси, що оточують поселення, багаті на дуби, сосни та ліщину, а також дикорослі ягоди та гриби.

Село Межисить отримало свою назву завдяки його розташуванню на територіальному кордоні та межі. Слово «межа» вказує на місце, що визначає кордон, а частина «сить» має корені в старослов'янському слові, яке означало «мешкати» або «жити» [23].

Інше пояснення пов'язане із бортництвом. Колись у лісах навколо села було багато дуплистих дерев, у яких жили дикі бджоли. Мед, що збирали тутешні мешканці, називали «ситами». Через це поселення, яке розташовувалося «межи ситами» (тобто між місцями, де роїлися бджоли), отримало таку назву.

Легенда про Межу і Сить

У сиву давнину, коли навколишні землі ще не мали чітких меж, між двома князівствами простягалася велика долина. Люди обходили її стороною, бо вважали, що вона належить нікому – або ж усім одразу. Там не було ні замків, ні храмів, лише тиша, очерети та кристально чиста вода.

Один подорожній, якого звали Сит, ішов із далеких земель, шукаючи місце для спокійного життя. Побачивши цю долину, він зупинився, відчувши, що тут панує особлива сила. Він викопав криницю, збудував хатину і почав жити. Згодом до нього приєдналися й інші – люди, які втікали від війни, податків, сварок.

Але одного дня до долини прибули гінці з обох князівств і почали сперечатися, кому належить ця земля. Сит вийшов до них і сказав:

– Якщо вже ця земля є між вашими володіннями – то хай буде Межисить – місцем, де між межами люди живуть у злагоді.

Князі здивувалися мудрості простого чоловіка і, за словами літописців, відтоді ця земля стала нейтральною, мирною оселею – селом Межисить.

Кажуть, якщо зупинитися на старій межі в ніч повного місяця, можна почути голос Сита, який шепоче: «Живіть у мирі між межами»...

Таким чином, назва села Межисить пов'язана із його розташуванням на межі.

село Під'язівні

На жаль, точна дата заснування села Під'язівні залишається невідомою, оскільки в доступних джерелах така інформація відсутня. Відомо, що село входило до складу Самарівської сільської ради, яка була утворена у 1947 році [86]. Однак це не обов'язково свідчить про час заснування самого села, оскільки воно могло існувати задовго до цієї дати.

Поселення розташоване в межах Поліської низовини, оточене густими лісами та луками. На північній околиці знаходиться мальовниче озеро Лука, яке є важливою природною пам'яткою. Воно відоме своєю чистою водою та багатою фауною – тут водяться рідкісні види птахів і риби. Місцевість довкола села болотиста, з численними струмками, що впадають у більші водойми.

Село розташоване «під» селом Язавні, від чого і пішла назва.

Назва села Під'язівні може походити від слова «яз», адже у давнину так називали особливий вид загороди для ловлі риби. Озеро Лука та навколишні водойми були багаті рибою, тож місцеві рибалки могли використовувати такі пастки. Назва означала б «місце під язами».

Є версія, що назва пов'язана з особливістю рельєфу: вузька ділянка між водоймами нагадувала язик землі, що простягався в болота.

Назва може мати топографічне походження. «Під» в назві може вказувати на розташування села біля певного географічного об'єкта чи природного утворення, наприклад, біля озера, а «язівні» може бути похідним від стародавнього слова або назви, пов'язаної з місцевими назвами або родовими прізвищами, характерними для цього регіону [23].

Існує переказ, що тут колись жив могутній старійшина Яз, а його родові угіддя називали «під Язові» або «під Язівні».

Легенда про дві сестри: Язавня і Під'язівня

Колись-колись, у тих краях, де нині простягаються два села – Язавні та Під'язівні, жили дві сестри. Старшу звали Язава, а молодшу – Підзава. Язава була горда, жила на пагорбі, звідки видно було далечінь, а Підзава – скромна й лагідна, мешкала нижче, біля тихого озера Лука, де вода дзеркальна, мов душа її.

Одного разу у ці краї прийшла велика злива, річки вийшли з берегів, а вітер лютував. Люди з Язавні шукали порятунку. І тоді Підзава, не вагаючись, відчинила двері своєї оселі всім, хто втікав від негоди. Її гостинність урятувала багатьох.

Коли буря стихла, старші селяни сказали:

– Оця низова долина, де Підзава оселилась, стала порятунком для всіх. Назвемо це місце Під'язівнею – бо розташоване під Язавнею, а серце його таке ж широке, як озеро Лука.

Кажуть, що й нині озеро Лука світиться на світанку особливим світлом – наче дякує за доброту тієї, чия душа назавжди залишилася у цих водах.

Таким чином, назва села Під'язівні відображає тісний зв'язок з селом Язавні, біля якого воно розташоване.

село Почапи

У 1906 році Почапи були хутором Великоглушанської волості Ковельського повіту Волинської губернії. До 1946 року село називалося Залухівські Почапи [86].

Поселення розташоване на Поліській низовині, характерній заболоченими луками, численними озерами та густими лісами. Поблизу села протікає річка Прип'ять, яка здавна була важливою водною артерією, що сполучала місцеві поселення з великими торговими шляхами. Завдяки багатству водних ресурсів у цій місцевості добре розвивалися рибальство, мисливство та бортництво.

Село Почапи отримало свою назву через те, що воно розташоване на початку лісистій місцевості. Назва походить від слова «початок», що вказує на місце, яке знаходиться на межі або на старті лісової території.

Село було засноване саме на тому місці, де лісова зона починається або де починалися лісисті простори, які поступово розширювались в околицях.

Легенда про лісовий початок

Давним-давно, коли над Прип'яттю ще ходили тумани, а ліси були густі, непролазні, страшні, в ті місця забрів подорожній. Йшов він довго – полями, долинами, болотами, аж поки не дістався до краю великого лісу. Зупинившись, глянув уперед – перед ним відкривався темний, дикий бір. За спиною – безкраї простори, а попереду – невідомість.

Подорожній прошепотів:

– Тут початок. Тут і збудую хату. Почапаю собі далі вже згодом...

Він зрубав кілька дерев, спорудив невелике житло і залишився жити. Потім прийшли інші – втікачі, мандрівники, шукачі спокою. Вони казали:

– Ми йдемо «до Почапа», бо він перший тут оселився. А з часом поселення назвали Почапами, бо звідси люди почапували в глибини лісу, на пошуки дичини, меду, дерева.

Кажуть, коли стоїш на узліссі поблизу села й вдивляєшся в старі дуби, то можна почути шелест, що ніби шепоче: «Звідси все починається...».

Таким чином, назва села Почапи відображає природні особливості та географічне розташування села, яке стало початковим пунктом або воротами в глибші лісові райони.

село Самари-Оріхові (Оріхово)

В 1906 році зафіксовано хутір Оріхово Леликівської волості Ковельського повіту [86].

Село оточене мішаними лісами, де росте багато ліщини, сосен і дубів. В лісах можна знайти гриби, ягоди та лікарські рослини. Є болотисті місцевості, які типові для Поліського краю.

У селі піщані та супіщані ґрунти, характерні для волинського Полісся. Рельєф рівнинний, з невеликими підвищеннями біля водойм.

Озеро Оріхове – основна природна окраса села. Має чисту воду та гарні мальовничі береги. Озеро є місцем відпочинку та рибальства.

Назва села походить від двох основних елементів: «Самари», що вказує на історичний зв'язок із сусіднім селом Самари, яке має давнє походження та згадується ще в документах XVI століття. «Оріхові» – пов'язане з назвою озера Оріхове.

Легенда про Оріхову дівчину та озеро

Колись на місці нинішнього села Самари-Оріхові росли густі ліси, а в їхній тіні ховалося озеро з кришталево чистою водою. Його береги були вкриті дикими оріховими деревами, які щедро рили щороку. Люди вірили, що ці горіхи – не прості, а зачаровані.

У ті часи в лісі жила дівчина на ім'я Оріяна. Вона збирала горіхи й лікувала людей настоями з їхніх листків. Її називали Оріховою дівчиною. Кажуть, вона розмовляла з озером, а вода завжди піднімалась чи вщухала разом із її настроєм.

Але одного разу чужоземний князь, почувши про її красу, захотів забрати Оріяну в свій палац. Вона відмовила. У гніві він наказав зрубати горіховий гай. Та щойно перша сокира торкнулася стовбура, здійнявся вітер, затремтіла земля – і гай разом із князем затягло в озеро.

Люди кажуть, що з того часу кожної осені на воді озера з'являються золоті горіхи – як пам'ять про дівчину та її чарівну силу. А село, що виникло поблизу, назвали Оріхово, а згодом – Самари-Оріхові, щоб віддати шану і старому імені, і духу тієї, що жила в лісі.

Таким чином, назва села Самари-Оріхові відображає географічне розташування та природні особливості села.

село Теробовичі

У 1906 році Теробовичі були хутором Гірниківської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86]/

Головною природною окрасою села є озеро Теробовичі, яке знаходиться поблизу села. Мальовнича водойма оточена лісами та луками, що робить місцевість особливо привабливою для мандрівників

та рибалок. Озеро має чисту воду та багате на рибу, а його околиці – місце зростання лікарських рослин і мешкання водоплавних птахів.

Назва села Теробовичі походить від старослов'янського кореня «тереб», що має значення «перерізати», «порубати» або «вирубувати» [23]. Теробовичі можна трактувати як «місце, де вирубували ліс», або «поселення нащадків того, хто вирубував ліс». Також колись плели кошики, ніби «теребили» в руках, звідси і пішла назва села.

Проте, назва села Теробовичі виникла від назви озера Теробовичі, яке розташоване неподалік. Село утворилося на його берегах і саме озеро стало основним орієнтиром при визначенні назви поселення. Це природне утворення вплинуло на розвиток села, зокрема на рибальство та водні ресурси, що були важливими для місцевих жителів.

Легенда про озеро Теробовичі

Колись на місці села була глибока долина, заросла очеретом і лозами. В ній жила самотниця на ім'я Тереба. Люди з довколишніх поселень розповідали, що вона знала мову трав, води й вітру. До неї приходили ті, хто шукав зцілення, правди чи поради.

Тереба мала дивний дар – вона могла викликати дощ або втихомирити бурю. Але найбільше її любило місцеве джерело. Вода з нього була солодка й чиста, а щоночі навколо нього лунали пісні – мов сама земля співала їй подяку.

Одного року настала страшна засуха. Поля вигорали, річки міліли, худоба гинула. Люди прийшли до Тереби з проханням врятувати край. Вона пішла до джерела і молилась три дні й три ночі. На світанку четвертого дня із землі вирвався потужний струмінь води, затопив долину і утворив озеро.

Тереба зникла – кажуть, вона злилася з водою, стала його духом. А на тому місці виросло село, яке назвали Теробовичі – на честь мудрої жінки, що врятувала землю.

І досі, вночі біля озера, чути ніжний шепіт – ніби хтось співає давню пісню води.

Таким чином, назва села Теробовичі пов'язана з назвою озера, біля якого воно виникло.

село Хабарище **(Вольки, Вульки Щитинської, Михалин)**

Вперше Хабарище згадується в письмових джерелах у 1839 році, як панський фільварок, хоча у XIX столітті село часто фіксувалося в метричних книгах під іншими назвами: Вольки (або Вульки Щитинської – за назвою сусіднього села), Михалин (перша письмова згадка 1845 року) [86].

Поселення розташоване на північному березі озера Волянське у мальовничій місцевості, що входить до складу Залухівського заказника. Завдяки болотистим берегам, густим лісам та численним водоймам, ця територія зберегла первозданну природу, багату на рідкісні види флори та фауни.

Назва села Хабарище може мати кілька версій походження. Одна з можливих етимологій пов'язана зі словом «хабар», що в давнину могло означати не лише підкуп, а й дарунок або данину. Ймовірно, це місце могло бути територією збору податків або данини з місцевих жителів ще в княжі часи.

Інша версія може стосуватися старослов'янського слова «хабари», що означало багатство або здобуту здобич, що вказує на можливе поселення мисливців чи рибалок [23].

Раніше село мало інші назви – Вольки, Вульки Щитинської, Михалин, що можуть вказувати на історичні зміни власників або адміністративний поділ території.

Легенда про хабара і Волянське дзеркало

У давнину місце, де нині розташоване село Хабарище, було відомим серед мандрівників і мисливців. На північному березі великого й глибокого озера Волянського стояла корчма, в якій часто зупинялися шляхтичі, що йшли лісами до кордону. Та місцеві знали цю місцину не тільки через озеро.

Кажуть, що неподалік у лісі жила стара ворожка, яку звали Михалина. Вона була не бідна – їй за поради приносили «хабари» – дари: шкури, мед, срібло, а іноді й золоті монети. За ці хабари вона допомагала: одних захищала від лиха, інших спрямовувала на шлях

удачі, а ще іншим – вказувала місце в лісі, де можна знайти старовинні скарби.

Одного разу місцевий пан послав слуг, щоб забрати Михалину – мовляв, вона збагачується на людських бідах. Але коли ті прийшли, старої вже не було – тільки глибока яма, повна води, з якої народилося нове джерело, що впадало до Волянського озера.

З того часу місце стали називати Хабарище – за згадкою про хабари, які приносили ворожці, і за таємничу історію про воду, що забрала її до себе.

А вночі в озері можна й досі побачити, як у його дзеркальній тиші блимає світло – ніби хтось і досі прийшов із хабаром за правдою.

Таким чином, назва села Хабарище відображає важливу роль цього поселення як місця обміну, торгівлі або виконання певних соціальних обов'язків у минулі часи.

село Щитинська Воля (Вулька-Щитинская)

Перша писемна згадка про село Вулька-Щитинская датована 1839 роком [86].

Поселення розташоване поблизу озера Волянське, у мальовничій місцевості із густими лісами, заболоченими низинами та багатою природною фауною. Входить до складу Залухівського заказника, що є частиною екологічної системи Полісся.

Озеро Волянське має історичне значення, оскільки здавна слугувало місцевим жителям джерелом рибальства, а також було прихистком для втікачів під час воєн та нападів ворогів.

Назва села Щитинська Воля походить від двох частин: Щитинська – від сусіднього села Щитинь, що, можливо, отримало свою назву через захисні фортифікації або щільні ліси, які слугували природним щитом. Воля – у давнину означало «вільне поселення», де жили селяни, які не були кріпаками.

Згідно з легендою, в селі Щитинь жив пан, який, в нагороду за вірну службу, звільнив одного з кріпаків. Проте єдина умова отримання волі полягала у тому, що він мав переселитися в дрімучий ліс. Згодом

на цьому місці почали оселятися інші люди, так виникло село, яке отримало назву Щитинська Воля – тобто земля вільних людей.

Легенда про волю в дрімучому лісі

Колись давно, в селі Щитинь, жив могутній пан. Він був суворий, але справедливий, тримав під своєю владою чимало кріпаків. Серед них вирізнявся один чоловік – молодий, розумний і працьовитий. Його звали Остап. Він ніколи не нарікав на долю, працював чесно і віддано, рятував масток під час пожежі, навіть врятував панового сина від вовка в лісі.

За всі ці заслуги пан вирішив подарувати Остапові найцінніше – волю. Але з однією умовою:

– Не можеш ти жити поміж кріпаками, якщо став вільним. Йди в той далекий дрімучий ліс, що за болотом. Там собі нове життя побудуй. Якщо зможеш вижити – буде там твоя Воля.

Остап зібрав свої речі, дружину й дітей, вирушив у той ліс, який місцеві боялися навіть удень. Але він був упертий. За кілька років вирубав частину лісу, збудував хату, господарство, а за ним почали приходити інші вільні душі – ті, хто прагнув життя без панів і пут.

Так на межі диких лісів і щитинських земель з'явилося нове поселення, яке назвали Щитинська Воля – на честь села, звідки вийшов вільний чоловік, на знак того, що тут, серед гущавини, народилася воля.

Кажуть, що в найстарішій хаті на околиці села досі стоїть різьблений дубовий щит – на згадку про те, що справжня воля виборюється не мечем, а працею й відвагою.

Таким чином, назва села Щитинська Воля вказує на певне географічне та історичне значення місцевості.

село Язавні (Язовлі)

У 1906 році Язавні (також відоме під назвою Язовлі) було хутором, що входив до складу Леликівської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване в межах Поліської низовини, яка характеризується болотистими землями, густими лісами та численними водоймами. Поблизу села є невеликі озерця, заболочені території та заплави, що можуть бути залишками давніх русел річок.

Село оточене мішаними лісами, типовими для Полісся, де ростуть сосна, дуб, береза, ялина та осика. Ліси були важливим джерелом будівельних матеріалів, грибів, ягід і дичини.

Переважають супіщані та піщані ґрунти, характерні для волинського Полісся, що менше підходять для хліборобства, але сприятливі для вирощування льону, картоплі, жита.

Назва села Язавні має кілька можливих пояснень, що збереглися в народних переказах. За однією з версій, у давнину на цій території росло багато дерев в'язів, тому поселення могло отримати назву саме від них.

Інший переказ говорить про те, що місцевість була заболоченою, а коли люди проїжджали тут возами, вода доходила майже до самих возовень – частини воза. Через це люди почали називати місце «В'язовні», а згодом ця назва скоротилася до Язавні.

Існує також розповідь, що у водоймах, які оточували село, водилася риба, яку називали в'язиками. Від назви цієї риби і могло піти ім'я села.

З плином часу назва трансформувалася і закріпилася в тому вигляді, в якому ми знаємо її сьогодні – Язавні.

Легенда про води, в'язи і в'язиків

Дуже давно, коли землі ці ще не знали меліорації, а болота простягались на кілометри, була тут лише невелика підвищеність – острівцець посеред водяної стихії. Мандрівники, що зупинялись тут, розповідали одне й те ж саме: колеса возів тонули у воді до самих возовень, а коні спотикались на вузьких греблях з хмизу. Так і казали: «Доїхали аж до В'язовень!» – мовляв, далі – суцільна вода.

Але не тільки вода панувала в цих краях. По берегах боліт та на височинах росли кремезні в'язи, що здіймалися над болотами, ніби вартові. Під їх кронами ховалися люди від злив, а їх деревина слугувала будівельним матеріалом для перших хат.

Та найбільшою дивовижею були в'язики – рідкісна болотна риба з сріблястими боками, яку ловили старі рибалки. Їх виловлювали у

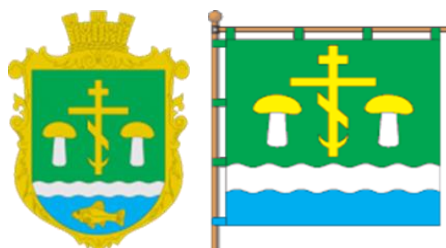
плетених кошах. В народі ходили перекази, що хто з'їсть в'язика – той буде щасливий цілий рік.

Час минав. Люди оселилися тут, збудували хати, окультурили землю, але назву своєї оселі не забули. Вона зберегла в собі пам'ять про глибокі води, про могутні в'язи і дивовижну рибу. Так село й стали називати – спочатку В'язовні, потім Язовні, а згодом – Язавні.

Кажуть, якщо тихо пройти болотяною стежкою восени, то й нині можна почути, як вітер шепоче крізь дерева: «В'язи... в'язики... Язавні...»

Таким чином, назва села Язавні пов'язана з природними особливостями місцевості: заболоченими землями, деревами в'язами або рибою в'язиком, що колись водилася у місцевих водоймах. Усі ці версії свідчать про тісний зв'язок села з водою, лісом і навколишнім природним середовищем, що вплинуло на формування його назви.

3.4.19. *Сереховичівська територіальна громада*

Утворена 12 липня 2017 року шляхом об'єднання Сереховичівської, Синівської та Солов'ївської сільських рад (рис. 3.39).

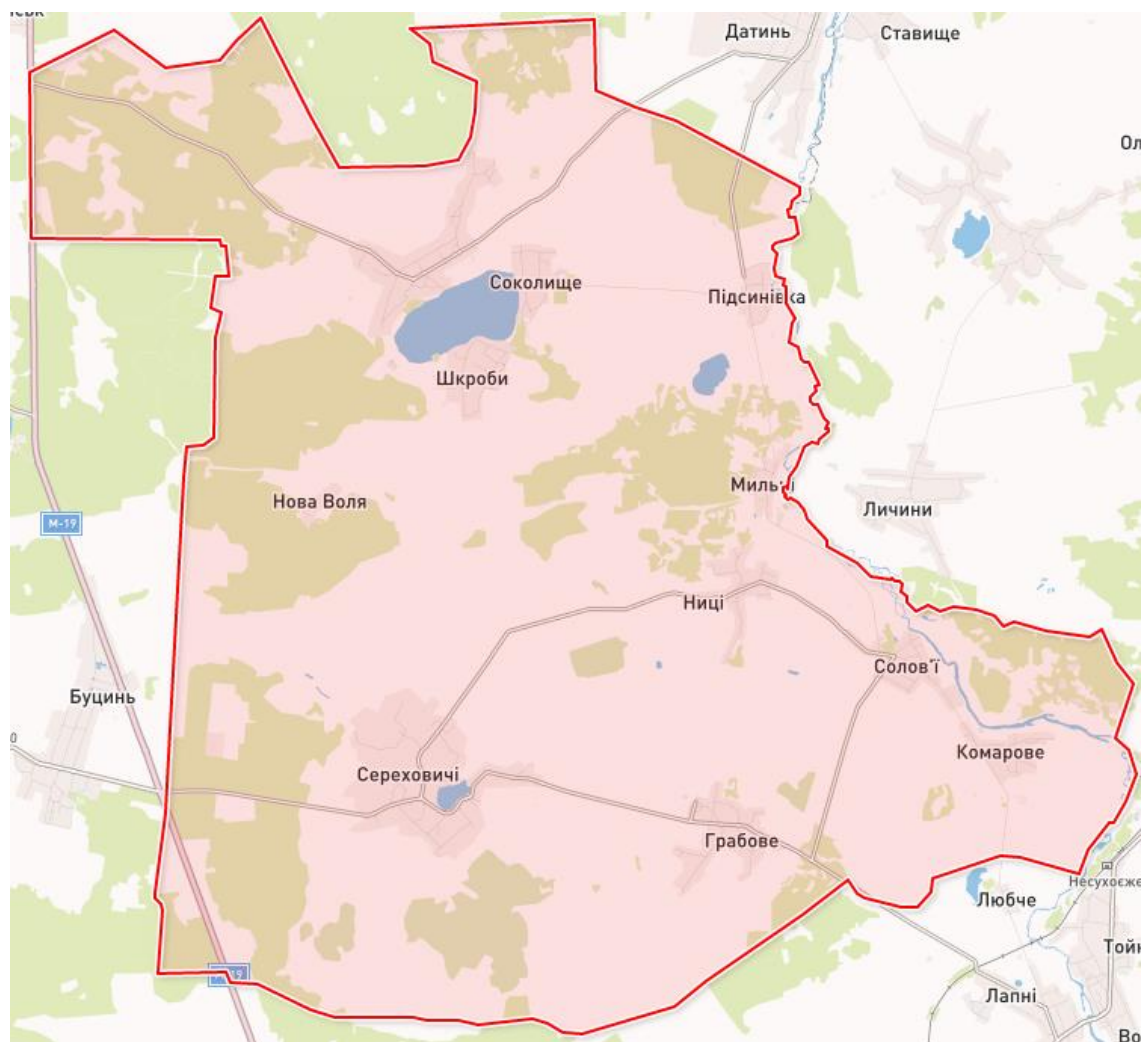
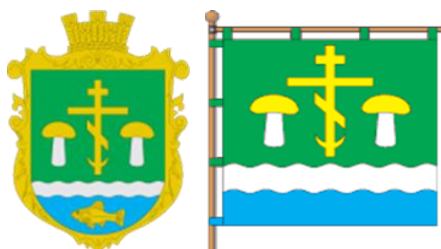

Рис. 3.39. Картосхема Сереховичівської територіальної громади [46]

До складу громади входять 11 сіл: Грабове, Комарове, Ниці, Нова Воля, Сереховичі, Синове, Соколище, Солов'ї, Підсинівка, Мильці та Шкроби (рис. 3.39).

село Сереховичі

Перша писемна згадка про село Сереховичі датована 1502 роком [86].

Візитівкою села є озеро Серах, на трьох берегах якого розкинулося поселення. Озеро має мальовничі береги, багаті на густі ліси та болота, а його води здавна були джерелом риби та прісної води для мешканців.

Колись ця місцевість була частиною стародавніх лісових масивів, якими користувалися місцеві мисливці та рибалки. Неподалік озера знаходяться родючі ґрунти, що дозволяли людям займатися землеробством, а навколишні ліси – полюванням і бортництвом (збиранням дикого меду).

Назва села Сереховичі походить від назви озера Серах, біля якого воно розташоване [4]. За однією з версій, саме слово «Серах» може мати давньослов'янське або балтійське походження та означати «місце, де сходяться води» або «болотиста місцевість» [23].

Згідно з іншою гіпотезою, назва озера пов'язана з міфічним охоронцем вод – духом Серахом, який, за переказами, мешкав у його глибинах і стеріг озеро від злих сил.

Легенда про Серахового Вартового

Давно, ще за часів великого князівства, коли село Сереховичі тільки починало зростати на трьох берегах прекрасного озера Серах, місцеві мешканці вірили, що саме озеро – не просте. Воно глибоке, мов сама пам'ять землі, і тихе, мов задума великого духа.

Жив у тому озері дух-охоронець – Сераховий Вартовий. Люди казали, що він був створений із сліз стародавньої волинської князівни,

яка втопилася в озері, рятуючи коханого від переслідування. Її душа злилася з водою, саме з того часу озеро почало шепотіти ночами.

Сераховий Вартовий мав вигляд високого чоловіка, з довгим сріблястим волоссям, яке тягнулося за ним, як водорості. Його очі світилися синім вогнем, а в руках він тримав тризуб, витесаний з кришталю дна.

Однієї весни на село насунула страшна загроза – чужоземці, що блукали болотами, шукали легку здобич. Вони хотіли спалити село і забрати худобу та дівчат. Люди звернулися до Вартового, поставивши на березі три вогняні смолоскипи – по одному на кожен берег, як знак прохання про захист.

У ніч, коли ворог наблизився до Сераховичів, озеро почало вирувати. Вода здійнялася вгору стіною, а з неї вийшов Сераховий Вартовий. Він підняв тризуб – і з неба вдарила блискавка. Земля затремтіла, дерева гнулися, мов уклін перед стародавньою силою. Чужинці втекли в паніці, а ті, хто осмілювався ступити в село – зникли без сліду, мов їх забрала сама глибина.

Відтоді кожного року у травні мешканці Сераховичів влаштовували Тиху ніч – свято без голосів, без музики, лише зі світлом трьох вогнів на березі. Вони дякували Сераховому Вартовому за захист, а діти тихенько кидали у воду квіти та медові пряники – улюблені ласощі духа озера.

Кажуть, що досі, вночі, коли місяць повний, можна побачити, як посеред озера з'являється срібна постать із тризубом у руках. І якщо вона стоїть мовчки – все буде добре. А якщо вода почне хвилюватися без вітру – чекай змін.

Таким чином, назва села Сераховичі тісно переплелася з озером Серах, на берегах якого виникло поселення.

село Грабове

Перша писемна згадка про село Грабове датована 1545 роком [86].

Поселення знаходиться в мальовничій місцевості, оточений густими лісами, багатими на граби, дуби та сосни.

Поруч із селом протікають невеликі річки та струмки, що здавна забезпечували місцевих жителів водою та сприяли розвитку рибальства. Крім того, в околицях є болотисті угіддя, де ростуть цілющі трави та ягоди, а також зустрічаються дикі тварини.

Назва села Грабове безпосередньо пов'язана з грабовими лісами, які оточували поселення ще з давніх часів [23]. Граб – міцне та довговічне дерево, що символізує силу й витривалість.

За іншою версією, колись у цих місцях мешкало багато майстрів, які займалися обробкою грабового дерева, виготовляючи колеса, дерев'яні частини возів, сільськогосподарські знаряддя та навіть зброю. Через це село отримало свою назву.

Легенда про Грабовий Хрест

Було це ще за давніх княжих часів, коли замість сіл по волинських землях тяглися непрохідні ліси та болота. На місці, де нині стоїть село Грабове, росли старезні грабові гаї – такі густі, що навіть сонце не могло пробитися крізь їхні крони.

У тому лісі жила дівчина на ім'я Лада. Вона була донькою травниці і славилась красою та добрим серцем. До неї зверталися всі – за зіллям, за порадою. Та одного разу до гаю прийшов чужинець – втомлений воїн, що тікав від війни. Лада вилікувала його рани, між ними спалахнуло кохання.

Та не всі раділи цьому. Лісовий дух, якого звали Хрестовик, давно жив у грабовому гаю. Він вважав Ладу своєю нареченою, бо вона народилася в лісі, під грабовим деревом, під час грози. Коли дух дізнався, що дівчина покохала смертного, його серце наповнилось гнівом.

У найтемнішу ніч року, коли місяць зник з неба, Хрестовик викрав Ладу й замкнув у старому дуплі грабового дерева, залявши її душу навіки мовчати. Селяни, що вже почали оселятись біля гаю, чули, як ліс стогнав і плакав. Тоді один старий монах, мандрівник з Києва, поставив на узліссі дерев'яного хреста й молився сім ночей без зупину.

На сьомий день хрест заяснів, закляття було зняте. Дух розтанув у тумані, а на тому місці, де стояв хрест, люди побудували перші хати. Так і виникло село – Грабове, на честь гаю, де заклали перший хрест.

Кажуть, якщо в ніч на Купала прийти до старого грабового лісу й доторкнутися до одного-єдиного дерева з вигнутим, хрестоподібним гіллям – можна почути, як шепоче Лада. А якщо з чистим серцем загадати бажання – вона його здійснить.

Таким чином, назва села Грабове походить від грабових лісів, що колись вкривали цю місцевість.

село Комарове

Перша писемна згадка про село Комарове датована 1540 роком [86].

Поселення розташоване на берегах річки Турія – однієї з найбільших річок регіону. Її численні затоки та заболочені береги сприяють різноманіттю дикої природи, особливо водоплавних птахів, риб та комах.

Місцевість довкола села представлена луками, лісами та болотистими ділянками, що здавна робило Комарове привабливим для мисливців, рибалок та пасічників. Завдяки родючим ґрунтам, тут розвинуте землеробство та скотарство.

Назва села Комарове пов'язана з великою кількістю боліт та вологих лук, що приваблювали хмари комарів.

За народними переказами, коли перші поселенці вирішили заснувати тут село, вони стикнулися з навалою комах, що надокучали як удень, так і вночі. Попри це, родючі землі та багатство річки Турія змусили людей залишитися, а поселення отримало свою назву – Комарове.

Існує й інша версія: назва могла походити від імені чи прізвища перших мешканців села – приміром, рід Комарів, які оселилися тут і дали назву місцевості.

Легенда про Комарового Духа

Дуже давно, ще тоді, коли річка Турія текла дикими просторами, вкритими очеретами та лісами, група відважних родин вирішила оселитися на її берегах. Земля тут була щедра: чорна, родюча, вода –

чиста, риба ловилася щедро, птахи співали зранку до вечора. Здавалося – рай на землі.

Але щойно перші хати почали зводити – налетіла на поселення навала комах. Комарі були скрізь. Вони дзижчали вдень і вночі, залазили в хати, жалили худобу, пили кров з людей. Люди виснажувались, хворіли, діти плакали ночами. Селяни вже хотіли полишити цю землю.

Одного старого вечора, коли сонце ховалося за Турію, до ватри підійшов дивний дідусь. У білому, з мішечком на плечі, з очима, мов дзеркала. Він сказав:

– Не земля вас мучить, а її дух. Колись тут жив Комар – не просто комаха, а лісовий дух, якого прогнали, спаливши його улюблене болото. Тепер він мстить.

Селяни спитали:

– Як його втихомирить?

Старий відповів:

– Побудуйте на цьому місці храм, а в центрі – камінь з краплею вашої крові, щоб дух знав: ви з цією землею поєднані навіки.

Так і зробили. Наступного ранку принесли камінь, окропили його краплинами з кожної родини й встановили в центрі поселення. Над ним збудували маленьку дерев'яну каплицю. Тієї ж ночі вперше не чути було жодного дзижчання.

І відтоді село почало жити мирно. Комарі не зникли зовсім, але стали звичайними – не лютими, як раніше. А село назвали Комарове – не як прокляття, а як згадку про давню боротьбу з духом і про примирення з землею.

Кажуть, що нині, якщо прийти на берег Турії в ніч перед Іваном Купалом, можна побачити старого діда, що бреде берегом із мішечком – той самий, що колись навчив селян, як жити з природою в злагоді. А під каменем у центрі села досі зберігається перша обітниця на вірність цій землі.

Таким чином, назва села Комарове походить від комарів, що влітку роються над болотами, або ж від першопоселенців.

село Мильці

Перша писемна згадка про село Мильці датована 1537 роком [86].

Поселення колись було містечком, розташованим над берегами річки Турія – однієї з головних водних артерій регіону, яка впадає у Прип'ять.

Береги Турії в околицях села багаті на луки, болота та ліси, що здавна робило це місце привабливим для рибалок, мисливців та скотарів. Ґрунти довкола Мильців родючі, що сприяло розвитку землеробства.

Відоме село також тим, що у XVII столітті тут було засновано православний Мильцівський монастир, який відігравав важливу роль у релігійному житті регіону.

Назва села Мильці походить від давнього промислу – вироблення миловарних продуктів.

Давньоруське слово «мильця» означало низьке болотисте місце, що характерно для місцевого рельєфу [23].

Легендарна версія назви може походити від слов'янського «миля», що означало міру довжини. Нібито саме тут місцеві купці та мандрівники відміряли певну відстань на своєму шляху через Волинський край.

Легенда про Міру Часу і Милість Води

Колись, у далекі століття, коли річка Турія ще вільно розливалася серед диких лугів і густих лісів, на її високому березі стояло невелике, але жваве містечко. Його називали Мильці – за миловарів, що тут варили запашне мило з трав, попелу та сала. Але старі люди казали, що справжня назва пов'язана не лише з промислом, а з часом і шляхом.

Згідно з легендою, ще до заснування монастиря, тут проходив важливий торговий шлях, що з'єднував північну Волинь із Поділлям. Купці й мандрівники часто губилися серед полів і лісів, тож вирішили встановити на березі Турії кам'яну «м'лю» – особливий знак, що позначав міру довжини – слов'янську «милю». Це був орієнтир, від

якого відмірювали відстань до інших міст. Хто проходив ту мѣлю – той казав: «Я вже в Мильцях».

Але був у тому місці й інший знак – святий. На вершині пагорба, де колись стояло поганське капище, з'явилося ченцю-подвижнику видіння – Богородиця з оливковим деревом у руках. Вона сказала:

– Тут буде місце, де час зупиняється. Милість води й молитва очистять душу кожного, хто шукає миру.

Так виник православний Мильцівський монастир, де, за переказами, вода з криниці мала силу зцілення, а мило, виготовлене за монастирським рецептом, не лише мило тіло, а й знімало злий дух.

Сюди приходили не тільки хворі, а й ті, хто заблукав – у дорозі, в житті, у вірі. Монахи казали:

– Тут відмірюється не відстань, а душа.

З того часу Мильці – не просто назва. Це місце, де сходяться шляхи, зупиняється час, починається очищення – від земного бруду і духовного смутку.

Кажуть, якщо в туманний ранок стати на старому монастирському подвір'ї та мовчки вдивлятися в річку, можна побачити, як по воді пливе срібна лінія – як давня міра, що веде до правди.

Таким чином, назва села Мильці пов'язана з ремеслом місцевих жителів.

село Ниці

Перша писемна згадка про село Ниці датована 1537 роком [86].

Навколо села простягаються луки, ліси та болотисті місцевості, що здавна приваблювали людей для ведення землеробства, рибальства та мисливства.

Територія села має рівнинний ландшафт, а поблизу зустрічаються невеликі озерця та джерела, що додають місцевості мальовничості.

Назва села Ниці може походити від місцевості, адже слово «ниці» може походити від староукраїнського «низина» або «ниці землі», що вказує на розташування села у низовині біля річки Турія.

Старослов'янське слово «ницяти» означало «нахилятися, падати», що могло пов'язуватися або з природним рельєфом, або з місцевими повеннями, коли вода розливалася та «падала» на низовинні території [23].

Легендарна версія назви свідчить про те, що колись тут мешкали дуже скромні, «ниценосні» (покірні) люди, яких так і називали – «ниці».

Легенда про Покірне Серце і Силу Тиші

Давно-давно, коли ще не було чітких меж і великі ріки вільно змінювали свої русла, на березі Турії, в самій низовині, жило невеличке плем'я – люди спокійні, некрикливі, скромні. Вони не будували високих веж, не шукали золота, не йшли на війну. Вони жили просто: обробляли землю, ловили рибу, молились у тиші.

Про них говорили – «ниценосні», тобто ті, хто несе низько голову, не з приниження, а з покорі й мудрості. Вони знали: той, хто не кричить, краще чує серце.

Якось Волинську землю охопила велика війна – князі змагались між собою, війська палили села, забирали худобу, гнали в неволю людей. Горді міста падали, укріплені замки згорали дотла. Але до тієї низовини ніхто не дійшов.

Кажуть, одного разу одне з військ зупинилося на пагорбі над річкою, готуючись спуститися в долину, але раптом побачили дивне: над селом стояв густий туман, з якого ніщо не проглядалося. Коли пробували ступити вниз – губили шлях, починали сварки між собою, тому повертали назад, ні з чим.

То був захист. Стара легенда стверджує, що Турія благословила цих людей за їхню покору, покрила село невидимим щитом – не з меча, а з молитви.

Після війни, коли решта земель ще довго страждала, у тій долині життя знову розквітло. Люди почали казати: «Низько вони ходять, але високо стоїть їх дух. Вони – ниці, але Бог їх бачить першим».

Так і залишилась назва – Ниці.

І нині, коли минаєш це село, здається, що тут час іде повільніше, а річка Турія тече м'якше. Старі кажуть: «Тут не кричать – тут чують».

Таким чином, назва села Ниці може походити від природного низовинного розташування та покорності людей.

село Нова Воля (Божеволя)

Село Нова Воля відоме під різними назвами. У 1906 році воно було відоме як Божеволя і входило до складу Несухойської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване у мальовничій місцевості регіону. Поруч протікають малі річки та струмки, що впадають у більші водні артерії регіону.

Тут багато боліт, лісів і луків, що здавна слугували прихистком для місцевих жителів та місцем ведення традиційних промислів – мисливства, рибальства та бортництва.

Божеволя – назва, що існувала ще у XIX – на початку XX століття. Деякі дослідники припускають, що вона могла мати такі корені: від польського *Boża Wola* – «Божя Воля», що могло означати, що це поселення з'явилося з волі Божої або мало релігійне значення та від народного переосмислення слова – можливо, в цій місцевості селилися вільні люди, які втікали від кріпацтва чи утисків панів [38].

Нова Воля – назва, яка закріпилася у 1939 році. Це могло бути пов'язано зі змінами адміністративного устрою або з бажанням підкреслити оновлення села після соціальних і політичних трансформацій.

Легенда про Божеволю

Колись, у часи, коли по волинських лісах ще ходили татари, а села палали мов свічки, була тут лише пустка – темний ліс і багнисте болото. Та одного разу прийшли сюди втікачі – люди, яких вигнали з їхніх домівок, які втратили все: дім, рідню, надію. Вони були, як казали, трохи «не при собі» – бо хто ж іще піде жити туди, де земля трясє, а вовки виють ночами?

Сусідні селяни насміхались:

– Он ті з Божеволі!

– Хто добровільно йде в такі хащі – або безумець, або святий.

Та ті люди мали інше бачення. Вони вірили, що саме в дикому краю, де нема людського порядку, можна віднайти волю – Божу волю, а не князівське право. Вони поставили хрест на узліссі й промовили:

– Якщо Бог хоче, щоб ми тут жили – то житимемо. Якщо ні – хай забере нас водою, вогнем або тінню.

Минув рік. Потім другий. Село не лише вижило, а й зацвіло. Земля, хоч і болотиста, давала врожай. Вода – цілюща. Люди з часом почали приходити до Божеволі за порадою, за зціленням, за молитвою.

І тоді смішне прізвисько «Божеволя» змінило зміст:

– Не тому, що божевільні, а тому що живуть за Божою Волею.

Та коли настали нові часи, село зросло, громада вирішила змінити назву – щоб не плутали з насмішкою. Так і народилася Нова Воля – як продовження тієї віри, що колись змусила кількох вигнанців оселитися на болоті та створити дім, сильніший за фортецю.

Кажуть, що нині, коли стоїш вночі під тим старим хрестом на краю села, можна почути голос:

– Хто вірить у волю – той ніколи не буде загублений.

Таким чином, назва села Нова Воля, ймовірно, мала позитивний зміст і символізувала прагнення до свободи та нових можливостей, що були пов'язані з періодом змін у країні у кінці 1930-х років.

село Підсинівка

Перша писемна згадка про село Підсинівка датована 1542 роком [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості регіону. Річка Турія, що протікає біля села, є однією з головних водних артерій регіону. Гідрологічний заказник «Турський», розташований поруч, є заповідною територією, де охороняються унікальні водно-болотні екосистеми, багаті на флору та фауну.

Місцевість характеризується родючими луками, заболоченими ділянками та лісовими масивами, що здавна були місцем промислів місцевих жителів.

Назва села Підсинівка може походити від блакитних вод Турії, яка вранці та ввечері відбиває небо, надаючи їй синього відтінку. Місцеві жителі помітили цю особливість і почали казати, що живуть «під синіми водами», що могло перетворитися на Підсинівку.

Колись тут росли густі дубові й соснові ліси, які називали «синявами» через особливий відтінок їхньої хвої та кори при сонячному світлі. Поселення, що виникло поруч, отримало назву Підсинівка – «під синіми лісами».

За переказами, у цих краях оселився козак Синяк, який воював із татарами. Після чергового походу він повернувся до Турії і вирішив тут осісти. Місце, де він заклав своє житло, назвали Підсинівкою – «поселення під землею Синяка».

Легенда про Синяву і Козака Синяка

Колись давно, коли річка Турія ще вільно звивалася між густими сосново-дубовими лісами, один мандрівник, старий козак на ім'я Синяк, повертався з походу проти татар. Його обличчя було засмаглим, очі – сиві, а душа – втомлена. Блукаючи півднями Волинського краю, він зупинився на місці, де вода Турії вранці ставала синьою, мов небо, а ліс навколо здавався зітканим із сутінкової синяви.

Тиша, пташиний спів і відблиски блакиті на воді зцілили його краще, ніж будь-яка трава. Тоді козак промовив:

– Тут я знайду спокій. Тут мій край. А хто питає, де я? Скажіть – під синіми водами, під синявою лісу, під Синяком живе.

Він поставив собі хату, вирив колодязь, посадив дуба. Згодом до нього почали прибиватися інші: втікачі, переселенці, ті, хто шукав миру. Поселення зростало, а назва рідко звучала однаково: хтось казав – «Під синіми водами», інші – «Під синявою лісу», а дехто – «Під Синяка». Згодом усе злилося в одне – Підсинівка.

Кажуть, що особливої сили ці місця набувають на світанку: коли Турія блищить небесною синню, а соснові стовбури відливають кольором нічного неба. У такі миті тиша в Підсинівці особлива – ніби досі тут ходить Синяк і вдивляється в обрій, чи не суне знову ворог.

А ще старі люди шепочуть, що в найглибшій частині Турії, де її русло найсиніше, спочиває його шабля – як оберіг для тих, хто шанує землю, небо і спокій.

Таким чином, назва села Підсинівка, ймовірно, походить від синіх вод Турії або від лісів, що росли навколо.

село Синове

Перша писемна згадка про село Синове датована 1502 роком [86].

Озеро Синове є головною природною особливістю села, а його мальовничі береги стали окрасою цього краю. Річка Турія, на лівому березі якої розташоване село, забезпечує родючі ґрунти та сприяє розвитку сільського господарства.

Ліси навколо села багаті на ягоди, гриби та дичину, що здавна робило цей край привабливим для поселенців.

Назва села Синове походить від назви озера, на берегах якого розкинулося поселення [4].

Назва озера може походити від особливого кольору води у ньому, яка у сонячні дні має насичений синюватий відтінок. Жителі здавна називали його «синє озеро», що могло трансформуватися в назву Синове.

За переказами, колись тут жив багатий князь, у якого був єдиний син. Одного разу хлопчик зник біля озера і ніхто не зміг його знайти. Батько, скорботний через втрату, назвав цю місцевість Синове, на згадку про свого сина.

У давнину тут оселилися нащадки козаків, яких називали «синами козацької землі». Звідси і пішла назва Синове, як місце, де жили «сини» цієї землі.

Легенда про Загубленого Сина і Синів Землі

Колись, дуже давно, на лівому березі Турії стояв княжий двір. Місце було багате: озеро – глибоке й прозоре, ліси – повні дичини, земля – щедра. У того князя був єдиний син – світлий хлопчик з добрим серцем і великими мріями. Його любили всі, але найбільше – батько, що вбачав у ньому продовження роду, майбутнє краю.

Одного літнього дня хлопчик пішов до озера ловити сріблястих риб, що плавали біля берега. Але не повернувся. Шукали його всі: слуги, мисливці, селяни. Обійшли ліси, спустили човни на озеро, перевірили кожен прибережний камінь. Та сина не знайшли.

Князь довго не говорив ні слова. Лише сидів на березі і вдивлявся в синю гладінь озера. Коли ж хтось запитав, як називатиметься це місце, він лише прошепотів:

– Синове. Щоб усі знали, кого я тут шукав. І щоб кожен батько пам'ятав, що найбільше багатство – його син.

Минали роки. Озеро стали називати Синовим. А на берегах його селилися люди – нащадки козаків, що прийшли сюди після січових війн. Вони були вільні, горді, але в серці несли вдячність землі, на якій стали до плуга. Люди казали:

– Ми тут як діти цієї землі. Ми – сини її.

Так і зросло поселення Синове – з пам'яті про загублену дитину й з гідності тих, хто ставив хати на козацьких кістках. А озеро й досі вранці блищить сріблом – ніби шукає чиясь постать, мовчує й глибоке, як батьківське серце, що ніколи не забуде.

Таким чином, назва села Синове пов'язана із одноіменним озером, на берегах якого воно виникло.

село Соколище

Перша писемна згадка про село Соколище датована 1542 роком [86].

Поселення розташоване в мальовничому куточку області. Озеро Синове, що неподалік села, є головною природною принадою. Щоліта сюди приїжджають туристи, щоб насолодитися чистою водою, риболовлею та спокоєм природи.

Село оточене густими лісами, які багаті на ягоди, гриби та дичину. Тутешні місця відомі цілющим повітрям та джерельною водою.

Назва села Соколище може походити від слова «сокіл», адже у давнину в цих краях водилося багато соколів, яких використовували для мисливства [23].

Пан, що володів цими землями, тримав соколятню, де навчали мисливських птахів.

За переказами, під час набігів татар місцевими землями подорожував відважний козак на ім'я Сокіл. Він зупинився тут, щоб

дати відсіч ворогам і загинув у бою. Селяни назвали це місце Соколище, вшановуючи пам'ять про хороброго воїна.

З високого пагорба у селі відкривається чудовий краєвид на озеро Синове. Люди казали: «Тут – соколище, видно все, як з неба!».

Легенда про козака Сокола

Давно, коли Волинські землі ще боронили від татар козацькі застави, над берегами озера Синове стояли дикі ліси, повні звірів і... соколів. Тут, на високому пагорбі, пан володів маєтком, де тримав соколятню – місце, де виводили й навчали гордих мисливських птахів. Але не тільки птахи боронили ці землі.

За переказами, саме в ті роки цими краями подорожував козак на ймення Сокіл. Він був дужим і мудрим, ходив сам, без загону, але його знали і поважали по всій окрузі. Люди вірили, що він не просто козак, а обраний – мав зір, як у хижака, а серце, як у сокола: вільне, вірне й відважне.

Під час чергового набігу татар Сокіл зупинився біля озера, на тому самому пагорбі, що нині дивиться на синю гладінь. Там він зібрав селян і разом з ними дав рішучий бій. Загинув герой у тій битві, але татари були розбиті й змушені відступити.

Коли минула загроза, люди сказали:

– Тут – соколище. Тут поліг Сокіл, а дух його літає, мов птах над водами.

На честь героя і його птахів місцевість почали звати Соколищем – не просто як місце пташиних гнізд, а як символ вищого злету, волі й хоробрості.

Кажуть, що на світанку, коли озеро Синове заграє блиском, а вітер колише верхівки сосен, над пагорбом іноді з'являється темна тінь – мов сокіл ширяє в небі, наглядаючи за краєм, що він колись захищав.

Таким чином, назва села Соколище має зв'язок з птахами, зокрема з соколами, які можуть бути символом сили, швидкості та краси природи.

село Солов'ї

Перша писемна згадка про село Солов'ї датована 1547 роком [86].

Поселення розташоване серед мальовничих краєвидів області. Річка Турія протікає біля села, створюючи сприятливі умови для життя та господарства.

Околиці села багаті на ліси, луки та водойми, що приваблюють рибалок та любителів природи. Весною і влітку тут чутно спів солов'їв, що робить цю місцевість особливою.

Назва села Солов'ї має кілька можливих версій і може походити від співу солов'їв, адже місцевість здавна була покрита густими лісами, де гніздилися солов'ї. Подорожні, що зупинялися тут, захоплювалися їхнім співом і почали називати місцевість Солов'їним краєм.

За легендою, колись тут жив відважний козак на ім'я Соловей, який бився з татарами. У бою він захищав село та поліг у нерівній сутичці. На його могилі почали гніздитися солов'ї, немов сумуючи за героєм.

Дехто вважає, що ще у княжі часи тут існувало поселення Соловії, назване на честь перших поселенців.

Легенда про козака Солов'я

Колись на берегах річки Турія, серед диких лісів, стояло невеличке поселення. Люди жили тут мирно: землю орали, дітей ростили, а вечорами слухали спів солов'їв, які виводили свої трелі у гіллі над річкою. Подорожні, що проходили повз, казали:

– Це не просто село, це – Солов'їний край, де пісня лунає навіть уночі.

Та одного дня на край налетіла біда – з лісу виринули татарські вершники. Село було на межі загибелі, коли став на захист його козак на ім'я Соловей. Високий, з шаблею при боці й піснею в серці, він зібрав чоловіків, відбив напад і врятував людей, але сам поліг у нерівному бою.

Його поховали на узліссі, біля Турії. Наступної ночі на могилі вперше заспівав соловей. Потім – ще один. І ще... З того часу, кажуть,

солов'ї щовесни гніздяться саме там, співаючи над місцем, де спочиває герой, що не зламався.

Старі люди в селі кажуть:

– Як співає соловей над Турією – то це Соловей наш співає з небес. Ніби нагадує: воля, як пісня – її не можна вбити.

А інші додають, що ще за княжих часів це місце звалось Солов'ї, бо жили тут веселі й пісенні люди, «наче самі з пісні зроблені».

Так і залишилась назва – Солов'ї. І досі кожен, хто ночує тут навесні, чує солов'їний спів і знає – ця пісня жива, бо пам'ятає героя і землю, за яку він боровся.

Таким чином, назва села Солов'ї пов'язана з птахами – солов'ями, або з легендою про козака Солов'я.

село Шкроби

Перша писемна згадка про село Шкроби датована 1542 роком [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості області, поблизу озера Синове.

Село оточене природними красотами, зокрема лісами, луками і численними водними об'єктами. Озеро Синове додає селу особливого шарму, адже озеро з чистою водою і природними ресурсами, яке приваблює рибалок і відпочивальників.

Річка Турія також протікає поблизу, створюючи сприятливі умови для сільськогосподарської діяльності та розвитку населених пунктів в околицях.

Село Шкроби могло бути назване від слова «шкроби», що в стародавні часи означало місце, де проводиться очищення або шліфування [23]. Діяльність могла стосуватися роботам на землі, коли жителі займалися обробкою землі, садівництвом чи ремеслами, які потребували обробки деревини чи інших матеріалів.

Інша версія стосується географічних особливостей місцевості, де назва могла виникнути через певні природні ознаки, пов'язані з болотистою місцевістю, яка утворювалася навколо озера, або з характером берегової лінії. Це може бути відображенням характеру

території, яку люди могли описувати через своєрідні звуки, пов'язані з обробкою землі.

Легенда про шкробів і картопляну війну

Давно-давно, ще до поділу земель і панських указів, поблизу озера Синове оселилися кілька родин. Місце тут було щедре: Турія давала воду, ліси – дичину, а чорнозем родив так, що з однієї грядки люди могли прогодуватися весь рік. Але найбільше в цих краях родила... картопля.

Одного року вродило її стільки, що селяни з ранку до вечора шкребли, чистили, сушили, терли на крохмаль. Від цього весь хутір, здавалося, стояв у білих хмарах, як узимку – то курява з тертої картоплі й сушеного крохмалю стелилася між хатами.

Приїхав якийсь пан із сусіднього села, подивився на цю метушню і сказав:

– Та у вас тут не люди, а самі шкrobi! Що не день – шкребете, ніби воюєте з бульбою.

І пішло між людьми:

– Ти куди?

– До Шкробів по крохмаль.

– А ти?

– Та шкроблю, як усі.

Так і прижилася назва – Шкrobi. А з часом вона стала не лише прізвиськом, а й іменем села, бо люди в цих краях були працьовиті, завзяті й не цурались навіть найбруднішої роботи, якщо вона давала хліб.

Кажуть, що й досі найсмачніші деруни – в Шкробах. Бо тут у кожному дворі знають давній рецепт і пам'ятають, з чого все почалося.

Таким чином, назва села Шкrobi може бути пов'язана з певними особливостями місцевості чи діяльності її мешканців, можливо, з ремеслом або іншою характеристикою цієї території.

3.4.20. Смідинська територіальна громада

Утворена 30 березня 2017 року шляхом об'єднання Руднянської та Смідинської сільських рад Старовижівського району. 22 грудня 2019 року до складу громади приєдналась Журавлинська сільська рада Старовижівського району. 18 грудня 2020 року до складу громади приєдналась Зачернецька сільська рада Любомильського району. 17 липня 2020 року, в результаті адміністративно-територіальної реформи та ліквідації Любомльського та Старовижівського районів, громада повністю увійшла до складу Ковельського району [30], (рис. 3.40).

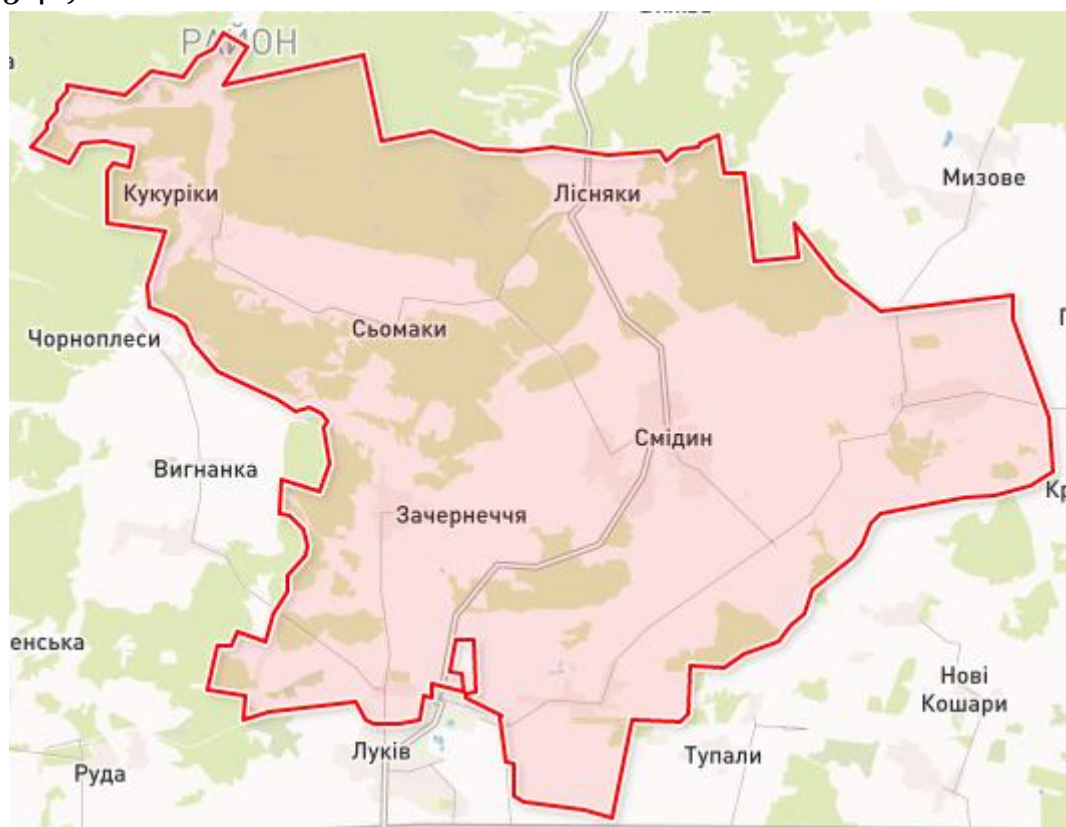

Рис. 3.40. Картосхема Смідинської територіальної громади [46]

До складу громади входять 10 сіл: Журавлине, Кукуріки, Лісняки, Паридуби, Рудня, Смідин, Сьомаки, Зачернеччя, Біличі та Високе (рис. 3.40).

село Смідин (Смедино)

Перша писемна згадка про село Смедино датована 1508 роком [86].

Одне з найбільших і найдавніших сіл області. Невеличка, але джерельно-чиста річка Кизівка постачала мешканцям воду для пиття та господарських потреб, у ній ловили рибу. Довкола розкинулися предковічні ліси, багаті на різноманітні щедроти – дичину, ягоди, гриби, горіхи, а ще будівельні матеріали. Луки, вкриті буйними оксамитовими травами, сприяли заняттю скотарством та землеробством [60].

Назва села Смідин може походити від слова «смола», адже на території навколо села колись активно займалися смолокурінням, тобто виробництвом смоли з деревини.

Слово «сміда» – старослов'янська назва молодих пагонів дерев, що могли рости на вирубках [23].

Можливо, у давнину тут жив князь або боярин Смід, чиє ім'я могло дати назву поселенню.

Проте, у місцевих жителів є своє пояснення назви населеного пункту. Одні дослідники припускають, що вона походить від слова «мідь», оскільки, за приходським літописом, у часи польського панування тут відбували заслання злочинці, які займалися видобутком мідної руди. Інша версія пов'язана з іменем давнього землероба Смеда, який, за переказами, першим почав освоювати ці землі й заклав поселення.

Легенда про Смеда і мідне серце Волинського лісу

Колись дуже давно, ще коли Волинським краєм ходили тільки звірі та козаки, а ліс був суцільною стіною, між пагорбами й джерелами з'явився чоловік на ім'я Смед. Був він землеробом – сильним, спокійним і впертим, як дуб. Прийшов сам, із сапою й мішком зерна, шукаючи місце, де земля відгукнеться.

І земля відгукнулась.

Річка Кизівка вказала йому шлях, даруючи воду і рибу. Ліси дали дрова, гриби, дичину й захист. А коли він збудував першу хату й зорав першу ниву – луки, мов шовком, встелились травами. Слідом за ним прийшли інші, так з'явилося поселення – Смедине, на його честь.

Але то ще не вся правда.

За іншими переказами, в тих самих глибинах лісу, під грубими коренями дерев, люди почали знаходити мідні жили. Пан, що володів цими землями за часів польського володарювання, почав засилати сюди засланих робітників – злочинців, в'язнів, але й ремісників, які вміли добувати руду. Вони копали землю, плавили руду в глиняних горнах і шепотілися між собою:

– Це не село, а справжнє мідне серце лісу.

Кажуть, що й досі у лісі можна знайти залишки тих копалень, а земля там має особливий червонуватий відтінок.

Так і злилися в єдину долю Смед і мідь, людська праця й щедроти природи, вода й земля, ліс і лука. А село, що виросло з цього союзу, назвали Смідин – на честь першого землероба або як згадку про мідні джерела під ногами.

І коли сонце встає над лісами, його промінь торкається Кизівки – і вода блищить, мов розтоплена мідь. Місцеві кажуть: «То Смед стежку показує – тим, хто не боїться праці й любить цю землю».

Таким чином, назва села Смідин може бути пов'язана або з видобутком міді, що, за переказами, проводився тут у давнину, або з іменем першого поселенця Смеда, який володів цими землями та заснував поселення.

село Біличі

Перша писемна згадка про село Біличі датована 1547 роком [86].

Поселення розташоване серед мальовничих рівнин та лісів. Через село протікають невеликі струмки, що впадають у річку Турію, яка є важливою водною артерією регіону. В околицях Біличів здавна відомі родовища білої глини, яку використовували як будівельний матеріал і для виготовлення посуду. Землі навколо села родючі, а ліси багаті на дичину та ягоди, що робило цей край сприятливим для проживання ще з давніх часів.

Назву села Біличі місцеві жителі пов'язують саме з покладами білої глини. За однією з версій, слово «Біличі» походить від давнього «білий», що вказує на домінуючий колір місцевої глини.

Інша версія розповідає, що перші поселенці виготовляли з цієї глини посуд і цеглу, що привертало ремісників та торговців. Існує також переказ, що колись у цих краях селилася родина майстрів-гончарів на прізвище Білий і саме їхнє поселення отримало таку назву.

Легенда про білу глину і майстриню Білку

Давно, коли на місці нинішніх Біличів ще шуміли дикі ліси й туман стелився над галявинами, у цих краях жила дівчина на ім'я Білка. Була вона тиха й працююча, славилася своїм умінням ліпити посуд з дивовижної білої глини, яку знаходила біля річки в глибокій ямі. Люди приходили до неї з далеких сіл – хтось по глечик, хтось по миску, а хтось просто подивитися, як її руки творять з грудки землі справжнє диво.

Одного разу в ці місця забрів старий мандрівник. У нього зламався глечик із водою. Білка, не питаючи, дала йому нового, білого, мов молоко. Дідусь глянув на неї уважно і сказав:

– У тебе не руки – а саме земля творить через тебе. Поки люди пам'ятатимуть глину – твоє ім'я житиме.

Кажуть, то був не простий дід, а дух землі, який благословив місце, де вона працювала. Відтоді в долинах навколо поселення почали знаходити дедалі більше білої глини, м'якої, пластичної, але міцної після випалу. З неї не тільки робили посуд, а й штукатурили хати, прикрашали печі, а згодом – і будували.

Люди почали казати:

– Це не просто село, це – Біличі, бо тут біла глина і білокам'яна душа.

А ще подекуять, що коли торкнутися глини з околиць Біличів уночі, коли над землею тихо, – можна почути, як вона «шепоче»

старовинні пісні. Може, то голос самої Білки – дівчини, що вклала серце в кожную миску, у кожен димар, у кожную білу хату цього краю.

Таким чином, назва села Біличі відображає природні багатства, що визначили його назву.

село Високе

Село Високе має досить давнє походження, але конкретні дані про його перші згадки потребують додаткових історичних досліджень. Проте на основі його географічного розташування, можна припустити, що село існувало вже в середньовіччі, коли річки відігравали важливу роль у розвитку поселень.

Поселення розташоване на правому березі річки Виживки. Мальовнича місцевість поєднує луки, ліси та водойми, які збереглися з давніх часів. В околицях села й досі можна побачити велике болото Лазок – залишок давньої історії, що бере початок ще з періоду польського панування.

Існує декілька версій походження назви села Високе. За однією з них, назва «Високе» пов'язана з розкішним дубовим пралісом, що колись височів на цьому місці [23]. Коли будували оборонний замок і церкву, дерева вирубали, але пам'ять про могутній ліс залишилася в назві поселення.

Інша версія стосується створеного вручну замкового пагорба. Оскільки природного підвищення тут не було, місцеві жителі змушені були власноруч насипати пагорб для фортифікаційної споруди. Так село отримало символічну назву – Високе.

Легенда про Високе і замкову сторожу

Колись, коли в цих землях ще не було ні доріг, ні церков, а навколо простягався могутній дубовий праліс, стояв на узліссі самотній пагорб. Люди вірили, що той пагорб – справжнє Високе місце, де небо ближче, а молитви звучать гучніше.

Та під час польського панування в край прийшла тривога – довелося зводити замок, щоб боронитися від нападників. Природного

підвищення для оборони не було. І тоді селяни зібралися всі – від малого до старого – й почали насипати гору власноруч, мішками й кошами носили землю з берегів Вижівки, з лісу, навіть із болота Лазок.

Працювали довго. Але коли пагорб був готовий і замок почали зводити, з лісу, кажуть, вийшов старий сивий дід у плащі з дубового листа. То був дух того дубового лісу, який люди вирубали.

Він не гнівався, але мовив:

– Ви втратили ліс, але здобули Високе. Не забудьте, що кожна висота – це праця і пам'ять. Бережіть своє.

Так і сталося. Замок став на сторожі, біля нього збудували церкву. А село з тих пір назвали Високе – на честь рукотворного підвищення, символу людської стійкості і згуртованості. І навіть коли замок зруйнував час, земля з того пагорба, мов серце, б'ється в кожній стежці, в кожній хаті.

А коли вночі над Лазком здіймається туман, старі люди кажуть, що то постає дух пралісу, згадуючи про свою велич і про тих, хто насипав Високе.

Таким чином, назва села Високе має географічне походження, оскільки таке найменування часто використовували для сіл, розташованих на підвищених або високих місцях, пагорбах чи схилах.

село Журавлине (Шайно)

Перша писемна згадка про село Шайно датована 1538 роком. У 1946 році, згідно Указу Верховної Ради, село було перейменовано на Журавлине [86].

Поселення розташоване в болотистій місцевості, що віками залишалася важкодоступною для ворогів. Саме на одному з таких підвищень, у місцевості, що нині носить назву «Замкова», за переказами, стояв замок королеви Бони.

Завдяки особливостям рельєфу та природним водним бар'єрам місцевість була придатною для оборони, що пояснює її важливість у середньовічній історії.

За однією з історичних версій, назва села Шайно (пізніше Журавлине) пов'язана з іменем боярина Шейна. Саме під його командуванням у цій місцевості відбулася битва між російськими та шведськими військами. Після перемоги росіян село нібито отримало ім'я полководця [25].

Однак історик М. Теодорович зазначав, що назва походить від ще давнішого поселення Шайно, яке існувало за два століття до появи боярина Шейна.

У 1946 році село отримало нову назву, ймовірно, через велику кількість журавлів, які гніздилися на навколишніх болотах.

Легенда про замок у болоті

Колись, у важкі та славетні часи, коли Волинська земля була сповнена не тільки лісів і річок, а й королівських таємниць, на болотистому підвищенні, яке сьогодні називають Замкова, стояв замок. Його господинею, кажуть, була не хто інша, як королева Бона – жінка вродлива, розумна й непередбачувана. Вона обирала місце для своїх резиденцій так, щоб ніхто не дістався без бою – і болота Шайного були для того ідеальні.

Замок був збудований не з каменю, а з міцного дуба, стояв на палях, забитих у вічно вологу землю. Навколо – тільки очерети, мряка й журавлині крики. Люди боялися сюди заходити без потреби – ходили чутки, що в замку досі чути голоси вельмож і дзвін королівської чаші.

А ще кажуть, що назва Шайно походить від боярина Шейна, який багато років по тому, вже за іншої доби, розбив тут шведське військо, яке намагалося прокрастися болотами вглиб краю. Бій був лютий, земля здригалася, але перемога залишилася за ним. Село нібито й нарекли на його честь – Шайно.

Та історик Теодорович згадував про ще старіше поселення, яке вже носило ту назву. Можливо, вона походить від східнослов'янського кореня «ша» – «м'який, топкий», бо місцевість дійсно вся в трясовинах і драговинах.

А назву Журавлине село отримало не просто так. Старі переказують, що коли замок остаточно зник у землі, першими, хто повернувся на ці землі, були журавлі. Оселилися біля старої замкової ями, гніздилися і щовесни закликали душі тих, хто колись тут жив, боровся, кохав і молився. Відтоді й кажуть:

«Поки журавлі літають над цими болотами – Журавлине живе».

І досі, як настане рання весна, а туман стелиться над Замковою, можна почути не лише курликання птахів, а й приглушений відгомін старовинного дзвону...

Таким чином село Журавлине має символічну назву, пов'язану з природними аспектами місцевості.

село Зачернеччя

Перша писемна згадка про село Зачернеччя датована 1560 роком [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості, оточений густими лісами та болотистими низинами. У давнину ці землі були вкриті густими хащами чорного лісу, який утворював природний бар'єр для мандрівників та потенційних загарбників. Саме ця лісиста місцевість вплинула на історію та назву села.

Найпоширеніша гіпотеза вказує на те, що назва села Зачернеччя походить від словосполучення «за чорним лісом» або «зачернече місце» [23]. Ці густі ліси століттями вкривали територію і слугували надійним прихистком для селян та монахів.

Деякі дослідники припускають, що тут міг існувати скит або монастир, де жили «чернеці» (монахи) [25]. Тож назва могла означати «місце, де оселилися ченці».

Місцеві перекази розповідають, що неподалік села було джерело з темною водою, яку люди вважали цілющою, але містичною. Кажуть, що вода набувала темного забарвлення після бур чи сильних дощів, ніби нагадуючи про щось давнє і таємниче.

Легенда про Чорне Джерело

Давно, коли на місці нинішнього села ще простягалися густі хащі, а стежки заростали папороттю, у лісі ховалося таємниче джерело. Його води були зазвичай чисті й прозорі, але після кожної бурі, грому або зливи, джерело раптом чорніло, ніби земля плакала гіркими спогадами.

Місцеві люди почали називати його Чорним Джерелом, а місцевість довкола – Зачернеччям.

Існує переказ, що колись біля цього джерела сховалися ченці з монастиря, який спалили вороги. Вони молилися ночами, просили в неба порятунку. А коли прийшов дощ – вода стала темною, наче ввібрала в себе біль і надії втікачів. З того часу місце вважалося святим і водночас загадковим.

Інші ж казали, що джерело охороняє дух старої волинської відьми, яка жила в лісі й зналася на травах і зіллі. Вона лікувала, але й карала. Вода чорніла, коли хтось порушував старі закони лісу – зрубав дерево без молитви, забирав більше, ніж потрібно.

Як би там не було, село, що згодом постало поряд, отримало назву Зачернеччя – «те, що за чорним джерелом». А вода з того місця й досі вважається незвичайною: хто нап'ється – тому або відкриється істина, або присниться давня історія...

Таким чином, назва села Зачернеччя пов'язана з природою.

село Кукуріки

Згідно з переказами, селищу Кукуріки більше чотирьох сотень років, що свідчить про його давнє походження.

Поселення розташоване на берегах річки Вижівка, що додає місцевості особливого природного колориту. Колись ці землі були вкриті густими лісами, які служили і прихистком для вільних людей, і джерелом для будівництва та господарства. Ґрунти тут піщані, що впливало на ведення сільського господарства, проте мешканці зуміли пристосуватися до природних умов і створили міцну громаду.

Лінгвістичний аналіз назви села Кукуріки має очевидну звукову подібність до українського слова «кукурікати» (крик півня). Однак, варто розглянути можливі старіші значення.

У деяких слов'янських діалектах слово «кукурікати» могло означати не тільки крик півня, а й вигукувати, галасувати або навіть перекликатися, що може свідчити про особливості місцевого діалекту.

Назва може походити від давньослов'янських або тюркських слів, пов'язаних зі звуконаслідуванням (наприклад, назви птахів чи певних місць) [23].

Географічна версія назви вказує на те, що село розташоване поблизу річки Вижівка, у місцевості, яка могла бути болотистою або лісистою. У стародавні часи цей регіон міг бути багатий на пернатих, зокрема диких півнів, тетеруків або інших птахів, які гучно кричали на світанку. Деякі поселення отримували назви за характерними звуками природи. Якщо тут було багато птахів або відлуння, назва могла відображати це явище.

Проте, назва села пов'язана з легендою про жорстокого пана і трудолюбивих, вільних селян.

Легенда про півнячу свободу

Колись давно, на мальовничих берегах річки Вижівки, стояло старе село Рудня. Люди там були вільні: самі собі пани, самі собі судді. Вони жили по совісті – пасли худобу, рубали ліс, будували хати там, де рідна земля покличе. Але така свобода не всім була до вподоби.

Один князь, за вірну службу, віддав ці землі пану з далекого краю. Той приїхав із почтом, установив свої порядки: податки, заборони, поклони. Та селяни не вклонилися. Вони жили тут із діда-прадіда і не збиралися коритися чужаку.

Пан розлютився. Він вигнав непокірних людей на піщані землі за річкою і, насміхаючись, крикнув:

– Ідіть, кукурікайте там, як півні на призьбі! Без мого захисту ви пропадете!

Але сталося інакше.

На тих бідних землях люди збудували хати, викопали криниці, зорали піски, завели худобу. А щоранку, коли над новим поселенням сходило сонце, лунав переможний спів півнів – гучний, вільний, гордий.

Сміючись у вуса, селяни почали самі себе називати:

– Ми – Кукуріки! І не тому, що півні, а тому що вільні!

Так виникло село Кукуріки – на згадку про глузливу образу, яка стала символом перемоги. І донині кожного ранку в селі чути спів півнів, як нагадування: воля сильніша за владу, а гідність – за страх.

Таким чином, назва села Кукуріки пов'язана з птахами або природними явищами.

село Лісняки

Перша писемна згадка про село Лісняки датована 1508 роком [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості області, серед густих лісів, які здавна слугували його мешканцям джерелом життя. Через село протікає річка Кезювка – права притока Вижівки, що впливає на родючі ґрунти та багатий природний ландшафт. Ліси навколо села були не лише важливим ресурсом для мешканців, а й слугували прихистком у буремні часи війн та набігів.

Лінгвістичний аспект слова «лісник» є похідним від «ліс» і означає мешканця лісу, лісового жителя [23]. У давнину так могли називати людей, які займалися заготівлею деревини, мисливством, бортництвом (збиранням меду диких бджіл) або іншими лісовими промислами.

Подібні назви зустрічаються й в інших слов'янських мовах. Наприклад, у польській мові є слово «leśniak», яке також означає людину, пов'язану з лісом [38].

Історичний контекст назви вказує на те, що оскільки перша писемна згадка про село датується 1508 роком, то можна припустити, що воно виникло як поселення лісників або тих, хто охороняв ліси, займався їхнім доглядом або експлуатацією.

В період Великого князівства Литовського та Речі Посполитої ліси регіону мали стратегічне значення: вони були джерелом деревини, місцем полювання шляхти і королівських осіб.

Географічний фактор вказує на те, що село розташоване серед густих лісів і знаходиться біля річки Кезювка, яка є притокою Вижівки. В такій місцевості природно виникали поселення лісорубів, мисливців і вуглярів.

Назва села Лісняки безпосередньо пов'язана з навколишніми лісами та їхніми мешканцями. В давнину людей, що жили серед лісу, займалися мисливством, заготівлею деревини та бортництвом (збиранням дикого меду), називали лісниками або лісниками. Саме від цього слова й пішла назва поселення.

Легенда про дух лісу і народ Лісників

У давні часи, коли волинські землі ще вкривали непрохідні праліси, а звірі без страху ходили стежками, на берегах тихої річки Кезювки оселилося невелике плем'я мисливців і вартових лісу. Вони вважали себе дітьми дерев і онуками вітру. Люди ці були вправні в ремеслі, хоробрі в бою й шанобливі до природи. Їх стали називати Лісниками – бо жили з лісу і в лісі, і самі були його частиною.

За переказами, в глибині бору мешкав дух Великого Дуба, що оберігав цю землю. Раз на рік, у день літнього сонцестояння, Лісники приносили дари – ягоди, мед, польові квіти – і клали їх біля найстаршого дуба. У відповідь ліс дарував їм здоров'я, дичину і тишу в негоду.

Та одного разу чужинці з півдня вирішили зрубати той дуб – мовляв, під ним ховається золото. Коли сокира вдарила в кору, здійнявся страшенний вітер, дерева застогнали, а річка Кезювка змінила течію, затопивши чужинців. З того часу ніхто не сміє чіпати старих дерев, бо дух Великого Дуба досі живе між корінням.

Село, що постало поруч, отримало назву Лісники – на пам'ять про тих, хто з лісу вийшов, але ліс з душі не випустив.

Таким чином, назва села Лісники виникла через наявність лісів та зв'язок з лісовими ремеслами, які були важливими для місцевих жителів.

село Паридуби

Перша писемна згадка про село Паридуби датована 1508 роком [86].

Поселення розташоване серед волинських лісів, де здавна росли могутні дуби, які слугували мешканцям і для будівництва, і для захисту. Через поселення протікає одна з приток річки Виживки, що надає місцевості мальовничого вигляду. Колись ці землі були вкриті густими дубовими лісами, а дороги через них вели до давніх поселень і торговельних шляхів.

Назва села Паридуби може походити від словосполучення «Пари дубів». Припускають, що в давнину тут росли особливі дуби, що стояли парами вздовж доріг чи річки.

Можливо, назва пов'язана з тим, що це місце було переправою через дубовий ліс чи заболочену місцевість, вкриту дубами.

За легендою, яка побутує серед місцевих жителів, назва села походить від двох чи трьох дубів, які росли при в'їзді в населений пункт. Двоє з них стояли близько один від одного тобто в «парі», звідси й пішла назва села Паридуби.

Існує й інша версія про виникнення назви села. У далекі часи в навколишніх лісах росло багато дубів. Були навіть дубові гаї. В селі займались ремеслами по обробітку деревини та будівництвом. Деревина з дуба використовувалася для виготовлення різних ужиткових предметів, бочок, діжок, цебриків, коліс для возів, кошиків. Дубова деревина є дуже твердою і міцною, щоб її пом'якшити – парили в гарячій воді. Після цього деревина стає гнучкою і піддатливою. Звідси й версія щодо походження назви села від словосполучення «парити дуба» [60].

Легенда про дубову пару і ремесло майстрів

Кажуть, що дуже давно, коли ці землі ще були вкриті густими дубовими лісами, в'їзд до майбутнього села охороняли два велетенські дуби, що росли поруч, як брат і сестра. Їх називали Парою Дубів. У народі вірили, що ці дерева не прості – вони були зачаровані: один оберігав від хвороб, другий – від злих людей. Подорожні зупинялись біля дубів, торкалися кори, просили захисту та сили.

Згодом на цій благословенній землі оселилися майстри-ремісники, які знали на обробці дерева. Їхнє головне вміння – парити дуба. Вони розігрівали воду в дерев'яних бочках, кидали туди дубові дошки, а коли ті ставали гнучкими, вигинали з них колеса, бочки, обручі, цебрики. Їхні вироби славилися на весь край – міцні, як сам дуб, і довговічні, як спогади.

Так виникло село, яке дехто називав на честь пари дубів, а дехто – за паріння дуба, старовинну справу його майстрів. Та яка б версія не була ближчою до правди, всі погоджуються в одному: Паридуби – це місце сили, дерева і людських рук.

Таким чином, назва села Паридуби пов'язана як з природними особливостями місцевості, так і ремісничою діяльністю.

село Рудня

Перша писемна згадка про село Рудня датована XVI століттям [86].

Поселення розташоване на берегах річки Вижівки, серед лісистій місцевості, багатой на природні ресурси. У давнину тут розташовувалися невеликі поселення, які займалися ремеслами та видобутком корисних копалин.

Назва села Рудня походить від слова «руда», адже у цій місцевості ще в давні часи вели розробку болотяної залізної руди [23]. Місцеві жителі виплавляли з неї залізо в спеціальних печах – руднях. Це було одним із головних занять селян у XVI–XVII століттях.

Легенда про чорного коваля з Рудні

Кажуть, що колись, у сиву давнину, у долині річки Вижівки оселився таємничий коваль, який прийшов з далеких земель. Люди не знали його імені, але прозвали його Чорним ковалем, бо його обличчя завжди було вкрите сажею, а очі палали, немов розжарене вугілля.

Він поставив свою кузню над болотом, де добували руду. І щодня, з перших променів сонця до глибокої ночі, з його кузні лунали удари молота. Кажуть, що з тієї руди він кував мечі, які не тупились, мотики, що не ламались. Але найголовніше – він викував дзвін, який, коли бив у нього, міг зупинити бурю і проганяти хмари.

Одного разу в село прийшла біда – татари підкрались до Рудні, щоб спалити її. Та коли вони дісталися до кузні Чорного коваля, той вийшов назустріч із розжареним мечем. Він вдарив дзвін – і земля задрижала, руда з боліт закипіла, а вогонь зігнав ворогів назад у степи.

Після того коваль зник, а на тому місці залишилася лише темна печера й іржава підкова, вмурована в камінь.

Село назвали Руднею – на згадку про болотяну руду, з якої народжувалася сила, про коваля, який навіки став її духом.

Таким чином, назва села Рудня пов'язана з видобутком та виправкою руди, яка в ті часи була важливою складовою місцевої економіки.

село Сьомаки

Село має давнє походження, як і більшість населених пунктів цього регіону, проте точних даних про час заснування наразі немає. Імовірно, воно виникло в період середньовіччя, коли Волинські землі активно заселялися та розвивалися.

Його територія охоплює лісові масиви, родючі ґрунти та водні ресурси, що сприяли розвитку сільського господарства та лісництва. Через село проходять старовинні шляхи, які з'єднували сусідні поселення з більшими містами регіону.

Існує кілька версій про походження назви села Сьомаки.

Землі поселення належали панові Міжбовському, який займався лісовими промислами. Програвши значну суму в карти, він був змушений продати частину своїх володінь. Купці та переселенці, які придбали ці землі, поступово утворили село.

Існує думка, що назва походить від пана на ім'я Сьома. Коли люди запитували: «Чия це земля?», їм відповідали: «Сьоми», що згодом трансформувалося у Сьомаки.

За переказами, пан Міжбовський мав сім синів і саме сьомий отримав у спадок ці землі. На його честь місцевість почали називати Сьомаками.

Найбільш імовірним науковим поясненням є антропонімічна версія, згідно з якою село Сьомаки отримало назву від імені власника або засновника поселення.

Легенда про сьомого сина

Давно це було, ще за панських часів. Жив тоді пан Міжбовський – вельми заможний чоловік, власник густих лісів, лук і кількох сіл. Мав він сімох синів, але найменшого, сьомого, доля обдарувала особливо: хлопець був розумний, чесний і добрий до простого люду.

Та одного вечора пан програв у карти чималу частину своїх володінь. Щоб врятувати господарство, вирішив поділити решту землі між синами. Шістьом дав села, ліси, маєтки – найцінніше. А сьомому лишилося найбідніше: шмат дикої землі, зарослої чагарником і оточеної непрохідними лісами.

Старші брати сміялися з нього:

– Що ти зробиш із тими хащами? Навіть панські коні там не паслися!

Та сьомий син не нарікав. Зібрав він групу вільних людей – переселенців, біженців, ремісників – і разом вони почали будувати поселення. Орали землю, садили садки, зводили хати й молились на добру долю.

Минуло кілька років – і те, що було диким краєм, стало квітучим селом. Люди шанували сьомого сина, бо ніколи не був він паном – був своїм серед своїх.

Коли подорожні питали:

– Хто тут господар?

– Сьомий, – відповідали селяни.

А згодом місце це почали кликати Сьомаки – на честь справедливого нащадка і тих, хто розпочав нове життя на вільній землі.

Таким чином, назва села Сьомаки може бути пов'язана з прізвиськом або родовою назвою першопоселенців, які жили на цій території.

3.4.21. *Старовижівська територіальна громада*

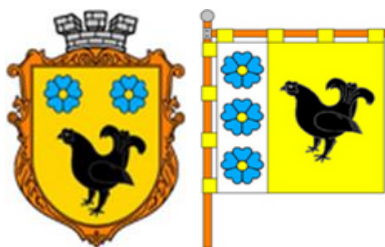
Утворена 11 липня 2018 року шляхом об'єднання Старовижівської селищної ради та Галиновільської, Мизівської, Нововижівської, Поліської, Седлищенської сільських рад Старовижівського району (рис. 3.41).

Рис. 3.41. Картосхема Старовижівської територіальної громади [46]

До складу громади входять селище Стара Вижівка і 16 сіл: Борзова, Бідки, Брунетівка, Галина Воля, Мельники, Мизове, Нова Вижва, Поліське, Рудка, Седлище, Смолярі, Стара Гута, Сукачі, Хотивель, Чевель та Черемшанка (рис. 3.41).

селище Стара Виживка (Вишега, Вижба)

Перша писемна згадка про селище Вишега датована 1099 роком. Проте, деякі вчені вважають, що перша згадка про Вижву датується XVI століттям [86].

Поселення розташоване у північно-західній частині Волинської області, в межах історичного Полісся. Місцевість здебільшого рівнинна, з незначними пагорбами, характерними для Волинського Полісся.

Через селище протікає річка Виживка, яка є притокою Прип'яті. Вона має численні вигини, заболочені береги, що є типовими для поліських річок. У низинних ділянках трапляються стариці та невеликі озера. Водойми у цій місцевості відігравали важливу роль у господарському житті мешканців –використовувалися для рибальства та заготівлі сіна на заплавних луках.

Ґрунти навколо Старої Виживки підзолисті, дерново-підзолисті та супіщані, які формуються під впливом великої кількості опадів і невисоких середньорічних температур. Такі ґрунти малородючі, проте придатні для вирощування жита, картоплі, льону, а також випасу худоби.

Селище оточене мішаними лісами, де переважають сосна, дуб, береза, вільха. Значна частина лісів – це старі поліські бори, які збереглися з давніх часів. Ліси багаті на гриби, ягоди, лікарські рослини, що завжди відіграло важливу роль у житті місцевого населення.

Назва селища Стара Виживка, ймовірно, має слов'янське походження і може бути пов'язана з давнім словом «вижва» або «вижба», що означає заболочену територію чи заплаву [23].

«Стара» вказує на давність поселення, що вирізняє його від інших населених пунктів із подібною назвою. Історичні зміни, які привели до додавання слова «стара», могли бути пов'язані з утворенням нового поселення поруч, що отримало назву Нова Вижва, а для виокремлення історичного населеного пункту почали використовувати назву Стара Вижва.

У XIX столітті селище було відоме під назвою Вижба, що, ймовірно, було пов'язано з близькістю до річки Вижівки або з місцевою гідронімікою, яка мала давнє слов'янське коріння.

Після адміністративно-територіальних змін у XX столітті селище отримало назву Стара Вижва, що вказувало на його історичну роль як одного з найдавніших поселень у цьому регіоні. Назва селища походить від назви річки Вижівка, на березі якої воно розташоване.

Легенда про Вижбу – доньку ріки

Колись дуже давно на берегах звивистої річки, яку нині звать Вижівкою, стояло поселення з дерев'яним замком, що захищав подорожніх і купців, які йшли волинськими шляхами. Та головним скарбом цієї землі була не фортеця, а дівча на ім'я Вижба – донька місцевого воєводи.

Кажуть, вона мала чарівний голос і вміла розмовляти з рікою. Кожного ранку Вижба приходила до води, співала пісень і річка текла тихо, мирно, ніби слухала свою доньку.

Але настала біда: чужинці напали на край. Замок палав, люди втікали, а вороги шукали золото, яке, за легендою, сховав батько Вижби. Щоб урятувати людей, дівчина звернулася до ріки:

– Моя мати-ріко, сховай мене і наш край, як завжди ховала ти свої глибини!

І тоді ріка вийшла з берегів. Вода піднялася, затопила загарбників, змила вогонь, а сама Вижба зникла у хвилях, залишившись навіки духом ріки.

Відтоді люди казали:

– Це місце вижило завдяки Вижбі, отже, Вижівка – від слова «вижити».

А селище, збудоване на згарищі старого поселення, отримало назву Стара Вижівка, щоб пам'ятати про давнє минуле і вірну доньку ріки, що віддала себе заради людей.

Таким чином, назва селища Стара Вижівка походить від назви річки Вижівка, на берегах якої розташоване селище.

село Борзова

Перша писемна згадка про село Борзова датована 1570 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Вижівки, серед мальовничих поліських лісів. Тут переважають піщані ґрунти, які чергуються з родючими луками біля берегів річки. Завдяки близькості Вижівки, місцевість багата на болотисті низини, які слугують природним середовищем для різноманітної флори та фауни. Ліси навколо села складаються переважно з сосен, дубів та беріз, а річка здавна була джерелом риби та води для мешканців.

Топонімічне походження назви села Борзова може походити від старослов'янського слова «борз» або «борзий», що означає «швидкий» чи «рухливий», що могло стосуватися річки Вижівки, яка протікає через село, або ж означати місцевість із швидким перебігом подій чи природних процесів [23].

Також через селище проходив старовинний шлях, яким часто їздили гінці. Кажуть, що саме тут вершники переправлялися через річку, а їхніх коней називали «борзими» – тобто швидкими.

Назва могла виникнути від імені або прізвища засновника села чи його першого жителя. Ім'я Борз або Борзий могло бути поширеним у давнину.

Слово «борз» також могло мати відношення до навколишнього ландшафту, який характеризувався рухливими водами чи динамікою природного середовища. У давнину тут простягалися густі бори, тому поселення могло отримати назву «Борзова» від слова «бір».

Легенда про Борзову річку та швидкість вітру

Колись, у стародавні часи, в цих краях мешкали люди, відомі своєю відвагою та працьовитістю. У селі, яке сьогодні носить назву Борзова, народилася легенда про те, як річка Вижівка та вітер стали братами.

Кажуть, що в давнину на правому березі Вижівки стояв великий ліс, густий і темний. І саме в цьому лісі мешкав вітер, який був дуже швидким і сильним. Він ганяв хмари по небу, розвіював дощі і приносив зміни. Але найбільше йому подобалось бігати по річці, захоплюючи її води і приносячи нові струмки до берегів.

Одного разу вітер і річка вирішили змагатися: хто швидше подолає свою течію. Вітер подув сильно й шалено, намагаючись обігнати річку, а річка Вижівка спокійно, але рішуче несла свої води до долини. Тривала ця боротьба цілу добу.

Люди, які спостерігали за тим, назвали це місце Борзова – «від борзи» (швидкий), адже вітер та річка виявили неймовірну швидкість, змагаючись один з одним. Так і залишилася назва, яка тепер нагадує про ту легендарну боротьбу стихій.

Таким чином, назва села Борзова пов'язана зі старослов'янським словом «борз» або «борзий», що означає «швидкий» чи «рухливий», що стосується річки Вижівки.

село Брідки

Перша писемна згадка про село Брідки датована 1508 роком [86].

Поселення знаходиться у мальовничій місцевості з рівнинним рельєфом та родючими ґрунтами. Територія села оточена лісами, багатими на дуби, сосни й вільхи. Вижівка, що протікає біля села, раніше була більш повноводною і використовувалася як природний шлях для перевезення товарів і рибальства.

Назва села Брідки походить від слова «брід» – місця, де можна перейти річку вбрід [23]. Очевидно, що саме тут знаходився зручний брід через Вижівку, яким користувалися купці, козаки, мандрівники та місцеві жителі.

Легенда про броди та невидимий міст

Давним-давно, коли на місці нинішнього села ще не було жодної хати, а лише ліси й луки, річка Вижівка розливалася широко, часто заливаючи низини. Подорожнім було важко перейти її, особливо весною, коли вода ставала бурхливою.

Але місцеві люди помітили, що є кілька місць, де річка ставала мілкою – бродами. Там можна було перейти на інший бік без човна, хоч і небезпечно. Кажуть, що ці бродки були даром від лісової русалки, яка жила у Вижівці.

Одного разу мандрівник на ім'я Олекса, заблукав у лісі і натрапив на річку. Ніч спадала швидко, а дістатися до іншого берега було життєво необхідно. Тоді з річки вийшла русалка й прошепотіла:

– Іди там, де вода шепоче, не шумить – знайдеш брід.

Олекса почув, як на одному відтинку річки вода дзюркотить тихіше. Він рушив туди – і справді пройшов через річку, мов по невидимому мосту. Згодом він оселився тут, а коли збудував першу хату, інші люди теж почали селитися біля «брідків».

Так і виникло село, назване Брідки – на честь дивовижних переходів через річку, що рятували людей і з'єднували береги.

Таким чином, назва села Брідки підтверджує географічне розташування села та його залежність від річкових шляхів.

село Брунетівка (хутір Станіславка)

Перша писемна згадка про хутір Станіславка датована 1829 роком. З 1887 року – село Брунетівка [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Вижівки, серед мальовничих лісів, які колись слугували природним прихистком для місцевих жителів. Неподалік розташоване озеро Пісочне, відоме своєю чистою водою та піщаними берегами. Колись територія села була багатою на природні ресурси, що сприяло розвитку місцевої промисловості: тут діяли скляний, цегельний і смолярний заводи, які залишили слід у назвах місцевих урочищ.

Першою назвою поселення був хутір Станіславка, який отримав ім'я на честь першого поселенця або керуючого, відповідального за переселення сімей. Згодом, коли поселення перетворилося на село, його назвали Брунетівка – на честь пана Брюнета, який володів маєтком у сусідньому селі Пісочне. Він переселив 18 сімей у лісові землі, подалі від свого маєтку.

Легенда про пана Брюнета і забуті землі

Колись у селі Пісочне жив пан на ім'я Брюнет – вольовий і гонористий землевласник. Його маєток був великим та багатим, але селяни часто скаржилися на тісноту і нестачу землі для випасу та господарства.

Щоб уникнути постійних скарг, пан Брюнет вирішив переселити 18 найбідніших родин у лісисті землі за річкою Вижівкою. Він вказав на далекий пагорб біля болота і промовив:

– Там вам буде воля, але й турбот вистачить. Ідіть туди – нехай росте ваша Брунетівка!

Спочатку селяни думали, що це вигнання. Та коли вони дісталися до місця, побачили тиху річку, ліс, багатий на дичину, родючі ділянки на схилах. Вони звели хатки, розчистили землю й створили свій новий край.

З роками ця місцина стала селом. І хоч пан Брюнет лише хотів віддалити бідноту від свого палацу, його ім'я залишилось у назві – Брунетівка, як нагадування про те, як із вигнання виросла незалежність.

Кажуть, що іноді, під осінніми зорями, в лісі чути, як хтось шепоче: «Далеко від маєтку, але ближче до свободи...»

Таким чином, назва села Брунеківка пов'язана з особовим іменем або прізвищем землевласника, пана Брюнета.

село Галина Воля (Галиноволя)

Перша писемна згадка про село Галиноволя датована 1797 роком [86].

Поселення розташоване серед лісів, що надає йому особливої мальовничості. У навколишній місцевості переважають мішані ліси, в яких ростуть сосни, дуби та граби. Через село протікає невелика річка, яка відіграла важливу роль у його історії та легендах. Ґрунти тут дерново-підзолисті, що є типовими для поліської частини регіону.

Назва села Галина Воля, ймовірно, має коріння в українських традиціях і мовних особливостях. Вона складається з двох частин:

Галина – це ім'я, яке може бути похідним від стародавнього слова «Галина» (галицьке або загальне жіноче ім'я), що означає «спокій» або «тиша» [23]. Це ім'я поширене в Україні, і, можливо, село було назване на честь жінки або родини з ім'ям Галина. Воля – це слово, яке має кілька значень. Воно може позначати «свободу» або «незалежність», але також часто використовується в українських топонімах для позначення місця, де було поселення або частина земель, які були вільні для заселення або обробітку.

Легенда про Галину і волю

У давні часи, коли польські магнати ще мали владу над цими землями, жила дівчина на ім'я Галина – донька кріпака, але з вільнолюбним серцем. Вона вирізнялася сміливістю і мудрістю, завжди виступала на захист односельців перед паном. Казали, що її слово було переконливіше за меч.

Коли настав важкий рік – пан хотів забрати останню землю під свій маєток – саме Галина повстала. Вона зібрала громаду і вмовила людей не підкорятися. Повстання було невелике, але рішуче. І, на диво, пан відступив – не через страх, а з поваги до її мужності.

В знак пам'яті про дівчину і її боротьбу за волю, люди назвали поселення Галиною Волею – ніби кажучи: «Це земля, де Галина принесла нам свободу».

З того часу, коли весною розквітає перша калина біля старої криниці, старожили кажуть:

– То Галина усміхається. Ми живемо на її волі.

Таким чином, назва Галина Воля може мати значення «вільна місцевість Галини» або «місце свободи, назване на честь Галини».

село Мельники

Перша писемна згадка про село Мельники датована 1508 роком [86].

Поселення розташоване поблизу річки Вижівка, яка в давнину була важливим джерелом води та енергії. Місцевість навколо села

багата на ліси, луки та болотисті ділянки. Ліси складаються переважно з дуба, сосни та граба, що типово для Волинського краю. Ґрунти дерново-підзолисті, місцями торф'янисті, що сприяло розвитку сільського господарства.

Назва села Мельники пов'язана з млинарством, яке було тут розвинене з давніх часів [23]. Завдяки близькості до річки Виживка, у селі зводили водяні млини, які перемелювали зерно місцевих жителів. Можливо, перші поселенці були млинарями або майстрами, які будували млини, що і дало назву селу.

Легенда про Чорного Мельника

Колись, на березі річки Виживка стояв великий дерев'яний млин. Його господарем був старий млинар на ім'я Остап. Люди називали його Чорним Мельником, бо завжди був у темному, а борода – вугільна, мов із диму. Говорили, що він знає мову води й розуміє силу вітру.

Остап був не просто млинарем – він умів робити так, щоб зерно перемелювалося краще в дощ і швидше на повний місяць. Люди казали:

– У нього в млині живе дух річки, а млин крутиться не від води, а від його волі.

Та найбільше легенд виникло після великої повені. Вода розлилася, змила усе навколо, але млин Остапа вистояв, мов скеля. Тоді люди повірили, що Чорний Мельник уклав угоду з духами Виживки, аби ті берегли село.

Після смерті Остапа млин став занепадати, але й досі вночі місцеві чують легкий скрип колеса – ніби Чорний Мельник досі працює, перемелюючи час...

З того часу село, що виросло навколо млина, стали звати Мельники – на честь усіх, хто змінював світ силою праці й розумінням природи.

Таким чином, назва села Мельники походить від давнього слова «млин», що вказує на місце, де колись працювали водяні або вітрові млини.

село Мизове (Мизова)

Перша писемна згадка про село Мизове датована 1502 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Виживки. Місцевість навколо села характеризується лісистими територіями, болотами та низовинами, що пояснює легенду про походження його назви. Ліси навколо села складаються переважно з дуба, сосни та граба, а ґрунти тут піщані та дерново-підзолисті. В урочищі Кругле протікала річка Низівка, що також вплинуло на формування місцевого ландшафту.

Існує декілька версій щодо походження назви села Мизове.

За переказами, князь Андрій Курбський, який перебував на Волині після втечі від Івана Грозного, мав власну військову дружину. Воїни повинні були з'являтися на поклик князя – «мій зов». З часом ці слова трансформувалися в «Мизов», а пізніше – «Мизове».

За іншою версією, село виникло серед низинних та болотистих лісів, у місцевості, де протікала річка Низівка. Від неї поселення могло отримати назву «Мизівка», яка пізніше змінилася на «Мизове» [23].

У XVI столітті князь Сангушко заснував село як заставу у судовій справі проти єпископа Кирила Терлецького. Після суду Мизове залишилося за володимирським єпископатом і в документах часто фігурувало як «церковне село».

Назва Мизове може бути пов'язана з давньослов'янським словом «миза», що означає «помістя» або «господарство», яке свідчить про те, що село могло бути осередком землеробства, де місцеві жителі займалися оброботком землі [23].

Легенда про «Мій зов»

У темні часи княжих міжусобиць, коли доля держав вирішувалась у тіні меча, на волинську землю прибув вигнанець – князь Андрій Курбський, що втік від гніву царя Івана Грозного. Осів він у лісистій

місцевості поблизу річки Вижівки, там, де болота і низини ховали сліди від переслідувачів.

Князь не був сам. З ним прийшла вірна дружина воїнів, загартованих у битвах. Щоб не привертати уваги, князь оселив їх у глибині лісу – в урочищі Кругле, де протікала тиха річка Низівка.

Щоразу, коли нависала загроза або треба було радитися, князь посилав гінця з коротким наказом:

– Мій зов! – і воїни сходилися, мов тінь, на поклик пана.

З роками на місці табору з'явилися хати. Люди, які селилися поблизу, почали казати:

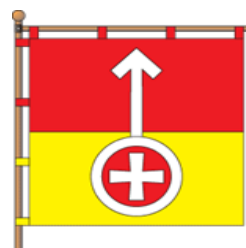
– Це ті, що приходять на «мій зов», – і згодом назва перетворилась у Мизов.

Інші ж стверджували, що назва походить від самої річки Низівки – бо саме вона дала життя поселенням серед боліт і лісів, що «низами» сповзали до води.

Так злились поклик князя і голос річки в одній назві – Мизове, яка досі зберігає пам'ять про часи великої втечі, мовчазної вірності та лісової тиші, що знала більше, ніж могла сказати.

Таким чином, назва села Мизове, наймовірніше, виникла від назви річки Низівка, яка протікала серед низинних та болотистих лісів.

село Нова Вижва (Плоцька Воля)

Перша писемна згадка про село Плоцька Воля датована 1508 роком, таку назву і досі носить частина приходу міста Вижви [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Вижівка, в межах області. Тут протікає річка Кезювка, яка впадає у Вижівку. Місцевість характеризується рівнинним рельєфом, що зумовлює наявність багатьох боліт, лугів і лісів, типових для Полісся. В урочищах довкола села часто зустрічаються заболочені ділянки, а також родючі землі для сільського господарства.

Назва села Нова Вижва походить від річки Вижівка, на березі якої розташоване поселення. Визначення «нова» вказує на те, що нове поселення на тих землях.

Село Нова Вижва стало відомим у середньовіччі під назвою Плоцька Воля. Ця назва вказує на зв'язок з історичними подіями, зокрема на те, що територія належала до поселення, яке заснували люди, що прийшли з Плоцька. В народних переказах також згадується, що на території сучасного села існували місцевості, відомі ще з XII століття: Татарське, Полованки та Грудавище.

Згідно з легендою, королева Бонна зупинилася на ночівлю в селі, коли перебувала в серйозному стані через хворобу очей. Вмившись водою з річки, вона одразу вилікувалася і вигукнула: «Видва!» (що означало «я бачу!»). Щоб подякувати за чудодійну воду, королева надала поселенню багато пільг та привілеїв, перетворивши його на самостійне поселення і назвавши його Вижва, що вказувало на її одужання та знову віддновлений зір. Річка, де вона вилікувалася, також отримала назву Вижва.

Легенда про зорю Вижви

Було це у давні королівські часи, коли над волинськими землями ще лунали латинські молитви й дзвони костелів. Королева Бона Сфорца, славнозвісна правителька з італійських земель, подорожувала Волинню у справах державних. У той час її спіткало велике лихо – її очі почали стрімко згасати, а лікарі вже не сподівалися на зцілення.

Одного вечора, коли хмари низько нависли над лісами, королівський почет зупинився на нічліг у маленькому селищі біля річки. Втомлена і пригнічена, королева підійшла до води і вмила обличчя. Вода була крижана, але чиста, мов сльоза ранку. І тут сталося диво – її зір повернувся!

– Видва! – вигукнула вона з подивом. Це давнє слов'янське слово, що означало «я бачу», злетіло з її вуст, як перша молитва зцілення.

На знак подяки за чудодійну воду, королева надала селу волю – звільнила його мешканців від податків і панщини, дарувала землю, звеліла назвати поселення Вижва – на честь повернутого зору і річки, що творить дива.

Пізніше, коли виникло нове поселення неподалік, його назвали Нова Вижва, на згадку про той день, коли проста річкова вода здолала сліпоту – і принесла волю.

Таким чином, назва села Нова Вижва походить від назви річки Вижівка, на правому березі якої воно розташоване.

село Поліське (Пісочне)

Перша писемна згадка про село Пісочне датована 1533 роком, яке у 1964 році перейменували на Поліське [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Вижівка. Місцевість характеризується типовими для Полісся особливостями: рівнинний рельєф, велика кількість боліт, лісів та водно-болотних угідь. Річка Вижівка та численні притоки створюють мальовничі природні ландшафти, де часто зустрічаються заболочені ділянки та луки, що сприяють розвитку сільського господарства, зокрема, скотарства та землеробства.

Назва села Пісочне може бути пов'язана з географічними особливостями цієї місцевості, адже на території села та навколо нього можна було знайти багато піщаних ділянок, що могли стати основною причиною назви. Топонім Пісочне свідчить про наявність піщаних ґрунтів, що і стало визначальним фактором при виборі назви для поселення.

Назва села Поліське пов'язана з характером місцевості, яка розташована на території Полісся – багатого природними ресурсами регіону, що характеризується лісами, болотами та річками.

Легенда про село Поліське

Давні часи Волинського краю були часами міфів і таємниць, коли річки і ліси могли приховати не тільки багатства, але й незвідані чудеса. Одне з таких чудес сталося біля річки Вижівка, де згодом виросло село Поліське.

Легенда розповідає, що колись, у часи язичницької віри, на цих землях стояв священний дуб. Це дерево було місцем поклоніння для місцевих племен, адже вони вважали, що через нього до них приходять посланці богів. Кожного року на Великдень до цього дуба приносили дари – пшеницю, мед, навіть вовняні тканини. І саме в цей час на

лісових пагорбах з'являлися дивні пісочні ділянки – місця, де земля наче сипалась сама, утворюючи вічні, м'які купи піску.

Чи то через це, чи з іншої причини, почали говорити, що саме ці місця мають надзвичайні властивості – вони дарують щастя і родючість. Згодом сюди почали приходити люди, шукаючи кращу долю. Переселенці, яких залучала магія земель, називали нове поселення Пісочним через цей дивовижний пісок, що дарував їм процвітання.

Але з часом, з появою нових поколінь, це село стало відомим не лише завдяки своїм піщаним землям, а й завдяки тому, що область навколо стала зростати, перетворюючись на чудове місце для життя.

Село ж у народі стало називатися вже не просто Пісочне, а Поліським, зважаючи на його віддалене розташування серед величних лісів, яке так нагадувало давнє поліське царство.

Таким чином, назва села Поліське тісно пов'язана з природним ландшафтом регіону.

село Рудка

Перша писемна згадка про село Рудка датована 1508 роком [86].

Поселення знаходиться на правому березі річки Виживка в історичному регіоні Полісся. Навколишні землі мають характерні для Полісся болотисті ґрунти, густі ліси та численні водні артерії. Річка Виживка відігравала важливу роль у житті місцевого населення, забезпечуючи рибальство, торгівлю та транспортне сполучення.

Назва села Рудка вказує на видобуток болотної руди, який був поширеним у цих місцях [23]. У давнину на Поліссі існували численні невеликі рудні виробництва, де селяни добували залізну руду з болотяних ґрунтів та переробляли її на залізо для виготовлення інструментів і зброї.

Місцеві жителі в давнину займалися металургією, виплавляючи залізо з болотної руди, яку знаходили на території села.

Слово «рудка» могло походити від кольору ґрунту, що мав характерний червонувато-бурий відтінок через високу концентрацію заліза.

У деяких регіонах слово «рудка» могло означати невеличке заторфоване русло річки, яким у давнину сплавляли ліс.

Легенда про село Рудка

Колись, в далекі часи, коли земля була ще покрита густими лісами, а річка Виживка повільно прокочувала свої води серед м'яких берегів, в цих місцях почали з'являтися перші поселення. Один з перших поселенців, на ім'я Ярослав, був відомим майстром-ковалем, який мріяв виготовляти найкраще залізо, яке тільки можна уявити.

Та ось біда – на навколишніх землях не було руди, а шукати її доводилось далеко за межами рідних земель. Однак одного дня, коли Ярослав з товаришами вирушив до лісу, він натрапив на дивовижне місце. Тут, серед боліт, здавалося б, не було нічого особливого, та Ярослав помітив одну цікаву особливість – земля на деяких ділянках була поросла чорним мохом, а коли вони почали копати, з'явилася червона, блискуча руда.

Якщо уважно придивитися, то земля на місцевих болотах виглядала, наче закипала – з'являлися бульбашки, а руду можна було добувати прямо з поверхні. Це була болотна руда, рідкісна і не зовсім відома, але Ярослав здогадався, що з неї можна зробити чудове залізо.

Він показав ділянку місцевим мешканцям, де вони почали видобувати руду. Але оскільки це місце мало незвичну назву через свої болотисті землі, люди почали називати його «Рудка». Тут, на річці Виживці, була створена справжня кузня, де виготовляли міцне залізо, і навіть для великої кількості ремісників це стало важливим пунктом у їхніх доробках.

І ось, завдяки Ярославу та його відкриттю, село, яке виникло поряд з рудним місцем, отримало назву Рудка – місце, де добували руду. І з того часу люди, що жили тут, вважали себе спадкоємцями цієї давньої майстерності, а село стало відоме як кузня, що давала благодать своїм мешканцям.

Таким чином, назва села Рудка пов'язана з рудими землями та гірничими роботами, адже слово «рудка» має корінь, що означає руду або корисні копалини.

село Седлище

Перша писемна згадка про село Седлище датована 1570 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Виживки, серед мальовничих поліських ландшафтів. Місцевість тут рівнинна, з невеликими пагорбами та численними заплавами. Ґрунти переважно супіщані та торф'яністі, характерні для Полісся. Колись село оточували густі ліси, багаті на дичину, гриби та ягоди. Річка Виживка відігравала важливу роль у житті місцевих мешканців – вона була джерелом води, риби та слугувала транспортним шляхом.

Назва села Седлище походить від слова «селитися», що є найбільш вірогідною версією [23]. Село отримати таку назву, оскільки тут оселялися переселенці з інших місцевостей.

Також назва може походити від слова «седло» (сидіння, місце для проживання). Можливо, назва пов'язана з тим, що місце було зручним для поселення людей.

У давнину село могло бути маєтком якогось шляхтича або місцем проживання слуг («седлярів»), які займалися виготовленням сідел для коней.

Легенда про село Седлище

У давні часи, коли річка Виживка ще не була такою мирною, як сьогодні, коли величезні ліси вкривали землю, на цих місцях оселився старий мудрий вчений, який мав велике знання про природу і навколишній світ. Звали його Олексій, а його мудрість була відома по всіх навколишніх землях.

Одного разу, подорожуючи по лісах, він натрапив на невелике, затишне місце на правому березі річки Виживки. Його погляд привернув пагорб, з якого відкривався чудовий краєвид на річку. Місце було настільки гарне, що Олексій вирішив оселитися тут. Він побудував невеликий дім на самісінькому березі і почав вивчати природу навколо.

Через деякий час, до нього стали приходити люди з навколишніх сіл, аби навчитися у нього ремесел, мистецтва землеробства і лісового господарства. Олексій почав передавати свої знання, а незабаром на

цьому місці з'явилося невелике поселення. Люди, що жили тут, дізналися про мудрого вчителя і стали називати це місце «Седлище», оскільки тут осідали нові мешканці, які прагнули жити в гармонії з природою, як це робив Олексій.

Так село Седлище отримало свою назву, а з часом стало відомим не лише своїм майстром, а й своєю гармонією з природним світом. Мудрість старого вченого жила в серцях людей, які будували свої оселі, працювали на землі та шанували все живе навколо себе.

Таким чином, назва села Седлище пов'язана з переселенцями, які осіли на цих землях і створили поселення.

село Смолярі

Перша писемна згадка про село Смолярі датована 1543 роком [86].

Поселення розташоване серед густих поліських лісів, які з давніх часів були багатими на хвойні дерева. Через цю місцевість проходили торовані шляхи, якими купці та ремісники перевозили смолу, деревину й інші лісові багатства. Завдяки великій кількості природних ресурсів тут розвивалися промисли, пов'язані з виготовленням смоли, дерев'яних конструкцій та лісозаготівлею.

Річки та болота, що оточують село, робили його менш доступним для ворогів, але водночас це сприяло розвитку унікальних ремесел. У давнину ці землі слугували притулком для втікачів-кріпаків і навіть розбійників, які ховалися в хащах від переслідувачів.

Назва села Смолярі походить від слова «смола», адже головним ремеслом його мешканців було виготовлення цього матеріалу [23]. Процес добування смоли був складним: спершу люди викопували старі хвойні пні, спалювали їх у спеціальних ямах або печах, витоплюючи смолисту рідину. Потім її використовували для просочення деревини, кораблів, возів, а також для лікувальних мазей.

Спочатку тут було лише урочище Смільня, де працювали смолокури, але згодом у лісах почали з'являтися перші хатини. Через

те, що люди займалися смолярством, вони отримали назву «смолярі», а їхнє поселення – Смолярі.

Легенда про село Смолярі

У давні часи, коли ще не було машин і заводів, лісові угіддя були багатими на природні ресурси, серед яких особливо цінувалася смола. Люди, що оселилися в цих краях, стали майстрами з виготовлення смоли – того самого чорного, липкого рідкого золота, яке використовувалося для покриття дерев'яних суден, дахів, навіть для лікування деяких недуг.

Згідно з легендою, саме в ці місця прийшов великий лісовий дух, якому люди дали ім'я Лісовик. Він був батьком усіх дерев, трав і звірів, що мешкали в лісах. Лісовик, побачивши, як люди вміло добувають смолу з дерев, вирішив навчити їх особливому ремеслу – як робити її правильно, не завдаючи шкоди лісу.

Одного дня Лісовик з'явився в селище в образі старого чоловіка з довгими сивими вусами. Він навчав місцевих жителів правильно добувати смолу, наголошуючи на тому, що треба ставитись до лісу з повагою і обережністю. «Не забирайте більше, ніж потрібно. Залишайте ліс живим, щоб він міг дати вам усе необхідне», – говорив він.

Легенда свідчить, що саме після цієї зустрічі село стало знаменитим своїми смолярськими майстернями, а кожен житель вважав за свою обов'язок дбайливо ставитися до природи. Лісовик ніколи не забував приходити на святки і обдаровував людей дарами лісу – чудовими і здоровими деревами, які приносили ще більше смоли.

З того часу село отримало свою назву «Смолярі» і, хоча часи змінилися, люди зберегли традицію виготовлення смоли, а старий Лісовик, за переказами, досі живе десь у глибоких лісах, спостерігаючи за їхнім життям.

Таким чином, назва села Смолярі пов'язана з діяльністю жителів, які займалися виробництвом смоли, дьогтю та іншими лісовими ремеслами.

село Стара Гута

Перша писемна згадка про село Стара Гута датована 1161 роком [86].

Поселення розташоване серед густих поліських лісів, багатих на природні ресурси. Поблизу протікає кілька невеликих річок, які з давніх часів служили водними шляхами для місцевих жителів. Ліси навколо села містять поклади кварцового піску – основного матеріалу для виробництва скла, що відіграло ключову роль у формуванні історії поселення.

Назва села Стара Гута походить від слова «гута», яке в перекладі з польської означає «склодувний завод» [23]. Це свідчить про те, що колись тут активно займалися виробництвом скла. У давнину гуті будували в лісистій місцевості, оскільки для скловарних печей потрібно було багато деревного вугілля.

Згодом, коли гута припинила своє існування, поселення залишилося і стало відоме як Стара Гута, підкреслюючи давню історію цього ремесла на цих землях.

Легенда про село Стара Гута

Колись давно, у часи середньовіччя, на місці сучасного села Стара Гута розташовувалася величезна гутна майстерня, де виготовляли кришталево чисте скло. Складуви з усього краю приїжджали сюди, аби навчитися мистецтву виготовлення вітражів і скла, яке мало неймовірну цінність.

Одного разу в село завітав загадковий подорожній, який, як і всі інші, прагнув побачити майстерні, що виробляли це чудове прозоре диво. Він запитав у старого майстра, як йому вдається створювати такі неймовірно красиві вироби з простого піску та вогню.

«Усе залежить від внутрішнього світла, яке ми вміємо вбирати в скло», – відповів майстер, погладжуючи свій довгий білий вус. «Кожен шматок скла, що ми створюємо, несе в собі частку нашої душі. Це – скло не тільки для очей, але й для серця».

Подорожній захотів дізнатися більше, тому вирішив залишитися в селі на кілька днів. Він спостерігав за тим, як майстри виготовляли вироби, захоплюючись їхнім вмінням. І ось в одну ніч, коли місяць яскраво світив на небі, подорожній спостерігав, як складуви працювали при світлі факелів, відбиваючи тіні на старих стінах. І раптом він помітив, що їхнє ремесло не лише створювало красу, але й було наділене магією.

Якось, коли майстри відпочивали після довгого трудового дня, подорожній підійшов до однієї з гут і тихо промовив: «Я хочу забрати з собою частку цієї краси та сили, щоб моє ім'я стало відомим на всі віки». І, як тільки ці слова залишили його губи, з печі вийшов скляний витвір, дивовижної форми, що виблискував і сяяв відбитками місячного світла.

На наступний ранок подорожній зник без сліду, але замість себе залишив цей витвір. Легенда каже, що саме завдяки цьому творінню село отримало свою назву – Стара Гута, бо гутні майстерні, що тут діяли, стали відомими і шанованими, а самі майстри – справжніми володарями вогню і скла.

Місцеві жителі говорили, що через багато років подорожній повернеться і забере своє «заповітне скло», але воно так і залишилось у цьому селі, ставши частиною його історії.

З того часу село стало відомим на всю округу за свої гутні майстерні, а слово «гута» стало символом його слави, пам'яті і таємниць, що й досі зберігаються серед кам'яних стін і вогняних печей.

Таким чином, назва села Стара Гута пов'язана із виробництвом скла.

село Сукачі

Точна дата заснування села Сукачі відсутня, проте у 1906 році воно входило до складу Головенської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Село розташоване в межах Волинської області, яка славиться своєю лісистію та мальовничою природою. Як і багато інших сіл регіону, Сукачі могло мати значний аграрний характер, зокрема

завдяки родючим землям та водним ресурсам, наявність яких сприяла розвитку сільського господарства.

Назва села Сукачі може походити від родового імені перших поселенців або землевласників Сукач, що тут жили.

У давнину тут могли жити ремісники, які займалися виготовленням тканин чи мотузок, процес якого включав «сукання» ниток.

Деякі місцеві перекази говорять, що село заснували люди, які «сукували» (мандрували, шукали кращих місць для життя).

Легенда про село Сукачі

У давнину, коли земля ще була дика і незаймана, на цих просторах оселилися люди, які прагнули знайти найкраще місце для життя. Вони не боялися труднощів, а, навпаки, вирушали в подорожі, шукаючи нові землі, що могли б стати їхнім домом.

Ці люди були відомі серед сусідніх поселень як мандрівники – «сукачі», тому що постійно шукали кращі місця для поселення. Вони не тільки відзначалися незвичайною сміливістю, але й мали глибоке розуміння природи, що дозволяло їм відчувати, де земля найродючіша, а вода найчистіша. Їхній шлях був невідомий іншим, вони часто проходили через болота і ліси, долаючи всі труднощі, аби знайти ідеальне місце для свого нового дому.

Одного разу, коли вони вже майже зневірилися і були готові повернутися назад, один із сукачів помітив вдалині розкішний ліс, що стояв біля чистого струмка. Він відчув у цьому місці таку гармонію, що вирішив, що це і є те саме місце, де вони можуть оселитися. Інші мандрівники, почувши його слова, теж зупинилися, вражені цією неймовірною природною красою. Вони почали будувати свої оселі, відчувачи, що знайшли свою долю.

З того часу люди, які заснували це поселення, почали називати його Сукачі, в пам'ять про те, що вони були тими, хто шукав краще життя і знайшли його тут, серед цієї чудової землі. І хоча на перший погляд це село виглядало простим, його історія та легенда про мандрівників та пошук свого місця під сонцем залишила в ньому особливий дух свободи і рішучості.

Місцеві старожили часто згадували про тих, хто колись мандрував без страху перед невідомістю.

Таким чином, точне походження назви Сукачі не встановлене, але воно, ймовірно, пов'язане з історичними подіями або діяльністю перших жителів.

село Хотивель (Хотивль)

Перша писемна згадка про село Хотивль датована 1508 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Вижівки. Мальовничі ліси та луки, що оточують село, здавна слугували гарним місцем для поселення, а річка була важливим джерелом води та рибальства. Завдяки своєму розташуванню в низовині, Хотивель часто згадується у місцевих переказах як територія, що надійно ховалася серед густої рослинності.

За легендою, це місце дуже сподобалося першим поселенцям, які «захотіли» тут жити, тому й назвали його Хотивель.

Назва села могла походити від давньослов'янського слова «хотв» (сховище, укріплення). Можливо, у давнину тут було укріплене поселення або прихисток для людей, що тікали від ворогів.

Припускається, що засновником села міг бути чоловік на ім'я Хотив або Хотивль.

Легенда про село Хотивель

У давні часи, коли землі навколо річки Вижівки були ще майже незаселеними, сюди прибули перші поселенці. Мандрівники йшли через ліси й болота, шукаючи ідеальне місце для життя. Одного разу вони опинилися на мальовничому березі річки, де серед зелених луків і лісів розкинулися родючі землі. Тут текла прозора вода, а земля була така плодючою, що будь-яка рослина, що тут сіялася, швидко набирала силу.

Поселившись на цих землях, перші мешканці відразу відчували, що це місце приносить їм мир і спокій. Вони відчували, що тут їм буде добре, що тут вони знайдуть справжній дім, де зможуть жити і розвиватися.

Після довгих мандрівок і боротьби за виживання на чужих землях, цей куточок землі здався їм справжнім раєм. Ось тут, серед цієї

природи, вони нарешті могли знайти спокій і відпочинок. І тоді один із перших поселенців, захоплений цією красою та гармонією, вигукнув: «Хочу тут жити!» Це слово стало символом їхнього бажання і прагнення оселитися на цих землях, де вони знайшли спокій і достаток.

Згодом усі почали називати це місце Хотивель, що в перекладі означало «місце, де хочуть жити». Так і залишилось це село відомим своєю чудовою природою і тим, що стало домом для людей, які прагнули жити в гармонії з землею. Від того часу це місце стало відомим не тільки своїми багатими землями, а й як символ волі і бажання людей мати своє місце під сонцем, де вони можуть бути щасливими.

Таким чином, назва села Хотивель має цікаву етимологію, що, ймовірно, пов'язана з місцевими мовними особливостями та природними умовами.

село Чевель

Перша писемна згадка про село Чевель датована 1521 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Текля, яка є правою притокою Прип'яті. Ця місцевість багата на заболочені луки, густі ліси та родючі ґрунти, що сприяли розвитку сільського господарства. Через наближеність до річкової системи тут здавна займалися рибальством, полюванням та землеробством.

Назва села Чевель може походити від слова «щавель». За легендою, колись місцевість була вкрита густими заростями щавлю. Коли цар зі своїми слугами їхав цими землями, він вигукнув: «Щавель!». Згодом у вимові відбулося чергування звуків і люди почали називати село Чевель.

За іншою версією, неподалік села протікала річка Чевель і саме вона дала назву поселенню.

За переказами, першим чоловіком, який оселився на цій території, був Чевель (або Шевель). Його ім'я або прізвище стало основою для назви майбутнього села.

Легенда про село Чевель

Давним-давно, коли земля була ще дикою і не розораною, на лівому березі річки Текля оселився відважний чоловік на ім'я Чевель. Він був мандрівником і шукачем пригод, який подолав численні труднощі, аби знайти своє місце в цьому світі. Відчувши, що це місце сповнене миром і спокоєм, він вирішив оселитися тут.

Чевель вибрав чудову ділянку землі поруч з річкою, де були родючі поля, а навколо – густі ліси, багаті на дичину. Річка, яка протікала поруч, була для нього не тільки джерелом води для господарства, але й стала символом життя, яке він прагнув побудувати в цьому новому місці.

Чевель був не лише працюючим, але й мудрим чоловіком. Він швидко заручився повагою серед навколишніх племен, які також почали приїжджати до нього за допомогою. Чоловік розпочав заснування поселення, допомагаючи всім навколо організувати своє життя в цьому місці.

З часом село стало відомим серед навколишніх поселень, а річка, яка протікала поруч і була невід'ємною частиною його життя, почала носити назву Чевель. Так місцевість, що колись була дикою, а тепер квітучою, отримала назву Чевель, на честь першого чоловіка, який вибрав це місце для свого дому.

Легенда розповідає, що ім'я Чевель стало символом мудрості, працюючості і сили духу. Тому село, яке виникло на цих землях, отримало таку назву, яка вказувала на глибокий зв'язок з цією особливою людиною, що подарувала своєю відвагою та рішучістю цьому місцю життя.

Таким чином, назва села Чевель походить від назви річки, яка колись протікала неподалік села.

село Черемшанка

Перша писемна згадка про село Черемшанка датована 1570 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Виживки. Оточене густими лісами та болотистими луками, воно здавна було

відоме своїми природними багатствами. Місцевість сприяла розвитку бортництва, мисливства та рибальства, а родючі землі дозволяли займатися землеробством.

Назва села Черемшанка пов'язана з рослиною черемха, яка в давнину рясно росла на берегах Виживки [23]. Черемха була символом весни та молодості, а її пахучі білі квіти прикрашали всю місцевість.

Є також версія, що назва походить від слова «черемошитися» – тобто шуміти, дзюрчати, як весняний струмок.

Деякі дослідники вважають, що в основі назви може бути давнє слов'янське слово «черем» – темний, чорний, що могло означати густі, непрохідні хащі, які колись вкривали цю місцевість.

Легенда про село Черемшанка

У давні часи, коли землі навколо річки Виживка були вкриті величезними лісами, а люди жили в гармонії з природою, на берегах річки росла особлива рослина – черемха. Її квіти пахли так сильно, що цілий ліс наповнювався чудовим ароматом, а дерева, покриті білими квітами, немов розцвітали прямо із серця природи.

Місцеві жителі вважали черемху не лише символом краси, а й джерелом сили і захисту. Вони вірили, що її квіти дарують здоров'я, а ягоди – мудрість. Черемха була для них чимось більшим, ніж просто деревом; це було щось магічне, що зв'язувало їх із духами природи.

Одного разу, коли річка Виживка вийшла з берегів через сильну повінь, кілька сміливих людей з навколишніх сіл вирушили до берега, щоб зупинити воду. Вони вирізали дерева, будували загати та перешкоди, сподіваючись, що річка не зруйнує їхні домівки. Але раптом серед нічної тиші пролунала чутна тільки для них пісня – гучний спів, що нісся від річки. Це була та сама черемха, що за своєю магічною силою оберігала людей і приручала воду.

Легенда говорить, що черемха, якою було прикрашено все довкілля, в цей момент випустила з себе особливу силу. Вона дозволила воді повернутися в свої межі і не завдати шкоди жодному із сіл. Чарівний спів допоміг укріпити дамби, зберігши землю від затоплення.

Після того, як лиха повінь минула, люди, вдячні за допомогу черемхи, вирішили назвати нове поселення, яке виросло біля цих благодатних дерев, Черемшанка – на честь цієї чудодійної рослини, що врятувала їх від лиха.

Відтоді черемха стала символом села – вона не тільки дарувала людям свої плоди, але й захищала їх від усіх негараздів природи. Село Черемшанка стало відоме як місце, де природа і люди живуть у мирі та злагоді.

Таким чином, назва села Черемшанка пов'язана з назвою рослини – черемха.

3.4.22. *Турійська територіальна грумада*

Утворена 2 березня 2017 року шляхом об'єднання Турійської селищної ради та Дольської, Кульчинської, Перевалівської сільських рад Турійського району (рис. 3.42).

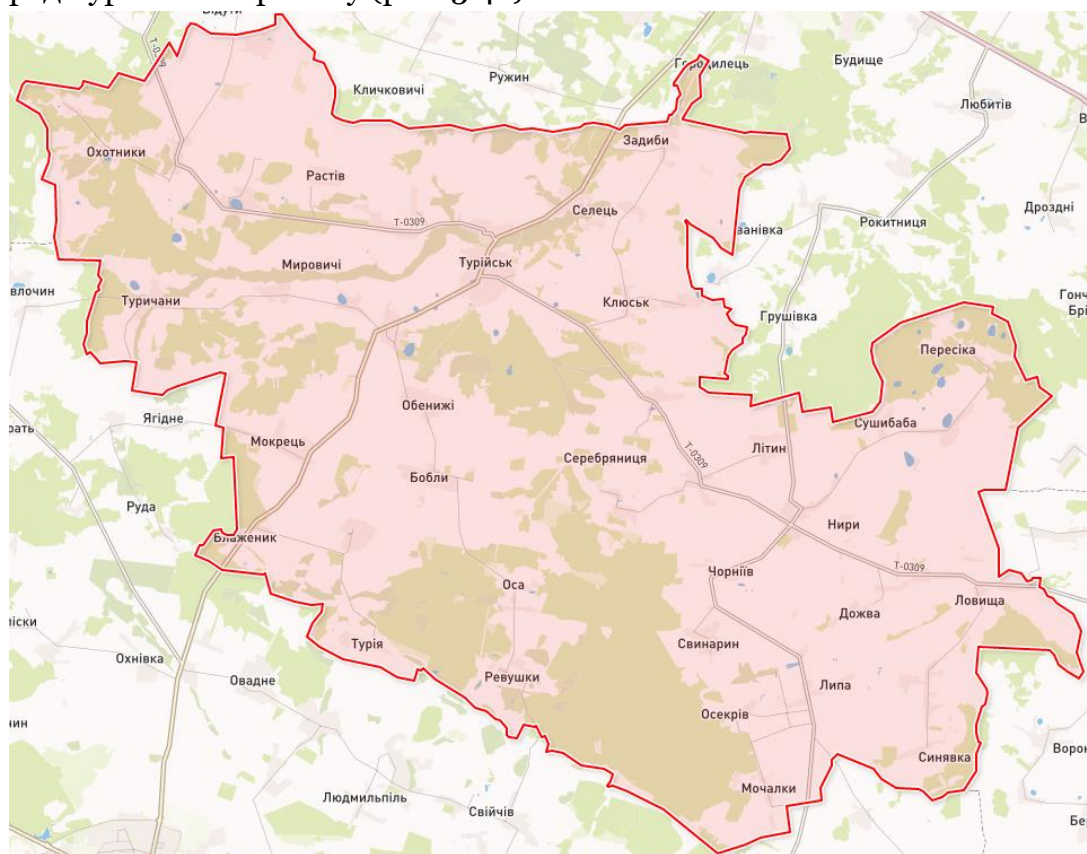

Рис. 3.42. *Картосхема Турійської територіальної громади*
[46]

До складу громади входять селище Турійськ і 51 село: Блаженик, Бобли, Вербичне, Волиця, Гаруша, Дожва, Дольськ, Дуліби, Задиби, Клюськ, Кульчин, Купичів, Кустичі, Липа, Літин, Ловища, Маковичі, Мировичі, Мокрець, Молодівка, Мочалки, Нири, Новий Двір, Обенижі, Озеряни, Оса, Осекрів, Осереби, Осьмиговичі, Охотники, Перевали, Пересіка, Поляна, Радовичі, Растів, Ревушки, Свинарин, Селець, Серебряниця, Серкізів, Синявка, Соловичі, Ставок, Сушибаба, Тагачин, Торговище, Туличів, Туричани, Турія, Туропин, Чорніїв (рис. 3.42).

**селище
Турійськ**
(Турейськ,
Туржиськ,
Турейско, Торійськ,
Тураск, Турійськ)

Перша писемна згадка про містечко Турейськ датована 1097 роком [86].

Поселення розташоване на обох берегах річки Турія, яка є притокою Прип'яті. Місцевість навколо багата на ліси, луки та болота, що в минулому робило її зручною для життя і полювання. Річка відігравала важливу роль у господарстві місцевих жителів, адже була джерелом води, риби та слугувала природним шляхом для транспортування товарів.

У різні історичні періоди поселення мало різні назви: Турейськ, Туржиськ, Турейско, Торійськ, Тураск, Турійськ. Назва селища Турійськ походить від річки Турія, на берегах якої воно розташоване [86].

Згідно з переказами, місцеві мешканці полювали на турів, а сама річка Турія отримала свою назву через те, що біля неї часто бачили цих величних тварин. Відповідно, поселення, що виникло поблизу, отримало назву Турійськ.

Легенда про селище Турійськ

У давнину, коли величні ліси й безкраї луки Волинського краю були домом для багатьох диких тварин, на річці Турія проживали мудрі і відважні люди. Вони селилися вздовж річки, що була для них

джерелом не тільки води, а й життя. Річка сама по собі була величною та красивою, її води завжди були прозорі, а на берегах росли густі ліси.

Одним з найбільших скарбів цих земель були тури – величезні дикі бики, чиї могутні роги і граціозні постаті викликали захоплення у всіх, хто їх бачив. Місцеві жителі здавна полювали на турів, вважаючи це не лише необхідністю для виживання, а й своєрідним ритуалом, що дарує силу та мудрість.

Одного разу, коли на землю прийшли сильні зливи, а в лісі відпочивало багато турів, великий бик, що вів свою зграю, підійшов до самого берега річки Турія. Величезний і грізний, він став на коліна, аби попити з її вод. Здавалось, сама природа поклонялась тваринам, які правили цими землями.

Місцеві жителі бачили це явище і вважали його ознакою великої сили та поваги природи до цих тварин. Вони почали говорити: «Тур на річці – знак величі», з того часу почали називати річку Турія, а селище, що виросло поблизу, – Турійськ.

У цьому селищі люди віддавали данину поваги туру як символу сили та гідності. Були часи, коли тури стали рідкісними, саме завдяки легенді про велике стадо, яке колись паслося на берегах річки Турії, селище зберегло свою назву. Жителі цього краю завжди пам'ятали про великий зв'язок між ними і величними тваринами, адже річка та її тури стали невід'ємною частиною їхньої історії.

Таким чином, назва селища Турійськ пов'язана з назвою річки, на берегах якої воно розташоване.

село Блаженик

Перша писемна згадка про село Блаженик датована 1498 роком [194].

Поселення розташоване на берегах річки Турія, яка є правою притокою Прип'яті. Місцевість навколо – це густі ліси, родючі ґрунти та багаті на рибу і дичину водойми. Таке природне оточення створювало ідеальні умови для поселення ще здавна.

Історичні згадки про село датуються 1498 роком. У середині XV століття тут діяв Миколаївський монастир, відомий як «Манастыр, называемый Блаженик». Він був спадковим володінням луцького старости Немирі Резановича [10].

За однією з місцевих легенд, назва села Блаженик походить від ченця-блаженного, який прийшов у непрохідні ліси в пошуках усамітнення та молитви. Він заснував скит Святого Миколая, що згодом став монастирем, а місцеві мешканці називали його «блаженим», бо він жив у гармонії з природою, не дбаючи про земні блага. Звідси й назва – Блаженик.

Легенда про село Блаженик

У давні часи, коли ліси навколо річки Турія були ще непрохідними й дикими, а природа не знала слідів людської руки, серед безкрайніх лісів оселився один монах. Його звали Лавр, він був ченцем, який шукав не тільки фізичну, а й духовну віддаль від світу. Лавр вирушив у лісові глибини в пошуках усамітнення та молитви, щоб наблизитись до Бога через тишу і спокій.

Монах прийшов до місця, де річка Турія протікала між величними деревами, а навколо панувала глибока тиша. Це місце стало для нього особливим – воно дарувало відчуття гармонії з природою, де можна було зосередитись на внутрішньому світі і забути про суєту навколишнього світу.

Він побудував маленьку оселю, скит Святого Миколая, де проводив дні в молитвах, роздумах і тиші. Ніхто не турбував його, навіть звірі лісу ставали його друзями. Ченцю вдалося досягти такого миру, що навіть місцеві люди, які іноді заходили до нього за порадою, почали називати його «блаженим», адже він жив так, як того вимагає справжнє блаженство – без турбот про матеріальне, з глибокою вірою і любов'ю до природи.

З часом скит перетворився на монастир, а всі, хто чули про життя цього святого ченця, почали приходити в ці краї, шукаючи мудрості та спокою. Оскільки люди асоціювали це місце з життям блаженного монаха, село поруч отримало назву «Блаженик», на знак шани до його життя і духовної простоти.

І до сьогодні в місцевих переказах згадується про те, як цей святий монах став символом того, що найвищий спокій і благословення приходять від гармонії з природою, чистоти серця та відданості вірі.

Таким чином, назва села Блаженик пов'язана з благочестивими людьми – ченцями, які заснували монастир.

село Бобли (Болбли)

Перша писемна згадка про село Болбли датована 1498 роком [19].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості на території сучасної області. Через нього протікають кілька струмків, що впадають у річку Турію. Оточене густими лісами та родючими луками, село здавна було придатним для ведення сільського господарства, рибальства та полювання.

Що стосується назви села, то «Бобли» чи «Болбли», ймовірно, має корінь, пов'язаний із слов'янськими мовами. У старослов'янських мовах слово «болбли» могло бути похідним від старослов'янського слова, яке означає «болото» чи «місце, що зволожене», або навіть «болото» у переносному значенні як місце, що часто заливається водою. Це може вказувати на географічне розташування села в болотистій місцевості або в районі, який схильний до підтоплення.

За твердженням істориків, назва є множинною від антропоніма Болобол [19].

Назва села, відповідно з версією, походить від антропоніма «Болоболъ», що в давньоукраїнській мові означало «базіка», «торохтій» або людину, яка говорить нерозбірливо.

Легенда про село Бобли

У давні часи в цих місцях жив чоловік на ім'я Болобол, чия звичка багато говорити стала легендою серед місцевих жителів. Болобол був відомий своїм безперервним мовленням, яке було настільки гучним і швидким, що його слова часом ставали нерозбірливими і незрозумілими для оточуючих. Він був справжнім «базікою» і «торохтієм», як говорили в народі. Мешканці навколишніх сіл навіть шуткували, що він міг би говорити без кінця, не зупиняючись навіть на хвилину.

Одного разу Болобол вирішив відвідати сусідні землі, щоб послухати мудрих людей і дізнатися більше про світ. Та його мова настільки набридла всім навколо, що ніхто не хотів слухати його. Проте, незважаючи на це, Болобол продовжував безперервно торохтити, а його слова, хоч і були не зовсім зрозумілі, зрештою стали своєрідним символом цього поселення.

З часом інші люди почали асоціювати це місце з його іменем. Тому село отримало назву Бобли (від старовинного «Болобол»), як згадка про того, хто не міг припинити говорити, навіть коли його слова вже не мали змісту для інших. Можливо, в цих словах був навіть певний сміх та іронія, але разом з тим вони стали невід'ємною частиною історії села.

Згодом ця назва перетворилася на офіційну, а село стало відоме саме під іменем Бобли, а його жителі зберегли легенду про того базіку, який став символом їхнього поселення.

Таким чином, назва села Бобли пов'язана з антропонімом «Болоболъ».

село Вербичне **(хутір Вілька Вербичненська, хутір** **Серебряниця, Перше Вербичне)**

Перша писемна згадка про хутір Вілька Вербичненська датована 1528 роком [86].

Село Вербичне розташоване в мальовничій місцевості на сході області. На його східній околиці бере початок річка Срібниця, що є правою притокою річки Турії. Завдяки цій річці та навколишнім лісам, тут завжди були родючі землі та сприятливі умови для життя.

Назва села Вербичне може мати декілька варіантів трактування. Слово «верба» у багатьох слов'янських мовах означає вид дерева – вербу, яка є поширеною у лісах і на берегах річок, особливо в болотистих місцевостях [23]. Це дерево було популярним для використання в різних побутових цілях, таких як виготовлення кошиків, меблів та інших виробів. Тому назва села Вербичне, ймовірно, відображає

наявність значної кількості верб у цьому регіоні, що могло бути помітним характерним елементом ландшафту.

Можливо, на території села або поблизу існувала верболозова місцевість, що сприяло вибору такої назви для села. Крім того, багато сіл регіону мають назви, які відображають природні особливості або рослинність регіону.

Проте, назва села Вербичне вказує на зв'язок із родом Вербичевських, який володів селом у XV столітті.

Легенда про село Вербичне

У давні часи, коли територією регіону володіли могутні роди, серед них був і рід Вербичевських. Цей рід славився своєю відвагою та доблестю, але також був відомий своїми численними та красивими вербами, що росли навколо їхніх осель. Історії про верби передавалися з покоління в покоління, кажуть, що саме верби стали оберегом цього роду, даруючи їм силу та підтримку на довгі роки.

За переказами, один із предків Вербичевських, який оселився на цих землях, мав особливу пристрасть до вирощування верб. Ці дерева були не лише красивими, але й корисними – з них робили різноманітні ремісничі вироби, а гілки верб використовували для плетіння кошиків та виготовлення інших необхідних речей. Власне, з часом навколо цього роду почали селитися й інші люди, які зрозуміли, що місцевість є родючою і сприятливою для життя.

У деяких варіантах легенди говориться, що самі верби, особливо біля річки Срібниці, мали чарівні властивості. Вони захищали місцевих мешканців від негоди та нещастя, а також дарували їм спокій та гармонію. Тому не дивно, що село отримало назву Вербичне – на честь цього благословенного роду і його зв'язку з магічними деревами.

Деякі старожили також додають, що в самій річці Срібниці, яка бере початок на східній околиці села, була вода, яку місцеві люди вважали цілющою. Вона мала сріблястий відтінок через велику кількості мінералів, говорили, що ця вода допомагала зцілюватися від різних недуг.

Так, завдяки багатству природи та своєму зв'язку з родом Вербичевських, село Вербичне стало відомим і шанованим місцем.

Таким чином, назва села Вербичне має зв'язок з родом Вербичевських, які були власниками його поселення.

село Волиця **(Вілька, Вулька, Воля, Волька, хутір Вілька** **Клюська)**

Точна дата заснування села невідома, проте на початку XIX століття воно належало пану Ключському. Продовж років населений пункт мав декілька назв: Вілька, Вулька, Воля, Волька, хутір Вілька Ключська. У 1946 році село тримало назву Волиця [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Турії, що є однією з головних водних артерій регіону. Місцевість тут рівнинна, з родючими ґрунтами, оточена лісами та болотами. Через географічне положення поселення завжди було сприятливим для ведення сільського господарства.

Назва села Волиця, ймовірно, походить від старослов'янського слова «волиця», яке означає «велике поселення», «село» або «селище» [23]. Це слово використовувалося для позначення населених пунктів, розташованих на родючих землях, що були підходящими для ведення сільського господарства.

Також можна припустити, що назва могла виникнути від іншого старослов'янського слова «воля», що означає «вільна територія», що може вказувати на те, що територія, де розташоване село, була вільною від податків або перебувала на певних адміністративних межах.

За переказами, у XIX столітті Ключський пан подарував волю своєму слuzі-козацькові Тарасові, дав йому землю та можливість оселитися тут. Так поселення отримало назву Волиця – як символ дарованої свободи.

У старих записах поселення завжди позначали як Вілька Ключська, бо воно підпорядковувалося селу Ключьк.

Легенда про село Волиця

Колись жив у селі Ключьк пан, про якого говорили: хоч і суворий, але справедливий. У його маєтку служив молодий козачок на ім'я Тарас – працюватий, чесний і відданий. Усі в окрузі поважали його за добру вдачу і готовність допомогти будь-кому, хто потребував. Пан часто доручав йому найважливіші справи й навіть радився з ним у господарських питаннях.

Одного разу, під час тяжкої хвороби, пан довго боровся зі смертю, і саме Тарас доглядав його, не відходячи ні на мить. Коли пан одужав, то зрозумів, що зобов'язаний козацьким життям. У знак вдячності він не лише відпустив Тараса на волю, а й подарував йому шмат землі біля річки Турії – гарне, плодюче місце, вкрите лісом і луками. Там Тарас збудував хату, привіз родину, а незабаром на цьому місці з'явилися інші оселі.

Люди почали називати це місце Волиця – від слова «воля», що символізувала даровану свободу. А ще довго вживалася назва Вілька Ключька, бо поселення залишалося частиною ключького маєтку. Та згодом Волиця почала жити власним життям – вільним, гідним і працьовитим, так, як і її перший поселенець.

Кажуть, що річка Турія благословила ті землі за добре серце Тараса: вода тут завжди чиста, а земля родюча. І досі на старому дубі біля річки висить дерев'яний хрест – пам'ять про того, хто приніс у ці місця волю.

Таким чином, назва села Волиця виникла від старослов'янського слова «воля», що означає «вільна територія».

село Гаруша

Точна дата заснування села Гаруша не відома, проте воно у 1906 році входило до Турійської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване на берегах річки Турії, що робить його мальовничим і сприятливим для сільського господарства. Місцевість навколо села рясніє луками, лісами та полями. Через річку тут здавна проходили торговельні шляхи, а також шляхи кочівників, які залишили слід у місцевій топоніміці.

Топонімічне походження назви може бути утворене від старослов'янських слів або коренів, пов'язаних із місцевими природними умовами або особливостями ландшафту. Так, можливе походження від слова «гору» або «горище», що вказувало б на географічні особливості місцевості [23].

Село могло отримати свою назву на честь якоїсь історичної особи, родини чи місцевого поселення, де ім'я або прізвище було схоже на «Гаруша». У такому разі це може бути старе власне ім'я, яке потім стало топонімом.

Проте, за переказами, назва Гаруша походить від фрази «їду за грушу». На в'їзді в село росла велика дика груша, яка слугувала подорожнім орієнтиром. Коли люди вирушали у цю місцевість, вони казали: «Їду за грушу», а з часом ці слова трансформувалися у Гарушу.

Легенда про село Гаруша

У давнину, коли навколо були лише ліси, болота й вузькі стежки, біля річки Турії росла одна незвичайна груша. Вона була висока, з розлогою кроною, її гілля світилися білим цвітом навесні, а восени рясно родила солодкими дикими грушами, яких більше ніде не було. Люди вірили, що дерево чарівне: той, хто скуштує плід із цієї груші, буде мати щастя в дорозі, в житті й навіть у коханні.

Колись молодий парубок на ім'я Лука мав вирушити в далеку дорогу шукати кращої долі. Його кохана Маринка, сумуючи за ним, прийшла до старої груші й помолилася, щоб дерево допомогло їй дочекатися коханого. Кажуть, уночі груша зацвіла вдруге – посеред осені! Того ж вечора Лука повернувся неочікувано, бо в дорозі його ніби хтось відвернув від небезпеки.

З того часу біля груші часто молилися, вона стала священним орієнтиром, а згодом навколо неї вирости перші оселі. Коли подорожні питали: «Куди йдеш?», – чули у відповідь: «Їду за грушу». І з часом це місце стали називати просто – Гаруша.

Кажуть, якщо знайдеш у селі нащадка тієї самої груші й скуштуєш плід – доля тобі усміхнеться.

Таким чином, назва села Гаруша має глибоке коріння в історії та культурі місцевості.

село Дожва (Дажва)

Перша писемна згадка про село Дажва датована 1475 роком [86].

Поселення розташоване на рівнинній місцевості з родючими ґрунтами, що сприяли землеробству та скотарству. Його околиці оточені лісами та луками, а поруч протікають малі водотоки, що впадають у Турію. Завдяки сприятливим умовам ці землі були заселені ще з давніх часів.

Однією з версій походження назви села Дожва є те, що вона пов'язана зі старослов'янським словом «дож», що означало «старий», «старий чоловік» або «літній», що могло вказувати на старовинне поселення або ж на певний віковий відрізок в історії села [23].

Можливо, назва села походить від слова «дожити», що може мати відношення до «доживати», тобто залишатися на цій землі.

Географічне значення назви може бути пов'язане з природними умовами місцевості, зокрема з ландшафтними або кліматичними характеристиками цього регіону. Вона могла відображати місцеві риси, такі як лісистість, болотистість чи інші природні особливості, пов'язані з життям людей на цих територіях.

Проте, однією з найпоширеніших версій є легенда про чеську колонію, яка з'явилася на цих землях. Говорять, що сюди переїхала група чехів, здебільшого літніх людей, які хотіли «доживати» свого віку у цій місцевості. Саме через це поселення назвали Дожва або Дажва, що відображає ідею спокійного життя в затишному краї.

Легенда про село Дожва

У ті часи, коли по всій Європі вирували війни, злидні та переселення, група чеських родин вирушила шукати спокою й миру. Були серед них переважно літні люди, які мріяли знайти тихий куточок, де могли б прожити залишок свого життя – дожити у злагоді з природою, подалі від галасу світу.

Довго мандрували вони лісами й болотами, аж поки не дісталися до мальовничої місцевості біля невеликої річечки та м'яких пагорбів. Тут усе було спокійне: шепіт вітру в кронах дерев, дзюрчання струмка, щебет птахів. Один зі старійшин промовив:

– Ось тут і доживемо...

Так і оселилися. Вони побудували хати, насадили сади, звели каплицю. І хоча їх було небагато, люди з навколишніх сіл часто казали: «Ідуть у Дожву», – маючи на увазі тихе місце, де живуть мудрі, спокійні люди, які вже ні з ким не воюють, а тільки дякують життю.

Так із плином часу слово «доживати» стало основою назви цього спокійного поселення – Дожва, символу тихої старості й миру, знайденого на волинській землі.

Таким чином, назва села Дожва зберігає свою давню історію і відображає ідею спокійного життя в затишному краї.

село Дольськ

Перша писемна згадка про село Дольськ датована 1432 роком [86].

Поселення розташоване в низовині, де знаходиться озеро Дольське – природна водойма, що утворилася в давнину. Озеро розкинулося серед лісів і луків, створюючи мальовничий краєвид. Саме через своє місцезнаходження в долині водойма отримала назву Дольське, а від неї – і поселення.

У другій половині XIII століття на берегах озера оселилися ченці, які заснували монастир в ім'я Святителя Миколая. За історичними джерелами, фундатором цієї обителі міг бути волинський князь Володимир Василькович, відомий як великий меценат церковних будівель.

Географічне значення назви полягає в тому, що «Дольськ» може бути похідним від слова «долина» або «дол», що вказує на географічне розташування села – на низьких землях, біля озера, в долині або в пониженому місці.

Також є теорія, що назва села може бути пов'язана з старослов'янським словом «доль» – певний тип місцевості або ж зручні для життя землі, що розташовані на схилах чи в долинах, зручні для поселення та землеробства [23].

Проте, назва села Дольськ походить від назви озера, на березі якого воно виникло.

Легенда про село Дольськ

Кажуть, що колись на місці теперішнього села було велике плесо, яке згодом почало міліти й розділилося на кілька менших озер.

Найбільше з них стало відоме як Дольське озеро. За переказами, на його дні лежить давнє поселення, яке поглинули води після великої бурі. Люди, які вижили, вийшли на сушу та збудували нові домівки трохи вище – «вдолі» від озера. Вони часто казали: «Йду вдоль», тобто донизу, ближче до води. Так і з'явилась назва нового поселення – Дольськ.

Згідно з іншою легендою, назва села походить від слова «долина» або «дол» – адже поселення розташувалося у природній низині серед лісів і вод. Місцевість була родючою, а озеро – щедрим на рибу. Тутешні мешканці жили спокійно, працювали на землі, ловили рибу й вірили, що їх оберігає дух озера, який допомагає тим, хто з повагою ставиться до природи.

Таким чином, назва села Дольськ відображає тісний зв'язок села з природними умовами і вказує на його вигідне розташування біля озера.

село Дуліби

Перша писемна згадка про село Дуліби датована 1454 роком [86].

Поселення знаходиться на правому березі річки Турія, серед мальовничих волинських ландшафтів.

Назва села Дуліби має давньослов'янське коріння і пов'язана з племенем дулібів – одним із великих східнослов'янських племен, що проживало на території сучасної Волині у VI–VII століттях.

Згідно з «Повістю минулих літ», дуліби зазнавали нападів аварів, які чинили над ними жорстокі утиски. Літописець згадує, що авари «коней своїх ставили на груди дулібських жінок», щоб принизити і залякати народ. Попри це, дуліби вистояли і згодом стали основою для формування місцевого населення.

Ймовірно, що поселення Дуліби було засноване на місці колишніх стоянок або поселень цього давнього племені, а його назва зберегла історичну пам'ять про предків.

У фольклорі існують згадки про дулібів як про прадавніх жителів Полісся і Волині. Можливо, назва села виникла як пам'ять про їхню присутність у цьому регіоні.

Назва «Дуліби» може також бути пов'язана зі слов'янським коренем «дол» (низина, долина), що співвідноситься з розташуванням села біля річки Турії [23].

Легенда про село Дуліби

Кажуть, у сиві часи, коли ліси Волинського краю були непрохідними, а річка Турія звивалась поміж пагорбів, у цих краях жило плем'я дулібів. Вони славилися своєю мужністю, майстерністю в гончарстві та співжиттям із природою. Та одного разу на їхні землі прийшли загарбники, шукаючи здобич і нові території.

Старійшина племені, мудрий чоловік на ім'я Лубар, зібрав громаду й промовив:

– Ми не покинемо свою землю. Тут поховані наші предки, тут плаче Турія, коли хтось порушує спокій лісу. Ми станемо на захист.

І сталося диво – коли дуліби вийшли до річки, аби захистити її береги, вода Турії враз здійнялася і повноводним потоком змила ворогів. Ліс укрити своїх дітей, а вночі на небі з'явилося світло – зоря, яку назвали «Захисницею».

Відтоді люди казали:

– Тут живуть дуліби – ті, хто слухає ріку і чує землю.

Так і збереглася назва села – Дуліби, як пам'ять про славне плем'я і їхній нерозривний зв'язок з рідною землею.

Таким чином, назва села Дуліби пов'язана з давньослов'янським племенем дулібів.

село Задиби

Перша писемна згадка про село Задиби датована 1446 роком [86].

Поселення розташоване на берегах річки Турія, у місцевості, що здавна славилася своїми густими лісами, особливо дубовими. Рельєф рівнинний із легкими хвилястими підвищеннями, характерними для Волинського Полісся.

Основні ґрунти – дерново-підзолисті та торфово-болотні, які є типовими для місцевостей біля річок.

У давнину місцевість була вкрита густими дубовими лісами, які частково збереглися в околицях села.

Поблизу річки багато природних луків, які використовуються для випасу худоби та заготівлі сіна.

Назва села Задиби має топонімічне походження і пов'язана з природними особливостями місцевості.

Топографічна версія назви може походити від слова «дебри» (глухе місце, лісова гущавина), вказуючи на те, що село колись було розташоване у глибокій лісовій місцевості або серед густих заростей.

У слов'янських діалектах слово «задибати» означає віддалятися або заходити за щось [23]. Таким чином, назва може означати місце, яке розташоване «за чимось» (наприклад, за лісом, річкою чи пагорбом).

Назва може бути пов'язана з особистим іменем або прізвиськом засновника поселення, наприклад, Диб або Задиба.

Проте, згідно з найпоширенішою версією, назва Задиби походить від словосполучення «за дубами», що вказує на його розташування за густими дубовими лісами які слугували природним укриттям для мешканців і були важливим ресурсом для будівництва та господарства.

Деякі старожили розповідають, що колись давно в цих місцях проживав князь Диб, який разом із своїм родом оселився «за дубами». Так поселення почали називати «За Дибом», що з часом трансформувалося в Задиби.

Легенда про князя Дибу і село Задиби

Кажуть, у давнину, коли волинські ліси ще не знали сокири, а річка Турія текла вільно поміж дубів, у цій місцевості оселився князь на ім'я Диб. Він був втікачем з далекого князівства, де його зрадили і позбавили престолу. З невеликою дружиною Диб перетнув густі ліси і натрапив на чарівне місце – між високими дубами, де вода була чиста, а земля – родюча.

Він промовив до свого роду:

– Тут ми сховаємося «за дубами», тут знову зростемо.

Поступово під захистом могутніх дерев виросло поселення. Люди жили спокійно, займалися хліборобством, ловили рибу в Турії, шанували дуби, бо вірили, що саме вони дали їм притулок і нове життя.

З роками назву «За Дибом» почали вимовляти простіше – Задиби, а пам'ять про князя, який започаткував тут життя, залишилася в назві села.

Таким чином, назва села Задиби пов'язана з іменем першопоселенця.

село Ключьк

Перша писемна згадка про село Ключьк датована 1545 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Турія. На його території розташовані лугові та лісові угіддя, що типові для Волинського Полісся.

Рельєф рівнинний, з незначними підвищеннями. Ґрунти підзолисті супіщані та торфово-болотні, що добре підходять для вирощування льону та картоплі.

В околицях зустрічаються невеликі болота, що багаті на журавлину та лікарські рослини.

Назва села Ключьк може бути пов'язана з природним середовищем села. Слово «ключьк» асоціюється зі словами, які описують водні або болотисті місцевості, можливо, через близькість до річки Турії.

Назва може походити від діалектного слова «кљус», що означало маленьку водойму або річковий затон [23].

Проте, назва села походить від прізвища землевласника Івана Ключького, якому належало село в середині XVI століття. В історичних документах фігурує також форма «Ключьке», що вказує на приналежність до цього роду.

Легенда про пана Ключького і село Ключьк

Давно, ще за часів Речі Посполитої, в один із мальовничих куточків над річкою Турією прибув заможний шляхтич – Іван Ключький. Землі були родючі, ліси багаті, а річка повна риби. Побачивши ці благословенні місця, Ключький вирішив осісти тут назавжди. Він побудував садибу на пагорбі, неподалік від броду через річку, а поряд дозволив селитися селянам, які обробляли поля та дбали про господарство.

Кажуть, пан був суворий, але справедливий. Він не зневажав селян і часто сам виходив у поле, працюючи поруч із ними. З роками люди почали називати поселення просто «Клюськ» – на честь пана, який заснував і обжив цю землю.

Згідно з переказами, щороку в день, коли пан Ключський уперше ступив на берег Турії, селяни влаштовували ярмарок – з піснями, частуванням і змаганнями на човнах. Так вони вшановували пам'ять засновника села, що дав їм землю й захист.

Таким чином, назва села походить від прізвища землевласника Івана Ключького, якому належало село в середині XVI століття.

село Кульчин

Перша писемна згадка про село Кульчин датована 1508 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Турії, що є важливою водною артерією регіону, що протікає через село.

Рельєф рівнинний, з невеликими підвищеннями та долинами. Село оточене лісами та луками, де ростуть дуби, берези, сосни та багато різних видів трав.

Крім річки Турія, в околицях села є невеликі струмки і болота, які взимку замерзають, а влітку служать джерелами води для тварин і рослин.

Назва села Кульчин може бути пов'язана з іменем чи прізвиськом засновника або першого поселенця. Наприклад, ім'я Кулько чи Кульчин могли трансформуватися у назву села.

Назва могла походити від місцевих природних умов, наприклад, від діалектного слова «кулька» (маленький пагорб чи низина).

Слово може бути похідним від староукраїнського «куль» або «кульчи», які могли вказувати на місце, пов'язане зі збором чи формою ландшафту [23].

Проте, назва села Кульчин стосується дерев'яної огорожі села, яку називали «колом». За цією версією, село було оточене огорожею з дерев'яних кілків, що використовувалися як захист від диких звірів та

ворогів. Місцеві жителі могли називати село за цією ознакою і воно стало відоме як «Кульчин», що походить від слова «коло».

Легенда про Кульчинське коло

Колись у давнину, коли Волинські ліси ще кишіли звірами, а напади розбійників були звичним лихом, мешканці маленького поселення над Турією вирішили захистити себе. Зібравшись усією громадою, вони встановили навколо села міцну огорожу з дубових кілків – щільну, як частокіл, високу, мов стіна. Назвали цю огорожу «коло».

Кажуть, що з того часу жоден звір не осмілювався пробратися в село, а жоден розбійник не зміг здолати «Кульчинське коло». Люди стали гордитися своєю обороною, а коли хтось запитував: «Куди йдеш?», – відповідали: «У село за колом». З часом це перетворилося у коротке й звучне – Кульчин.

За однією з легенд, коло це благословив мандрівний монах, поки стояла огорожа – село було неприступне. Кажуть, що досі у глуху ніч можна почути, як риплять старі кілки на тому місці, де колись стояло коло – ніби нагадують про єдність і силу громади.

Таким чином, назва села Кульчин пов'язана з дерев'яною огорожею з кілків, яку називали «колом».

село Купичів **(місто Купічів, Купічув, Купічув-Чеський,** **Купічув-Християнський)**

Перша писемна згадка про населений пункт датована 1570 роком [86].

Центр села стоїть на значному підвищенні, що дозволяє мати гарний огляд околиць. Це підвищення є важливою географічною особливістю, оскільки з нього відкривається панорамний вид на навколишні території.

Навколо села – ландшафт, що складається з рівнин і високих пагорбів, з густими лісами та луками, що додають цьому місцю мальовничості. У південній частині села можна знайти болота, покриті осокою та іншою болотною рослинністю.

Село знаходиться недалеко від річки Турія, яка є основним водним ресурсом цієї місцевості.

Назва села Купичів має кілька можливих пояснень, що пов'язані з історичними та мовними аспектами. Однією з основних версій є те, що назва походить від слова «купець», що вказує на торговий характер цього поселення. Розташування Купичева поблизу важливих торгових шляхів могло сприяти тому, що тут зупинялися купці або ж саме в селі відбувалися значні торгові операції. Така версія підкріплюється історичними відомостями про розвиток ремесел і торгівлі в цьому регіоні.

Інша можливість полягає в тому, що назва пов'язана з дієсловом «купити», що відображає процес заснування села чи оселення на певній землі. Це могла бути земля, яку купили для заснування поселення, можливо, у зв'язку з переселенням, міграцією чи іншими економічними процесами.

Не менш ймовірним є варіант, що назва села походить від особового імені або прізвища «Купич» або «Купко», яке могло належати засновнику або важливому діячеві поселення. Така форма є характерною для давньоруських і слов'янських прізвищ, які могли дати назву населеному пункту.

Крім того, в історії села Купичів відомо, що воно було важливим економічним і культурним осередком, розвиненим в період з XVIII по XIX століття, що також могло сприяти утвердженню цієї назви.

Легенда про Купичівський оберіг

Колись на місці сучасного Купичева стояло велике містечко з дерев'яними храмами, ярмарками і майстернями. Його мешканці славилися вмінням торгувати – сюди з'їжджалися купці з усього краю. За переказами, саме слово «Купичів» походить від стародавнього слова «купець» – той, хто торгує.

Однак найбільшою цінністю містечка був не ринок і не майстерні, а кам'яний хрест – оберіг, який, за повір'ям, захищав місто від усіх лих. Його, мовляв, привезли чеські переселенці ще у давні часи. Цей хрест стояв у центрі поселення, на роздоріжжі, його щороку обносили в урочистій ході, просячи добробуту й миру.

Якось місто опинилося на межі знищення – насувалася ворожа орда. Люди зібралися біля хреста і почали молитись. І сталося диво – річка Турія, що протікала недалеко, вийшла з берегів і затопила дорогу,

якою йшли нападники. Вороги не змогли дістатися Купичева, а місцеві знову зберегли свій дім.

Кажуть, що й нині, коли над селом нависають негоди, старі люди збираються в центрі села й мовчки прикладають руку до каменя-оберега – того самого хреста, який і досі стоїть на старому фундаменті міста-купця.

Таким чином, назва села Купичів, ймовірно, походить від слова «купець» або дієслова «купити», що може свідчити про торговий характер поселення або про процес купівлі землі для заснування села.

село Кустичі

Точна дата заснування села Кустичі не відома, але у 1906 році воно входило до Турійської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення оточене лісами і луками, що створює гармонійну природну атмосферу для мешканців і гостей села.

У самій місцевості також є болота та меліоративні канали, що робить територію багатою на водні ресурси.

Озеро Кустичі, яке також відоме під назвою Волове око, є однією з важливих природних пам'яток цього села, має круглу форму, що зробило його відомим серед місцевих жителів і стало символом села.

Озеро розташоване поруч із селом і має мальовничу природу, що приваблює не тільки місцевих жителів, а й туристів.

Однією з версій назви села Кустичі є те, що назва може походити від слова «куст» (кущ), що в перекладі означає кущі або зарості, що може вказувати на густі зарості або чагарники, що колись росли в цьому регіоні, або на лісисту місцевість, де було багато таких рослин [23].

Інша версія полягає в тому, що назва може походити від слова «кості», що вказує на залишки давніх поселень, могильників або інших археологічних об'єктів. Відомо, що на території регіону з давніх часів існували поселення, а залишки таких культур могли бути віднайдені в околицях села.

За народними переказами, село могло отримати свою назву від того, що частина його території була зайнята кущами, де випасали овець.

Проте, назва села Кустичі тісно пов'язана з одноіменним озером, біля якого воно виникло.

Легенда про село Кустичі та озеро Волове око

Згідно з однією з версій, у давнину на цих землях проживали селяни, які були благочестивими та працьовитими людьми. Однак не всі місцеві були такими щирими, серед них існував жорстокий та жадібний багатій на ім'я Кустич. Він був відомий своєю жорстокістю, неблаганно забираючи землі у бідних, змушуючи людей віддавати частину своїх врожаїв, а з тих, хто опирався, він нещадно вимагав виконання своїх вимог.

Одного дня, коли Кустич відмовився допомогти нужденним, прийшло велике нещастя. У селі почалася страшна засуха. Дощів не було кілька місяців, а всі надії на врожай розсипались. Люди почали молитися до Бога, просячи допомоги.

Уночі, після однієї із таких молитов, до Кустича прийшла дивна людина – старець, який розповів йому, що якщо він покається за свої вчинки і допоможе людям, річки та озера повернуться до життя, а земля дасть плоди. Втім, жадібний Кустич відкинув ці слова, сміючись з добрих настанов.

На ранок озеро, яке знаходилося на околиці села, було оточене дивною світлою аурою, а вода в ньому стала яскраво-блакитною, як очі вола, було чутно відлуння. Через деякий час, не витримавши наслідків своєї гордині, Кустич намагався прийти до старця, однак, прийшовши до озера, він побачив лише величезне око, що стало символом того, як людська жорстокість може залишити слід на природі.

І з того часу озеро стало відоме як Волове око або Око Кустича, а саме село отримало свою назву – Кустичі. Місцеві кажуть, що коли поглядати в озеро з особливою увагою, можна побачити те саме око, яке нагадує про важливість покаяння та правильного шляху в житті. Вода в озері завжди була чистою та прозорою, як символ надії, але лише для тих, хто щиро кається за свої вчинки.

Таким чином, назва села Кустичі походить від назви озера, біля якого воно виникло.

село Липа (колонія Липа-Станіславівка)

Точна дата заснування колонії Липа-Станіславівка відсутня, проте у 1906 році вона входила до Новодвірської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване в ландшафтно-мальовничій місцевості, на правому березі річки Турії, що є однією з приток Прип'яті, що надає цій місцевості особливого природного колориту. Територія села оточена густими лісами, особливо липовими, що додало цьому місцю природної краси.

Природне середовище, серед якого розташоване село, включає численні ліси, серед яких особливо виділяються липові діброви, та численні природні водні об'єкти – річка Турія та численні стави. Природні ресурси, такі як лісові угіддя та водойми, відіграли важливу роль в житті села.

Назва села Липа безпосередньо пов'язана з деревами, що колись покривали усю місцевість. Згідно з однією з основних версій, назва походить від липових лісів, які були дуже поширені на цих землях. Липова діброва була основною природною рисою території і саме на честь цього дерева, яке користувалося популярністю серед місцевих жителів, село й отримало свою назву.

Інша версія стверджує, що назва села може бути пов'язана з тим, що колись на цій території ріс величезний і старовинний липовий ліс, який став відомим серед місцевих мешканців як особливе місце для молитов та поклоніння. Цей ліс було видно здалека і тому його використали як орієнтир для розташування поселення.

Ще одна версія походження назви пов'язана з липою, що є символом сили та витривалості. На відміну від інших дерев, липи дуже довговічні та могутні, тому в народі вони стали символом захисту та благополуччя, а також добробуту місцевих жителів. Тому не виключено, що село Липа могло отримати свою назву саме завдяки такій символіці цього дерева.

Легенда про Липовий оберіг

Колись дуже давно, задовго до того, як село Липа з'явилося на картах, на цьому місці росло велике липове гіллясте дерево. Його не посадили люди – воно з'явилося нібито саме собою, і ніхто не міг сказати, скільки йому років. Місцеві пастухи помічали, що в найспекотніші дні тінь від цієї липи завжди прохолодна, а в негоду блискавки ніколи не влучають у дерево. Навіть звірі не боялися цього місця: під липою часто відпочивали сарни, зайці, а надвечір туди прилітали сови.

Одного року на край насунула страшна посуха. Озера міліли, поля тріскалися від спеки, худоба гинула, а люди втрачали останню надію. І тільки навколо тієї старої липи земля залишалася вологою, трава зеленою, а повітря – свіжим. Зібралися старійшини й вирішили: під липою слід збудувати капличку і молитися про дощ.

У ніч, коли капличку завершили, з неба спалахнула блискавка, гримнув грім і почалася довгоочікувана злива. Дощ ішов три дні і три ночі, напуваючи землю й повертаючи життя в поля.

Відтоді люди стали вірити, що липа – це дерево-оберіг, подароване самим небом. Поселення, що виникло навколо цього святого місця, отримало назву Липа, на честь дерева, яке врятувало край від загибелі.

Кажуть, що й нині на місці тієї першої липи росте її нащадок – таке ж розлоге дерево, під яким тихо шелестить легенда минулих віків...

Таким чином, назва села Липа походить від дерева липа, яка колись росла у цих місцях.

село Літин (Літин, Летен, Летин)

Перша письмова згадка про село Літин датується 1545 роком [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості регіону, серед густих лісів та родючих луків. Селом протікає кілька струмків, які впадають у річку Турію, що є важливим водним шляхом регіону. Завдяки своєму географічному розташуванню, Літин має сприятливі

природні умови: багаті ґрунти, великі лісові масиви, які слугували укриттям від ворогів, а також місця для полювання та рибальства.

Височинний ландшафт села та його оточення густими лісами відігравали важливу роль у його розвитку. У минулому ця місцевість була важкодоступною, що сприяло збереженню традиційного укладу життя місцевих жителів та оберігало їх від частих набігів загарбників.

За народним переказом, першопоселенням у густому лісі була багатодітна родина. Після смерті чоловіка дружина Літа взяла на себе роль голови сім'ї та зуміла облаштувати поселення. Її мудрість і працьовитість привернули інших людей, які почали селитися поруч. Так і утворився населений пункт, який назвали Літин на честь першої жінки-засновниці.

Назва може походити від слова «літній», «літник» – тимчасове місце проживання мисливців, які приходили сюди в літній період. Можливо, тут спочатку був сезонний табір, а згодом поселення стало постійним.

У стародавніх джерелах зустрічаються назви Летен, Летин, що може походити від давнього слова «летище» або «літ», яке означало відкрите місце серед лісу [25]. Це може вказувати на географічні особливості території, де знаходилося поселення – оточене густими лісами, але з відкритими ділянками.

Легенда про матір Літу

Давним-давно, коли Волинські ліси були ще непролазними хащами, де лише птахи й звірі знали стежки, в одному затишному урочищі оселилася родина лісоруба. Жили вони скромно, але дружно. Господар зрубав хатину, мати – Літа – дбала про дітей, вела господарство, сушила трави, лікувала хворих, ткала, пасла козу, зналася на грибах і зіллі. Усією сім'єю жили мирно та з любов'ю.

Та прийшла біда – чоловік загинув під час бурі, коли старе дерево впало й придавило його в лісі. Літа залишилася з вісьмома дітьми сама. Горе було велике, але жінка не впала у відчай. Вона взяла до рук сокиру, навчилася полювати, збудувала млин на потічку й навіть навчила старшого сина обробляти землю. Усі довколишні звірі й птахи, здається, відчували її силу – до хати Літи почали сходитися люди: мандрівники, втікачі, самотники. Вони бачили, що тут – лад, тепло, їжа і захист.

Так навколо хатини Літи виникло поселення. Люди називали її не інакше, як мати Літа. Вона була не тільки господинею, а й радницею,

цілителькою, розрадою в біді. Коли Літа відійшла у вічність, мешканці посадили біля її дому липу – як символ любові й пам'яті. А село, що зросло на її мудрості й доброті, нарекли Літин – на честь жінки, яка дала йому початок і душу.

Кажуть, що й досі над селом пливе благословення материнської руки, а кожна крапля дощу чи шелест вітру в лісі – то ніжне слово Літи, що оберігає свою землю.

Таким чином, назва села Літин пов'язана з іменем Літа, дружини першопоселення.

село Ловища

Перша писемна згадка про село Ловища датована 1570 роком [86].

Поселення розташоване на берегах річки Стохід – однієї з найбільш звивистих і мальовничих річок Полісся. Ця річка відома своїми численними протоками, болотистими заплавами та густими лісами, які оточують її береги.

Стохід відігравав важливу роль у житті місцевих жителів та був природним захистом, джерелом риби та місцем для полювання. Завдяки своєму розташуванню, село Ловища здавна було осередком лісового промислу, рибальства та мисливства.

Окрім того, територія села багата на природні луки та пасовища, що сприяло розвитку скотарства. Поблизу Ловища знаходяться також великі лісові масиви, які зберігають багато таємниць і легенд, що передаються з покоління в покоління.

Одна з найпоширеніших версій пов'язує назву села Ловища з мисливськими угіддями. Слово «ловище» означає місце для ловів – тобто мисливські угіддя або рибальські місця. Враховуючи, що село оточене лісами та розташоване біля водного артерії, цілком імовірно, що тут колись було популярне місце для полювання та лову риби.

Назва може походити від давньослов'янського слова «ловити», що також вказує на заняття місцевого населення – полювання, рибальство, пастушество [23].

За однією з історичних версій, території села належали князям або багатим власникам, які використовували ці землі для полювання. Оскільки тут часто влаштовували ловчі заходи, місцевість почали називати Ловищем.

Легенда про золотий улов

Давно, ще в ті часи, коли річка Стохід текла у сто мінливих руслах і була повна життя, жили на її берегах рибалки. Вони кидали сіті з човнів, робили пастки між вербами, а річка щедро віддячувала їм за працю – давала щуку, вугра, лина й карася.

Одного року весна затягнулась, а річка розлилася аж до самих лісів. Люди боялися, що риба піде в нетрі й не повернеться. Але один старий рибалка, на ім'я Дорко, повірив у щедрість води. Він пішов глибоко в плавні і мовчки молився над водою: «Стоходе, ріко жива, дай нам силу й поживу, як колись». Тоді кинув у воду останню свою сіть – дбайливо сплетену, з вузликами, як молитви.

І сталося диво – сіть наповнилась не звичайною рибою, а великою золотою рибиною з блискучими лусками, що світилися, наче сонце. Рибалка випустив її назад у воду, а з того дня річка знову стала повноводною, багатою на рибу, а до людей повернулося щастя.

Поселення, що виникло на цих благословених берегах, назвали Ловища – на знак вдячності річці й пам'яті про великі улови, які вона дарувала людям. І кажуть, що в тихих плесах біля очерету іноді блисне золотом хвіст – то та сама рибина пливе, бережучи спокій і достаток села.

Таким чином, назва села Ловища вказує на традиційні заняття місцевих жителів – полювання, рибальство та промисли.

село Маковичі

Перша писемна згадка про село Маковичі датована 1545 роком [86].

Поселення розташоване серед мальовничих поліських лісів і луків, які багаті на різноманітну флору та фауну. Його територія

характеризується м'яким рельєфом, типовим для регіону – рівнинні простори, які подекуди перерізані невеликими пагорбами та заболоченими низинами.

Неподалік села протікають малі річки та струмки, що впадають у більші водні артерії регіону. Завдяки родючим ґрунтам місцеві жителі здавна займалися землеробством, вирощуючи злакові культури, овочі та, звісно, мак, який, за деякими версіями, і дав назву селу.

Ліси навколо Маковичів багаті на дикорослі трави, ягоди, гриби та дичину, що сприяло розвитку мисливства та збиральництва.

Найпоширеніша версія походження назви села Маковичі пов'язана з тим, що на цих землях у давнину активно вирощували мак. Родючі ґрунти та помірний клімат сприяли вирощуванню цієї культури, яку використовували не лише в кулінарії, а й у народній медицині.

За переказами, колись на місці сучасного села було поле, яке після кровопролитної битви вкрилося червоним маком. Люди вірили, що ці квіти вирости з пролітої крові воїнів і тому назвали місцевість Маковичами – від «макове місце».

Деякі дослідники вважають, що назва може походити від прізвища або прізвиська першопоселенця Маковича.

Легенда про макове поле

Колись давно, коли на цих землях ще не було ні хат, ні доріг, лише широке поле і густі ліси, прийшла велика біда – вороги напали на волинські поселення. Відчайдушна битва точилася на узвишші серед поля, де місцеві воїни, об'єднані в невеличку дружину, дали останній бій загарбникам.

Битва тривала до заходу сонця. Поле стогнало від поранених, а вітер ніс запах диму й крові. Усі загинули – і свої, і чужі. Вранці тиша покрила землю, а небеса заплакали дощем.

Минув час, там, де впали воїни, розквітли яскраві червоні маки – ніби сама земля пам'ятала про жертву й кров. Люди, що згодом прийшли на цю землю, побачили квітуче поле, наче живий килим скорботи й мужності. Вони посадили тут перші хати й дали назву поселенню – Маковичі, що означало «макове місце», місце пам'яті, крові й нової надії.

І досі, щовесни, червоні маки розцвітають на узвишші, нагадуючи про героїв, що полягли за рідну землю, про силу життя, що завжди перемагає смерть.

Таким чином, назва села Маковичі пов'язана з маками, квітами скорботи і пам'яті про загиблих воїнів.

село Мировичі

Перша писемна згадка про село Мировичі датована 1577 роком [86].

Поселення розташоване на рівнинній території осласті, серед мальовничих лісів і луків. Річка Турія, яка протікає через село, відіграє важливу роль у місцевій природі та господарстві. Її береги багаті на рослинність, а численні заплави та болота створюють сприятливі умови для дикої природи.

Навколо села є чимало лісових масивів, у яких ростуть дуби, сосни, берези та вільхи. Завдяки річці та багатим ґрунтам тут здавна займалися рибальством, землеробством і скотарством.

За однією з версій, село Мировичі отримало свою назву від слова «мир», що може означати спокійне, мирне поселення. Колись тут оселилися люди, які прагнули уникнути війн та конфліктів, створивши громаду, де панував мир і злагода.

Інша версія пов'язує назву з прізвищем або родовим іменем Мировичі. Можливо, засновником або власником поселення був чоловік на ім'я Мирович, або тут проживав рід, який носив таке ім'я.

У давнину на території Київської Русі існували так звані «мирівки» – поселення, де проводилися збори громад або вирішувалися важливі справи. Ймовірно, у цій місцевості могли збиратися старійшини чи громади для прийняття рішень, що дало назву селу.

Легенда про мир на березі Турії

Колись давно, на місці теперішнього села Мировичі, були лише діброви й тиха річка Турія, яка виблискувала сріблом під сонцем. У ті часи ця земля належала двом могутнім родам, які ворогували між собою поколіннями. Ворожнеча тривала так довго, що ніхто вже й не пам'ятав, з чого вона почалась.

Одного разу молодий мисливець з одного роду, на ім'я Орест, зустрів у лісі дівчину з ворожого поселення. Вона звалася Мира. Їхня зустріч була випадковою, але щира розмова й добрі серця поклали початок новому – вони таємно почали бачитися біля Турії, що стала для них символом спокою й надії.

Коли старійшини дізналися про це, спалахнув конфлікт. Але Мира вийшла на галявину між двома громадами і промовила: «Якщо Турія не ділить води, чому ми ділимо землю? Нехай мир живе тут, а не ворожнеча!»

Її мужність зворушила обидва роди, а після довгої наради вони вирішили припинити ворожнечу.

На згадку про це об'єднання люди назвали поселення Мировичами – як знак того, що тут, на березі річки Турії, перемиг мир.

Кажуть, що й нині, в особливо тихі вечори, у плесах Турії відбивається постать дівчини в білому – це Мира, яка береже село й мир на його землі.

Таким чином, назва села Мировичі має антропонімічне походження.

село Мокрець

Перша писемна згадка про село Мокрець датована 1509 роком [49].

Поселення розташоване в низовинній місцевості, багатій на болота, заплави та луки. Його природний ландшафт визначається вологими ґрунтами, численними струмками та заболоченими ділянками, що здавна впливали на життя місцевих жителів.

Навколо села ростуть густі ліси, серед яких трапляються осики, вільхи та верби – дерева, які люблять вологу. Тут часто можна побачити тумани, що ранками здіймаються над луками, додаючи місцевості загадковості.

Завдяки великій кількості води село мало хороші умови для рибальства, полювання та бортництва.

Назва села Мокрець безпосередньо пов'язана з географічними умовами. Відповідно до місцевої говірки, «мокрець» означає «мокру заболочену низовину».

Через постійно вологий клімат і заболочені території люди почали називати місцевість Мокрецем. Вважається, що перші поселенці оселилися тут саме через близькість до води, яка забезпечувала їх харчами та давала можливість займатися ремеслами.

У народі так називають зірочник середній – трав'янисту рослину, що росте у вологих місцях. Ймовірно, ці рослини були поширені на території села, що також могло вплинути на назву.

Деякі старожили розповідали, що в давнину тут був перехід через болото і кожен, хто тут проходив, завжди намочував ноги. Через це місцевість почали називати Мокрець.

Легенда про мокрі стежки

У давні часи, коли Волинська земля ще була вкрита непрохідними лісами й болотами, на місці сучасного села Мокрець простягалася широка трясовина. Через ці багнища проходила лише одна вузька стежка – єдиний перехід між поселеннями. Люди, які намагалися нею пройти, завжди поверталися з мокрими ногами, як би не остерігалися багна. Через це місце й почали називати «мокрим краєм» або просто – Мокрець.

Та не тільки болота зробили цю землю відомою. Кажуть, що на узліссі, де земля була дещо вищою й сухішою, рясно росла зелена трава, яку місцеві називали «мокрецем» – зірочником. Вона була ніжна, м'яка і цвіла дрібними білими квітками, що сяяли на ранковій росі, наче зорі. Ця трава слугувала не лише прикрасою, а й лікувала рани та втомлені ноги подорожніх.

За легендою, одного разу в цій місцевості заблукала княжа донька, яку переслідували вороги. Вона натрапила на болото, але саме стежка через Мокрець урятувала її. Коли вона вийшла з багна, ноги були в крові, але дівчина впала на килим з м'якого зірочника – і трава зцілила її рани.

Згодом князь, дізнавшись про порятунок доньки, наказав очистити місцевість і заснувати поселення на честь дивовижної рослини й чарівного випадку. Так з'явилося село Мокрець, де в пам'ять про ці події ще довго берегли галявину зі зірочником, що в народі звався «травою порятунку».

Таким чином, назва села Мокрець відображає природні особливості місцевості.

село Молодівка (хутір Зигмунтівка, хутір Молодівка)

Точна дата заснування хутора Зигмунтівка не відома. У 1946 році його перейменували у хутір Молодівка, а з 1970 року цей населений пункт став відомим як село Молодівка [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Срібниці – невеликої, але чистої та звивистої річки, що протікає через мальовничі луки й ліси.

Місцевість тут рівнинна, з родючими ґрунтами, придатними для сільського господарства. Річка Срібниця, завдяки своїй прозорій воді, здавна слугувала місцевим жителям джерелом води, рибальства та навіть натхнення для різних легенд.

Околиці села багаті на ліси, серед яких ростуть дуби, граби та липи. В давнину тут можна було зустріти багато диких тварин, зокрема оленів, диких кабанів та вовків.

Вважається, що на місці сучасного села колись виникло нове поселення, яке назвали «Молодівка, тобто «молодим селом», що могло бути відгалуженням від старішого населеного пункту [23].

Можливо, назва походить від давнього прізвища Молодий або імені Молодий, яке носив один із перших поселенців.

За переказами, у цьому місці після набігів татар оселилися молоді родини, які шукали безпечне місце для життя. Відтоді поселення почали називати Молодівою.

Легенда про молодих засновників

Давним-давно, коли Волинські землі страждали від частих набігів татар, багато сіл були спалені, а люди змушені були шукати нові місця для життя. Група молодих родин, які втратили свої домівки, вирушила на північ у пошуках затишної та безпечної місцини.

Йшли вони лісами, переправлялися через річки, поки не натрапили на мальовничу долину біля річки Срібниці. Тут співали

птахи, вода виблискувала на сонці, мов срібло, а земля була родючою. Молоді люди вирішили, що саме тут почнеться їхнє нове життя. Вони побудували перші хати, розчистили поля, посадили сади.

Найстарша серед них, дівчина на ім'я Оленка, промовила:

– Це місце – як початок життя. Ми молоді, сильні, тож наше село нехай буде символом відродження. Назвемо його Молодівкою – бо ми тут почнемо все з чистого аркуша.

З того часу село почали називати Молодівкою – на честь молодих сердець, що не зламалися під тягарем війни, а знайшли силу створити нове майбутнє. І сьогодні, коли весняне сонце зігріває береги Срібниці, з вітром ніби долинають голоси тих перших молодих поселенців, які повірили у життя.

Таким чином, назва села Молодівка може походити від молодих поселенців або особливостей місцевості.

село Мочалки

Село Мочалки, ймовірно, виникло багато століть тому, однак в письмових джерелах його згадки можуть бути пізнішими.

Поселення розташоване на правому березі річки Турії – однієї з головних водних артерій області. Турія відома своїми звивистими берегами, мальовничими заплавами та багатством водної флори і фауни.

Місцевість навколо села досить низинна, із заболоченими луками та вологими ґрунтами, що сприяють росту осоки, верболозу та очерету. В давнину такі території були малопридатними для землеробства, але чудово підходили для рибальства, полювання та заготівлі сіна.

Назва села Мочалки, найімовірніше, походить від слова «мочар», що означає «болотиста місцевість», або від слова «мочити», що може вказувати на традиційне замочування льону чи конопель у воді [23].

Через низинний характер місцевості та часті підтоплення вздовж річки Турії, село отримало назву Мочалки, що означало «мокре місце», «мочаристий край».

У давнину місцеві жителі займалися замочуванням льону та конопель у річкових заплавах, що було важливим етапом у

виготовленні тканини. Через це поселення могли назвати Мочалки – як місце, де «мочили» сировину.

Назва може походити від слова «мочалка», яке в стародавньому слов'янському контексті могло означати рослину, з якої виготовляли мочалки для миття. Така рослина, як правило, була болотяною або водною, а її волокна могли використовуватись для створення господарських предметів.

За старими переказами, колись тут оселився чоловік на ім'я Макар, який будував житла на болотистій місцевості. Люди почали казати, що живуть у Макарових мочарах, а згодом це трансформувалося у Мочалки.

Легенда про село Мочалки

Давним-давно, коли ще тіні пралісів вкривали правий берег Турії, а тумани з болотів клубочилися вранці, немов душі пращурів, з'явився тут мандрівник на ім'я Макар. Ніхто не знав, звідки він прийшов, але в очах його світилася рішучість, а в серці – тиха любов до землі, яку тільки він один умів бачити живою, навіть якщо вона була топкою й дикою.

Знайшов Макар місцину неподалік від річки, де земля здавалася нікому не потрібною – болотяна, в'язка, з рясними заростями очерету. Люди уникали цих місць, бо вірили, що вночі тут блукають примари, а в трясовинах живуть болотяні духи. Але Макар не злякався. Зрубав він декілька дерев на сусідньому пагорбі, змайстрував хату на палях, викопав канави, аби відвести воду, і почав жити.

Поступово земля, якої торкалися його руки, ставала сухішою, покірнішою. Макар не просто виживав – він почав приручати болото. Посадив город, зробив загін для худоби, навіть проклав дерев'яну стежку через найбільш небезпечні мочари. Люди з навколишніх сіл з подивом дивилися на його господарство і почали приходити до нього за порадою, а дехто навіть оселився поруч.

Так виникло невеличке поселення. Його спершу називали по-різному: «Макарове місце», «Макарів хутір», але найчастіше – «Макарові мочари», бо саме на тих мочарах і почалося нове життя.

Однієї ночі, коли повінь з річки Турія загрожувала змити хати, селяни звернулися до Макара. А він, не вагаючись, повів людей по потаємній стежці, яку колись проклав серед трясовини. І сталося диво: вода обійшла поселення, мовби сама Турія вшанувала відвагу і мудрість

Макара. З того часу люди вже не сумнівались: болота більше не були прокляттям – вони стали оберегом.

З роками Макар зник, як і з'явився – тихо, без сліду. Та село лишилося. Люди почали називати його Мочалки – як нагадування про ті мочари, де зародилося життя, про мужнього чоловіка, що не злякався природи, а навчився з нею жити.

Кажуть, у туманні ранки можна й досі побачити на березі Турії постать у сірому кожусі – то Макар ходить своїми стежками, наглядає за селом, щоб жодна біда не спіткала Мочалки.

Таким чином, назва села Мочалки може бути пов'язана з природними умовами, такими як наявність водних ресурсів, болотистих територій або рослин, що мали значення для місцевих мешканців у побуті.

село Нири

Точна дата заснування села Нири відсутня, проте у 1906 році воно входило до Новодвірської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване в історичному регіоні області. Місцевість характеризується рівнинним ландшафтом, типовим для регіону, з численними луками, болотистими ділянками та невеликими водоймами.

Річки та джерела, що протікали неподалік, сприяли розвитку сільського господарства, а також забезпечували селян рибою та водою для господарських потреб. Багаті ґрунти дозволяли вирощувати жито, овес, льон та інші культури, традиційні для Волинського краю.

Гідрографічна версія назви села Нири може походити від давнього слова «нир» або «нирити», що означає «пірнати», «занурюватися», що могло стосуватися місцевості з багатими водними ресурсами, де були глибокі водойми або болотисті місця, де люди «занурювали» сіті для рибальства.

У староукраїнській мові слово «нир» могло позначати заглиблення, печеру або ями [23]. Можливо, село розташовувалося біля

природних западин або ярів, які слугували прихистком для перших поселенців.

Є припущення, що слово «нир» могло мати зв'язок із прадавніми назвами місцевих племен чи груп людей, які заселяли цю територію.

За переказами, колись на місці села були численні джерела, з яких «ниріла» (пробивалася) вода, утворюючи невеликі потічки. Люди називали цю місцевість «Нири», що пізніше закріпилося як офіційна назва.

Легенда про село Нири

Давним-давно, коли ще світ був молодим, а річки співали мов живі, була на одному зеленому узліссі чарівна місцина – мовчазна, вкрита мохом і дикими травами. Там не було хат, не ходили люди, лише птахи співали, а земля дихала в тиші.

Одного дня з-під землі раптом пробилось джерело. Потім – ще одне, й ще. І так з кожним тижнем усе більше срібних ниток води почали ниріти, тобто вириватися з глибин, ніби сама земля прагнула заговорити. Ці джерела були надзвичайні: вода з них була така чиста, що в ній видно було небо, а той, хто її пив, відчував спокій у серці та ясність у думках.

Люди, що проходили повз, почали звертати увагу на це благословенне місце. Один старий мандрівник, що шукав воду для лікування свого хворого сина, натрапив на одне з джерел і напоїв хлопчика. І сталося диво – дитина одужала вже наступного дня. Мандрівник поширив чутку про чарівну місцину, а незабаром сюди потягнулися інші – з надією, вірою, любов'ю.

Поступово люди почали селитися біля джерел, будувати хати, вирощувати хліб. І коли їх питали, де живуть, вони відповідали:

– Ми з Нирів, – маючи на увазі ту землю, де «нирять» вода, де життя виривається з глибини.

З роками назва закріпилася: Нири – як спомин про джерельну силу землі, яка дала цьому селу не лише воду, а й душу.

Кажуть, що в найтихіші світанки, коли ще роса на травах, можна почути, як з глибини землі хтось шепоче, ніби стародавні джерела розповідають свої історії тим, хто вміє слухати. І до сьогодні в Нирах вода залишається особливою – чистою, як серце дитини, і сильною, як сама земля.

Таким чином, назва села Нири, ймовірно, пов'язана з водою або природними заглибленнями.

село Новий Двір (Новодвір)

Перша писемна згадка про село Новодвір датована 1570 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Стохід, у місцевості, характерній для Поліської низовини.

Річка Стохід – одна з найбільш звивистих і мальовничих річок регіону, яка утворює численні протоки, стариці та болота. У давнину вона слугувала природним захистом від ворогів, а також була важливим водним шляхом для торгівлі та рибальства.

Навколо села переважають мішані ліси з соснами, дубами, березами, а також розлогі луки, що традиційно використовувалися для випасу худоби. Околиці Нового Двору мають заболочені ділянки, які століттями впливали на господарську діяльність жителів.

Назва села Новий Двір походить від старопольського та українського слова «двір», яке означає господарське або панське володіння [38].

Найімовірніше, «новий двір» був створений як маєток або поселення на місці старих осад, які могли зникнути через набіги чи природні катаклізми.

У XVI столітті польські магнати та шляхта активно заселяли регіон, тому назва може вказувати на появу нового фільварку чи панської садиби, яка з часом розрослася у село.

У деяких документах село згадується під коротшою назвою Новодвір, що також вказує на його зв'язок із дворянськими землеволодіннями.

Легенда про село Новий Двір

Було це в ті давні часи, коли над річкою Стохід ще стояли диким лісом непрохідні хащі, а в плавнях водилися срібні щуки, русалки,

навіть, казали, водяники. Та одного року з'явився чужинець – пан шляхетського роду, на ім'я Адам Новіцький.

Не був він злий, як інші пани, не тягнув з людей останнє, а, навпаки, прагнув оселитися серед краси природи, збудувати двір, у якому панували б порядок, праця і спокій. Обрав він місце на підвищенні лівого берега Стоходу – ріка там звивалася лагідно, а земля була родюча й багата на рибу та дичину.

Пан звів великий будинок із білого каменю, господарські стайні, льохи та заклав сад, у якому ріс навіть рідкісний золотий горіх. Люди, що селилися поблизу, почали працювати на панському дворі, але не як кріпаки, а як вільні наймити – за хліб, дах і захист. Так почалося нове життя.

І пішла поміж людю назва – Новий Двір, бо саме з нового панського двору почало формуватись ціле поселення. Потім хтось на писарському пергаменті коротко записав – Новодвір, але суть лишилась та ж: нове місце, новий лад, нова надія.

Минали роки. Пан Новіцький помер у своїй бібліотеці, дивлячись на захід сонця над Стоходом. Його двір пережив війни, пожежі й панів нових – але люди все пам'ятали: цей двір був не символом утиску, а початком. Після розпаду маєтку його землю поділили між селянами, кожен поставив свою хату там, де колись ходили пани. Так двір став селом.

І нині, коли вечірня тиша опускається над Стоходом, дехто каже, що в повітрі ще чути шелест панських книг, а вночі крізь туман інколи проходить постать старого пана з ключами на поясі. Він мовчки обходить село, ніби знову наглядає, аби Новий Двір ніколи не втратив своєї гідності та людяності.

Таким чином, назва села Новий Двір вказує на панське господарство або нове поселення, яке стало центром місцевого життя.

село Обенижі

Перша писемна згадка про село Обенижі датована 1532 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі струмка Зелія, який у давнину впадав у річку Турія.

Струмок Зелія – невелика водна артерія, що проходить через околиці села. Його назва може бути пов'язана з давньослов'янським словом «зел» (трава, рослинність), що вказує на багатство природи навколо. Поруч розташовані озера Селище і Черепаха, які формували природний ландшафт, а також впливали на господарську діяльність селян (рибальство, мисливство).

Назва села Обенижі може походити від давньослов'янського кореня «низ» (або «ниж»), що означає пониззя, низовинну місцевість [23].

Приставка «Обе-» у староукраїнській та старослов'янській мовах могла вказувати на розташування по обидва боки низини. Наприклад, у давніх документах трапляються назви типу «Оберіг», «Обережне», які позначають щось, що охоплює певне місце.

Отже, Обенижі могло означати «поселення в низинній частині» або «село біля низовини», що добре узгоджується з географією: село розташоване у низинній місцевості на лівому березі струмка Зелія та неподалік річки Турія.

Волинські поселення часто отримували назви від гідронімів (назв річок, озер, боліт). Оскільки в околицях Обеніж знаходяться струмок Зелія та озера Селище і Черепаха, можливе походження назви від природних умов.

У деяких випадках назви сіл походять від старих адміністративних термінів або феодалських маєтків.

На території області існували «дворища», «обчини» та «нижини» – земельні ділянки, що належали місцевим панам або громадам.

Обенижі могли бути назвою, пов'язаною із землею, що перебувала у власності когось із місцевих бояр чи магнатів.

Назва може походити від «об-» (навколо) + «ниж» (низовина, долина, угіддя), що означало б «село, розташоване навколо низинних земель», які могли використовуватися для випасу худоби або сінокосів.

Легенда про село Обенижі

Колись, у глибоку давнину, коли над лівим берегом струмка Зелія ще шуміли неторкані ліси, а вода була така чиста, що в ній віддзеркалювались зорі, на цій землі не було жодного села – лише два

загадкові озера: Селище й Черепаха, мов два ока землі, що стежили за всім, що відбувалося довкола.

Місцеві старці розповідали, що озеро Селище з'явилося на тому місці, де колись було стародавнє поселення, що зникло після страшної грози. А озеро Черепаха – нібито залишене гігантською черепахою, яка принесла на собі землю для порятунку людей від повені й залишилася жити в тихих водах.

У ті часи жила неподалік невелика громада мандрівних хліборобів. Вони довго шукали місце, де могли б пустити коріння. І ось одного дня, коли сонце високо стояло над Зелією, а вітер приносив запах ряски й м'яти з боліт, люди почули дивний звук – мовби сама земля кличе їх. Вони зупинилися біля пагорбів над струмком, а найстарший серед них сказав:

– Тут земля гукає нас, тут будемо обонажуватись, обживатись, – і забив перший кілок у землю.

Звідки те слово «обонажуватись» — ніхто достеменно не знає. Можливо, воно було стародавнім – із мови племен, що жили тут тисячоліття тому. Згодом це слово укорінилося як назва поселення – Обенижі, бо тут люди обирали землю, припишклу між вод, щоб почати нове життя.

Зелія годувала, Селище оберігало, Черепаха вчила мудрості. А коли приходили неспокійні часи, з озера інколи підіймалася легка імла – і в ній, казали, можна було побачити жіночу постать у вінку з латаття. То була берегиня Обеніж, дух землі й води, яка завжди стояла на сторожі миру.

Так і живе село донині – між струмком і озерами, між старими легендами та новими поколіннями, що досі вірять: коли слухаєш землю – вона відкриває тобі свій голос.

Таким чином, назва села Обенижі пов'язана з географічними умовами.

село Озеряни (Сандов)

Перша писемна згадка про село Сандов датована 1494 роком [49].
Перша згадка про село Озеряни датована 1577 роком.

Поселення розташоване серед мальовничих низинних ландшафтів, багатих на водойми. В околицях села знаходиться кілька невеликих озер, зокрема: Озерянське, Бенедиктове, Бережисте, Болотне, Голіндерське, Данилове, Зміїне, Зощене, Микиштетове, Мишине, Пісочне, Щучине. Ці водойми не лише прикрашають місцевість, а й мають значний вплив на екосистему та історію села. Землі тут переважно рівнинні, з торфовищами та луками, що забезпечувало добрі умови для землеробства, скотарства та рибальства.

Назва села Озеряни походить від слова «озеро», що цілком логічно, враховуючи численні водойми поблизу [3]. Це була поширена практика для позначення місцевостей, де озера мали важливе значення для життя громади.

Цікаво, що деякі дослідники припускають, що село могло мати давнішу назву «Сандов». Вважається, що воно існувало ще за часів польського короля Владислава II Ягайла (кінець XIV – початок XV століття). Однак, із часом через домінуючий вплив озер назва трансформувалася на більш зрозумілу для місцевих мешканців – Озеряни.

Легенда про село Озеряни

Колись, коли земля ще говорила голосом вітру, а вода співала пісень, яких не знає жоден людський інструмент, на південному краю Великого Лісу стояла пуста рівнина, вкрита дрібними заглибинами. Після кожного дощу в тих ямах затримувалася вода, яка щоразу не щезала, а навпаки – ставала глибшою, прозорішою, загадковішою.

Люди, що проходили повз, почали помічати: в кожному з тих озер – свій характер. Одне було тепле й м'яке, друге – холодне, як зміїна луска, третє – тихе, немов задумане. І виникла серед мандрівників притча: мовляв, це очі землі, що бачать усе, навіть людські наміри.

Та одного разу сюди прийшов чоловік на ім'я Сандов – втікач з далекого князівства, який шукав не золота, а спокою. Він ходив від одного озера до іншого, слухав, як вони мовчать, і нарешті зрозумів: земля кличе його лишитися. Він поставив першу хату біля найбільшого озера, яке згодом назвуть Озерянським, запалив вогонь, що став першим вогнищем майбутнього села.

До нього почали сходитися інші люди – ті, хто втомився від війни, гніту, самотності. І всі селилися біля різних озер, які наче самі обирали своїх мешканців.

– Біля Щучиноного жив рибалка, що мав дар говорити з рибами.
– На березі Зміїного оселилась стара знахарка, яку навіть гадюки не чіпали.

– Данилове озеро охороняло спокій старого воїна, що більше не піднімав меч.

– А біля Бенедиктового з'явилась капличка, де молилися за всіх мандрівників.

Село росло, а його стали звати Озеряни, бо народжене воно було з води – не лише тілом, а й душею. Та назва Сандов також збереглася – як пам'ять про того, хто першим почув, як тиша вод промовляє до людини.

І сьогодні старі люди кажуть: кожне з озер має свого духа. Якщо ввечері доторкнутись до води з чистим серцем, вона шепне тобі свою таємницю. А той, хто почує всі озера разом, відкриє головну істину: як жити в злагоді з природою, з іншими і з самим собою.

Таким чином, назва села Озеряни походить від невеликих карстових озер, які розташовані у цьому краї.

село Оса (Осса)

Перша писемна згадка про село Осса датована 1577 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Турії, яка є однією з основних водних артерій регіону. Близькість до річки сприяла розвитку села ще з давніх часів – тут були гарні умови для рибальства, полювання та сільського господарства. Береги Турії тут часто заболочені, з численними вербами та осоковими луками, що створюють мальовничий краєвид.

Учені вказують, що назва села Оса могла походити від давньої діалектної назви осики – «оса», яка здавна зростала в болотистих місцевостях, а її листя, що постійно тремтіло навіть при найменшому вітерці, викликало містичні уявлення серед місцевих жителів.

Топонімічна версія назви могла утворитися від слова «осока», що характерно для місцевих водно-болотних ландшафтів, оскільки неподалік Турії росло багато осокових заростей.

Місцеві перекази говорять, що назва пов'язана з роями ос, які нібито нападали на мандрівників у цій місцевості.

Легенда про село Оса

Давно то було, ще тоді, коли Турія текла вільно, не стримана берегами, розливалася навесні на цілі луки, вкриваючи землю сріблом. Над її правим берегом простягалася дика місцевість – лісиста, чагарникова, ніким не обжита. Люди обходили те місце стороною, бо вірили: там гніздяться злі духи, що женуть мандрівників назад.

Але то були не духи.

Кажуть, у цій місцині жили осині роди, настільки великі, що їхні рої нагадували чорні хмари. Влітку над галявинами висіло дзижчання, немов сама земля співала сердито. Оси не чіпали тварин, не чіпали птахів – лише людей. І коли якийсь подорожній наважувався ступити в ті зарості, його зустрічав напад: рій кидався, мов воїни на захист своїх земель.

Люди почали називати той край Осиним урочищем, а ще частіше – просто Осою.

Проте одного дня з'явилася дівчина. Вона прийшла не з мечем, не з вогнем, а з піснею. Була вона бджоляркою й знала мову жалких комах. Оселилася просто на краю лісу й почала виставляти дерев'яні вулики – не для ос, а для бджіл. Спершу осині рої ставилися до неї, як до всіх інших: з гнівом. Але дівчина не тікала. Вона сідала під дубом і співала, не ворухнувшись, навіть коли на неї сідали десятки комах.

Минув час, одного ранку над її хатою з'явився осиний рій – але не для нападу. Він кружляв, мов у танці, й потім зник у дуплі старого дерева, що росло неподалік. Так дівчина приручила вікову лють місцевості – не силою, а терпінням.

Слідом за нею почали селитися інші. Будували хати, вирощували хліб. І осі, хоч і не щезли, більше не нападали. Місцевість стала пристанищем для тих, хто поважав силу природи й умів жити в злагоді з нею.

Назва лишилася – Оса, або Осса, як кажуть у старих грамотах. Бо те місце пам'ятало свою дику суть, але прийняло в себе людину, що не прийшла з мечем.

Кажуть, і тепер іноді літає над селом чорний рій – не злий, а вартовий. І якщо ти подорожній із чистими думками, він облетить тебе стороною. А як ні – знатимеш, чому це село досі носить назву Рою.

Таким чином, назва села Оса походить від комахи – оса.

село Осекрів

Перша писемна згадка про село Осекрів датована 1577 роком [86].

Поселення розташоване в історичному регіоні області, в місцевості, що характеризується рівнинним рельєфом, заболоченими луками та лісовими масивами. Головна водна артерія – річка Стохід, що протікає неподалік, створюючи численні болота, старі русла та природні загати. Завдяки цьому регіон здавна використовувався як захисний рубіж, що підтверджують історичні згадки про військові сутички, зокрема в період Визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького.

Історично-легендарна версія назви села Осекрів могла походити від слів «Се кров!», які, згідно з переказами, виголосив козацький отаман, побачивши поле битви, залите кров'ю козаків. Народні перекази стверджують, що саме ця подія стала вирішальною у формуванні топоніма.

Етимологічна версія назви може походити від давньослов'янського слова «осекр» або «осекрити», що означає «відгороджене місце», «відсічене від лісу» або «очищена від дерев ділянка землі» [23]. Ця версія підкріплюється тим, що багато сіл регіону називалися за особливостями місцевості, де їх засновували.

Гідронімічна версія вказує на те, що у давнину болота й озера часто ставали основою для назв поселень. «Осекрів» може бути пов'язане з «осекрою» – народною назвою для заболочених місцевостей, де вода мала червонуватий відтінок через домішки заліза чи органічних решток.

Легенда про село Осекрів

Було це в буремні часи, коли над Поліссям стелився дим від козацьких ватер, а в лісах лунала сурма війни. Річка Стохід тоді була ще дикою і неприступною – пливла між болотами, луками та вербовими заростями, мов удав, що обвиває землю.

У ті роки біля берегів річки зійшлися сили великі – козацьке військо, що втікало з Волинського краю, і шляхетське військо, що переслідувало його з заходу. Козаки знали: якщо перейдуть Стохід – врятуються. Але міст було зруйновано, а болотистий берег затягував, мов трясовина.

Сталася там страшна січа.

Кажуть, у самому вирі битви стояв сивочолий отаман – легендарний, мовчазний, з очима кольору сталі. Він повів останніх захисників у атаку, щоб дати решті козаків час переправитися. Коли бій ущух, а тиша запала над туманною долиною, отаман піднявся на пагорб і побачив навколо себе поле, вкрите тілами побратимів.

Він упав на коліна, опустил шаблю, а з його уст зірвалося коротке, але страшне виголошення:

– Се – кров!

Його голос пронісся луками, мов грім. Люди, які згодом прийшли на це місце, почали шепотіти: тут упав отаман, тут лунали ті слова, тут земля ввібрала пам'ять битви.

І коли покоління збудували тут перші хати, не могли забути ці слова. Назва виникла сама собою – Осекрів. Хтось казав: «О, се – кров», інші – «Секрів'я козацьке тут». Та головне – пам'ять лишилася в самому імені.

І нині старожили кажуть: коли сонце заходить над Стоходом, а туман стелиться над травами, можна почути, як лунає шепіт:

Се – кров... пам'ятай...

Таким чином, назва села Осекрів має давньослов'янське або топонімічне походження, пов'язане з особливостями місцевості. Проте народна пам'ять зберегла історичні події XVII століття, через що в народних переказах назву пов'язують із козацькою кров'ю, пролитою під час битви. Це типовий приклад того, як історія та фольклор переплітаються, надаючи місцевим топонімам глибокого символічного значення.

село Осереби

Точна дата заснування села Осереби відсутня, проте у 1906 році воно входило до Олеської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване на території історичної Волині. Село належало до Олеської волості, що свідчить про його розташування в низинній частині, серед лісистих і болотистих земель. У давнину ця територія була вкрита густими лісами, які простягалися аж до берегів невеликих річок та струмків.

Річки, болота та густі ліси не лише формували ландшафт, а й визначали спосіб життя місцевого населення. Люди займалися полюванням, рибальством, бортництвом та землеробством. Вологий клімат і наявність водойм сприяли розвитку ремесел, пов'язаних із деревиною та лозоплетінням.

Лінгвістична версія назви села Осереби може походити від давньослов'янського слова «серебро» (срібло), може вказувати на особливості ґрунтів або водойм, які на світанку могли мерехтіти сріблястим відблиском [23].

Топонімічна версія слова «сереби» або «осеребити» означає відмежувати, огородити, що може вказувати на старовинне поселення, яке було обнесене дерев'яною загорожею або знаходилося серед природних перешкод – боліт, лісів чи річок.

Історична версія назви може походити від давньої традиції місцевих жителів виплавляти болотну руду (залізо), яка мала сріблястий блиск.

Легенда про село Осереби

У давні часи, коли Полісся ще не знало меж між лісом і водою, посеред непрохідних трясовин, поміж озерами і старими вербами, ховалося тихе урочище. Місцевість була дика, але благодатна: озера повні риби, земля родюча, а ліс дарував гриби і ягоди, скільки душа забажає.

Одного разу сюди прибули люди – біженці з розорених сіл, що шукали притулку. Вони знайшли затишок біля озер і вирішили оселитися. Але перед тим зібрали раду, аби дати новому місцю назву.

На тій раді виступив найстарший серед них – чоловік, що прожив ціле життя серед боліт і лісів, і вмів слухати землю.

– Ці озера не прості, – мовив він. – Вони мовчазні, але чують. І коли ми тут оселяємось, то стаємо їхніми дітьми.

– То як же зватимемо наше місце? – питали люди.
– Ми тут осеребились, – сказав старий. – Стали навколо озер. Озеро – наш центр, наш прихисток, наше дзеркало. Назвемося Осереби – ті, що обрали життя з-поміж озер.

Так і закріпилась назва. А згодом стали казати: той, хто живе в Осеребах, той вміє чути тишу води, бачити глибину, навіть коли озеро мілке, зберігати спокій у серці – як гладь ранкового плеса.

Кажуть, у найстарішому озері села досі живе водяний дух – не злий і не добрий, просто спостерігач. І якщо вночі подивитися в озеро, можна побачити не тільки своє відображення, а й те, ким ти є насправді.

Таким чином, назва села Осереби має давнє походження, а його назва, ймовірно, пов'язана з природними особливостями місцевості – сріблястими водами джерел, болотами.

село Осьмиговичі

Перша писемна згадка про село Осьмиговичі датована 1545 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Стохід – однієї з наймальовничіших річок області. Стохід відомий своїми численними меандрами, болотистими берегами та густими луками, що надавали місцевості природного захисту від ворогів і робили її ідеальним місцем для поселення.

Розташування біля річки сприяло розвитку рибальства, бортництва та землеробства. Завдяки багатим лукам мешканці займалися скотарством, а прилеглі ліси давали можливість для мисливства. У давні часи річкові шляхи були основними транспортними артеріями, тому Осьмиговичі могли бути зупинкою для купців і подорожніх.

Назва села Осьмиговичі може походити від числа «вісім» (старослов'янською – «осьмь»), що може означати, що село було засноване вісьмома родинами або мало вісім значущих хуторів у минулому [23].

Антропонімічна версія вказує на те, що у стародавніх документах згадуються імена, схожі на «Осьмиг» або «Осьмига». Можливо,

засновником поселення був чоловік на ім'я Осьмиг, а його нащадки стали «Осьмиговичами».

У старовину місцеві мешканці могли брати участь у військових походах, а «осьмиг» міг бути стародавнім терміном, що означав певний військовий загін чи відзнаку у бою.

Легенда про село Осьмиговичі

Колись давно, коли річка Стохід ще змінювала русла, як дитина настрій, і була непередбачуваною, мов вітер у лісі, на її лівому березі оселилася невелика громада. Вони були нащадками старого воєводи, що мав незвичне ім'я – Осьмиг.

Хто він був насправді – невідомо. Одні казали, що козацького роду, інші – що колись був литовським слугою, та зрікся шляхетства й обрав життя серед простих людей. Але всі сходились в одному: був він мудрий, справедливий і непідкупний, а головне – восьми раз рятував людей від ворожої загибелі.

Кажуть, що Осьмиг володів знанням потаємних переходів крізь Стохідські болота. Коли наступали ворожі загони, він показував людям, як перейти річку через мілкі рукави, де навіть кінь не тоне. Коли приходила велика вода – будував схованки на курганах. А коли у лісі завівся розбійник, сам вивів його з хащів на чесний поєдинок. І кожен раз, коли громада стояла на межі знищення, він ставав на чолі – не як пан, а як батько.

У день його смерті Стохід піднявся й затопив усі береги. Але вода не зачепила ту галявину, де його ховали. Люди сказали:

- Саме тут має бути село.
- Тут – корінь нашої сили.
- Тут – початок Осьмиговичів.

Так і виникла назва: Осьмиговичі – діти, нащадки Осьмига.

З того часу минули століття, але в селі й досі пам'ятають заповіт: «Не маєш сили – шукай мудрості. Не маєш влади – тримайся громади. Не маєш зброї – май правду».

І нині, коли рівень води в Стоході раптом підіймається без причини, старі кажуть:

- Це Осьмиг вартує. Щоб ми не забули, чиї ми сини.

Таким чином, назва села Осьмиговичі, ймовірно, пов'язана з нащадками чоловіка на ім'я Осьмиг.

село Охотники

Перша писемна згадка про село Охотники датована ХІХ століттям [86].

Поселення розташоване на території колишньої Олеської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії. На захід від села знаходиться однойменне озеро Охотники. Озеро слугувало природним джерелом води для мешканців і, можливо, місцем для рибальства. Його загадкова назва та мальовничий вигляд зробили водойму важливою частиною місцевого ландшафту.

Розташування села на волинських рівнинах та близькість до природних водойм сприяли розвитку сільського господарства.

Назва села Охотники могла походити від терміна «охотники», який у ХІХ столітті використовувався для позначення професійних військових найманців [23]. Це могли бути солдати-добровольці, що входили до складу польських або російських військових загонів, отримуючи платню або землю за службу. Ймовірно, в селі мешкали такі найманці або їхні нащадки.

Мисливська версія назви «Охотники» може мати буквально значення – мисливці. Багаті ліси й озеро надавали чудові можливості для полювання. Можливо, місцеві мешканці були відомими мисливцями, а село отримало свою назву саме через їхнє ремесло.

У ХІХ столітті в селі жив польський пан Ронікер Броніслав, що може свідчити про його приналежність до польської адміністрації в регіоні. Можливо, пан залучав найманців для охорони своїх маєтків, що і дало назву селу.

Проте, назва села Охотники виникла від назви однойменного озера Охотники.

Легенда про село Охотники

Колись давним-давно ці землі були диким краєм – без хат, без доріг, лише густі ліси, болота та сріблясті плеса, що світилися під місяцем. У тому краю, де тепер стоїть село Охотники, водилося безліч

звірів: лосі, олені, дикі кабани, вовки, а в очеретах над західним озером – зграї диких качок, чапель і навіть лебедів.

Сюди приходили найвідважніші мисливці з далеких земель. Кажуть, що озеро, яке сьогодні всі знають як Охотники, мало іншу назву – мовчазне дзеркало. Бо якщо зловиш тут здобич – не кричи, не хвались, бо ліс усе чує.

Одного року прийшли сюди вісім мисливців. Але не задля слави, а щоб утекти від війни. Вони шукали спокій, тишу й хліб на столі. Оселилися біля озера – поставили хати, навчилися ловити рибу, збирати трави, поважати ліс. З часом до них приєдналися інші.

Коли ж люди питали, що то за край, відповідали:

– Це земля охотників – тих, хто знає звірячу стежку, але не йде нею марно.

Звідти й пішла назва – Охотники.

А озеро взяло цю назву собі. Бо воно зберігало їхні відображення, їхню долю, їхню пам'ять.

Кажуть, навіть зараз, якщо прийти на берег озера перед світанком і тихо покласти руку на воду – відчуєш пульс. Не води – а землі. Бо це місце пам'ятає перших охотників, які не були хижаками, а стали синами лісу.

Таким чином, назва села Охотники має прямий зв'язок з однойменним озером.

село Перевали

Перша писемна згадка про село Перевали датована 1445 роком [86].

Поселення розташоване у Волинському краї, що здавна слугував важливим перехрестям для мандрівників, купців і воїнів. Його місцевість характеризується густими лісами, болотами та переправами, які відігравали ключову роль у сполученні між давніми поселеннями.

Перевали слугували місцем перепочинку для караванів, що прямували з Київщини на захід або з півночі вглиб Волинського краю. Багато хто залишався тут надовго, а згодом сформувалося постійне поселення.

Вважається, що село Перевали утворилося на перехресті давніх торгових шляхів. Тут мандрівники та купці могли перепочити перед важким переходом через ліси та болота. Саме слово «перевал» могло означати місце переправи або відпочинку перед подальшим шляхом [23].

Рельєф місцевості передбачає наявність підвищень або своєрідних перевалів через заболочені території. Подорожнім доводилося долати складні природні перешкоди, що могло закріпити цю назву.

У середньовіччі тут могли розташовуватися оборонні пости або загони воїнів, які контролювали переправи та рух караванів.

Легенда про село Перевали

Було це в часи, коли через поліські болота ще не ходили дороги, а лише вузькі стежки знали ті, хто зростав на цій землі. Стоход і Турія несли свої води серед верболозу та осоки, а земля дихала туманом і старовинною тишею.

У тій глухій місцині, де тепер стоїть село Перевали, проходив один із таємних шляхів між Волинню та Поліссям. Це була стежка, якою переходили не лише люди, а й долі. Її знали втікачі, мандрівники, чумаки й козаки, бо кожен, хто проходив нею, казав:

– Перейшов – наче перевалив через щось більше, ніж просто ріку чи ліс.

Кажуть, у тому місці часто траплялися два перевали – один по суші, інший через болота. Ті, хто не знав дороги, тонули. А ті, хто мав провідника чи віру – виходили на інший бік і починали нове життя.

Якось туди прийшли переселенці – знесилені, змучені, з дітьми та клунками. Вони знали: якщо пройдуть ці два перевали – знайдуть нову землю. І пройшли. Залишились. Збудували житла.

Назву дали просту, але влучну: Перевали. Бо кожен, хто оселився тут, колись щось подолав – ріку, темряву, страх, або самого себе.

І сьогодні старі в селі кажуть:

– Перевали – то не просто назва. Це місце, де щось лишаєш позаду, а щось важливе береш із собою.

Таким чином, назва села Перевали відображає його значення як природного, так і торгового перевалу між землями.

село Пересіка

Точна дата заснування села Пересіка відсутня, проте у 1906 році воно входило до Любитівської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване поблизу озера Пісочне, мальовничого місця, оточеного лісами, яке стало популярним завдяки рекреаційним базам, які нині розташовані на берегах озера.

Озеро Пісочне, що розташоване поряд із селом, відоме своєю чистою водою та піщаними берегами, що робить його улюбленим місцем відпочинку. Його близькість до села впливала на розвиток громади, зокрема в економічному та культурному аспектах.

Назва села Пересіка має безпосередній зв'язок із давніми торговими та мандрівними шляхами. Відповідно до легенди, саме тут відбувався перетин важливих доріг, якими подорожували купці, ремісники та переселенці.

У цьому місці часто сходилися та розходилися дороги, а люди казали, що тут «пересікаються» шляхи. Згодом цей вираз став назвою поселення.

Село могло отримати свою назву через річкові або природні перетини, що впливали на рух людей і транспорту.

У різні періоди тут мешкали українці, поляки та євреї. Село могло бути місцем, де «пересікалися» різні культури та народи.

Легенда про село Пересіка

Кажуть старі люди, що колись, у глибоку давнину, коли землі навколо озера Пісочне були ще дикими й малолюдними, на цьому місці зійшлися чотири великі шляхи. Один ішов із півдня – від торгівельного Луцька, інший – з півночі, з білоруських лісів. Третій вів на захід – до королівських міст, а четвертий тягнувся на схід, у глибокі степи й слободи.

Ці дороги сходилися тут, мов нитки у центрі вузла, а люди почали називати це місце просто – Пересіка.

Подейкують, що саме тут зупинялися купці на перепочинок. Біля джерела, що живило озеро Пісочне, ставили намети, варили їжу, лагодили вози. Тут перехрещувалися не лише шляхи, а й мови, товари, обряди, новини й пісні.

Одного разу, розповідають, у Пересіку зійшлися троє мандрівників – коваль з півдня, ткач із півночі й ворожка зі сходу. Зустрілися, заговорили – і так сподобалося їм це місце, що залишилися. Коваль збудував кузню, ткач натягнув перші ткацькі станки, а ворожка посадила лікарські трави навколо озера. З часом до них приєдналися інші – переселенці, ремісники, торговці, так виросло село.

Так Пересіка стала місцем, де не просто перетинались дороги – тут зливалися долі.

І досі старі кажуть:

– Всі шляхи ведуть до Пересіки. Бо тут не тільки переправа – тут перепочинок, початок нового.

А якщо пройти на схід від села в туманний ранок, біля озера Пісочне можна побачити, як срібляться стежки, що сходяться у воді – мов відбитки тих, хто приходив сюди шукати свій шлях.

Таким чином, назва села Пересіка пов'язана з перетином шляхів.

село Поляна (Янов-Каролинка, Іванівка)

Точна дата заснування не збереглася в архівах, але перші згадки про село зустрічаються в документах з середини XIX століття. До 1946 року село носило назву Янов-Каролинка, а до 1967 року – Іванівка [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Стохід і відоме своєю заболоченою місцевістю, густими лісами та мальовничими луками, що сприяло розвитку тут поселень із давніх часів.

Річка Стохід, з її численними меандрами та болотистими берегами, відіграла значну роль у житті мешканців. Вона слугувала не лише джерелом води та рибних запасів, а й природним захистом від ворожих нападів у давнину.

Поляна – сучасна назва, ймовірно, походить від відкритих луків і рівнинних просторів, що були характерними для цієї місцевості. Село

могло отримати таку назву через мальовничі галявини серед лісів, які використовувалися для випасу худоби або сільськогосподарських потреб.

Янов-Каролінка – така назва вказує на можливий польський вплив, зокрема на те, що поселення могло бути засноване або розбудоване польськими колоністами у XVIII-XIX століттях. «Янов» може вказувати на ім'я власника або засновника поселення, а «Каролінка» – на когось із його родини чи патронку місцевої церкви [38].

Іванівка – ця назва могла бути пізнішим радянським перейменуванням, що було типовим у XX столітті.

Легенда про земля між трьома іменами

На лівому березі тихого Стоходу, де річка розливається, мов срібна стрічка між очеретами, здавна тягнеться широка галявина. Колись ця місцина була вкрита густим лісом, лише одна велика поляна вирізнялася посеред дерев – тиха, залита сонцем, немов обрана самою природою.

Кажуть, ще в сиву давнину на тій поляні оселився чоловік на ім'я Іван – втікач із південних земель. Був він теслею і добре знався на будівництві. Поставив хату, вирубав простір, зробив доріжку до річки. До нього приєдналися інші – і так виникло поселення, яке спершу назвали Іванівка, на його честь.

Минуло кілька десятиліть, коли в ті краї прибули поселенці з далеких польських земель. Серед них був шляхтич Ян та його донька – вродлива і мудра Каролінка. Люди запам'ятали її лагідність, бо лікувала хворих і ніколи не брала за це плати. Її ім'я стало благословенням серед селян, тому частина поселення почала називатися Янов-Каролінка – на честь Яна та його доньки.

Та час ішов, змінювались покоління й панства, а люди повертались до простого – до землі, до лісу, до ріки. І знову вживаною стала стара, народна назва – Поляна. Бо саме поляна, розчищена серед лісів, дала життя селу. І хоч документи ще згадують Янова, Каролінку та Іванівку – у серці людей лишилася одна назва: Поляна, бо тут усе бере початок із землі, відкритої до неба.

А коли влітку вийти на околицю села й стати серед трав, можна почути, як вітер шепоче три імені в поліському вітрі:

– Іван... Каролінка... Поляна....

Таким чином, назва села Поляна походить від відкритих луків і рівнинних просторів, що були характерними для цієї місцевості.

село Радовичі

Перша писемна згадка про село Радовичі датована 1544 роком [86].

Поселення розташоване на території, що характеризується рівнинним рельєфом із численними лісами, річками та болотистими ділянками. Поблизу протікає кілька невеликих річок та струмків, які в давнину могли відігравати важливу роль у житті місцевого населення. Родючі ґрунти сприяли розвитку землеробства, а густі ліси забезпечували селян деревиною та мисливськими угіддями.

Назва села Радовичі, за однією з версій, походить від особового імені Радовъ – усіченого варіанту повного імені Радовидь (Радовить, Радовуй). У старопольській мові є схожі імена, такі як Radowit, що підтверджує особове походження назви [52].

Інша версія пов'язана з давньоруськими традиціями. Народні перекази розповідають, що колись на місці сучасного села збиралися люди на віче – народні збори, де ухвалювали важливі рішення щодо війни, господарських справ і судочинства. Тут місцеві мешканці «радилися», що, можливо, і дало назву селу – Радовичі.

Легенда про Радовича

У сиву давнину, коли над Стоходом ще стояли непрохідні ліси, а людей на цих землях було мало, оселився тут чоловік на ім'я Радовъ – мудрий, кремезний, з лагідними очима, але рішучим серцем. Він не шукав ні слави, ні золота – лише місця, де можна було б жити в мирі, зростити дітей і працювати на землі, яка дає життя.

Кажуть, Радовъ був не простим чоловіком, а нащадком давнього роду, чий предок мав ім'я Радовидь, що означає «той, хто радіє життю» або «хто приносить радість». Саме таким і був він – хто не прийшов би до його обійстя, не виходив без хліба, поради чи теплих слів. Люди

любили його і збиралися навколо, бо з ним не було страху – був лад, достаток і спокій.

Поступово на цій землі виникло поселення. І коли хтось питав:

– А чиї це землі?

У відповідь лунало:

– Та це ж Радовичеві! Біля його хати і став, і млин, і пасіка, і перша школа!

Так і закріпилася назва – Радовичі, тобто нащадки або земля Радова. І хоч століття змінювались, про нього пам'ятали. А ще казали: якщо хтось із Радовичів іде в світ – то несе із собою не злість, а радість і мудру силу свого пращура.

І досі старі мешканці села примовляють:

– Ми не з багатства, а з роду Радова. І в тому – наша сила.

Таким чином, назва села Радовичі пов'язана з іменем засновника.

село Растів

Перша писемна згадка про село Растів датована XIX століттям [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Турії – однієї з важливих водних артерій регіону. Вода в Турії була чистою, а навколишня природа – багатою на ліси, родючі ґрунти та луки. Місцевість була сприятливою для землеробства і скотарства, що й визначило характер життя селян.

У XIX столітті Растів залишався невеликим, проте заможним селом. Його мешканці займалися хліборобством, рибальством і скотарством. Поблизу села знаходилися густі ліси, які слугували і для заготівлі деревини, і як місце для полювання.

Наукове пояснення назви села Растів може базуватися на кількох можливих етимологічних версіях, пов'язаних із мовними особливостями та історичними процесами.

Одна з найбільш очевидних версій – це зв'язок з дієсловом «рости» або його давніми формами «растити» (що означає вирощувати, збільшувати), що могло відображати як родючість ґрунтів, так і процес освоєння нових територій. У давнину багато поселень отримували

назви від характеристик місцевості, тому, якщо земля в цій місцевості славилася своєю врожайністю, назва Растів могла виникнути природним шляхом.

У давньоруській антропонімії (іменах) існували імена, похідні від основи «Раст-» (наприклад, Растислав). Можливо, Растів – це топонім, що походить від імені засновника або власника поселення. Подібний спосіб формування назв сіл характерний для багатьох місцевостей.

Не можна виключати можливості, що Растів є спрощеним або адаптованим варіантом іншої, більш давньої назви, яка з часом змінилася під впливом місцевої говірки.

Територія області має тісні історичні зв'язки з балтськими племенами, які проживали тут у давнину. У балтійських мовах є слова, схожі на *rast-* та *rastis*, що можуть означати ріст або певний природний процес [23].

Проте, назва села Растів походить від слова «ростити» або «растити» – вирощувати, що символізує родючість землі та багатство природи, які зробили це місце ідеальним для поселення.

Згідно з місцевою легендою, перші поселенці були справжніми господарями землі. Вони відновлювали ґрунти, знищували зарості та перетворювали дикі землі на родючі ниви. Один із перших жителів прославився своїм умінням обробляти землю та вирощувати небачено великі врожаї. Люди казали: «Це не просто землю обробляти, а її растити!». Так і закріпилася назва Растів – як місце, де усе росте й розвивається.

Легенда про землю, що вміє растити

Давним-давно, коли береги Турії ще були дикими, порослими вербами та очеретами, у ці краї прийшла група поселенців. Не воїни й не мандрівники – а землероби. Вони не шукали золота й слави – лише клаптик землі, де можна було б виростити хліб і дітей.

Місце здалося їм непривітним: болота, пісок, зарості. Але один чоловік, якого всі звали Дід Ярема, глянув на землю, стиснув грудку в долоні й мовив:

– Ця земля жива. Треба її не ламати, а растити.

І почав. Обкопав перші грядки, висадив зерно. А далі навчив і інших, як очищати землю, як сіяти і берегти вологу. І хоч здавалося неможливим, з роками береги Турії перетворилися на плодючі ниви.

Того першого року, коли земля вперше дала багатий урожай, люди ходили селом й казали:

– У Яреми не просто поле – то сама земля вчиться рости.

– Та й село наше росте, мов дитина під сонцем.

Так за тими словами й залишили назву: Растів – від того, що тут усе росте: і хліб, і родини, і надія.

Кажуть, навіть тепер, коли навесні перші паростки пробиваються з темної землі, чути, як шепоче вітер над Турією:

– Рости... Растів...

Бо це не просто село – це пам'ять про людей, що з любов'ю вирощували життя.

Таким чином, назва села Растів походить від слова «рости» (ростити), що підкреслює багатство природи та сільськогосподарський характер поселення.

село Ревушки

Точна дата заснування села Ревушки відсутня, проте у 1906 році воно входило до Турійської волості Ковельського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Турії, що є однією з головних водних артерій області. Місцевість характеризується рівнинним рельєфом, із численними луками, болотистими ділянками та лісовими масивами поблизу. Через близькість до річки територія села багата на природні ресурси: родючі ґрунти, луки для випасу худоби, а також густі ліси, що здавна слугували місцем для полювання.

Річка Турія у цьому регіоні могла відігравати важливу роль у житті місцевого населення – забезпечувати рибальство, транспортування вантажів і навіть захист у неспокійні часи.

Найочевиднішою версією є те, що назва села Ревушки пов'язана зі словом «рев» – гучний звук, який можуть видавати тварини або навіть природні явища (вітер, ріка, грім) [23]. Дійсно, у Волинському Поліссі здавна водилися дикі тури, які могли бути джерелом подібного гучного реву.

Також можливо, що назва походить не лише від реву турів, а й від інших природних шумів: ревіння річки під час паводків або сильних вітрів, які продувають місцеві ліси та рівнини.

Суфікс «-ушки» вказує на зменшувальну форму. У слов'янських мовах подібні суфікси часто додаються до назв поселень, щоб відобразити їх невеликий розмір або особливість [23]. Назва Ревушки може означати «місце, де щось реве» у менш загрозливій чи лагіднішій формі.

Якщо село розташоване біля річки Турії, можливим є пояснення, що «рев» відносився до шуму води під час розливу річки або сильних течій. У багатьох слов'янських регіонах існують аналогічні назви, що пов'язані з водними потоками та шумом, який вони створюють (наприклад, Ревучий Яр у Києві).

У давнину на території області могли проживати роди чи окремі особи з прізвиськом «Ревуха», яке могло означати гучну, емоційну чи голосну людину. В такому разі Ревушки могло означати «поселення родини Ревух».

Легенда про голос землі

Колись давно, на правому березі річки Турії, лежала місцина, яку обходили стороною. Там не було ні хати, ні стежки – лише дика заплава, що кожної весни заливалася водою. Та найбільше людей лякало не болото, а звук: як тільки річка розливалася, навколо лунав дивний рев – глухий, протяжний, мов стогін землі чи далекий плач.

Дехто казав, що це ревуть води, зіткаючись у підземних порожнинах. Інші вірили, що то душі предків плачуть за покинутими землями. А діти жартували, що то сама Турія співає весняну пісню.

Та з часом з'явилися відважні люди, які не злякалися реву. Один із них, козак на ім'я Сава, сказав:

– Якщо земля реве, то жива вона. І хто з нею лад знайде – тому дасть вона хліб і силу.

Вони збудували хати на підвищенні, укріпили береги, прорили канави. І справді – земля виявилася щедрою, а вода – не страшною, а благословенною.

Коли новину про поселення на «ревучій землі» понесли в навколишні села, люди почали казати:

– Та це ж ті, з Ревушок, де земля говорить голосно!

Так і закріпилася назва – Ревушки. Бо тут річка має голос, земля має пам'ять, а люди – хоробре серце.

І кажуть нині, якщо в дощову ніч прислухатися біля Турії, можна почути той давній рев – не страшний, а сильний. Це село нагадує про себе.

Таким чином, назва села Ревушки походить від природних звуків (реву землі або шуму води), що відповідало характеру місцевості.

село Свинарин

Перша писемна згадка про село Свинарин датована 1545 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Турії – однієї з найбільших річок області. Територія села багата на луки, ліси та болотисті ділянки, що створюють сприятливі умови для проживання як людей, так і дикої фауни.

Через велику кількість дубових і соснових лісів, що оточують село, тут здавна водилися дикі тварини, серед яких особливо поширеними були дикі кабани, що могло вплинути на назву населеного пункту.

Річка Турія відігравала важливу роль у житті місцевих жителів – забезпечувала їх рибою, слугувала торговим і транспортним шляхом та створювала природний захист від ворожих нападів.

Назва села Свинарин може мати топонімічне походження, пов'язана з природними особливостями місцевості, а саме великою кількістю диких кабанів, що водилися у лісах. Назви, пов'язані з тваринами, досить поширені серед стародавніх поселень.

Можливо, у середньовіччі тут активно розводили свиней, що дало підставу для такої назви.

За переказами, під час монголо-татарської навали чоловіки залишилися боронити поселення, а жінки та діти втекли у ліси. Коли вони повернулися, то знайшли лише спалені хати та розриту землю, на якій гуляли дикі кабани. Від цього й пішла назва Свинарин – тобто місце, де «хазяйнували свині».

Інший переказ розповідає, що колись у цих краях панич подарував землі своєму вірному свинопасу. Той оселився тут, розвів свиней, а село та навколишні ліси почали називати «свинаринськими».

Ще один народний переказ стверджує, що у давнину в лісах навколо села було дуже багато диких кабанів, які ходили цілими стадами, нищили врожаї та навіть заходили в двори селян. Вони розривали землю в пошуках жолудів і коріння, чим дуже дошкуляли людям. Згодом це місце почали називати Свинарин – «де свині риють».

Легенда про землю після вогню й кабанячого рику

Було це в страшні часи монголо-татарської навали. Чорна хмара кінноти сунула Волинню, палячи й трощачи усе на шляху. Поселення на правому березі Турії, невеличке, але працьовите, встигло лише нашвидкуруч укріпити хати й викопати обору. Чоловіки взялися за зброю, а жінки й діти, з плачем і молитвами, пішли в ліси – рятуватися.

Коли лісові стежки вивели їх назад кількома днями пізніше, очам відкрилася страшна картина: спалені хати, попелища замість дворів, чорна земля – і... дикі кабани, що вільно гуляли там, де ще вчора стояла піч, що парувала хлібом. Звірі рили землю, гримали іклами, шукали коріння й жолуді серед згарищ, немов самі стали володарями цього місця.

Люди казали:

– Тут тепер свині хазяйнують, як колись хазяйнували ми...

– Не село, а Свинарин вийшов, – додав хтось із гіркою усмішкою.

І таки лишилася та назва – як згадка про руїну, але й про новий початок. Бо люди не здалися. Вони відбудували хати, обгородили ниви, і навіть – із глузування чи з розрахунку – почали розводити свиней. Тварини, які колись стали символом спустошення, згодом принесли селу хліб насущний.

А ще й досі в народі ходить переказ: нібито один панич, тікаючи від тієї ж навали, сховався у свинаря, що жив у лісі поблизу. І за порятунок подарував йому землю. Той оселився тут і звів господарство – так з'явився справжній Свинаринський двір.

А старі люди кажуть:

– У наших лісах завжди водились кабани. І добрі, і люті. Як і в кожній легенді – є трохи правди, трохи болю і багато сили.

Бо Свинарин – це не просто «де свині риють». Це місце, що встояло після пожежі, виросло з попелу й навчилося перетворювати дике в своє.

Таким чином, назва села Свинарин може бути пов'язана з природними умовами (великою кількістю диких кабанів), заняттям місцевого населення (розведенням свиней) та історичними подіями (монголо-татарськими набігами та господарською діяльністю).

село Селець

Перша писемна згадка про село Селець датована 1577 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Турії. Завдяки своєму розташуванню біля річки, місцевість була зручною для сільського господарства, рибальства та ремесел. Родючі ґрунти сприяли розвитку землеробства, а ліси, що оточували село, слугували джерелом деревини та місцем для полювання.

Назва села Селець походить від слова «сільце», що в давньоруській мові означало невелике поселення, хутір [23]. Це слово є зменшувальною формою від «село». Подібні назви зустрічаються в інших регіонах України, що свідчить про поширеність такого типу топонімів.

Також можливо, що назва походить від слова «селитися», оскільки люди почали заселяти цю територію ще в давні часи.

Згідно з місцевими переказами, назва Селець походить від першого поселення, яке було маленьким і складалося лише з кількох хат. Люди називали його «сільцем», а згодом ця назва закріпилася, видозмінившись у «Селець».

Легенда про Селець

Було це давним-давно, коли річка Турія ще вільно змінювала свої русла, а ліси шуміли навкруги, як море. В одному затишному закутку на її лівому березі, де була височина над водою і родюча земля, зупинилися перші поселенці. То були люди небагаті, але працьовиті: тесля, гончар, вдова з дітьми й один пастух, що загубив дорогу і лишився з ними.

Поставили вони кілька хат із лози й глини, вкопали кілля, обнесли обійстя тинками, посадили городи. Життя було скромне, але тепле. Коли хтось проходив повз, питав:

– Що це за село?

А відповідали:

– Та яке воно село?.. То сільце, – мовляв, ще надто мале, аби зватися селом.

Так і прижилася та назва між людьми: сільце – тобто малесеньке, але своє. А з часом, коли хат стало більше, коли дзвінко залунав перший дитячий сміх на новому подвір'ї, коли постав хрест біля дороги – ніхто вже не кликав його інакше, як Селець.

І кажуть старожили:

– Не з кількості хліб святий, а з тепла в ньому. І не з кількості хат – сила села, а з людей, що вміють дбати.

Так із малого сільця виросло велике коріння. І кожен, хто народився в Сельці, несе в серці пам'ять про те, як з кількох душ починається цілий рід.

Таким чином, назва села Селець має пов'язана з його невеликими розмірами у минулому.

село Серебряниця (Вулька-Вербичанська)

Перша писемна згадка про село Вулька-Вербичанська датована ХІХ століттям, яке у 1946 році було перейменовано на село Серебряниця [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Срібниці (Серебрянки, Серебряниці).

Місцевість має багато природних багатств: родючі ґрунти, ліси, річку, яка у минулому слугувала джерелом води та рибальства для місцевих жителів.

Річка Срібниця отримала свою назву завдяки чистій воді, що переливалася на сонці, ніби срібло. Саме біля цієї річки з'явилося поселення, яке пізніше отримало назву Серебряниця.

Назва села Серебряниця походить від річки Срібниця (Серебрянка, Серебряниця), яка протікає поруч.

Сама річка могла отримати свою назву через: колір води (в сонячну погоду вона мала характерний сріблястий відблиск); родовища мінералів (у водах річки могли бути поклади срібlistого піску або інших мінералів, що давали річці її назву); фольклорні мотиви (можливо, у давнину поблизу річки знаходили срібні предмети, що стали основою для її назви).

Село, засноване у XIX столітті, могло спочатку називатися «поселенням на Срібниці», а потім отримати офіційну назву Серебряниця.

Згідно з переказами, у давнину на місці села часто знаходили срібні монети або срібні прикраси, залишені втікачами від війни чи розбійниками. Місцеві говорили: «Тут земля сріблом блищить!», так назва Серебряниця закріпилася за поселенням.

Інша версія походження назви пов'язана з водою, що вранці відбивала сонячне світло, створюючи сріблястий блиск.

Легенда про блиск срібла та спогади війни

У давні часи, коли на Волинських землях ще панували війни та розбійники, на правому березі річки Срібниці (її ще називали Серебрянкою) стояло тихе поселення. Земля тут була родюча, а навколо – лісисті простори, що давали прихисток мандрівникам і подорожнім. Та ось серед цих мальовничих місць почали траплятися дивні знахідки.

Місцеві люди, коли копали землю або ж садили дерева, часом натикалися на срібні монети, древні прикраси та навіть частини зброї, залишені давно. Якось старий коваль, розкопуючи коло річки, знайшов цілу купку срібних виробів – кільця, ланцюги, підвіски. Він, переповнений подивом, сказав:

– Тут земля сріблом блищить! Хто б це залишив?

Здавалося, що сама земля на цьому місці була сповнена тінями минулого. Люди вірити почали, що це – залишки війни, втечі, бо часто втікачі або розбійники, тікаючи від переслідувачів, ховали своє багатство саме тут. Річка Срібниця, її води, мовби, «заховували» все, що залишалося після бурхливих подій.

Але була й інша версія, що передавалася з покоління в покоління: кожного ранку, коли сонце ще не піднялося високо, вода в річці відбивала світло так, що здавалось, ніби річка «срібніє» від ранкових

променів. Це диво заворожувало людей і стало основою для ще однієї історії:

– Тут усе не просто яскраво, а саме сріблом блищить! Так і народилась назва – Серебряниця.

І ось уже сотні років місцеві жителі з гордістю говорять, що їхня земля не просто багата на природу, а й на таємниці, що блищать, як срібло, залишаючи своєрідний відбиток в історії.

Таким чином, назва села Серебряниця тісно пов'язана з річкою Срібницею.

село Серкізів

Перша писемна згадка про село Серкізів датована 1569 роком [86].

Поселення розташоване на території, що має родючі ґрунти, ліси та водойми, які сприяли розвитку землеробства та скотарства серед місцевого населення.

Село могло з'явитися на важливих шляхах, що з'єднували волинські поселення з містами та торговими осередками.

Назва Серкізів, ймовірно, походить від особового імені Серкіз, яке має давньоруське або навіть литовсько-руське походження.

Воно могло належати першому поселенцю, власнику або засновнику села.

У литовських та білоруських джерелах зустрічаються подібні імена, що могли означати «твердий», «міцний», «той, що керує» [23].

Можливо, у XVI столітті якийсь Серкіз (Серкіс, Сергій) отримав ці землі за службу великому князю або місцевому магнату. Згодом його ім'я стало основою для назви поселення.

Місцеві жителі могли використовувати слово «серкіз» для позначення майстра, ремісника або старшини, що також могло вплинути на назву.

Легенда про місце спокою та сили

Давним-давно на просторах Волинського краю, серед густих лісів та ланів, розкинулося село, яке за старих часів було невеликим, але

важливим пунктом на шляхах між різними поселеннями. Люди в цьому селі жили простим, але важким життям – працювали на землі, ловили рибу в річці, збирали ягоди в лісі. Вони були відомі своєю працьовитістю та миролюбністю, однак часто відчували на собі жорстокі бурі часу.

Одна з легенд говорить, що в далекі часи на цих землях оселився старий мудрець на ім'я Серкіз. Він був не просто жителем – він володів знаннями про природу та силу землі. Серкіз лікував людей травами, передбачав погоду та допомагав селянам долати труднощі.

Одного разу в селі розгорілася велика битва між двома сусідніми племенами, а землі Серкіза стали притулком для тих, хто втікав від війни. Люди приходили до нього за порадою, за допомогою, а він не залишав їх без підтримки. Від його сили та мудрості місце стало відомим у навколишніх землях, а селяни почали називати його «Серкізів», на честь старого мудреця, що дав спокій і захист їхній землі.

І з того часу, навіть після того, як Серкіз пішов, його ім'я залишилося в серцях людей, а село стало відомим не лише своєю родючою землею, але й як місце сили, де живе пам'ять про того, хто колись приніс мир і спокій.

Таким чином, назва села Серкізів найімовірніше, походить від особового імені Серкіз – першого поселенця або власника.

село Синявка

Точна дата заснування села Синявка відсутня, проте у 1906 році воно входило до Новодвірської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Стохід, однієї з наймальовничіших річок області. Стохід відомий своєю звивистістю, численними заплавами та болотистими берегами.

Поблизу села ростуть густі ліси, багаті на гриби та ягоди, а також є луки, які використовувалися для випасу худоби.

Місцевість довкола Синявки відзначається чистими водами, болотами та великою кількістю синіх квітів і трав, що могло вплинути на назву села.

Назва села Синявка може походити від слова «синь», що вказує на багатство водойм і блакитні відтінки місцевого ландшафту.

У місцевих лісах і болотах ростуть синьо-фіолетові квіти, такі як дзвоники, фіалки та синюхи.

У давнину існувало ім'я або прізвисько Синявий, що могло належати першому поселенцю або власнику земель.

Місцеві жителі стверджують, що назва Синявка пов'язана з особливим туманом і небом над річкою Стохід, яке набувало блакитно-синього відтінку у певні пори року.

Легенда про небесну блакить над Стоходом

У давні часи, коли ще не було великих шляхів, а річки були головними артеріями життя, на лівому березі річки Стохід розташувалося невелике поселення. Люди, які тут оселилися, були тісно пов'язані з природою і її циклами. Вони добре знали всі примхи річки, лісу й неба.

В кожному пору року, коли туман піднімався з води і обплітав берег, над річкою ставало дивно світло. Особливо вранці та ввечері, коли сонце ще не піднялося вище горизонту або вже ховалося за лісами, небеса набували чудового блакитного відтінку. Цей блакитний, ніби синій, відтінок був настільки яскравим і чарівним, що навіть самі річкові хвилі здавалися сріблястими від його відображення.

Місцеві жителі почали казати:

– Небо над Стоходом, мов синява, несе особливий спокій. Воно накриває землю, а все, що тут росте, наповнюється цим благословенним кольором.

Саме з цієї особливості неба і води й пішла назва села – Синявка. Це була земля, де небо і річка зустрічалися в одному блакитному пориві, де туман, мов ковдра, ніжно вкривав землю, а люди відчували спокій та гармонію.

З того часу навіть після найсильніших бур чи холодних зим, коли весна приносила нові надії, цей блакитний відтінок знову відновлювався, нагадуючи кожному, хто тут жив, про вічну красу природи та її здатність відновлюватися після будь-яких труднощів.

Таким чином, назва села Синявка, ймовірно, походить від синьо-блакитного відтінку води, неба чи рослинності.

село Соловичі

Перша писемна згадка про село Соловичі датована 1299 роком [86].

Поселення розташоване на правому березі річки Турії, у мальовничій місцевості, багатій на природні водойми.

Навколо села розташовані три озера – Велич, Селище та Черепаха, які мають не лише природне, а й легендарне значення для місцевих жителів.

Поруч із селом простягаються густі ліси, які здавна слугували захистом для мешканців.

Родючі ґрунти дозволяли займатися сільським господарством, а річка Турія була джерелом риби та води.

Назва села Соловичі може походити від слова «соловей». Припускають, що в давнину тут було багато солов'їв, які співали в місцевих лісах і гаях.

Можливо, село отримало назву від імені чи прізвиська князя або боярина Соловича, який володів цими землями у XIII столітті.

Також назва може походити від старослов'янського слова «соловий» (світлий, золотистий), що могло означати «сонячне місце» або «відкрите поселення».

За місцевими переказами, назва села Соловичі пішла від солов'їного співу, який колись був настільки гучним і частим, що навіть купці, які проїжджали через село, зупинялися, щоб послухати чарівні трелі.

Легенда про пісню солов'їв, що зачаровує

Давним-давно, коли річка Турія ще не була обмежена дамбами, а ліси навколо неї розцвітали буйною зеленню, на правому березі розташувалося маленьке село. Селяни жили мирно, працюючи на

землі, пасучи худобу і вирощуючи врожаї. Та найголовніше багатство цього місця було не в землі і не в воді – а в солов'їних піснях.

Кожного ранку і вечора, коли сонце починало сходити або ховатися за обрієм, ліси навколо села наповнювалися чудовим співом солов'їв. Птахи співали так гучно і так часто, що їхні мелодії долинали навіть до самих берегів річки, переплітаючись з шумом води. Їхні трелі були настільки чарівні, що навіть мандрівники й купці, які проїжджали через село, часто зупинялися, аби насолодитися цією музикою природи.

– Ось тут і народилась пісня солов'їв, – говорили селяни, – що звучить навіть у самій землі. Люди забували про втому, коли чули її, наче ластівки їхні серця.

Така краса не могла залишити байдужими і саму землю. Коли село почало розростатися, його назвали Соловичі, на честь цих неперевершених співців, чий спів був так гучний, що міг розвіяти будь-яку печаль і приносити радість кожному, хто чув його.

І навіть тепер, через багато років, якщо пройти через село в часи тиші, можна почути, як солов'ї співають, ніби в честь стародавніх часів, коли їхні пісні дарували людині мир і спокій.

Таким чином, назва села Соловичі походить від солов'їного співу.

село Ставок

Перша писемна згадка про село Ставок Датована 1503 роком [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Турії, що відіграла важливу роль у його розвитку.

Назва вказує на наявність ставка або серії малих озер, які могли існувати тут у давнину.

Через близькість до води землі довкола села були родючими, що сприяло розвитку землеробства та скотарства.

Поруч знаходяться ліси, які колись слугували укриттям від ворогів та були джерелом деревини і дикого меду.

Назва села Ставок походить від слова «став» (водойма, невелике озеро). Поселення виникло біля природної водойми або місцевого ставу, створеного людьми для розведення риби. Могло існувати кілька ставків, що використовувалися для напування худоби або

господарських потреб. Річка Турія, що протікає поруч, могла утворювати заплави, які вважали ставками.

За переказами, колись на місці села стояли численні ставки, утворені після повеней. Люди, які заселяли цю місцевість, облюбували її за чисту воду та рибу, тому поселення почали називати просто – Ставок.

Легенда про води, що приносили життя

Давні часи були такими, що річка Турія не завжди тримала своє русло, а її води періодично розливались, утворюючи численні ставки та водоймища на навколишніх землях. Ці ставки виникали після великих повеней, що заливали луки та лісисті простори навколо, перетворюючи їх на справжні водні островці.

Місце, де згодом виникло село, було особливим. Завдяки численним ставкам, вода в цих краях була чистою і прозорою, а риба водилася така смачна, що не було людині потреби шукати їжу деінде. Це місце привертало до себе мандрівників і поселенців, які шукали кращих умов для життя. Ставки забезпечували риболовлю та водопій для худоби, а води, що не замерзали навіть у найхолодніші зими, ставали надійним джерелом для всіх потреб людей.

І ось, коли люди почали оселятися на цих землях, вони спершу згадували, що тут були лише ставки, бо річка, розливаючись, утворювала озера та мілководдя. Тому і назвали нове поселення просто Ставок – на честь цих водяних просторів, які так щедро обдаровували людей своєю рибою та чистою водою.

З того часу поселення Ставок стало важливим центром на річці Турія. І хоч часи змінюються, а водойми поступово змінюються разом з ними, люди, які живуть тут, досі пам'ятають стародавні ставки, що колись принесли їм достаток і мир.

Таким чином, назва села Ставок відображає природні особливості місцевості.

село Сушибаба

Перша писемна згадка про село Сушибаба датована 1588 роком [86].

Поселення розташоване в низинній місцевості, де колись були болота та заболочені луки.

Поруч протікали дрібні річки та струмки, які періодично пересихали. Ґрунти тут переважно торф'яні, що підтверджує колишнє існування болотяних угідь.

Лісові масиви, що оточували село, слугували природним укриттям від ворогів і негоди.

Назва села Сушибаба може походити від назви болота, адже в регіоні болота часто називали «бабами». Можливо, тут колись існувало велике болото «Баба», яке згодом осушили, від чого й пішла назва Сушибаба – «висушене болото» [23].

Назва може бути пов'язана з історією про жінку («бабу»), яка засохла у дуплі дерева.

Слово «баба» в давнину також могло позначати дух болота, болотяну чаклунку або міфічну істоту, що жила в глибинах трясовин.

Легенда про жінку, що засохла в дереві

Давним-давно, в одному селі, яке розташовувалося серед лісистих просторів, жила жінка, яку всі називали просто Бабою. Вона була відома своєю мудрістю, але одночасно й дивною поведінкою. Віддалік від села вона оселилася в лісі, в глибокому відрізку лісової гушавини, де не було ані інших людей, ані звірів.

Кажуть, що Баба була сильною і незалежною, але мала одну велику таємницю. Вона володіла старовинними знаннями про природу і магію, якими користувалася, аби жити в гармонії з лісом. В один з осінніх днів, коли вже заморозки краяли землю, Баба вирушила в ліс шукати рідкісні трави для своїх цілющих настоїв. Але коли вона заблукала серед дерев, її ноги не трималися, тому вона, по суті, потрапила в неприємну пастку.

Втомлена і втративши сили, Баба знайшла дупло великого дерева. Вона вирішила перепочити, а коли ввечері поверталася додому, трапився жахливий випадок. Баба так довго не рухалася, що її тіло стало наче засихати в дуплі дерева і, як кажуть, сама природа прийняла її в свої обійми. Протягом кількох днів люди з села чули, як в лісі шелестить вітер, чули дивні звуки, але так і не знайшли її.

Згодом, коли лісники і селяни оглядали ці місця, вони натрапили на старе дерево, а в його дуплі знайшли залишки її тілесного сліду. Кажуть, що тіло жінки настільки сильно ввібрало в себе силу природи, що засохло, немов дерево. І з того часу в цих краях стали називати місце, де це сталося, Сушибабою – на знак того, як жінка «засохла» у самому серці лісу, зливаючись з природою.

Місцеві жителі, розповідаючи цю історію, завжди наголошували, що тут, серед лісів, ще й досі можна почути шелест листя і шепіт, що нагадує стародавню магію і силу, яку залишила після себе Баба.

Таким чином, назва села Сушибаба має унікальну назву, яка, ймовірно, пов'язана з осушенням болота, або ж з легендою.

село Тагачин

Перша писемна згадка про село Тагачин датована 1452 роком [86].

Поряд із селом знаходиться озеро Тагачинське, яке є однією з важливих природних водойм цієї місцевості. Ландшафт довкола села характеризується заболоченими ділянками, луками та лісами, що в минулому значно впливало на господарську діяльність місцевих мешканців. Річки та озера в цій місцевості служили джерелом води, риби та іншої здобичі, а густі ліси надавали укриття й захист від ворожих набігів.

Назва села Тагачин вказує на можливі контакти із східними народами. Лінгвісти припускають, що вона походить від алтайських мов. Алтайський суфікс «-чи» має прикметникове значення, а корінь «тага» може означати «висохле озеро», «пересохле русло річки» або «місце, де годуються качки». Подібний суфікс можна знайти у назвах інших населених пунктів, зокрема Овлочин (від слова «ловище» або «місце для полювання») [23].

Згідно з місцевими переказами, назва села могла трансформуватися від слова «Тягачин». Мешканці розповідали, що колись ця місцевість була болотистою і люди мусили запрягати волів, щоб проїхати через брудні дороги. Воли «тягнули», допомагаючи

чинити дорогу. Це слово закріпилося у народній пам'яті, а з часом могло змінитися на «Тагачин».

Легенда про Тагачин

Давним-давно, на березі озера Тагачинського, лежало маленьке поселення, що розташовувалося серед боліт і заболочених земель. Ця місцевість була важкою для пересування, особливо після дощів, коли дороги ставали непроїзними і перетворювались на густі, грязькі смуги. Люди, які оселились тут, часто стикалися з труднощами, адже навіть найпростіші подорожі через ці землі ставали справжнім випробуванням.

І ось, за переказами, в ті часи для того, щоб пройти через ці болотисті території, люди використовували волів, яких запрягали в плуги та вози, щоб тягти через важкий ґрунт. Воли «тягнули», допомагаючи людям долати бруд і вирівнювати дороги, що були сильно розмитими та непрохідними. І коли селяни переходили ці місця, вони часто згадували, що саме ці тварини стали незамінними помічниками в їхніх справах.

Місцеві жителі почали називати цей район Тягачином – від слова «тягнути», бо саме волам доводилося виконувати цю важку роботу. З часом, це слово закріпилося в народній пам'яті і, хоча форма змінювалась, воно стало звучати як Тагачин.

Так поселення отримало свою назву – на згадку про тих волів, які тягли через болото, дозволяючи людям подолати труднощі природи і побудувати свої домівки на цих водянистих землях.

Таким чином, назва села Тагачин походить від Тагачинського озера, біля якого воно виникло.

село Торговище

Перша писемна згадка про село Торговище датована 1502 роком [86].

Поселення розташоване у мальовничій місцевості. Його територія охоплює рівнинні землі, що багаті на родючі ґрунти. Поблизу

села протікає невелика річка, яка здавна слугувала важливим джерелом води для мешканців та мандрівників. Ліси, що оточують Торговище, були місцем полювання та заготівлі деревини, а відкриті поля сприяли розвитку землеробства. Завдяки вигідному географічному розташуванню село з давніх часів стало важливим торговим пунктом.

Назва села Торговище походить від слова «торг», що означає місце торгівлі, ринок [23]. У середньовіччі це був звичайний термін для місць, де збиралися купці, селяни та ремісники для обміну товарами. Село Торговище, ймовірно, виникло біля важливого торгового шляху або як місце регулярних ярмарків, де мешканці сусідніх поселень продавали худобу, зерно, ремісничі вироби та інші товари.

За місцевими переказами, назва походить від великого ярмарку, що тут колись відбувався. Купці з різних куточків приїжджали сюди, привозячи екзотичні товари. Через це село отримало назву Торговище.

Легенда про ярмарок, що зібрав купців з усього світу

Давним-давно, у місці, де зараз розташоване село Торговище, проходила велика торгова дорога. Це було стратегічно важливе місце, де перетиналися шляхи мандрівників, торговців та купців, що прямували через ці землі в різні куточки світу. Багаті й бідні, іноземці та місцеві жителі з'їжджалися сюди, аби обміняти свої товари, продати надлишки та придбати потрібні для життя речі.

Щороку на ці землі приїжджали купці з далеких країв, привозячи екзотичні товари, такі як прянощі, тканини, металеві вироби, а також і самі чудеса світу – вироби з іноземних країн, які ніколи не бачили місцеві люди. Ярмарок, що відбувався в цьому місці, ставав справжнім святом для всіх, хто приймав у ньому участь. Продавці та покупці гучно торгувалися, сміялися і святкували, а сам ярмарок перетворювався на місце зустрічі для людей з різних культур і національностей.

Усі ці події, яскраві та незабутні, стали невід'ємною частиною життя місцевих жителів. Вони швидко зрозуміли, що це місце стало важливим не тільки для них, а й для багатьох навколишніх земель. І тому, коли люди почали селитися в цих краях, вони назвали своє поселення Торговище – місце, де відбувався великий торг, де зустрічались різні світи, де кожен міг знайти для себе щось нове і незвичайне.

З того часу це місце стало відомим далеко за межами села, а сама назва Торговище залишилася як свідчення тих давніх часів, коли вулиці села були заповнені торговими рядами, а аромат спецій і звуки торгівлі лунали в повітрі.

Таким чином, назва села вказує на комерційне значення поселення.

село Туличів

Перша писемна згадка про село Туличів датована 1535 роком [86].

Поселення розташоване в регіоні з родючими ґрунтами, що сприяли розвитку землеробства. Його територія характеризується помірним рельєфом із лісовими масивами та невеликими річками, що проходять поблизу. Завдяки вигідному географічному положенню село здавна було заселене та відігравало важливу роль у сільському господарстві регіону.

Назва села Туличів, ймовірно, походить від імені поміщика Федора Туличівського, який володів значною частиною цих земель, що свідчить про його роль у заснуванні та розвитку поселення. Такі топоніми, утворені від прізвищ чи імен власників земель, досить поширені в історії Волинського краю.

За народними переказами, село отримало назву від слова «тулий», що означає «затишний», «захищений». Через ліси та пагорби, що оточують село, воно виглядало як захищене місце для життя, тому його могли назвати Туличів – як місце, де можна «тулися», тобто знайти прихисток.

Легенда про притулок серед лісів

У давні часи, коли на Волинські землі нападали вороги й ліси ще були густими й непрохідними, мандрівники шукали місце, де можна було б знайти спокій і захист. Серед пагорбів, оточене лісами і болотами, ховалося невеличке поселення. Його мешканці жили тихо, працювали на землі, доглядали худобу й цінували мир.

Одного разу, під час чергового лихоліття, коли в окрузі палали села, а люди тікали від збройних нападів, декілька родин натрапили на це місце. Втомлені й виснажені, вони були вражені, наскільки тут було затишно – ні вітру, ні ворожих слідів, лише м'яке сонце, лісовий шум і захист пагорбів. Один зі старших чоловіків, зітхнувши з полегшенням, промовив:

– Тут можна тулитись, діти мої. Це місце – мов обійми самої природи.

З того часу поселенці почали називати свій прихисток Туличів – як місце, де можна «притулився», де життя знову мало сенс і надію. За іншими переказами, саме на цьому місці колись мав свій маєток поміщик на ім'я Федір Туличівський, який, побачивши красу цих земель, оселився тут і сприяв заселенню околиць.

Так злилися два джерела назви – і прізвище давнього господаря, і те давнє слово «тулий» – захищений, затишний. Село ж і понині стоїть серед пагорбів, під охороною лісів, ніби продовжує обіймати кожного, хто шукає спокою.

Таким чином, назва села Туличів пов'язана з його власником Федором Туличівським.

село Туричани

Перша писемна згадка про село Туричани датована 1794 роком [86].

Поселення розташоване у мальовничій місцевості регіону. Через село протікає річка Турія, яка відіграє важливу роль у житті місцевих жителів. На північному заході від села розташоване Туричанське озеро – природна водойма, що приваблює своєю красою та є домівкою для численної фауни.

Завдяки родючим ґрунтам і близькості до води мешканці здавна займалися землеробством, скотарством і рибальством.

Назва села Туричани походить від гідроніма озера Туричанське, яке розташоване біля села [3]. Назви поселень часто формувалися за географічними об'єктами, що були важливими для життя мешканців.

Також існує припущення, що слово «тур» вказує на диких турів, які в давнину водилися у лісах област. Туричани могли означати «місце, де водилися тури» або «люди, пов'язані з турами».

Селяни здавна переказують, що колись у цих місцях селилися туричі – войовничі мисливці, які полювали на турів. Вони були сильними, витривалими людьми, а їхній рід передався мешканцям села.

Легенда про спадкоємців мисливців на турів

Давно, ще до того, як на Волинській землі з'явилися перші великі поселення, землі біля річки Турії вкривалися дрімучими лісами та болотами. Тут водилися велетенські тури – дикі пращури биків, що мали силу, з якою не міг зрівнятися жоден інший звір. Люди остерігалися цих створінь, адже тури могли знищити поле, зруйнувати житло і навіть загрожувати життю.

Проте були серед людей особливі – туричі, як їх називали. Це були войовничі мисливці, сильні духом і тілом, які не боялися ні звіра, ні негоди. Вони жили неподалік озера, яке згодом назвуть Туричанським, мали свій власний звичай – перш ніж стати повноцінним мисливцем, юнак мав самотійно вистежити й подолати тура. Це було випробування на силу, кмітливість і мужність.

Кажуть, що саме туричі очистили ці землі від турів, приручили ліс і зробили береги Турії придатними для життя. Після того, як турів стало менше, мисливці осіли, почали займатися хліборобством, будували житла й заснували село. Їхні нащадки зберегли силу, гордість і любов до рідного краю.

Так і пішла назва Туричани – не лише від річки Турії й Туричанського озера, а й на згадку про тих відважних мисливців, що першими приручили ці дикі місця та дали початок новому життю.

Таким чином, назва села Туричани пов'язана з озером Туричанським.

**село Турія
(Попівка)**

Перша писемна згадка про село Попівка датована 1366 роком, яке у 1967 році було перейменовано у село Турія [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості області, через яке протікає річка Турія – одна з головних водних артерій регіону. Близькість до річки сприяла розвитку поселення, адже вода відігравала важливу роль у господарстві, рибальстві та транспортуванні товарів.

Навколишня природа села багата на ліси, родючі ґрунти та природні водойми. Впродовж століть мешканці Турії займалися землеробством, скотарством і ремеслами.

Назва села Турія безпосередньо походить від річки, яка протікає через село [3]. Гідронім «Турія» міг виникнути від слова «тур» – давньої дикої тварини, яка водилася в українських лісах. Можливо, в давнину в цих місцях було багато турів, що й дало назву річці та селу.

Слов'янський корінь «тур» означав «сильний», «могутній». Річка могла отримати таку назву за свою силу та значення для людей.

Місцеві жителі вважають, що село Турія отримало назву на честь легендарного мисливця або воїна Тура, який колись оселився на берегах цієї річки.

Легенда про засновника села на березі великої ріки

Кажуть, що багато століть тому, коли Волинські землі ще не були розорані, а ріки текли вільно серед диких лісів, на берегах великої ріки з'явився чоловік на ім'я Тур. Був він чи то мисливцем, чи воїном – точних слів уже ніхто не скаже, але всі погоджуються: це був сильний, відважний і мудрий чоловік.

Тур подорожував із півдня, шукаючи землю, яку можна було б назвати своєю. Коли він побачив бурхливу ріку, що петляла між лісами й луками, його серце затремтіло. Ріка була могутня, жива і, здавалося, розмовляла з ним своїм плескотом. Він оселився на її березі, побудував хату, змайстрував човен і почав облаштовувати простір довкола.

Згодом до нього почали приєднуватися інші люди – ті, хто шукав притулку, землі чи миру. Так виникло поселення. На запитання, як назвати нову громаду, всі відповідали однаково: Турія – на честь ріки, яка годує і захищає, і на честь людини, що першою тут оселилась.

Із часом село почали ще й називати Попівкою, бо серед перших поселенців був побожний чоловік, що навчав дітей грамоти і молитви.

Але первісна назва – Турія – залишилася жити у пам'яті народу, як згадка про мужнього Тура й ріку, що досі несе його ім'я.

Кажуть, що коли в тиші стояти на березі Турії, можна почути у шумі води давнє ім'я – Тур...

Таким чином, назва села Турія бере свою назву від річки Турія.

село Туропин

Перша писемна згадка про село Туропин датована 1545 роком [86].

Поселення розташоване поблизу річки Турія, яка має велике значення для цього регіону. Навколишня місцевість багата на ліси, луки та родючі ґрунти, що сприяло розвитку землеробства та скотарства ще з давніх часів.

Село лежить у мальовничій долині, що дозволяло його жителям займатися рибальством, мисливством і ремеслами. В околицях є чимало джерел та природних водойм, які колись використовували для напування худоби й побутових потреб.

Назва села Туропин може походити від слова «тур» – дикої тварини, яка колись водилася на Волинській землі [23]. Ці могутні бики населяли ліси поблизу річки Турія, а назва могла означати місце, де водилися тури.

Інша версія пов'язана з річкою Турія: можливо, назва села означала «місце біля Турії» або «поселення на Туропині» – підвищенні, що знаходилося над рівнем річки.

За місцевими переказами, назва походить від слова «туропити» – старовинного діалектного слова, яке означало «змушувати поспішати», «гнати». За легендами, саме тут пастухи гнали турів на водопій до річки.

Легенда про село, де гнали турів

Колись, у сиву давнину, землі біля великої ріки були дикі й вільні. По них ходили важкі копита могутніх звірів – турів. Їхні роги блищали на сонці, а ревіння луною котилося по лісах і долинах. Люди ще не жили тут постійно, лише хоробрі пастухи випасали свої стада на далеких луках і час від часу приводили турів до водопою.

Ці пастухи були вправними й сміливими, бо приручити й вести тура – справа не для слабкодухих. Вони мали особливі команди, свисти й вигуки, якими «туропили» – тобто гнали – звірів до води. Найчастіше це відбувалося саме в цьому місці, де ріка робила вигин, а береги були зручними для напування великої худоби.

Кажуть, що одного разу великий ватажок турів не захотів іти до води, а пастух вигукнув з гіркотою:

– Та туропи вже його! Туропи, бо ще втече!

Так і почали називати це місце Туропин – як те, де турів гнали до річки, де чувся гомін пастухів і тупіт важких копит.

З роками тури зникли, а на їхньому місці з'явилися поля, сади і хати. Але назва Туропин залишилася – мов спомин про дні, коли ще живі були пращури-звірі, а люди вміли розмовляти з ними через силу голосу й серця.

Таким чином, назва села Туропин тісно пов'язана з річкою Турія, турами та місцевими переказами.

село Чорніїв (Чернієв)

Точна дата заснування села Чорніїв не відома, проте, у 1906 році воно входило до Новодвірської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване на рівнинній місцевості, багатій на ліси, болота та річки. Назва населеного пункту може бути пов'язана з характером ґрунтів або природними особливостями – темними, заболоченими територіями, вкритими густими лісами.

В околицях села могли бути великі дубові та букові гаї, які давали глибоку тінь, роблячи цю місцевість темнішою, ніж сусідні поселення. Крім того, у Волинському регіоні багато чорноземів, які також могли вплинути на назву села.

Назва села Чорніїв (Чернієв) може походити від давньослов'янського слова «чернь» – чорний, темний [23]. Це могло вказувати на густі ліси, темну воду річки або болота, що оточували поселення.

Також слово «чернь» використовувалося щодо простого люду – селян і ремісників. У деяких джерелах згадується, що назва могла означати «поселення чорного люду» – тобто селян, які працювали на землі.

За переказами, село отримало свою назву через темні води боліт і лісів, які вкривали його з усіх боків. Жителі сусідніх сіл називали цю місцевість «чорною», бо сонячні промені рідко пробивалися крізь густий ліс.

Інша версія пов'язана з тим, що в давнину тут жили чорноробочі – люди, які займалися важкою фізичною працею, наприклад, випалювали вугілля або працювали в кузнях.

Легенда про село в тіні лісів і праці

Кажуть старі люди, що там, де зараз стоїть село Чорніїв, колись простягався непроглядний ліс. Деревя стояли так густо, що навіть у сонячну днину там панували сутінки. У долинах і низинах шуміли темні болота, а туман так часто стелився над землею, що здавалось – світ похмурий і мовчазний.

Сусіди з навколишніх поселень боялися ходити в ці ліси, бо місце вважалось похмурим, а вода в болотах здавалася зовсім чорною. Тож і казали:

– Не ходи туди, то чорне місце.

А як запитували, де той хутір, що в глибині бору, відповідали просто:

– У Чорнієві, де чорна земля і люди чорної праці.

Бо саме там, серед темного лісу, селилися ті, кого не лякала важка праця: вуглярі, лісоруби, ковалі. Вони випалювали деревину, плавили залізо, кували інструменти й добували з чорної землі вогонь і силу. Їхні обличчя й руки були завжди закопчені, а долі – загартовані, як метал у кузні.

Згодом назва «Чорніїв» закріпилася за поселенням. Хтось казав – через чорні води й темний ліс, хтось – через людей, що працювали з вугіллям і вогнем. Та всі погоджувалися в одному: Чорніїв – це місце сили, тіні і праці, де кожен заробляв хліб руками й честю.

Таким чином, назва села Чорніїв пов'язана з природними особливостями регіону та важкою працею людей.

3.4.23. *Шацька територіальна громада*

Утворена 12 червня 2020 року шляхом об'єднання Шацької селищної, Грабівської, Піщанської, Прип'ятської, Пулемецької, Пульмівської, Ростанської, Самійличівської та Світязької сільських рад [30], (рис. 3.43).

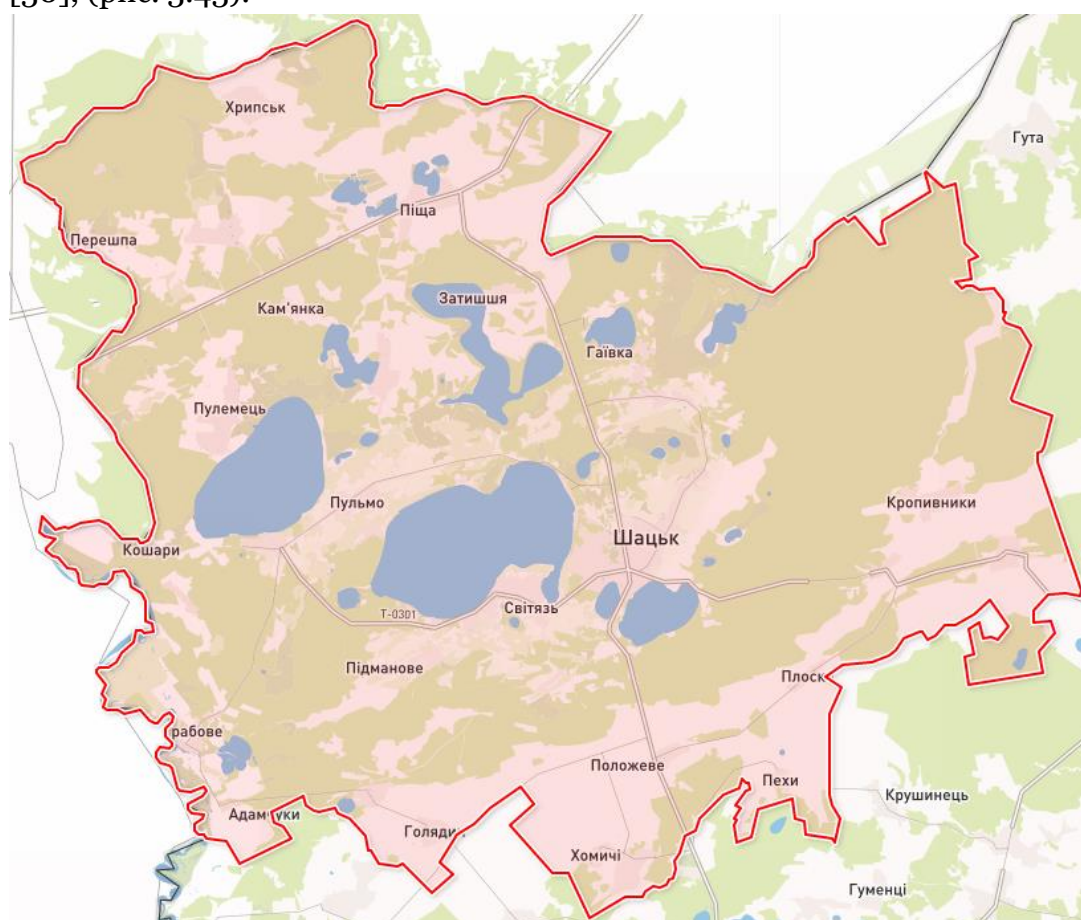

Рис. 3.43. Картохема Шацької територіальної громади [46]

До складу громади входять 1 селище Шацьк та 30 сіл: Адамчуки, Вілиця, Вільшанка, Гаївка, Голядин, Грабове, Залісся, Затишся, Кам'янка, Кошари, Красний Бір, Кропивники, Мельники, Омельне,

Острів'я, Перешпа, Пехи, Підманове, Піща, Плоске, Положеве, Прип'ять, Пулемець, Пульмо (рис. 3.43).

селище Шацьк (Шацьке, Шечко)

Перша писемна згадка про селище Шечко, а згодом Шацьке та Шацьк, датована 1410 роком [86].

Поселення розташоване в західній частині Волинського Полісся, в унікальному природному середовищі серед Шацьких озер. Найбільші з них – Світязь, Пулемецьке, Люцимер, Чорне Велике, Луки, Соминець та інші. Вони входять до складу Шацького національного природного парку. Озера мають льодовикове походження, що додає особливої мальовничості місцевості.

Через селище проходить автомобільний шлях, що сполучає область з Польщею та Білоруссю. Шацьк оточений густими сосновими лісами, які багаті на гриби, ягоди та рідкісні рослини.

Ландшафтна версія походження назви селища Шацьк вказує на те, що місцевість навколо селища була болотистою, хиткою і через це назву виводять від слова «шататись» – нестійке ґрунтове покриття. Спочатку місце називали «Шатськ», а згодом через фонетичні зміни – «Шацьк» [92].

Люди, які вперше оселилися тут, були зачаровані природною красою: ліси, озера, чисте повітря. Місцевість виглядала дуже ошатною (охайною, красивою), що могло дати назву поселення.

Князь, який їхав із Берестя до Луцька, був вражений красою місцевості. Він присягнувся повернутися сюди і коли завершив службу, заснував село, назвавши його «Шацьк» – у значенні «дорогий, багатий».

Згідно з однією версією, назва походить від давнього «scaz» (гроші) або німецького «schatz» (скарб), що може вказувати на багатства місцевості [92].

Деякі дослідники також проводять паралелі з індійськими міфами, де дружину бога Індри звали Шачі, а дружину мудреця Бгрігу

– Пулома. Збіг цих імен з топонімами Шацьк і Пульмо може бути випадковим, але цікавим [92].

Латинське слово «shack» означає «хатина», що також могло вплинути на назву.

Легенда про землю, що хитається і чарує

Давно, коли княжі шляхи ще лиш пробивалися крізь волинські ліси, стояло між болотами і дзеркальними озерами місце, де земля «шаталась» під ногами. Коли хтось проходив, вона пружинила, хиталася, дихала водою. Люди казали:

– Йду через ті шаткі місця, мов по хмарах.

Так і почали кликати цю землю – Шатськ.

Але не лише хиткий ґрунт дивував першопоселенців. Краса тутешня вражала серце: соснові ліси, духмяні трави, лебеді над озерами, срібне повітря. Місце виглядало охайним, ошатним – ніби для князя чи святого. І дехто вірить, що слово Шацьк могло піти і від цього – від краси, від ошатності.

Один переказ розповідає про князя, який їхав із Берестя до Луцька. Коли проїжджав болотами, побачив, як у ранковому тумані сяє озеро, а ліси віддзеркалюються у воді, мов в іменному щиті. Зупинився князь, довго мовчав, а потім мовив:

– Тут буде моя остання дорога. Тут хочу осісти.

І коли закінчив службу, справді повернувся – заснував поселення й назвав його Шацьк, що для нього означало «дороге» й «багате».

Ще старші люди згадують: мовляв, у давнину на цих землях і грошей було чимало, і скарбів, бо назва може походити від слова «scaz» – скарб, гроші, або навіть від німецького «schatz», що теж означає багатство.

А найзагадковіші з легенд ведуть ще далі – аж до Індії, де в міфах фігурує богиня на ім'я Шачі, а в сусідньому селі Пульмо – ім'я схоже на Пулому, дружину давнього мудреця. Хоч ці подібності можуть бути випадковими, але ж хто знає – може, й давні світи сходяться в тих шатких волинських болотах?

Так і залишився Шацьк – між озерами, красою, скарбами і легендами. Земля, що хитається, але стоїть вічно.

Таким чином, назва селища Шацьк може мати як ландшафтне, так і історичне походження.

село Адамчуки

Точна дата заснування села Адамчуки відсутня, проте у 1906 році воно входило до Пульменської волості Володимир-Волинського повіту [86].

Поселення розташоване в західній частині Волинської області, на березі річки Західний Буг, яка є природним кордоном між Україною та Польщею. Це рівнинна місцевість, багата на ліси та водойми. Поблизу села знаходяться мости та переправи, які з давніх часів використовувалися для зв'язку між двома країнами.

Адамчуки розташовані в регіоні, що має стратегічне значення, адже через Західний Буг проходили давні торговельні та військові шляхи. В наш час село відоме завдяки пункту перетину кордону з Польщею, де функціонує паромна переправа в село Збереже.

Назва села Адамчуки, ймовірно, походить від особового імені Адам, яке було поширене серед української та польської шляхти. Суфікс «-чуки» характерний для багатьох населених пунктів області та означає «нащадки» або «люди, пов'язані з певним родом» [23]. Це може свідчити, що перші поселенці села були нащадками або підданими шляхтича Адама, який володів цими землями.

Згідно досліджень Кихтюк В., назва походить від прізвища першого поселенця Адамчука [19].

За переказами, колись тут поселився заможний купець Адам, який організував переправу через Буг та заробляв на торгівлі між Волинню та Польщею. Його поселення стало відоме як «Адамові хутори» або Адамчуки.

Інша версія розповідає про козака на ім'я Адам, який після війни оселився біля річки і заснував невеличке поселення. Його нащадків називали адамчуками, а згодом ця назва закріпилася за селом.

Легенда про Адама з Бугу

Колись, у далекі часи, коли річка Західний Буг була не лише природним кордоном, а й головною дорогою життя, з'явився тут

чоловік на ім'я Адам. Одні кажуть – був він купець багатий, інші – козак відчайдушний. Але всі погоджуються: мав він розум, силу і добру вдачу.

Адам облюбував місце на березі Бугу, де вода була тиха, а ліс – повен звіра. Тут він збудував хату, а потім ще кілька – для родини, слуг, помічників. Кажуть, саме він перший спорудив переправу через ріку: дерев'яний пліт, який возив людей і товар з Волинських земель на польський берег. Подорожні зупинялися перепочити, купці вели торгівлю, а хутір швидко розрісся.

Люди почали називати поселення «Адамовими хуторами», а пізніше – коротко: Адамчуки.

А за іншою версією, після чергової війни повернувся зранений козак Адам. Не шукав він слави чи багатства, лише тиші та землі, що прийме його втому. Біля Бугу він зрубав хату, оженився на вдові з сусіднього села, та й почав життя наново. Його діти й онуки з гордістю носили ім'я батька – Адамчуки. А далі це ім'я стало й назвою села.

Кажуть, що й досі, коли туман опускається на Буг, а місяць світить сріблом, можна почути плескіт води – ніби чийсь пліт м'яко торкається берега. То, мабуть, старий Адам перевіряє свою переправу...

Таким чином, назва села Адамчуки походить від особистого імені або прізвища засновника або важливої особи, яка відіграла роль у створенні або розвитку цього поселення.

село Вілиця (Лобачі)

Перша писемна згадка про село Лобачі датована XIX століттям [86].

Поселення розташоване серед густих лісів у зоні Поліського краю, неподалік від річки Прип'ять. Місцевість тут заболочена, з численними водоймами, луками та густими деревостанами, що характерно для ландшафту Волинського Полісся.

Село завжди було оточене незайманою природою, що сприяло розвитку мисливства, рибальства та лісового господарства. Завдяки близькості до Прип'яті, воно мало зручний доступ до водного

транспорту, який у давнину відігравав важливу роль у торгівлі та пересуванні.

Назва села Лобачі могла походити від прізвища першопоселенців або від місцевої особливості рельєфу – «лобятий» пагорб чи виступ у ландшафті [23]. У поліських діалектах «лоб» часто означав високу місцевість.

Також існує версія, що Лобачами називали селян-лісорубів, які освоювали лісові масиви поблизу річки.

Назву Вілиця село отримало після Другої світової війни, коли радянська влада активно перейменовувала населені пункти.

Можливо, назва походить від слова «віла» (міфічна лісова істота в слов'янському фольклорі) або від давнього «віл» (пов'язане з великою худобою чи господарським значенням поселення).

Існує й версія, що Вілиця могла означати гілку або розгалуження (наприклад, притоку річки чи розгалужену систему шляхів у лісах).

Легенда про вілицьких лісових духів

У сиву давнину, коли ліси біля Прип'яті були непрохідними, а вода в річках була чистою, як кришталь, оселився в тій місцевості рід мисливців і вартових. Люди ті були високі, дужі, з розумом гострим і чолом широким – у народі казали: лобачі, бо кожен із них мав високе чоло, знак мудрості й сили.

Облюбували вони собі пагорбисту місцину, з якої далеко видно було і ліси, і заплави Прип'яті. Там вони збудували перші хати, вирубали стежки, насипали кургани, полювали на звіра й берегли край від набігів.

З роками люди з навколишніх поселень почали казати:

– Хто вас від розбійників захистив? Лобачі!

– Хто перший побачив дим ворога? Лобачі!

– Хто знає стежки у лісі, як власну долоню? Лобачі!

І так із уст в уста пішло ім'я – Лобачі. Так звали і рід, і поселення, і людей, що там жили. Назва жила довгі роки – доки не прийшла нова влада і не вирішила назвати село інакше – Вілиця. Але в серцях старших людей воно досі лишається Лобачами.

Кажуть, що коли вийти на найвищий пагорб біля села, можна відчувати подих вітру і шепіт предків: «Ми – Лобачі. Ми все ще дивимось на край з висоти».

Таким чином, назва села Вілиця пов'язана, ймовірно, з географічними особливостями місцевості.

село Вільшанка

Точна дата заснування села Вільшанка відсутня, але у 1906 році воно входило до Пульменської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення знаходиться в поліській зоні, що характеризується густими лісами, болотами та річками. Через це територія багата на вологолюбні дерева, зокрема вільху, яка, ймовірно, і дала назву селу.

Неподалік села протікають малі річки та струмки, що є притоками Західного Бугу. Поруч є ставки та озерця, які в минулому могли використовувати для рибальства чи господарських потреб.

Ґрунти тут торфово-болотисті та піщані, що типово для Полісся.

Село оточене вільшняками, сосновими та мішаними лісами, які слугують джерелом деревини та ягід (чорниць, журавлини).

Географічне пояснення назви села «вільшанка» походить від слова «вільха» – дерева, яке часто росте в заболочених місцевостях біля річок і ставків, що вказує на природний ландшафт села, який, ймовірно, був багатий на вільшняки.

У давнину поселення часто називали за характерною рослинністю або місцевими природними умовами [23]. Назви типу «Вільшанка» зустрічаються в багатьох регіонах України.

Легенда про доньку вільшаного лісу

Колись дуже давно, коли річки ще не мали берегів, а ліси – стежок, простягався край, укритий густими вільшаними заростями. У цьому вільшаному лісі жила дівчина на ім'я Вільшанка. Люди казали, що вона була не звичайною – мала голос, як дзюрчання струмка, волосся кольору осіннього листя, а коли сміялася – шелестіло листя на деревах.

Вільшанка була духом лісу – берегинею цього краю. Вона допомагала тим, хто приходив із добрими намірами: показувала дорогу,

дарувала цілющі трави, захищала від звірів. Але тих, хто приходив із сокирою чи вогнем, карала – ліс ставав темним, дорога губилася, а гілки хапали за плечі.

Одного разу до вільшаного лісу прийшли перші поселенці. Вони шанували дерева, будували хати з повагою до природи, не нищили лісу. І Вільшанка вийшла до них. Вона подарувала їм родючу землю, чисту воду і оберіг із вільшаного коріння.

Люди оселилися тут і назвали своє поселення Вільшанка – на честь лісової дівчини, яка дала їм притулок і захист. Кажуть, що й нині, якщо пройти стежкою в глиб лісу, можна почути легкий спів – то Вільшанка нагадує, що вона досі оберігає свої землі.

Таким чином, назва села Вільшанка пов'язана з місцевими лісовими або природними особливостями.

село Гаївка

Село Гаївка має відносно недавню історію. До 1965 року на місці нинішнього санаторію «Лісова пісня» та села Гаївка був сосновий ліс і озеро Пісочне. У 1965 році було прийнято рішення про будівництво санаторію, який спочатку планувався як будинок відпочинку для колгоспників. Будівництво завершили до 1967 року і санаторій отримав назву «Лісова пісня» [86].

Працівники санаторію та їхні родини почали селитися поруч із місцем роботи, утворюючи невелике поселення.

Поселення розташоване у мальовничому куточку Волинського Полісся, на березі озера Пісочне. Ця місцевість відома своїм унікальним кліматом – чисте повітря, насичене ароматами соснового бору, сприятливо впливає на здоров'я. Саме тут знаходиться оздоровчий комплекс «Лісова Пісня», який щороку приваблює численних туристів.

Озеро Пісочне славиться своєю прозорою водою та цілющими властивостями – воно має високий вміст гліцерину, що робить воду м'якою і приємною для шкіри. Береги вкриті сосновими лісами, де ростуть лікарські трави, гриби та ягоди. Завдяки поєднанню лісової

зони та водної гладі, це місце вважається одним із найкращих природних курортів України.

Назва села Гаївка походить від слова «гай», що означає невеликий ліс, що цілком відповідає місцевому ландшафту – навколо села розкинулися густі соснові та мішані ліси [23].

За однією з версій, перші поселенці назвали місцевість Гаївкою, бо тут було багато затишних лісових галявин, де зупинялися мисливці та подорожні.

За іншою версією, назва пов'язана із традиційними весняними обрядами – гаївками, які проводили місцеві жителі після Великодня, збираючись у лісових гаях для святкувань.

Легенда про поселення, народжене з пісні лісу

Кажуть, колись давно на місці, де нині розкинулося озеро Пісочне, була велика тиха галявина в сосновому лісі. Тут рідко ступала нога людини – лише вітер співав у кронах дерев, а ранкові тумани танцювали над піщаним берегом. Місцеві старожили називали це місце Гаєм Спокою, адже кожен, хто заходив сюди, відчував легкість, наче хтось стирав із душі втому.

Одного весняного дня до цього гаю прибули люди. Вони не несли сокир і пил, а навпаки – слухали ліс, захоплювались його гармонією. Тут вони вирішили звести дім, не простий, а той, що повертає силу людям – санаторій, названий «Лісова пісня».

Поки будували, кожного вечора лісові гаї наче самі наспівували свою мелодію – то була пісня вітру, води, шепоту хвої. І люди почали казати: «Цей ліс співає. Це місце не можна залишити». Так поруч із санаторієм оселились будівельники, медики, кухарі, майстри – ті, що творили добро. Їхні родини виростили разом із деревами. Хтось саджав садки, хтось викладав доріжки, а хтось слухав пісню озера.

І поселення, що з'явилося на краю соснового бору, назвали Гаївкою – на честь лісових гаїв, що дали притулок і життя новим мешканцям. Кажуть, як тільки над озером сходить туман, можна почути далеку, лагідну пісню – ту саму «Лісову пісню», що досі зберігає цей край.

Таким чином, назва села Гаївка пов'язана з місцевим ландшафтом.

село Голядин

Точна дата заснування села Голядин відсутня, але у 1906 році воно входило до Шацької волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване в районі, що характеризується типовими для Волинського Полісся природними умовами: лісами, озерами та річками. Ці природні особливості сприяли розвитку сільського господарства, зокрема землеробства та лісівництва. Тобто, саме лісові та водні ресурси сприяли заселенню цих територій.

Назва села Голядин, ймовірно, походить від прибалтійського племені голєндрів, яке могло залишити слід у цій місцевості [23]. Голєндри, або як їх часто називали, голландці, були одним із численних племен, що мешкали на східноєвропейських територіях у середньовіччі. Назва села могла утворитися від цього племені, а з часом закріпитися за населеним пунктом.

Від назви села з часом утворились і родові прізвища, зокрема Голядинець та Ягодинець. Це свідчить про те, що місцеві жителі, можливо, походили від перших поселенців або родин, які займалися освоєнням земель і розвитком села.

Легенда про край голєндрів і водної сили

Колись дуже давно на березі Західного Бугу, серед зелених лук і темних лісів, оселились мандрівні люди. Вони були не схожі на місцевих: високі, світловолосі, у дивному одязі, називали себе голєндрами. Їх привела сюди велика вода і пошук нових родючих земель.

Голєндри були вправними меліораторами – вони вміли осушувати болота, будувати канали і використовували силу води на благо. Місцеві дивувалися: там, де ще вчора була трясовина – сьогодні пасовисько чи грядка. Люди почали вчитись у них, жити поруч, торгувати, а згодом і змішалися з прибульцями в один народ.

Коли з часом голєндри відійшли, або розчинилися серед місцевого люду, їхня назва залишилася в пам'яті – і землю, де вони жили, почали називати Голядином, тобто землею голєндрів.

Кажуть, у глибинах озера біля села досі можна побачити залишки старих каналів, а іноді в тиші чути далекі голоси – ніби хтось говорить чужою, але дивно знайомою мовою....

Таким чином, назва села Голядин пов'язана з плем'ям голєндрів.

село Грабове

Перша писемна згадка про село Грабове датована другою половиною XVI століття [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості, серед зелених лісів та пагорбів, що надає йому особливу привабливість. Однією з основних природних особливостей є його близькість до річки Західний Буг, яка не тільки визначає природний ландшафт, а й є природною межею між Україною та Польщею. Водні ресурси річки і навколишні ліси створюють ідеальні умови для різноманітних видів флори і фауни. Пагорби, які оточують село, дозволяють отримати чудові панорамні види на річку, а також на польські ліси, що розташовані по той бік річки.

Назва села Грабове, ймовірно, походить від дерева граб (*Carpinus*), яке в давнину росло в цих місцях у великих кількостях [23].

Назва могла бути дана через велику кількість цих дерев у місцевості або з огляду на їхнє значення у господарстві та економіці поселення. Граб був важливим ресурсом для будівництва, а також для виробництва різних предметів побуту.

Легенда про село Грабове

Колись на березі Західного Бугу розкидався густий грабовий ліс. Дерева тут росли стрункі й міцні, їхня крона утворювала суцільний шатер, під яким навіть у спеку було прохолодно. У цьому лісі знайшли притулок перші поселенці – утікачі від війни та злиднів. Вони будували хати з грабових колод, лікувались корою та листям, а в тіні дерев проводили ради та свята.

Ліс годував, оберігав і захищав. Кажуть, що коли одного разу на поселення напали вороги, дерева ніби ожили – їхні гілки зупинили загарбників, не даючи їм просуватись уперед. Відтоді люди почали називати своє село Грабовим – на честь лісу, що став їм другом і захисником.

Навіть тепер, якщо стати на узліссі біля річки в тиху ніч, можна почути, як листя грабів шелестить давніми словами вдячності.

Таким чином, назва села Грабове вказує на лісисту місцевість, багату на грабові дерева.

село Залісся

Достовірної дати заснування села Залісся немає, але у 1906 році воно входило до Пульменської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване в живописній місцевості, поблизу озера Пулемецьке та Звединка. Озера мають велике екологічне значення та створюють прекрасні природні умови для розвитку флори та фауни. Озеро Пулемецьке, зокрема, є однією з найбільших водних артерій цього регіону і відоме своєю кришталево чистою водою. Окрім того, велика кількість лісів навколо села утворює неповторний природний ландшафт, що приваблює туристів і любителів природи. Мальовничі ландшафти та віддаленість від великих міст створюють унікальний спокій для мешканців села та відпочивальників.

Назва села Залісся очевидно походить від його географічного розташування. Слово «залісся» вказує на місце, що знаходиться поблизу або всередині лісу, що відповідає природним умовам цього села [23]. Такі топоніми є типовими для регіону, де лісисті місцевості були і залишаються важливою частиною ландшафту. Ліс навколо села надає йому характерного вигляду та додатково підкреслює природну красу цієї місцевості.

Легенда про Залісся – поселення за лісами

Колись давно на землях Волинського Полісся блукали мандрівники в пошуках безпечного та родючого місця для життя. Вони йшли лісами, оминали болота, долали річки й струмки. Коли здавалося, що сили їх залишають, перед очима відкрилася чудова картина: за густим лісом ховалася тиха й затишна долина з озерами Пулемецьким і Звединкою, прозорими джерелами й квітучими галявинами.

Люди були вражені красою і спокоєм цієї місцини. Вони збудували тут перші хати, а щоб пам'ятати шлях, який довелося пройти крізь ліси, назвали поселення Заліссям – тобто тим, що «за лісом».

Кажуть, що ліс не просто оточував село – він його охороняв. Коли чужинці намагалися знайти дорогу до Залісся, вони губилися в гущавині, а лише ті, хто мав добрі наміри, завжди знаходили стежку.

І нині, коли йдеш до Залісся з боку лісу, здається, ніби земля дихає легендою, а вітер у кронах дерев шепоче: «Тут твій спокій. Тут твоє коріння. Тут – Залісся».

Таким чином, назва села Залісся вказує на географічні особливості села – його розташування в лісистій місцевості.

село Затишшя (Затише, Заціше)

Точна дата заснування села Затишшя не відома, але у 1906 році воно входило до Пульменської волості Володимир-Волинського повіту [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Копаївка, яка є правою притокою річки Західний Буг, на мальовничій території Волинської області. Річка Копаївка є важливою водною артерією, що забезпечує екологічну стабільність в цій місцевості. Крім того, село знаходиться поблизу озера Луки, яке додатково підвищує природну привабливість цієї території. Озеро Луки має чисту воду та відомо своєю живописною природою, що робить село популярним серед любителів природи та відпочинку на воді.

Затишшя розташоване в спокійній, природно багатій місцевості, де лісисті райони та водні ресурси створюють ідеальні умови для життя.

Це село також приваблює туристів, які шукають спокійний відпочинок серед природи.

Назва села Затишшя цілком відповідає його природним особливостям. Вона походить від слова «затишок», що означає спокій, мир, умиротворення і вказує на атмосферу, яка панує у селі, – спокійну та віддалену від шуму великих міст, з чудовими природними умовами для проживання. Очевидно, що перші мешканці села відчули цей затишок завдяки розташуванню в глибоких лісах і поблизу води, що дозволило їм жити в гармонії з природою.

Легенда про землю тиші й миру

Давно, ще за часів козацьких, коли Українське Полісся хилилося під тягарем набігів і воєн, серед непрохідних лісів та заболочених берегів річки Копаївка ховалося невелике урочище. Його обминали всі дороги – там не було ані шляху, ані моста. Лише птахи та звірі знали стежки до тієї місцини. Але саме туди одного дня прибилися троє утікачів – стара бабуся, молодиця з немовлям і поранений козак. Вони шукали прихистку від переслідувачів.

Коли козака вилікували, він вирішив залишитися тут. Земля була багата, ріка дарувала воду і рибу, а ліси – дрова і захист. До них почали приєднуватися інші люди – хто з війни, хто з неволі, хто просто шукав миру. Місце росло, будувалися хати, садили сади. Але найголовніше – тут панував спокій. Ніхто не сварився, не воював, не кричав. Люди берегли тишу, як найдорожчий скарб. Навіть у полі говорили пошепки, аби не порушити той дивний мир, що огортав кожную стежку.

Кажуть, коли вночі йдеш берегом Копаївки й зупинишся, можна почути не лише шепіт води, а й спокійне дихання самої землі. Тому і назвали це місце Затишшя – бо тут тиша не просто є, вона – жива. І досі вона береже тих, хто приходить із добром.

Таким чином, назва села Затишшя вказує на місце, яке є спокійним, затишним, відокремленим і розташованим в мальовничій природній місцевості.

село Кам'янка (Камінка)

Точна дата заснування села Камінка не відома, але у 1906 році воно входило до Пульменської волості Володимир-Волинського повіту [86].

Поселення розташоване неподалік від живописного озера Острів'янське, яке є важливою природною перлиною в регіоні, з кристалево чистою водою, що приваблює не тільки місцевих жителів, а й туристів, які шукають спокій та відпочинок серед природи. Окрім озера, навколо села розкинулося багато зелених лісів, що додають особливого шарму цьому мальовничому куточку області. Географічне розташування села, поєднане з природними ресурсами, створює комфортні умови для життя та ведення сільського господарства.

Назва села Кам'янка (або Камінка) може бути пов'язана з наявністю у цьому місці великої кількості каменів, чи навіть кар'єрів, що будувалися для будівельних потреб. З давніх-давен в області камінь був важливим будівельним матеріалом.

Тож можна припустити, що село отримало свою назву саме через наявність великих кам'яних масивів або каменоломень поблизу. Це могло бути одним з ключових факторів, який визначав його назву, адже слова «камінь» і «камінка» вказують на цей природний ресурс.

Легенда про Кам'яну Княгиню з озера Острів'янське

Колись дуже давно, ще тоді, коли ліси навколо озера Острів'янське були дикими та непролазними, а на місці сучасного села Кам'янка стояли лише кілька дерев'яних хатинок, у тих краях правила молода княгиня на ім'я Мирослава. Була вона мудрою та доброю володаркою, любила свій народ і природу, а найбільше – тихе Острів'янське озеро, де вона часто ходила молитися духам води і лісу.

Кажуть, одного літа, коли чужинці захотіли заволодіти цими землями, княгиня зібрала всіх селян і повела їх до священного каменя, що стояв на високому пагорбі біля озера. Цей камінь був не простий –

ще прадавні волхви казали, що в ньому живе дух давнього велетня, що охороняє землю від лиха. Мирослава, стоячи біля каменя, благала його допомогти захистити село.

У ту ж ніч, коли вороги вже підходили до околиць, над озером здійснюлася буря. Громи били саме туди, де стояв той камінь, а вода в озері здіймалася хвилями вище дерев. Зранку чужинців уже не було – наче розчинилися в повітрі. А на місці, де стояв камінь, тепер лежала велика кам'яна постать – обличчям до озера, з короною з дубового листя.

Селяни зрозуміли: княгиня принесла себе в жертву, ставши тією кам'яною постаттю, щоб урятувати свій народ. Відтоді те місце стали називати Кам'янкою, а постать – Кам'яною Княгинею. Кажуть, якщо торкнутись її уночі серцем чистим, можна почути шепіт Мирослави – вона досі стереже спокій рідної землі.

А озеро Острів'янське з тих пір стало особливим – у найтихіші вечори в його водах відбивається силует жінки в білому, що йде по хвилях з вінком у руці.

Таким чином, назва села Кам'янка може бути пов'язана із навколишнім середовищем.

село Кошари

Точна дата заснування села Кошари не відома, але у 1906 році воно входило до Пульменської волості Володимир-Волинського повіту [86].

Поселення розташоване на межі трьох країн – України, Польщі та Білорусі, що надає йому унікального географічного розташування. Цей населений пункт знаходиться в оточенні мальовничої природи Волинського Полісся.

Село оточене густими лісами, що багаті на ягоди та гриби і є ідеальним місцем для тих, хто любить природу і бажає насолодитися її дарами. Однією з природних перлин є озеро Ритецьке, розташоване неподалік, яке додає ще більшої краси та загадковості місцевості. Озеро не тільки вражає своєю красою, а й є популярним серед рибалок та любителів водного відпочинку. У цьому регіоні також можна знайти

численні природні резервати і охоронювані території, які зберігають унікальну флору та фауну.

Завдяки своєму розташуванню, село має багатий природний ресурс для ведення сільського господарства та для тих, хто хоче насолодитися відпочинком серед природи.

Назва села Кошари може походити від слова «кошари» – так у народі називають місце, де тримають худобу, особливо для випасу, що може свідчити про те, що колись на цих землях було багато пасовищ і місць для утримання тварин, а назва збереглася через історичне значення цього місця для мешканців села.

Легенда про золоті кошари та озеро Ритецьке

Давним-давно, ще за часів, коли кордони між землями не були окреслені парканами й митницями, а люди жили в гармонії з природою, на місці нинішнього села Кошари стояло одне велике пастуше поселення. Тут мешкали люди, які славилися своїм умінням випасати худобу – їхні кошари були знані далеко за межами краю.

Однак найбільшим скарбом села не були ні вівці, ні багаті луки, а старий пастух на ім'я Дубослав. Він знав мову вітру, міг лікувати рани травами, а його білі вівці ніколи не губилися – навіть у найгустішому тумані. Та найбільшу таємницю він тримав у серці: колись у юності він урятував лісову мавку, яка тонула в болоті біля Ритецького озера. Вдячна мавка подарувала йому кришталеву флейту та сказала:

– Грай на ній лише тоді, коли буде велика біда. Вона збере усі сили землі, води і неба, аби захистити рідну землю.

Минали роки, якось у ті краї прийшла темна орда – воїни, що не знали жалю ні до людей, ні до природи. Вони палили ліси, плюндрували худобу, топтали джерела. Люди з Кошар почали тікати в ліс, а дехто – шукав порятунку на чужих землях.

І тоді старий Дубослав піднявся на пагорб над озером Ритецьким, сів серед золотих трав і заграв на флейті. Сумна, тиха мелодія злетіла вгору, а потім розлилася по всіх трьох краях – українському, польському і білоруському. У ту ж мить з озера здійнявся туман, а з-під землі вирости живі кошари – великі, кам'яні, що вмить укрили все село. Жоден нападник не зміг пробитися крізь них, а ті, хто прийшов із мечем, були змушені відступити.

Вранці люди знайшли лише флейту на траві – Дубослав зник. Кажуть, він сам став духом-охоронцем трьох земель. І досі його флейта лунає над озером у найтихіші ночі.

З того часу озеро називають Ритецьким – від слова «рятувати», а село – Кошари, бо саме кошари врятували край. А ще кажуть: якщо вночі на Івана Купала набрати води з озера, то вона буде цілющою – бо містить у собі силу трьох земель і душу доброго пастуха.

Таким чином, назва села Кошари означає приміщення для утримання худоби або місце для зберігання сіна.

село Красний Бір

Точна дата заснування села Красний Бір не відома, але у 1906 році воно входило до Пульменської волості Володимир-Волинського повіту [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості, в оточенні лісів і природних водойм. Це село має особливий природний ландшафт, який сприяє мирному співіснуванню різних видів дикої природи з життям місцевих жителів.

Неподалік села розкидаються густі ліси, в яких здавна водяться різноманітні тварини, включаючи вовків і вужів, які в минулому часто наближалися до дворів, шукаючи їжу або прихисток. Річка чи кілька малих потоків, що протікають неподалік, створюють додаткову красу та спокій у цьому селі. Лісові масиви забезпечують село не тільки деревиною, а й цілим набором дикої фауни, яка стала частиною його історії та життя місцевих людей.

Назва села Красний Бір має очевидне коріння, пов'язане з природними особливостями.

Слово «красний» в давньоруській мові означало гарний, красивий, тому можна припустити, що село отримало свою назву через прекрасні ліси, які його оточували [23].

«Бір» – це лісовий масив, що теж сприяло формуванню такої назви. Можливо, назва також пов'язана з червоним кольором осіннього лісу, коли дерева набувають красивих червоних відтінків, що додає особливої краси місцевості.

Легенда про червоний ліс і зачаровану князівну

Давно-давно, коли світанки ще співали голосом птахів, а ніч вкривала землю ковдрою з зірок, там, де нині розкинулося село Красний Бір, був великий, темний ліс. Але один його куточок був особливим – у ньому дерева світилися червоним полиском на світанку. Цей ліс люди називали Красним Бором.

У народі подекували, що ліс той зачарований, бо в ньому колись жила князівна Марена – донька білоруського князя, що втекла від шлюбу з жорстоким воєводою. Вона сховалася серед дерев, попросивши у лісових духів захисту. Ті змилювалися над її чистим серцем і зробили її панною лісу. Відтоді вона жила серед птахів, звірів і вітру, а кожна рослина вклонялася їй, мов королеві.

Кажуть, що в день літнього сонцестояння Марена виходила з лісу – у вінку з маків і калини, з очима, повними туману, сіяла по землі червоні квіти. Саме тому дерева в бору, коли сходить сонце, здаються червоними – від відблиску її вінка.

Та насправді князівна чекала свого коханого – простого хлопця з поселення на околиці лісу, який пообіцяв повернутися з війни. Він не повернувся, а Марена, вмираючи, наказала лісовим духам берегти цей бір, доки знову не зустрінуться душі, чисті й закохані, як її.

І досі, кажуть, хто знайде в Красному Бору червону папороть, побачить у ній обличчя князівни – той отримає дар бачити серцем. Але тільки якщо його душа чиста, як світанковий туман.

Так і з'явилося село Красний Бір – на честь лісу, що зберігає пам'ять про кохання, вірність і магію, сильнішу за смерть.

Таким чином, назва села Красний Бір вказує на гарний, живописний ліс, що надавала селу особливу привабливість та атмосферу.

село Кропивники

Точна дата заснування села Кропивники не відома, але у 1906 році воно входило до Шацької волості Володимир-Волинського повіту [86].

Село розташоване біля річки Прип'ять, одна з приток якої дає назву самому селу, адже води цієї річки не тільки живлять місцевість, але й роблять її унікальною. Річка Прип'ять, що протікає неподалік, і численні джерела створюють багатий на водні ресурси ландшафт. Ландшафт села здебільшого рівнинний, а довкола можна побачити багаті луки, ліси та старі дерев'яні хати, які зберігають в собі дух минулих століть.

Цікаво, що село розташоване серед численних природних джерел, які мають велике значення для екосистеми, адже вони дають чисту воду, що активно використовується місцевими жителями та навіть надає цілющі властивості. Природні водойми і джерела довго були основним джерелом водопостачання для села.

Назва села Кропивники, ймовірно, походить від слова «кропива» – назви однієї з рослин, яка часто зустрічається в місцевих лісах і луках [23]. Ця рослина в народі часто асоціюється з певними цілющими властивостями і була важливою складовою для місцевих знахарів і цілющих практик. Враховуючи історичний контекст, можна припустити, що село отримало свою назву через наявність цієї рослини на території, або ж через використання її у лікувальних цілях місцевими жителями.

Легенда про кропиву та сльозу русалки

Колись дуже давно, ще коли річка Прип'ять була настільки чистою, що в ній відбивалося небо, а ліси навколо дихали чарами, на її березі з'явилося невеличке поселення. Люди, що заснували його, були втікачами від війни – втомлені, знесилені, але з вірою в нове життя. Прийшли вони в те місце, бо побачили дивне видіння: на березі річки стояла жінка в зеленому вінку, що розсипала навколо себе палаючу кропиву – і та не пекла, а зцілювала.

Старі казали: то була русалка Прип'ятська, одна з водяних берегинь, що берегла річку від зла. Вона дала людям знак, що ця земля – їхня надія.

Переселенці залишилися там жити. Але не минуло й кількох літ, як прийшла біда – хвороба, що скосила майже все навколо. Ліків не було. І тоді найстаріша жінка в селі, баба Домна, пригадала нічне

видіння: мовляв, русалка казала, що лише кропива з трьох берегів Прип'яті, зібрана на світанку Івана Купала, може врятувати людей.

Три найхоробріші дівчини вирушили з човном по річці – одна вгору за течією, одна вниз, одна – через її заболочені рукави. Кожна принесла жменю кропиви – не обпікаючої, а м'якої, мов шовк. З тієї кропиви зварили відвар – і всі, хто його скуштував, одужали. Тільки одна з дівчат – та, що пішла через болота – не повернулася. Її звали Ганна. Кажуть, вона принесла свою жертву, щоб зберегти село.

З того часу кожного року в ніч на Купала місцеві дівчата влітають у вінки три стебла кропиви, а найсміливіші кидають у воду вінок із краплею молока – в подяку русалці й душі Ганни. А берег, звідки вона не повернулася, називають Ганненою косою – там і досі росте кропива, яка не жалить.

Так з'явилося село Кропивники – на честь рослини, яка рятує, і людей, які не бояться жертвності.

Таким чином, назва села Кропивники пов'язана з природним оточенням села, зокрема з характерними для області ландшафтами.

село Мельники

Перша писемна згадка про село Мельники датована 1885 роком [86].

Поселення розташоване поблизу мальовничого озера Пісочне. Оточене густими лісами та луками, село розкинулося на живописних пагорбах, з яких відкривається чудовий вигляд на прирічкові простори та околиці. Це місце є частиною природного комплексу Шацьких озер, відоме своєю екологічною чистотою та привабливістю для туристів, особливо влітку, коли вода озера та ландшафт запрошують на відпочинок.

Окрім озера, через село протікає річка Став, на березі якої, згідно з легендою, було збудовано перший млин, що послужив основою для утворення села. Уся територія села була охоплена лісами та болотами, що визначало ландшафт, а саме розташування на річці дозволяло встановлювати млини, що стало основним заняттям для місцевих жителів.

Село Мельники має цікаве і багатозначне походження назви. Згідно з однією з версій, назва села походить від слова «млин», оскільки першим підприємством, яке з'явилося на цій території, був вітряний млин [23]. Мельники з навколишніх сіл часто приїжджали до нього, щоб змолоти зерно на борошно. З часом це місце стало відоме за своєю спеціалізацією, а село отримало таку назву.

Існує також друга версія, пов'язана з історією одного з місцевих мельників. За цією версією, назва села пішла від Мельників – села в Білорусі, звідки прийшли його перші засновники. За історією, однією з важливих постатей цього села був мельник, який мав трьох синів. Коли один з них залишив рідне село і поїхав на південь, він вирішив побудувати млин на місці, де сьогодні розташоване село Мельники. Молоде подружжя збудувало перший млин, а пізніше навколо нього виникло поселення, яке називали Мельниками на честь рідного села їх предків.

Легенда про три вітрила та мельника з Білорусі

Давно-давно, коли над озером Пісочне ще не літали чайки, а води були такі прозорі, що в них можна було бачити зорі, у далеких білоруських землях жив старий мельник Остап. У нього було троє синів – мудрий Іван, дужий Лука та мрійник Петро. Перед смертю батько благословив їх словами:

– Не в руках сила, не в голові мудрість – усе тримається на вітрі. Хто вловить свій вітер, той і збудує долю.

Старший та середній залишилися в рідному селі, а Петро, наймолодший, вирушив на південь – шукати землю, де вітер співає і крутить крила млина не для зиску, а для життя. Довго блукав він лісами та болотами, аж поки не вийшов до берега невідомого озера – такого гарного, що його піски світилися на сонці, ніби золото.

Петро вклонився озеру й поставив там перший вітряний млин. Але він був особливим – мав три крила, кожне на честь одного з братів. Люди з навколишніх сіл почали приходити змолоти зерно. Вони казали: «Ідемо до мельника!» – і щоразу вказували саме на цей млин.

Згодом навколо млина з'явилися хати, пасіки, криниці. Молодий мельник одружився з дівчиною з місцевого роду лісовиків – її ім'я було Соломія, а вона знала всі стежки в пісочному лісі. Разом вони стали душею поселення. Люди почали називати те місце Мельниками – одні,

бо тут стояв славний млин, інші – бо пам'ятали, що сам Петро був з білоруського села Мельники.

Кажуть, що в найтихіші вечори, коли на озері спадає туман, над водою іноді з'являється тінь млина з трьома вітрилами, які поволі крутяться у невидимому вітрі – то душа Петра, який і досі меле спогади, аби ніхто не забув, як усе почалося.

А в пісочку біля берега можна знайти маленькі зернинки, схожі на пшеничні – люди вірять, що це подарунок від перших Мельників, як згадка про віру, працю та вітер, що веде додому.

Таким чином, назва села Мельники походить від млина та символізує його важливу роль в економіці та розвитку місцевих громад.

село Омельне

Заснування села Омельне відбулося після Другої світової війни [86]. У цей період, як і в багатьох інших місцях, на території Західної України відбувалися зміни внаслідок переміщення населення та нових адміністративних реформ.

Село Омельне розвивалося на базі малих поселень або колоній, що утворювалися у цей період. І хоча його заснування не є дуже давнім, воно стало важливою частиною місцевої громади.

Поселення розташоване неподалік від відомого озера Світязь, яке є одним із найбільших і найглибших озер України. Село знаходиться в природному комплексі, багатому на флору та фауну, а також відоме своїми живописними лісами, луками та водоймами, що сприяють розвитку туризму та відпочинку на природі. Це місце приваблює туристів, зокрема влітку, коли озеро Світязь стає популярним місцем для купання, риболовлі та водних видів спорту.

Назва села Омельне, ймовірно, пов'язана з поширеним в Україні іменем Омелько (Омельник), яке є похідним від особистого імені Омель [23]. Омель – це старе українське ім'я, яке має корені в слов'янських мовах. Воно зазвичай означало «бажаний» або «щасливий» і могло стосуватися благополучного початку села або благополуччя для його жителів. Назва села може бути пов'язана з одним із перших поселенців або з легендою про засновника цього місця.

Легенда про Омеляна й Світязьку Лілею

Колись давно, коли ліси навколо озера Світязь були ще глухими, а саме озеро – таким глибоким, що в ньому, казали, ховалося ціле підземне місто, неподалік жив молодий гончар на ім'я Омелян. Був він сиротою, але руки мав золоті: що не зліпить – усе піснею дихає. А ще був Омелян незвичайно добрий: годував лісових звірів, допомагав старим, навіть дерева, здавалося, схилялися до нього в пошані.

Одного разу, в саме свято Трійці, пішов Омелян до озера Світязь набрати води для гончарного круга. Але на березі побачив дівчину – у срібній сукні, з довгим, мов ріка, волоссям і очима, що світилися, як місяць у воді. Вона збирала білі лілеї й співала пісню, від якої все навкруги завмирало. Це була Світязька Лілея – дух озера, берегиня його чистоти й тиші.

Вони покохали одне одного з першого погляду. Але Лілеї не дозволялося кохати смертного – і щойно Омелян торкнувся її руки, здійнявся вітер, вода забурлила, а дівчина зникла в хвилях. Гончар ще довго стояв на березі, чекаючи її повернення, а потім почав ліпити з глини образ тієї, кого втратив. Так у його горщиках, кахлях, навіть дитячих іграшках почали з'являтися очі, схожі на світязьку глибину.

Кажуть, що коли Омелян помер, люди поховали його біля лісу. А на тому місці виросло село, що стало відоме своїми гончарями й майстрами. Назвали його Омельне – на честь того, хто покохав дух води й залишив по собі не лише майстерність, а й легенду.

А в найясніші ночі на Івана Купала, якщо піти до Світязя, можна побачити, як з води виходить дівчина й кладе білі лілеї на глиняний глечик – мовчазна зустріч двох душ, що все ще кохають одне одного крізь час.

Таким чином, назва села Омельне може бути особистісною за походженням і вказувати на людей, які мали ім'я Омель, Омелян..

село Острів'я

Перша літописна згадка про село Острів'я відсутня. Відомо, що у 1510 році власником села Острів'я був Христин Магнусовський [86].

Поселення розташоване на березі озера Острів'янське, серед численних водойм і болотистих місцевостей, які утворюють острівну сушу. Його історія сягає глибини століть, а назва напрямку пов'язана з унікальним географічним положенням.

Назва села Острів'я походить від слова «острів», оскільки навколо поселення розташовані численні водойми та болота, що створювали природний бар'єр від ворогів [23]. Такі особливості ландшафту робили місцевість ідеальною для сховку в часи нападів і воєнних лихоліть.

Легенда про Христа на острові й Чорну Воду

Давно, ще до того, як люди почали вести літописи, у місцевості, де тепер лежить село Острів'я, панував дикий край – суцільна плутанина озер, заток, очеретів і боліт. Лише одна невелика ділянка твердої землі здіймалася з-поміж води – мов острів серед моря тіней. Там росли могутні дуби, під якими спочивали духи предків, тому ніхто не наважувався селитися на тому місці – надто воно було потаємне.

Та одного разу в ці краї прийшов мандрівник. Казали, що він був шляхтичем із литовсько-польського роду, а звався Христин Магнусовський. Він не шукав багатства, а спокою. Побачив той Христин той острів серед боліт і сказав:

– Тут буду з Богом. Тут збудую дім.

Та не всі були раді його появі. У водах озера Острів'янського жила Чорна Вода – дух стихії, яка зневажала людей за те, що ті нищили природу. Вона прокляла кожного, хто намагався оселитися біля її глибини: топила, заманювала туманами, ламала дерева грозами.

Але Христин не злякався. Щоранку він вставав, брав дерев'яну ікону Христа й ішов до берега, де ставив її просто у воду – і молився, просячи миру між людиною і природою. Минуло сім днів – і вода перестала шуміти вночі. Через сім тижнів з озера зник туман. А на сьомий місяць – з'явилася тиша.

Чорна Вода піднялася з глибини і сказала:

– Якщо серце твоє – не заради панування, а заради миру, то залишайся. Назви це місце – Острів'я. І нехай кожен, хто житиме тут, пам'ятає, що ця земля – дар, а не власність.

Так виникло поселення Острів'я – на острові серед води, благословенне духами стихій. Згодом тут звели млин, хати, капличку. Люди навчилися жити з природою, не проти неї. А старі казали, що

коли вода в Острів'янському озері стає чорною, мов ніч, – значить хтось забув про першу обітницю: шанувати землю, яка тримається на воді.

І досі в селі на Великдень виносять дерев'яну ікону до берега озера – мов нагадування про того, хто збудував не просто дім, а мир між людьми й глибиною.

Таким чином, назва села Острів'я походить від його географічного розташування, оскільки село знаходиться на острівній суші між кількома озерами.

село Перешпа

Перша літописна згадка про село Перешпа відсутня, але у 1906 році воно входило до Пульменської волості Володимир-Волинського повіту [86].

Поселення знаходиться поблизу кордону між Україною та Білоруссю. Його територія характеризується типовими для Полісся ландшафтами: лісами, болотами та озерами. Таке розташування сприяє багатству флори і фауни, а також визначає певні особливості місцевого клімату та господарської діяльності мешканців.

Географічна версія назви села Перешпа може походити від слова «перешийок» або «перешкода», що вказує на місцевість, яка служила природним бар'єром або переходом між двома територіями, особливо враховуючи близькість до державного кордону [23].

Історична версія назви, можливо пов'язана з історичними подіями або діяльністю, що відбувалася у цьому регіоні, наприклад, з переправами або шляхами, які проходили через цю місцевість.

Легенда про Княжу Дорогу і Зміїну Мову

У сиву давнину, коли ліси Полісся ще не знали меж, а болотами ходили лише звірі й блукаючі душі, на місці, де нині лежить село Перешпа, проходила таємна стежка. Вона тяглася з глибини білоруських земель на південь – через ліси, озера і трясовини. Казали, що то була Княжа Дорога, якою ходили посли, вояки та навіть волхви.

Але перетнути цю стежку було не кожному під силу – її охороняла Зміїна Мова. Так називали стародавній оберіг: мовляв, у землі під

стежкою жив старий змій, який знав усі мови світу й розумів кожну неправду. Хто говорив щиро – проходив, хто брехав – зникав у болоті.

Одного разу, під час великої біди, коли на Полісся насувалося військо загарбників, молодий пастух на ім'я Левко дізнався, що вороги хочуть скористатися стежкою через болота, щоби обійти охоронців рубежу. Він утік уночі з хутора, побіг до Зміїної Мови й став просто на дорогу.

– Якщо правда має силу, то зупини їх, – промовив він до землі.

Вранці перші ворожі вершники ступили на стежку – й болото, ніби ожило, втягло їх разом із конями. Звідтоді жоден чужинець не міг пройти тим шляхом.

Люди з навколишніх сіл, що були свідками події, назвали те місце Перешпою – від слів «перейти» і «шептати». Бо шепіт правди й досі живе в тій землі. А коли вітер жене з боку кордону, старі кажуть: «Це Зміїна Мова нагадує, що межа – не там, де стоїть пильний вартовий, а там, де серце не зраджує своєму кореню».

Так виросло село Перешпа – на межі не лише двох держав, а й двох світів: земного й правдивого.

Таким чином, назва села Перешпа, ймовірно, пов'язана з географічними умовами.

село Пехи

Перша літописна згадка про село Пехи відсутня, але у 1906 році воно входило до Шацької волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

На північ від села знаходиться озеро Олешно, а на південь – озеро Мошне. Поряд протікає річка Прип'ять, яка є однією з головних річок Полісся.

Територія села переважно рівнинна, з болотистими низовинами та лісовими масивами. Ліси тут густі, з великою кількістю дубів, сосен та вільх. Переважають супіщані та торф'яні ґрунти, характерні для Полісся.

Завдяки близькому розташуванню річки та озер, ця місцевість здавна була придатною для рибальства, мисливства та землеробства.

Топографічна версія слова «пехи» може бути пов'язана зі староукраїнським або польським словом *peszu*, що означало низовинну, болотисту місцевість [38]. Оскільки село розташоване поблизу річки Прип'ять і озер, цілком можливо, що воно отримало назву через природні особливості.

Етнографічна версія назви вказує на те, що у давнину «пехами» могли називати невеликі поселення або хутори, які знаходилися на болотистих територіях.

Історична версія назви може походити від слова пехота – тобто «піхота». Можливо, у цій місцевості колись зупинявся загін піхотинців або військовий табір.

Народне пояснення назви «Пехи» вказує, що вона пішла від слова «пехкати», що на місцевому діалекті означало «важко йти», «пробиратися через болота». Старожили казали: «Як ідеш у Пехи, то пехкаєш!»

Інша версія розповідає, що у селі жили ремісники-гончарі, які робили глиняні горщики, а їхні печі для випалювання називали «пехами».

Легенда про вогонь у болоті

Колись давно, коли річка Прип'ять ще не мала берегів, а між озерами Олешно і Мошне лежали непрохідні трясовини, заблукав у тій глушині молодий гончар на ім'я Данило. Йшов він з півдня, ніс за плечима мішок із червоною глиною й шукав місце, де вогонь не гасне, а земля говорить.

Йшов день, ішов другий, а болота лише хлюпали під ногами. Кожен крок давався важко – ноги тонули в мохах, повітря було вогке, навіть птахи не співали. Данило знемагав, але не зупинявся. Сказав собі:

– Якщо пройду – тут і залишусь. Бо хто пехкає, той землю відчуває серцем.

На третій день, коли вже здавалося, що сили скінчилися, він вийшов на невеликий пагорб між двома озерами. Там земля була твердіша, а струмок з-під коріння дерев вів до Прип'яті. Данило збудував там першу піч, у якій випалив свій перший горщик. Дим від печі здіймався вгору, навіть болотяні духи не наважилися підійти – бо вогонь був справжній.

Згодом до нього прийшли інші люди: одні – рятувалися від війни, інші – шукали землю. Всі, хто приходив, згадували, як важко йшлося через болота. І казали:

– Ми пехкали, доки не вийшли до цього місця.

Так і залишилась назва – Пехи. Одні вірили, що це від тяжкої дороги, інші – що від печей, «пех», у яких народжувалась гончарська краса.

Старожили казали, що якщо зранку, між Олешном і Мошнею, в тумані побачиш червоні іскри – то Данилова піч знову запалала. Бо земля пам'ятає кожного, хто пішов важким шляхом, аби дати їй нове життя.

Таким чином, назва села Пехи пов'язана з природними умовами або діяльністю людей.

село Підманове

Село Підманове утворилося у середині 50-х років XIX століття, яке утворилося після ліквідації хуторів [86].

Поселення розташоване біля озера Світязь, одного з найвідоміших і найглибших озер України. Впритул до села з трьох боків підступають густі столітні ліси, а також луки й болота, що мають назви Кривичів, Мутвиця та Береза. У літній період ці території вкриваються запашним різнотрав'ям, що надає місцевості особливого колориту.

Назва села Підманове може бути пов'язана з іменем або прізвищем засновника села або одного з перших його поселенців, з префіксом «Під-», що вказує на географічне положення – «під» може означати розташування села біля певної природної ознаки (наприклад, біля лісу, річки або іншого населеного пункту) [23].

Також назва села може бути пов'язана з польським словом «podmanować», яке означає «завоювати», «підкорити», що могло вказувати на історичні події, коли ці землі освоювалися переселенцями після земельної реформи [38].

Також можливе походження від українського слова «підман» або «підманути», що має значення «обдурити» або «перехитрити».

За переказами старожилів, на місці майбутнього села жив заможний чоловік, який наймав працівників для обробітку землі. Проте, коли приходив час розплати, він хитрував і давав людям менше, ніж обіцяв. Через його звичку «підманювати» селян, хутір, а згодом і село, отримало назву Підманове.

Легенда про Підманця з Мутвиці

У давні часи, коли навколо озера Світязь тягнулися непрохідні ліси, а болота носили дивовижні імена – Кривичів, Мутвиця, Береза – на високому пагорбі оселився заможний чоловік. Ніхто не знав, звідки він прийшов, але мав він землю родючу, худобу велику й слово лагідне. Люди з навколишніх лісів ішли до нього на заробітки – бо, казали, у нього годують і платять щедро.

Та скоро селяни почали помічати дивне: коли приходив час розплати, пан тільки усміхався й казав:

– Отримайте за працю... та й за ласку мою.

І давав менше, ніж обіцяв. Хтось сердився, хтось мовчав, а хтось ішов геть. Та щороку з'являлися нові охочі – бо земля в того чоловіка була щедра, а слова його – солодші за мед.

Одного разу до нього прийшла стара жінка на ім'я Мила, що мешкала серед луку в Мутвиці. Вона зналася на травах і чарах. Пан найняв її доглядати за пасікою, але й її обманув. Тоді стара, не сказавши ні слова, пішла опівночі до озера Світязь, набрала води, змішала її з болотяною тінню й промовила:

– Нехай земля твоя буде родючою, але назва – ганьбою. Хто слухатиме солодке – згадає гірке.

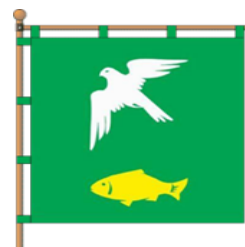
Відтоді місцеві почали казати про того чоловіка не інакше, як Підманець. А з часом і хутір, що виріс довкола його садиби, почали називати Підманове – мовчазне нагадування про тих, хто ставив вигоду вище правди.

Та в легенді є ще одна частина: кажуть, у кожному поколінні Підманового народжується хтось, хто зцілює – словом, травою, або ділом. І люди вірять, що так земля спокутує давню хитрість того, хто обіцяв багато, а давав мало.

А вночі, коли туман стелиться над луками Кривичева й тихо шумить болото Береза, можна почути голоси – то шепоче Мутвиця, пригадуючи, як правда перетворила обман на назву.

Таким чином, назва села Підманове пов'язана з легендою.

село Піща

Перша літописна згадка про село Піща відсутня, але у 1906 році воно входило до Пульменської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване на лівому березі річки Копаївки, правої притоки Західного Бугу. Поруч знаходяться мальовничі озера Велике Піщанське та Мале Піщанське.

Село лежить у північній частині області, усього за 4 км від кордону з Білоруссю.

У XVI столітті власником села був пан Ян Угровецький з Любомльського староства. У той час через Піщу проходив торговий шлях – так званий Луцький гостинець, який вів з Луцька до Берестя.

Назва села Піща може походити від слова «пісок» (давньоукраїнське «песча»), що вказує на піщані ґрунти в цій місцевості [23]. Велика кількість піску у ґрунтах могла дати назву селу, подібно до інших поселень із аналогічними назвами.

За однією з легенд, назва походить від польського міста П'ясків, звідки походила родина поміщиків. Польське слово «piasek» також означає «пісок», що могло вплинути на назву [38].

Легенда про золоту піщинку

Колись давно, коли ще не було мап і кордонів, а землі між Копаївкою та озерами були дикі й безлюдні, заблукав у цих краях польський шляхтич із міста П'ясків, на ім'я Ян Домбровський. Він тікав від війни, шукаючи місце, де його рід міг розпочати нове життя.

Багато днів Ян блукав між піщаними дюнами, мочарами й лісами. Його коні загрузали в сипкому ґрунті, колеса візків ламалися, а провізія майже вичерпалась. Але одного ранку, коли туман над озерами Великим і Малим Піщанськими розсіявся, Ян вийшов на берег річки Копаївки. Там земля була піщана, але тверда, блищала на сонці, ніби посипана золотим пилом.

Ян схилювся, підняв пригорщу піску, побачив у ньому блискучу крупинку. То була золота піщинка, яку, за переказами, залишили ще давні духи цієї землі – як знак, що тут можна починати спочатку.

– Piasek... Piękny... Piszczmy tu dom... – мовив він мовою своїх предків. І так залишився.

Невдовзі з'явилися інші люди – втікачі, переселенці, шукачі землі. Вони оселилися довкола озер, збудували хати, орали землю, ловили рибу в прозорій воді. І коли питали, як зветься те нове поселення, Ян усміхався і казав:

– Піща. На честь піску, що дав мені дім. І на згадку про землю, з якої я родом.

Так назва села поєднала два значення: і польське «piasek» – пісок, і пам'ять про дім у далекому П'яску. А золоту піщинку, кажуть, і досі хтось знаходить на березі Копаївки – як знак, що історія триває.

Таким чином, назва села Піски вказує на характер ґрунтів місцевості та природні умови, адже розташоване на березі Великого Піщанського озера.

село Плоське

Перша літописна згадка про село Плоське відсутня, але у 1906 році воно входило до Шацької волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване неподалік річки Прип'ять, серед рівнинних поліських ландшафтів.

Назва села Плоське, ймовірно, походить від особливостей рельєфу. Оскільки навколишня місцевість рівнинна, без значних підвищень, люди називали її «плоскою», що й могло закріпитися як топонім.

За переказами, колись тут були великі болота та низини, які селяни поступово осушували. Коли врешті вдалося облаштувати придатні для життя землі, хтось із місцевих жартома сказав: «Тепер тут рівно, як на долоні – плоске місце!» Так і закріпилася назва.

Легенда про землю, рівну як долоня

У ті часи, коли річка Прип'ять розливалася так широко, що зливалася з небом, а вся округа була вкрита непрохідними трясовинами й очеретом, ніхто й не думав, що тут колись з'явиться село. Болота звалились Німими – бо в них не було відлуння, навіть птахи мовчали. Люди з довколишніх хуторів боялися заходити сюди, бо вірили, що в трясовинах живе щось старе, мов саме забуття.

Але одного дня до тих місць прийшов старий плотогон на ім'я Гнат, який все життя сплавляв ліс Прип'яттю. Коли здоров'я здало і руки вже не тримали весла, він вирішив знайти місце, де збудує хату. Побачив болотяну долину й промовив:

– Отут і буде мій останній спокій. Якщо приручити річку – то й землю осушити можна.

Він вирив першу канаву. Потім ще одну. Потім насипав дамбу. Спочатку люди сміялися з нього, називали болотяним диваком. Але коли на осушеній ділянці виросло перше жито – сміх стих.

До Гната приєдналися ще кілька родин. Копали разом, будували з дерева греблі, осушували луки. Минуло кілька років – і замість боліт з'явилися рівні поля, луки та городи. Якось один чоловік виліз на насип і, озираючись навколо, вигукнув:

– Та тут же як на долоні! Плоске все стало!

Усміхнулися люди. І відтоді стали називати те місце Плоске – на честь праці, що зробила землю рівною, і волі, яка не побоялася заглянути в очі болотам.

Кажуть, коли Прип'ять піднімається навесні, вона все ще намагається повернути своє. Але земля тримається, бо пам'ятає кроки тих, хто зробив її придатною для життя.

Таким чином, назва села Плоске вказує на характер рельєфу місцевості.

село Положеве

Перша літописна згадка про село Положеве відсутня, але у 1906 році воно входило до Шацької волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване неподалік від річки Прип'ять, яка є однією з найбільших у Поліссі та відіграє важливу роль у місцевій екосистемі й впливає на клімат села. Водойми навколо Положевого багаті на рибу, а навколишні ліси – на гриби, ягоди та дичину.

Село лежить на рівнинній місцевості, характерній для Західного Полісся. Ґрунти тут здебільшого піщані та супіщані, а клімат вологий і помірний. Навесні та восени місцевість часто затоплюється через розливи Прип'яті, що сприяє утворенню боліт і луків.

Назва села Положеве, ймовірно, походить від давньоукраїнського або старослов'янського слова «полож» (від «положити» – покласти, розмістити) [23]. Це може вказувати на те, що село було розташоване в зручному, визначеному місці – можливо, на підвищенні, яке рятувало від весняних паводків.

Деякі дослідники припускають, що назва також може бути пов'язана з терміном «полож», який у старовину міг означати місце відпочинку для подорожніх або торговців, які переправлялися через Прип'ять.

За легендою, колись на цих землях правив князь Полож. Він був відомий своєю справедливістю, а після його смерті поселення отримало назву на його честь.

Легенда про князя Положа

У сиву давнину, коли річка Прип'ять ще текла вільно, розливаючись широкими плесами, на одному з підвищень біля її заплав жив князь Полож. Він не мав великого війська, не споруджував замків зі срібла, але володів найціннішим – довірою свого народу.

Кажуть, що князь Полож не судив суворо, а слухав серцем. До нього йшли з далеких земель по справедливість. Коли виникав спір між людьми, Полож сідав з ними під старою вербою, слухав обидві сторони й лиш тоді виносив рішення – не по силі, а по правді.

Його прозвали «рівнинним князем» – бо не лише правив на рівнинних землях, а й мав рівну душу: без зверхності, без пихи. Землі під його владою процвітали. Люди осушували болота, садили сади, будували хати. Кажуть, навіть Прип'ять шанувала його, бо за його життя жодного великого розливу не трапилось.

Та коли князь помер, не стало дощу кілька тижнів, а вся долина затихла. Люди зібралися на тому самому місці під вербою, де він колись судив, тай вирішили:

– Не забудьмо, як він жив. Назвімо цю землю Положевим, бо тут – його дух, його тінь і його приклад.

Відтоді село на березі Прип'яті зветься Положеве. І кажуть, що у тихі вечори, коли вітер гуляє над луками, можна почути спокійний голос під старою вербою – наче сам князь Полож знову розмовляє з людьми.

Таким чином, назва села Положеве може походити від слова «положистий», що означає рівний, зручний для життя. Також назва пов'язана з князем Положем, який правив на цих землях.

село Прип'ять (Бутмер)

Перша літописна згадка про село Бутмер відсутня, але у 1906 році воно входило до Шацької волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії. У 1946 році село перейменували на Прип'ять [86].

Поселення розташоване в долині річки Тенетиска, яка впадає в річку Прип'ять, яка є однією з важливих річок цього регіону, що протікає через численні озера, зокрема Острів'янське озеро. Це визначає природну красу місцевості, з численними болотами, лісами та луками навколо. Таке географічне розташування сприяло розвитку сільського господарства та рибальства.

Назва села Бутмер може мати кілька варіантів походження в залежності від історичних і мовних досліджень. За однією з версій, Бутмер може походити від старослов'янського слова «бут», яке вказує на дерево або ліс, що підтверджує ландшафт села, оскільки тут багато лісистих територій і природних водних ресурсів [23].

Інша теорія свідчить, що назва могла виникнути від стародавніх назв, що включають слово «мер» (можливо, похідне від слова «мір» – мир або місце). Такі назви часто вказували на поселення або територію, яка була мирною, спокійною чи відзначалася певними природними або культурними рисами.

Серед місцевих жителів збереглися різні перекази про те, як саме з'явилася назва Бутмер. Згідно з одним із варіантів, Бутмер могло бути пов'язане з ім'ям старого поміщика, чиє ім'я було Бут (можливо,

скорочення від «Бутрим»). Цей поміщик був відомий своєю величезною власністю у цьому регіоні, а село могло отримати свою назву від його імені.

Інший варіант походження – це етнографічна версія, згідно з якою, слово «бут» мало значення, що символізувало частину села, де вирощували певні культури чи плідні території, так звані «багаті» ділянки, що давали добрі врожаї.

Назва села Прип'ять має давнє походження і пов'язана з річкою, яка дає ім'я усьому населеному пункту. Відповідно до однієї з версій, слово «Прип'ять» походить від стародавнього слова «при» (біля) і «п'ять» (можливо, із значенням «п'ятий», відносно важливості цього водного шляху). Річка Прип'ять була важливою транспортною артерією, що зв'язувала ці землі з іншими частинами регіону. Тому її назва стала відображенням важливості цього водного шляху.

Згідно з народними переказами, назва села Прип'ять може бути пов'язана з річкою, яка колись була дуже широкою і глибокою, її вода була привабливою для людей, що часто сідали на човни і подорожували по річці.

Існує також версія, що назва «Прип'ять» походить від стародавнього кореня, що означає «місце для води» або «при воді». Місцеві жителі вважають, що річка була основним джерелом життя для села.

Легенда про ріку, що кликала на життя

Колись, дуже давно, у долині річки Тенетиска, серед густих лісів і родючих заплав, жив старий поміщик Бут, якого в народі називали Бутмером – за його звичку міряти усе до останнього колоса, до останнього клаптя землі. Він володів великими угіддями, де селяни вирощували пшеницю, жито й коноплі. Але хоч був суворий, не був несправедливим – казали, що «в Бутмера земля годує, але й не забуває, хто її плугом торкався».

З роками його володіння стали справжнім осередком життя – багатим, плідним, але мовчазним, як сама долина. Люди називали поселення Бутмером – на честь володаря і, водночас, на згадку про землю, що «бугує», тобто дає буття, життя.

Та час ішов, ім'я поміщика стало легендою. Змінилась влада, змінились кордони – але одна річ лишалася незмінною: річка, що текла крізь долину. Її вода була глибока й чиста, і часто в селі казали:

- Як не буде дощу – Прип'ять напоїть.
- Як важко на душі – Прип'ять понесе.
- Як шукаєш дорогу – іди за Прип'яттю.

Коли село офіційно перейменовували, люди не сперечалися. Бо давно вже знали: річка дає не тільки воду – вона дає ім'я і долю. Так село стало називатися Прип'ять, бо саме вона – ріка – оберігала його в найтяжчі часи: під час повеней, воєн, переселень.

А старі казали: назва «Прип'ять» – це не тільки про воду. Це про пам'ять. Бо в кожному плесі живе відлуння того першого весла, яке торкнулося течії, коли ще й села не було – лише земля, небо й ріка.

Таким чином, назва села Прип'ять походить від назви річки Прип'ять.

село Пулемець

Перша писемна згадка про село Пулемець датована 1414 роком [86].

Однією з найбільш визначних природних особливостей є Пулемецьке озеро, яке розташоване в безпосередній близькості від села і є важливим елементом місцевої екосистеми та природного середовища, приваблюючи туристів і рибалок. Річка, що протікає поруч, також є частиною водної системи цього регіону, що робить село багатим на природні ресурси. Озеро і річка служать важливими елементами для сільськогосподарських потреб і риболовлі.

Назва села Пулемець, ймовірно, походить від слов'янських коренів. Відомо, що в багатьох слов'янських мовах слово «пул» або «пуль» означає рибу або водне угіддя [23]. Оскільки село розташоване біля озера, назва могла виникнути через часте використання водойми для риболовства, або ж від слова, що описує вологу, затоплену місцевість. Така етимологія узгоджується з наявністю озера в межах села.

Існує популярне народне пояснення, яке пов'язує назву села з поділенням земельних володінь між двома братами. Один з братів отримав частину землі, яка пізніше була названа Пульмо, а інша частина, що належала другому братові, стала Пулемець. Ця версія

підкреслює важливість водних ресурсів у житті громади, оскільки поділ землі, ймовірно, відбувався через наявність озера, що було природним кордоном для територій.

Легенда про братів і землю, поділену водою

Колись, у давні часи, коли ще не було меж між землями, а лише неозорі ліси, болота й озера, жили два рідні брати – Мечислав і Любомир. Їхній батько, мудрий і добрий господар, володів великим наділом землі, що простягався від густих лісів аж до великого, прозорого озера.

Перед смертю батько зібрав синів і мовив:

– Ви обоє мені рідні. Не хочу, щоб між вами був спір. Поділіть землю по справедливості, а головне – по братерству. І хай кожен край буде благословенний.

Так і зробили. Землю розділили рівно. Любомиру дісталася північна частина, ближче до лісу та джерел – ту місцевість згодом почали називати Пульмо, від слова «пульмовий», що в давньому діалекті означало «живильний, джерельний».

А Мечислав оселився ближче до озера, на південному березі. Його частина була родючою, з мальовничими луками та чудовим видом на воду. Люди, що з часом почали селитися поряд, стали називати це місце Пулемець, що, за легендою, походить від слів «половина Мечислава» – Пуле (поділ) + Мец (від імені Мечислав).

Брати жили мирно. Межу між їхніми землями позначила сама природа – озеро Пулемецьке, що стало не розділом, а символом їхньої єдності. Воду обидва брати шанували, бо вірили: озеро – це дзеркало братської згоди, в якому ніколи не зникає відображення їхнього батьківського завіту.

Кажуть, коли на озері стоїть тиха гладь, а туман опускається на воду, можна побачити дві постаті, що стоять один навпроти одного на протилежних берегах – двоє братів, яких навіки поєднала земля і вода.

Таким чином, назва села Пулемець пов'язана з озером чи болотистими місцевостями, які характерні для цієї частини Волинського краю.

село Пульмо

Перша писемна згадка про село Пульмо датована 1414 роком, а заснували його у 1374 році [86].

Поселення розташоване між двома озерами: Пулемецьким і Світязем, які є важливими природними об'єктами, що надають селу унікальні географічні та екологічні особливості. Окрім цього, поблизу знаходяться ще два озера: Климівське та Чорне Мале, що додає місцевості ще більше природної краси.

Води цих озер, розташовані в серці Полісся, часто порівнюють з легенями, оскільки вони мають форму, схожу на органи дихання, що символізує чистоту та дихання природи. Ці води відіграють важливу роль у місцевій екосистемі та служать важливим джерелом води для навколишніх сіл.

Згідно з етимологічними дослідженнями, назва села Пульмо має давнє балтське походження і пов'язане з латинським «pulmo», що в перекладі означає «легені» [23]. Це дуже символічно, адже сама форма озер, що оточують село, нагадує легені, а природа навколо наповнена чистим повітрям, яке немов дихає разом із озерами.

Така природна аналогія надає особливий, поетичний сенс назві села. Вона вказує на важливість цього місця як «легені» для навколишніх земель, що охороняють і підтримують екологічну рівновагу.

Деякі вчені зазначають, що назва села відображає стан заболоченості навколишніх земель, тому Пульмо означає болото [19].

Легенда про подих землі

У сиву давнину, коли земля ще не знала меж, а озера були молодими і мовчазними, над цією місциною пролетів Великий Вітер. Він шукав місце, де зміг би зупинитися і вдихнути – не штормом чи бурею, а тихо, глибоко і спокійно.

Пролетів над горами – задихнувся. Пролетів над болотами – зупинився. І тут, між густими лісами й заплавами, він побачив чотири

озера – Світязь, Пулемецьке, Климівське та Чорне Male. Вони лежали в долині, мовби пара легенів, наповнених життям. І Вітер прошепотів:

– Ось тут земля дихає. Це – моє місце.

Того ж дня з'явилися перші люди. Вони відчували: повітря тут легке, ніби сама земля дає подих. Земля, вода й повітря злилися в одне, і коли хтось запитав:

– А як назвемо це поселення?

Старий мудрець, що колись вчив латину у мандрівників, відповів:

– Pulmo – так древні називали легені. А ця земля – це легені природи.

Так і народилася назва Пульмо. І хоч пізніше вчені сперечалися: хтось казав – це від латинського слова, інші – що від боліт і вологи, люди пам'ятали легенду: це місце – подих землі, її серце, наповнене водою й повітрям.

Кажуть, у найтихіший ранок, коли не ворухнеться жодна гілка, якщо стати на пагорбі між озерами, можна почути, як Пульмо дихає – неквапливо, мирно, як жива істота.

Таким чином, назва села Пульмо пов'язана із природними характеристиками території, з водоймами або географічними умовами.

село Ростань (Вулька Хрипська)

Перша письмова згадка про село Вулька Хрипська зустрічається в літературних джерелах у ХІХ столітті. У 1946 році село отримало назву Ростань [86].

Поселення розташоване в мальовничій частині області. Відомо, що це село було важливим торговим пунктом, яке лежало на перехресті стародавніх шляхів, що вели через регіон. Така географічна особливість дала підґрунтя для його назви.

Ростань знаходиться в зручному місці для розвитку сільського господарства, а також мало стратегічне значення через свою близькість до великих торгових шляхів, які з'єднували різні регіони.

Початкова назва Вулька Хрипська, ймовірно, походить від слова «вулька», що означає невелике поселення чи хутір, що була пов'язана з географічною чи соціальною особливістю [23].

Назва села Ростань походить від слова «ростання» – перехрестя, яке вказує на місце, де з'єднувалися кілька шляхів, що проходили через ці землі. Імовірно, через таке стратегічне розташування, це поселення стало важливим торговим пунктом на перехресті доріг, що вели до різних частин регіону та за його межі.

Згідно з історичними даними, Ростань було значним поселенням ще у середньовіччі, що підтверджується археологічними знахідками на території села.

У народній традиції село також пов'язане з поняттям перехрестя, але на додаток до цього, є уявлення, що на цьому перехресті, де сходилися важливі торгові та торгово-культові шляхи, виникло поселення.

Місцеві жителі часто наголошують, що Ростань було місцем зустрічі людей, які вели торгівлю, обмінювалися товарами та новинами. Це була важлива точка на мапі для тих, хто подорожував через регіон.

Легенда про перехрестя чотирьох вітрів

Дуже давно, коли ще не було карт і кордонів, але вже існували дороги, що вели з півночі на південь і зі сходу на захід, був у далеких краях величезний ліс. У самому його серці – на перехресті стародавніх шляхів – зупинився караван купців.

На тому перехресті завжди дув вітер: то приносив з півночі хутра, то з півдня – прянощі, із заходу – тканини, а зі сходу – мед і віск. Але головне – там сходилися люди, обмінювали не лише товари, а й історії, пісні, обряди, навіть долі.

Серед мандрівників був дід на ім'я Хрип, який осів у цій місцині і збудував першу хижу. Через його глибокий, хрипкий голос село деякий час звали Вулька Хрипська. Але згодом з'явилася інша назва.

Одного разу до перехрестя прийшов старий мандрівник і сказав: – Тут не просто зустріч шляхів. Тут – ростань. Тут виростає нове: нова дорога, нове життя, нове слово. Люди розстаються і знову зустрічаються. Ця земля росте через зустріч.

Відтоді село стали називати Ростань – місце, де розстаються й ростуть. Тут будувалися домівки, відкривалися ярмарки, звучали

новини з усього світу. І хоч великі шляхи згодом змінилися, перехрестя Ростані залишилося – у серцях людей, як символ руху, обміну і єднання.

Кажуть, якщо встати на старому перехресті під час вітру, можна почути відлуння давніх голосів – купців, мандрівників, розповідачів. І кожен вітер принесе свою історію.

Таким чином, назва села Ростань вказує на місце, де з'єднувалися кілька шляхів, що проходили через ці землі.

село Самійличі

Перша літописна згадка про село Самійличі відсутня, але у 1906 році воно входило до Шацької волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення відоме своєю природною красою та розташуванням на височині, що оточена болотистими територіями. Це місце здавна було стратегічно вигідним через наявність водних ресурсів, таких як болота та невеликі річки, що забезпечували природну оборону від ворогів. Географічно Самійличі є частиною Полісся, де переважають мішані ліси та заболочені землі, що робить його унікальним серед навколишніх сіл.

Назва села Самійличі має антропонімічне походження, тобто пов'язана з іменем або прізвищем засновника чи першого поселенця.

Назва могла походити від популярного на той час українського імені Самійло. Імовірно, це був один із перших жителів або засновників поселення. У такому разі Самійличі могло означати «місце, де живе рід Самійла» чи «люди Самійла».

Суфікс «-ичі» у назві вказує на приналежність до певного роду або спільноти, утвореної навколо однієї особи (в цьому випадку Самійла) [23].

Легенда про Самію

Колись дуже давно, коли Полісся було вкрите дрімучими лісами й непрохідними болотами, на одній із галявин оселився молодий чоловік на ім'я Самій. Він був втікачем – залишив далекий край, де точилися війни, і шукав мирну землю, де можна було б жити чесно й працювати.

Самій був мудрий і працюватий. Осушив частину болота, збудував хату з дерева й самотужки обробляв землю. З часом до нього приєдналися ще троє братів, таких самих вигнанців, як і він. Вони разом створили маленьке поселення, яке стало притулком для тих, хто шукав спокою й нового життя.

Коли хтось запитував, як зветься цей край, люди відповідали:

– Це у Самія. А потім казали просто: Самійличі – тобто «нащадки Самія», або «поселення Самія».

Так із покоління в покоління передавалося ім'я першого засновника, який приніс мир, порядок і людяність у дику місцевість. І досі, кажуть, на світанку біля старого джерела можна побачити тінь Самія, що мовчки дивиться на землю, яку він обрав і яку оживив.

Таким чином, назва села Самійловичі є типовою для поліського регіону і несе історичну пам'ять про своїх перших мешканців.

село Світязь (Свитяж)

Перша писемна згадка про село Свитяж датована 1431 роком [86].

Поселення розташоване на березі озера Світязь, найбільшого озера в Україні, яке відоме своєю незвичайною красою, чистою водою та багатим біорізноманіттям. Воно має карстове походження і є частиною Шацького національного природного парку. Озеро Світязь є не лише туристичною пам'яткою, але й важливим екологічним об'єктом. Село Світязь розташоване на його південно-східному березі, що робить це поселення важливим пунктом для тих, хто прагне насолодитися природною красою цього регіону.

Назва села Світязь безпосередньо пов'язана з назвою озера, на березі якого воно розташоване. Вона має глибоке історичне коріння, яке, ймовірно, походить від стародавніх слов'янських мов.

Одна з теорій свідчить, що слово «Світязь» походить від старослов'янського слова «світ» (світло, світло-дзеркальний), що може вказувати на прозорість води озера або його природну красу.

Інша версія передбачає, що назва пов'язана з коренем «світ» як місце, де існує якась важлива або священна сила.

Згідно з місцевими легендами, озеро Світязь та його околиці здавна вважалися особливим місцем, де сходилися небесні та земні сили, що додавало імені села і озера містичний відтінок.

Легенда про затоплене місто і прекрасну княжну Світозарку

Давним-давно, на тому місці, де сьогодні розкинулось глибоке озеро Світязь, стояло величне місто з білими мурованими стінами, багатими церквами та княжим палацом. Жили в ньому люди мирні й добрі, а правив містом мудрий і справедливий князь з донькою-красунею на ім'я Світозарка.

Світозарка славилася не лише красою, а й чистотою душі. Кажуть, коли вона йшла вулицями, навіть квіти повертали до неї пелюстки, а птахи замовкали, аби почути її голос. Її ім'я означало «світла, сяюча».

Та на місто насувалася біда – зі сходу рухалося ворожа орда, несучи смерть і спустошення. Люди просили князя тікати, але він вирішив не зраджувати свою землю. Тоді Світозарка молилася богам і просила одного – зберегти душу міста, якщо не тіло.

І сталося диво.

Коли ворог підійшов до міста, земля затремтіла, небо потемніло, а з-під мурів вирвалося джерело, що миттєво затопило весь край. Ворог так і не ступив ногою в місто – воно зникло у воді, разом із князем, людьми та Світозаркою.

На тому місці виникло глибоке, чисте і мовчазне озеро, що дістало назву Світязь – на честь дівчини, яка принесла себе в жертву заради народу.

Кажуть, у найчистішу ніч на Івана Купала з озера виходить тінь прекрасної дівчини у вінку, яка мовчки дивиться в небо, де колись було її місто. А іноді з глибини чується глухий передзвін – мов дзвонять у дзвони затопленої церкви.

Так з'явилося озеро Світязь і село біля нього, яке зберігає пам'ять про світлу душу, про вічну жертву, і про місто, що стало водою.

Таким чином, назва села Світязь походить від озера Світязь, на березі якого воно розташоване.

село Смолярі-Світязькі (Смоляри)

Перша писемна згадка про село Смоляри датована 1725–1750 роками, яке згодом отримало назву Смолярі-Світязькі [86].

Поселення розташоване в мальовничій місцевості серед соснових лісів і болотистих низовин. Поблизу розташоване озеро Прибич, яке колись було частиною великої водної системи, що з'єднувалася з річкою Прип'ять. Сьогодні від цієї річки залишився лише невеликий рівчак. Колись територія села була майже непрохідною через густі ліси та болота, що ускладнювало заселення, але й водночас створювало природний захист від ворогів та непроханих гостей.

Назва села Смолярі-Світязькі походить від діяльності його перших мешканців, які займалися видобутком і переробкою смоли. Давні поселенці викопували соснові пні та перепалювали їх у спеціальних печах, отримуючи смолу, яку використовували для різних потреб: виготовлення мазі для коліс, склеювання бочок і діжок [23]. Саме через цю діяльність поселення отримало назву Смолярі.

Оскільки перші жителі прийшли із села Світязь, до назви додалося уточнення – Смолярі-Світязькі.

Легенда про Смоляного Духа і переселенців зі Світязя

Давним-давно, коли навколишні ліси ще були непролазними хащами, а озеро Прибич з'єднувалося через болота з великою рікою Прип'ять, на цих землях оселилася група переселенців із села Світязь. Вони шукали нове місце, де можна було б жити, працювати й сховатися від набігів.

Прийшли вони в край, де сосни були такі старі, що смола в них текла, наче кров із живої істоти. Місцеві казали, що це ліс під опікою Смоляного Духа – невидимого велета, що живе в серці найбільшої сосни й ревно охороняє дерева. Але переселенці не злякалися. Вони почали варити смолу, будувати дьогтярні ями, облаштовувати житло.

Смоляний Дух, відчувши, що люди працюють чесно, не зрубують зайвого і шанують ліс, не став їм ворогом. Навпаки, вночі він приходив

у їхні сни й показував, де знайти найкращу смолисту деревину, де копати, щоб не залити землю отрутою.

Так з'явилося нове поселення – Смолярі, а щоб відрізнити його від інших, у пам'ять про рідне село додали – Смолярі-Світязькі.

Кажуть, і сьогодні в найстарішій частині лісу можна знайти сосну з темним, майже чорним стовбуром. Якщо притулитися до неї вночі, почувеш шепіт Смоляного Духа. І якщо прийшов із чистим серцем, він покаже тобі стежку до затонулої частини старого озера – того самого, яке колись дихало разом із Прип'яттю.

Таким чином, назва села Смолярі-Світязькі пов'язана з виготовленням смоли та його особливим розташуванням серед лісів і боліт.

село Хомичі

Перша літописна згадка про село Хомичі відсутня, але у 1906 році воно входило до Шацької волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване на Поліссі. Місцевість навколо села характеризується рівнинним рельєфом, наявністю лісів, заболочених територій і річок. Такі природні умови визначили традиційні заняття жителів – землеробство, скотарство, рибальство та лісопереробку.

Назва села Хомичі може походити від прізвища чи імені засновника – Хоми або Хомича. У давнину багато поселень отримували свої назви саме від імен перших поселенців або шляхтичів, яким належали ці землі.

Дехто вважає, що слово «Хомичі» може бути пов'язане зі словом «хом'як» або з місцевістю, де водилося багато гризунів.

У давнину на цих територіях могли проживати люди з певного роду чи громади, яких називали «хомичами» – нащадками певної сім'ї або спільноти.

Легенда про Хому і його трьох синів

Колись дуже давно, серед болотистих і лісистих земель, жив старий пасічник на ім'я Хома. Він оселився біля невеликого пагорба, де

квітнули липи, а повітря було напоєне медовим запахом. Хома був мудрий, добрий і самотній, але через кілька років доля привела до нього трьох сиріт-братів, яких він узяв до себе й виховав як рідних.

Він навчив їх усьому: обробляти землю, шанувати природу, вести господарство й розуміти бджіл, як власну душу. Коли Хома постарів і відчув, що його час добігає кінця, він благословив синів і сказав:

– Залишайтеся тут. Бережіть цю землю. І хай пам'ятають люди, що все це – від Хоми.

Сини побудували хати, оселилися й заснували невелике поселення. Люди, які проходили повз, питали:

– Чиї це хати?

– Це Хомичів! – відповідали інші. – Тут діти Хоми живуть!

Так і з'явилася назва Хомичі, як на згадку про того, хто першим оселився серед поліських лісів і дав початок новому роду – роду Хоми.

Кажуть, що й досі влітку, коли квітнуть липи, на галявині біля старого дуба чути гул бджіл – це дух Хоми навідується до своїх нащадків, щоб перевірити, чи не забули вони, якого кореня їхній рід.

Таким чином, назва села Хомичі має пов'язана з персональним ім'ям або прізвищем, що було поширене серед перших поселенців цього населеного пункту.

село Хрипськ

Перша літописна згадка про село Хрипськ відсутня, але у 1900 році воно входило до Пульменської волості Володимир-Волинського повіту Волинської губернії [86].

Поселення розташоване неподалік від кордону з Білоруссю. Через село протікає річка Копайівка – права притока Західного Бугу, що додає місцевості мальовничості та значення в історичному плані. Колись ця річка слугувала важливим природним шляхом для переселенців та торговців.

Місцевість навколо села – рівнинна, з домінуючими лісовими масивами, характерними для Поліського регіону. У минулому тут були поширені непрохідні болота, які відігравали оборонну роль, захищаючи місцевих жителів від набігів.

Фонетичне походження назви села Хрипськ вказує, що у деяких слов'янських мовах слово «хрип» або «хрипкий» означає грубий, сиплий голос [23]. Існує припущення, що колись тут оселився чоловік, якого називали Хрип, або ж громада людей із певним місцевим діалектом, що мав характерний «хриплий» звук.

Географічна назва села, ймовірно, походить від характерних природних умов. Відомо, що місцевість була заболоченою, а вологе повітря могло впливати на здоров'я жителів, спричиняючи хрипкий голос, особливо в холодні сезони.

Деякі дослідники припускають, що назва походить від давньоруського слова «хрип» або «хріп», що могло означати «низовина», «мокра місцевість» або «лісові хащі», що добре узгоджується з природними умовами села.

Легенда про Хрипа – духа болотяної долини

Давно-давно, ще за часів, коли на цій землі панували ліси, багна й ріки, на місці сучасного села Хрипськ жили лісові племена. Серед них ходила легенда про дивну істоту – Хрипа. Це був дух, що оселився в глибокій низині серед вільшаника та очерету, де річка Копаївка робила тихе петлясте коло. Його голос лунав у ранкових туманах, схожий на хрипке зітхання вітру крізь мокре гілля.

Кажуть, Хрип був не злий, але не любив, коли люди порушували спокій болотистих земель. Ті, хто необережно рубав ліс або кидав сміття в річку, на ранок знаходили свої вози затягнутими в трясовину, а худобу – наляканою й розбіглою. А от тим, хто з повагою ставився до природи, Хрип залишав знаки – сухе місце для табору, несподівану рибу в сітці, або рятував від блукання в тумані.

З часом сюди прийшли переселенці й оселилися вздовж річки, серед низин. Вони навчилися жити в злагоді з природою – копали канави, садили лози, будували хати на підвищеннях. Та щонаочі вони чули, як у болотах «хрипить» вітер – нагадування про духа долини.

Люди почали казати:

– Йдемо у Хрипськ – у те місце, де Хрип живе...

Так і закріпилася назва – Хрипськ – село, де господарем був сам дух води, вологи і болотяної тиші.

І кажуть, що коли туман спускається над Копаївкою, а в лісі стає надто тихо – Хрип виходить на берег, щоб перевірити, чи не забули люди, чий це край.

Таким чином, назва села Хрипськ може свідчити про зв'язок з місцевими традиціями або особливими природними ознаками місцевості.

ВИСНОВКИ

Аналіз ойконімів Ковельського району підтверджує ключові гіпотези попередніх томів і водночас відкриває нові ракурси для дослідження місцевої топоніміки. Узагальнюючи проведене в цьому томі дослідження, можемо сформулювати такі основні висновки:

Назви сіл Ковельщини мають поліетнічне та поліісторичне походження. У структурі ойконімів чітко виявляються слов'янські корені, зокрема давньоукраїнські, а також відлуння польського, литовського, німецького та єврейського впливів, що відображає складну історію регіону як прикордонного простору.

Природне середовище стало головним чинником у формуванні назв. Ріки, озера, болота, лісові масиви і ґрунтові особливості стали основою для багатьох топонімів. Назви типу Озеряни, Лісове, Болота, Дубове, Ружин (від «ружа» – дика троянда), свідчать про тісний зв'язок людини з природою та господарську залежність від неї.

Історичні й соціальні обставини впливали на трансформацію назв. Частина ойконімів змінила форму під впливом адміністративних реформ, національних рухів або релігійної політики, особливо в XIX–XX століттях. Також трапляються подвійні назви або перейменування, що відображає процеси урбанізації, війни, депортацій або русифікації.

Легенди Ковельщини є джерелом унікального фольклорного знання. Перекази про походження назв часто мають казковий або сакральний характер, відображаючи архаїчні світоглядні моделі, пов'язані з духами природи, святими, козачиною, князівськими родами чи стихійними лихами. Легенди додають «емоційної географії» до формальної топоніміки.

Багато назв населених пунктів є своєрідними пам'ятниками давно зниклих осередків ремесла, військових застав, монастирів, маєтків або поселень, яких більше не існує. Таким чином, топоніміка виступає мовною археологією простору.

Третій том цієї праці підкреслює, що ойконіми – не лише об'єкти філологічного чи картографічного аналізу, а живі символи території. Через їх дослідження ми краще розуміємо не тільки минуле, а й сучасну ідентичність регіону. Ковельщина – це край, де історія й природа зрослися в слові, яке зберігає і передає пам'ять поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білик В., Бірюліна О. Історія Жабча, Колодежа і Губина впродовж XV–XVII ст. *Минуле і сучасне Волині та Полісся: Рух опору тоталітарним і окупаційним режимам на теренах Волинської області. Горохівщина в історії України та Волині*. Науковий збірник. Випуск 31. Луцьк, 2009. С. 107.
2. Бондаренко М. Українські ойконіми, мотивовані назвами рослин, як джерело вивчення української мови. *STUDIA LINGUISTICA*, 2019. Вип. 14. С. 70–90.
3. Василюк Л. Л. Топоніміка Волині: метод. рекомендації для студ. геогр. ф-ту. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2014. 60 с.
4. Василюк Л. Особливості використання топоніміки у фізичній географії. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. С. 20–25.
5. Василюк Л. Л. Роль топоніміки в історико-ландшафтних дослідженнях Волинського Полісся. *Природа Західного Полісся та прилеглих територій*. Розділ 1. Географія. Луцьк, 2008. С. 66–71.
6. Ващук В. В. Село Городно. Історико-краєзнавчий нарис. Рівне, 2007.
7. Висоцька М. Ойконіми на -івк-а як результат перейменування поселень. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія Філологія. Том 1 № 45, 2021. С. 135–141.
8. Географічний словник Королівства Польського. (пол.). Т. VII. Warszawa : Druk «Wieku», 1886. 750 с.
9. Гнатюк О. М., Гоманюк М. А., Мельничук А. Л. Деколонізація ойконімів України: у пошуку оптимальних підходів. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія Географічні науки. Випуск 17. 2022. С. 18–35.
10. Горін Сергій. Монастирі Західної Волині: (друга половина XV – перша половина XVII століть). Львів : Видавництво Оців Василіян «Місіонер», 2007.
11. Грушевський М. Матеріали до історії суспільно-політичних і економічних відносин Західної України. Серія перша (ч. 1–80) (1361–1530). С. 11–12.
12. Гурбик А. Трактатування «судових околиць» в громадському судочинстві на українських землях Великого Князівства Литовського. *Ukraina Lithuanica : студії з історії Великого князівства Литовського*. Київ, 2009. Т. I. С. 12.

13. Гуртовий Г. О. Білосток з найдавніших часів: Краєзнавчі нариси. Луцьк : «Волинські старожитності», 2012. 64 с.
14. Денисюк В. Літопис Камінь-Каширщини. Луцьк : Надстир'я, 2001. 524 с.
15. Диба Ю., Мицько І. Неіснуючий похід 981 р. князя Володимира на ляхів. *Старий Луцьк*. 2015. Вип. XI. С. 37.
16. Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. Київ : Наукова думка, 2013. Т. 10. 784 с.
17. Історія міст і сіл УРСР: у 26 томах. Том Волинська область / голова редколегії І. С. Клімаш. Київ : Головна редакція УРЕ АН УРСР, 1970. 747 с.
18. Камінь-Каширський район в історії України і Волині. *Минуле і сучасне Волині та Полісся*. Матеріали Всеукраїнської наукової історико-краєзнавчої конференції, Луцьк-Камінь-Каширський. Науковий збірник. Випуск 69. / Упоряд. : Г. Бондаренко, А. Силук, А. Шваб, С. Чибирак. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2020. 198 с.
19. Кихтюк В. В. Історична топоніміка Волині: формування, джерела, зв'язок з розвитком суспільства : Дис... канд. наук: 07.00.06 – Луцьк, 2010.
20. Кониш-Рабан Л. Село Несвіч і несвічани. Луцьк, 2006.
21. Кондратович О. П. Воєгоща: крізь роки і віки : історико-краєзнавчий нарис про село у Волинській області. Луцьк : Волин. обл. друк., 2019. 191 с.
22. Купчинська З. Архаїчна ойконімія на *-ъскъ: Правобережне Полісся (XI–XIX ст.). *Вісник Львівського університету: Серія філологічна*. Вип. 64, ч. II, 2017. С. 18–29.
23. Лучик В. В. Етимологічний словник топонімів України / відп. ред. В. Г. Скляренко. Київ: ВЦ «Академія», 2014. 544 с.
24. Марчук Л. А. Історія села Бірки: історико-краєзнавчий нарис. Луцьк : Надстир'я, 2004. 136 с.
25. Минуле і сучасне Волині та Полісся: матеріали наукової історико-краєзнавчої конференції. Волинське обласне товариство краєзнавців, Волинський краєзнавчий музей. Луцьк, 2008. Том 28. 253 с.
26. Мицько І. Про Будимира, діда по матері княгині Ольги: родовід княгині Ольги за європейським епосом. *Другі «Ольжині читання»* (Пліснеськ-Львів, 14–15 червня 2007 року). Львів, 2007. С. 18–20.

27. Мицько І. Волинський Олеськ: етимологія назви та час заснування. *Старий Луцьк*. Науково-інформаційний збірник Вип. VIII. Луцьк, 2012. С. 16–25.

28. Остапук О., Захарченко Р. З історії с. Яревище Старовижівського району. *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Некрополі краю*. Науковий збірник. Випуск 56. Матеріали LVI Волинської обласної наукової історико-краєзнавчої конференції, 25 листопада 2015 року, м. Луцьк. Луцьк, 2015.

29. Пась Н. Камінь-Каширське Полісся. З історії краю. Луцьк : Волинська друкарня, 2021. С. 20–25.

30. Постанова Верховної Ради України від 17 липня 2020 року № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів».

31. Склянчук М. Ю. Любомльщина історична, туристична, інвестиційно приваблива. Довідник-путівник. Луцьк : Надстир'я, 2011. 256 с.

32. Терський С. Археологія доби Галицько-Волинської держави (українська). Київ : Видавництво «Стародавній світ», 2014. С. 85–86.

33. Указ Президії Верховної Ради УРСР ВВР/1947/7-8 від 7 червня 1946 р. «Про збереження історичних найменувань та уточнення і впорядкування назв сільських рад і населених пунктів Волинської області». *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1947. № 7–8. С. 40–50.

34. Цинкаловський О. Стара Волинь і Волинське Полісся (Краєзнавчий словник – від найдавніших часів до 1914 року). Вінніпег, 1994. Т. 1. 601 с.

35. Цинкаловський О. Бутятичі. *Стара Волинь і волинське Полісся*. Вінніпег, 1994. Т. 1. С. 149.

36. Шульгач В. П. Ойконімія Волині: Етимол. слов.-довід. / ред.: І. М. Железняк. Київ : Кий, 2001. 189 с.

37. Янішевський С. З історії села Копачівка. Луцьк: Вежа. 2015. 116 с.

38. Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich. XV T. Warszawa : nakł. Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1880-1914.

39. Акімова С. Л., Соколюк С. В. Несвіч. Енциклопедія Сучасної України / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. URL : <https://esu.com.ua/article-73709>.

40. «Бермудський трикутник» за 30 км від Луцька: в аномальній зоні не ростуть дерева та збивається компас. *Конкурент*. URL :

<https://konkurent.ua/publication/149771/bermudskiy-trikutnik-za-30-km-vid-lutska-v-anomalniy-zoni-ne-rostut-dereva-ta-zbivaetsya-kompas/>.

41. «Битки», «волоچهбне» і «поливаний понеділок»: яких традицій дотримувалися волиняни на Великдень. URL : <https://suspilne.media/lutsk/440964-bitki-volocebne-i-polivanij-ponedilok-akih-tradicij-dotrimuvalisa-volinani-na-velikden/>.

42. Бренчук О. Про назви населених пунктів Рожищенського району Волинської області. URL : https://web.archive.org/web/20150526160404/http://istvolyn.info/index.php?option=com_content&task=view&id=1281&Itemid=2.

437. Васечко Галина. Престольне свято в Оздові. Історичний часопис села. *Вебсайт Боратинської сільської ради*. URL : <https://boratyn.ukraina.org.ua/news/prestolne-svyato-v-ozdovi-istorychnyy-chasopys-sela>.

44. Вербаїв та Коршовець відзначають престольне свято. *Вебсайт Боратинської сільської ради*. URL : <https://boratyn.ukraina.org.ua/news/verbaiv-ta-korshovec-vidznachayut-prestolne-svyato>.

45. Відгомін далеких літ. *Вебсайт Камінь-Каширської громади*. URL : <https://kmk-gromada.gov.ua/istorychna-dovidka-15-50-36-06-12-2019/>.

46. Візіком карти. URL : <https://maps.visicom.ua>.

47. Головніненська селищна територіальна громада. *Вебсайт*. URL : <https://golovnnenska-gromada.gov.ua/s-nudzhe-15-42-34-19-07-2018/>.

48. Експедиція в село Стобихву. URL : https://vf-ndc-oasu.ucoz.ru/news/ekspedicija_v_selo_stobikhvu/2010-07-05-100.

49. Енциклопедія сучасної України. URL : <https://esu.com.ua/article-70309>.

50. З історичної скарбниці. URL : https://rovanci.at.ua/index/minule_teperishne_majbutne/o-2.

51. За старовинними переказами. *Вебсайт Любешівської громади*. URL : <https://lubeshivska-gromada.gov.ua/news/1611138560/>.

52. Звідки пішла назва села? URL : <https://web.archive.org/web/20160204132020/http://www.kulturamovy.org.ua/KM/pdfs/Magazine52-19.pdf>.

53. З сивої давнини існує на землі село Вічині. URL : <https://web.archive.org/web/20170511033710/http://www.rozhyschevgolos.in.ua/з-сивої-давнини-й-понині-існує-на-землі/>.

54. Зубчук К. Старовинне поселення між трьох озер. URL : <https://www.volyn.com.ua/news/16769-bulo-tut-mistechko-knyaziv-radzivilliv.html>.
55. Ільбле, Ольбле Руське, Грудки. URL : <https://web.archive.org/web/20170619171913/http://www.hrudky.in.ua>.
56. Історична довідка селища Олика. Вебсайт Олицької громади. URL : <https://olytska-gromada.gov.ua/news/1718111335/>.
57. Історичні відомості. Вебсайт Мар'янівської територіальної громади. URL : <https://maryanivskatg.gov.ua/static-pages/group/istoricni-vidomostih>.
58. Історична довідка. Вебсайт Горохівської громади. URL : <https://gorokhivrada.gov.ua/istorichna-dovidka-11-05-29-13-02-2021/>.
59. Історична довідка. Вебсайт Турійської громади. URL : <https://web.archive.org/web/20190920072041/http://turiyska.gromada.org.ua/istorichna-dovidka-13-17-04-05-01-2018>.
60. Історична довідка. Вебсайт Смідинської громади. URL : <https://smidynotg.gov.ua/avtentyka-ta-suchasnist/istorychna-dovidka/>.
61. Історія села Берестяне. Вебсайт Цуманської громади. URL : <https://cumanska-gromada.gov.ua/istoriya-sela-berestyane-16-54-55-10-06-2018/>.
62. Історія села Боратин. Боратинська сільська бібліотека. URL : <https://biblioboratun.blogspot.com/p/blog-page.html>.
63. Історія села Велимче. Вебсайт Велимченської громади. URL : <https://velymchenska-gromada.gov.ua/istoriya-sela-velimche-1523538934/>.
64. Історична довідка. Вебсайт Голобської громади. URL : <https://golobska-gromada.gov.ua/istorichna-dovidka-15-53-30-01-06-2016/>.
65. Історія села Галузія. Вебсайт Прилісненської громади. URL : <https://prylisnenska-gromada.gov.ua/istoriya-sela-galuziya-09-58-42-03-07-2017/>.
66. Історія с. Городок. Вебсайт Прилісненської громади. URL : <https://prylisnenska-gromada.gov.ua/istoriya-sela-gorodok-18-40-15-26-06-2017/>.
67. Історія села Городище. Вебсайт Городищенської громади. URL : <https://gorodyshe.gr.org.ua/nashe-selo/>.
68. Історія села. Вебсайт бібліотеки-філії с. Дачне. URL : <http://bibliotekadachne.blogspot.com/p/blog-page.html>.

69. Історія села Липне. Вебсайт Цуманської громади. URL : <https://cumanska-gromada.gov.ua/istoriya-sela-lipne-22-48-12-10-06-2018/>.

70. Історія села Холоневичі та села Знамирівка. Вебсайт Цуманської громади. URL : <https://cumanska-gromada.gov.ua/istoriya-sela-holonevichi-ta-sela-znamirivka-23-08-16-10-06-2018>.

71. Історична Волинь. URL : <https://www.istvolyn.info/index.php/zala>.

72. Історична довідка села Доросині. Вебсайт Доросинівської громади. URL : <https://dorosynivska-gromada.gov.ua/istorichna-dovidka-22-12-39-23-03-2021/>.

73. Історична довідка. Рожище. Сайт Рожищенської міської ради. URL : <https://rozhrada.gov.ua/nashe-misto/istorychna-dovidka>.

74. Історична довідка. Вебсайт Торчинської територіальної громади. URL : <https://torchynska-gromada.gov.ua/istorichna-dovidka-18-00-49-18-08-2018/>.

75. Історична спадщина Підгайцівської громади. URL : <https://pidgayci-gromada.gov.ua/istorichna-dovidka-17-16-29-14-03-2019/>.

76. Колесо історії. Минуле села Боровичі. URL : <https://web.archive.org/web/20170305040125/http://www.hroniky.com/news/view/6496-koleso-istorii-mynule-sela-borovychi>.

77. Локачинська громада. Вебсайт. URL: <https://lokachynska-gromada.gov.ua/istorichna-dovidka-20-59-38-24-12-2020/>.

78. Лучеськ Великий. Вебсайт Луцької міської ради. URL : <https://www.lutskrada.gov.ua/pages/city-in-legends>.

79. Малєєва Ю. Столітній форт і одинока могила. Слідами історії Боратина. Вебсайт Волинські новини. URL : <https://www.volynnews.com/news/all/storichnyy-fort-i-odynoka-mohyla-slidamy-istoriyi-boratyna/>.

80. Мальовничі назви і цікаве минуле: історія сіл Суховоля та Романівка. Вебсайт Боратинської селищної ради. URL : <https://boratyn.ukraina.org.ua/news/malovnychi-nazvy-i-tsikave-mynule-istoriya-sil-sukhovolya-ta-romanivka>.

81. Матеріали з історії села Березолуки. URL : <https://web.archive.org/web/20171109150304/http://www.rozhyshevgo.s.in.ua/матеріали-з-історії-села-березолуки/>.

82. Невідома історія села Баківці. Вебсайт Боратинської громади. URL : <https://boratyn.ukrainia.org.ua/news/nevidoma-istoriya-sela-bakivtsi>.

83. Оконські джерела. Вебсайт Маневичівської громади. URL : <https://web.archive.org/web/20160306101807/http://manevychi-tourism.com.ua/special.php?q=5>.

84. Паспорт Олицької громади. Вебсайт Олицької громади. URL : <https://olytska-gromada.gov.ua/pasport-gromadi-12-46-20-12-12-2024/>.

85. Поліщук Ю. Нарис історії населених пунктів Люблинецької громади. URL : <https://www.lyublynets-gromada.org.ua/nasha-gromada/istorichna-dovidka/>.

86. Прадідівська слава. Українські пам'ятки. URL : <https://www.pslava.info>.

87. Про Луцьк. Офіційний сайт Луцької міської ради. URL : <https://www.lutskrada.gov.ua/about>.

88. Ратнів, Луцький район, Волинська область. Історія міст і сіл Української РСР. URL : <http://ukrssr.com.ua/volinska/lutskiy/ratniv-lutskiy>.

89. Репетуша Ірина. Древнє село поблизу Луцька: тут народився козак Яцько і тримали оборону австрійці. Волинські новини. URL : <https://www.volynnews.com/news/all/drevnye-selo-poblyzu-lutska-tut-narodyvsia-kozak-yatsko-i-trymaly-oboro/>.

90. Розкішний панський маєток та європейський сад: історія села Городище. Вебсайт Боратинської сільської ради. URL : <https://boratyn.ukrainia.org.ua/news/rozkishniy-panskiy-maetok-ta-evropeyskiy-sad-istoriya-sela-gorodische>.

91. Сайт селища Сенкевичівка. URL : https://mista.ua/Україна/Волинська_область/Луцький_район/Сенкевичівка.

92. Сінкевич О. Поліські болота приховують секрети прадавньої цивілізації! URL : <https://web.archive.org/web/20131002060811/http://simya.com.ua/articles/7/1106/>.

93. Село над Дежею: історичні факти про Колодеже. Офіційний сайт Городищенської громади. URL : <https://gorodyshe.gr.org.ua/selo-nad-dezheyu-istorychni-fakty-pro-kolodezhe/>.

94. Село Сокіл. URL : http://www.rozhyshecrb.edukit.volyn.ua/filii_cbs/sokiljsjka_siljsjka_biblioteka/istorichna_dovidka/.

95. Скорик І. М. Історія с. Прилісне. URL : <https://prylisnenska-gromada.gov.ua/istoriya-sprilisne-18-24-56-24-03-2017/>.

96. Скорук І. Д. Ойконімія Маневицького району Волинської області. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/813/1/manevuchi.pdf?utm_source=chatgpt.com.

97. Стежками району: популярне джерело «Безодня» та жахливі дороги – Цеперів. *Вебсайт Район. Луцьк*. URL : <https://lutsk.rayon.in.ua/topics/381999-stezhkami-raionu-populiarne-dzherelo-bezodnia-ta-zhahlyvi-dorogi-tseperiv>.

98. У Полонці – престольне свято: коротка історія села. *Вебсайт Культура. Район*. URL : <https://kultura.rayon.in.ua/news/432094-u-polontsi-prestolne-svyato-korotka-istoriya-sela>.

99. Яблунівка – «Фруктове» село на Волині. URL : <https://www.volynnews.com/news/society/yablunivka-fruktove-selo-na-volyni/>.

100. Янішевський С. Олешковичі: історія одного волинського села. URL : <https://www.hroniky.com/news/view/5439-oleshkovychi-istoriia-odnoho-volynskoho-sela>.

101. Янішевський С. Сторінками давньої історії сіл Немир, Раймісто, Вітоніж, Ясенівка. Від найдавніших часів до 1914 року. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Yanishevskiy_Serhii/Storinkamy_davnoi_istorii_sil_Nemyr_Raimisto_Vitonizh_Yasenivka_Vid_naidavnishykh_chasi_v_do_1914_rok.pdf?

102. Янішевський С. Сільськими дорогами: тихе, затишне і давнє село, де споконвіку жили українці. URL : <https://rozhyshche.rayon.in.ua/news/16220-silskimi-dorogami-tihe-zatishne-i-davne-selo-de-spokonviku-zhili-ukrayintsi>.

103. Якими постають села Локачинщини у народних переказах. <https://web.archive.org/web/20220822031810/https://lokachi.rayon.in.ua/news/161290-iakimi-postaiut-sela-lokachinshchini-u-narodnih-perekazah>.

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

А

Адамівка 163
Адамчуки 558
Арсеновичі 17

Б

Бабаці 35
Байківці 68
Бахів 138
Бережці 36
Береза 325
Березники 389
Битень 70
Білашів 215
Білин 194
Біличі 436
Бірки 281
Блаженик 477
Бобли 479
Боремщина 283
Борзова 453
Борове 363
Боровуха 391
Борщівка 71
Брідки 454
Броди 327
Бродяutine 392
Брунетівка 455
Бруховичі 72
Будище 217
Будники 364
Буцинь 140

В

Великий Порськ 74
Велимче 9
Велицьк 16

Вербичне 480

Вербівка 366

Вербка 141

Вигнанка 284

Видраниця 164

Вижгів 38

Вижично 328

Високе 438

Висоцьк 39

Височне 330

Витень 332

Вишнів 34

Вишнівка 367

Вівчицьк 75

Відути 243

Вілиця 559

Вілька-

Підгородненська
285

Вільшанка 561

Волиця 482

Воля-Любитівська
219

Володимирівка

Волошки 218

Воля 196

Воля-Ковельська
197

Ворона 221

Вужиськ 166

Г

Гаївка 562

Галина Воля 456

Гаруша 483

Гірники 333

Гішин 198

Глинянка 41

Глухи 124

Годинь 335

Годовичі 245

Голоби 67

Головище 394

Головне 102

Голядин 564

Гончий Брід 222

Городилець 200

Городище 142

Городнє 287

Гороховище 369

Грабове

(Сереховичівська
ТГ) 418

Грабове (Шацька
ТГ) 565

Грив'ятки 304

Гредьки 144

Грушівка 224

Гулівка 306

Гуменці 103

Гупали 104

Гута 154

Гуща 370

Д

Дарівка 76

Датинь 10

Діброва 77

Довгоноси 266

Дожва 484

Долина 337

Дольськ 486

Доманове 338

Доротище 201

Дошне 12
Дроздні 225
Дубечне 123
Дубове 137
Дуліби 487

Ж

Жиричі 340
Жмудче 79
Журавлине 439

З

Заболоття
(Головненська ТГ)
106
Заболоття
(Заболоттівська
ТГ) 153
Заброди 161
Забужжя 371
Задиби 488
Задолина 167
Заіванове 169
Залисиця 396
Заліси 156
Залісся 566
Залісці 246
Залухів 397
Залюття
(Дубечненська ТГ)
125
Залюття
(Забродівська ТГ)
171
Замлиння 42
Замшани 172
Занівське 399
Заозерне 108

Запілля
(Велимченська ТГ)
13
Запілля
(Любомльська ТГ)
288
Запоківне 341
Заприп'ять 400
Заріччя 202
Застав'я 290
Затишшя 567
Зачернеччя 441
Заячівка 308
Згорани 109
Здомишель 343
Зелена 204
Зілове 248
Зоряне 174

І

Іванівка 227

К

Калинівка 268
Калиновник 80
Кам'янка 569
Кашівка 18
Клевецьк 205
Кличковичі 249
Клюськ 490
Ковель 193
Козлиничі 310
Козовата 402
Колодниця 206
Колодяжне 214
Комарів 250
Комарове
(Ратнівська ТГ) 345

Комарове
(Сереховичівська
ТГ) 420
Конище 346
Кортеліси 348
Косиці 349
Коцюри 44
Кошари 570
Краска 351
Красний Бір 572
Красноволя
(Дубівська ТГ) 145
Красноволя
(Любомльська ТГ)
291
Краснодуб'я 269
Кривлин 20
Кримне 126
Кричевичі 228
Кропивники 573
Кругель 270
Крушинець 111
Кукуріки 442
Кульчин 491
Купичів 492
Куснища 292
Кустичі 494
Кухарі 22

Л

Ладинь 45
Лапні 208
Липа 496
Лисняки 294
Лісняки 444
Літин 497
Ловища 499
Локутки 373
Ломачанка 229

Луків 242
Луківка 312
Лучичі 175
Любитів 231
Люблинець 265
Любомль 280
Любохини 128
Любче 209
Лютка 129

М

Майдан 82
Маковичі 500
Мале Оріхове 403
Малий Порськ 84
Маневичі
Мар'янівка 85
Масловець 112
Машів 47
Межисить 404
Мельники
(Старовижівська
ТГ) 457
Мельники
(Шацька ТГ) 575
Мельники-
Річицькі 177
Мельниця 23
Мизове 459
Миловань 374
Миляновичі 252
Мильці 421
Мирин 24
Мировичі 502
Мислина 146
Млинове 352
Мокре 131
Мокрець 503
Молодівка 505

Мосир 49
Мочалки 506
Мощена 272
Мшанець 114

Н

Нири 508
Ниці 423
Нова Вижва 460
Нова Воля 425
Новий Двір 510
Новий Мосир 87
Нові Кошари 273
Новосілки 254
Новоугрузьке 376
Нудиже 115
Нужель 88

О

Обенижі 511
Облапи 148
Озерне 313
Озеряни 513
Окачеве 178
Окунин 256
Олеськ 50
Омельне 577
Оса 515
Осекрів 517
Осереби 519
Острів'я 578
Осьмиговичі 520
Охотники 522

П

Павлівка
Паридуби 445
Партизанське 90
Перевали 523

Пересіка 525
Перковичі 232
Перевісся 257
Перешпа 580
Пехи 581
Під'язівні 406
Підгір'я 180
Підгороднє 296
Підліси 26
Підлісся 377
Підманове 583
Підріжжя 27
Підсинівка 426
Піски-Річицькі 182
Пісочне 315
Піща 585
Плоске 586
Поворськ 303
Погіньки 92
Полапи 378
Поліське 462
Положеве 588
Поляна 526
Поповичі 93
Поступель 184
Почапи
(Любомльська ТГ)
297
Почапи
(Самарівська ТГ)
407
Прип'ять 589
Приріччя 52
Прохід 354
Пулемець 591
Пульмо 593
Пустинка 53

Р

Радехів 55
Радовичі 528
Радошин 95
Растів 529
Ратне 323
Ревушки 531
Римачі 56
Рівне 362
Річиця 186
Рогові Смолярі 381
Рокита 132
Рокитниця 234
Ростань 594
Руда 58
Рудка 463
Рудка-Миринська 28
Рудня 447
Ружин 210

С

Самари 388
Самари-Оріхові 408
Самійличі 596
Свидники 96
Свинарин 533
Світле 316
Світязь 597
Седлище 465
Секунь 150
Селець 535
Серебряниця 536
Сереховичі 417
Серкізів 538
Сильне 116
Синове 428
Синявка 539

Ситовичі 318
Сільце (Велицька ТГ) 30
Сільце (Ратнівська ТГ) 355
Сільця-Млинівські 356
Скиби 298
Скрипиця 118
Скулин 235
Смідин 435
Смолярі 466
Смолярі-Світязькі 599
Сокіл 382
Соколище 429
Солов'ї 431
Соловичі 541
Солотвин 98
Сомин 259
Ставок 542
Стара Вижівка 451
Стара Гута 467
Старий Мосир 99
Старі Кошари 275
Старовойтове 383
Старостине 358
Стеблі 237
Столинські
Смолярі 385
Сукачі 469
Сушибаба 543
Сьомаки 448

Т

Тагачин 545
Текля 133
Теребовичі 409
Терехи 60

Тойкут 211
Торговище 546
Туличів 548
Тупали 260
Тур 158
Туричани 549
Турійськ 476
Турія 550
Туровичі 262
Туропин 552

У

Угли 31
Уховецьк 238

Х

Хабарище 410
Хворостів 61
Хомичі 600
Хотивель 470
Хрипськ 601

Ч

Чевель 472
Черемошна Воля 119
Черемошне 239
Черемшанка 473
Черкаси 277
Чмикос 63
Чорніїв 553
Чорноплеси 300

Додаток В

№ з/п	Сучасна назва населеного пункту	Рік заснування	Колишня назва	Рік заснування (перейменування)	Площа, км²
Ковельський район					7648
<i>Велимченська територіальна громада</i>					<i>110,88</i>
1	с. Велимче	1395 (1500)	Велунча Велюнчи Велим'є Велемно Велемче	1500	6,78
2	с. Датинь	1500			3,48
3	с. Дошне	XIX ст.			0,161
4	с. Запілья	1847			1,041
<i>Велицька територіальна громада</i>					<i>212</i>
5	с. Велицьк	1488			19,56
6	с. Арсеновичі	1564			1,006
7	с. Капівка	1631	Кошовгород	1631	2,003
8	с. Кривлин	XIX ст.			0,012
9	с. Кухарі	1619			9,8
10	с. Мельниця	1939 (1245)	містечко Мельниця	1245–1939	0,028
11	с. Мирин	1802			0,011
12	с. Підліси	1564			0,651
13	с. Підріжжя	1545			3,36
14	с. Рудка-Миринська	XIX ст.			0,012
15	с. Сільце	(1543)	Селець	1543	1,752

16	с. Угли	1967 (1564)	Неклюквин Угли Другі	1564 XIX ст.	0,828
Вишнівська територіальна громада					455,3
17	с. Вишнів	1510			2,23
18	с. Бабаці	поч. XX ст.			0,39
19	с. Бережці	1510			1,86
20	с. Вижгів	1779			0,82
21	с. Висоцьк	(1564)	Висоцько	1564	1,16
22	с. Глинянка	1906 (1760)	Заглинки	1760–1906	1,06
23	с. Замлиння	(кін. XVII ст.)	Замлин хутір Замлить	кін. XVII ст.	0,64
24	с. Коцюри	1796	Коцури		1,18
25	с. Ладинь	1827	Владинополь	1827	0,98
26	с. Машів	XV століття			3,55
27	с. Мосир	(1488)	Мосур Мосор	1488–1906	1,98
28	с. Олеськ	1453			3,65
29	с. Приріччя	1964	Бовтуни	XIX ст.	0,18
30	с. Пустинка	сер. XIX ст.			0,599
31	с. Радехів	(1510)	Радзехов	1510	0,41
32	с. Римачі	1442			...
33	с. Руда	1906			...
34	с. Терехи				0,55
35	с. Хворостів	1536			1,68
36	с. Чмикос				1,15
37	с. Штунь	1472			2,62
Голобська територіальна громада					298,81
38	селище Голоби	1544	Головби	1544	5,7

39	с. Байківці	1947 (1773)	Радешинська Вілька Радешинська Вулька	1773	0,001
40	с. Битень	(1560)	Битно Битин Бітен Битен	1560	0,001
41	с. Борщівка	(1438)	Вулька-Порська	1438	0,473
42	с. Бруховичі	(1544)	Броковичі Брехів Бреха Бриховичі Браховичі	1544	0,09
43	с. Великий Порськ	1727 (1498)	Порськ або Порцьк	1498	0,749
44	с. Вівчицьк				0,043
45	с. Дарівка	1939			...
46	с. Діброва		колонії Стара Домброва та Нова Домброва	XIX ст.	1,013
47	с. Жмудче	до 1906			1,329
48	с. Калиновник				0,016
49	с. Майдан				0,015
50	с. Малий Порськ	1727 (1498)	Порськ або Порцьк	1498	1,181
51	с. Мар'янівка	XIX ст.			...
52	с. Новий Мосир	1545			...

53	с. Нужель	1449			0,059
54	с. Партизанське	1967	Угли Угли Перші	1583	...
55	с. Погіньки	кінець XIX ст.	Пугині		0,042
56	с. Поповичі	1545			1,054
57	с. Радошин	кін. XV ст.			...
58	с. Свидники	1577			0,435
59	с. Солотвин	1613			0,01
60	с. Старий Мосир				...
Головненська територіальна громада					223,53
61	селище Головне	1444			6,4
62	с. Гуменці				0,078
63	с. Гупали	1700			2,56
64	с. Заболоття		Нудиже Мельники		2,69
65	с. Заозерне	1967 (1796)	Перешпа	1796–1967	1,27
66	с. Згорани	(1674)	Згоряни	1674	3
67	с. Крушинець				1,74
68	с. Масловець	1931			1,8
69	с. Мшанець	кін. XIX ст.			1,38
70	с. Нудиже	(1441)	Нудиш Нудижі	1441 XIX ст.	2,29
71	с. Сильне	XIX ст.	Сильно	XIX ст.	2,21
72	с. Скрипиця	(1796)	Скрипиці	1796	1,23
73	с. Черемошна Воля	кін. XIX ст.	Черемшанова Воля	кін. XIX ст.	1,92
74	с. Ясне	1964 (1564)	Бик	1564	0,75
Дубечненська територіальна громада					159,01

75	с. Дубечне	1500			9,223
76	с. Глухи	1500			7,019
77	с. Залюття	(1565)	Залюти	1565	2,012
78	с. Кримне	до 1599	Кримно	до 1599	8,086
79	с. Любохيني	до 1796			7,044
80	с. Лютка	1788			2,062
81	с. Мокре	1565			4,879
82	с. Рокита	1565			3,2
83	с. Текля	1543	Текля-Воля	1543	3,593
84	с. Яревище	1599 (1287)	м. Рай Раєвище, Райовище, Райовіще	1287	2,849
Дубівська територіальна громада					204,7
85	с. Дубове	1543			21,843
86	с. Бахів		Бахово	XIX ст.	0,621
87	с. Буцинь	2017 (1797)	Буцин Буцін Буцень	1797	5,193
88	с. Вербка	1543			0,582
89	с. Городище	1683			0,001
90	с. Гредьки	(1538)	Гридки	1538	0,2
91	с. Красноволя	XIX ст.			0,001
92	с. Мислина	XIX ст.			0,012
93	с. Облапи	1502			0,42
94	с. Секунь	(1512)	Секуня Сикунь Сіконь	1512	2,724

<i>Заболоттівська територіальна громада</i>					253,72
95	селище Заболоття	1795 (1501)	Старі і Нові Заліси Заболотне	1501–1795	11,43
96	с. Гута	1694			2,87
97	с. Заліси	1499			3,771
98	с. Тур	XVI ст.			...
<i>Забродівська територіальна громада</i>					334,24
99	с. Заброди	1600	Костине		2,157
100	с. Адамівка	XIX ст.			0,746
101	с. Видраниця	1879			4,153
102	с. Вужиськ				0,465
103	с. Задолина				0,347
104	с. Заіванове				0,297
105	с. Залюття	1828			1,037
106	с. Замшани	1500			3,358
107	с. Зоряне	1964			1,579
108	с. Лучичі	1856	Лучиці	1856	1,656
109	с. Мельники-Річицькі				1,058
110	с. Окачеве				0,864
111	с. Підгір'я	1967	Підріччя	XIX ст.	1,083
112	с. Піски-Річицькі		Пяскі	XIX ст.	0,798
113	с. Поступель	XVIII ст.	Поступля	XVIII ст.	2,024
114	с. Річиця	1502			2,544
115	с. Щедрогір	(1537)	Щедрогоще	1537	1,13
116	с. Якушів	кін. XVIII ст.	Якуші	кін. XVIII ст.	1,65
<i>Ковельська територіальна громада</i>					316,7
117	м. Ковель	1906 (1518)	Ковле	1518	25,5
118	с. Білин	1537			4,86

119	с. Воля				2,11
120	с. Воля-Ковельська	(1551)	Вулька-Ковельська	1551	2,493
121	с. Гішин		Гушин	XVI ст.	1,51
122	с. Городилець	1502			1,646
123	с. Доротище	XVII ст. (1502)	Дороготище	1502	2,94
124	с. Заріччя	1664			2,08
125	с. Зелена	1927 (XIX ст.)	колонія Зелена	XIX ст.	21,97
126	с. Клевецьк	1511	Клевечко	1511	1,086
127	с. Колодниця	1583			0,062
128	с. Лапні	до 1906			2,23
129	с. Любче	1545			0,2
130	с. Ружин	(1503)	Ружиньов Ружині	1503	1,733
131	с. Тойкут	(1502)	містечко Несухойжі	1502	2,42
Колодяжненська територіальна громада					308,3
132	с. Колодяжне	1240			2,769
133	с. Білашів	(1466)	Белашів Білашів	1466	0,315
134	с. Будище	1583			0,475
135	с. Волошки	(1433)	Волохи	1433	2,225
136	с. Воля-Любитівська	(1570)	Вулька- Любитівська	1570	...
137	с. Ворона	1573			...
138	с. Гончий Брід	1570			0,092
139	с. Грушівка				0,13

140	с. Дроздні	1521	Дрозди, Дроздяни, Дроздень		0,265
141	с. Іванівка		хутір Янувка	XIX ст.	0,03
142	с. Кричевичі	1509			...
143	с. Ломачанка	1578			1,63
144	с. Любитів	1545			3,37
145	с. Перковичі	1545			0,135
146	с. Рокитниця	1535			...
147	с. Скулин	XIII ст.			3,97
148	с. Стеблі	1586			2,24
149	с. Уховецьк	1473			5,561
150	с. Черемошне	1890			2,682
Луківська територіальна громада					161,13
151	селище Луків	1946 (1537)	Лукове Мацейовиці Мацеїв Луків	1537–1557 1557–1577 1577–1946 1946	6,93
152	с. Відуги				0,849
153	с. Годовичі	1583			1,352
154	с. Залісці	1511			0,663
155	с. Зілове	1511			0,416
156	с. Кличковичі	1511			0,697
157	с. Комарів	1577			1,522
158	с. Миляновичі	XII ст.			2,158
159	с. Новосілки	1570			1,557
160	с. Окунин				0,841
161	с. Перевісся	1565			0,851

162	с. Сомин	1288			1,167
163	с. Тупали	1520			1,468
164	с. Туровичі	1540			1,115
Люблинецька територіальна громада					115,4
165	селище Люблинець	(1536)	Люблин	1536	...
166	с. Довгоноси	1576			0,081
167	с. Калинівка	1628			0,008
168	с. Красnodуб'я	1583			...
169	с. Кругель	1595			...
170	с. Мощена	1543			1,05
171	с. Нові Кошари	(1366)	Магирь	1366	...
172	с. Старі Кошари	(1366)	Кошерь Містечко Кошерськ Кошор Кошори чи Кошери	1366	...
173	с. Черкаси	1583			0,003
Любомльська територіальна громада					277
174	місто Любомль	1287			11,986
175	с. Бірки	1840 (1672)	Бір Лопатинщина Ліщинщина Ліщинці Бірки Бірки Ліщинецькі	1672 1796 1840 1840	2,3
176	с. Боремщина				0,68
177	с. Вигнанка	XIX ст.			0,92

178	с. Вілька-Підгородненська		Вулька-Підгородненська Підгородне	XIX ст. 1946	0,37
179	с. Городнє	(1487)	Городно, Городне	1487	2,18
180	с. Запілья	(1444)	Заполе	1444	1,47
181	с. Застав'є				0,48
182	с. Красноволя	1583			0,38
183	с. Куснища	(1435)	Коснище Косніще	1435	4,19
184	с. Лисняки				0,7
185	с. Підгороднє	(1510)	Підгородне Підгороднє	1510 2024	1,38
186	с. Почапи	(1543)	Воля Чарзинська	1543	1,69
187	с. Скиби	1533			15
188	с. Чорноплеси		Чорний Плес		1,03
Поворська територіальна громада					297,21
189	с. Поворськ	(1498)	Повурськ Поворсько	1498	6,335
190	с. Грив'ятки	1570			0,93
191	с. Гулівка	XIX ст.	містечко Гулевичі	XIX ст.	1,736
192	с. Заячівка	1906			0,963
193	с. Козлиничі	1545			2,68
194	с. Луківка	1906			1,52
195	с. Озерне	1906			2,076
196	с. Пісочне	1498			5,7
197	с. Світле	1967	Іванівка		0,027
198	с. Ситовичі	1571 (1538)	на Ситовичах Ситовичі	1538 1571	0,008

			Ситович		
199	с. Шкурат	XIX ст.			0,98
Ратнівська територіальна громада					481,2
200	селище Ратне	XII ст.	Ратно	XII ст.	7,46
201	с. Береза	1860			0,771
202	с. Броди	1255			4,87
203	с. Вижишно	XIX ст.			0,405
204	с. Височне	1967 (XIX ст.)	Вижишно Височинці	XIX ст. 1946	1,309
205	с. Витень		хутір Витень	XIX ст.	0,353
206	с. Гірники	XVIII ст.			3,042
207	с. Годинь		хутір Годинь	XIX ст.	0,29
208	с. Долина	1967	хутір Довга Нива	XIX ст.	0,689
209	с. Доманове		хутір Доманов	XIX ст.	0,734
210	с. Жиричі	1565 (1500)	Жиржиче Жириче	1500	4,669
211	с. Запоківне		хутір Запоківне	XIX ст.	1,601
212	с. Здомишель	(1405)	Здомисль	1405	1,247
213	с. Комарове	(1834)	Комарово	1834	1,363
214	с. Конище	1604			0,675
215	с. Кортеліси	1500			4,145
216	с. Косиці				0,234
217	с. Краска	1783			0,602
218	с. Млинове		хутір Млинове	XIX ст.	2,192
219	с. Прохід	1963 (1906)			0,932
220	с. Сільце	1844			1,54
221	с. Сільця-Млинівські				0,356
222	с. Старостине		Старостин	XIX ст.	0,399

223	с. Шменьки	XIX ст.			0,789
Рівненська територіальна громада					333,17
224	с. Рівне	1510			2,84
225	с. Борове	1947	Перикірка	XIX ст.	1,53
226	с. Будники	1963			0,53
227	с. Вербівка	1963	Язвини	сер. XIX ст.–1963	0,24
228	с. Вишнівка	1962 (1638)	Опалин Старий Опалин, Новий Опалин	1638–1940 1940–1962	0,57
229	с. Гороховище		Гороховиська	XIX ст.	0,31
230	с. Гуща	1442			2,16
231	с. Забужжя	1796			2,18
232	с. Локутки	1796			0,22
233	с. Миловань	1930	Пісcurів	VIII–IX ст.	0,68
234	с. Новоугрузьке	1944 (1484)	Вулька-Угрузька Угровськ	1484 1906–1916	0,7
235	с. Підлісся	1941	Мельники Новий Опалин	XIX ст. до 1962	0,43
236	с. Полапи	1510			4
237	с. Рогові Смолярі	1906			0,77
238	с. Сокіл	1849			1,26
239	с. Старовойтове	1967	Вовчий Перевіз	XVIII ст.	7,16
240	с. Столинські Смолярі	кін. XVIII– поч. XIX ст.			1,41
Самарівська територіальна громада					257,2
241	с. Самари		Самаровиче	1500	2,011
242	с. Березники	1842			0,558
243	с. Боровуха	XIX ст.			0,692

244	с. Бродятине	XIX ст.			0,33
245	с. Головище	1946	хутір Головища	XIX ст.	0,441
246	с. Залисиця				...
247	с. Залухів	IV–VI ст.			1,37
248	с. Занивське	XIX ст.			0,252
249	с. Заприп'ять	XIX ст.			0,663
250	с. Козовата	XIX ст.			0,625
251	с. Мале Оріхове	XIX ст.			0,693
252	с. Межисить	XIX ст.			1,559
253	с. Під'язівні				0,492
254	с. Почапи	1946	Залухівські Почапи	XIX ст.	0,764
255	с. Самари-Оріхові		Оріхово	XIX ст.	1,807
256	с. Теремовичі				0,558
257	с. Хабарище	(1839)	Вольки Вульки Щитинської Михалин Михалино Хаборище	XIX ст. 1839 1845	0,554
258	с. Щитинська Воля	(1839)	Вулька- Щитинская	1839	2,124
259	с. Язавні		Язовлі	XIX ст.	1,587
Сереховичівська територіальна громада					138,34
260	с. Сереховичі	1502			5,543
261	с. Грабове	1545			2,224
262	с. Комарове	1540			1,382
263	с. Мильці	1537			0,977

264	с. Ниці	1537			2,359
265	с. Нова Воля	1939 (1906)	Божеволя	XIX ст.	0,476
266	с. Підсинівка	1542			1,139
267	с. Синове	1502			3,52
268	с. Соколище	1542			1,261
269	с. Солов'ї	1547			3,107
270	с. Шкроби	1542			1,646
Смідинська територіальна громада					161,24
271	с. Смідин	1508	Смедино		6,428
272	с. Біличі	1547			10,8
273	с. Високе				0,42
274	с. Журавлине	1946 (1538)	Шайно	1538	3,035
275	с. Зачернеччя	1560			1,67
276	с. Кукуріки	кін. XVIII ст.			1,593
277	с. Лісняки	1508			1,18
278	с. Паридуби	1508			1,611
279	с. Рудня	XVI ст.			1,135
280	с. Сьомаки				1,382
Старовижівська територіальна громада					324,03
281	селище Стара Вижівка	1946 (1099)	Вишега, Вижва Вижба Стара Вижва	1099 XIX ст. до 1946	4,99
282	с. Борзова	1570			0,627
283	с. Брідки	1508			1,432
284	с. Брунетівка	1887 (1829)	хутір Станіславка	1829	1,867
285	с. Галина Воля	1797	Галиноволя	1797	2,088
286	с. Мельники	1508			0,763
287	с. Мизове	1595 (1502)	Мизова	1502	5,196

288	с. Нова Вижва	1795 (1508)	Вижва Плоцька Воля	1508	6,961
289	с. Поліське	1946 (1533)	Пісочне	1533	2,174
290	с. Рудка	1508			1,247
291	с. Седлище	1570			3,078
292	с. Смолярі	1543			4,337
293	с. Стара Гута	1161			3,06
294	с. Сукачі	XIX ст.			0,853
295	с. Хотивель	(1508)	Хотивль	1508	1,153
296	с. Чевель	1521			2,459
297	с. Черемшанка	1570			0,044
Турійська територіальна громада					150,52
298	селище Турійськ	(1097)	Турейськ Туржиськ Турейско Торійськ Тураск Турійськ	1097	8,74
299	с. Блаженик	1498			0,763
300	с. Бобли	(1498)	Болбли	1498	6,68
301	с. Вербичне	1946 (1528)	хутір Вілька Вербичненська хутір Серебряниця Перше Вербичне	1528	2,472
302	с. Волиця	1946 (поч. XIX ст.)	Вілька Вулька Воля	поч. XIX ст.	0,867

			Волька хутір Клюська	Вілька	
303	с. Гаруша	XIX ст.			0,815
304	с. Дожва	(1475)	Дажва	1475	0,879
305	с. Дольськ	1432			2,828
306	с. Дуліби	1454			0,959
307	с. Задиби	1446			1,423
308	с. Клюськ	1545			1,691
309	с. Кульчин	1508			1,641
310	с. Купичів	(1570)	місто Купічів Купічув Купічув- Чешський Купічув- Християнський	1570 1870	2,565
311	с. Кустичі	XIX ст.			0,997
312	с. Липа	XIX ст.			0,928
313	с. Літин	1545	Літин Летен Летин		2,58
314	с. Ловища	1570			0,893
315	с. Маковичі	1545			1,231
316	с. Мирівичі	1577			0,453
317	с. Мокрець	1509			3,112
318	с. Молодівка	1970	хутір Зигмунтівка хутір Молодівка	XIX ст. 1946	0,5
319	с. Мочалки				1,255

320	с. Нири	XIX ст.			0,831
321	с. Новий Двір	(1570)	Новодвір	1570	1,895
322	с. Обенижі	1532			2,561
323	с. Озеряни	1577 (1494)	Сандов	1494	1,889
324	с. Оса	(1577)	Осса	1577	1,954
325	с. Осекрів	1577			0,535
326	с. Осереби	XIX ст.			0,54
327	с. Осьмиговичі	1545			2,096
328	с. Охотники	XIX ст.			0,732
329	с. Перевали	1445			1,234
330	с. Пересіка				0,644
331	с. Поляна	1967	Янов-Каролинка Іванівка	сер. XIX ст. – 1946 до 1967	0,863
332	с. Радовичі	1544			2,214
333	с. Растів	XIX ст.			1,339
334	с. Ревушки	XIX ст.			1,016
335	с. Свинарин	1545			2,545
336	с. Селець	1577			0,962
337	с. Серебряниця	1946	Вулька- Вербичанська	XIX ст. – 1946	0,065
338	с. Серкізів	1569			0,551
339	с. Синявка	XIX ст.			0,609
340	с. Соловичі	1299			2,418
341	с. Ставок	1503			0,759
342	с. Сушибаба	1588			0,898
343	с. Тагачин	1452			1,53
344	с. Торговище	1502			0,676
345	с. Туличів	1535			2,242

346	с. Туричани	1794			0,998
347	с. Турія	1967 (1366)	Попівка	1366	0,745
348	с. Туропин	1545			2,19
349	с. Чорніїв	XVIII ст.	Чернієв	XVIII ст.	1,621
Шацька територіальна громада					761,1
350	селище Шацьк	1788 (1410)	Шечко Шацьке	1410	5,75
351	с. Адамчуки	кін. XIX ст.			0,147
352	с. Вілиця	1946	Лобачі	XIX ст.	0,401
353	с. Вільшанка	XIX ст.			0,2
354	с. Гаївка	1993			0,029
355	с. Голядин	XIX ст.			0,533
356	с. Грабове	II пол. XVI ст.			0,49
357	с. Залісся	XIX ст.			0,537
358	с. Затишся		Затише Заціше	XIX ст.	0,155
359	с. Кам'янка		Камінка	XIX ст.	0,001
360	с. Кошари	XIX ст.			0,259
361	с. Красний Бір	XIX ст.			0,64
362	с. Кропивники	XIX ст.			0,745
363	с. Мельники	1885			1,806
364	с. Омельне	1946			0,458
365	с. Острів'я	1510			0,49
366	с. Перешпа	XIX ст.			3,12
367	с. Пехи	XIX ст.			0,269
368	с. Підманове	XIX ст.			0,47
369	с. Піща	XVI ст.			0,9
370	с. Плоске	XIX ст.			0,323

371	с. Положеве	XIX ст.			0,391
372	с. Прип'ять	1946	Бутмер	XIX ст.	2,04
373	с. Пулемець	(1414)	Полемец Пулеміч Воля Пулемецька	1414 1544	1,875
374	с. Пульмо	1374			2,225
375	с. Ростань	1946	Вулька Хрипська	XIX ст.	1,158
376	с. Самійличі	XIX ст.			0,835
377	с. Світязь	(1431)	Свитяж	1431	2,386
378	с. Смолярі-Світязькі	(1725–1750)	Смоляри	1725–1750	0,409
379	с. Хомичі	XIX ст.			0,246
380	с. Хрипськ	XIX ст.			0,825

... дані відсутні

ЗМІСТ

ВСТУП	3
3.4. Ковельський район	4
3.4.1. Велимченська територіальна громада	8
с. Велимче.....	9
с. Датинь.....	10
с. Дошне.....	12
с. Запілля.....	13
3.4.2. Велицька територіальна громада	15
с. Велицьк.....	16
с. Арсеновичі.....	17
с. Кашівка.....	18
с. Кривлин.....	20
с. Кухарі.....	22
с. Мельниця.....	23
с. Мирин.....	24
с. Підліси.....	26
с. Підріжжя.....	27
с. Рудка-Миринська.....	28
с. Сільце.....	30
с. Угли.....	31
3.4.3. Вишнівська територіальна громада	33
с. Вишнів.....	34
с. Бабаці.....	35
с. Бережці.....	36
с. Вижгів.....	38
с. Висоцьк.....	39
с. Глинянка.....	41
с. Замлиння.....	42
с. Коцюри.....	44
с. Ладинь.....	45
с. Машів.....	47
с. Мосир.....	49
с. Олеськ.....	50
с. Приріччя.....	52
с. Пустинка.....	53
с. Радехів.....	55
с. Римачі.....	56
с. Руда.....	58
с. Терехи.....	60
с. Хворостів.....	61
с. Чмикос.....	63
с. Штунь.....	64
3.4.4. Голобська територіальна громада	65

селище Голоби.....	67
с. Байківці.....	68
с. Битень.....	70
с. Борщівка.....	71
с. Бруховичі.....	72
с. Великий Порськ.....	74
с. Вівчицьк.....	75
с. Дарівка.....	76
с. Діброва.....	77
с. Жмудче.....	79
с. Калиновник.....	80
с. Майдан.....	82
с. Малий Порськ.....	84
с. Мар'янівка.....	85
с. Новий Мосир.....	87
с. Нужель.....	88
с. Партизанське.....	90
с. Погіньки.....	92
с. Поповичі.....	93
с. Радощин.....	95
с. Свидники.....	96
с. Солотвин.....	98
с. Старий Мосир.....	99
3.4.5. Головненська територіальна громада.....	101
селище Головне.....	102
с. Гуменці.....	103
с. Гупали.....	104
с. Заболоття.....	106
с. Заозерне.....	108
с. Згорани.....	109
с. Крушинець.....	111
с. Масловець.....	112
с. Мшанець.....	114
с. Нудиже.....	115
с. Сильне.....	116
с. Скрипиця.....	118
с. Черемошна Воля.....	119
с. Ясне.....	120
3.4.6. Дубечненська територіальна громада.....	122
с. Дубечне.....	123
с. Глухи.....	124
с. Залюття.....	124
с. Кримне.....	126
с. Любохини.....	128

с. Лютка.....	129
с. Мокре.....	131
с. Рокита.....	132
с. Текля.....	133
с. Яревище.....	134
3.4.7. Дубівська територіальна громада.....	136
с. Дубове.....	137
с. Бахів.....	138
с. Буцинь.....	140
с. Вербка.....	141
с. Городище.....	142
с. Гредьки.....	144
с. Красноволя.....	145
с. Мислина.....	146
с. Облапи.....	148
с. Секунь.....	150
3.4.8. Заболоттівська територіальна громада.....	152
селище Заболоття.....	153
с. Гута.....	154
с. Заліси.....	156
с. Тур.....	158
3.4.9. Забродівська територіальна громада.....	160
с. Заброди.....	161
с. Адамівка.....	163
с. Видраниця.....	164
с. Вужиськ.....	166
с. Задolina.....	167
с. Заіванове.....	169
с. Залюття.....	171
с. Замшани.....	172
с. Зоряне.....	174
с. Лучичі.....	175
с. Мельники-Річицькі.....	177
с. Окачеве.....	178
с. Підгір'я.....	180
с. Піски-Річицькі.....	182
с. Поступель.....	184
с. Річиця.....	186
с. Щедрогір.....	188
с. Якушів.....	190
3.4.10. Ковельська територіальна громада.....	192
м. Ковель.....	193
с. Білин.....	194
с. Воля.....	196

с. Воля-Ковельська.....	197
с. Гішин.....	198
с. Городилець.....	200
с. Доротище.....	201
с. Заріччя.....	202
с. Зелена.....	204
с. Клевецьк.....	205
с. Колодниця.....	206
с. Лапні.....	208
с. Любче.....	209
с. Ружин.....	210
с. Тойкут.....	211
3.3.11. Колодяжненська територіальна громада.....	213
с. Колодяжне.....	214
с. Білашів.....	215
с. Будище.....	217
с. Волошки.....	218
с. Воля-Любитівська.....	219
с. Ворона.....	221
с. Гончий Брід.....	222
с. Грушівка.....	224
с. Дроздні.....	225
с. Іванівка.....	227
с. Кричевичі.....	228
с. Ломачанка.....	229
с. Любитів.....	231
с. Перковичі.....	232
с. Рокитниця.....	234
с. Скулин.....	235
с. Стеблі.....	237
с. Уховецьк.....	238
с. Черемошне.....	239
3.4.12. Луківська територіальна громада.....	241
селище Луків.....	242
с. Відути.....	243
с. Годовичі.....	245
с. Залісці.....	246
с. Зілове.....	248
с. Кличковичі.....	249
с. Комарів.....	250
с. Милянєвичі.....	252
с. Новосілки.....	254
с. Окунин.....	256
с. Перевісся.....	257

с. Сомин.....	259
с. Тупали.....	260
с. Туровичі.....	262
3.4.13. Люблинецька територіальна громада.....	264
селище Люблинець.....	265
с. Довгоноси.....	266
с. Калинівка.....	268
с. Краснодуб'я.....	269
с. Кругель.....	270
с. Мощена.....	272
с. Нові Кошари.....	273
с. Старі Кошари.....	275
с. Черкаси.....	277
3.4.14. Любомльська територіальна громада.....	279
місто Любомль.....	280
с. Бірки.....	281
с. Боремщина.....	283
с. Вигнанка.....	284
с. Вілька-Підгородненська.....	285
с. Городнє.....	287
с. Запілля.....	288
с. Застав'є.....	290
с. Красноволя.....	291
с. Куснища.....	292
с. Лисняки.....	294
с. Підгороднє.....	296
с. Почапи.....	297
с. Скиби.....	298
с. Чорноплеси.....	300
3.4.15. Поворська територіальна громада.....	302
с. Поворськ.....	303
с. Грив'ятки.....	304
с. Гулівка.....	306
с. Заячівка.....	308
с. Козлиничі.....	310
с. Луківка.....	312
с. Озерне.....	313
с. Пісочне.....	315
с. Світле.....	316
с. Ситовичі.....	318
с. Шкурат.....	319
3.4.16. Ратнівська територіальна громада.....	322
селище Ратне.....	323
с. Береза.....	325

с. Броди.....	327
с. Вижично.....	328
с. Височне.....	330
с. Витень.....	332
с. Гірники.....	333
с. Годинь.....	335
с. Долина.....	337
с. Доманове.....	338
с. Жиричі.....	340
с. Запоківне.....	341
с. Здомишель.....	343
с. Комарове.....	345
с. Конище.....	346
с. Кортеліси.....	348
с. Косиці.....	349
с. Краска.....	351
с. Млинове.....	352
с. Прохід.....	354
с. Сільце.....	355
с. Сільця-Млинівські.....	356
с. Старостине.....	358
с. Шменьки.....	359
3.4.17. Рівненська територіальна громада.....	361
с. Рівне.....	362
с. Борове.....	363
с. Будники.....	364
с. Вербівка.....	366
с. Вишнівка.....	367
с. Гороховище.....	369
с. Гуща.....	370
с. Забужжя.....	371
с. Локутки.....	373
с. Миловань.....	374
с. Новоугрузьке.....	376
с. Підлісся.....	377
с. Полапи.....	378
с. Рогові Смолярі.....	381
с. Сокіл.....	382
с. Старовойтове.....	383
с. Столинські Смолярі.....	385
3.4.18. Самарівська територіальна громада.....	387
с. Самари.....	388
с. Березники.....	389
с. Боровуха.....	391

с. Бродятине.....	392
с. Головище.....	394
с. Залисиця.....	396
с. Залухів.....	397
с. Занивське.....	399
с. Заприп'ять.....	400
с. Козовата.....	402
с. Мале Оріхове.....	403
с. Межисить.....	404
с. Під'язівні.....	406
с. Почапи.....	407
с. Самари-Оріхові.....	408
с. Теремовичі.....	409
с. Хабарище.....	410
с. Щитинська Воля.....	412
с. Язавні.....	413
3.4.19. Сереховичівська територіальна громада.....	416
с. Сереховичі.....	417
с. Грабове.....	418
с. Комарове.....	420
с. Мильці.....	421
с. Ниці.....	423
с. Нова Воля.....	425
с. Підсинівка.....	426
с. Синове.....	428
с. Соколище.....	429
с. Солов'ї.....	431
с. Шкроби.....	432
3.4.20. Смідинська територіальна громада.....	434
с. Смідин.....	435
с. Біличі.....	436
с. Високе.....	438
с. Журавлине.....	439
с. Зачернеччя.....	441
с. Кукуріки.....	442
с. Лісняки.....	444
с. Паридуби.....	445
с. Рудня.....	447
с. Сьомаки.....	448
3.4.21. Старовижівська територіальна громада.....	450
селище Стара Вижівка.....	451
с. Борзова.....	453
с. Брідки.....	454
с. Брунетівка.....	455

с. Галина Воля.....	456
с. Мельники.....	457
с. Мизове.....	459
с. Нова Вишва.....	460
с. Поліське.....	462
с. Рудка.....	463
с. Седлище.....	465
с. Смолярі.....	466
с. Стара Гута.....	467
с. Сукачі.....	469
с. Хотивель.....	470
с. Чевель.....	472
с. Черемшанка.....	473
3.4.22. Турійська територіальна громада.....	475
селище Турійськ.....	476
с. Блаженик.....	477
с. Бобли.....	479
с. Вербичне.....	480
с. Волиця.....	482
с. Гаруша.....	483
с. Дожва.....	484
с. Дольськ.....	486
с. Дуліби.....	487
с. Задиби.....	488
с. Ключьк.....	490
с. Кульчин.....	491
с. Купичів.....	492
с. Кустичі.....	494
с. Липа.....	496
с. Літин.....	497
с. Ловища.....	499
с. Маковичі.....	500
с. Миновичі.....	502
с. Мокрець.....	503
с. Молодівка.....	505
с. Мочалки.....	506
с. Нири.....	508
с. Новий Двір.....	510
с. Обенижі.....	511
с. Озеряни.....	513
с. Оса.....	515
с. Осекрів.....	517
с. Осереби.....	519
с. Осьмиговичі.....	520

с. Охотники.....	522
с. Перевали.....	523
с. Пересіка.....	525
с. Поляна.....	526
с. Радовичі.....	528
с. Растів.....	529
с. Ревушки.....	531
с. Свинарин.....	533
с. Селець.....	535
с. Серебряниця.....	536
с. Серкізів.....	538
с. Синявка.....	539
с. Соловичі.....	541
с. Ставок.....	542
с. Сушибаба.....	543
с. Тагачин.....	545
с. Торговище.....	546
с. Туличів.....	548
с. Туричани.....	549
с. Турія.....	550
с. Туропин.....	552
с. Чорніїв.....	553
3.4.23. Шацька територіальна громада.....	555
селище Шацьк.....	556
с. Адамчуки.....	558
с. Вілиця.....	559
с. Вільшанка.....	561
с. Гаївка.....	562
с. Голядин.....	564
с. Грабове.....	565
с. Залісся.....	566
с. Затишшя.....	567
с. Кам'янка.....	569
с. Кошари.....	570
с. Красний Бір.....	572
с. Кропивники.....	573
с. Мельники.....	575
с. Омельне.....	577
с. Острів'я.....	578
с. Перешпа.....	580
с. Пехи.....	581
с. Підманове.....	583
с. Піща.....	585
с. Плоске.....	586

с. Положеве.....	588
с. Прип'ять.....	589
с. Пулемець.....	591
с. Пульмо.....	593
с. Ростань.....	594
с. Самійличі.....	596
с. Світязь.....	597
с. Смолярі-Світязькі.....	599
с. Хомичі.....	600
с. Хрипськ.....	601
ВИСНОВКИ.....	604
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	605
ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК.....	613
ДОДАТОК В.....	617
ЗМІСТ.....	636

Видавець: ПП Волинська друкарня
м. Луцьк, вул. Соборності, 11а

Друк: ФОП Іванюк В. П.
43021, м. Луцьк, вул. Винниченка, 65. Тел. 050-257-89-89
Свідоцтво Держкомінформу України
ВЛН № 31 від 04.02.2004 р.
Формат 60x84 ^{1/16}

Папір офсет. Друк цифровий. Гарнітура Georgia.
Ум. друк. арк. 36,47. Обл. вид. арк. 40.
Тираж 300 прим. Замовлення №88.
Підписано до друку: 04.11.2025 р.